

Tiesiskā analīze Neaizsargātība starptautiskās aizsardzības pieteikumu kontekstā

*EASO profesionālās attīstības sērija
tiesu un tribunālu pārstāvjiem*

*Izstrādājusi IARMJ-Europe
saskaņā ar līgumu ar EASO*

2021

Atruna

Kompetentās valsts iestādes nav pārbaudījušas šā tulkojuma kvalitāti. Ja konstatējat, ka tulkojums neatbilst attiecīgajai terminoloģijai valsts līmenī, aicinām sazināties ar *EASO*.

***EASO* profesionālās attīstības materiāli ir izstrādāti sadarbībā ar tiesu un tribunālu pārstāvjiem. Cita starpā šie materiāli ir:**

- Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 15. panta c) punkts, (2014. gads);
- Vispārīga informācija tiesām un tribunāliem par kopējo Eiropas patvēruma sistēmu, (2016. gads);
- Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā, (2018. gads);
- Patvēruma procedūras un *neizraidīšanas* princips, (2018. gads);
- Izcelsmes valsts informācija, (2018. gads);
- Starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju aizturēšana kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā, (2019. gads);
- Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšana (Uzņemšanas apstākļu Direktīva 2013/33/ES), (2020. gads);
- Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants, (2020. gads, 2. izdevums);
- Neaizsargātība starptautiskās aizsardzības pieteikumu kontekstā, (2021. gads);
- Starptautiskās aizsardzības izbeigšana, (2021. gads, 2. izdevums);
- Kvalificēšana starptautiskajās aizsardzības saņemšanai, (2022. gads, 2. izdevums).

Profesionālās attīstības sērija ietver juridisko analīzi, norādījumus lektoriem, kuri nodrošina juridisko tālākizglītību, un judikatūras apkopojumus par katru apskatīto tēmu papildus izcelsmes valsts informācijai, kas ietver praktiskus norādījumus tiesām un judikatūras apkopojumu. Visi materiāli ir sagatavoti angļu valodā. Vairāk informācijas par publikācijām, tostarp par tulkojumu dažādās valodās pieejamību skatiet vietnē <https://euaa.europa.eu/asylum-knowledge/courts-and-tribunals>.

Tiesiskā analīze

Neaizsargātība starptautiskās aizsardzības pieteikumu kontekstā

*EASO profesionālās attīstības sērija
tiesu un tribunālu pārstāvjiem*

**Izstrādājusi IARMJ-Europe
saskaņā ar līgumu ar EASO**

2021

Manuskripts pabeigts 2020. gada augustā.

Ne Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*), ne jebkura persona, kas rīkojas *EASO* vārdā nav atbildīga par šeit iekļautās informācijas iespējamo izmantojumu.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2021.

Vāka attēls, *baldyrgan* © *Shutterstock*

Vāka fotogrāfija, *Vladstudioraw* © *iStock*, 2016. gada 27. augusts

Print ISBN 978-92-9487-135-0 doi:10.2847/59626 BZ-03-19-226-LV-C

PDF ISBN 978-92-9487-137-4 doi:10.2847/529162 BZ-03-19-226-LV-N

© Eiropas Patvēruma atbalsta birojs, 2021.

Atļauts reproducēt, norādot avotu.

Lai izmantotu vai reproducētu fotoattēlus vai citus materiālus, uz kuriem neattiecas *EASO* autortiesības, ir jāsaņem atļauja tieši no autortiesību īpašniekiem.

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*) ir Eiropas Savienības aģentūra, kurai ir būtiska nozīme Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas konkrētā attīstībā. Tas tika izveidots, lai stiprinātu praktisko sadarbību patvēruma jomā un palīdzētu dalībvalstīm pildīt to Eiropas līmeņa un starptautiskos pienākumus – aizsargāt cilvēkus, kuriem tas ir vajadzīgs.

EASO dibināšanas regulas 6. pantā ⁽¹⁾ norādīts, ka birojs izveido un izstrādā apmācību moduļus un instrumentus, kas ir pieejami visu valstu tiesu un tribunālu locekļiem. Tādēļ *EASO* izmanto akadēmisko iestāžu un citu attiecīgo organizāciju pieredzi un ņem vērā pastāvošo ES sadarbību minētajā jomā, pilnībā ievērojot valstu tiesu un tribunālu neatkarību.

Starptautiskā bēgļu un migrācijas jautājumu tiesnešu asociācija

Starptautiskā bēgļu un migrācijas jautājumu tiesnešu asociācija (*IARMJ*) ⁽²⁾ ir transnacionāla bezpeļņas asociācija, kuras mērķis ir sekmēt izpratni par to, ka aizsardzība no vajāšanas personas rases, reliģiskās piederības, tautības, piederības noteiktai sociālai grupai vai politiskai pārliecībai ir katra indivīda tiesības, kuras nosaka starptautiskie tiesību akti, un ka bēgļa statusa noteikšanā un zaudēšanā ir jāievēro tiesiskuma princips. Kopš asociācijas dibināšanas 1997. gadā, tā ir aktīvi iesaistījusies, visā pasaulē apmācot tiesnešus darbam ar lietām, kas saistītas ar patvēruma jautājumiem. *IARMJ* Eiropas nodaļa (*IARMJ-Europe*) ir Eiropas tiesnešu un tribunālu locekļu pārstāvniecības iestāde. Saskaņā ar nodaļas konstitūciju viens no tās īpašajiem mērķiem ir “stiprināt tiesnešu zināšanas un prasmes, kā arī viedokļu un pieredzes apmaiņu par visiem jautājumiem, kas attiecas uz Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (*KEPS*) piemērošanu un darbību”.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 19. maija Regula (ES) Nr. 439/2010, ar ko izveido Eiropas Patvēruma atbalsta biroju (OV L 132, 29.5.2010., 11. lpp.).

⁽²⁾ Iepriekš – Starptautiskā Bēgļu tiesību tiesnešu asociācija (*IARLJ*).

Izstrādātāji

Šī analīze ir izstrādāta divu komponentu procedūrā: vispirms pētnieku darba grupa izstrādāja tās melnrakstu, bet pēc tam tiesnešu un tribunālu locekļu redaktoru grupa (RG) uzņēmās vispārējo atbildību par gala iznākumu.

Lai nodrošinātu, ka tiek ievērota tiesu neatkarības principa integritāte un ka *EASO* profesionālās attīstības sērija tiesu un tribunālu locekļiem tiek izstrādāta un nodota tiesas uzraudzībā, RG, kuras sastāvā tika iekļauti strādājoši tiesneši ar ilgstošu pieredzi un prasmēm patvēruma tiesību jomā, tika atlasīta vienotās pārraudzības grupas (VPG) aizgādnībā. VPG sastāv no līgumslēdzēju pušu pārstāvjiem: *EASO* un *IARMJ-Europe*. RG izskatīja projektus, sniedza detalizētus norādījumus projektu izstrādes grupai, izstrādāja grozījumu projektus un pieņēma gala lēmumu par darba tvērumu, struktūru, saturu un izstrādi. RG darbs notika vairākās klātienēs sanāksmēs Berlīnē (2019. gada maijā) un Briselē (2019. gada jūnijā) un regulāri sazinoties elektroniski vai pa tālruni.

Tiesnešu un tribunāla locekļu redaktoru grupa

RG dalībnieki bija tiesneši un tribunālu locekļi: ***Mona Aldestam*** (Zviedrija, līdzpriekšsēdētāja), ***Michael Hoppe*** (Vācija, līdzpriekšsēdētājs), ***Johan Berg*** (Norvēģija), ***Katelijne Declerck*** (Beļģija), ***Nadine Finch*** (Apvienotā Karaliste), ***Florence Malvasio*** (Francija), ***Melanie Plimmer*** (Apvienotā Karaliste) un ***Boštjan Zalar*** (Slovēnija). Redakcijas grupai palīdzēja projektu vadītāja ***Clara Odofin***.

Pētnieki

Vadošais eksperts bija tribunāla loceklis ***John Stanley*** (Starptautiskais Aizsardzības apelācijas tribunāls, Īrija) un pārējie pētnieki bija ***Constantin Hruschka*** (Maksa Planka Sociālo tiesību un sociālās politikas institūts, Vācija), ***Marie-Luise Möller*** (Caritas, Austrija), ***Maria O'Sullivan*** (Monašas Universitāte, Austrālija), ***Jennifer Moore Peterson*** (Administratīvā tiesa, Gēteborga, Zviedrija) un ***Hugo Storey*** (Administratīvā virstiesā, Apvienotā Karaliste). Konsultanti ***Frances Nicholson*** un ***Claire Thomas*** palīdzēja attiecīgi redigēšanas un apmācību tehniku jautājumos.

Pateicības

Komentārus par projektu savā vārdā sniedza Eiropas Savienības Tiesas (EST) tiesnesis **Lars Bay Larsen** un juridiskais sekretārs **Yann Laurans**, kā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) tiesnese **Jolien Schukking** un advokātes **Elise Russcher** un **Agnes van Steijn**.

Arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs bēgļu jautājumos (*UNHCR*) iesniedza savu viedokli par projekta tekstu.

Tika saņemti arī komentāri no šādiem *EASO* Tiesu un tribunālu tīkla locekļiem un *EASO* Konsultatīvā foruma dalībniekiem: Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra (*FRA*); **Anders Bengtsson** (juridiskais eksperts, Gēteborgas Administratīvā tiesa, Zviedrija), **Volker Ellenberger** (Bādenes-Virtembergas Augstākās administratīvās tiesas priekšsēdētājs, Vācija) un **Jonas Säfwenberg** (juridiskais eksperts, Gēteborgas Administratīvā tiesa, Zviedrija). Visbeidzot, komentārus par projektu iesniedza *EASO* Sadarbības patvēruma jautājumos un to vadības sektora Neaizsargātības lietu darba grupa.

RG ņēma vērā visus komentārus, sagatavojot publicēšanai teksta gala versiju. RG un *EASO* locekļi pateicas visiem, kuri ir iesnieguši savus komentārus, jo tie bija ļoti noderīgi šīs juridiskās analīzes gala versijas sastādīšanā.

Šīs analīzes izstrādē izmantotās metodes ir skaidrotas A pielikumā "Metodika".

EASO pēc vajadzības šo juridisko izpēti pārskatīs atbilstoši *EASO* profesionālās attīstības sērijas tiesu un tribunālu locekļiem metodoloģijai.

Saturs

Saīsinājumi	9
Priekšvārds	13
Galvenie jautājumi	15
1. daļa. Ievads	16
1.1. Struktūra un tvērums	16
1.2. Piezīmes par atbilstošajiem ES tiesību aktiem patvēruma jomā	18
2. daļa. Neaizsargātība: tiesiskās koncepcijas un satvars	20
2.1. Neaizsargātības juridiskais jēdziens kopējā Eiropas patvēruma sistēmā	20
2.2. Neaizsargātības tiesiskais jēdziens Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā	26
2.3. Neaizsargātības juridiskais jēdziens citu saistošo starptautisko līgumu un starptautisko vadlīniju izpratnē	28
2.4. Bērna intereses	31
3. daļa. Pieteikumu iesniedzēju ar īpašām uzņemšanas vajadzībām un/vai īpašu procesuālo garantiju vajadzībām noteikšana	37
3.1. Pieteikuma iesniedzēju ar īpašām uzņemšanas vajadzībām noteikšana un izvērtēšana (pārstrādātā UND)	37
3.2. Pieteikuma iesniedzēju, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, noteikšana un novērtēšana (pārstrādātā PPD)	41
3.3. Rādītāji, kas liecina par pieteikumu iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām un/vai īpašām procesuālo garantiju vajadzībām	46
3.4. Īpašo uzņemšanas vajadzību un/vai īpašo procesuālo garantiju pierādījumi un izvērtēšana	48
3.4.1. Medicīniskie pierādījumi	49
3.4.2. Vecuma noteikšana	50
4. daļa. Mazāk aizsargāti pieteikumu iesniedzēji ar īpašām uzņemšanas vajadzībām	55
4.1. Ievads	55
4.2. Saskaņota reakcija un informācijas sniegšana	58
4.3. Nepilngadīgie	59
4.3.1. Atbilstoša dzīves līmeņa nodrošināšana nepilngadīgajiem	60
4.3.2. Izmitināšana un brīvā laika pavadīšanas pasākumi	61
4.3.3. Nepilngadīgo skološana un izglītošana	62
4.3.4. Ģimenes vienotības nodrošināšana	62
4.3.5. Rehabilitācijas pakalpojumi nepilngadīgajiem	64
4.3.6. Nepilngadīgie bez pavadības	64
4.3.6.1. Pārstāvja nepilngadīgajam bez pavadības iecelšana	65
4.3.6.2. Nepilngadīgo bez pavadības izmitināšana	67
4.3.6.3. Ģimenes locekļu meklēšana	69
4.4. Spīdzināšanas un vardarbības upuri	70
4.5. Uzņemšanas materiālie nosacījumi un veselības aprūpe	72
4.5.1. Veselības aprūpe	74
4.5.2. Izmitināšana – modalitātes un ietekme uz mazāk aizsargātām personām kopumā	75
4.6. Uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšana vai atteikšana un soda mēri ..	78
4.7. Pārsūdzēšana	81
4.7.1. Prasības un tvērums	81

4.7.2.	Bezmaksas juridiskā palīdzība un pārstāvība	81
4.8.	Aizturēšana	82
4.8.1.	Vispārēji principi	83
4.8.2.	Veselība kā galvenais apsvērums	86
4.8.3.	Bērnu aizturēšana	90
4.8.4.	Nepilngadīgo bez pavadības aizturēšana	93
4.8.5.	Ģimenes aizturēšana	95
4.8.6.	Sieviešu kārtas pieteikuma iesniedzēju aizturēšana	96
4.8.7.	Atkāpes no īpašajām garantijām attiecībā uz mazāk aizsargātu personu aizturēšanu	97
5. daļa.	Mazāk aizsargāti pieteikumu iesniedzēji un Dublinas III regula	99
5.1.	Ievads	99
5.2.	Garantijas nepilngadīgajiem (bez pavadības)	102
5.3.	Kritēriji atbildīgās dalībvalsts noteikšanai	104
5.3.1.	Nepilngadīgie	105
5.3.2.	Ģimenes dzīve	106
5.3.3.	Apgādājāmie	108
5.3.4.	Uzturēšanās atļaujas vai vīzas	109
5.4.	Diskrecionārās klauzulas	110
5.4.1.	17. panta 1. punkts	110
5.4.2.	17. panta 2. punkts	112
5.5.	Pārsūtīšana	113
5.5.1.	Pieprasījumu sūtīšana	113
5.5.2.	“Atpakaļuzņemšanas” procedūras un Dublinas III regulas 20. panta 5. punkts	114
5.5.3.	Pārsūtīšanas aizliegums vai apturēšana	115
5.5.4.	Pārsūtīšana	121
5.6.	Aizturēšana	123
5.7.	Efektīvi tiesiskās aizsardzības līdzekļi	124
5.7.1.	Efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekļu tvērums	124
5.7.2.	Pierādījumu standarti	126
6. daļa.	Neaizsargātība saistībā ar pieteikšanos pārstrādātajā KD noteiktajai starptautiskai aizsardzībai un tās saturu	128
6.1.	Ievads	128
6.2.	Neaizsargātības iespējamā ietekme uz pierādījumu un ticamības izvērtējumu	130
6.2.1.	Individuāla izvērtējuma princips	130
6.2.2.	Starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatošana	132
6.2.3.	Ticamības rādītāji	136
6.3.	Vajāšana un būtisks kaitējums	138
6.3.1.	Vajāšana un būtisks kaitējums ir “relatīvi”	138
6.3.2.	Neaizsargātība, bruņots konflikts un plaši izplatīta vardarbība	140
6.4.	Pieteikuma iesniedzēji, kuri jau ir bijuši pakļauti vajāšanai vai būtiskam kaitējumam	142
6.5.	Vajāšanas iemesli	143
6.6.	Aizsardzības dalībnieki un neaizsargātība	145
6.7.	Iekšējā aizsardzība	148
6.8.	Atsevišķas neaizsargātības kategorijas	149

6.8.1.	Vecums	149
6.8.1.1.	Nepilngadīgie	150
6.8.1.2.	Veci cilvēki	152
6.8.2.	Dzimums	152
6.8.3.	Lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas, interseksuāļi	154
6.8.4.	Veselība	157
6.8.5.	Invaliditāte un garīgie traucējumi	160
6.9.	Neaizsargātība un sniegtās starptautiskās aizsardzības saturs	162
6.9.1.	Ģimenes vienotība	163
6.9.2.	Nepilngadīgie	164
6.9.3.	Izmitināšana	164
6.9.4.	Sociālā labklājība un veselības aprūpe	165
6.9.5.	Integrācijas iespējas un pārvietošanās brīvība	166
6.10.	Starptautiskās aizsardzības statusa atcelšana gadījumos, kad neaizsargātība ir kļūdaini pamatota	167
7. daļa.	Īpašas procesuālās garantijas administratīvajās procedūrās	168
7.1.	Ievads	168
7.2.	Pienācīgs atbalsts	170
7.3.	Atbrīvošana no paātrinātām procedūrām un robežprocedūrām	171
7.4.	Prioritāšu noteikšana	173
7.5.	Citas procesuālās garantijas	174
7.5.1.	Konsultēšanās ar ekspertiem	174
7.5.2.	Informācija	175
7.5.3.	Personiskā intervija	175
7.5.4.	Apsvērumi, kas saistīti ar aizdomām par spīdzināšanu vai citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem	178
7.5.5.	Apsvērumi, kas saistīti ar seksuālo orientāciju un dzimtes identitāti	180
7.5.6.	Īpašas procesuālās garantijas nepilngadīgajiem un nepilngadīgajiem bez pavadības	181
7.5.7.	Lēmums	185
7.6.	Nepieņemamība	185
8. daļa.	Īpašas procesuālās garantijas tiesu un tribunālu tiesvedībā	190
8.1.	Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību	191
8.2.	Pilnīga un <i>ex nunc</i> faktu un tiesību aktu pārbaude	194
8.3.	Īpašas procesuālās garantijas pārsūdzības posmā	197
8.4.	Efektīvas tiesību aizsardzības pieejamība	199
8.4.1.	Termiņi	199
8.4.2.	Bezmaksas juridiskā palīdzība un pārstāvība pārsūdzības procedūrās	201
8.5.	Tiesības palikt valstī pārsūdzības procedūras laikā	204
8.5.1.	Vispārējs noteikums	204
8.5.2.	Vispārējā noteikuma izņēmumi	205
A pielikums.	Metodoloģija	208
B pielikums.	Primārie avoti	210
C pielikums.	Atlasītā bibliogrāfija	233
D pielikums.	Starptautiskās aizsardzības tiesvedības labas prakses piemēri saskaņā ar pārstrādāto PPD	239

Saīsinājumi

<i>AIDA</i>	Patvēruma informācijas datubāze
<i>AK</i>	Apvienotā Karaliste
<i>CAT</i>	Konvencija pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem
<i>CAT</i> komiteja	Komiteja pret spīdzināšanu
<i>CCE</i>	<i>Conseil du contentieux des étrangers</i> (Padome ārvalstnieku strīdu jautājumiem, Beļģija)
<i>CEDAW</i>	Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu
<i>CESEDA</i>	<i>Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile</i> (Ārvalstnieku iebraukšanas un uzturēšanās un patvēruma tiesību kodekss, Francija)
<i>CNDA</i>	<i>Cour nationale de droit d'asile</i> (Francijas Nacionālā patvēruma lietu tiesa)
Covid-19	Koronavīrusa slimība 2019
<i>CPT</i>	Eiropas Konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu (Eiropas Padome)
<i>CPT</i> komiteja	Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai
<i>CRC</i>	Konvencija par bērnu tiesībām
<i>CRC</i> komiteja	Komiteja bērnu tiesību jautājumos
<i>CRPD</i>	Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām
Direktīva par cilvēku tirdzniecību	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/36/ES (2011. gada 5. aprīlis) par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/629/TI
Direktīva par noziegumos cietušajiem	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/29/ES (2012. gada 25. oktobris), ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI
<i>DSSH</i>	atšķirības, stigma, kauns, kaitējums
Dublinas III regula	Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija)

<i>EASO</i>	Eiropas Patvēruma atbalsta birojs
<i>ECRE</i>	Eiropas Padome bēgļu un izsūtīto personu jautājumos
<i>ECT</i>	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
<i>ECTK</i>	Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija
<i>ES+ valstis</i>	Eiropas Savienības dalībvalstis un asociētās valstis
<i>ES Pamattiesību harta</i>	Eiropas Savienības Pamattiesību harta
<i>EST</i>	Eiropas Savienības Tiesa
<i>ETS</i>	Eiropas Padomes līgumu sērija
<i>EWCA</i>	Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa (Apvienotā Karaliste)
<i>FRA</i>	Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra
<i>GC</i>	Virspalāta (gan EST, gan ECT)
Ģimenes atkalapvienošanās direktīva	Padomes Direktīva 2003/86/EK (2003. gada 22. septembris) par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanās
<i>HRC</i>	ANO Cilvēktiesību padome
<i>IAC</i>	Imigrācijas un patvēruma lietu palāta (Administratīvā virstiesā, Apvienotā Karaliste)
<i>IARMJ</i>	Starptautiskā bēgļu un migrācijas jautājumu tiesnešu asociācija
<i>ICCPR</i>	Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām
<i>IDC</i>	Starptautiskā Aizturēšanas koalīcija
<i>IEHC</i>	Īrijas lēmumu Augstā tiesa
<i>KD</i>	Kvalifikācijas direktīva (Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu)
<i>KEPS</i>	Kopēja Eiropas patvēruma sistēma
Konvencija par bēgļa statusu	1951. gada 28. jūlija Ženēvas Konvencija par bēgļa statusu, kas grozīta ar 1967. gada protokolu (ES tiesību aktos par patvēruma jautājumiem saukta par “Ženēvas Konvenciju”)
Konvencija par cilvēku tirdzniecību	Konvencija par cīņu pret cilvēku tirdzniecību (Eiropas Padome)
<i>LES</i>	Līgums par Eiropas Savienību
<i>LESD</i>	Līgums par Eiropas Savienības darbību
<i>LGBTI</i>	Lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas un interseksuāļi

NVO	Nevalstiska organizācija
OFII	<i>Office français de l'immigration et de l'intégration</i> (Francijas Imigrācijas un integrācijas lietu birojs)
OFPRA	<i>Office français de protection des réfugiés et apatrides</i> (Francijas Bēgļu un bezvalstnieku aizsardzības lietu birojs)
Palermo protokols	Protokols par cilvēku, it īpaši sieviešu un bērnu, tirdzniecības novēršanu, apkarošanu un sodīšanu par to, kurš papildina Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju pret pārnacionālo organizēto noziedzību
Pārstrādātā KD	Pārskatītā Kvalifikācijas direktīva (Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīva 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija).
Pārstrādātā UND	Pārskatītā Uzņemšanas nosacījumu direktīva (Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/33/ES [2013. gada 26. jūnijs], ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai)
PPD	Direktīva par patvēruma procedūru (Padomes 2005. gada 1. decembra Direktīva 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu
PPD pārstrādātā versija	Direktīvas par patvēruma procedūru pārstrādātā versija (Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta versija)
PTSS	Posttraumatiskā stresa sindroms
RG	Redakcijas grupa
RVV	<i>Raad voor Vreemdelingenbetwistingen</i> (Padome ārvalstnieku tiesvedības risināšanai, Beļģija)
SDK	Sieviešu dzimumorgānu kropļošana;
Stambulas konvencija	Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Eiropas Padome)
Stambulas protokols	Stambulas protokols – vadlīnijas efektīvai spīdzināšanas un citas nežēlīgas, nehumānas un degradējošas izturēšanās vai sodu izmeklēšanai un dokumentēšanai
VPG	Vienotā pārraudzības grupa
UKUT	Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesā

UND	Uzņemšanas nosacījumu direktīva (Padomes Direktīva 2003/9/EK [2003. gada 27. janvāris], ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai)
VPG	Vienotā pārraudzības grupa
UKUT	Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesā
UND	Uzņemšanas nosacījumu direktīva (Padomes Direktīva 2003/9/EK [2003. gada 27. janvāris], ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai)
UNHCR	Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs
UNICEF	ANO Bērnu fonds
UNTS	Apvienoto Nāciju Organizācijas Līgumu krājums
Ženēvas Konvencija	sk. Konvencija par bēgļa statusu

Priekšvārds

Šī tiesiskā analīze ir *IARMJ-Europe* un *EASO* darba rezultāts. Tā veido daļu no *EASO* profesionālās attīstības sērijas tiesu un tribunālu locekļiem.

Cieši sadarbojoties ar ES+ valstu tiesām un tribunāliem, kā arī citām galvenajām iesaistītajām pusēm, *EASO* turpina izstrādāt profesionālās attīstības sēriju, kuras mērķis ir tiesām un tribunāliem nodrošināt pilnu un pakāpenisku pārskatu par KEPS. Pēc konsultēšanās ar *EASO* Tiesu un tribunālu tīklu, tostarp *IARMJ-Europe*, kļuva skaidra vajadzība padarīt tiesām un tribunāliem pieejamus juridisko apmācību materiālus par noteiktiem pamatjautājumiem, kas katru dienu tiek izskatīti lēmumu pieņemšanas ietvaros. Tika atzīts, ka šādu pamata materiālu izstrādē vajadzētu iesaistīt tiesu un citus ekspertu tā, lai tiktu ievērota tiesneša neatkarība, kā arī paātrināta profesionālās attīstības sērijas kopējā izstrādes gaita.

Analīze ir galvenokārt paredzēta kā noderīgs atsauces punkts ES+ valstu tiesu un tribunālu locekļiem, kuri izskata pārsūdzības vai izskata lēmumus par starptautiskās aizsardzības pieteikumiem no mazāk aizsargātām personām. Analīzes nolūks ir skaidrojumus saglabāt skaidrus un viegli saprotamus. Paredzams, ka materiāls ir izklāstīts lasītājam saprotamā veidā, padarot tekstu viegli pieejamu tiesnešiem un tribunālu locekļiem neatkarīgi no tā, vai viņi ir specializējušies starptautiskās aizsardzības tiesību jautājumos jeb viņi ir lēmumu pieņēmēji, kuri savā darbā apvieno lēmumu pieņemšanu patvēruma jomā ar citām tiesu darba jomām.

Analīzē ir sniegts:

- pārskats par KEPS tiesiskajiem principiem un neaizsargātības satvaru (2. daļa);
- skaidrojums par to, kā pieteikuma iesniedzēji ar īpašām uzņemšanas vajadzībām un/ vai vajadzīgām īpašām procesuālajām garantijām, tiek identificēti KEPS kontekstā (3. daļa);
- tiesību aktu analīze attiecībā uz mazāk aizsargātu personu īpašajām uzņemšanas vajadzībām (4. daļa);
- analīze, kurā pētīti juridiskie principi, kas attiecināmi uz mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regulu (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija) (Dublinas III regula) (5. daļa);
- analīze par neaizsargātības jēdzienu Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīvas 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija) (KD) (6. daļa) kontekstā;
- īpašo garantiju analīze, kas tiek nodrošināta mazāk aizsargātām personām starptautiskās aizsardzības administratīvo procedūru laikā (7. daļa);
- mazāk aizsargātām personām, kas stājas tiesas un tribunālu priekšā, nodrošināto īpašo procesuālo garantiju analīze (8. daļa).

Analīze ir papildināta ar vairākiem pielikumiem. **A pielikumā** izklāstītas izmantotās metodes. **B pielikumā** norādīts atbilstošo primāro avotu saraksts. Tajā ir uzskaitīti ne tikai

attiecīgie primārie un sekundārie ES tiesību akti un attiecīgie vispārīga un reģionāla mēroga starptautiskie nolīgumi, bet arī atbilstīgā EST, ECT un ES dalībvalstu tiesu judikatūra. Lai nodrošinātu, ka atbilstošie tiesību akti un judikatūra ir viegli un ātri pieejami, ir sniegtas hipersaites. **C pielikumā** norādīta atlasīta bibliogrāfija. **D pielikumā** sniegti labas prakses piemēri no starptautiskās aizsardzības tiesvedības gadījumiem tiesās un tribunālos atbilstoši 2013. gada 26. jūnija Direktīvai 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta versija) (pārstrādātā PPD). Ir sniegts arī atsevišķs jurisprudences apkopojums, kurā norādīti fragmenti no atbilstošajām judikatūras rindkopām, kas citētas tiesiskajā analīzē.

Analīzes nolūks ir skaidrā un lasītājam saprotamā formātā izklāstīt pašreizējos KEPS noteikumus, kuriem ir īpaši būtiska nozīme, kad mazāk aizsargātas personas piesakās starptautiskajai aizsardzībai. Tajā analizēti KEPS noteikumi, kas bija spēkā 2020. gada jūlijā. Līdztekus citiem tiesiskās analīzes dokumentiem no profesionālās attīstības sērijas šī analīze tiks periodiski un pēc vajadzības atjaunināta. Taču lasītājam vajadzētu pārbaudīt, vai tiesību aktos nav veiktas izmaiņas. Jurisprudences apkopojums ietver vairākas atsauces uz avotiem, kas palīdzēs lasītājam veikt šo pārbaudi.

Galvenie jautājumi

Tiesiskās analīzes mērķis ir sniegt atbildes uz tālāk uzskaitītajiem galvenajiem jautājumiem:

1. Kuras personas vajadzētu uzskatīt par mazāk aizsargātām KEPS izpratnē (2. daļa)?
2. Kā vajadzētu noteikt un izvērtēt pieteikuma iesniedzējus ar īpašām uzņemšanas vajadzībām saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2013/33/ES (2013. gada 26. jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādātā UND) (3. daļa)?
3. Kā vajadzētu noteikt un izvērtēt mazāk aizsargātos pieteikuma iesniedzējus, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas saskaņā ar pārstrādāto PPD (3. daļa)?
4. Kādas īpašās uzņemšanas vajadzības var būt piemērojamas mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem saskaņā ar pārstrādāto UND, tostarp – kur piemērojamas attiecībā uz viņu aizturēšanu izraidīšanas nolūkā (4. daļa)?
5. Kādas garantijas, īpašās uzņemšanas vajadzības un īpašās procesuālās garantijas ir piemērojamas mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem Dublinas III regulas kontekstā (5. daļa)?
6. Kā pieteikuma iesniedzēja neaizsargātība var ietekmēt to, kā tiek izvērtēta viņu piemērotība starptautiskajai aizsardzībai un starptautiskās aizsardzības saturu, ja tā tiek piešķirta (6. daļa)?
7. Kādas īpašās procesuālās garantijas, kas tiek nodrošinātas mazāk aizsargātām personām, tiek piemērotas administratīvajā praksē saskaņā ar pārstrādāto PPD (7. daļa)?
8. Kādas īpašās procesuālās garantijas var tikt piemērotas mazāk aizsargātām personām starptautiskās aizsardzības tiesvedībā tiesās un tribunālos saskaņā ar pārstrādāto PPD (8. daļa)?
9. Kādi principi, vajadzības un garantijas visos šajos juridiskajos kontekstos attiecas uz īpašām mazāk aizsargātu personu kategorijām, tostarp:
  - nepilngadīgajiem, tostarp nepilngadīgajiem bez pavadības;
  - personām, kuras ir mazāk aizsargātas savas seksuālās orientācijas vai dzimtes identitātes dēļ;
  - personām ar invaliditāti;
  - personām ar smagu slimību;
  - personām ar īpašām vajadzībām viņu garīgās veselības dēļ;
  - spīdzināšanas upuriem;
  - izvarošanas un cita veida seksuālās vardarbības upuriem;
  - citu psiholoģiskās vai fiziskās vardarbības veidu upuriem;
  - cilvēku tirdzniecībā cietušām personām?

1. daļa. Ievads

1.1. Struktūra un tvērumš

Šajā tiesiskajā analizē skatīta neaizsargātība KEPS juridisko instrumentu – īpaši pārstrādātās direktīvas par uzņemšanas nosacījumiem (UND) ⁽¹⁾, Dublinas III regulas ⁽²⁾, pārstrādātās direktīvas par patvēruma procedūru (PPD)⁽³⁾ un pārstrādātās kvalifikācijas direktīvas (KD) ⁽⁴⁾ – kontekstā. Analīze ir izstrādāta kā noderīgs rīks tiesnešiem un tribunālu locekļiem, kad viņiem, pieņemot lēmumu saskaņā ar minētajiem tiesiskajiem instrumentiem, ir jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja neaizsargātība.

Neaizsargātības juridiskajam jēdzienam KEPS izpratnē ir atšķirīga nozīme tiesnešu un tribunālu locekļu darbā atkarībā no tā, kura tiesiskā pasākuma kontekstā šis jēdziens tiek aplūkots. Tādējādi pārstrādātajā UND un pārstrādātajā PPD ar jēdzienu mazāk aizsargātas personas apzīmē pieteikumu iesniedzējus attiecīgi ar “īpašām uzņemšanas vajadzībām” un pieteikumu iesniedzējus, kuriem vajadzīgas “īpašas procesuālās garantijas”. Dublinas III regulā par mazāk aizsargātām personām ir skaidri atzīti tikai nepilngadīgie bez pavadības un jo īpaši tikai tad, ja nepilngadīgās personas ir pieteikumu iesniedzēji, kuriem vajadzīga veselības aprūpe, un apgādībā esošas personas. Neraugoties uz to dalībvalstīm katrā Dublinas procedūras darbībā ir pienākums ņemt vērā visas pieteikuma iesniedzēja īpašās uzņemšanas un procesuālās garantijas atbilstoši pārstrādātajai UND un pārstrādātajai PPD, šajās procedūrās nosakot aizsardzības pasākumus. Visbeidzot, neaizsargātības jēdziens, līdztekus uzņemšanas vajadzībām un procesuālajām garantijām, kas ir noteiktas pārstrādātajā UND un pārstrādātajā PPD, ietver īpašus apsvērumus, kas jāņem vērā pārstrādātās KD kontekstā, izvērtējot piemērotību starptautiskajai aizsardzībai un ja starptautiskā aizsardzība tiek piešķirta.

Ņemot vērā, ka nosacījumi, tiesnesim vai tribunāla loceklim izvērtējot pieteikuma iesniedzēja neaizsargātību, būs atkarīgi no KEPS instrumenta, kura ietvaros tiek pieņemts lēmums, šīs tiesiskās analīzes struktūra galvenokārt ir balstīta tiesību aktos. Tāpēc tās struktūra netiek balstīta dažādajās mazāk aizsargāto personu kategorijās, kas radītu atkārtosanos un teksta nevajadzīgu sarežģītību.

Šīs tiesiskās analīzes mērķis ir sekmēt izpratni par to, kad un kā starptautiskā pieteikuma kontekstā būtu ņemama vērā pieteikuma iesniedzēja neaizsargātība. Šā mērķa detalizēts skaidrojums un pilnais tiesiskās analīzes ievads no juridiskā skatu punkta ir izklāstīts 2. daļā.

Šai tiesiskajai analīzei ir astoņas daļas, kurās neaizsargātības jēdziens ir analizēts galvenokārt dažādu KEPS tiesisko instrumentu kontekstā (sk. 1. tabulu). Tabulā ir arī norādīti katrai daļai atbilstošie KEPS tiesiskie instrumenti.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/33/ES (2013. gada 26. jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādāta redakcija), (2013. gads) OV L 180/96 (pārstrādātā UND).

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, (2013. gads), OV L 180/31 (Dublinas III regula).

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/32/ES par kopējām procedūram starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta redakcija), (2013. gads), OV L 180/60 (pārstrādātā PPD).

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu, (2011. gads), OV L 337/9 (pārstrādātā KD).

1. tabula. Tiesiskās analīzes struktūra

Daļa	Nosaukums	Atbilstošie KEPS tiesiskie instrumenti	Lpp.
1.	Ievads		17
2.	Neaizsargātība: tiesiskās koncepcijas un satvars	Dublinas III regula, pārstrādātā UND, pārstrādātā PPD, pārstrādātā KD	20
3.	Pieteikumu iesniedzēju ar īpašām uzņemšanas vajadzībām un/vai īpašu procesuālo garantiju vajadzībām noteikšana	Pārstrādātā UND, pārstrādātā PPD	37
4.	Mazāk aizsargāti pieteikumu iesniedzēji ar īpašām uzņemšanas vajadzībām	Pārstrādātā UND	55
5.	Mazāk aizsargāti pieteikumu iesniedzēji un Dublinas III regula	Dublinas III regula	99
6.	Neaizsargātības jēdziens starptautiskās aizsardzības piemērojamības un satura kontekstā pārstrādātās KD ietvaros	Pārstrādātā KD	128
7.	Īpašas procesuālās garantijas administratīvajās procedūrās	PPD pārstrādātā versija	168
8.	Īpašas procesuālās garantijas tiesu un tribunālu tiesvedībā	PPD pārstrādātā versija	189

Ņemot vērā, ka šajā tiesiskajā analīzē lietota tiesību aktos balstīta pieeja mazāk aizsargātības jēdzienam, ir noderīgi noteikt, kurās teksta vietās ir minētas konkrētas neaizsargāto personu kategorijas.

Meklējot informāciju jebkurā lietā, kurā iesaistīta mazāk aizsargāta persona, lasītājam vajadzētu skatīt pilno satura rādītāju, lai atrastu analīzi, kas saistīta ar atbilstošajiem tiesību aktu noteikumiem. Analizētie regulatīvie pasākumi un judikatūra nenosaka visas piemērojamās mazāk aizsargāto personu kategorijas. Turklāt šajā tiesiskajā analīzē noteiktie principi bieži vien attieksies uz dažādām mazāk aizsargāto personu grupām neatkarīgi no tā, vai tiesību aktā vai judikatūrā ir sniegta atsauce uz šīm kategorijām.

Sk. arī 5. tabulu “Piemēru pārskats. Mazāk aizsargātas personas un pieteicēji ar īpašām vajadzībām KEPS instrumentos”.

Šī juridiskā analīze ietver neaizsargātības ietekmi visos KEPS patvēruma procedūras posmos, raugoties no tiesnešu un tribunālu locekļu skatupunkta. Tādējādi šo analīzi vajadzētu lasīt kopā ar citiem juridiskas analīzes dokumentiem, kas sniedz vispārīgu atbilstošo KEPS juridisko instrumentu nosacījumu analīzi ⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ Sk. EASO, Ievads Kopējā Eiropas patvēruma sistēmā tiesām un tribunāliem. Tiesiskā analīze, 2016. gads; EASO, Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 15. panta c) punkts. Tiesiskā analīze, 2014. gads; EASO, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES): tiesiskā analīze, 2016. gads; EASO, Starptautiskās aizsardzības atņemšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 11., 14., 16. un 19. pants. Tiesiskā analīze, 2016. gads; EASO, Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips – tiesiskā analīze, 2018. gads; EASO Pierādījumu un ticamības izvērtējums Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze, 2018. gads; EASO, Pieteicēju aizturēšana starptautiskās aizsardzības nodrošināšanai Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze, 2019. gads; EASO, Atņemšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants: tiesiskā analīze, 2. red., 2020. gads; EASO, Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšana (Uzņemšanas apstākļu direktīva 2013/33/ES): tiesiskā analīze, 2020. gads.

1.2. Piezīmes par atbilstošajiem ES tiesību aktiem patvēruma jomā

Šajā tiesiskajā analizē galvenā uzmanība tiek pievērsta KEPS juridisko instrumentu pārstrādātajai redakcijai. Neraugoties uz to, lasītājam vajadzētu ņemt vērā, ka ne visas dalībvalstis vienādā veidā piedalās visos KEPS pasākumos. Konkrēti, KEPS tās pārstrādātajā redakcijā ir saistoša visām dalībvalstīm, izņemot Dāniju un Īriju. 2. tabulā apkopoti KEPS instrumenti, kas attiecas uz šo tiesisko analīzi un kuri bijuši saistoši minētajām divām dalībvalstīm dokumenta izstrādes laikā. Tabulā "UND" nozīmē Direktīvas par uzņemšanas nosacījumiem (2003/9/EK) sākotnējo redakciju, "PPD" nozīmē Direktīvas par patvēruma piešķiršanas procedūrām (2005/85/EK) sākotnējo redakciju un "KD" nozīmē Kvalifikācijas direktīvas (2004/83/EK) sākotnējo redakciju.

2. tabula. Dānijas un Īrijas nostāja attiecībā uz KEPS

Dalībvalsts	Dublinas II regula	Eurodac regula	UND	PPD	KD	Dublinas III regula	Eurodac regula (pārstrādāta redakcija)	Pārstrādātā UND	PPD pārstrādātā versija	Pārstrādātā KD
Dānija										
Īrija	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		

Dānija ir konsekventi atteikusies no jebkādiem noteikumiem, kas noteikti Līgumā par Eiropas Savienības darbību (LESD) ⁽⁶⁾, tiesību un iekšlietu jautājumos, tostarp attiecībā uz patvēruma jautājumiem (LESD 78. pants). Tā rezultātā Dānija nepiemēro KEPS un tai nav saistoši līguma noteikumi vai jebkādi sekundārie tiesību akti, kas attiecas uz to.

Īrijai nav saistošs neviens instruments, kas pieņemts saskaņā ar līgumiem patvēruma jomā, taču tā var lemt par pieteikšanos jebkādam šādam instrumentam. Īrija izvēlējās piemērot PPD un KD, kā arī Dublinas regulas sākotnējo un pārstrādāto redakciju. Taču Īrija nav piemērojusi KD un PPD pārstrādātās versijas, lai gan tai joprojām ir saistoši agrāko instrumentu noteikumi ⁽⁷⁾. Īrija izlēma nepievienoties Padomes Direktīvai 2003/9/EK (2003. gada 27. janvāris), ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai (UND), un sākotnēji izlēma nepievienoties APD pārstrādātajai versijai, taču vēlāk izlēma piemērot PPD pārstrādāto versiju. Tāpēc Īrijai ir saistoši šīs direktīvas noteikumi atbilstoši Komisijas Lēmumam (ES) Nr. 2018/753 (2018. gada 22. maijs) ⁽⁸⁾

Apvienotā Karaliste izstājās no Eiropas Savienības 2020. gada 31. janvārī. Līdz tam datumam tai nebija saistošs neviens instruments, kas pieņemts saskaņā ar līgumiem patvēruma jomā, taču tā varēja lemt par pieteikšanos jebkādam šādam instrumentam. Tā pievienojās Padomes 2005. gada 1. decembra Direktīvai 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā

⁽⁶⁾ Līgums par Eiropas Savienības darbību (LESD), konsolidētā versija, kas grozīta ar Lisabonas līgumu (2012. gads), OV C 326/47 (spēkā stāšanās datums: 2009. gada 1. decembris).

⁽⁷⁾ Neraugoties uz atšķirīgo piemērojamību Dānijai, Īrijai un Apvienotajai Karalistei, šīs rokasgrāmatas analīze ir sagatavota, atsaucoties uz KEPS otro pabeigto posmu.

⁽⁸⁾ Komisijas Lēmums (ES) 2018/753 (2018. gada 22. maijs), ar kuru apstiprina Īrijas dalību Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai, (2018. gads) OV L 126/8.

uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu (PPD), un Padome 2004. gada 29. aprīļa Direktīvai 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (KD), kā arī Dublīnas regulas sākotnējai un pārstrādātajai redakcijai. Apvienotā Karaliste nav piemērojusi KD un PPD pārstrādāto versiju, lai gan tai joprojām ir saistoši iepriekšējo instrumentu noteikumi ⁽⁹⁾. Apvienotā Karaliste nepiemēroja pārstrādāto UND, taču tai bija saistoša sākotnējā UND. 2018. gada Akts par Eiropas Savienību (izstāšanās) ⁽¹⁰⁾ atcēla 1972. gada Aktu par pievienošanu Eiropas Kopienām. Taču 2018. gada akta 2. iedaļā saglabāti ES tiesību aktu noteikumi, kuriem iepriekš bija ietekme uz vietējiem tiesību aktiem un kas joprojām bija spēkā izstāšanās dienā. Tāpat 2018. gada akta 3. iedaļā ir iekļauti tie ES tiesību akti, kam iepriekš bija tieša ietekme un kuri joprojām bija spēkā tieši pirms izstāšanās dienas. 2018. gada akta 5. iedaļas 4. punktā skaidri noteikts, ka Pamattiesību harta vairs neietilpst Apvienotās Karalistes tiesību aktos, taču 5. iedaļas 5. punktā noteikts, ka vietējie tiesību akti ievēros juridiskās pamattiesības un principus, kuri ir spēkā neatkarīgi no Hartas.

2018. gada akta 6. iedaļas 1. punktā noteikts, ka “Tiesai vai tribunālam – a) nav saistoši principi vai lēmumi, kurus Eiropas Tiesa pieņēmusi izstāšanās dienā, un b) tie nevar izstāšanās dienā vai pēc tās nevienā lietā atsaukties uz Eiropas Tiesu.” Attiecībā uz saglabātajiem ES tiesību aktiem, 2018. gada akta 6. iedaļas 2. punktā ir apstiprināts, ka Apvienotās Karalistes tiesa vai tribunāls var ievērot jebkuru EST, citas ES iestādes vai ES izstāšanās dienā vai pēc tās veiktu darbību, kamēr vien tā attiecas uz tiesā vai tribunālā izskatāmo jautājumu. Tāpat 6. iedaļas 3. punktā noteikts, ka ir iespējams lemt par jebkura saglabātā ES tiesību akta derīgumu, nozīmi vai ietekmi, kamēr vien šis tiesību akts netiek grozīts pēc izstāšanās dienas atbilstoši saglabātajai judikatūrai un jebkādiem saglabātajiem ES tiesību aktu principiem.

Šajā tiesiskajā analīzē ir sniegtas atsauces uz Apvienotās Karalistes tiesu un tribunālu lēmumiem pirms 2020. gada 31. janvāra, kas pieņemti kā lēmumi atbilstoši Eiropas Savienības tiesību aktiem, jo ir liela iespējamība, ka šie lēmumi joprojām būs saistoši Eiropas Savienības tiesību aktu interpretēšanā citās dalībvalstīs.

Papildu informāciju par šo sistēmu skatiet *EASO, Ievads kopējā Eiropas patvēruma sistēmā tiesām un tribunāliem: tiesiskā analīze, 2016. gads, 18.–23. lpp.*, jo sistēma mainās un tiek piemērota dažādām dalībvalstīm.

⁽⁹⁾ Neraugoties uz atšķirīgo piemērojamību Dānijai, Īrijai un Apvienotajai Karalistei, šīs rokasgrāmatas analīze ir sagatavota, atsaucoties uz KEPS otro pabeigto posmu.

⁽¹⁰⁾ Apvienotās Karalistes Parlaments, 2018. gada Akts par Eiropas Savienību (Izstāšanās).

2. daļa. Neaizsargātība: tiesiskās koncepcijas un satvars

Šīs tiesiskās analīzes galvenais mērķis ir sekmēt tiesnešu un tribunālu locekļu informētību par to, kad un kā ņemt vērā pieteikuma iesniedzēja neaizsargātību, piesakoties starptautiskajai aizsardzībai. Lai gan terminam “neaizsargātība” ikdienas līmenī ir plašs nozīmju lauks, šī tiesiskā analīze attiecas konkrēti uz neaizsargātības tiesisko koncepciju. Šī tiesiskā koncepcija nav skaidri definēta nevienā no tiesību aktiem KEPS satvarā ⁽¹¹⁾. Taču tiesisko koncepciju var atvasināt no KEPS instrumentiem, to var lasīt un interpretēt plašākā tiesiskajā kontekstā. Tas jo īpaši attiecas uz Eiropas Savienības Pamattiesību hartu (ES Pamattiesību harta) ⁽¹²⁾, kā arī uz vairākiem starptautiskiem nolīgumiem.

2. daļa ir strukturēta, kā parādīts 3. tabulā

3. tabula. 2. daļas struktūra

Iedaļa	Nosaukums	Lpp.
2.1.	Neaizsargātības juridiskais jēdziens KEPS izpratnē	20
2.2.	Neaizsargātības juridiskais jēdziens ECTK izpratnē	26
2.3.	Neaizsargātības juridiskais jēdziens citu saistošo starptautisko līgumu un starptautisko vadlīniju izpratnē	28
2.4.	Bērna intereses	31

2.1. Neaizsargātības juridiskais jēdziens kopējā Eiropas patvēruma sistēmā

Eiropas Patvēruma likumā kopš KEPS pirmās paaudzes instrumentu stāšanās spēkā ir ietvertas īpašas garantijas mazāk aizsargātajām personām ⁽¹³⁾. ES tiesību aktu un politikas pieeja neaizsargātības jēdzienam sakņojas principā, kas nosaka vienlīdzību likuma priekšā. Tas ir ES tiesību aktu – gan Līguma par Eiropas Savienību (LES) (2. pants) ⁽¹⁴⁾, gan ES Pamattiesību hartas (20. pants) – pamatprincips. Tādējādi mazāk aizsargātiem pieteikumu iesniedzējiem vajadzētu būt iespējai izmantot tiesības un ievērot pienākumus, kas noteikti KEPS instrumentos, tādā pašā mērā kā pieteikuma iesniedzējiem, kuru pieteikuma procedūru nekavē šāda neaizsargātība.

⁽¹¹⁾ Vairāk vispārīgas informācijas par KEPS sk. EASO, Ievads Kopējā Eiropas patvēruma sistēmā tiesām un tribunāliem: tiesiskā analīze, 2016. gads.

⁽¹²⁾ Eiropas Savienības Pamattiesību harta (2000. gada 7. decembris) (ES Harta jeb Harta), (2012. gads) OV L 326/391 (spēkā stāšanās datums: 2009. gada 1. decembris)

⁽¹³⁾ Minētos pirmās paaudzes KEPS instrumentus sk. Padomes Direktīvas 2003/9/EK (2003. gada 27. janvāris), ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai, 13. panta 2. punktu, 2. daļu, 14. panta 8. punktu, 15. panta 2. punktu un 17.–20. pantu; Padomes Direktīvas 2005/85/EK (2005. gada 1. decembris) par minimālām standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūram, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu, 13. panta 3. punkta a) apakšpunktu un 23. panta 3. punktu; Padomes Direktīvas 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par minimālajiem standartiem un statusu, lai trešo valstu pilsoņus vai bezvalstniekus atzītu par bēgļiem vai personām, kam kādā citā veidā vajadzīga starptautiska aizsardzība, un par sniegtās aizsardzības apjomu, 20. panta 3. punktu un Padomes Regulas (EK) Nr. 343/2003 (2003. gada 18. februāris), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm 6. un 15. pantu. Pārskatu par neaizsargātības jēdzieni pirmās paaudzes KEPS instrumentos sk. Patvēruma informācijas datubāzē (AIDA) un Eiropas Padome bēgļu un izsūtīto personu jautājumos (ECRE), *Neaizsargātības jēdziens Eiropas patvēruma procedūrās*, 2017. gads, 12.–13. lpp.

⁽¹⁴⁾ Līgums par Eiropas Savienību (konsolidētā versija, kas grozīta ar Lisabonas līgumu (spēkā stāšanās datums: 2009. gada 1. decembris), (2012. gads) OV L 326/13.

Līdztekus vienlīdzības principam neaizsargātības jēdziens ir arī balstīts nediskriminēšanas principā (ES Pamattiesību hartas 21. panta 1. punkts) ⁽¹⁵⁾. 21. panta 1. punktā ir noteikts:

ES Pamattiesību harta 21. panta 1. punkts

Aizliegta jebkāda veida diskriminācija, tostarp diskriminācija dzimuma, rases, ādas krāsas, etniskās vai sociālās izcelsmes, ģenētisko īpatnību, valodas, reliģijas vai pārliecības, politisko vai jebkuru citu uzskatu dēļ, diskriminācija saistībā ar piederību pie nacionālās minoritātes, diskriminācija īpašuma, izcelsmes, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ.

Visus KEPS instrumentus piemēro un interpretē ES Pamattiesību hartas kontekstā, jo tas ir viens no primārajiem ES tiesību aktiem ⁽¹⁶⁾. ES Pamattiesību hartā atzītās pamattiesības un principi, uz kuriem visvairāk sniegtas atsauces KEPS instrumentu apsvērumos, ir šādi: 1. pants (cilvēka cieņa), 4. pants (spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodu aizliegums), 7. pants (privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība), 18. pants (patvēruma tiesības), 21. pants (diskriminācijas aizliegums), 24. pants (bērnu tiesības) un 47. pants (tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu).

Turklāt jāatzīmē, ka ES ar Lēmumu Nr. 2010/48 apstiprināja ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (CRPD) ⁽¹⁷⁾. Tādējādi šīs konvencijas noteikumi no šī lēmuma stāšanās spēkā datuma veido neatņemamu ES tiesiskās kārtības daļu ⁽¹⁸⁾.

Pārstrādātajā UND un pārstrādātajā PPD “neaizsargātība” tiek minēta, lietojot divus atšķirīgus, bet savstarpēji saistītus jēdzienus: attiecīgi “īpašas uzņemšanas vajadzības” un “īpašas procesuālās garantijas”. **Pārstrādātajā PPD** ir noteikts vispārējs princips, ka dalībvalstīm ir jāņem vērā mazāk aizsargāto personu konkrētā situācijā, un tajā ir atzīts, ka neaizsargātām personām varētu būt īpašas uzņemšanas vajadzības ⁽¹⁹⁾. Direktīvā ir noteikts, ka, ja tiek konstatēts, ka mazāk aizsargātai personai ir īpašas uzņemšanas vajadzības, dalībvalstīm ir jānodrošina, ka “uzņemšana ir izstrādāta tā, lai nodrošinātu šīs īpašās vajadzības” ⁽²⁰⁾. Šis nosacījums ir paredzēts, lai pieteikuma iesniedzējs visas patvēruma procedūras laikā varētu izmantot savas tiesības, vienlaikus ievērojot direktīvā noteiktos pienākumus (sk. 3.1. iedaļu un 4. daļu).

Pārstrādātajā PPD ir atzīts, ka noteiktu pieteikuma iesniedzēju iespējas izmantot tiesības un ievērot direktīvā noteiktos pienākumus var būt ierobežotas viņu individuālo apstākļu dēļ ⁽²¹⁾. Šādi pieteikuma iesniedzēji tiek raksturoti kā pieteikuma iesniedzēji, “kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas”. Dalībvalstīm jānodrošina, ka šiem pieteikuma iesniedzējiem tiek nodrošināts pienācīgs atbalsts, lai viņi varētu visas patvēruma procedūras garumā

⁽¹⁵⁾ Sk. Eiropas Komisija, Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai, COM(2008) 815 galīgā redakcija, 8. lpp.

⁽¹⁶⁾ LES 6. panta 1. punkts un EST (virspalāta) 2011. gada 21. decembra spriedums apvienotajās lietās Nr. C-411/10 un C-493/10 *N.S. / Secretary of State for the Home Department un M.E. u. c. / Refugee Applications Commissioner un Minister for Justice, Equality and Law Reform*, EU:C:2011:865, 77. punkts.

⁽¹⁷⁾ Padomes Lēmums (2009. gada 26. novembris) par to, lai Eiropas Kopiena noslēgtu Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (2010/48/EK), 2010/48/EK, ar ko Eiropas Kopienas vārdā apstiprina Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, 2515 UNTS 3 (2006. gada 13. decembris) (spēkā stāšanās datums: 2008. gada 3. maijs).

⁽¹⁸⁾ EST 2019. gada 11. septembra spriedums lietā *DW / Nobel Plastiques Ibérica SA*, C-397/18, EU:C:2019:703, 39. punkts. Sk. arī 2.3. iedaļu tālāk.

⁽¹⁹⁾ Pārstrādātās UND 14. apsvēruma, 2. panta k) punkts, 21. un 22. punkts, citēts 3.1. iedaļā tālāk.

⁽²⁰⁾ Pārstrādātās UND 14. apsvēruma.

⁽²¹⁾ Pārstrādātās PPD 2. panta d) punkts.

izmanto savas tiesības un ievērot direktīvā noteiktos pienākumus (sk. 3.2. punktu un 7. daļu) ⁽²²⁾. Pieteikuma iesniedzēju, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, jēdziens pārstrādātajā PPD attiecas arī uz Dublinas III regulā noteikto procedūru (sk. 5. daļu) ⁽²³⁾.

Līdztekus tam ir iezīmes vai apstākļi, kas var padarīt pieteikuma iesniedzējus mazāk aizsargātus un kas var ietekmēt to, kā tiek vērtēta viņu piemērotība starptautiskajai aizsardzībai (sk. 6. daļu). Tāpat šis vērtējums ir statusa noteikšanas procedūras neatņemama daļa.

4. tabulā ir parādīts, kurās KEPS instrumentu vietās ir atrodamas atsauces uz neaizsargātības vai īpašu vajadzību jēdzieniem.

4. tabula: Atsauces uz neaizsargātības vai īpašu vajadzību jēdzieniem KEPS instrumentos

KEPS instruments	Noteikumi
Pārstrādātā UND	14. apsvērums, 2. panta k) punkts, 17. panta 2. punkts, 18. panta 3. un 5. punkts, 19. panta 2. punkts un 21.–25. pants.
Dublinas III regula	13. apsvērums, 6., 8., 31. un 32. pants
PPD pārstrādātā versija	29. un 30. apsvērums, 2. panta d) punkts, 15. panta 3. punkta a) apakšpunkts, 24. pants, 25. pants un 31. panta 7. punkta b) apakšpunkts
Pārstrādātā KD	19., 28. un 41. apsvērums, 4. panta 3. punkta c) apakšpunkts, 9. panta 2. punkta f) apakšpunkts, 20. panta 3. un 4. punkts, 30. panta 2. punkts un 31. pants

Lai ilustrētu iespējamās neaizsargātās personas, KEPS instrumentos ir sniegts **papildināms piemēru pārskats**, kā parādīts 5. tabulā.

5. tabula. Piemēru pārskats. Mazāk aizsargātas personas un pieteicēji ar īpašām vajadzībām KEPS instrumentos

Mazāk aizsargātu personu kategorijas	ES Pamattiesību harta	Pārstrādātā UND	Dublinas III regula	PPD pārstrādātā versija	Pārstrādātā KD
Nepilngadīgie ("vecums")	24. pants	21. pants	13. apsvērums, 6. un 8. pants.	29. apsvērums, 7. pants un 15. panta 3. punkta e) apakšpunkts	20. panta 3. punkts
Nepilngadīgie bez pavadības	24. pants	21. pants	13. apsvērums, 6. un 8. pants.	29. apsvērums, 25. pants	20. panta 3. punkts
Vientuļie vecāki ar nepilngadīgiem bērniem	24. pants	21. pants	–	–	20. panta 3. punkts
Grūtnieces	–	21. pants	32. pants	–	20. panta 3. punkts
Personas ar smagu slimību	35. pants (veselības aprūpe)	21. pants	–	29. apsvērums	–

⁽²²⁾ Pārstrādātās PPD 29. apsvērums un 2. panta d) punkts.

⁽²³⁾ Dublinas III regulas 12. apsvērums.

Mazāk aizsargātu personu kategorijas	ES Pamattiesību harta	Pārstrādātā UND	Dublinas III regula	PPD pārstrādātā versija	Pārstrādātā KD
Personas ar garīgiem traucējumiem	35. pants (veselības aprūpe)	21. pants	–	29. apsvērums	20. panta 3. punkts
Cilvēku tirdzniecībā cietušie	5. pants	21. pants	6.panta 3. punkts (bērni)	–	20. panta 3. punkts
Izvarošanas upuri	4. pants	21. pants	32. pants	29. apsvērums, 24. panta 3. punkts	20. panta 3. punkts
Spīdzināšanas upuri	4. pants	21. pants	32. pants	29. apsvērums, 24. panta 3. punkts	20. panta 3. punkts
Citu nopietnas psiholoģiskas, fiziskas vai seksuālas vardarbības veidu upuri, piemēram, sieviešu dzimumorgānu kropļošanas upuri	4. pants	21. pants	32. pants	29. apsvērums, 24. panta 3. punkts	20. panta 3. punkts
Personas ar invaliditāti	26. pants	21. pants	32. pants	29. apsvērums	20. panta 3. punkts
Veci cilvēki ("vecums")	25. pants	21. pants	32. pants	29. apsvērums	20. panta 3. punkts
Dzimte, seksuālā orientācija un dzimtes identitāte (lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas un interseksuāļi)	7. pants	18. panta 3. un 4. punkts	–	29. apsvērums	–

Tas, ka KEPS instrumentos ir izklāstīti **piemēri**, neizslēdz iespēju, ka par neaizsargātām nevarētu uzskatīt arī citas vai papildu personu kategorijas. Tāpat netiek izslēgta iespēja, ka personām, kuras neiekļaujas nevienā no šīm mazāk aizsargātu personu kategorijām, nevarētu būt īpašas vajadzības, kuras būtu vajadzīgs ņemt vērā. Piemēram, rakstot koronavīrusa saslimšanas (Covid-19) pandēmijas laikā, iespējams, īpašas uzņemšanas vajadzības varētu rasties pieteicējiem, kuri ir Covid-19 riska grupās. Citu starpā Komisija ir norādījusi, ka "pēc iespējas daudzas personas no Covid-19 riska grupām ir jāpārvirza uz individualizētākām uzņemšanas vietām vai jāsapulcē atsevišķā gaitenī, kas atrodas drošā attālumā no tiem iemītniekiem, kuri neiekļaujas riska grupās. Mazāk aizsargātu personu grupām piešķirama arī īpaša aizsardzība, piemēram, pārtikas piegādes, kabatas naudas maksājumu u. c. laikā" ⁽²⁴⁾. Turklāt jāņem vērā, ka piemēram, *CRPD* apzinās, ka invaliditāte ir jēdziens, kura nozīme tiek papildināta ⁽²⁵⁾.

Lai arī KEPS instrumenti sniedz mazāk aizsargātu personu kategoriju piemērus, ir jāpiemēro individuāla pieeja. Izņemot nepilngadīgu personu gadījumā – neatkarīgi no tā, vai tās atrodas pieaugušā pavadībā vai nē –, pats fakts, ka persona atbilst mazāk aizsargātas personas kategorijai, automātiski nenozīmē, ka ir spēkā šai kategorijai kopumā vai vispārīgi

⁽²⁴⁾ Komisijas paziņojums: Covid-19: Norādījumi par atbilstošu ES noteikumu īstenošanu patvēruma un atgriešanas procedūru jautājumos un par pārmitināšanu (COM(2020/C 126/02), 2020. gada 17. aprīlis.

⁽²⁵⁾ Sk. *CRPD* e) apsvērums, kā minēts EST 2013. gada 11. aprīļa spriedumā *HK Danmark/Dansk almennyttigt Boligselskab and Dansk Arbejdsgiverforening*, apvienotās lietas C335/11 un C-337/11, EU:C:2013:222, 37. punkts.

piemērojamās īpašās tiesības vai garantijas. Tā vietā saskaņā ar pārstrādāto UND un pārstrādāto PPD dalībvalstij ir atsevišķi jāizvērtē, vai pieteicējam ir vajadzīga īpaša uzņemšana un/vai ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas. Dalībvalsts pienākumus attiecībā uz atsevišķo pieteicēju nosaka šīs atsevišķās izvērtēšanas secinājumu un visu konstatēto vajadzību raksturs ⁽²⁶⁾. Piemērojot tik plašu un individualizētu pieeju, KEPS neaizsargātības tiesiskā koncepcija nosaka, ka dalībvalstīm ir jāidentificē pieteikuma iesniedzēji ar īpašām uzņemšanas vajadzībām un/vai pieteikuma iesniedzēji, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, kā arī jānodrošina, ka tiek ievērotas viņu īpašās vajadzības ⁽²⁷⁾.

Lai nodrošinātu, ka tiek ievērots līdztiesības un nediskriminēšanas princips, kā arī procesu taisnīgums, atbildīgajām iestādēm ir obligāti jānosaka un atbilstoši jānodrošina īpašās vajadzības. Taču tiesnešiem un tribunālu locekļiem, strādājot ar apelācijas vai pārskatīšanas procedūrām, iespējams, vajadzētu domāt par to, vai ir īstenoti visi vajadzīgie pasākumi, lai identificētu mazāk aizsargātu pieteikuma iesniedzēju un to, vai atbildīgā iestāde un/vai pirmās instances tiesas un tribunāli ņem vērā viņu īpašās vajadzības (sk. pārstrādātās PPD 46. panta 1. punkta a) apakšpunktu). Turklāt tiesneši un tribunālu locekļiem var nākties pārspriest to vai neaizsargātības aspekti ir jāņem vērā viņu pašu tiesiskajās procedūrās, kā arī, izvērtējot pieteikuma labumu atbilstoši pārstrādātajai KD.

Atbilstošo ES instrumentu pārskatu sk. B pielikumā: Primārie avoti ⁽²⁸⁾.

Attiecībā uz EST judikatūru šajos spriedumos reti tiek izmantos jēdziens “neaizsargātība” attiecībā uz procesuālajām vai materiālajām tiesībām. Lai gan EST iesniegtie iepriekš izlemjamie jautājumi neattiecas īpaši uz neaizsargātību, EST ir izmantojusi izdevību, lai risinātu neaizsargātības jautājumus un nodrošinātu vadlīnijas attiecībā uz tiem.

EST ir lietojusi terminu “neaizsargātība” *M* gadījumā – saistībā ar tiesībām tikt uzklausiņam un pienākumu intervēt alternatīvās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju ⁽²⁹⁾. EST sniedza šādu atbildi uz iepriekš izlemjamo jautājumu, kas neattiecas uz neaizsargātību.

Intervija ir jāorganizē arī tad, ja, ņemot vērā alternatīvās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja aprakstīto personīgo vai vispārīgo situāciju, it īpaši iespējamā pieteikuma iesniedzēja īpašo ievainojamību, ievērojot, piemēram, viņa vecumu, veselības stāvokli vai to, ka viņš ir cietis no smagas vardarbības, šķiet, ka šāda intervija ļautu viņam pilnībā un saskaņīgi izteikties par elementiem, kas var pamatot šo pieteikumu.

No tā izriet, ka tiesai ir pienākums noteikt, vai galvenajā tiesvedībā pastāv īpaši apstākļi, kuri nosaka, ka ir vajadzīga intervija ar alternatīvās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju, lai noteiktu, vai tiek ievērotas viņa tiesības tikt uzklausiņam ⁽³⁰⁾.

Apvienotajā A, B un C lietā, kurā iesniedzējtiesa savā jautājumā neminēja neaizsargātības problēmu, EST lietoja jēdzienu “neaizsargātība” kontekstā, kas ir vairāk saistāms ar tās materiālajiem tiesību aspektiem. A, B un C lietā EST skaidro:

⁽²⁶⁾ Sk. vairāk 3. daļā.

⁽²⁷⁾ Sk. pārstrādātās PPD 29. apsvērumu un 24. panta 1. punktu un pārstrādātās UND 22. panta 1. punktu.

⁽²⁸⁾ Sk. arī EASO, *Ievads kopējā Eiropas patvēruma sistēmā tiesām un tribunāliem: tiesiskā analīze*, 2016. gads, 2. daļa.

⁽²⁹⁾ EST 2017. gada 9. februāra spriedums lietā *M/Minister for Justice and Equality, Ireland, and the Attorney General*, C-560/14, EU:C:2017:101.

⁽³⁰⁾ Turpat, 51.–52. punkts.

ir jānorāda, ka Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā paredzētais pienākums “pēc iespējas ātrāk” iesniegt visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu, ir mazināts ar kompetentajām iestādēm uzlikto prasību atbilstoši Direktīvas 2005/85 13. panta 3. punkta a) apakšpunktam un Direktīvas 2004/83 4. panta 3. punktam veikt interviju, ņemot vērā personisko vai vispārējo situāciju, kas raksturo pieteikumu, tostarp pieteikuma iesniedzēja ievainojamību, un individuāli novērtēt šo pieteikumu, ņemot vērā katra pieteikuma iesniedzēja individuālo stāvokli un personīgos apstākļus ⁽³¹⁾.

A un S lieta skaidri apliecina, ka neaizsargātībai ir konkrēta ietekme uz personu ar bēgļa statusu materiālajām tiesībām. Tiesai tika iesniegts jautājums par to, vai ģimenes atkalapvienošanās direktīvas ⁽³²⁾ 2. panta f) punkts jāinterpretē kā tāds, kas nosaka, ka trešās valsts pilsonis vai bezvalstnieks, kurš laikā, kad piesakās patvērumam dalībvalstī, ir jaunāks par 18 gadiem, taču kurš patvēruma procedūras laikā sasniedz pilngadību un tāpēc saņem patvērumu ar atpakaļejošu spēku līdz pieteikuma iesniegšanas datumam, šī noteikuma ietvaros ir uzskatāms par pilngadīgu personu. Attiecībā uz tiem bēgļiem, kas ir nepilngadīgie bez pavadības, šīs direktīvas 10. panta 3. punkta a) apakšpunktā ES likumdevējs ir noteicis dalībvalstīm pozitīvu pienākumu “atļauj viņa/viņas pirmās pakāpes radnieku taisnā augšupējā līnijā ieceļošanu un uzturēšanos ģimenes atkalapvienošanās nolūkā, nepiemērojot nosacījumus, kas paredzēti 4. panta 2. punkta a) apakšpunktā” ⁽³³⁾. Turpretim Ģimenes atkalapvienošanās direktīvas 4. panta 2. punkta a) apakšpunktā ģimenes atkalapvienošanas iespējamība principā tiek atstāta katras dalībvalsts pārziņā. Turklāt 4. panta 2. punkta a) apakšpunkts jo īpaši nosaka, ka uz šo iespējamību attiecas nosacījums, ka apgādnieka pirmās pakāpes radnieki taisnā augšupējā līnijā ir atkarīgi no apgādnieka un viņi nesaņem pienācīgu ģimenes atbalstu izcelsmes valstī. Saskaņā ar EST spriedumu:

Direktīvas 10. panta 3. punkta a) apakšpunktā noteikts šī principa izņēmums – tiesības uz ģimenes atkalapvienošanās bēgļiem, kas ir nepilngadīgie bez pavadības, uz ko neattiecas nedz dalībvalstu rīcības brīvība, nedz 4. panta 2. punkta a) apakšpunktā noteiktie nosacījumi ⁽³⁴⁾.

Saskaņā ar EST Ģimenes atkalapvienošanās direktīva:

ir ne tikai vispārīgā veidā vērsta uz mērķi veicināt ģimenes atkalapvienošanās un piešķirt aizsardzību trešo valstu pilsoņiem, tostarp nepilngadīgajiem (..), bet tās 10. panta 3. punkta a) apakšpunkts ir paredzēts tieši tam, lai nodrošinātu paaugstinātu aizsardzību tiem bēgļiem, kuriem ir nepilngadīgo bez pavadības statuss ⁽³⁵⁾.

Turklāt tās mērķis ir piešķirt “pašu aizsardzību bēgļiem, it īpaši nepilngadīgajiem bez pavadības” ⁽³⁶⁾. Šajā spriedumā, tāpat kā ES Pamattiesību hartas 24. panta 2. punktā, ir minēts jēdziens nepilngadīgo bez pavadības “īpašā neaizsargātība”. EST noteica, ka ja Direktīvas 2003/86 10. panta 3. punkta a) apakšpunktā paredzētās tiesības uz ģimenes atkalapvienošanās tiktu padarītas atkarīgas no brīža, kad kompetentā valsts iestāde formāli pieņem lēmumu, atzīstot konkrētās personas bēgļa statusu:

⁽³¹⁾ EST (VP) 2014. gada 2. decembra spriedums lietā *A, B un C/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, apvienotās lietas no C-148/13 līdz C-150/13, EU:C:2014:2406, 70. punkts.

⁽³²⁾ Padomes Direktīva 2003/86/EK (2003. gada 22. septembris) par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanās, (2003) OV L 251/12.

⁽³³⁾ EST 2018. gada 2. decembra spriedums lietā *A un S/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, apvienotās lietas no C līdz C-550/16, EU:C:2014:248, 11. punkts.

⁽³⁴⁾ Turpat, 34. punkts.

⁽³⁵⁾ Turpat, 44. punkts.

⁽³⁶⁾ Turpat, 55. punkts.

šāda interpretācija tā vietā, lai mudinātu valsts iestādes prioritāri izskatīt starptautiskās aizsardzības pieteikumus, kurus ir iesnieguši nepilngadīgie bez pavadības, lai ņemtu vērā viņu īpašo neaizsargātību, kas ir iespēja, kura pa šo laiku ir tieši paredzēta Direktīvas 2013/32 31. panta 7. punkta b) apakšpunktā, varētu izraisīt pretējās sekas, radot šķēršļus mērķim, uz kuru ir vērsta gan šī direktīva, gan arī Direktīva 2003/86 un Direktīva 2011/95, proti, nodrošināt, lai dalībvalstu galvenais apsvērumš, piemērojot šīs direktīvas, saskaņā ar Pamattiesību hartas 24. panta 2. punktu patiešām būtu bērnu intereses ⁽³⁷⁾.

MP lietā EST virspalāta saistīja jēdzienu “neaizsargātība” ar ES Pamattiesību hartas 4. pantu. Tiesa nolēma:

ņemot vērā to, cik būtiski svarīgs ir Hartas 4. pantā paredzētais spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās aizliegums, ir jāpievērš sevišķa uzmanība to personu īpašajai ievainojamībai, kuru psiholoģiskās ciešanas, kas izraida izraisīšanas gadījumā var saasināties, ir izraisījusi izcelsmes valstī piedzīvota spīdzināšana vai arī necilvēcīga vai pazemojoša izturēšanās ⁽³⁸⁾.

Jawo gadījumā neaizsargātība ir faktors, kas tiek ņemts vērā, lemjot, vai starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšanu uz dalībvalsti, kas standarta gadījumā ir atbildīga par viņa pieteikuma apstrādi (saskaņā ar Dublinas III regulu), vajadzētu liegt. Šajā gadījumā tika atzīts, kas tas būtu iespējams, ja “šim pieteikuma iesniedzējam radīsies reāls risks tikt pakļautam necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei šī 4. panta izpratnē paredzamo dzīves apstākļu dēļ, ar kuriem viņš saskartos kā starptautiskās aizsardzības saņēmējs”, ja viņam šāda aizsardzība tiktu piešķirta ⁽³⁹⁾. EST norādīja:

pilnībā nevar tikt izslēgts, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs var pierādīt viņam vien raksturīgu tādu ārkārtas apstākļu esamību, kuri nozīmē, ka pārvietošanas uz dalībvalsti, kas parasti ir atbildīga par viņa starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, gadījumā viņš savas īpašās ievainojamības dēļ neatkarīgi no savas gribas un savām personīgajām izvēlēm nonāks tādas ekstrēmas nabadzības situācijā, kas atbilst šī sprieduma 91.–93. punktā minētajiem kritērijiem, pēc tam, kad viņam tiks piešķirta starptautiskā aizsardzība ⁽⁴⁰⁾.

2.2. Neaizsargātības tiesiskais jēdziens Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā

ES nav pievienojusies Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai (ECTK) ⁽⁴¹⁾. Neraugoties uz to, saskaņā ar LES 6. panta 3. punktu pamattiesības, kuras tiek nodrošinātas ar ECTK un kuras izriet no dalībvalstu konstitucionālajām tradīcijām, ir Eiropas Savienības tiesību aktu pamatprincipu pamatā. Turklāt, kā norādīts iepriekš, visi

⁽³⁷⁾ Turpat, 58. punkts.

⁽³⁸⁾ EST virspalātas (VP) 2018. gada 24. aprīļa spriedums lietā *MP/Secretary of State for the Home Department*, C-353/16, EU:C:2018:276, 42. punkts. Papildu informāciju par šo lietu sk. 4.4., 5.5.3., 6.4. un 6.8.4. punktā.

⁽³⁹⁾ EST (VP) 2019. gada 19. gada marta spriedums lietā *Jawo/Bundesrepublik Deutschland*, C-163/17, EU:C:2019:218, 98. punkts.

⁽⁴⁰⁾ Turpat, 95. punkts. Sk. arī EST 2017. gada 16. februāra spriedumu lietā *C.K. un citi/ Slovēnijas Republika*, C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 73., 77., 81.–90. punktu, kuros nav skaidri minēts jēdziens “neaizsargātība”, taču kuros aprakstīti īpaši standarti un piesardzības pasākumi gadījumā, ja pieteikuma iesniedzēja veselības stāvoklis ir “īpaši nopietns”.

⁽⁴¹⁾ Cilvēktiesību un pamattiesību aizsardzības konvencija, 213 UNTS 222, ETS Nr. 5, 1950. gada 4. novembris (spēkā stāšanās datums: 1953. gada 3. septembris).

KEPS instrumenti jāpiemēro un jāinterpretē ES Pamattiesību hartas kontekstā ⁽⁴²⁾. Saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu, ciktāl tajā ietvertas tiesības, kas atbilst ECTK garantētajām tiesībām, “šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā [ECTK] noteiktajām tiesībām”. Šis noteikums neliedz Savienības tiesību aktos paredzēt plašāku aizsardzību. Arī KEPS instrumentos ir sniegtas atsauces uz ECTK ⁽⁴³⁾. Tāpat Dublinas III regulas 32. apsvērumā sniegta skaidra atsauce uz ECTK judikatūru. Tāpēc tiesu un tribunālu locekļi, kuri saskaņā ar KEPS izskata lietas, kurās ir būtiski neaizsargātības aspekti, var meklēt vadlīnijas ECTK judikatūrā ⁽⁴⁴⁾.

Sākotnējā lietas *M.S.S./Beļģija un Grieķija* spriedumā ECT atzina, ka:

īpaša loma ir jāpiešķir pieteikuma iesniedzēja patvēruma meklētāja statusam, kas nozīmē, ka viņš ir īpaši nelabvēlīgā situācijā esošu un mazāk aizsargātu personu grupai, kurai ir vajadzīga īpaša aizsardzība (...). Ir jāatzīmē, ka starptautiskajā un Eiropas līmenī pastāv plašs konsenss attiecībā uz šīm īpašās aizsardzības vajadzībām, kuras apliecina Ženēvas Konvencija, UNHCR soda atlaišana un darbības, kā arī Uzņemšanas direktīvā noteiktie standarti ⁽⁴⁵⁾.

Princips ir atkārtots ECT spriedumā *N.H.* lietā ⁽⁴⁶⁾. Šis jautājums tika tālāk risināts *Tarakhel* spriedumā, kurā tiesa nolēma, ka “prasība patvēruma meklētājiem nodrošināt īpašu aizsardzību ir īpaši svarīga, ja patvēruma meklētāji ir bērni, ņemot vērā viņu īpašās vajadzības un ārkārtīgo neaizsargātību” ⁽⁴⁷⁾.

Lietas *J. K. un citi/Zviedrija* jaunākajā spriedumā ECT virspalāta izklāstīja galvenos tiesiskos standartus un praksi, kas noteikti tās judikatūrā saskaņā ar ECTK, kas attiecas uz patvēruma meklētāju aizsardzību ⁽⁴⁸⁾. Tas tika darīts, neraugoties uz faktu, ka valdība iebilda, ka pirmais pieteikuma iesniedzējs un viņa ģimene, atgriežoties Bagdādē, nonāktu situācijā, kas radītu īpašu neaizsargātību ⁽⁴⁹⁾. Taču ECT neminēja patvēruma meklētāju “neaizsargātības” jēdzienu. Tā vietā tā paziņoja, ka, ņemot vērā “īpašo stāvokli, kurā bieži vien nonāk patvēruma meklētāji, bieži vien, izvērtējot viņu liecību un to pavadošo dokumentu ticamību, bieži vien ir jāievēro princips “šaubas par labu apsūdzētajam” ⁽⁵⁰⁾.

Šie spriedumi skaidri liecina, ka neaizsargātības vispārīgais jēdziens ECT jurisprudencē ir uzskatāms par atšķirīgu no KEPS instrumentos izmantotā neaizsargātības jēdziena ⁽⁵¹⁾. Tas ir daudz plašāks un vairāk tiek izmantots, lai aprakstītu patvēruma meklētāju vispārīgo stāvokli uzņēmējvalstī un viņu vajadzību pēc īpašas aprūpes un/vai aizsardzības atšķirībā no personām, kas jau likumīgi mitinās uzņēmējvalstī ar stabilu statusu. Tas ir redzams virspalātas

⁽⁴²⁾ LES 6. panta 1. punkts, minēts arī tekstā zems. piezīmē. 17.

⁽⁴³⁾ Sk. pārstrādātās UND 9. apsvērumu un Dublinas III regulas 14. apsvērumu, kā arī pārstrādātās PPD 39. pantu (priekšnosacījumi Eiropas trešo valstu atzīšanai par drošām).

⁽⁴⁴⁾ Dažus pozitīvās diskriminācijas principa aspektus, kas ir labvēlīgi nelabvēlīgākā situācijā esošām personām, ECTK 14. panta kontekstā, sk., piemēram, ECT 2000. gada 6. aprīļa spriedumu lietā *Thlimmenos*/Grieķija, 34369/97, 44. punktu, kurā tiesa lēma: “Tiesības netikt diskriminētam, kad izmanto Konvencijā garantētās tiesības, ir pārkāptas arī tad, ja valstis bez objektīva un saprātīga iemesla nepiemēro atšķirīgu attieksmi pret personām, kuru situācija ir būtiski atšķirīga”. Sk. arī ECT 2002. gada 24. septembra spriedumu lietā *Posti un Rahko/Somija*, 27824/95, 82.–87. punktu; ECT 1985. gada 28. maija spriedumu lietā *Abdulaziz, Cabalez un Balkandali/Apvienotā Karaliste*, Nr. 9214/80, 9473/81 un 9474/81 82. punktu; un ECT 2017. gada 24. janvāra spriedumu lietā *Khamtokhu un Aksenchik/Krievija*, Nr. 60367/08 un 961/11, 82. punkts. Vairāk par ES tiesību aktu interpretācijas un ECTK mijiedarbību sk. EASO, *levads Kopējā Eiropas patvēruma sistēmā tiesām un tribunāliem: tiesiskā analīze*, 2016. gads, 3.4. iedaļa.

⁽⁴⁵⁾ ECT (VP) 2011. gada 21. janvāra spriedums lietā *M.S.S./Beļģija un Grieķija*, Nr. 30696/09, 251. punkts. Attiecībā uz patvēruma meklētāju aizturēšanu sk. Arī ECT 2009. gada 11. jūnija spriedumu lietā *S.D./Grēce*, Nr. 53541/07.

⁽⁴⁶⁾ ECT (VP) 2020. gada 2. jūlija spriedums lietā *N.H. et autres/France*, Nr. 28820/13, 162. punkts.

⁽⁴⁷⁾ ECT (VP) 2014. gada 4. novembra spriedums lietā *Tarakhel/Šveice*, Nr. 29217/12, 119. punkts. Sk. arī 99. punktu: “Īpaši attiecībā uz nepilngadīgajiem Tiesa nolēma, ka būtiskāk ir ņemt vērā, ka bērns īpaši neaizsargātība ir noteicošais faktors, kas ir prioritārs, salīdzinājumā ar apsvērumiem, kas saistīti ar neatbilstīgā imigranta statusu.”

⁽⁴⁸⁾ ECT (VP) 2016. gada 23. augusta spriedums lietā *J. K. un citi/Zviedrija*, Nr. 59166/12, 77.–105. punkts.

⁽⁴⁹⁾ Turpat, 72. punkts.

⁽⁵⁰⁾ Turpat, 93. punkts.

⁽⁵¹⁾ Sk. 2.1. iedaļu.

spriedumā lietā *Ilias un Ahmed/Ungārija*, kurā tiesa salīdzināja vispārējo neaizsargātību ar individuālu neaizsargātību, un lēma:

Virspalāta pievienojas palātas viedoklim, ka, lai gan patvēruma meklētājus tiešām var uzskatīt par mazāk aizsargātiem migrācijas laikā piedzīvotā un, iespējams, iepriekš pieredzēto traumatisko notikumu dēļ (..), nav nekā, kas apliecinātu, ka šīs lietas pieteikuma iesniedzēji bijuši neaizsargātāki nekā citi pieaugušie patvēruma meklētāji, kuri 2015. gada septembrī atradās Reskes tranzīta zonā ⁽⁵²⁾.

Lietā *V.M. un citi/Beļģija*, virspalāta ar 12 balsīm “par” un 5 balsīm “pret” lēma svītrot pieteikumu no saraksta ⁽⁵³⁾. Četri tiesneši, kuru viedoklis bija pretējs, uzskatīja, ka virspalātai vajadzēja izmantot šīs lietas sniegto izdevību “definēt vai pielāgot neaizsargātības jēdzienu” ⁽⁵⁴⁾.

Taču ir arī būtiski ECT judikatūras gadījumi attiecībā uz īpašām personu kategorijām, kuras saskaņā ar KEPS ir uzskatāmas par mazāk aizsargātām. Šie spriedumi citu starpā attiecas uz izturēšanos pret nepilngadīgiem patvēruma meklētājiem ⁽⁵⁵⁾ un patvēruma meklētāju ar īpašu neaizsargātību aizturēšanu ⁽⁵⁶⁾. Šī judikatūra tiks skatīta šīs tiesiskās analīzes atbilstošajās iedaļās.

2.3. Neaizsargātības juridiskais jēdziens citu saistošo starptautisko līgumu un starptautisko vadlīniju izpratnē

Neaizsargātības juridiskā jēdziena interpretācijas un piemērošanu ietekmē arī citi starptautiski nolīgumi un starptautiskās vadlīnijas. Ir četri galvenie veidi, kādos starptautiskie tiesību akti var ietekmēt KEPS noteikto neaizsargātības juridisko jēdzienu.

Pirmais (un būtiskākais) veids – ES primārajos tiesību aktos ir sniegtas atsauces uz citiem starptautiskiem nolīgumiem. Tāda ir Konvencija par bēgļa statusu (1951. gads), kas grozīta ar Protokolu (1967. gads) (Bēgļu konvencija) ⁽⁵⁷⁾, kas ir uzskatāma par bēgļu starptautiskās aizsardzības pamatelementu ⁽⁵⁸⁾. 1951. gada Bēgļu konvencijā ir sniegta atsauce gan uz ES Pamattiesību hartas 18. pantu, gan LESD 78. pantu. ES Pamattiesību hartā noteikts, ka “patvēruma tiesības garantē, ievērojot noteikumus, kas ietverti 1951. gada 28. jūlija Ženēvas Konvencijā par bēgļu statusu un 1967. gada 31. janvāra Protokolā par bēgļu statusu”. Tāpēc šī atsauce ir uzskatāma par būtisku, interpretējot ES tiesību aktu ⁽⁵⁹⁾ un KEPS instrumentu, jo īpaši pārstrādātās KD, noteikumus. Piemēram, pārstrādāto KD vajag “interpretēt tās vispārīgās sistēmas un nolūka kontekstā, kā arī veidā, kas atbilst Ženēvas Konvencijas un citu LESD 78. panta 1. punktā minēto nolīgumu noteikumiem” ⁽⁶⁰⁾. 1951. gada Bēgļu konvencija ir

⁽⁵²⁾ ECT 2019. gada 21. novembra spriedums lietā *Ilias un Ahmed/Ungārija*, Nr. 47287/15, 192. punkts.

⁽⁵³⁾ ECT (VP) 2016. gada 17. novembra spriedums lietā *V.M. un citi/Beļģija*, Nr. 60125/11, 41. punkts.

⁽⁵⁴⁾ Turpat, tiesneša Ranzoni oponentojošais viedoklis, kam pievienojas tiesneši Guerra, Sicilianos un Lemmens, 5. punkts.

⁽⁵⁵⁾ Sk., piemēram, ECT (VP) 2014. gada spriedumu lietā *Tarakhel/Šveice*, turpat (47. zemsp. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁵⁶⁾ Sk., piemēram, ECT 2016. gada 5. jūlija spriedumu lietā *O.M./Ungārija*, Nr. 9912/15.

⁽⁵⁷⁾ Konvencija un Protokols par bēgļu statusu, 189 UNTS 150, 1951. gada 28. jūlijs (spēkā stāšanās datums: 1954. gada 22. aprīlis) un 606 UNTS 267, 1967. gada 31. janvāris (spēkā stāšanās datums: 1967. gada 4. oktobris).

⁽⁵⁸⁾ Sk., piemēram, pārstrādātās KD 4. apsvērumu un EST 2016. gada 1. marta spriedumu lietā *Kreis Warendorf/Ibrahim Alo un Amira Osso/Hanoveres apgabals*, apvienotās lietas Nr. C-443/14 un C-444/14, EU:C:2016:127, 28. punkts.

⁽⁵⁹⁾ Pārskatu par saistību starp ES tiesību aktiem, 1951. gada Bēgļu konvenciju un ECTK sk. *EASO, Ievads Kopējā Eiropas patvēruma sistēmā tiesām un tribunāliem: tiesiskā analīze*, 2016. gads, 3. daļa.

⁽⁶⁰⁾ EST 2016. gada lieta *Alo un Oso*, turpat (58. zemsp. piez. tekstā iepriekš), 29. punkts. Sk. arī EST 2018. gada 21. novembra spriedumu lietā *Ayubi/Bezirkshauptmannschaft Linz-Land*, C-713/17, EU:C:2018:929, 24. punkts.

minēta visu KEPS instrumentu – jo īpaši pārstrādātās KD un pārstrādātās PPD – apsvērumos, un atsaucis uz šo konvenciju ir norādītas arī šo instrumentu atbilstošajos pantos.

Otrkārt, KEPS instrumentos ir sniegtas skaidras atsaucis uz konkrētiem starptautiskiem nolīgumiem. Viens šāds nolīgums ir Konvencija par bērna tiesībām (*CRC*)⁽⁶¹⁾. *CRC* un bērna interešu princips ir minēti visu KEPS instrumentu apsvērumos⁽⁶²⁾.

Treškārt, ES ir pievienojusies starptautiskiem nolīgumiem, kuri attiecas uz jautājumiem, kas ir saistāmi ar KEPS noteikto neaizsargātības jēdzienu. *UNCPRD* ir viens šāds starptautisks nolīgums, kas ir būtisks neaizsargātības kontekstā un kuram ir pievienojusies ES⁽⁶³⁾. Pēc tam, kad ES ratificēja *CRPD*, EST nolēma, ka *CRPD* ir uzticams dokuments, kuru izmantot, interpretējot sekundārus ES tiesību aktus, kurus cik vien iespējams jāinterpretē atbilstoši *CRPD* noteikumiem⁽⁶⁴⁾. Tādējādi *CRPD* noteikumi ir jo īpaši būtiski pašreizējā situācijā, jo *CRPD* var izmantot, interpretējot KEPS tiesību aktus, kamēr vien tie attiecas uz personām ar invaliditāti un/vai nopietniem fiziskiem un/vai garīgiem traucējumiem.

Ceturtkārt, pašas dalībvalstis ir pievienojušās dažādiem starptautiskiem nolīgumiem. Visos KEPS instrumentos tiek atzīmēts fakts, ka “dalībvalstīm ir saistoši citos instrumentos vai tiesību aktos, kuri uz tiem attiecas, noteiktie noteikumi”⁽⁶⁵⁾. Atkarībā no tā, kā nacionālajos tiesību aktos tiek risināti jautājumi, kas attiecas uz starptautiskiem tiesību aktiem, tiesnešiem un tribunālu locekļiem var rasties vajadzība ņemt vērā arī citus starptautiskus nolīgumus⁽⁶⁶⁾.

Dažām personu kategorijām, kas KEPS ir definētas kā mazāk aizsargātas, var tā rezultātā tikt piešķirtas īpašas garantijas saskaņā ar starptautiskajām publiskajām tiesībām un Eiropas Padomes instrumentiem (sk. 6. un 7. tabulu).

⁽⁶¹⁾ Konvencija par bērna tiesībām, 1577 UNTS 3, 1989. gada 20. novembris (spēkā stāšanās datums: 1990. gada 2. septembris).

⁽⁶²⁾ Sk. pārstrādātās PPD 9. un 18. apsvērumu, pārstrādātās KD 18. apsvērumu, pārstrādātās UND 33. apsvērumu un Dublīnas III regulas 13. apsvērumu. Papildu informāciju par bērna interesēm sk. arī 2.4. iedaļā.

⁽⁶³⁾ *CRPD* un Padomes lēmumu, ar ko *CRPD* apstiprina Eiropas Kopienā, sk. turpat (17. zems. piez. tekstā iepriekš). ES atbild par Konvencijas īstenošanu savu kompetenču ietvaros, kas ir definētas Padomes Lēmumā Nr. 2010/48/EK un Padomes, dalībvalstu un Komisijas rīcības kodeksā, kurā noteikta iekšējā kārtība, kādā ES īsteno konvenciju un tiek pārstāvēta attiecībā uz *CRPD*.

⁽⁶⁴⁾ EST 2016. gada 1. decembra spriedums lietā *Mohamed Daouidi/Bootes Plus SL* un citi, C-395/15, EU:C:2016:917, 40. un 41. punkts un citētā judikatūra; EST 2017. gada 9. marta spriedums lietā *Petya Mikova/Izpalnitelen direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen kontrol*, C-406/15, EU:C:2017:198.

⁽⁶⁵⁾ Sk. pārstrādātās PPD 10. apsvērumu, pārstrādātās KD 17. apsvērumu, pārstrādātās UND 15. apsvērumu un Dublīnas III regulas 32. apsvērumu.

⁽⁶⁶⁾ Sk. arī *EASO, Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšana (Uzņemšanas apstākļu direktīva 2013/33/ES): Tiesiskā analīze*, 2020. gads, kurā sniegta papildu informācija par attiecīgajiem starptautiskajiem nolīgumiem, kuros sniegtas skaidras atsaucis uz Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (ICCPR) un starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām.

6. tabula. Mazāk aizsargātu personu grupu aizsardzība saskaņā ar starptautiskajām publiskajām tiesībām

Mazāk aizsargātu personu grupa	Aizsardzība saskaņā ar starptautiskajām publiskajām tiesībām
Nepilngadīgie bez pavadības	CRC
Vientuļie vecāki ar nepilngadīgiem bērniem	CRC
Nepilngadīgie ("vecums")	CRC
Grūtnieces	Starptautiskās humanitārās tiesības un Ženēvas konvencijās ⁽⁶⁷⁾
Personas ar smagām slimībām	(Potenciāli) CRPD
Personas ar garīgiem traucējumiem	CRPD
Cilvēku tirdzniecības upuri	ANO Protokols par cilvēku, it īpaši sievietu un bērnu, tirdzniecības novēršanu, apkarošanu un sodīšanu, dēvēts arī par Palermo protokolu
Spīdzināšanas vai izvarošanas upuri	Konvencija pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgiem, necilvēcīgiem vai cieņu pazemojošiem apiešanās un sodīšanas veidiem (CAT) ⁽⁶⁸⁾ .
Citu nopietnas vardarbības veidu upuri	Konvencija par jebkuras sievietu diskriminācijas izskaušanu (CEDAW) (sievietes un meitenes) ⁽⁶⁹⁾ .
Personas ar invaliditāti	CRPD
Veci cilvēki ("vecums")	Nav konkrēta instrumenta ⁽⁷⁰⁾ .
Dzimums, sievietes un meitenes	CEDAW (sievietes un meitenes)
Seksuālā orientācija un dzimumidentitāte	Jogjakartas principi ⁽⁷¹⁾

⁽⁶⁷⁾ Sk., piemēram, Ženēvas Konvencija par civiliedzīvotāju aizsardzību kara laikā (4. Ženēvas Konvencija), 75 UNTS 287, 1949. gada 12. augusts (spēkā stāšanās datums: 1950. gada 21. oktobris), 89., 91., 127. un 132. pants; 1949. gada 12. augusta Ženēvas Konvenciju papildprotokols par starptautiska rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols), 1977. gada 8. jūnijs; 1125 UNTS 3, 1977. gada 8. jūnijs (spēkā stāšanās datums: 1978. gada 7. decembris), 76. panta 2. punkts. Papildu informāciju sk., piemēram, F. Krill, "Sieviešu aizsardzība starptautiskajos tiesību aktos humanitārajās jautājumos", *International Review of the Red Cross*, Nr. 249, 1985. gads.

⁽⁶⁸⁾ Sk. arī Stambulas protokols – vadlīnijas efektīvai spīdzināšanas un citas nežēlīgas, nehumānas un degradējošas izturēšanās vai sodu izmeklēšanai un dokumentēšanai, 2004. gads. Kā norādīts EASO tiesiskajā analizē par pierādījumu un ticamības izvērtējumu, Stambulas protokols ir "joti saistošs, lai gan dalībvalstīs tas nav juridiski saistošs" (99. lpp.). Sk. EASO, *Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 99.–101. lpp.

⁽⁶⁹⁾ Konvencija par jebkuras sievietu diskriminācijas izskaušanu, 1249 UNTS 1, 1979. gada 18. decembris (spēkā stāšanās datums: 1981. gada 3. septembris); sk. arī Stambulas protokols – vadlīnijas efektīvai spīdzināšanas un citas nežēlīgas, nehumānas un degradējošas izturēšanās vai sodu izmeklēšanai un dokumentēšanai, turpat, (68. zemsv. piez. iepriekš), kas saskaņā ar pārstrādātās PPD 31. apsvērumu ir īpaši saistošs seksuālās vardarbības gadījumos.

⁽⁷⁰⁾ Sk. nesaistošos ANO noteiktos principus attiecībā uz vecāka gadagājuma cilvēkiem, kas pieņemti ar Ģenerālās asamblejas 1991. gada 16. decembra Rezolūciju Nr. 46/91.

⁽⁷¹⁾ Starptautiskā ekspertu grupa starptautisko cilvēktiesību un seksuālās orientācijas un dzimtes identitātes jautājumos, Jogjakartas principi – principi par starptautisko cilvēktiesību piemērošanu attiecībā uz seksuālo orientāciju un dzimtes identitāti, 2007. gada marts; papildu principi un valsts noteikumi par starptautisko cilvēktiesību piemērošanu attiecībā uz seksuālo orientāciju, dzimtes identitāti, dzimuma pašizpaušmi un dzimumpazīmēm, ar ko papildina Jogjakartas principus (Jogjakartas principi + 10), 2017. gada 10. novembris. Ģenerālvokāte Sharpston savos secinājumos A, B un C lietā konstatē, ka Jogjakartas principi "nav juridiski saistoši, tomēr tie atspoguļo noteiktos starptautisko tiesību principus". Sk. EST, Ģenerālvokātes Sharpston secinājumus, kas sniegti 2014. gada 17. jūlijā, lietā A, B un C/*Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, apvienotās lietas no C-148/13 līdz C-150/13, EU:C:2014:2111, 47. punkts. ANO Cilvēktiesību padomes rezolūcijas par cilvēktiesībām, seksuālo orientāciju un dzimtes identitāti un Eiropas Padomes ieteikumus un rezolūcijas attiecībā uz šiem jautājumiem sk. B pielikumā: Primārie avoti.

7. tabula. Mazāk aizsargātu grupu aizsardzība saskaņā ar Eiropas Padomes instrumentiem

Mazāk aizsargātu personu grupa	Aizsardzība saskaņā ar Eiropas Padomes instrumentiem
Nepilngadīgie bez pavadības	Nav konkrēta instrumenta
Vientuļie vecāki ar nepilngadīgiem bērniem	Nav konkrēta instrumenta
Nepilngadīgie ("vecums")	Pārskatītā Eiropas Sociālā harta ⁽⁷²⁾
Grūtnieces	Pārskatītā Eiropas Sociālā harta ⁽⁷³⁾
Personas ar smagām slimībām	Nav konkrēta instrumenta
Personas ar garīgiem traucējumiem	Pārskatītā Eiropas Sociālā harta ⁽⁷⁴⁾
Cilvēku tirdzniecības upuri	Eiropas Padome, Konvencija par cīņu pret cilvēku tirdzniecību, dēvēta arī par Direktīvu par cilvēku tirdzniecību
Spīdzināšanas vai izvarošanas upuri	Eiropas Konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu (CPT) ⁽⁷⁵⁾ , Stambulas konvencija (sievietes un meitenes) ⁽⁷⁶⁾ .
Citu nopietnas vardarbības veidu upuri	Stambulas konvencija (sievietes un meitenes)
Personas ar invaliditāti	Pārskatītā Eiropas Sociālā harta ⁽⁷⁷⁾
Veci cilvēki ("vecums")	Pārskatītā Eiropas Sociālā harta ⁽⁷⁸⁾
Dzimums, sievietes un meitenes	Stambulas konvencija (sievietes un meitenes)
Seksuālā orientācija un dzimumidentitāte	Stambulas konvencija ⁽⁷⁹⁾

2.4. Bērna intereses

Nepilngadīgie ir personu grupa, kuras ir uzskatāmas par īpaši neaizsargātām jebkurā KEPS kontekstā. Katrā KEPS sekundāro tiesību aktu instrumentā ir sniegti noteikumi attiecībā uz nepilngadīgo īpašo neaizsargātību neatkarīgi no tā, vai viņi atrodas pieaugušā pavadībā vai nē. Vispārīgs noteikums ⁽⁸⁰⁾ ir noteikts ES Pamattiesību hartas 24. pantā, kurā bērna pamattiesības ir noteiktas šādi:

⁽⁷²⁾ Eiropas Padome, Pārskatītā Eiropas Sociālā harta, pieņemta 1996. gada 3. maijā (spēkā stāšanās datums: 1999. gada 1. jūlijs), 17. pants par bērnu un jauniešu tiesībām.

⁽⁷³⁾ Turpat, 8. pants.

⁽⁷⁴⁾ Turpat, 15. pants par personām ar invaliditāti.

⁽⁷⁵⁾ Eiropas Padome, Eiropas Konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu, ETS Nr. 126, 1987. gada 26. novembris (spēkā stāšanās datums: 1989. gada 1. februāris).

⁽⁷⁶⁾ Eiropas Padome, Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvencija), ETS Nr. 210, 2011. gada 11. maijs (spēkā stāšanās datums: 2014. gada 1. augusts). Jāņem vērā, ka ne visas dalībvalstis ir ratificējušas šo konvenciju. Sk. ratifikāciju un parakstu diagrammu.

⁽⁷⁷⁾ Pārstrādātā Eiropas Sociālā harta, 1996. gads, turpat, (72. zems. piez. tekstā iepriekš), 15. pants.

⁽⁷⁸⁾ Turpat, 23. pants

⁽⁷⁹⁾ Stambulas konvencija, turpat (76. zems. piez. tekstā iepriekš), 4. panta 3. punkts. Eiropas Padomes Ministru komitejas un Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rezolūcijas, kas attiecas uz seksuālo orientāciju un dzimtes identitāti, sk. B pielikumā: Primārie avoti.

⁽⁸⁰⁾ EST 2009. gada 23. decembra spriedums lietā *Detiček/Segulia*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, 53. punkts, un 2018. gada 23. janvāra spriedums lietā *Dawid Piotrowski*, C-367/16, EU:C:2018:27, 49. punkts; Federālās Administratīvās tiesas (Vācija) 2019. gada 8. maija spriedums lietā Nr. 8 C 3.18, 19. punkts.

ES Pamattiesību hartas 24. pants Bērnu tiesības

1. Bērniem ir tiesības uz viņu labklājībai nepieciešamo aizsardzību un gādību. Viņi drīkst brīvi paust savu viedokli. Bērnu viedoklis atbilstoši viņu vecumam un brieduma pakāpei jāņem vērā jautājumos, kas bērnus skar.
2. Visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātas iestādes, pirmkārt jāņem vērā bērna intereses.
3. Katram bērnam ir tiesības regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešus sakarus ar abiem vecākiem, izņemot gadījumus, kad tas ir pretrunā viņa interesēm.

ES Pamattiesību hartas 24. pants ir balstīts CRC, īpaši tās 3., 9., 12. un 13. pantā ⁽⁸¹⁾.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par bērna tiesībām 3. panta 1. punkts

Visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātiesādes, kas nodarbojas ar sociālās nodrošināšanas jautājumiem, tiesas, administratīvie vai likumdošanas orgāni, uzmanība pirmām kārtām tiek veltīta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses.

Visu KEPS instrumentu apsvērumos ir sniegta atsauce uz CRC ⁽⁸²⁾. Tāpēc to var uztvert kā saistītu līgumu LESD 78. panta 1. punkta izpratnē. EST jau reiz norādīja, ka *ICCPR* ir viens no starptautiskajiem instrumentiem cilvēktiesību aizsardzībai, kas tiek ņemts vērā, piemērojot Kopienas tiesību aktu vispārējos principus, un tas “ir tiesa arī [CRC] gadījumā, kas tāpat kā pakts saista katru no dalībvalstīm” ⁽⁸³⁾. Vēl jānosaka, kādā mērā CRC komitejas vispārīgie komentāri sniegs norādes ar ietekmējošu spēku, interpretējot KEPS instrumentu noteikumus. Piemēram, Vispārējais komentārs Nr. 6 var tikt uzskatīts par būtisku, jo tajā skatīta rīcība attiecībā uz nepavadītiem un nošķirtiem bērniem ārpus viņu izcelsmes valsts ⁽⁸⁴⁾.

Vairākos pantos CRC skaidri atsaucas uz bērnu interesēm ⁽⁸⁵⁾. Darba grupa, kura izstrādāja CRC, papildu neapsrieda termina “intereses” definīciju ⁽⁸⁶⁾. Saskaņā ar CRC komitejas Vispārējo komentāru Nr. 14, bērna intereses ir trīskāršs principi (sk. 8. tabulu).

⁽⁸¹⁾ Sk. Paskaidrojumi attiecībā uz Pamattiesību hartu, 2007. gada 14. decembris (2007/C303/02), sagatavojis Konvencijas birojs, 24. pants.

⁽⁸²⁾ Sk. pārstrādātās PPD 9. un 18. apsvērumu, pārstrādātās KD 18. apsvērumu, pārstrādātās UND 33. apsvērumu un Dublīnas III regulas 13. apsvērumu.

⁽⁸³⁾ EST (VP) 2006. gada 27. jūnija spriedums lietā Eiropas Parlaments/Eiropas Savienības Padome, C-540/03, EU:C:2006:429, 37. punkts. Informāciju par CRC un ES tiesību aktu mijiedarbības konkrētu ietekmi sk. šī paša sprieduma 57. punktā.

⁽⁸⁴⁾ Komiteja bērnu tiesību jautājumos (CRC komiteja), Vispārējais komentārs Nr. 6 (2005) Rīcība attiecībā uz nepavadītiem un nošķirtiem bērniem ārpus viņu izcelsmes valsts, 2005. gada 1. septembris, CRC/GC/2005/6.

⁽⁸⁵⁾ 9. pants par šķiršanu no vecākiem; 10. pants par ģimenes atkalapvienošanu; 18. pants par vecāku atbildību; 20. pants par bērniem, kuri ir izņemti no ģimenēm un kuriem ir piešķirta alternatīva aprūpe; 21. pants par adopciju; 37. panta c) punkts par apcietinātu vai aizturētu bērnu šķiršanu no pieaugušajiem; 40. panta 2. punkta b) apakšpunkta iii) punkts par procesuālajām garantijām, tostarp vecāku klātbūtni tiesā attiecībā uz bērnu, kurš tiek turēts aizdomās vai ir apsūdzēts par krimināllikuma pārkāpumu.

⁽⁸⁶⁾ UNICEF (Hodgkin un Newell), Konvencijas par bērna tiesībām piemērošanas rokasgrāmata, 3. red., 2007. gads, 37. lpp.

8. tabula. Bērna interešu trīskāršā koncepcija

Bērna interešu trīskāršā koncepcija
<ul style="list-style-type: none"> • Svarīgas tiesības uz interešu izvērtēšanu un to uzskatīšanu par galveno apsvērumu, kad tiek ņemtas vērā dažādas intereses, lai pieņemtu lēmumu kādā jautājumā;
<ul style="list-style-type: none"> • Fundamentāls, interpretatīvs tiesiskais princips;
<ul style="list-style-type: none"> • Ar bērniem saistītu lēmumu pieņemšanas procesa procesuāls noteikums, kurā jāietver iespējamās lēmuma ietekmes (labvēlīgas vai nelabvēlīgas) uz attiecīgo bērnu vai bērniem izvērtējums ⁽⁸⁷⁾.

Nav (citas) konkrētas un abstraktas bērna interešu definīcijas, jo šis juridiskais princips ir cieši saistīts ar katra atsevišķā nepilngadīgā individualitāti. Kā noteikts Vispārējā komentārā Nr. 14:

Bērna interešu princips ir sarežģīts, un tā saturs jānosaka, izvērtējot katru gadījumu atsevišķi. (..) Tas individuāli jāpielāgo un jādefinē atbilstoši konkrētā bērna vai bērnu situācijai, ņemot vērā viņu personiskos apstākļus, stāvokli un vajadzības. ⁽⁸⁸⁾.

No vienas puses, “vārdu savienojums “primārajam apsvērumam” izsaka to, ka citus faktorus nedrīkst uzskatīt par tikpat svarīgiem kā bērna intereses.” No otras puses, vispārējā komentārā atzīmēts, ka:

Tā piemērošanai jābūt elastīgai. Izvērtētās un noteiktās bērna intereses var būt pretrunā citām interesēm vai tiesībām (piemēram, citu bērnu, sabiedrības, vecāku u. c.) interesēm. Iespējamās pretrunas starp kāda konkrēta bērna interesēm un vairāku bērnu grupas interesēm vai bērnu interesēm vispār ir jānovērš, katru gadījumu izskatot atsevišķi, rūpīgi apsverot visu pušu intereses un rodot piemērotu kompromisu ⁽⁸⁹⁾.

Atsauces uz bērna interesēm ir minētas gan ES Pamattiesību hartā, gan visos sekundārajos ES tiesību aktos, kas attiecas uz KEPS. 9. tabulā uzskaitītas atsauces uz bērna interesēm ES Pamattiesību hartā un KEPS instrumentos.

9. tabula. Bērna intereses ES Pamattiesību hartā un KEPS instrumentos

Instruments	Atsauces uz bērna interesēm
ES Pamattiesību harta	24. panta 2. punkts
Pārstrādātā UND	9. un 22. apsvēruma, 2. panta j) punkts, 11. panta 2) punkts, 23. panta 1., 2. un 5. punkts un 24. panta 1., 2. un 3. punkts
Dublinas III regula	13., 16., 24. un 35. apsvēruma, 2. panta k) punkts 6. pants, 8. pants un 20. panta 3. punkts
PPD pārstrādātā versija	33. apsvēruma, 2. panta n) punkts, 25. panta 1. punkta a) apakšpunkts un 6. punkts ⁽⁹⁰⁾ .
Pārstrādātā KD	18., 19., 27. un 38. apsvēruma, 20. panta 5. punkts un 31. panta 4. un 5. punkts

⁽⁸⁷⁾ CRC komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 14 (2013) par bērnu tiesībām uz to, lai primārais apsvēruma būtu viņu intereses, CRC/C/GC/14, 2013. gada 29. maijs, ievads.

⁽⁸⁸⁾ Turpat, IV A 3 iedaļa, 1. punkts.

⁽⁸⁹⁾ Turpat, IV A 4 iedaļa, 2. un 4. punkts.

⁽⁹⁰⁾ Papildu informāciju par procesuālām garantijām sk. 7.5.6. iedaļā.

Pārstrādātās PPD kontekstā ES Pamattiesību hartas 24. panta 2. punkta saistošais noteikums ir atspoguļots 33. apsvērumā ⁽⁹¹⁾, 2. panta n) punktā ⁽⁹²⁾ un 25. panta 1. punkta a) apakšpunktā ⁽⁹³⁾. Skaidrāka atsauce uz to sniegta pārstrādātās PPD 25. panta 6. punktā ⁽⁹⁴⁾.

Attiecībā uz starptautiskās aizsardzības kvalifikāciju **pārstrādātās KD** 18. apsvērumā noteikts, ka “īstenojot [pārstrādāto KD], bērna interesēm jābūt dalībvalstu primārajam apsvērumam”. 19. apsvērumā noteikts, ka ir nepieciešams paplašināt ģimenes locekļu jēdzienu, ņemot vērā dažādus īpašos atkarības apstākļus, un īpašu uzmanību pievērst bērna interesēm. Tas attiecas uz pieteikuma izvērtēšanu un piešķirtās starptautiskās aizsardzības saturu. 27. apsvērumā, kas attiecas uz starptautisko aizsardzību, noteikts: “Ja minētais pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgais bez pavadības, tādu atbilstošu aprūpes un aizbildnības risinājumu īstenošanas iespēju pieejamība, kas ir nepilngadīgā bez pavadības interesēs, būtu jāizvērtē vienlaikus ar izvērtējumu par minētās aizsardzības faktisko pieejamību.”

Pārstrādātās KD VII nodaļas, kurā izklāstīti vispārīgi noteikumi starptautiskās aizsardzības saturam, 20. panta 5. punktā noteikts: “Īstenojot šīs nodaļas noteikumus attiecībā uz nepilngadīgajiem, dalībvalstis, pirmkārt, ņem vērā bērna intereses.” 38. apsvērumā noteikts: “Pieņemot lēmumu par tiesībām uz šajā direktīvā paredzētajiem pabalstiem, dalībvalstīm būtu pienācīgi jāņem vērā bērna intereses”. Turklāt 31. panta 4. un 5. punktā tas skaidri noteikts attiecībā uz nepilngadīgajiem bez pavadības ⁽⁹⁵⁾.

Pārstrādātajā UND skaidri sniegta atsauce uz bērna interesēm direktīvas 9. un 22. apsvērumā un 2. panta j) punktā, 11. panta 2. punktā, 23. panta 1., 2. un 5. punktā un 24. panta 1., 2. un 3. punktā ⁽⁹⁶⁾.

Dublinas III regulas 13. apsvērumā un 6. panta 1. punktā tiek atkārtots ES Pamattiesību hartas 24. panta 2. punkta saistošais noteikums. Bērna intereses minētas arī regulas 16., 24., un 35. apsvērumā un 2. panta k) punktā, 6. panta 1. un 3. punktā, 8. pantā un 20. panta 3. punktā ⁽⁹⁷⁾.

EST virspalāta *SM* lietā atzīmēja, ka ES Pamattiesību hartas 7. pants ⁹⁸, kas nosaka tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, “jāinterpretē kopā ar pienākumu ņemt vērā bērna prioritārās intereses, kas ir atzītas Hartas 24. panta 2. punktā” ⁽⁹⁹⁾. Šis spriedums, kurā tiek risināts Eiropas Savienības pilsoņu ģimenes atkalapvienošanas jautājums, varētu būt iedvesmas avots, lemjot par Pamattiesību hartas 24. panta 2. punkta interpretāciju un piemērošanu iepretim sekundāriem ES tiesību aktiem. Spriedumā noteikts, ka, lietojot Direktīvā 2004/38 noteikto rīcības brīvību, valstu iestādēm ir jāveic “līdzsvarota un

⁽⁹¹⁾ Pilnais citāts 7.5.6. iedaļā

⁽⁹²⁾ Pārstrādātās PPD 2. panta n) punkts: “‘pārstāvis’ ir persona vai organizācija, ko kompetentās struktūras ir norīkojušas, lai tā palīdzētu nepilngadīgajam bez pavadības un viņu pārstāvētu šajā direktīvā paredzētajās procedūrās nolūkā nodrošināt bērna intereses.”

⁽⁹³⁾ Pārstrādātās PPD 25. panta 1. punkta a) apakšpunkts. “Pārstāvis savus pienākumus veic saskaņā ar bērna interesēm, un šajā nolūkā viņam ir vajadzīgās zināšanas un pieredze.”

⁽⁹⁴⁾ Citāts 7.5.6. iedaļā

⁽⁹⁵⁾ Pārstrādātās KD 31. panta 4. punkts: “Vienu vecāku bērnus pēc iespējas atstāj kopā, ņemot vērā attiecīgā bērna intereses un sevišķi viņa vecumu un brieduma pakāpi.” Pārstrādātās KD 31. panta 5. punkts: “Ja nepilngadīgajam bez pavadības ir piešķirta starptautiskā aizsardzība un viņa ģimenes locekļu meklēšana vēl nav sākusies, dalībvalstis sāk viņu meklēšanu iespējami drīz pēc starptautiskās aizsardzības piešķiršanas, vienlaikus aizsargājot nepilngadīgā intereses.”

⁽⁹⁶⁾ Šie pārstrādātās UND noteikumi ir citēti tālāk šādi: 9. apsvērumā – 4.3.4. iedaļā, 22. apsvērumā – 4.5.2. iedaļā, 2. panta j) punkts – 4.3.6.1. iedaļā, 11. panta 2. punkts – 4.8.3. iedaļā, 23. panta 1. un 2. punkts – 4.3. iedaļā, 23. panta 5. punkts – 4.3.2. iedaļā, 24. panta 1. punkts – 4.3.6.1. iedaļā, 24. panta 2. punkts – 4.3.6.2. iedaļā un 24. panta 3. punkts – 4.3.6.3. iedaļā.

⁽⁹⁷⁾ Šie Dublinas III regulas noteikumi tālāk ir citēti šādi: 13. apsvērumā – 5.1. iedaļā, 16. apsvērumā – 384. zemsp. piez., 24. apsvērumā – 5.5.4. iedaļā, 35. apsvērumā – 127. zemsp. piez., 2. panta k) punkts un 6. pants – 5.2. iedaļā; 8. pants – 5.3.1. iedaļā un 20. panta 3. punkts – 5.3.2. iedaļā.

⁽⁹⁸⁾ ES Pamattiesību hartas 7. pantā ir noteikts: “Ikvienai personai ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un saziņas neaizskaramību.”

⁽⁹⁹⁾ EST (VP) 2019. gada 26. marta spriedums lietā *SM/Entry Clearance Officer, UK Visa Section*, C-129/18, EU:C:2019:248, 67. punkts.

saprātīga novērtēšana, ņemot vērā visas iesaistītās intereses un it īpaši – attiecīgā bērna intereses”⁽¹⁰⁰⁾.

A un S lietā EST lēma, ka mērķis, uz kuru ir vērsta pārstrādātā PPD, pārstrādātā KD un ģimenes atkalapvienošanas direktīva, ir nodrošināt, lai dalībvalstu galvenais apsvēruma, piemērojot šīs direktīvas, saskaņā ar Pamattiesību hartas 24. panta 2. punktu patiešām būtu bērnu intereses⁽¹⁰¹⁾.

Tāpat tiesa lēma, ka, lai gan saskaņā ar Ģimenes atkalapvienošanās direktīvas 4. panta 2. punkta a) apakšpunktu iespēja tikt apvienotiem ar pirmās pakāpes radniekiem taisnā augšupejošā līnijā “principā ir atstāta katras dalībvalsts rīcības brīvības ziņā”, 10. panta 3. punkta a) apakšpunktā “, atkāpjoties no šī principa, ir paredzētas nepilngadīgā bez pavadības tiesības uz šādu atkalapvienošanu, kas nav pakļautas nedz dalībvalstu rīcības brīvības īstenošanai, nedz arī šī 4. panta 2. punkta a) apakšpunktā paredzētajiem nosacījumiem”⁽¹⁰²⁾. Atsaucoties uz ģimenes atkalapvienošanās sekmēšanu, nepilngadīgo bez pavadības neaizsargātību, vienlīdzības un tiesiskās noteiktības principu un ES Pamattiesību hartas 24. panta 2. punktu, EST noraidīja pieteikuma prasību, lai par brīdi, kurā nosaka, vai bēglis uzskatāms par nepilngadīgo bez pavadības, ir brīdis, kurā tika iesniegts ģimenes atkalapvienošanās pieteikums. Tāpat tika noraidīta alternatīvā prasība par šo brīdi noteikt dienu, kad ir pieņemts lēmums par pieteikumu⁽¹⁰³⁾. Tā vietā tiesa lēma, ka noteicošais ir pieteikuma iesniedzēja vecums laikā, kad viņš(-a) ir ieradusies dalībvalsts teritorijā un datums, kurā ir iesniegts patvēruma pieteikums⁽¹⁰⁴⁾.

E lietā, kurā tika skatīta arī ģimenes atkalapvienošanās un bērna intereses, EST lēma, ka lēmums ir jāpieņem, ņemot vērā “personas ģimenes attiecību veidu un pastāvību, viņa uzturēšanās laiku dalībvalstī un par ģimenes, kultūras vai sociālo saišu esamību ar savu izcelsmes valsti”⁽¹⁰⁵⁾. Attiecīgi kompetentajām valsts iestādēm, piemērojot Ģimenes atkalapvienošanās direktīvu, ir jāņem vērā visi attiecīgie lietas aspekti. “Konkrēti, tādi apstākļi kā attiecīgo bērnu vecums, to situācija viņu izcelsmes valstī un to atkarības pakāpe no vecākiem var ietekmēt nepieciešamās pārbaudes apjomu un intensitāti”⁽¹⁰⁶⁾.

Izvērtējot bērna intereses, dalībvalstīm citu starpā būtu pienācīgi jāņem vērā šādi faktori: ģimenes atkalapvienošanās iespēja, nepilngadīgās personas labklājība un sociālā attīstība, drošības un aizsardzības apsvērumi un paša nepilngadīgā uzskati, ja vien tas iespējams saskaņā ar viņa vecuma un brieduma pakāpi⁽¹⁰⁷⁾.

MA, BT un DA lietā EST skaidri nosaka, ka pat gadījumos, kuros nav sniegta skaidra atsauce uz nepilngadīgā interesēm, piemērojot ES tiesību aktu, ES Pamattiesību hartas 24. panta 2. punkts kopā ar Hartas 51. panta 1. punktu nosaka, ka bērna interesēm jābūt galvenajam apsvērumam, interpretējot un piemērojot šos noteikumus⁽¹⁰⁸⁾.

⁽¹⁰⁰⁾ EST (VP), 2019. gads, SM, turpat (99. zems. piez. tekstā iepriekš) 68. punkts. Sk. arī EST 2019. gada 13. marta spriedumu lietā *E/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-635/17, EU:C:2019:192, 57. punkts.

⁽¹⁰¹⁾ EST 2018. gada lieta *A. un S.*, turpat (33. zems. piez. tekstā iepriekš), 58. punkts.

⁽¹⁰²⁾ Turpat, 34. punkts.

⁽¹⁰³⁾ Turpat, 55., 56., 57., 59. un 60. punkts.

⁽¹⁰⁴⁾ Turpat, 64. punkts.

⁽¹⁰⁵⁾ EST 2019. gada spriedums lietā *E/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, turpat (100. zems. piez. tekstā iepriekš), 58. punkts.

⁽¹⁰⁶⁾ Turpat, 59. punkts.

⁽¹⁰⁷⁾ Sk. Dublīnas III regulas 6. panta 3. punktu, par ko vairāk informācijas sniegts 5.2. iedaļā 366. zems. piez. un pārstrādātās UND 23. panta 2. punktā, par ko vairāk informācijas sk. 4.3. iedaļā.

⁽¹⁰⁸⁾ EST 2013. gada 6. jūnija spriedums lietā *MA, BT un DA/Secretary of State for the Home Department* C-648/11, EU:C:2013:367, 58.–59. punkts.

KEPS satvars kopumā nosaka, ka bērna interesēs ir skatīt bērna situāciju kā nedalāmu no viņa vecāku situācijas. Dublinas III regulas 20. panta 3. punkts jāinterpretē ar šādu nozīmi ⁽¹⁰⁹⁾.

Interpretējot ES Pamattiesību hartas 7. pantu, kurā atzītas tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, ir jāpieņem, ka tai ir tāda pati nozīme un tvērums kā ECTK 8. pantam ⁽¹¹⁰⁾ ECT lēma, ka bērna intereses – uz kurām attiecas ECTK 8. pants – nosaka, ka bērna saikne ar ģimeni ir jāaglabā, “izņemot gadījumos, kuros pierādīts, ka ģimene ir īpaši nelabvēlīga” ⁽¹¹¹⁾. Atsaucoties uz CRC 9. panta 1. punktu, tiesa apstiprināja:

Pastāv būtisks starptautisks konsenss par to, ka bērnu nevajadzētu šķirt no vecākiem pret viņa(-as) gribu, izņemot gadījumā, ja kompetentās iestādes pēc tiesas novērtējuma ir noteikušas, ka nošķiršana – saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem un procedūru – ir vajadzīga bērna interešu aizsardzībai ⁽¹¹²⁾.

Tāpat tiesa konstatēja, ka “pastāv plaša vienprātība, tostarp starptautiskos tiesību aktos, atbalstot ideju, ka, pieņemot lēmumus par nepilngadīgajiem, būtiskākās ir viņu intereses” ⁽¹¹³⁾.

UNHCR nosaka, ka atkarībā no par bērnu pieņemamā lēmuma apmēru, ir jānodrošina dažādi procesuālās aizsardzības līdzekļi, lai noteiktu, kuras no pieejamajām iespējām ir bērna interesēs ⁽¹¹⁴⁾. Ikvienā lietā, kurā iesaistīti bērni – patvēruma meklētāji un citi bērni, kuru tiesības aizstāv ANO Cilvēktiesību komiteja, bērnu labāko interešu noteikšanā var būt īpaši noderīgas ANO Cilvēktiesību komitejas 2008. gada *Pamatnostādnēs par bērna interešu noteikšanu* ⁽¹¹⁵⁾.

Tas atbilst šādām valsts pieejām, kā noteikusi CRC komiteja:

Lai noteiktu, kas ir bērna interesēs, ir nepieciešams skaidri un vispusīgi novērtēt bērna identitāti, tostarp tautību, saņemto audzināšanu, etnisko, kultūras un lingvistisko piederību un jo īpaši neaizsargātību un nepieciešamo aizsardzību. Tātad atļaušana bērnam ieceļot valsts teritorijā ir sākotnējās novērtēšanas procesa priekšnosacījums. Šis process jāīsteno draudzīgā un drošā atmosfērā kvalificētiem profesionāļiem, kuri ir apmācīti lietot vecumam un dzimumam atbilstošas intervēšanas metodes ⁽¹¹⁶⁾.

⁽¹⁰⁹⁾ EST 2019. gada 23. janvāra spriedums lietā *M.A., S.A. un A.Z./International Protection Appeal Tribunal* un citi, C-661/17, EU:C:2019:53, 89.–90. punkts.

⁽¹¹⁰⁾ EST (VP), 2019. gads, *SM*, turpat, (99. zemsv. piezīme tekstā iepriekš), 65. punkts. Plašāku informāciju par ģimenes vienotības nodrošināšanu saskaņā ar KEPS instrumentiem sk. arī 4.3.4. iedaļā tālāk.

⁽¹¹¹⁾ ECT (VP) 2010. gada 6. jūlija spriedums lietā *Neulinger un Shuruk/Šveice*, no 41615/07, 136. punkts.

⁽¹¹²⁾ ECT (VP) 2019. gada 10. septembra spriedums lietā *Strand Lobben un citi/Norvēģija*, Nr. 37283/13, 207. punkts ar atsauci uz CRC 9. panta 1. punktu.

⁽¹¹³⁾ Turpat, 204. punkts.

⁽¹¹⁴⁾ ANO Cilvēktiesību komiteja *Pamatnostādnēs par bērna interešu noteikšanu*, 2018. gada novembris, 97. lpp. Sk. ar EST 2019. gada 23. maija spriedumu lietā *Mohammed Bilali / Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl*, C-720/17, EU:C:2019:448, 57. punkts.

⁽¹¹⁵⁾ UNHCR, *Pamatnostādnēs par bērna interešu noteikšanu*, 2018. gads, turpat, (112. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽¹¹⁶⁾ CRC komiteja, *Vispārējais komentārs Nr. 6*, turpat (84. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 20. punkts.

3. daļa. Pieteikumu iesniedzēju ar īpašām uzņemšanas vajadzībām un/vai īpašu procesuālo garantiju vajadzībām noteikšana

Pieteikuma iesniedzēju ar īpašām uzņemšanas vajadzībām noteikšana saskaņā ar pārstrādāto UND un pieteikuma iesniedzēju, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, noteikšana saskaņā ar pārstrādāto PPD ir priekšnosacījums, kas dalībvalstīm jāievēro, lai tiktu izpildīti viņu pienākumi pret šādiem pieteikuma iesniedzējiem, ievērojot attiecīgo direktīvu prasības. Pieteikuma iesniedzēju noteikšana ir pirmā darbība, kuru veic, lai pārliecinātos, ka šādiem pieteikuma iesniedzējiem tiek sniegts atbilstošs atbalsts, ar ko tiek apmierinātas viņu vajadzības un “radītu apstākļus, kas nepieciešami to efektīvai piekļuvei procedūrām; šajās procedūrās būtu jāietver elementi, kas vajadzīgi starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatojumam” ⁽¹¹⁷⁾.

Tāpēc dalībvalstīm ir jānovērtē pieteikuma iesniedzējs saskaņā ar abām direktīvām un jāpiemēro gan pārstrādātās UND, gan pārstrādātās PPD atšķirīgie, taču vienlaikus savstarpēji saistītie noteikumi. Tāpēc šīs daļas sākumā tiek atsevišķi analizēti katras direktīvas atbilstošie noteikumi, kuri attiecas uz noteikšanu un novērtēšanu. Pēc tam sniegts pārskats par rādītājiem un pierādījumiem, kuri ir saistoši noteikšanas procesā saskaņā ar abām direktīvām, kā parādīts 10. tabulā.

10. tabula. 3. daļas struktūra

Iedaļa	Nosaukums	Lpp.
3.1.	Pieteikuma iesniedzēju ar īpašām uzņemšanas vajadzībām noteikšana un novērtēšana (pārstrādātā UND)	39
3.2.	Pieteikuma iesniedzēju, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, noteikšana un novērtēšana (pārstrādātā PPD).	43
3.3.	Rādītāji, kas liecina par pieteikumu iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām un/vai īpašām procesuālo garantiju vajadzībām	48
3.4.	Īpašo uzņemšanas vajadzību un/vai īpašo procesuālo garantiju pierādījumi un izvērtēšana	50

3.1. Pieteikuma iesniedzēju ar īpašām uzņemšanas vajadzībām noteikšana un izvērtēšana (pārstrādātā UND)

Pārstrādātās UND 14. apsvērumā noteikts: “To personu uzņemšanai, kurām ir īpašas uzņemšanas vajadzības, vajadzētu būt valsts iestāžu galvenajām rūpēm, lai nodrošinātu, ka šāda uzņemšana ir izstrādāta tā, lai apmierinātu viņu īpašās uzņemšanas vajadzības”. Pārstrādātās UND 2. panta k) punktā “pieteikuma iesniedzējs ar īpašām uzņemšanas vajadzībām” ir definēts kā “mazāk aizsargāta persona saskaņā ar 21. pantu, kam ir nepieciešamas īpašas garantijas, lai baudītu tiesības un izpildītu pienākumus, kas paredzēti šajā direktīvā”.

⁽¹¹⁷⁾ Pārstrādātās PPD 29. apsvērumus.

Pārstrādātās UND 21. pantā noteikts:

Pārstrādātās UND 21. pants

Dalībvalstis savos valsts tiesību aktos, ar kuriem īsteno šo direktīvu, ņem vērā šādu mazāk aizsargātu personu īpašās vajadzības – nepilngadīgie, nepilngadīgie bez pavadības, invalīdi, veci cilvēki, grūtnieces, vientuļi vecāki ar mazgadīgiem bērniem, cilvēku tirdzniecības upuri, personas ar nopietnām slimībām, personas ar garīgiem traucējumiem un personas, kas pārcietušas spīdzināšanu, izvarošanu vai cita veida nopietnu psiholoģisku, fizisku vai seksuālu vardarbību, piemēram, sieviešu dzimumorgānu kroplošānu.

Būtiski, ka vārda “piemēram” lietojums pārstrādātās UND 21. pantā liecina, ka mazāk aizsargātu personu saraksts ir papildināms. Ņemot to vērā, dalībvalstīm, iespējams, jāņem vērā citu mazāk aizsargātu personu īpašais stāvoklis. Piemēram, noteiktiem pieteikuma iesniedzējiem var būt īpašas uzņemšanas vajadzības, ko nosaka viņu seksuālā orientācija un/ vai dzimtes identitāte ⁽¹¹⁸⁾. Turklāt vienam pieteikuma iesniedzējam var būt vairāki / mainīgi neaizsargātības veidi.

Pārstrādātās UND 21. pantā kā mazāk aizsargātu personu piemēri norādīti nepilngadīgie un nepilngadīgie bez pavadības. Saskaņā ar pārstrādātās UND 2. panta d) punktu “nepilngadīgais” ir “trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kas jaunāks par 18 gadiem”. UND pārstrādātās redakcijas 2. panta e) punktā noteikts:

UND pārstrādātā redakcija, 2. panta e) punkts

“Nepilngadīgais bez pavadības” [nepavadīts nepilngadīgais] ir nepilngadīgais, kas ieradies dalībvalstu teritorijā bez tādu pieaugušo pavadības, kuri ir par viņu atbildīgi saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, kamēr šāda persona nav par viņu uzņēmusies aizgādību; tas ietver nepilngadīgo, kas ir palicis bez pavadības pēc ierašanās dalībvalstīs.”

Pārstrādātās UND 21. pantā netiek definēti citi mazāk aizsargātu personu piemēri ⁽¹¹⁹⁾.

Pārstrādātās UND 22. panta 3. punktā noteikts: “Tikai mazāk aizsargātas personas saskaņā ar [pārstrādātās UND] 21. pantu var uzskatīt par personām ar īpašām uzņemšanas vajadzībām, un tādēļ tās var saņemt īpašu atbalstu, kas paredzēts šajā direktīvā.” No pārstrādātās UND 21. panta izriet, ka dalībvalstīm ir jāizstrādā atbilstošas metodes, ar kurām noteikt pieteikuma iesniedzējus ar īpašām uzņemšanas vajadzībām. Pārstrādātās UND 22. pantā izklāstīts juridiskais satvars personu ar īpašām uzņemšanas vajadzībām vai mazāk aizsargātu personu novērtēšanai.

⁽¹¹⁸⁾ Attiecībā uz LGBTI personām sk. ECT 2016. gada spriedumu lietā *O.M./Ungārija*, turpat (56. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 53. punkts. Terminu “seksuālā orientācija” un “dzimtes identitāte” definīcijas sk. 3.2. iedaļā.

⁽¹¹⁹⁾ Pārkāpumi attiecībā uz cilvēktirdzniecību ir izklāstīti Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/36/ES (2011. gada 5. aprīlis) par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/629/TI (direktīva par cilvēku tirdzniecību) 2. pantā.

Pārstrādātās UND 22. panta 1. punkts

Lai efektīvi īstenotu 21. pantu, dalībvalstis izvērtē, vai pieteikuma iesniedzējs ir pieteikuma iesniedzējs ar īpašām uzņemšanas vajadzībām. Dalībvalstis norāda arī šādu vajadzību raksturu.

Minēto izvērtējumu uzsāk saprātīgā laikposmā pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma sagatavošanas, un to var iekļaut pastāvošajās valsts procedūrās. Dalībvalstis nodrošina, ka minētās īpašās uzņemšanas vajadzības saskaņā ar šīs direktīvas noteikumiem risina arī tad, ja par tām kļūst zināms patvēruma procedūras vēlākā posmā.

Dalībvalstis nodrošina, ka atbalstā, ko sniedz pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām saskaņā ar šo direktīvu, viņu īpašās uzņemšanas vajadzības tiek ņemtas vērā visu laiku, kamēr ilgst patvēruma procedūra, un nodrošina viņu situācijas atbilstošu pārraudzību.

Tādējādi pārstrādātās UND 22. panta 1. punktā noteikts, ka dalībvalstīm ir:

- jāizvērtē un jānosaka, vai pieteikuma iesniedzējam ir īpašas uzņemšanas vajadzības **un**
- jānorāda šādu vajadzību raksturs.

Saskaņā ar 21. pantu un 22. panta 1. un 3. punktu dalībvalstīm ir jāveic pieteikuma iesniedzēju izvērtējums, lai noteiktu, vai pieteikuma iesniedzējs ir mazāk aizsargāta persona ar īpašām uzņemšanas vajadzībām. Pieteikuma iesniedzēji, kuri tiek noteikti kā tādi, kuriem ir īpašas uzņemšanas vajadzības, ir jāizvērtē, lai noteiktu viņu vajadzību raksturu. Tāpēc dalībvalstīm ir jāveic individuāla izvērtēšana ⁽¹²⁰⁾.

Izvērtējums būtu jāsāk “saprātīgā laikposmā pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma sagatavošanas un to var iekļaut pastāvošajās valsts procedūrās”. Saskaņā ar pārstrādātās PPD 2. panta b) punktu, kurā definēts starptautiskās aizsardzības pieteikums, pieteikums tiek iesniegts, kad “trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, lai saņemtu bēgļa statusu vai alternatīvās aizsardzības statusu”, sagatavo pieprasījumu aizsardzībai no dalībvalsts un “nepārprotami nepieprasa cita veida aizsardzību, kura ir ārpus Direktīvas 2011/95/ES darbības jomas, un par kuru var iesniegt atsevišķu pieteikumu.” Tāpēc pieteikums tiek sagatavots, pirms tas tiek reģistrēts un iesniegts atbilstoši pārstrādātās PPD 6. panta 1. un 2. punktam ⁽¹²¹⁾. Ņemot to vērā, atsaucies punkts laikā, no kura izvērtēt “saprātīgu laikposmu”, ir pieteikuma sagatavošanas, nevis reģistrēšanas vai iesniegšanas datums.

⁽¹²⁰⁾ Piemēram, Francijas *Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile (CESEDA)* (versija ar pēdējām izmaiņām, kas izdarītas 2019. gada 1. jūnijā), L744-6. pants nosaka ka Francijas Imigrācijas un integrācijas birojam (Office français de l'immigration et de l'intégration (OFII)) saprātīgā laikposmā ir jāveic neaizsargātības izvērtējums **pēc tam, kad ir veikta individuālas pārrunas ar patvēruma meklētāju**, lai noteiktu, vai attiecīgajai personai ir īpašas uzņemšanas vajadzības (izcēlums treknrakstā pievienots). Sk. arī Malta, *Noteikumi par patvēruma meklētāju uzņemšanu*, 2005. gada 22. novembris, papildnoteikumi Nr. 420.06 (atbilstoši grozījumiem līdz 2015. gadam), 14. punkta 1. apakšpunktu, kurā noteikts, ka “ir jāņem vērā mazāk aizsargāto personu (...), kurām konstatētas īpašas vajadzības, īpašā situācija **pēc tam, kad ir veikts viņu situācijas individuāls izvērtējums** (izcēlums treknrakstā pievienots).

⁽¹²¹⁾ Pārstrādātās PPD 6. panta 1. punktā noteikts: “Ja persona starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedz iestādei, kas saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir kompetenta reģistrēt šādu pieteikumu, tad reģistrācija jāveic ne vēlāk kā triju darbadienu laikā pēc pieteikuma sagatavošanas. Ja starptautiskās aizsardzības pieteikumu sagatavo citām iestādēm, kas var pieņemt šādus pieteikumus, bet saskaņā ar valsts tiesību aktiem nav kompetentas tos reģistrēt, tad dalībvalstis nodrošina, lai reģistrācija tiktu veikta ne vēlāk kā sešu darbadienu laikā pēc pieteikuma sagatavošanas.”
6. panta 2. punktā ir noteikts: “Dalībvalstis nodrošina, lai personai, kas ir sagatavojusi starptautiskās aizsardzības pieteikumu, būtu faktiskā iespēja to iespējami drīz iesniegt.”
Papildu informāciju par pieteikuma sagatavošanu, reģistrēšanu un iesniegšanu sk. *EASO, Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips – Tiesiskā analīze*, 2018, 2.3. punkts.

“Saprātīga laikposma” jēdzienu vajadzētu lietot ar pārstrādātās UND 22. panta 1. punktā noteikto mērķi, proti, nodrošināt ka atbalsta nodrošināšanā pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām saskaņā ar pārstrādāto UND tiek ņemtas vērā viņu īpašās uzņemšanas vajadzības “visas patvēruma procedūras laikā”⁽¹²²⁾. *Cimade un Gisti* lietā, kurā tika izvērtēta UND interpretēšana, EST lēma:

Turklāt, ņemot vērā UND vispārējo struktūru un mērķi, kā arī ievērojot pamattiesības, it īpaši Hartas 1. pantā ietverto prasību, ka cilvēka cieņa ir jārespektē un jāaizsargā, nav pieļaujams, ka patvēruma meklētājam pēc patvēruma pieteikuma iesniegšanas un, pirms viņš ir ticis pārvietots uz atbildīgo dalībvalsti, tiek atņemta ar šo direktīvu paredzēto obligāto tiesību aizsardzība⁽¹²³⁾.

Dalībvalstīm ir ievērojama rīcības brīvība, nosakot izvērtējuma metodes. Pārstrādātās UND 22. panta 1. punktā noteikts, ka izvērtēšana “var tikt iekļauta pastāvošajās valsts procedūrās”. Pārstrādātās UND 22. panta 2. punktā noteikts, ka “izvērtējumam (..) nav jānotiek administratīvās procedūras veidā”. Tāpēc dalībvalstis var nolemt izveidot īpašu uzņemšanas vajadzību izvērtējumu vai šo izvērtējumu apvienot ar izvērtējumu, kurā tiek noteiktas vajadzības pēc īpašām procesuālām garantijām (sk. 3.3. iedaļu). Turklāt izvērtējums var būt atsevišķs vai to var integrēt esošajās procedūrās⁽¹²⁴⁾.

Saskaņā ar pārstrādātās UND 24. panta 4. punktu, 25. panta 2. punktu un 29. panta 1. punktu izvērtējumu veic atbilstoši apmācītas personas⁽¹²⁵⁾.

Pārstrādātajā UND nav noteikts, kā ir jāizvērtē īpašas uzņemšanas vajadzības, taču izmantotajām metodēm ir jāatbilst direktīvas noteikumiem un, kā nosaka 35. apsvērumam, tām ir jābūt saskaņā ar ES Pamattiesību hartā noteiktajām pamattiesībām⁽¹²⁶⁾. Attiecībā uz nepilngadīgo uzņemšanas vajadzību izvērtēšanu bērna interesēm ir jābūt galvenajam apsvērumam, kā to nosaka ES Pamattiesību hartas 24. pants, kā arī CRC un ECTK⁽¹²⁷⁾. Turklāt 10. apsvērumā ir noteikts: “Attieksmē pret personām, uz ko attiecas šī direktīva, dalībvalstīm ir saistības atbilstīgi starptautisko tiesību instrumentiem, attiecībā uz kuriem tās ir puses”.

Lai gan izmantotajām metodēm ir jābūt saskaņā ar dalībvalstu pienākumiem, kas noteikti pārstrādātajā UND, ES Pamattiesību hartā un atbilstošajos starptautiskajos nolīgumos, ir skaidrs, ka dalībvalstīm ir jābūt spējīgām noteikt mazāk aizsargātas personas, kuras

⁽¹²²⁾ Lai gan EASO vadlīnijas nav juridiski saistošas, tajās tiek ieteikts kompetentajām iestādēm “veikt sākotnējo noteikšanu un izvērtēšanu uzņemšanas laikā (1–3 dienu laikā). Papildu noteikšanu un/vai izvērtēšanu vajadzētu veikt atkarībā no attiecīgajām īpašajām vajadzībām”; EASO, *Vadlīnijas par uzņemšanas nosacījumiem: Darbības standarti un rādītāji*, 2016. gads, 40. lpp. UNHCR no savas puses “stingri iesaka šādu (sākotnējo) izvērtēšanu veikt pēc iespējas drīz”; UNHCR pievienotie komentāri par pārstrādāto Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija direktīvu 2013/33/EU, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai, 2015. gada aprīlis, 51. punkts.

⁽¹²³⁾ EST 2012. gada 27. septembra spriedums lietā *Cimade, Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI)/Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration*, C-179/11, EU:C:2012:594, 56. punkts.

⁽¹²⁴⁾ Piemēram, Francija CESEDA, turpat, (118. zemsv. piez. tekstā iepriekš) L744-6. pants nosaka, ka Francijas Imigrācijas un integrācijas birojam (OFII) ir saprātīgā laikposmā jāveic neaizsargātības novērtējums pēc tam, kad ir veikta individuālas pārrunas ar patvēruma meklētāju, lai noteiktu, ka šai personai ir īpašas uzņemšanas vajadzības. Beļģijā atbilstoši noteikumi ir sniegti dokumenta *Loi sur l'accueil des demandeurs d'asile et de certaines autres catégories d'étrangers* (2007. gada 12. janvāris, atjaunināts 2018. gada 12. martā) 22. pantā.

⁽¹²⁵⁾ Citu starpā 24. panta 4. punktā noteikts, ka “darbinieki, kas strādā ar nepilngadīgajiem bez pavadības, ir atbilstoši apmācīti un arī turpmāk tiek apmācīti attiecībā uz viņu vajadzībām”. 25. panta 2. punktā noteikts, ka “darbinieki, kas strādā ar spīdzināšanas, izvarošanas un cita veida nopietnas vardarbības upuriem, ir un arī turpmāk tiek atbilstoši apmācīti par viņu vajadzībām un attiecībā uz informāciju, ko viņi iegūst darba gaitā, ievēro konfidencialitātes noteikumus, kas paredzēti valsts tiesību aktos”. 29. panta 1. punktā noteikts, ka “dalībvalstis veic atbilstošus pasākumus, lai nodrošinātu, ka iestādes un citas organizācijas, kas īsteno šo direktīvu, saņemtu nepieciešamās pamatapmācības attiecībā uz abu dzimumu pieteikumu iesniedzēju vajadzībām”. Sk. arī CRC komiteja, *Vispārējais komentārs Nr. 6*, turpat (82. punkts tekstā iepriekš), 20. punkts. “Novērtēšanas process jāīsteno draudzīgā un drošā atmosfērā kvalificētiem profesionāļiem, kuri ir apmācīti lietot vecumam atbilstošas intervēšanas metodes.”

⁽¹²⁶⁾ 35. apsvērumā ir noteikts: “Šī direktīva respektē pamattiesības un ievēro principus, kas jo īpaši atzīti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā. Šī direktīva jo īpaši cenšas pilnībā respektēt cilvēka cieņu un veicināt hartas 1., 4., 6., 7., 18., 21., 24. un 47. panta piemērošanu, un tā ir attiecīgi jāīsteno”.

⁽¹²⁷⁾ Sk. 2.4. iedaļu par bērna interesēm un CRC komitejas *Vispārējo komentāru Nr. 6*, turpat (84. zemsv. piez. tekstā iepriekš) V iedaļas a) punkta par sākotnējo izvērtēšanu un pasākumiem 31. un 32. apakšpunktu.

iekļaujas pārstrādātās UND 21. panta noteiktajā tvērumā. No šī panta izriet, ka dalībvalstīm ir jāizstrādā atbilstošas metodes, ar kurām noteikt pieteikuma iesniedzējus ar īpašām uzņemšanas vajadzībām. Šis nosacījums ir jo īpaši spēkā attiecībā uz personām, kuru vajadzības, iespējams, nav acīmredzamas, piemēram, spīdzināšanas un citas nopietnas vardarbības upuriem, pieteikuma iesniedzējiem, kuri ir lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas vai interseksuāļi (LGBTI), pieteikuma iesniedzējiem ar invaliditāti un/vai pieteikuma iesniedzējiem, kuru īpašās vajadzības izriet no viņu garīgās veselības. Tāpēc šim izvērtējumam var būt vajadzīgs ilgāks laiks. Ja izvērtējumā ir iespējams noteikt tikai personas ar acīmredzamām vai uzskatāmām neaizsargātības pazīmēm, pastāv risks, ka netiktu identificētas citas mazāk aizsargātu personu kategorijas, kas iekļaujas pārstrādātās UND 21. panta tvērumā ⁽¹²⁸⁾.

Tāpat pārstrādātās UND 22. panta 1. punktā atzīts, ka ir gadījumi, kuros īpašas uzņemšanas vajadzības var kļūt manāmas tikai vēlākā patvēruma procedūras posmā. Tās var kļūt pamanāmas pēc turpmākā pieteikuma vai apelācijas tiesai vai tribunālam iesniegšanas. Šajā noteikumā atzīts, ka vairāku iemeslu – tostarp traumas, kauna, pašapziņas vai uzticības trūkuma un/vai baiļu dēļ – noteiktiem pieteikuma iesniedzējiem var rasties grūtības izpaust faktus vai pieredzi, kas varētu norādīt uz viņu īpašajām uzņemšanas vajadzībām ⁽¹²⁹⁾. Gadījumos, kad šīs vajadzības kļūst manāmas tikai vēlākā posmā, dalībvalstīm ir jānodrošina, ka šīs īpašās vajadzības tiek nodrošinātas.

Ja ir noteikts, ka pieteikuma iesniedzējam ir īpašas uzņemšanas vajadzības, dalībvalstīm ir jānodrošina, ka viņu saņemtais atbalsts ņem vērā viņu īpašās uzņemšanas vajadzības visas patvēruma procedūras laikā ⁽¹³⁰⁾. Tāpat šīm dalībvalstīm ir jānodrošina šo pieteikuma iesniedzēju situācijas atbilstoša pārraudzība (pārstrādātās UND 22. panta 1. punkta 3. rindkopa). 4. daļā sniegta papildu informācija par dalībvalstu pienākumiem saskaņā ar pārstrādāto UND.

Pārstrādātās UND 22. panta 4. punktā noteikts, ka saskaņā ar 22. panta 1. punktu izvērtēšana “neskar starptautiskās aizsardzības vajadzību izvērtēšanu” saskaņā ar pārstrādāto KD.

3.2. Pieteikuma iesniedzēju, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, noteikšana un novērtēšana (pārstrādātā PPD)

Pārstrādātās PPD 2. panta d) punktā noteikts, ka “pieteikuma iesniedzējs, kuram nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas” ir pieteikuma iesniedzējs, kura spējas izmantot tiesības un pildīt pienākumus saskaņā ar šo direktīvu ir ierobežotas konkrētu apstākļu dēļ”. 29. apsvērumā noteikts:

⁽¹²⁸⁾ Lai gan tas nav saistoši dalībvalstīm, sk. Eiropas Parlamenta Iekšpolitikas ģenerāldirektorāts, Politikas C departaments: Pilsoņu tiesību un konstitucionālo jautājumu, pilsonisko brīvību, taisnīguma un iekšlietu jautājumu departaments kopējās Eiropas patvēruma sistēmas istenošana, 2016. gads, 87. lpp. Šo pētījumu pasūtīja Eiropas Parlamenta komiteja pilsonisko brīvību, taisnīguma un iekšlietu jautājumos, un to pieņēma, pārraudzīja un publicēja pilsoņu tiesību un konstitucionālo jautājumu politikas departaments.

⁽¹²⁹⁾ Federālās Administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht / Tribunal administratif fédéral / Tribunale amministrativo federale / Tribunal administrativ federal (BVGE)*, Šveice), 2016. gada 18. jūlija Lēmums Nr. D-6806 (kopsavilkums angļu valodā). Sk. arī EASO, *Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā – tiesiskā analīze*, 2018. gads, 6.3. punkts par informācijas izpaušanu, 174. lpp

⁽¹³⁰⁾ EST, 2012. gads, *Cimade*, turpat, (121. zemsp. piez. tekstā iepriekš), 56. punkts; EST 2014. gada 27. februāra spriedums *Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers/Saciri u. c.*, C-79/13, EU:C:2014:103, 33. punkts.

Pārstrādātās PPD 29. apsvēruma

Dažiem pieteikuma iesniedzējiem var būt nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas *inter alia* viņu vecuma, dzimuma, seksuālās orientācijas, dzimumidentitātes, invaliditātes, nopietnas saslimšanas, garīgu traucējumu dēļ vai spīdzināšanas, izvarošanas vai citu smagu psiholoģiskās, fiziskās vai seksuālās vardarbības veidu radīto seku dēļ. Pirms tiek pieņemts lēmums pirmajā instancē, dalībvalstīm būtu jācenšas noteikt, kuriem pieteikuma iesniedzējiem ir nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas. Minētajiem pieteikuma iesniedzējiem būtu jānodrošina atbilstīgs atbalsts, tostarp pietiekams laiks, lai radītu apstākļus, kas nepieciešami to efektīvai piekļuvei procedūrām un lai iesniegtu elementus viņu starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatojumam.

29. apsvērumā uzskaitīto faktoru vai apstākļu saraksts ir papildināms. Ņemot to vērā, dalībvalstīm var būt jāņem vērā citi individuāli apstākļi, kuru dēļ var tikt ierobežotas pieteikuma iesniedzēja iespējas izmantot savas tiesības un ievērot pārstrādātajā PPD noteiktos pienākumus. Tāpat jāatzīmē, ka pieteikuma iesniedzēju var ierobežot vairāki un/vai mainīgi individuālie apstākļi.

Nepilngadīgie un nepilngadīgie bez pavadības ir pieteikuma iesniedzēji ar īpašām procesuālām garantijām, kas izriet no viņu vecuma. Saskaņā ar pārstrādātās PPD 2. panta l) apakšpunktu “nepilngadīgais” ir “trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kas jaunāks par 18 gadiem”. Saskaņā ar pārstrādātās PPD 2. panta m) apakšpunktu “nepilngadīgais bez pavadības” ir nepilngadīgais bez pavadības, kā noteikts pārstrādātās KD 2. panta l) punktā, kurā noteikts:

Pārstrādātās KD 2. panta l) punkts

Definīcijas

“Nepilngadīgais bez pavadības” [nepavadīts nepilngadīgais] ir nepilngadīgais, kas ieradies dalībvalstu teritorijā bez tādu pieaugušo pavadības, kuri ir par viņu atbildīgi saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, kamēr šāda persona nav par viņu uzņēmusies aizgādību; tas ietver nepilngadīgo, kas ir palicis bez pavadības pēc ierašanās dalībvalstīs.”

A un S lietā, kurā tika skatīta nepilngadīgā bez pavadības definīcija saskaņā ar Ģimenes atkalapvienošanās direktīvas atbilstošo pantu, EST lēma, ka šīs direktīvas 2. panta f) punkts nosaka, ka šis jēdziens jāinterpretē šādi:

par “nepilngadīgo” (..) ir jākvalificē trešās valsts pilsonis vai bezvalstnieks, kurš savas ieceļošanas dalībvalsts teritorijā un sava patvēruma pieteikuma iesniegšanas šajā valstī brīdī bija jaunāks par 18 gadiem, bet kurš patvēruma procedūras laikā sasniedz pilngadības vecumu un kuram vēlāk tiek atzīts bēgļa statuss ⁽¹³¹⁾.

⁽¹³¹⁾ EST 2018. gada lieta A. un S., turpat, (33. zems. piez. tekstā iepriekš), 64. punkts.

Jāatzīmē, ka arī vecam pieteikuma iesniedzējam sava vecuma dēļ var būt vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas ⁽¹³²⁾.

Pārstrādātajā PPD nav definētas citas pieteikuma iesniedzēju, kuriem varētu būt vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, kategorijas. Taču vadlīnijas ir sniegtas dažādos autoritatīvos avotos, kuros definēti dažādi neaizsargātības veidi. Piemēram 2007. gada Jogjakartas principos sniegtas seksuālās orientācijas un dzimtes identitātes definīcijas ¹³³. Seksuālā orientācija “attiecas uz personas spēju uz dziļu emocionālu, romantisku un seksuālu tieksmi pret – un intīmām un seksuālām attiecībām ar – citas dzimtes, savas dzimtes vai vairāk nekā vienas dzimtes personām”. Dzimtumidentitāte attiecas uz katras personas dziļi izjusto iekšējo un individuālo dzimuma pieredzi, kas var gan atbilst, gan neatbilst dzimumam, kurš cilvēkam piešķirts piedzimstot, tostarp uz priekšstatu par savu ķermeni (kas brīvas izvēles gadījumā var ietvert ķermeņa veidola vai funkciju pārveidošanu, izmantojot medicīniskus, ķirurģiskus vai citus līdzekļus) un citām dzimumizpausmēm, tostarp apģērbu, runas veidu un izturēšanos ⁽¹³⁴⁾.

2017. gadā tika pieņemti Jogjakartas principi +10. Šis dokuments papildina – bet neaizstāj – sākotnējos 29 Jogjakartas principus. Tajā izklāstīti papildu principi un valstu pienākumi, piemērojot starptautiskos cilvēktiesību aktus attiecībā uz seksuālo orientāciju un dzimtes identitāti, un tajā atzīts skaidrais nošķirums starp dzimuma pašizpausmi un dzimumpazīmēm. Preambulā “dzimuma pašizpausme” definēta kā “katras personas dzimtes izpausme ārīnē – tostarp izmantojot apģērbu, matu sakārtojumu, aksesuārus, kosmētiku – un manierīgumu, runu, uzvedības modeļus, personvārdus un individuālās atsaucē”, un tajā minēts, ka “dzimuma pašizpausme var atbilst un var neatbilst personas dzimtes identitātei”. “Dzimumpazīmes” tiek definētas kā “katras personas fiziskās iezīmes, kas attiecas uz dzimumu – tostarp ģenitālās un citas reproduktīvās ķermeņa daļas, hromosomas, hormoni un sekundārās fiziskās pazīmes, kuras rodas pubertātes laikā” ⁽¹³⁵⁾.

Attiecībā uz invaliditāti *CRPD* noteikts, ka “pie personām ar invaliditāti pieder personas, kurām ir ilgstoši fiziski, garīgi, intelektuāli vai maņu traucējumi, kas mijiedarbībā ar dažādiem šķēršļiem var apgrūtināt to pilnvērtīgu un efektīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē vienlīdzīgi ar citiem” ⁽¹³⁶⁾.

Pārstrādātās PPD 24. pantā citu starpā noteikts tiesiskais regulējums pieteikuma iesniedzēju, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, noteikšanai un izvērtēšanai.

Pārstrādātās PPD 24. panta 1. punkts **Pieteikuma iesniedzēji, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas**

Dalībvalstis saprātīgā laikposmā pēc tam, kad ir sagatavots starptautiskās aizsardzības pieteikums, izvērtē, vai pieteikuma iesniedzējs ir tāds, kuram ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas.

⁽¹³²⁾ Sk. nesaistošos ANO noteiktos principus attiecībā uz vecāka gadagājuma cilvēkiem, kas pieņemti ar Ģenerālās asamblejas 1991. gada 16. decembra Rezolūciju Nr. 46/91.

⁽¹³³⁾ Jogjakartas principi, 2007. gads, turpat (71. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 6. lpp. Jogjakartas principus 2007. gadā izstrādāja starptautisko cilvēktiesību ekspertu grupa.

⁽¹³⁴⁾ Turpat, 6. lpp.

⁽¹³⁵⁾ Jogjakartas principi +10, 2017. gads, turpat (71. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 6. lpp.

⁽¹³⁶⁾ *CRPD* 1. pants, kā iepriekš norādīts 2.1. iedaļā, e) apsvērumā ir atzīts, ka invaliditātes jēdziens, kura nozīmes tiek papildinātas.

Saskaņā ar šo pantu dalībvalstīm ir jāizvērtē visi pieteikuma iesniedzēji, lai noteiktu, vai tiem ir “vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas”. Ja ir noteikts, ka pieteikuma iesniedzējam ir šādas vajadzības, būtu jāizvērtē šo vajadzību raksturs, lai tiktu ievērota pārstrādātās PPD 24. panta 3. punkta prasība par pienācīga atbalsta nodrošināšanu⁽¹³⁷⁾. No tā izriet, ka dalībvalstīm ir pienākums atsevišķi izvērtēt vajadzību pēc īpašām procesuālām garantijām.

Kā minēts 3.1. iedaļā, saskaņā ar pārstrādātās PPD 2. panta b) punktu, kurā definēts starptautiskās aizsardzības pieteikums, pieteikums tiek sagatavots, tiklīdz persona, kura vēlas iegūt bēgļa statusu vai alternatīvās aizsardzības statusu, pieprasa no dalībvalsts aizsardzību vai pauž vēlmi tai pieteikties. Tāpēc pieteikums tiek sagatavots, pirms tas tiek reģistrēts un iesniegts atbilstoši pārstrādātās PPD 6. pantam⁽¹³⁸⁾. Ņemot to vērā, atsauces punkts laikā, no kura izvērtēt “saprātīgu laikposmu”, ir pieteikuma sagatavošanas, nevis reģistrēšanas vai iesniegšanas datums. Pārstrādātās PPD 27. apsvērumā skaidri noteikts ka:

Pārstrādātās PPD 27. apsvēruma

Ņemot vērā, ka trešās valsts valstspiederīgie un bezvalstnieki, kas ir izteikuši vēlmi pieteikties starptautiskajai aizsardzībai, ir starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēji, tiem būtu jāievēro pienākumi un **jāizmanto tiesības saskaņā ar pārstrādāto PPD un pārstrādāto UND**. Tādēļ dalībvalstīm būtu pēc iespējas drīzāk jāreģistrē fakts, ka minētās personas ir starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēji [uzsvars pievienots].

Vārdkopas “saprātīgā laikposmā” nozīmei vajadzētu būt saskaņā ar pārstrādātās PPD 29. apsvērumā noteikto mērķi, t. i., nodrošināt, ka pieteikuma iesniedzēji, kuriem ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, tiek nodrošināts “atbilstīgs atbalsts (..) lai radītu apstākļus, kas nepieciešami to efektīvai piekļuvei procedūrām un lai iesniegtu elementus viņu starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatojumam”.

Pārstrādātās PPD 24. panta 2. punkts nodrošina dalībvalstīm plašu rīcības brīvību attiecībā uz izvērtēšanas metodēm, un šī izvērtēšana “var tikt iekļauta pastāvošajās valsts procedūrās un/vai [pārstrādātās UND] 22. pantā minētajā izvērtēšanā, un tā nav jāveic kā administratīva procedūra”. Tādējādi izvērtēšanu par to, vai pieteikuma iesniedzējam ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, var iekļaut/neiekļaut izvērtēšanā par to, vai pieteikuma iesniedzējam ir īpašas uzņemšanas vajadzības.

Pārstrādātajā PPD nav noteiktas metodes, ar kurām izvērtē to, vai pieteikuma iesniedzējam ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas. Taču izmantotajām metodēm ir jābūt saskaņā ar pārstrādātās UND prasībām. Tāpat 60. apsvērumā noteikts, ka ir jāievēro ES Pamattiesību hartā noteiktās pamattiesības, piemēram, cilvēka cieņa (1. pants) un privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība (7. pants)⁽¹³⁹⁾. Piemērojot pārstrādātās PPD prasības nepilngadīgajiem, “dalībvalstu galvenajam apsvērumam (..) vajadzētu būt bērnu interesēm, saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartu un Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gada Konvenciju

⁽¹³⁷⁾ Pilnais citāts tālāk šajā iedaļā.

⁽¹³⁸⁾ Papildu informāciju par pieteikuma sagatavošanu, reģistrēšanu un iesniegšanu sk. EASO, *Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips – tiesiskā analīze*, 2018. gads, 2.3. iedaļa.

⁽¹³⁹⁾ 60. apsvēruma: “Šī direktīva respektē pamattiesības un ievēro principus, kas ir atzīti Hartā. Šī direktīva jo īpaši cenšas pilnībā respektēt cilvēka cieņu un veicināt hartas 1., 4., 18., 19., 21., 23., 24. un 47. panta piemērošanu, un tā ir attiecīgi jāīsteno.”

par bērna tiesībām ⁽¹⁴⁰⁾. Turklāt 15. apsvērumā ir noteikts: “Attieksmē pret personām, uz ko attiecas šī direktīva, dalībvalstīm ir saistības atbilstīgi starptautisko tiesību instrumentiem, attiecībā uz kuriem tās ir puses”.

Lai gan izmantotajām metodēm ir jābūt saskaņā ar dalībvalstu pienākumiem, kas noteikti pārstrādātajā UND, ES Pamattiesību hartā un atbilstošajos starptautiskajos nolīgumos, ir skaidrs, ka dalībvalstīm ir jābūt spējīgām noteikt neaizsargātas personas, kuras iekļaujas pārstrādātās UND 2. panta d) punktā noteiktajā tvērumā. Ņemot to vērā, dalībvalstīm nevajadzētu identificēt tikai tos pieteikuma iesniedzējus, kuriem noteiktie apstākļi radījuši acīmredzamus vai uzskatāmus ierobežojumus. Dalībvalstīm ir jāizstrādā atbilstošas metodes to pieteikuma iesniedzēju noteikšanā, kuru individuālie apstākļi, iespējams, nav acīmredzami vai uzreiz pamanāmi – tādi ir, piemēram, spīdzināšanas un citas nopietnas vardarbības upuri, LGBTI pieteikuma iesniedzēji vai pieteikuma iesniedzēji, kuriem ir īpašas vajadzības garīgās veselības traucējumu dēļ ⁽¹⁴¹⁾.

Pārstrādātās PPD 24. panta 3. punktā noteikts:

Pārstrādātās PPD 24. panta 3. punkts

Dalībvalstis nodrošina, ka, ja pieteikuma iesniedzēji ir atzīti par pieteikuma iesniedzējiem, kam vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, viņi saņem pienācīgu atbalstu, lai visas patvēruma procedūras laikā viņi varētu izmantot tiesības un pildīt pienākumus, kas paredzēti šajā direktīvā.

Šīs tiesiskās analīzes 7. un 8. daļā sniegta papildu informācija par dalībvalstu pienākumiem saskaņā ar pārstrādātās PPD prasībām.

Arī pārstrādātajā PPD ir atzīts, ka pieteikuma iesniedzēja vajadzība pēc īpašām procesuālajām garantijām var kļūt redzama vēlākā posmā. Pārstrādātās PPD 24. panta 4. punktā noteikts:

Pārstrādātās PPD 24. panta 4. punkts

Dalībvalstis nodrošina, ka vajadzība pēc īpašām procesuālām garantijām saskaņā ar šo direktīvu tiek apmierināta arī tad, ja tā tiek konstatēta vēlākā procedūras posmā, un šādā gadījumā procedūra nav noteikti jāsamazina.

Saskaņā ar pārstrādātās PPD 24. panta 4. punktu dažas dalībvalstis šādus noteikumus ir ieviesušas valsts tiesību aktos ⁽¹⁴²⁾. Šajā noteikumā atzīts, ka vairāku iemeslu – tostarp traumas, kauna, pašapziņas vai uzticības trūkuma un/vai baiļu dēļ – noteiktiem pieteikuma iesniedzējiem var būt grūti izpaust faktus vai pieredzi, kas liecinātu par to, ka viņiem

⁽¹⁴⁰⁾ Pārstrādātās PPD 33. apsvēruma. Sk. arī 2.4. iedaļu iepriekš; CRC komiteja Vispārējais komentārs Nr. 6, turpat (84. zems. piez. iepriekš tekstā), 20. punkts, citēts 2. daļas beigās.

⁽¹⁴¹⁾ Konkrētus spīdzināšanas vai citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās rādītājus sk. 7.5.4. iedaļā, bet tos, kas attiecas uz seksuālo orientāciju un dzimtes identitāti, sk. 7.5.5. iedaļā.

⁽¹⁴²⁾ Kā dalībvalsts tiesību aktu piemēru sk. Maltas Noteikumus par patvēruma meklētāju uzņemšanu, 2005. gads, turpat (118. zems. piez. tekstā iepriekš), 14. punkts 2. apakšpunktā noteikts: “Ja pieteikuma iesniedzēja neaizsargātība kļūst manāma tikai vēlākā posmā, no attiecīgā brīža ir jāsniedz palīdzība un atbalsts atbilstoši lietās atkārtotas izvērtēšanas rezultātiem”. Sk. arī Francijas CESEDA, turpat, (118. zems. piez. tekstā iepriekš), L744-6. pantu, kas nosaka, ka īpašas vajadzības ir jāņem vērā arī tad, ja tās kļūst manāmas vēlākā patvēruma procedūras posmā.

ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas⁽¹⁴³⁾. Citu starpā tas var attiekties uz LGBTI personām, kurām varētu būt grūti no sākuma izpaust ļoti personīgu informāciju, un personām, kas cietušas no spīdzināšanas, izvarošanas vai citiem psiholoģiskas, fiziskas vai seksuālas vardarbības veidiem un kuri, iespējams, piedzīvo traumu. EST atzīst, ka pieteikuma iesniedzējs varētu no sākuma neinformēt par savu seksuālo orientāciju⁽¹⁴⁴⁾.

Ja pieteikuma iesniedzējs vēlākā procedūras posmā izpauž faktus vai pieredzi, kas var liecināt, ka šim pieteikuma iesniedzējam ir vajadzīgas PPD 24. panta 4. punktā noteiktās procesuālās garantijas, dalībvalstīm ir jānodrošina, ka šīs vajadzības tiek nodrošinātas. Tas var nozīmēt, ka procedūra, atkarībā no apstākļiem, iespējams jāsāk no jauna.

Pieteikuma iesniedzēja vajadzība pēc īpašām procesuālajām garantijām, iespējams, var kļūt redzama tikai tiesas vai tribunāla apelācijas laikā. Papildu informāciju par īpašām procesuālajām garantijām tiesu un tribunālu tiesvedībā sk. 8. daļā.

3.3. Rādītāji, kas liecina par pieteikumu iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām un/vai īpašām procesuālo garantiju vajadzībām

Vairākos resursos ir aprakstīti rādītāji, pēc kuriem var noteikt pieteikumu iesniedzējus ar īpašām uzņemšanas vajadzībām un/vai īpašām procesuālo garantiju vajadzībām. Pārstrādātās PPD 31. apsvērumā noteikts:

Pārstrādātās PPD 31. apsvēruma

Valstu pasākumi, veicot spīdzināšanas vai citu smagas fiziskas vai psiholoģiskas vardarbības, tostarp seksuālas vardarbības, simptomu un pazīmju identificēšanu un dokumentēšanu saistībā ar šajā direktīvā minētajām procedūrām, *inter alia* var būt balstīti uz Rokasgrāmatu par spīdzināšanas un citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas izmeklēšanu un dokumentēšanu (Stambulas protokols).

Jāatzīmē, ka iepriekš minētā rokasgrāmata⁽¹⁴⁵⁾ ir izstrādāta konkrēti spīdzināšanas lietu izmeklēšanas vajadzībām⁽¹⁴⁶⁾.

Gan EASO, gan UNHCR⁽¹⁴⁷⁾ ir izstrādājušas norādes, kuras izmanto kā pārbaudes rīkus. Tiešsaistē pieejamajā EASO rīkā personu ar īpašām vajadzībām identificēšanai (dēvēts arī par IPSN rīku)⁽¹⁴⁸⁾ ir uzskaitītas vairākas norādes. Dažu norāžu piemēri ir sniegti 11. tabulā. Plašāks rādītāju saraksts ir pieejams tiešsaistes rīkā.

⁽¹⁴³⁾ Sk. EASO, Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā – tiesiskā analīze, 2018. gads, 6.3. iedaļa par informācijas izpaušanu, 174. lpp.

⁽¹⁴⁴⁾ EST 2014. gada lieta A, B un C, turpat (31. zemsv. piezīme tekstā iepriekš), 69. punkts.

⁽¹⁴⁵⁾ Stambulas protokols – vadlīnijas efektīvai spīdzināšanas un citas nežēlīgas, nehumānas un degradējošas izturēšanās vai sodu izmeklēšanai un dokumentēšanai, turpat, (68. zemsv. piez. tekstā iepriekš). Kā norāda EASO, Stambulas protokols ir "ļoti saistošs, lai gan tas nav juridiski saistošs dalībvalstīs"; EASO, Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā – tiesiskā analīze, 2018. gads, 99. lpp.

⁽¹⁴⁶⁾ Apsvērumus, kuri attiecas uz spīdzināšanas vai citas nežēlīgas, necilvēciskas vai pazemojošas izturēšanās rādītājiem, sk. 7.5.4. iedaļā.

⁽¹⁴⁷⁾ UNHCR un Starptautiskā Aizturēšanas koalīcija, Neaizsargātības pārbaudes instruments. Neaizsargātības noteikšana un risināšana: instruments patvēruma un migrācijas sistēmām, 2016. gads.

⁽¹⁴⁸⁾ EASO rīks personu ar īpašām vajadzībām identificēšanai, 2016. gads

11. tabula. Piemēri. Pieteikumu iesniedzēju, kuriem ir nepieciešamas īpašas procesuālas garantijas un/vai kuriem ir īpašas uzņemšanas vajadzības, rādītāji.

Norāde	Piezīmes
Vecums	Šis ir saistoši, ja persona apgalvo, ka ir jaunāka par 18 gadiem (nepilngadīgais) vai vecs cilvēks.
Dzimums	Dzimums ir vīrietis, sieviete vai interseksuālis
Seksuālā orientācija un dzimumidentitāte	Personas, kuras ir LGBTI vai gadījumi, kuros dzimtes identitāte ir problemātiska
Ģimenes stāvoklis	Piemēram, pavadīts nepilngadīgais, nepilngadīgais bez pavadības, vientuļais vecāks, kas pavada vienu vai vairākus bērnus, kuri jaunāki par 18 gadiem, atkarīgs pilngadību sasniedzis bērns vai atraitnis(-e)
Fiziskas norādes	Daži piemēri: <ul style="list-style-type: none"> • Redzami ievainojumi • Redzamas saslimšanas vai veselības traucējumu pazīmes • Tetovējumi vai citas zīmes, kas, iespējams, norāda uz ekspluatatoru īpašumtiesībām • Invaliditāte, kas ierobežo locekļu fiziskās funkcijas u. tml. • Redzes, dzirdes vai runas traucējumi • Intelektuālā invaliditāte
Psihosociālas norādes	Tās ietver diagnosticētus traucējumus, uzvedību, attieksmi un pašuztveri. Daži piemēri: <ul style="list-style-type: none"> • Diagnosticēti traucējumi: <ul style="list-style-type: none"> – posttraumatiskais stresa sindroms – akūti stresa radīti traucējumi – depresija – psihoze – ar trauksmi saistīti traucējumi – citi diagnosticēti garīgi traucējumi; • uzvedība/attieksme: <ul style="list-style-type: none"> – apjukums – dezorientācija – vairīšanās no stimuliem, kas saistīti ar traumu – fobijas – garastāvokļa svārstības (straujas vai krasas emociju pārbīdes); • pašuztvere: <ul style="list-style-type: none"> – personības izmaiņas – vainas izjūta – kauna izjūta – bezcerības izjūta – bezvērtības izjūta – neparasta vai pārspīlēta pārliecība par personiskajām spējām – iedragāts paštēls
Ar vidi saistītas norādes	Tās ietver informāciju par izcelsmes valsti (piemēram, vai pieteikuma iesniedzējs nāk no valsts, kurā mēdz tikt veikta spīdzināšana?) un izturēšanos, kas saņemta no citām personām (piemēram, vardarbība).

Kā norādīts iepriekš, šajā sarakstā uzskaitīti tikai dažu norāžu piemēri. Saraksts ir papildināms, un jebkurā gadījumā ir vajadzīga individuāla izvērtēšana.

3.4. Īpašo uzņemšanas vajadzību un/vai īpašo procesuālo garantiju pierādījumi un izvērtēšana

Citas saistītās EASO publikācijas

- EASO, *Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā. Tiesiskā analīze*, 2018. gads.

Šajā iedaļā ir aprakstīti pierādījumi, ar kuriem var pārbaudīt, apstiprināt vai noraidīt apgalvojumu, ka pieteikuma iesniedzējam ir īpašas uzņemšanas vajadzības un/vai ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas un kā šo apgalvojumu vajadzētu izvērtēt.

12. tabula. Piemēri. Īpašu procesuālo vai uzņemšanas vajadzību novērtēšanai saistošie pierādījumi

Pierādījumu piemēri	Piemēri. Saistība ar pieteikuma iesniedzēja iespējamo neaizsargātību saskaņā ar pārstrādātās UND 21. pantu un pārstrādātās PPD 29. apsvērumu.
<ul style="list-style-type: none"> • Mutiski • Pieteikuma iesniedzēja, ģimenes locekļa, liecinieku vai ekspertu liecības 	Pieteikuma iesniedzēja liecību var izmantot, lai apliecinātu, ka šī persona ir nepilngadīga, pagātnē piedzīvojusi vardarbību un/vai ka šai personai ir invaliditāte.
<ul style="list-style-type: none"> • Dokumenti • personas apliecība/pase • dzimšanas apliecība • medicīniskie ziņojumi • ziņojumi par vecuma noteikšanu • ziņojumi par izcelsmes valsti 	<p>Dzimšanas apliecība un/vai citi dokumenti var tikt izmantoti, lai pamatotu pieteikuma iesniedzēja vecumu (attiecībā gan uz nepilngadīgām personām, gan veciem cilvēkiem)</p> <p>Medicīniskos ziņojumus var izmantot, lai apstiprinātu, ka pieteikuma iesniedzējam ir nopietna saslimšana vai traucējumi vai ka pieteikuma apstiprinātājs ir bijis spīdzināšanas upuris.</p> <p>Ziņojums par izcelsmes valsti var norādīt, piemēram, uz to, ka persona ar noteiktu profilu, iespējams, ir tikusi pakļauta spīdzināšanai vai citai nopietnai vardarbībai</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Vizuāli pierādījumi • fotoattēli • videomateriāli 	Fotoattēli var pamatot apgalvojumu, ka persona ir tikusi pakļauta vardarbībai un/vai spīdzināšanai
<ul style="list-style-type: none"> • Ārējās pazīmes • rētas uz ķermeņa 	Rētas uz ķermeņa var pamatot apgalvojumu, ka pieteikuma iesniedzējs ir pieredzējis spīdzināšanu un/vai vardarbību

Saskaņā ar EST spriedumu visi pierādījumi ir jāapkopo veidā, kas atbilst “atbilstošajām Savienības tiesību normām, it īpaši Hartā garantētajām pamattiesībām, tādām kā tiesības uz cilvēka cieņas respektēšanu, kas paredzētas Hartas 1. pantā, kā arī tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, kas ir garantētas tās 7. pantā”⁽¹⁴⁹⁾.

Šādu pamattiesību ievērošana nozīmē, ka ir aizliegta, piemēram, seksuālu darbību veikšana vai intīmu darbību videoklipu iesniegšana, lai savu pieteikumu pamatotu ar iesniedzēja seksuālo orientāciju⁽¹⁵⁰⁾. EST lēma, ka, “atļaujot vai pieņemot šāda veida

⁽¹⁴⁹⁾ EST 2018. gada 25. janvāra spriedums lietā F/Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, Nr. C-473/16, EU:C:2018:36, 35. punkts.

⁽¹⁵⁰⁾ EST 2014. gada spriedums lietā A, B un C, turpat (31. zems. piezīme tekstā iepriekš), 65. punkts.

pierādījumus, pārējiem pieteikuma iesniedzējiem tiktu dots pamudinājums un *de facto* viņiem tiktu pieprasīti šādi pierādījumi”⁽¹⁵¹⁾. Tas līdzīgā mērā *mutatis mutandis* attiektos uz pierādījumiem, kas apkopoti, lai izvērtētu īpašas uzņemšanas vajadzības un vajadzību pēc īpašām procesuālajām garantijām⁽¹⁵²⁾.

Iedaļās tālāk aplūkoti, pirmkārt, medicīniskie pierādījumi un, otrkārt, vecuma noteikšana un princips “šaubas par labu pieteikuma iesniedzējam”.

3.4.1. Medicīniskie pierādījumi

Citas saistītās EASO publikācijas

- EASO, *Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 4.7.2. iedaļa “Medicīniskie pierādījumi un medicīnas eksperti” par medicīnisko pierādījumu izvērtēšanas standartiem.

Medicīniskajiem pierādījumiem var būt būtiska nozīme, kad tiek noteikts, vai pieteikuma iesniedzējiem ir īpašas uzņemšanas vajadzības un/vai kuriem pieteikuma iesniedzējiem ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas. Piemēram, medicīniskais ziņojums var ietvert eksperta atzinumu par to, vai pieteikuma iesniedzējam ir konkrēta saslimšana, garīgi traucējumi vai invaliditāte. Saskaņā ar pārstrādātās PPD 10. panta 3. punkta d) apakšpunktu medicīniskie pierādījumi, kas pieteikuma izvērtēšanas laikā iegūti, lai apstiprinātu apgalvojumus par iepriekš piedzīvotu spīdzināšanu vai sliktu izturēšanos, var arī norādīt, ka pieteikuma iesniedzējam ir īpašas uzņemšanas vajadzības vai ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas. Attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikuma izvērtēšanu pārstrādātās PPD 18. pantā ir noteikti standarti jebkādam medicīniskām pārbaudēm, kas tiek veiktas, lai noteiktu pazīmes par to, ka pieteikuma iesniedzējs ticis iepriekš vajāts vai viņam nodarīts būtisks kaitējums. 18. panta 1. punktā ir noteikts:

Pārstrādātās PPD 18. panta 1. punkts

Ja atbildīgā iestāde uzskata, ka tas ir būtiski, lai izvērtētu starptautiskās aizsardzības pieteikumu (..), dalībvalstis ar pieteikuma iesniedzēja piekrišanu organizē pieteikuma iesniedzēja medicīnisko pārbaudi attiecībā uz pazīmēm, kas varētu norādīt uz agrāk veiktu vajāšanu vai nodarītu smagu kaitējumu. Dalībvalstis var arī paredzēt, ka pieteikuma iesniedzējs pats organizē šādu medicīnisko pārbaudi⁽¹⁵³⁾.

Lietā *F/Bevándorlási és Hivatal* EST lēma, ka, iegūstot procedūras eksperta ziņojuma par pieteikuma iesniedzēja paziņoto seksuālo orientāciju, ir jāievēro ES Pamattiesību hartā noteiktās pamattiesības⁽¹⁵⁴⁾. Tas līdzīgā veidā *mutatis mutandis* attiektos uz īpašo vajadzību

⁽¹⁵¹⁾ EST (virspalāta) 2014. gada spriedums lietā A, B un C, turpat, (31. zemsv. piezīme tekstā iepriekš), 66. punkts.

⁽¹⁵²⁾ Apsvērumus, kuri attiecas uz spīdzināšanas vai citas nežēlīgas, necilvēciskas vai pazemojošas izturēšanās rādītājiem, sk. 7.5.4. iedaļā.

⁽¹⁵³⁾ Šajā jautājumā sk. Čehijas Patvēruma likuma (Likums Nr. 325/1999 Coll. par patvērumu, 1999. gada 11. novembris ar grozījumiem līdz 2015. gadam) 10. punkta 5. apakšpunktu, kas nosaka, ka administratīvajai iestādei (Iekšlietu ministrija) ir “jāinformē pieteikuma iesniedzējs par starptautisko aizsardzību, kas tiek nodrošināta iespējai organizēt medicīnisko pārbaudi, lai noteiktu vajāšanas vai būtiska kaitējuma pazīmes”.

⁽¹⁵⁴⁾ EST 2018. gada spriedums lietā *F/Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, turpat (147. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 46. punkts.

izvērtēšanu. EST lēma, ka, psiholoģijas eksperta ziņojuma, kura mērķis ir, pamatojoties personas projektīvajos testos, sniegt norādi par pieteikuma iesniedzēja seksuālo orientāciju, sagatavošana un izmantošana “ir iekļaušanās šīs personas tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību” un nav savietojama ar Pamattiesību hartas 7. pantu ⁽¹⁵⁵⁾.

EST ģenerālvokāte Sharpston saglabāja savu nostāju lietā *A, B un C/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, ka “nav atzītas medicīniskās pārbaudes, kuru varētu piemērot, lai noteiktu personas seksuālo orientāciju” ⁽¹⁵⁶⁾.

3.4.2. Vecuma noteikšana

Citas saistītās EASO publikācijas

- EASO, *Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 5.2.2. iedaļa “Vecuma noteikšana”
- EASO, *Praktiskā rokasgrāmata par vecuma noteikšanu*, 2. red., 2018. gads, 17. lpp.
- EASO, *Vecuma noteikšanas prakse Eiropā*, 2013. gads.

Vecuma noteikšana ir process, kurā iestādes cenšas noteikt personas hronoloģisko vecumu vai vecuma diapazonu, lai konstatētu, vai persona ir pieaugušais vai nepilngadīgais ⁽¹⁵⁷⁾. Jebkādu vecuma noteikšanu vajadzētu piemērot tikai tad, ja dalībvalstij radušās šaubas par pieteikuma iesniedzēja apgalvoto vecumu vai ja viņa vecums nav zināms un ir vajadzīgs noteikt, vai attiecīgā persona ir nepilngadīga vai pilngadīga. Šāda problēma parasti rodas nepavadītu nepilngadīgo gadījumā, un pieņemamais lēmums ir svarīgs, jo dalībvalstīm nepilngadīgajiem – jo īpaši nepilngadīgiem bez pavadības – ir jānodrošina īpašas procesuālās garantijas un ir piemērojami īpaši uzņemšanas nosacījumi.

Pārstrādātās PPD 25. panta par garantijām, kas tiek nodrošinātas nepilngadīgajiem bez pavadības, 5. punktā aprakstīti medicīnisko pārbaūžu, lai noteiktu nepilngadīgo bez pavadības vecumu, veikšanas noteikumi. 25. panta 5. punkts ir jāpiemēro, pilnībā ievērojot cilvēka cieņu, kā noteikts ES Pamattiesību hartā, tiesībām uz personas integritāti (ES Pamattiesību hartas 3. pants) un personīgo datu aizsardzību (ES Pamattiesību hartas 8. punkts). Bērna interesēm ir jābūt galvenajam apsvērumam (ES Pamattiesību hartas 24. panta 2. punkts un pārstrādātās PPD 25. panta 6. punkts). Saskaņā ar ES Pamattiesību hartas 52. panta 1. punktu, proporcionalitātes princips attiecas uz visu Pamattiesību hartā atzīto tiesību un brīvību izmantošanas ierobežojumiem ⁽¹⁵⁸⁾.

⁽¹⁵⁵⁾ EST 2018. gada spriedums lietā *F/Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, turpat (147. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 54. punkts.

⁽¹⁵⁶⁾ EST, ģenerālvokātes Sharpston secinājumi, 2014. gads par lietu *A, B un C*, turpat (71. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 60.–61. punkts. Sk. arī EST (virspalāta) 2014. gada spriedumu lietā *A, B un C*, turpat (31. zemsv. piez. tekstā iepriekš). Svarīgi, ka šajā lietā tika izmantota 2004. gada KD un 2005. gada PPD un izskatītajos jautājumos citu starpā tika vērsta uzmanība uz katras lietas paziņojumu un dokumentāro pierādījumu izvērtēšanas metodēm. Šajā sakarā EST izvērtēja noteiktus jautājumus, piemēram, vai iestādēm ir pieņemami saskaņā ar attiecīgajām ES direktīvām, uzdot jautājumus, pamatojoties stereotipos par homoseksuāļiem, un padziļināti izvaicāt par pieteikuma iesniedzēja dzimumdzīvi. Tāpat sk. *UNHCR Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 9: Prasības piešķirt bēgļa statusu seksuālās orientācijas un/vai dzimumidentitātes dēļ saistībā ar 1951. gada Konvencijas 1.a panta 2. punktu un/vai tās 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu*, 2012. gada 23. oktobris, UN Doc HCR/GIP/12/09, 65. punkts.

⁽¹⁵⁷⁾ EASO, *Praktiskā rokasgrāmata par vecuma noteikšanu*, 2. red., 2018. gads, 17. lpp.

⁽¹⁵⁸⁾ ES Pamattiesību hartas 52. panta 1. punkts “Visiem šajā Hartā atzīto tiesību un brīvību izmantošanas ierobežojumiem ir jābūt noteiktiem tiesību aktos, un tajos jāievēro šo tiesību un brīvību būtība. Ievērojot proporcionalitātes principu, ierobežojumus drīkst uzlikt tikai tad, ja tie ir nepieciešami un patiešām atbilst vispārējās nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība, vai vajadzībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības”.

Pārstrādātās PPD 25. panta 5. punkta a) apakšpunkts

Dalībvalstis var izmantot medicīnisko pārbaudi, lai noteiktu nepilngadīgo bez pavadības vecumu saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, ja pēc vispārīgiem apgalvojumiem vai citām attiecīgām pazīmēm dalībvalstīm ir šaubas par pieteikuma iesniedzēja vecumu. Ja pēc tam dalībvalstis joprojām šaubās par pieteikuma iesniedzēja vecumu, tās pieņem, ka pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgs.

Saskaņā ar pārstrādātās PPD 25. panta 5. punktu pirmajai darbībai vecuma noteikšanas procesā vajadzētu būt vispārīgo paziņojumu vai citu saistošu norāžu – tostarp dokumentu, piemēram, pasu, dažādu veidu identitātes dokumentu un dzimšanas apliecību –, kā arī citu pierādījumu avotu, piemēram, citu dalībvalstī dzīvojošo ģimenes locekļu paziņojumu, izvērtēšanai ⁽¹⁵⁹⁾. Jāatzīmē, ka saskaņā ar CRC komitejas Vispārējo komentāru Nr. 6 vecuma noteikšanas procedūrās “vajadzētu ņemt vērā ne tikai personas ārieni, bet arī viņa(-as) psiholoģisko briedumu” ⁽¹⁶⁰⁾. Jebkādu vizuālu pārbaudi vienīgajam iespējamajam mērķim jābūt acīmredzamu gadījumu nošķiršanai, kuru rezultāts (personas pilngadība vai nepilngadība) nav apšaubāma ⁽¹⁶¹⁾. Piemērojot jebkādas pārbaudes, kuras attiecas uz pieteikuma iesniedzēja ārieni un izturēšanos, ir jāpatur prātā, “cik neuzticama ir vecuma noteikšana uz šāda pamata un cik liela tādējādi ir vajadzīgā kļūdas rezerve” ⁽¹⁶²⁾.

Tikai tad, ja kompetentā iestāde joprojām šaubās par pieteikuma iesniedzēja nepilngadību pēc tam, kad ir veiktas darbības bez fiziskas iejaukšanās, dalībvalstis **var** izmantot medicīniskas pārbaudes, lai noteiktu, bez pavadības esoša, iespējams, nepilngadīgā vecumu. No ES tiesību aktiem neizriet juridisks pienākums noteikt pieteikuma iesniedzēja vecumu, izmantojot medicīnisku pārbaudi, jo pārstrādātās PPD 25. panta 5. punkts tikai pieļauj medicīniskas pārbaudes (“var”), bet to nenosaka par prasību ⁽¹⁶³⁾.

Grūtības noteikt hronoloģisko vecumu rada fakts, ka ir vispārīgi pieņemts, ka nav nedz vienas metodes, nedz īpaša metožu kopuma, ar ko būtu iespējams zinātniski noteikt indivīda precīzu vecumu ⁽¹⁶⁴⁾. Dalībvalstu prakse attiecībā uz dokumentiem un citu veidu pierādījumiem, kurus izmanto vecuma noteikšanā, atšķiras. Piemēram, Francijas tiesību akti nosaka, ka vecuma noteikšanu veic, īstenojot daudzdisciplināru pieeju ⁽¹⁶⁵⁾. Līdzīgā veidā Itālijā 2017. gada aprīlī tika pieņemts Likums Nr. 47/2017 par īpašiem noteikumiem bērnu bez pavadības aizsardzībai. Šis juridiskais satvars precizē, ka vecuma noteikšanu parasti veic atbilstošos apstākļos, ievērojot daudzdisciplināru pieeju, kuru īsteno atbilstoši kvalificēti profesionāļi un vajadzības gadījumā šis process notiek kultūru starpnieka klātbūtnē, izmantojot pēc iespējas nelielu iejaukšanos un ievērojot personas apgalvoto vecumu,

⁽¹⁵⁹⁾ Sk. arī CRC komitejas nostāju (2019. gada 31. maijs) par lietu *A.L./Spānija*, 16/2107, CRC/C/81/D/16/2017, 12.10. punkts; un CRC komitejas nostāju (2019. gada 31. maijs) par lietu *J.A.B./Spānija*, Paziņojums Nr. 22/2017, CRC/C/81/D/22/2017, 13.9. un 13.10. punkts.

⁽¹⁶⁰⁾ CRC komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 6, turpat (84. zems. piez. tekstā iepriekš), 31. punkta a) apakšpunkts. Tāpat sk. *UNHCR Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 8: Bērnu pieteikumi par patvēruma piešķiršanu saskaņā ar 1951. gada Konvencijas 1. panta A punkta 2. apakšpunktu un 1. panta F punktu un/vai 1967. gada 31. janvāra Protokolu par bēgļa statusu*, 2009. gada 22. decembris, HCR/GIP/09/08, 75. punkts: “Vecuma noteikšanai (...) jāietilpst visaptverošā izvērtējumā, kurā ņemta vērā gan indivīda āriene, gan psiholoģiskais briedums”.

⁽¹⁶¹⁾ Bavārijas Augstākās administratīvās tiesas (*Bayerischer Verwaltungsgerichtshof*, Vācija), 2017. gada 5. aprīļa spriedums Nr. 12 BV 17.185.

⁽¹⁶²⁾ Apelācijas tiesas (Anglija un Velsa) 2019. gada 23. maija spriedums lietā *BF (Eritreja)/Secretary of State for the Home Department*, (2019), *EWCA Civ 872*, 65. punkts.

⁽¹⁶³⁾ Sk. arī ANO Bērnu fonds (*UNICEF*), Vecuma noteikšana. Tehniskā piezīme, 2013. gada janvāris; *UNHCR*, *UNHCR novērojumi par vecuma noteikšanas izmantošanu šķirtu vai nepavadītu nepilngadīgo, kuriem vajadzīgs patvērums, noteikšanā* lietā Nr. CIK-1938/2014, Lietuvas Augstākā tiesa, 2015. gada 1. jūnijs; *UNHCR*, Apvienoto Nāciju Organizācijas augstā komisāra bēgļu jautājumu biroja iesniegums par lietu *M.S./Slovākija un Ukraina* (ieteikuma Nr. 17189/11) Eiropas Cilvēktiesību tiesā, 2016. gada 1. jūnijs.

⁽¹⁶⁴⁾ *EASO*, *Vecuma noteikšanas prakse Eiropā*, 2013. gads, 24.–44. lpp.

⁽¹⁶⁵⁾ Francija, *Loi no 2016-297 du 14 mars 2016 relative à la protection de l'enfant*; Francija, *Décret no 2016-840 du 24 juin 2016 ... relatif à l'accueil et aux conditions d'évaluation de la situation des mineurs privés temporairement ou définitivement de la protection de leur famille*.

dzimumu, kā arī fizisko un garīgo integritāti⁽¹⁶⁶⁾. Piemēram, Amsterdamas apgabaltiesa apmierināja apelācijas sūdzību pret vecuma noteikšanas lēmumu, pamatojoties uz faktu, ka vecuma noteikšanu neveica šā jautājuma eksperti⁽¹⁶⁷⁾.

Tā kā vecumu visās kultūrās un valstīs neaprēķina vienādi un tai nepiešķir vienāda līmeņa svarīgumu, ir jābūt piesardzīgiem, izdarot slēdzienus par ticamību. Pirms tiek veikta vecuma noteikšana, ir svarīgi iecelt pārstāvi, kurš būtu padomdevējs personai, kura apgalvo, ka ir nepilngadīga⁽¹⁶⁸⁾.

Gadījumos, kad tiek veikta medicīniskā pārbaude, ir spēkā pārstrādātās PPD 25. panta 5. punkta otrā un turpmākās rindkopas.

Pārstrādātās PPD 25. panta 5. punkta otrā un turpmākās daļas Garantijas nepilngadīgajiem bez pavadības

Visas medicīniskās pārbaudes veic, pilnībā ievērojot personas cieņu un ar vismazāk invazīviem paņēmieniem, un pārbaudes veic kvalificēti medicīnas speciālisti, nodrošinot, lai pārbažu rezultāti būtu pēc iespējas uzticamāki.

Ja tiek izmantotas medicīniskās pārbaudes, dalībvalstis nodrošina, ka:

- a) nepilngadīgie bez pavadības tiek informēti pirms to starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanas un tādā valodā, kuru viņi saprot vai kuru ir pamats uzskatīt par viņiem saprotamu, par iespēju, ka viņu vecums var tikt noteikts medicīniskajā pārbaudē. Tas ietver informāciju par pārbaudes metodi un iespējamo medicīniskās pārbaudes rezultātu ietekmi uz starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kā arī par sekām, kas varētu rasties, ja nepilngadīgais bez pavadības atsakās no medicīniskās pārbaudes;
- b) nepilngadīgie bez pavadības un/vai to pārstāvji piekrīt, ka tiek veikta medicīniskā pārbaude, lai noteiktu attiecīgo nepilngadīgo vecumu; un
- c) lēmumu noraidīt tāda nepilngadīgā bez pavadības starptautiskās aizsardzības pieteikumu, kas atteicies no medicīniskās pārbaudes, nebalstās tikai uz minēto atteikšanos.

Fakts, ka nepilngadīgais bez pavadības ir atteicies no medicīniskās pārbaudes, nekavē atbildīgo iestādi pieņemt lēmumu par starptautiskās aizsardzības pieteikumu.

Attiecībā uz medicīnisko pierādījumu veidiem, kurus var izmantot vecuma noteikšanā, vienīgais no pārstrādātās PPD secināmais noteikums, kas izriet no proporcionalitātes principa, nosaka, ka pārbaudei jānodrošina pēc iespējas drošticams rezultāts.

⁽¹⁶⁶⁾ Itālija, *Disposizioni in materia di misure di protezione dei minori stranieri non accompagnati*, 2017. gada 6. maijs. CRC komiteja, 2019. gads, A.L./Spānija, turpat (157. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 12.4. punkts.

⁽¹⁶⁷⁾ Amsterdamas apgabaltiesa, 2016. gada 13. jūlija spriedums Nr. 16/13578.

⁽¹⁶⁸⁾ Sk. pārstrādātās 25. panta 1. punktu un 25. panta 5. punkta b) apakšpunktu, kā arī CRC komitejas nostāju (2018. gada 27. septembrī) par lietu N.B.F./Spānija, Ziņojums Nr. 11/2017, CRC/C/79/D/11/2017, 12.8. punkts; CRC komiteja, 2019. gads, A.L./Spānija, turpat (157. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 12.8. punkts; CRC komiteja, 2019. gads, J.A.B./Spānija, turpat (157. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 13.7. punktu; un CRC komitejas nostāju (2019. gada 18. septembris) par lietu R.K./Spānija, ziņojums Nr. 27/2017, CRC/C/82/D/27/2017, 9.8. punkts.

Valstu judikatūrā ir sniegtas dažas vadlīnijas. Piemēram, Francijas Konstitucionālā tiesa sprieda par to, vai rentģenuzņēmumu izmantošana kaulu augšanas pakāpes noteikšanai vecuma noteikšanas ietvaros atbilst Francijas konstitūcijai. Neraugoties uz šādu vecuma noteikšanas pārbaūžu rezultātu aptuveno raksturu, Padome apstiprināja to likumīgumu (norādot, ka šādām pārbaudēm var būt ievērojama kļūdas rezerve), taču arī noteica, ka lēmumi par noteikto vecumu nedrīkst balstīties tikai šajās pārbaudēs ⁽¹⁶⁹⁾. Hamburgas Administratīvā tiesa lēma, ka rentģenuzņēmumu izmantošana ir saskaņā ar proporcionalitātes principu, ja, izmantojot citas metodes, nav bijis iespējams izdarīt drošticamus slēdzienus ⁽¹⁷⁰⁾. Zobārstniecības rentģenuzņēmumu izmantošana ir izskatīta Apvienotās Karalistes tiesās un tribunālos ⁽¹⁷¹⁾. Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesa atzīmēja, ka zobu dilums nenorāda uz hronoloģisko vecumu, ja trūkst informācijas par iedzīvotājiem, kuru uztura un košļāšanas paradumi ir līdzīgi pārbaudāmās personas paradumiem. Lai gan zobu izpēte ir neuzticams rādītājs, ja tiek pārbaudīti gandrīz divdesmitgadīgi vīriešu dzimuma pieteikuma iesniedzēji, zobu augšanas pakāpes analīze var palīdzēt hronoloģiskā vecuma noteikšanā. Taču lēmumu pieņēmējiem vajadzētu attiekties uzmanīgi pret pārmērīgas nozīmes piešķiršanu statistiskiem pierādījumiem, viņiem vajadzētu kritiski attiekties pret pieņēmumiem, kas pamatoti statistikas datus, kā arī ņemt vērā kļūdas risku ⁽¹⁷²⁾.

Lietā *NBF/Spānija* komiteja bērnu tiesību jautājumos kritiski attiecās pret rentģena uzņēmumu izmantošanu, pamatojoties *Greulich* un *Pyle* atlasā ⁽¹⁷³⁾, nepilngadīgā vecuma noteikšanai. Tā noteica:

Dokumentā ir daudz informācijas, kas liecina, ka šī metode nav precīza un tai ir plaša kļūdas rezerve, tāpēc tā nav piemērota kā vienīgā metode jaunas personas, kura apgalvo, ka ir nepilngadīga, vecuma noteikšanā ⁽¹⁷⁴⁾.

Vecuma noteikšanas izpētes grupa no Oslo Universitātes slimnīcas Tiesu medicīnas nodaļas pēc Norvēģijas Imigrācijas direktorāta pieprasījuma izstrādāja rīku "BioAlder". Lai gan šis rīks joprojām ir balstīts plaukstu un zobu rentģenuzņēmumos, tas papildina *Greulich* un *Pyle* darbu, izmantojot matemātisku modeli, iespējamā hronoloģiskā vecuma noteikšanai, kas iegūts no zinātnisko pētījumu ¹⁷⁵. Taču "BioAlder" nedrīkst izmantot kā vienīgo metodi, lai noteiktu hronoloģisko vecumu pieteikuma iesniedzējam, kurš apgalvo, ka ir nepilngadīgs.

Pārstrādātās PPD 25. panta 5. apakšpunktā noteikts, ka, ja pēc medicīnas pārbaūžu izmantošanas "dalībvalstis joprojām šaubās par pieteikuma iesniedzēja vecumu, tās pieņem, ka pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgs".

⁽¹⁶⁹⁾ Francijas Konstitucionālās padomes (*Conseil constitutionnel*, Francija) 2019. gada 21. marta lēmums *Décision no 2018-768 QPC du 21 mars 2019*. Sk. arī Kasācijas tiesas Pirmās civillietu palātas (*Cour de cassation, première chambre civile*, Francija), 2018. gada 3. oktobra spriedumu lietā Nr. 18-19.442, kurā uzsvērts, ka šādām pārbaudēm ir kļūdas rezerves un ka testam nevajadzētu būt noteicošajam vecuma noteikšanā. Sk. arī Migrācijas lietu apelācijas tiesas (Zviedrija) 2014. gada 11. februāra lēmumu Nr. MIG 2014:1, kurā tiesa secināja, ka vecuma noteikšana ir vienīgais pierādījuma veids un ka ir jāveic kumulatīvā vērtēšana.

⁽¹⁷⁰⁾ Hamburgas Augstākās administratīvās tiesas (*Hamburgisches Oberverwaltungsgericht*, Vācija), 2011. gada 9. februāra spriedums Nr. 4 Bs 9/11.

⁽¹⁷¹⁾ Sk., piemēram, Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palātas, Apvienotā Karaliste) šos spriedumus: 2017. gada 14. septembra spriedumu lietā *R* (patvēruma meklētājs (kuru pārstāv viņa draugs *Francesco Jeff*)/*Kent County Council* (vecuma noteikšana, dentālie pierādījumi), (2017) UKUT 446; 2017. gada 29. jūnija spriedums lietā *R* (FA)/*Ealing London Borough Council*, JR/12123/2016; 2016. gada 11. novembra spriedums lietā *R* (ZM un SK)/*Croydon London Borough Council* (vecuma noteikšana, izmantojot zobu nospiedumu), (2016) UKUT 559 (IAC).

⁽¹⁷²⁾ Administratīvā virstiesa (Apvienotā Karaliste), 2016. gads, *R* (ZM un SK)/*Croydon London Borough Council*, turpat (169. zemsv. piez. tekstā iepriekš). Sk. Administratīvā virstiesa (Apvienotā Karaliste), 2017. gads, *R* (AS)/*Kent County Council* (vecuma noteikšana, no zobiem iegūti pierādījumi), turpat (169. zemsv. piez. tekstā iepriekš), kurā zobu pārbaūžu izmantošana vecuma noteikšanā ir uzskatīta par īpaši strīdīgu.

⁽¹⁷³⁾ W.W. Greulich and S. Idell Pyle, *Radiographic atlas of skeletal development of the hand and wrist*, 2nd ed., Stanford University Press, 1959.

⁽¹⁷⁴⁾ CRC komiteja, 2018. gads, *N.B.F./Spānija*, turpat (166. zemsv. piez.), 12.6. punkts. Sk. arī CRC komiteja, 2019. gads, *A.L./Spānija*, turpat (157. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 12.6. punkts, kurā līdzīgā veidā atzīmēts, ka "dokumentā ir daudz informācijas, kas liecina, ka šī metode nav precīza un tai ir plaša kļūdas rezerve, tāpēc tā nav piemērota kā vienīgā metode jaunas personas, kura apgalvo, ka ir nepilngadīga un kura nodrošina dokumentus, kas apliecina šo apgalvojumu, vecuma noteikšanai."

⁽¹⁷⁵⁾ Sk. Oslo Universitātes slimnīcas Tiesu medicīnas nodaļas Laboratoriskās medicīnas departamenta Rokasgrāmata "BioAlder": Rīks bioloģijas testu izmantošanai nepilngadīgo migrantu bez pavadības vecuma noteikšanai, 1. redakcija, 2017. gada 19. jūnijs.

Pastāv nacionāla judikatūra par principa “šaubas par labu pieteikuma iesniedzējam”⁽¹⁷⁶⁾, izmantošanu, taču nav skaidru vadlīniju par pierādījumu standartu⁽¹⁷⁷⁾. Neraugoties uz to, principu “šaubas par labu pieteikuma iesniedzējam” vajadzētu piemērot pēc iespējas plaši gadījumos, kad personas apgalvo, ka ir nepilngadīgie bez pavadības, jo nepilngadīgajiem bez pavadības ir daudz lielākas iespējas būt bez dokumentāriem pierādījumiem⁽¹⁷⁸⁾.

UNHCR vadlīnijās par starptautisko aizsardzību, kuras attiecas uz nepilngadīgo prasījumiem pēc patvēruma, ir minēts, ka vecuma noteikšanas procedūrās centrālā vieta dodama principam “šaubas par labu pieteikuma iesniedzējam”, nosakot, ka šajās procedūrās klātesošā rīcības brīvība “jāpiemēro tā, lai nenoteiktības gadījumā individu uzskatītu par nepilngadīgu personu”⁽¹⁷⁹⁾.

Jāatzīmē, ka 2011. gada Direktīvas par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību (direktīvas par cilvēku tirdzniecību) 13. panta 2. punktā noteikts:

kad pastāv neskaidrības par cilvēku tirdzniecībai pakļautas personas vecumu un ir iemesls domāt, ka šī persona ir bērns, minētā persona tiek uzskatīta par bērnu, lai tā varētu saņemt tūlītēju piekļuvi aizsardzības, atbalsta un palīdzības pasākumiem [saskaņā ar šo direktīvu]⁽¹⁸⁰⁾.

Ir noteikts, ka gadījumos, kad sākotnējais lēmums ir balstīts tikai ārējā izskatā un uzvedībā, iestādēm vajadzētu pēc iespējas ņemt vērā plašo kļūdas rezervi un ikvienam, kurš apgalvo, ka ir nepilngadīgs, nodrošināt principu “šaubas par labu pieteikuma iesniedzējam”, ja vien šīs personas apgalvojums nav acīmredzami aplams⁽¹⁸¹⁾.

⁽¹⁷⁶⁾ Sk., piemēram, Konstitucionālā tiesa (Francija), 2019. gads, Lēmums Nr. 2018-768 QPC, turpat (167. zemsv. piez. tekstā iepriekš); Duē Administratīvās apelācijas tiesas (Francija) 2017. gada 19. septembra lēmums lietā Nr. 17DA00024; Bavārijas Augstākās administratīvās tiesas (Bayerischer Verwaltungsgerichtshof, Vācija) 2016. gada 16. augusta spriedums lietā 12 CS 16.1550 (kopsavilkums angļu valodā); Augstākās tiesas (Aukščiausiasis Teismas, Lietuva) 2015. gada 13. jūlija spriedums lietā *Q.N. un G.M./Lietuvas Republika*, civillieta Nr. e3K-3-412-690/2015, tiesas process Nr. 2-68-3-39174-2013-9, kas atbalsta iepriekšējās instances tiesas lēmumu, kurā tika secināts, ka cita starpā “eksperta atzinums [par pieteikuma iesniedzēju vecumu] radīja šaubas par viņu pilngadību; tādēļ nācās pieņemt, ka viņi ir nepilngadīgi un viņiem ir jāsniedz atbilstošas garantijas”; Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2019. gads, *BF (Eritreja)/Secretary of State for the Home Department*, turpat (160. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽¹⁷⁷⁾ Sk., piemēram, Administratīvās virstiesas spriedumu lietā *Rawofi (vecuma noteikšana)*. Pierādījuma standarts, (2012) UKUT 00197, kurā tiesa konstatēja, ka, ja pieteikuma apelācijā tiek apšaubīts pieteikuma iesniedzēja vecums, pierādīšanas pienākumu uzņemas apelācijas iesniedzējs, bet pierādījuma standartam ir jāatspoguļo pārējo apelācijas pierādījumu standarts. Tādējādi standarts attiecas uz nopietnu iespēju, nevis vairākām iespējamībām.

⁽¹⁷⁸⁾ *EASO, Praktiskā rokasgrāmata vecuma noteikšanai*, 2018. gads, 22. lpp.

⁽¹⁷⁹⁾ *UNHCR*, Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas: Bērna patvēruma pieprasījumi saskaņā ar 1951. gada Konvencijas 1. panta A punkta 2) apakšpunktu un 1. panta F punktu un/vai 1967. gada protokolu par bēgļa statusu, turpat (158. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 73. un 75. punkts.

⁽¹⁸⁰⁾ Direktīva par cilvēku tirdzniecību, turpat (117. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽¹⁸¹⁾ Apelācijas tiesas (Anglija un Velsa) 2019. gada spriedums lietā *BF (Eritreja)/Secretary of State for the Home Department*, turpat (160. zemsv. piezīme tekstā iepriekš), 57. punkts (Underhill LJ) un 100. punkts (Baker LJ). Sk., piemēram, Underhill LJ, 57.punktā: “Ja valsts sekretārs var likumīgi pieņemt sākotnējo lēmumu, balstoties tikai ārīenē un uzvedībā, viņa pienākums ir pēc iespējas nodrošināt, ka šādos lēmumos tiek pilnībā ņemta vērā plašā kļūdas rezerve, kura šādos lēmumos būs noteikti klātesoša, lai aizturēti tiktu tikai tie jaunieši, kuru apgalvojumi par nepilngadību ir acīmredzami aplami, citiem vārdiem sakot, jebkuram, kurš apgalvo, ka ir nepilngadīgs, ir jānodrošina princips “šaubas par labu pieteikuma iesniedzējam”.

4. daļa. Mazāk aizsargāti pieteikumu iesniedzēji ar īpašām uzņemšanas vajadzībām

Šī daļa attiecas uz mazāk aizsargāti pieteikuma iesniedzēju aizsardzību saskaņā ar pārstrādāto UND. Pieteikuma iesniedzēju ar īpašām uzņemšanas vajadzībām noteikšana un izvērtēšana ir skatīta 3.1. iedaļā. Lai arī saistošas var būt arī citas direktīvas, tās šajā daļā nav plaši aplūkotas. Atbilstošo instrumentu saraksts ir sniegts B pielikumā: Primārie avoti.

4. daļa ir strukturēta, kā parādīts 13. tabulā.

13. tabula. 4. daļas struktūra

Iedaļa	Nosaukums	Lpp.
4.1.	Ievads	55
4.2.	Saskaņota reakcija un informācijas sniegšana	58
4.3.	Nepilngadīgie	59
4.4.	Spīdzināšanas un vardarbības upuri	70
4.5.	Uzņemšanas materiālie nosacījumi un veselības aprūpe	72
4.6.	Uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšana vai atteikšana un soda mēri	78
4.7.	Pārsūdzēšana	81
4.8.	Aizturēšana	82

Citas saistītās EASO publikācijas

- EASO, Vadlīnijas par uzņemšanas nosacījumiem: darbības standarti un rādītāji, 2016. gads.
- EASO, Vadlīnijas par nepavadītu bērnu uzņemšanas nosacījumiem: darbības standarti un rādītāji, 2018. gads.
- EASO, Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšana (Uzņemšanas apstākļu Direktīva 2013/33/ES): tiesiskā analīze, 2020. gads.

4.1. Ievads

Pārstrādātās UND 14. apsvēruma attiecas uz personām ar īpašām uzņemšanas vajadzībām”.

Pārstrādātās UND 14. apsvēruma

To personu uzņemšanai, kurām ir īpašas uzņemšanas vajadzības, vajadzētu būt valsts iestāžu galvenajām rūpēm, lai nodrošinātu, ka šāda uzņemšana ir izstrādāta tā, lai apmierinātu viņu īpašās uzņemšanas vajadzības.

Direktīvas IV nodaļas 21.–25. pantā noteikti noteikumi attiecībā uz mazāk aizsargātām personām. 21. pants nosaka vispārīgo principu, ka dalībvalstīm ir jāņem vērā “mazāk aizsargāto personu īpašā situācija”.

Pārstrādātās UND 21. pants Vispārīgs princips

Dalībvalstis savos valsts tiesību aktos, ar kuriem īsteno šo direktīvu, ņem vērā šādu mazāk aizsargātu personu īpašās vajadzības – nepilngadīgie, nepilngadīgie bez pavadības, invalīdi, veci cilvēki, grūtnieces, vientuļi vecāki ar mazgadīgiem bērniem, cilvēku tirdzniecības upuri, personas ar nopietnām slimībām, personas ar garīgiem traucējumiem un personas, kas pārcietušas spīdzināšanu, izvarošanu vai cita veida nopietnu psiholoģisku, fizisku vai seksuālu vardarbību, piemēram, sieviešu dzimumorgānu kropļošanu.

22. pants, kuru lasa kopā ar 21. pantu, nosaka pamatu mazāk aizsargātu personu īpašo vajadzību noteikšanai un izvērtēšanai. Papildu informāciju par šo jautājumu sk. 3. daļā. IV nodaļas pārējos pantos aplūkoti tālāk uzskaitītie temati:

- nepilngadīgie (23. pants),
- nepilngadīgie bez pavadības (24. pants),
- spīdzināšanas un vardarbības upuri (25. pants).

Turklāt II nodaļā, kurā izklāstīti vispārīgi uzņemšanas vajadzības noteikumi, un III nodaļā par materiālo uzņemšanas vajadzību samazināšanu vai atsaukšanu, ir sniegti vispārīgi noteikumi par mazāk aizsargātām personām un pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām. Tie attiecas uz šādiem jautājumiem:

- mazāk aizsargātu personu un pieteikuma iesniedzēju ar īpašām uzņemšanas vajadzībām aizturēšana (11. pants),
- ģimenes (12. pants),
- nepilngadīgo skološana un izglītošana (14. pants),
- uzņemšanas materiālie nosacījumi un veselības aprūpe (17., 18. un 19. pants),
- materiālo uzņemšanas vajadzību samazināšana vai atteikšana (20. pants).

Visi noteikumi ir minēti tālākajās iedaļās.

Saskaņā ar pārstrādāto UND personas uzņemšanas vajadzības ir jānodrošina, kamēr vien šī persona iekļaujas pārstrādātās UND 3. pantā noteiktajā darbības jomā.

Pārstrādātās UND 3. panta 1. punkts Darbības joma

Šī direktīva attiecas uz visiem trešo valstu valstspiederīgajiem un bezvalstniekiem, kas gatavo starptautiskās aizsardzības pieteikumu dalībvalsts teritorijā, tostarp pie robežas, teritoriālajos ūdeņos vai tranzīta zonās, kamēr viņiem atļauts uzturēties dalībvalsts teritorijā kā pieteikuma iesniedzējiem, kā arī uz viņu ģimenes locekļiem, ja uz viņiem attiecināms šāds starptautiskās aizsardzības pieteikums saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

Šis noteikums jālasa kopā ar pārstrādātās UND 8. apsvērumu un 17. panta 1. punktu ⁽¹⁸²⁾.

Pārstrādātās UND 8. apsvērums

Lai visā Savienībā nodrošinātu vienādu attieksmi pret pieteikuma iesniedzējiem, šī direktīva būtu jāpiemēro visos procedūru posmos un visu veidu procedūrās saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, visās tajās vietās un iestādēs, kur uzņem pieteikuma iesniedzējus, un tikmēr, kamēr vien viņiem ir atļauts palikt dalībvalstu teritorijā kā pieteikuma iesniedzējiem.

Pārstrādātās UND 17. panta 1. punkts Vispārīgie uzņemšanas materiālie nosacījumi un veselības aprūpe

Dalībvalstis nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējiem, sagatavojot starptautiskās aizsardzības pieteikumus, ir pieejami materiālie uzņemšanas nosacījumi.

Attiecībā uz prasību nodrošināt pieteikuma iesniedzējiem uzņemšanas nosacījumus “kamēr vien viņiem ir atļauts palikt dalībvalstu teritorijā kā pieteikuma iesniedzējiem”, EST, ņemot vērā UND noteikumus, *Saciri* lietā nolēma:

No Direktīvas 2003/9 ⁽¹⁸³⁾ 13. panta 1. punkta nosacījumiem ir skaidrs, ka patvēruma meklētājiem, kad viņi piesakās patvērumam, ir jābūt pieejamiem uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem – nodrošinātiem natūrā vai finanšu pabalstu veidā ⁽¹⁸⁴⁾.

EST šo principu atkārtoja, izskatot *Haqbin* lietu, kurā tā noteica, ka saskaņā ar pārstrādātās UND 17. panta 1. un 2. punktu “dalībvalstīm ir jānodrošina, ka pieteikuma iesniedzējiem, sagatavojot savus starptautiskās aizsardzības pieteikumus, ir pieejami materiālie uzņemšanas nosacījumi.” ⁽¹⁸⁵⁾.

Cimade lietā EST lēma, ka pieteikuma iesniedzējam nedrīkst atņemt viņa tiesības “pat uz pagaidu laiku.”

Turklāt, ņemot vērā Direktīvas 2003/9 vispārējo struktūru un mērķi, kā arī ievērojot pamattiesības, it īpaši Hartas 1. pantā ietverto prasību, ka cilvēka cieņa ir jārespektē un jāaizsargā, kā tas ir ticis norādīts arī šī sprieduma 42.–45. punktā, nav pieļaujams, ka patvēruma meklētājam pēc patvēruma pieteikuma iesniegšanas un pirms viņš ir ticis pārvietots uz atbildīgo dalībvalsti, tiek atņemta ar šo direktīvu paredzēto obligāto tiesību aizsardzība ⁽¹⁸⁶⁾.

No pārstrādātās UND 20. panta 1. punkta, kas pieļauj materiālo uzņemšanas nosacījumu pasliktināšanu vai – izņēmuma un pienācīgi pamatotos gadījumos – atteikšanu, ja pieteikuma

⁽¹⁸²⁾ Sk. arī pārstrādātās UND 14. panta 1. punktu un 24. panta 2. punktu un 4.5. iedaļu tālāk.

⁽¹⁸³⁾ Atbilst pārstrādātās UND 17. panta 1. punktam. Sk. arī pārstrādātās UND 8. apsvērumu.

⁽¹⁸⁴⁾ EST, 2014. gads, *Saciri*, turpat (128. zemsv. tekstā iepriekš), 34. punkts.

⁽¹⁸⁵⁾ EST (VP) 2019. gada 12. novembra spriedums lietā *Zubair Haqbin/Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers*, C-233/18, EU:C:2019:956, 33. punkts. Informāciju par pieteikuma sagatavošanu sk. 3.1. iedaļā. Sk. arī EASO, *Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšana (Uzņemšanas apstākļu Direktīva 2013/33/ES): tiesiskā analīze*, 2020. gads, 2. iedaļa.

⁽¹⁸⁶⁾ EST, 2012. gads, *Cimade*, turpat (121. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 56. punkts.

iesniedzējs ir iesniedzis turpmāku pieteikumu, kā noteikts pārstrādātās UND 2. panta q) punktā, izriet, ka turpmāki pieteikumi iekļaujas pārstrādātās UND darbības jomā. Kad EST *Cimade* lietā⁽¹⁸⁷⁾ lēma, ka UND personīgā darbības joma ietver “visus patvēruma meklētājus, kuri pirmo reizi iesnieguši patvēruma pieteikumu” un par kuriem “vēl nav pieņemts galīgais lēmums”, pamatojums galvenokārt tika skatīts Dublinas III regulas kontekstā. Spriedumā arī tika pievērsta liela uzmanība tam, lai tiktu nodrošināts, ka dalībvalsts pienākums nodrošināt materiālus uzņemšanas nosacījumus neizbeidzas, pirms pieteikuma iesniedzējs ir faktiski pārsūtīts un tādējādi ir kļuvis spēkā uzņēmējvalsts saistības⁽¹⁸⁸⁾.

4.2. Saskaņota reakcija un informācijas sniegšana

Piekluve informācijai par atbalstu un pienākumiem, kas attiecas uz uzņemšanas nosacījumiem, ir īpaši būtiska mazāk aizsargātu personu gadījumā. Jo īpaši saistošs ir pārstrādātās UND 21. un 27. apsvērumi, kā arī 5. pants.

Pārstrādātās UND 21. un 27. apsvērumi

Lai nodrošinātu procesuālās garantijas, kas paredz iespējas sazināties ar organizācijām vai personu grupām, kuras nodrošina juridisko palīdzību, jāsniedz informācija par šādām organizācijām un personu grupām.

Jārosina pienācīga saskaņotība starp kompetentām iestādēm attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju uzņemšanu, un šā iemesla dēļ jāsekmē saskaņotas attiecības starp vietējo kopienu un izmitināšanas centriem.

Pārstrādātās UND 5. pants Informācija

1. Dalībvalstis saprātīgā termiņā, kas nav ilgāks par piecpadsmit dienām pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas, informē pieteikuma iesniedzējus vismaz par viņiem piešķirtajiem pabalstiem un saistībām, kādas viņiem jāievēro attiecībā uz uzņemšanas nosacījumiem.

Dalībvalstis nodrošina, lai pieteikuma iesniedzējiem sniegtu informāciju par organizācijām vai personu grupām, kas nodrošina noteiktu juridisko palīdzību, un organizācijām, kas varētu palīdzēt vai informēt viņus par pieejamajiem uzņemšanas nosacījumiem, tostarp veselības aprūpi.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka 1. punktā noteiktā informācija ir sniegta rakstveidā un tādā valodā, kuru pieteikuma iesniedzējs saprot, vai valodā, kuru ir pamats uzskatīt par viņam saprotamu. Ja nepieciešams, šo informāciju var sniegt arī mutiski.

⁽¹⁸⁷⁾ Turpat, 52. un 54. punkts.

⁽¹⁸⁸⁾ EASO, *Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšana (Uzņemšanas apstākļu Direktīva 2013/33/ES): Tiesiskā analīze*, 2020. gads, 7. daļa.

Vārda “vismaz” lietojums pārstrādātās UND 5. panta 1. punktā liecina, ka informācija, kas tiek sniegta par pabalstiem, kas saistīti ar uzņemšanu, var attiekties arī uz papildu pabalstiem. Tas var būt saistoši pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām, kuriem var būt vajadzīga informācija par konkrētiem pakalpojumiem un palīdzību, piemēram, organizācijām, kas nepilngadīgajiem nodrošina palīdzību attiecībā uz uzņemšanu, atbalstu pieteikuma iesniedzējiem ar invaliditāti, atbalstu upuriem (piemēram, drošiem mājokļiem) vai īpašas veselības aprūpes palīdzību un juridisku palīdzību ⁽¹⁸⁹⁾.

Tāpat pārstrādātās UND 5. pantu vajadzētu lasīt kopā ar tās 18. panta 2. punkta b) un c) apakšpunktu, kas attiecas uz pieteikuma iesniedzēja tiesībām sazināties ar “radniekiem, juridiskajiem konsultantiem vai padomdevējiem, kā arī ar personām, kas pārstāv UNHCR un citas attiecīgas (...) organizācijas un struktūras” un tiesībām “ģimenes locekļiem, juridiskajiem konsultantiem vai padomdevējiem un personām, kas pārstāv UNHCR un (...) attiecīgām nevalstiskām organizācijām [veikt] apmeklējumus, lai sniegtu palīdzību pieteikuma iesniedzējiem”.

Pārstrādātās UND 5. panta 1. punkta otrajā teikumā netiek nošķirtas valsts un nevalstiskās organizācijas vai struktūras. Turklāt pārstrādātās UND 5. pantā netiek noteiktas konkrētas prasības organizācijas pilnvarošana. Tā vietā pastāv prasība, ka tai jābūt organizācijai, “kas **varētu** palīdzēt vai informēt” ⁽¹⁹⁰⁾.

Pārstrādātās UND 5. pantā atzīts, ka personas ar īpašām uzņemšanas vajadzībām var saskarties ar šķēršļiem, mēģinot piekļūt informācijai, piemēram, vecuma, analfabētisma vai valodas barjeru dēļ. Pārstrādātās UND 5. pantā noteikts, ka “informācija ir sniegta rakstveidā un tādā valodā, kuru pieteikuma iesniedzējs saprot, vai valodā, kuru ir pamats uzskatīt par viņam saprotamu. Ja nepieciešams, šo informāciju var sniegt arī mutiski” ⁽¹⁹¹⁾.

Pārstrādātās UND 25. panta 2. punktā noteikts, ka “darbinieki, kas strādā ar spīdzināšanas, izvarošanas un cita veida nopietnas vardarbības upuriem, ir un arī turpmāk tiek atbilstoši apmācīti par viņu vajadzībām un attiecībā uz informāciju, ko viņi iegūst darba gaitā, ievēro konfidencialitātes noteikumus, kas paredzēti valsts tiesību aktos”. Tas pats attiecas uz darbiniekiem, kas strādā ar nepilngadīgajiem bez pavadības (pārstrādātās UND 24. panta 4. punkts) un uzņemšanas centros strādājošajiem (pārstrādātās UND 18. panta 7. punkts).

4.3. Nepilngadīgie

Pārstrādātās UND 2. panta d) punktā definēts, ka “nepilngadīgais” ir “trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kas jaunāks par 18 gadiem”. Pārstrādātās UND 21. pantā skaidri atzīts, ka nepilngadīgie ir mazāk aizsargātas personas, un dalībvalstīm, piemērojot pārstrādāto UND, ir attiecīgi jāņem vērā nepilngadīgo īpašais stāvoklis ⁽¹⁹²⁾.

⁽¹⁸⁹⁾ Sk. arī pārstrādātās UND 25. pantu.

⁽¹⁹⁰⁾ Izcēlums pievienots. Sk. iepriekš citēto pārstrādātās UND 21. un 27. apsvērumu par saskaņotības uzturēšanu iestāžu starpā un “jāsekmē saskaņotas attiecības starp vietējo kopienas un izmitināšanas centriem”.

⁽¹⁹¹⁾ Sk. *mutatis mutandis*, ECT 2018. gada 25. janvāra spriedumu lietā *J.R. et autres/Grèce*, Nr. 22696/16, 102., 122., 123. punkts; EST 2018. gada 15. marta spriedumu lietā, *A.E.A./Grèce*, Nr. 39034/12, 71. punkts; ECT 2019. gada 21. marta spriedumu lietā *O.S.A. et autres/Grèce*, Nr. 39065/16, 46.–58. punkts, kas attiecas uz informācijas bukleta izpēti tiesā un ECT 2019. gada 3. oktobra spriedumu *Kaak et autres/Grèce*, Nr. 34215/16, kas attiecas uz iespējām izprast informācijas bukletus un dažādas apelācijas iespējas, kas tiek nodrošinātas saskaņā ar vietējiem tiesību aktiem.

⁽¹⁹²⁾ Sk. 3. daļu, kurā sniegta papildu informācija par nepilngadīgo noteikšanu un pienākumu izvērtēt viņu uzņemšanas vajadzību raksturu.

Saskaņā ar 9. apsvērumu dalībvalstīm, piemērojot pārstrādāto UND, vajadzētu citu starpā mēģināt nodrošināt pilnu atbilstību bērna interešu principam, kā noteikts ES Pamattiesību hartā, CRC un ECTK⁽¹⁹³⁾. Saskaņā ar pārstrādātās UND 23. panta 1. punktu “īstenojot šīs direktīvas noteikumus attiecībā uz nepilngadīgajiem, dalībvalstis pirmām kārtām ņem vērā bērna intereses.” Pārstrādātās UND 23. panta 2. punktā sniegts papildināms saraksts, kurā uzskaitīti faktori, kas jāņem vērā, izvērtējot bērna intereses.

UND pārstrādātās redakcijas 23. panta 2. punkts

Izvērtējot bērna intereses, dalībvalstis īpaši ņem vērā šādus faktoros:

- a) ģimenes atkalapvienošanās iespēju;
- b) nepilngadīgā labklājību un sociālo attīstību, īpaši ņemot vērā nepilngadīgā izcelsmi;
- c) drošuma un drošības apsvērumus, jo īpaši, ja iespējams, ka nepilngadīgais ir cilvēku tirdzniecības upuris;
- d) nepilngadīgā viedokli atbilstoši viņa vecumam un briedumam.

Tādējādi 23. panta nolūks ir nodrošināt, ka tiek ievērots ES Pamattiesību hartas 24. pants par bērna tiesībām⁽¹⁹⁴⁾ un CRC⁽¹⁹⁵⁾.

Pārstrādātajā UND sniegti īpaši noteikumi attiecībā uz nepilngadīgajiem, kas ir minēti iedaļās turpmāk. Taču, tā kā nepilngadīgie 21. panta izpratnē ir mazāk aizsargātas personas, uz viņiem kopumā attiecas visi noteikumi par neaizsargātām personām. Attiecībā uz šo jautājumu sk. 4.5. iedaļu par materiāliem uzņemšanas nosacījumiem un veselības aprūpi. Attiecībā uz materiālo uzņemšanas nosacījumu pasliktināšanu vai atteikšanu un sodiem, ja pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgs, sk. 4.6. iedaļu. Jautājumu par nepilngadīgo, tostarp nepilngadīgo bez pavadības, aizturēšanu sk. 4.8.3. un 4.8.4. iedaļā.

4.3.1. Atbilstoša dzīves līmeņa nodrošināšana nepilngadīgajiem

Pārstrādātās UND 17. panta 2. punktā noteikta vispārēja prasība, ka dalībvalstīm jānodrošina, ka “uzņemšanas materiālie nosacījumi sniedz pieteikuma iesniedzējiem atbilstošu dzīves līmeni, kas nodrošina viņu uzturēšanos un aizsargā viņu fizisko un garīgo veselību”. Tāpat pārstrādātās UND 17. panta 2. punkta otrajā daļā noteikts, ka “dalībvalstīm jānodrošina, ka mazāk aizsargātām personām (..) ir nodrošināts nepieciešamais dzīves līmenis īpašajā situācijā”⁽¹⁹⁶⁾. Tas nozīmē, ka dalībvalstīm jānodrošina, ka mazāk aizsargāti pieteikuma

⁽¹⁹³⁾ 9. apsvērumus ir citēts 4.3.4. iedaļā. Papildu informāciju par bērna interesēm skat 2.4. iedaļā.

⁽¹⁹⁴⁾ ES Pamattiesību hartas 24. pants ir citēts 2.4. iedaļā.

⁽¹⁹⁵⁾ Saskaņā ar CRC komitejas Vispārējo komentāru Nr. 14, turpat (87. zemsv. piez. tekstā iepriekš), bērna interešu principa mērķis “ir nodrošināt konvencijā atzīto tiesību pilnīgu un efektīvu īstenošanu un holistisku bērna attīstību” (sk. I.A iedaļas 4. punktu). Saskaņā ar CRC komitejas 2003. gada 27. novembra Vispārējo komentāru Nr. 5 par konvencijas par bērnu tiesībām īstenošanas pasākumiem (4., 42. un 44. pants, 6. punkts) Nr. CRC/GC/2003/5, Komiteja sagaida, ka dalībvalstis interpretēs jēdzienu “attīstība” kā holistisku principu, kas aptver bērna fizisko, mentālo, garīgo, morālo, psiholoģisko un sociālo attīstību” (1. iedaļa, 15. punkts). Sk. arī CRC komitejas Vispārējo komentāru Nr. 12 (2009. gads) par bērna tiesībām tikt uzklautam, 2009. gada 20. jūlijs, CRC/C/GC/12.

⁽¹⁹⁶⁾ Tas ir uzsvērts EST (VP) 2019. gada spriedumā lietā Haqbin, turpat (183. zemsv. tekstā iepriekš), 34. punkts.

iesniedzēji, tostarp nepilngadīgie, var baudīt atbilstošu dzīves līmeni, ņemot vērā viņu īpašo situāciju.

Pārstrādātās UND 23. panta 1. punktā jo īpaši attiecībā uz nepilngadīgajiem noteikts, ka dalībvalstis “nodrošina dzīves līmeni, kas vajadzīgs nepilngadīgā fiziskajai, garīgajai, morālajai un sociālajai attīstībai”. Izvērtējot bērna intereses atbilstoši 23. panta 2. punkta b) apakšpunkta prasībām (citēts 4.3. iedaļā iepriekš), dalībvalstīm arī jāņem vērā “nepilngadīgā labklājība un sociālā attīstība, īpaši ņemot vērā nepilngadīgā izcelsmi”⁽¹⁹⁷⁾.

4.3.2. Izmitināšana un brīvā laika pavadīšanas pasākumi

Saskaņā ar pārstrādātās UND 22. apsvērumu, dalībvalstīm, pieņemot lēmumu par izmitināšanu, “būtu pienācīgi jāņem vērā bērna intereses, kā arī jebkura tāda pieteikuma iesniedzēja konkrētie apstākļi, kurš ir atkarīgs no ģimenes locekļiem vai citiem tuviem radniekiem, piemēram, neprecētiem nepilngadīgiem brāļiem vai māsām, kuri jau atrodas dalībvalstī”. Attiecībā uz bērna interesēm dalībvalstīm jo īpaši jāņem vērā pārstrādātās UND 23. panta 2. punktā uzskaitītie faktori. Saskaņā ar pārstrādātās UND 23. panta 5. punktu:

Pārstrādātās UND 23. panta 5. punkts

Dalībvalstis nodrošina, ka pieteikuma iesniedzēju nepilngadīgos bērnus vai nepilngadīgos pieteikuma iesniedzējus izmitina kopā ar vecākiem, viņu neprecētajiem nepilngadīgajiem brāļiem vai māsām vai pieaugušu personu, kura par viņiem ir atbildīga saskaņā ar tiesību aktu vai attiecīgās dalībvalsts praksi ar noteikumu, ka tas ir attiecīgā nepilngadīgā interesēs⁽¹⁹⁸⁾.

Pārstrādātās UND 12. pantā noteikts:

Pārstrādātās UND 12. pants Ģimenes

Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai pēc iespējas saglabātu to teritorijā esošās ģimenes vienotību, ja attiecīgā dalībvalsts apgādā pieteikuma iesniedzēju ar mājokli. Šādus pasākumus īsteno ar pieteikuma iesniedzēja piekrišanu.

Ja izmitināšana tiek nodrošināta nepilngadīgai personai, dalībvalstij jānodrošina, ka mājoklis ir atbilstošs šīs personas vecumam un dzimumam. Saskaņā ar pārstrādātās UND 18. panta 3. punktu “dalībvalstis ņem vērā ar dzimumu un vecumu saistītus īpašus apsvērumus un mazāk aizsargātu personu situāciju attiecībā uz pieteikuma iesniedzējiem 1. punkta a) un b) apakšpunktā minētajās telpās un izmitināšanas centros”⁽¹⁹⁹⁾.

⁽¹⁹⁷⁾ Šis noteikums rezonē ar CRC 20. panta 3. punktu, jo dalībvalstīm, apsverot visas nepilngadīgo bez pavadības aprūpes iespējas, “ir jāņem vērā bērna audzināšanas vēlamā pēctecība un viņa etniskā izcelsme, reliģiskā un kultūras piederība, kā arī valoda.” Papildu informāciju par bērna interesēm skat 2.4. iedaļā.

⁽¹⁹⁸⁾ Sk. arī 4.3.4. iedaļu.

⁽¹⁹⁹⁾ Ar izmitināšanu saistītus jautājumus sk. 4.5.2. iedaļā, kurā ir citēti šie panti.

18. panta 3. punktu vajadzētu lasīt kopā ar pārstrādātās UND 23. panta 3. punktu, kas attiecas uz brīvā laika pavadīšanas pasākumiem un kurā noteikts:

Pārstrādātās UND 23. panta 3. punkts

Dalībvalstis nodrošina, ka nepilngadīgajiem 18. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā minētajās telpās un izmitināšanas centros ir iespēja iesaistīties brīvā laika pavadīšanas pasākumos, tostarp viņu vecumam atbilstošās rotaļās un atpūtas pasākumos, un pasākumos svaigā gaisā.

Jautājumu par nepilngadīgo aizturēšanu sk. 4.8.3. iedaļā

4.3.3. Nepilngadīgo skološana un izglītošana

Pārstrādātās UND 14. pantā aprakstīti noteikumi nepilngadīgo skološanai un izglītošanai.

Pārstrādātās UND 14. panta 1. punkts

Dalībvalstis garantē pieteikuma iesniedzēju nepilngadīgajiem bērniem vai nepilngadīgiem pieteikuma iesniedzējiem izglītības iespējas, ievērojot līdzīgus nosacījumus kā saviem valstspiederīgajiem, kamēr viņi vai viņu vecāki faktiski nav izraidīti. Šādu izglītību var nodrošināt izmitināšanas centros.

Attiecīgā dalībvalsts var paredzēt, ka šādas izglītības iespēja jāattiecina tikai uz valsts izglītības sistēmu.

Dalībvalstis neliedz iespēju iegūt vidējo izglītību tikai tā iemesla dēļ, ka nepilngadīgais kļuvis pilngadīgs.

14. panta 2. punkts attiecas uz izglītības sistēmu. 14. panta 3. punktā regulēti apstākļi, kādos piekļuve izglītībai nav iespējama, ņemot vērā nepilngadīgā īpašo situāciju ⁽²⁰⁰⁾.

4.3.4. Ģimenes vienotības nodrošināšana

Pārstrādātās UND piemērošanai jābūt saskaņā ar ES Pamattiesību hartas 24. panta 2. un 3. punktu, kas attiecas uz bērna interesēm un “tiesībām regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešus sakarus ar abiem vecākiem, izņemot gadījumus, kad tas ir pretrunā viņa interesēm”, kā citēts 2.4. iedaļā iepriekš.

Pārstrādātās UND 9. apsvērumā noteikts:

⁽²⁰⁰⁾ Sk. EASO, *Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšana (Uzņemšanas apstākļu Direktīva 2013/33/ES): Tiesiskā analīze, 2020. gads, 5.2. iedaļu par izglītību un skološanu.*

Pārstrādātās UND 9. apsvērums:

Piemērojot šo direktīvu, dalībvalstīm būtu jātiecas nodrošināt pilnīgu atbilstību principiem par bērna interesēm un ģimenes vienotību saskaņā ar attiecīgi Eiropas Savienības Pamattiesību hartu, Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gada Konvenciju par bērna tiesībām un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju.

Ievērojot ģimenes vienotības principu, ko nosaka ES Pamattiesību harta, pārstrādātajā UND ir vairāki noteikumi, kuru mērķis ir pēc iespējas nodrošināt ģimenes vienotību ⁽²⁰¹⁾.

Pārstrādātās UND 12. pants

Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai pēc iespējas saglabātu to teritorijā esošās ģimenes vienotību, ja attiecīgā dalībvalsts apgādā pieteikuma iesniedzēju ar mājokli. Šādus pasākumus īsteno ar pieteikuma iesniedzēja piekrišanu.

UND pārstrādātās redakcijas 18. panta 2. punkts

Neskarot nekādus īpašos aizturēšanas apstākļus, kas paredzēti 10. un 11. pantā, saistībā ar šā panta 1. punkta a), b) un c) apakšpunktā minēto mājokli dalībvalstis nodrošina, ka:

a) pieteikuma iesniedzējiem tiek garantēta ģimenes dzīves aizsardzība;

Pārstrādātās UND 23. pants

2. Izvērtējot bērna intereses, dalībvalstis īpaši ņem vērā šādus faktoros:

a) Ģimenes atkalapvienošanās iespējas ⁽²⁰²⁾;

(..)

5. Dalībvalstis nodrošina, ka pieteikuma iesniedzēju nepilngadīgos bērnus vai nepilngadīgos pieteikuma iesniedzējus izmitina kopā ar vecākiem, viņu neprecētajiem nepilngadīgajiem brāļiem vai māsām vai pieaugušu personu, kura par viņiem ir atbildīga saskaņā ar tiesību aktu vai attiecīgās dalībvalsts praksi ar noteikumu, ka tas ir attiecīgā nepilngadīgā interesēs ⁽²⁰³⁾.

Ja dalībvalsts nodrošina uzņemšanas materiālos nosacījumus finanšu pabalstu veidā, EST spriedumā *Saciri* lietā attiecībā uz UND lēma, ka:

⁽²⁰¹⁾ Sk. arī pārstrādātās UND 2. panta c) punktu, kurā definēts jēdziens "ģimenes locekļi".

⁽²⁰²⁾ Sk. 4.3.6.3. iedaļu par ģimenes locekļu meklēšanu.

⁽²⁰³⁾ Sk. arī pārstrādātās UND 9. apsvērums 12. pantu un 18. panta 2. punkta a) apakšpunktu.

Dalībvalstīm ir pienākums pielāgot šos uzņemšanas nosacījumus (..) personu ar īpašām vajadzībām situācijai. Tādējādi finansiālajiem pabalstiem jābūt pietiekamiem, lai saglabātu ģimenes vienotību, kā arī bērna intereses, kuras saskaņā ar šīs direktīvas 18. panta 1. punktu ir jāņem vērā pirmām kārtām ⁽²⁰⁴⁾.

Turklāt tā atzīmēja, ka “šiem pabalstiem nepieciešamības gadījumā jāļauj nodrošināt, ka patvēruma pieprasītāju nepilngadīgie bērni var tikt izmitināti kopā ar vecākiem, tādējādi saglabājot ģimenes vienotību” ²⁰⁵.

4.3.5. Rehabilitācijas pakalpojumi nepilngadīgajiem

Pārstrādātās UND 23. panta 4. punkts

Dalībvalstis nodrošina iespēju saņemt rehabilitācijas pakalpojumus nepilngadīgajiem, kas cietuši no jebkāda veida ļaunprātīgas izmantošanas, nevērības, ekspluatācijas, spīdzināšanas vai cietsirdīgas, necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās vai kas cietuši bruņotos konfliktos, un nodrošina, ka nepieciešamības gadījumā ir paredzēta atbilstoša garīgās veselības aprūpe un kvalificēta konsultācija.

Nepilngadīgo pieteikuma iesniedzēju grupa, kuriem ir tiesības uz rehabilitāciju, garīgās veselības aprūpi un konsultācijām saskaņā ar pārstrādātās UND 23. panta 4. punktu ir plašāka, nekā personu grupa saskaņā ar pārstrādātās UND 25. panta 1. punktu, kas attiecas uz spīdzināšanas un vardarbības upuriem.

Šajā kontekstā īpaši būtisks ir fakts, ka nepilngadīgajiem pieteikuma iesniedzējiem, kas ir “bijuši iesaistīti bruņotā konfliktā” ir tiesības arī uz rehabilitācijas pakalpojumiem, garīgās veselības aprūpi un konsultācijām ⁽²⁰⁶⁾, nedefinējot, ko nozīmē vārdkopa “iesaistīti bruņotā konfliktā”.

Sk. arī 4.4. iedaļu, kurā sniegta plašāka informācija attiecībā uz spīdzināšanas, izvarošanas un citas nopietnas vardarbības upuriem.

4.3.6. Nepilngadīgie bez pavadības

Pārstrādātajā UND noteiktas īpašas garantijas nepilngadīgajiem bez pavadības, kuri 2. panta e) punktā ir definēti šādi:

Pārstrādātās UND 2. panta e) punkts

“Nepilngadīgais bez pavadības” [nepavadīts nepilngadīgais] ir nepilngadīgais, kas ieradies dalībvalstu teritorijā bez tādu pieaugušo pavadības, kuri ir par viņu atbildīgi saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, kamēr šāda persona nav par viņu uzņēmusies aizgādību; tas ietver nepilngadīgo, kas ir palicis bez pavadības pēc ierašanās dalībvalstīs.”

⁽²⁰⁴⁾ EST, 2014. gads, *Saciri*, turpat (128. zems. piez. tekstā iepriekš) 41. punkts.

⁽²⁰⁵⁾ Turpat, 45. punkts. Plašāku informāciju par uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem sk. 4.5. iedaļā.

⁽²⁰⁶⁾ Sk. *CRC* komitejas Vispārējo komentāru Nr. 12, turpat (193. zems. piez. tekstā iepriekš), 124. punktu: “Īpaša palīdzība var būt nepieciešama bērniem, kuri agrāk ir bijuši iesaistīti bruņotā konfliktā, lai viņi varētu atklāt savas vajadzības.”

Tādējādi ir iekļautas divas nepilngadīgo grupas. Pirmā grupa ir nepilngadīgie, kuri **ierodas** dalībvalsts teritorijā **bez par viņiem atbildīgā pieaugušā klātbūtnes**. Nepilngadīgo uzskata par nepavadītu, “kamēr vien šī persona efektīvi nenonāk šādas personas aprūpē”.

Otrā grupa ir nepilngadīgie, kas **atstāti bez pavadības pēc ierašanās** dalībvalstī.

Tā kā nepilngadīgā bez pavadības definīciju nosaka dalībvalsts tiesību akti vai prakse, ar ko nosaka, kādu personu var uzskatīt par pieaugušo, kas atbild par nepilngadīgo, nav skaidrs, vai nepilngadīgos var uzskatīt par nepavadītiem, ja dalībvalstī pieaugušais radnieks, kas nav vecāks. Šāds princips varētu būt spēkā, jo pārstrādātās UND 24. panta 2. punkta a) apakšpunktā ir noteikts, ka “nepilngadīgos bez pavadības, kas sagatavo starptautiskās aizsardzības pieteikumu, no brīža, kad viņi uzņemti teritorijā, līdz brīdim, kad viņiem jāatstāj dalībvalsts teritorija, kurā sagatavots starptautiskās aizsardzības pieteikums vai kur to izskata, izmitina: a) ar pieaugušajiem radniekiem (citu iespēju starpā) ⁽²⁰⁷⁾.”

Kā detalizētāk izklāstīts iedaļās turpmāk, pārstrādātās UND noteiktas īpašas garantijas, kas attiecas uz nepilngadīgajiem bez pavadības šādos kontekstos:

- pārstāvja iecelšana,
- mājokļa nodrošināšana,
- ģimenes locekļu meklēšana un
- darbinieku, kuri strādā ar nepilngadīgajiem bez pavadības, apmācīšana.

4.3.6.1. Pārstāvja nepilngadīgajam bez pavadības iecelšana

Pārstrādātās UND 24. panta 1. punktā noteiktas prasības nepilngadīgā bez pavadības pārstāvja iecelšanai un pienākumiem:

Pārstrādātās UND 24. panta 1. punkts

Dalībvalstis pēc iespējas ātrāk veic pasākumus, lai nodrošinātu, ka pārstāvis pārstāv nepilngadīgo bez pavadības un palīdz viņam, lai tas varētu baudīt šajā direktīvā paredzētās tiesības un izpildīt tajā noteiktos pienākumus. Nepilngadīgo bez pavadības nekavējoties informē par attiecīgā pārstāvja iecelšanu. Pārstāvis veic savus pienākumus saskaņā ar bērna interešu principu, kā noteikts 23. panta 2. punktā, un viņam šajā sakarā ir nepieciešamās zināšanas. Lai nodrošinātu 23. panta 2. punkta b) apakšpunktā minēto nepilngadīgā labklājību un sociālo attīstību, personu, kura veic pārstāvja pienākumus, nomaina tikai vajadzības gadījumā. Organizācijas vai personas, kuru intereses ir konfliktā vai varētu būt konfliktā ar nepilngadīgā bez pavadības interesēm, nav tiesīgas kļūt par pārstāvjiem.

Atbilstošas iestādes pastāvīgi veic situācijas novērtējumu, tostarp nepilngadīgā bez pavadības pārstāvībai nepieciešamo līdzekļu pieejamību.

Pārstrādātās UND 2. panta j) punkts

⁽²⁰⁷⁾ CRC komitejas Vispārējā komentārā Nr. 6, turpat (84. zemsp. piez. tekstā iepriekš), 8. punktā “nošķirti bērni” ir definēti kā “bērni, kuri ir nošķirti no viena vai abiem vecākiem vai no sava iepriekšējā tiesiskā vai primārā aprūpētāja, taču ne vienmēr no citiem radniekiem. Tādēļ tie var būt arī bērni, ko pavada citi pieaugušie ģimenes locekļi.”

Pārstrādātās UND 2. panta j) punkts

“pārstāvis” ir persona vai organizācija, ko kompetentās struktūras ir norīkojušas, lai tā palīdzētu nepilngadīgajam bez pavadības un viņu pārstāvētu šajā direktīvā paredzētajās procedūrās nolūkā nodrošināt bērna intereses un vajadzības gadījumā īstenot nepilngadīgā tiesībspēju un rīcībspēju. Ja kā pārstāvis ir norīkota organizācija, tā ieceļ personu, kas ir atbildīga par pārstāvja pienākumu veikšanu attiecībā uz nepilngadīgo bez pavadības, saskaņā ar šo direktīvu;

Saskaņā ar pārstrādātās UND 2. panta j) punktu un 24. panta 1. punktu, pārstāvis pārstāv nepilngadīgo bez pavadības un palīdz viņam(-ai) attiecībā uz tiesībām un pienākumiem, ko nosaka tikai pārstrādātā UND. Taču saskaņā ar pārstrādātās PPD 25. panta 1. punkta a) apakšpunktu, kurā noteikts, ka jāieceļ pārstāvis, kas pārstāvētu nepilngadīgos bez pavadības un palīdzētu viņiem attiecībā uz pārstrādātajā PPD noteiktajām tiesībām un pienākumiem, šis pārstāvis var būt arī pārstrādātajā UND noteiktais pārstāvis ⁽²⁰⁸⁾. Ja dalībvalsts ieceļ vienu pārstāvi saskaņā ar abām direktīvām, šis pārstāvis pārstāvēs nepilngadīgo bez pavadības un viņam palīdzēs attiecībām gan uz uzņemšanas nosacījumiem, gan procedūrām starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatošanai un pārbaudei.

Nevienā no direktīvām netiek lietots jēdziens “aizbildnis”, taču saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem aizbildnis var būt pārstāvis pārstrādātās UND 24. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē (un pārstrādātās PPD 25. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē) ⁽²⁰⁹⁾. Pārstrādātās KD 31. panta 1. punktā izmantots jēdziens “likumīgais aizbildnis”, lai norādītu uz personu, kas pārstāv nepilngadīgo bez pavadības.

Attiecībā uz pārstāvja iecelšanu pārstrādātās UND 24. panta 1. punkts nosaka, ka pasākumi jāīsteno “cik vien drīz iespējams”. Tā kā direktīvā nav konkrēti aprakstīts šādu pasākumu raksturs vai pārstāvja iecelšanas kārtība, var tikt īstenotas atšķirīgas pieejas. Frāzi “cik vien drīz iespējams” vajadzētu lietot attiecībā uz pārstāvja iecelšanu: lai pārstāvētu nepilngadīgo bez pavadības un viņam palīdzētu izmantot pārstrādātajā UND noteiktās tiesības un ievērot tajā noteiktos pienākumus. Saskaņā ar pārstrādātās UND 3. pantu, direktīvā noteiktās tiesības un direktīvas ir spēkā, kolīdz ir sagatavots pieteikums. Tāpēc pārstāvi vajadzētu iecelt pēc iespējas drīz pēc pieteikuma sagatavošanas. Tā kā pieteikums tiek sagatavots pirms tā reģistrēšanas un iesniegšanas, pārstāvja iecelšana var būt vajadzīga pirms pieteikuma reģistrēšanas un iesniegšanas ⁽²¹⁰⁾. Pēc pārstāvja iecelšanas, nepilngadīgo bez pavadības ir “nekavējoties” jāinformē par pārstāvja iecelšanu.

Saskaņā ar CRC komitejas Vispārējo komentāru Nr. 6:

⁽²⁰⁸⁾ Pārstrādātās PPD 25. panta 1. punkta a) apakšpunkta pēdējais teikums: “Pārstāvis var arī būt pārstāvis, kas minēts Direktīvā 2013/33/ES”.

⁽²⁰⁹⁾ CRC komitejas Vispārējā komentāra Nr. 6, turpat (84. zems. piez. tekstā iepriekš) 36. punkts: “Ja patvēruma procedūrās vai administratīvā vai tiesu tiesvedībā ir iesaistīti nepilngadīgie, viņiem, līdztekus aizbildņa iecelšanai, var nodrošināt juridisku pārstāvību”.

⁽²¹⁰⁾ Plašāku informāciju par pieteikuma sagatavošanas laiku saskaņā ar pārstrādāto PPD sk. 3.1. un 3.2. iedaļā. Dažiem nepilngadīgajiem var būt vajadzīgs pārstāvis, pirms viņiem tiek nozīmētas patvēruma procedūras. Sk. CRC komitejas Vispārējo komentāru Nr. 6, turpat (84. zems. piez. tekstā iepriekš), 21. punkts: “Turpmākas darbības, piemēram, pēc iespējas drīza kompetenta aizbildņa norīkošana kalpo par galveno procesuālās aizsardzības līdzekli, lai nodrošinātu, ka tiek ievērotas nepavadītā vai nošķirtā nepilngadīgā intereses, un tādējādi šādam nepilngadīgajam vajadzētu norīkot patvēruma vai citu procedūru tikai pēc aizbildņa iecelšanas. Gadījumos, kad nošķirti nepilngadīgajiem vai nepilngadīgajiem bez pavadības tiek noteikta patvēruma procedūra vai cita administratīva vai tiesu procedūra viņiem līdztekus aizbildnim būtu jānodrošina juridisks pārstāvis”; un CRC komitejas Vispārējo komentāru Nr. 12, turpat, (193. zems. piez. tekstā iepriekš), 124. punktu: “Bez maksas būtu jānorīko aizbildnis vai padomdevējs”.

Valstīm būtu jānorīko aizbildnis vai padomdevējs, tiklīdz ir identificēts nepilngadīgais bez pavadības vai nošķirts nepilngadīgais un šāda aizbildnība ir jāuztur, līdz persona ir sasniegusi pilngadību vai ir pastāvīgi izbraukusi no valsts teritorijas un/vai jurisdikcijas ⁽²¹¹⁾.

Saskaņā ar pārstrādātās UND 24. panta 1. punktu, pārstāvim ir jāveic savi pienākumi, ievērojot nepilngadīgā intereses. Saskaņā ar CRC komitejas Vispārējo komentāru Nr. 6, izvērtēšanas mehānismiem ir “jāpārtrauc aizbildnības izpildes kvalitāte, lai nodrošinātu, ka nepilngadīgā intereses tiek pārstāvētas visā lēmumu pieņemšanas procesā un jo īpaši, lai novērstu vardarbīgu izturēšanos” ⁽²¹²⁾.

Turklāt pārstrādātās UND 24. panta 1. punktā noteikts, ka personu, kas iecelta par pārstāvi, var manīt tikai vajadzības gadījumā. Ja tiek konstatēts, ka pārstāvis vai aizbildnis darbojas pretrunā bērna interesēm, šo personu var nomainīt.

Attiecībā uz šo jautājumu Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra FRA ir noteikusi, ka “pagaidu aizbildņi, kas norīkoti bērnu aizsardzības iepriekšējas nodrošināšanas ietvaros vajadzētu, kur vien iespējams, ir jānorīko arī kā “pastāvīgi aizbildņi” ⁽²¹³⁾.

FRA arī noteikts:

Ja nepilngadīgais ir sūdzējies par aizbildņa pienākumu pārkāpumiem, ir jāapsver aizbildņa nomaiņa. Tiesību aktos būtu skaidri jānosaka nomaiņa, un tai ir jānotiek nekavējoties, ja tiek izmeklēti attiecīgā aizbildņa smagi bērnu tiesību pārkāpumi, piemēram, vardarbība vai nepiedienīga uzvedība ⁽²¹⁴⁾.

4.3.6.2. Nepilngadīgo bez pavadības izmitināšana

Pārstrādātās UND 22. apsvēruma un 24. apsvēruma 2. punkts satur galvenos noteikumus, kas attiecas uz nepilngadīgo bez pavadības izmitināšanu:

Pārstrādātās UND 22. apsvēruma

Dalībvalstīm, pieņemot lēmumu par izmitināšanu, būtu pienācīgi jāņem vērā bērna intereses, kā arī jebkura tāda pieteikuma iesniedzēja konkrētie apstākļi, kurš ir atkarīgs no ģimenes locekļiem vai citiem tuviem radniekiem, piemēram, neprecētiem nepilngadīgiem brāļiem vai māsām, kuri jau atrodas dalībvalstī.

⁽²¹¹⁾ CRC komitejas Vispārējais komentārs Nr. 6, turpat (84. zems. piez. tekstā iepriekš), 33. punkts. 34. punktā noteikts, ka nošķirtu nepilngadīgo gadījumā “aizbildnību regulāri vajadzētu norīkot pavadošajam pieaugušajam ģimenes loceklim vai aprūpētājam, kas nav primārais aprūpētājs”, ja tas ir nepilngadīgā interesēs, savukārt “gadījumos, kad nepilngadīgo pavada pieaugušais vai aprūpētājs, kas nav viņa ģimenes loceklis, piemērotība aizbildnībai ir jāizvērtē padziļinātāk”. Sk. arī CRC komitejas nostāju (2019. gada 18. septembris) par lietu *M.T./Spānija*, ziņojums Nr. 17/2017, CRC/C/82/D/17/2017, 13.8. punkts: “Lai gan pieteikuma iesniedzējam bija visi oficiālie dokumenti savas nepilngadības apliecināšanai, viņam netika piešķirts aizbildnis, kurš viņam kā nepilngadīgajam ļautu pieteikties patvērumam, un šī iemesla dēļ pretrunā Konvencijas 20. panta 1. punktam un 22. pantam viņam tika liegta īpaša aizsardzība, kas nodrošināma nepilngadīgiem patvēruma meklētājiem bez pavadības, kā arī viņš tika pakļauts neatgriezeniska kaitējuma riskam, atgriežoties savā izcelsmes valstī”.

⁽²¹²⁾ CRC komitejas Vispārējais komentārs Nr. 6, turpat (84. zems. piez. tekstā iepriekš), 35. punkts.

⁽²¹³⁾ Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra (FRA), Bez vecāku gādības palikušu bērnu aizbildnība: Rokasgrāmata par aizbildnības sistēmu stiprināšanu nolūkā nodrošināt cilvēku tirdzniecībā cietušu bērnu īpašās vajadzības, 2014. gads, 64. lpp.

⁽²¹⁴⁾ FRA, Bez vecāku gādības palikušu bērnu aizbildnība: Rokasgrāmata par aizbildnības sistēmu stiprināšanu nolūkā nodrošināt cilvēku tirdzniecībā cietušu bērnu īpašās vajadzības, 2014. gads, turpat (211. zems. piez. tekstā iepriekš), 64. lpp.

UND pārstrādātās redakcijas 24. panta 2. punkts

2. Nepilngadīgos bez pavadības, kas sagatavo starptautiskās aizsardzības pieteikumu, no brīža, kad viņi uzņemti teritorijā, līdz brīdim, kad viņiem jāatstāj dalībvalsts teritorija, kurā sagatavots starptautiskās aizsardzības pieteikums vai kur to izskata, izmitina:

- a) kopā ar pieaugušiem radniekiem;
- b) kopā ar audžuģimeni;
- c) izmitināšanas centros, kur ir īpaši apstākļi nepilngadīgajiem;
- d) citās izmitināšanas vietās, kas piemērotas nepilngadīgajiem.

Dalībvalstis var ievietot nepilngadīgos bez pavadības, kas sasnieguši 16 vai vairāk gadu, pieaugušo pieteikuma iesniedzēju izmitināšanas centros, ja tas ir viņu interesēs, kā paredzēts 23. panta 2. punktā.

Vienu vecāku bērnus pēc iespējas atstāj kopā, ņemot vērā attiecīgā bērna intereses un sevišķi viņa vai viņas vecumu un brieduma pakāpi. Nepavadītu nepilngadīgo dzīvesvietas maiņas ierobežo līdz minimumam.

Tādējādi dalībvalstu pienākums nepilngadīgajiem bez pavadības saskaņā ar 24. panta 2. punktu ir piemērojams “no brīža, kad viņi uzņemti teritorijā”. Tādējādi tiek uzsvērts, ka šāda izmitināšana ir jānodrošina steidzami un savlaicīgi. Pants ir lasāms kopā ar pārstrādātās UND 23. panta 1. punktu, kas nosaka, ka dalībvalstīm ir jānodrošina bērna interešu ievērošana un dzīves līmenis, “kas vajadzīgs nepilngadīgā fiziskajai, garīgajai, morālajai un sociālajai attīstībai” ⁽²¹⁵⁾.

Nepilngadīgo izmitināšanas raksturs saskaņā ar pārstrādātās UND 24. panta 2. punkta c) un d) apakšpunktu pieļauj interpretāciju iespējas, jo ir “nepilngadīgajiem piemērotas izmitināšanas vietas” un “īpaši apstākļi nepilngadīgajiem”, šos jēdzienus detalizētāk neskaidrojot. Saskaņā ar CRC 20. pantu “bērnam, kuram īslaicīgi vai pastāvīgi nav savas ģimenes vai kuru viņa paša interesēs nedrīkst atstāt ģimenē, ir tiesības uz īpašu valsts aizsardzību un palīdzību”. CRC komitejas Vispārējā komentārā Nr. 6 sniegtas papildu interpretatīvas vadlīnijas par šādu bērnu “īpašu aizsardzību un palīdzību” un viņu alternatīvo aprūpi saskaņā ar CRC 22. pantu ⁽²¹⁶⁾. Tajā noteikts, ka, veicot izvēli no aprūpes un izmitināšanas iespējām saskaņā ar CRC 20. panta 3. punktu:

Jāņem vērā šāda bērna īpašā neaizsargātība, jo šis bērns ir zaudējis saikni ar savas ģimenes vidi un atrodas ārpus izcelsmes valsts, kā arī bērna vecums un dzimums. Jo īpaši ir jāņem vērā bērna audzināšanas vēlamā pēctecība un viņa etniskā izcelsme, reliģiskā un kultūras piederība, kā arī valoda ⁽²¹⁷⁾.

⁽²¹⁵⁾ Sk. arī 4.3.1. iedaļu par nepilngadīgajiem atbilstošu dzīves līmeni. Līdzīgā veidā CRC 20. panta 3. punkts paredz, ka nepilngadīgo aprūpes iespējās “ir jāņem vērā bērna audzināšanas vēlamā pēctecība un viņa etniskā izcelsme, reliģiskā un kultūras piederība, kā arī valoda”.

⁽²¹⁶⁾ CRC komitejas Vispārējais komentārs Nr. 6, turpat (84. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 39. punkts.

⁽²¹⁷⁾ Turpat, 40. punkts.

Turklāt tajā noteikti aprūpes un izmitināšanas parametri, nosakot garantijas bērniem, kas noteiktas pārstrādātajā UND un ir atspoguļotas pārstrādātajā UND noteiktajās garantijās nepilngadīgajiem (bez pavadības).

Pārstrādātās UND 24. panta 2. punktā skaidri noteikts, ka pieaugušo izmitināšanas centros var izmitināt tikai tos nepilngadīgos bez pavadības, kuri ir vismaz 16 gadus veci, ar nosacījumu, ka tas ir šī bērna interesēs, kā noteikts pārstrādātās UND 23. panta 1. punktā ⁽²¹⁸⁾. Arī pārstrādātās UND 18. panta 3. punkts ir saistošs. Tajā noteikts: “Dalībvalstis ņem vērā ar dzimumu un vecumu saistītus īpašus apsvērumus un mazāk aizsargātu personu situāciju attiecībā uz pieteikuma iesniedzējiem 1. punkta a) un b) apakšpunktā minētajās telpās un izmitināšanas centros.”

Papildu garantijām, kas nodrošinātas visiem pieteikuma iesniedzējiem (pārstrādātās UND 18. panta 2.–7. punkts) un garantijām, kas paredzētas nepilngadīgajiem (pārstrādātās UND 23. panta 2.–5. punkts), direktīvā ir paredzētas garantijas arī attiecībā uz nepilngadīgajiem bez pavadības. Proti, darbinieki, kas strādā ar nepilngadīgajiem bez pavadības “ir vai tiks atbilstoši apmācīti attiecībā uz viņu vajadzībām” ⁽²¹⁹⁾. Izvērtējot bērna interešu ievērošanu attiecībā uz viņa izmitināšanu, atbilstoši pārstrādātās UND 23. panta 2. punkta d) apakšpunktam, dalībvalstis, citu starpā ņem vērā “nepilngadīgā viedokli atbilstoši viņa vecumam un briedumam” ⁽²²⁰⁾

Tā kā ECTK ir saistoša visām dalībvalstīm, atbilstošu dzīves apstākļu nenodrošināšana var tikt uzskatīta par ECTK saistību neizpildi. ECT lēma, ka Francija pārkāpa ECTK 3. pantu, jo nenodrošināja, ka nepavadīts patvēruma pieteikuma iesniedzējas Kalē nometnē saņem atbilstošu aprūpi. Savā spriedumā tiesa lēma, ka, cita starpā, Kalē nometnes “graustu rajona” bīstamo dzīves apstākļu un fakta, ka Francijas iestādes nespēja izpildīt tiesas spriedumu, kurā bija noteikts, ka pieteikuma iesniedzējs ir jāpārvieta uz bērnu aprūpes sistēmu, dēļ “nav izpildīts 3. pantā noteiktais valsts pienākums” ⁽²²¹⁾. Lietā *El un citi/Grieķija* ECT pieņēma lēmumu par 39. noteikumu un nosprieda, ka Grieķijai bija pienākums “a) sniegt pieteikuma iesniedzējiem tādu izmitināšanu, kuras uzņemšanas apstākļi ir atbilstoši konvencijas 3. pantam un pieteikuma iesniedzēja veselības stāvoklim un b) nodrošināt pieteikuma iesniedzējiem tādus medicīniskos pakalpojumus, kas ir atbilstoši viņu fiziskās un garīgās veselības stāvoklim” ⁽²²²⁾

Šīs tiesiskās analīzes projekta izstrādes laikā ECT izskatīšanā atradās sūdzības, kas attiecās uz izmitināšanas apstākļiem un kuras iesniedza tādi starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēji, kuri apgalvoja, ka ir nepilngadīgi ⁽²²³⁾.

4.3.6.3. Ģimenes locekļu meklēšana

Kā minēts 4.3.4. iedaļā, saskaņā ar pārstrādātās UND 9. apsvērumu dalībvalstīm ir jāievēro bērna intereses un ģimenes vienotības princips. Saskaņā ar pārstrādātās UND 23. panta

⁽²¹⁸⁾ Sk. arī pārstrādātās UND 22. apsvērumu.

⁽²¹⁹⁾ Sk. arī pārstrādātās UND 18. panta 7. punktu (“izmitināšanas centru darbinieki ir atbilstoši apmācīti”) un 29. panta 1. punktu; CRC komitejas Vispārējo komentāru Nr. 6, turpat (84. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 40. punkts.

⁽²²⁰⁾ Sk. arī CRC komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 6, turpat (84. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 40. punkts. “Bērni ir jāinformē par viņu aprūpes procedūru, kā arī bērna viedoklis ir jāņem vērā.”

⁽²²¹⁾ ECT 2019. gada 28. februāra spriedums lietā *Khan/Francija*, Nr. 12267/16, 76.–95. punkts. Sk. arī ECT, 2019. gada 13. jūnija spriedumu lietā *Sh.D. et autres/Grèce et autres*, Nr. 14165/16.

⁽²²²⁾ ECT, 2020. gada 16. aprīļa lēmums par pagaidu pasākumiem lietā *El un citi/Grieķija*, Nr. 16080/20. Pieteikums tika iesniegts Covid-19 pandēmijas un Grieķijas salu situācijas kontekstā.

⁽²²³⁾ ECT 2018. gada 11. janvāra faktiskais izklāsts lietā *Bodiang/Itālija*, Nr. 47523/17 (saistīts ar iespējamiem ECTK 3. punkta, 8. punkta un 13. punkta pārkāpumiem); ECT 2017. gada 2. februāra faktiskais izklāsts lietā *Sado et autres/Itālija*, Nr. 3571/17 (saistīts ar iespējamiem ECTK 3. punkta un 8. punkta pārkāpumiem); ECT 2018. gada 11. janvāra faktiskais izklāsts lietā *Diakitē/Itālija*, Nr. 44646/17 (saistībā ar ECTK 3., 5. un 8. pantu, kā arī Protokola nr. 1 2. pantu (tiesības uz izglītību)); ECT 2017. gada 5. jūlija faktiskais izklāsts lietā *Bacary/Itālija*, Nr. 36986/17. Sk. arī ANO Cilvēktiesību padomes (UNHCR) 2017. gada 7. novembra nostāja par lietu *O.A./Dānija*, ziņojums Nr. 2770/2016, CCPR/C/121/D/2770/2016.

2. punkta a) punktu, “izvērtējot bērna intereses, dalībvalstis, citu starpā, īpaši ņem vērā (..) ģimenes atkalapvienošanās iespēju”. Lai dalībvalstis varētu pildīt savus pienākumus, vienlaikus ievērojot ģimenes vienotības principu un bērna intereses, ir svarīgi, ka tiek meklēti nepilngadīgā bez pavadības ģimenes locekļi.

Pārstrādātās UND 24. panta 3. punkts

Dalībvalstis pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma sagatavošanas pēc iespējas ātrāk sāk meklēt nepilngadīgā bez pavadības ģimenes locekļus, ja nepieciešams, ar starptautisko vai citu attiecīgu organizāciju palīdzību, vienlaikus aizsargājot viņa intereses. Ja ir apdraudēta nepilngadīgā vai viņa tuvu radnieku dzīvība vai veselība, sevišķi, ja viņi palikuši izcelsmes valstī, jā rūpējas, lai informāciju par šādām personām savāktu, apstrādātu un pārsūtītu kā konfidenciālu, lai izvairītos no apdraudējuma viņu drošībai.

Ģimenes meklēšanas rezultāti var būt noderīgi, nosakot bērna intereses ⁽²²⁴⁾.

Nepilngadīgajiem bez pavadības vajadzētu nodrošināt visu vajadzīgo informāciju par viņu ģimenes meklēšanu, lai viņi varētu paust savu viedokli un vēlmes saskaņā ar pienācīgi nodrošinātu informāciju ⁽²²⁵⁾. Šāda informācija jāsniedz veidā, kas atbilst katra nepilngadīgā briedumam un izpratnes līmenim ⁽²²⁶⁾.

Dalībvalstīm, cik vien iespējams un ja tas ir bērna interesēs, vajadzētu pēc iespējas drīz apvienot nepilngadīgos bez pavadības ar viņu ģimenēm ⁽²²⁷⁾. Izvērtējot pierādījumus, kas apliecina ģimenes saites vai to neesamību, iestādes var izmantot šādus vadlīniju dokumentus:

- Eiropas Komisija, Komisijas paziņojums – Vadlīnijas Direktīvas 2003/86/EK piemērošanai tiesību uz ģimenes atkalapvienošanā, Brisele, 2014. gads
- EASO praktiskā rokasgrāmata ģimenes meklēšanas jomā, 2016. gads.

4.4. Spīdzināšanas un vardarbības upuri

Saskaņā ar pārstrādātās 21. pantu personas, kas ir tikušas pakļautas spīdzināšanai, izvarošanai vai citai nopietnai psiholoģiskai, fiziskai vai seksuālai vardarbībai, piemēram, sieviešu dzimumorgānu izkropļošanai, ir uzskatāmas par neaizsargātām personām. Pārstrādātās UND 25. pantā noteiktas īpašas garantijas spīdzināšanas un vardarbības upuriem.

Pārstrādātās UND 25. panta 1. punkts

Dalībvalstis nodrošina, lai personām, kas pārcietušas spīdzināšanu, izvarošanu vai citu nopietnu vardarbību, sniedz nepieciešamo veselības traucējumu ārstēšanu, kas radušies šādu darbību dēļ, jo īpaši piekļuvi piemērotai medicīniskai un psiholoģiskai ārstēšanai vai aprūpei.

⁽²²⁴⁾ Sk. CRC 22. panta 2. punktu, kurā noteikts: “Dalībvalstis atzīst, ka ikvienam bērnam ar garīgiem vai fiziskiem traucējumiem ir tiesības uz īpašu aprūpi, un veicina un nodrošina to, lai bērnam, kam uz to ir tiesības, un par viņa aprūpi atbildīgajām personām atbilstoši pieejamiem resursiem tiek sniegta lūgtā palīdzība, kas būtu piemērota konkrētā bērna stāvoklim un viņa vecāku vai citu par bērnu atbildīgo personu apstākļiem”, un CRC komitejas Vispārējo komentāru Nr. 12, turpat (193. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 124. punktu: Bērniem, kam nepieciešams patvērums, ir faktiski jāpalīdz sameklēt ģimene, kā arī jāsniedz svarīga informācija par situāciju viņu izcelsmes valstī, lai noteiktu, kas ir viņu interesēs.”

⁽²²⁵⁾ Pārstrādātās UND 23. panta 2. punkts un CRC komitejas Vispārējais komentārs Nr. 6, turpat (84. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 25. punkts.

⁽²²⁶⁾ CRC komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 6, turpat, (84. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 25. punkts.

⁽²²⁷⁾ Turpat, 13 un 80. punkts; CRC 22. panta 2. punkts; EASO, *Praktiskas vadlīnijas ģimenes locekļu meklēšanā*, 2016. gads, 12. lpp.

Pārstrādātās UND 25. panta 1. punktā ietverto personu saraksts ir papildināms, jo tas attiecas ne tikai uz spīdzināšanas upuriem, bet arī “citas nopietnas vardarbības” upuriem ⁽²²⁸⁾.

Pārstrādātās UND 25. panta 1. punkts attiecas ne tikai uz nopietnu vardarbību, kas notikusi izcelsmes valstī vai tranzīta valstī, bet attiecas arī uz gadījumiem, kad pieteikuma iesniedzēji kļuvuši par nopietnas vardarbības upuriem dalībvalstī.

Pārstrādātās UND 25. panta 1. punkta prasība nodrošināt, ka upuriem “sniedz nepieciešamo veselības traucējumu ārstēšanu, kas radušies šādu darbību dēļ”, nozīmē, ka ir jābūt kauzālai saistībai starp pieteikuma iesniedzēja piedzīvoto nopietno vardarbību un ārstēšanai. Turklāt šāda ārstēšana ir nepieciešama, kas nozīmē, ka ne visa pieejamā ārstēšana ir uzskatāma par nepieciešamu, tādējādi nodrošinot rīcības brīvību. Svarīgi atzīmēt arī pārstrādātās UND 25. panta 5. punktu, kurā teikts:

Pārstrādātās UND 25. panta 2. punkts

Darbinieki, kas strādā ar spīdzināšanas, izvarošanas un cita veida nopietnas vardarbības upuriem, ir un arī turpmāk tiek atbilstoši apmācīti par viņu vajadzībām un attiecībā uz informāciju, ko viņi iegūst darba gaitā, ievēro konfidencialitātes noteikumus, kas paredzēti valsts tiesību aktos.

14. tabulā ir sniegts vardarbības upuru tiesību aizsardzībai paredzēto tiesisko instrumentu piemēru saraksts.

14. tabula. Tiesiskie instrumenti, ar kuriem aizsargā vardarbības upuru tiesības

Organizācija	Instruments
ES	<ul style="list-style-type: none"> Direktīva par cilvēku tirdzniecību Direktīva par noziegumos cietušajiem ⁽²²⁹⁾
Eiropas Padome	<ul style="list-style-type: none"> Konvencija par cīņu pret cilvēku tirdzniecību ⁽²³⁰⁾ Stambulas konvencija
ANO	<ul style="list-style-type: none"> CAT ⁽²³¹⁾ CRPD ⁽²³²⁾. Palermo protokols ⁽²³³⁾.

Konvencijas pret spīdzināšanu 14. panta 1. punkts paredz, ka dalībvalstīm jānodrošina tiesiskā aizsardzība un “un tiesības uz taisnīgu un atbilstošu kompensāciju, tostarp līdzekļus,

⁽²²⁸⁾ Saskaņā ar Komitejas pret spīdzināšanu Vispārējo komentāru Nr. 3:14. panta īstenošana dalībvalstīs, 2012. gada 13. decembris, CAT/C/GC/3, 3. punkts, “spīdzināšanas upuri tostarp ir ‘iesaiņtie tie tuvākie ģimenes locekļi vai upura apgādājamie, kā arī personas, kurām ir kaitēts, jo viņas palīdzēja upurim vai centās apturēt pāridarījumu”.

⁽²²⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/29/ES (2012. gada 25. oktobris), ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI.

⁽²³⁰⁾ Sk. arī Eiropas Padome, Paskaidrojošais ziņojums Eiropas Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību padomei, 2005. gads, 22. punkts un 29.–36. punkts.

⁽²³¹⁾ ANO Konvencija pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem, 1465 UNTS 85, 1984. gada 10. decembris (spēkā stāšanās datums: 1987. gada 27. jūnijs).

⁽²³²⁾ CRPD 26. pantā noteikts, ka dalībvalstis personām ar invaliditāti “organizē, nostiprina un paplašina vispusīgu adaptācijas un rehabilitācijas pakalpojumus un programmas”. 15. pants ir par tiesībām netikt pakļautam spīdzināšanai vai nežēlīgiem, necilvēcīgiem vai cieņu pazemojošiem apiešanās un sodīšanas veidiem; 16. pants – par tiesībām netikt pakļautam ekspluatācijai, vardarbībai un ļaunprātīgai izmantošanai, bet 17. pants – par personas integritātes aizsardzību.

⁽²³³⁾ Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālā asambleja, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību Protokols par cilvēku tirdzniecības, jo sevišķi tirdzniecības ar sievietēm un bērniem, novēršanu, apkarošanu un sodīšanu par to (Palermo protokols), 2237 UNTS 319, 2000. gada 15. novembris (spēkā stāšanās datums: 2003. gada 25. decembris).

kas nepieciešami pēc iespējas pilnīgākai rehabilitācijai”. Spīdzināšanas novēršanas komiteja (CAT komiteja) ir definējusi, ka rehabilitācija ietver “medicīnisko un psiholoģisko aprūpi, kā arī juridiskus un sociālus pakalpojumus”. Tāpat Komiteja ir norādījumi, ka speciālistu pakalpojumiem jābūt “pieejamiem, atbilstošiem un ātri saņemamiem” un, tos nodrošinot, ir “jāņem vērā upura kultūra, personība, vēsture un izcelsme”. Rehabilitācijai ir jābūt “pieejamai visiem upuriem bez izņēmuma un neatkarīgi no upura identitātes vai iekļaušanās marginalizētā vai neaizsargātu personu, tostarp patvēruma meklētāju un bēgļu, grupā”. ⁽²³⁴⁾

4.5. Uzņemšanas materiālie nosacījumi un veselības aprūpe

Pārstrādātās UND 17. pantā noteikti “vispārīgi noteikumi par uzņemšanas materiāliem nosacījumiem un veselības aprūpi”. 2. panta g) apakšpunktā “uzņemšanas materiālie nosacījumi” definēti kā “uzņemšanas nosacījumi, kas ietver mājokli, pārtiku un apģērbu, kurus nodrošina natūrā vai kā finansiālus pabalstus vai talonus, vai kā šo trīs iespēju kombināciju, un dienasnaudu” ⁽²³⁵⁾. Saskaņā ar pārstrādātās UND 17. panta 1. punktu dalībvalstis nodrošina, ka “pieteikuma iesniedzējiem, sagatavojot starptautiskās aizsardzības pieteikumus, ir pieejami materiālie uzņemšanas nosacījumi”.

Īrijas Augstākajā tiesā ir fakti par kādu lietu, kurā, pieteikuma iesniedzējas – vienuļā māte ar garīgās veselības traucējumu vēsturi un viņas apgādībā esošā meita – 2018. gada 17. septembrī iesniedza starptautiskās aizsardzības pieteikumus. Taču līdz 2018. gada 15. oktobrim Īrijas valsts iestādes tām nenodrošināja izmitināšanu. Šajā gadījumā Īrijas Augstākā tiesa lēma, ka laikā starp pieteikuma iesniegšanu un lēmuma pieņemšanu tieslietu un līdztiesības ministrs pārkāpa Direktīvas 17. panta 1 punktu attiecībā uz izmitināšanu ⁽²³⁶⁾.

Pārstrādātās UND 17. panta 2. punkts paredz dalībvalstu prasības īpaši attiecībā uz mazāk aizsargātām personām.

UND pārstrādātās redakcijas 17. panta 2. punkts

Dalībvalstis nodrošina, ka uzņemšanas materiālie nosacījumi sniedz pieteikuma iesniedzējiem atbilstošu dzīves līmeni, kas nodrošina viņu uzturēšanos un aizsargā viņu fizisko un garīgo veselību.

Dalībvalstis nodrošina, ka mazāk aizsargātām personām saskaņā ar 21. pantu, kā arī attiecībā uz minēto personu situāciju, kuras ir aizturētas, ir nodrošināts nepieciešamais dzīves līmenis īpašajā situācijā.

⁽²³⁴⁾ CAT komiteja, *Vispārējais komentārs Nr. 3*, turpat (226. zems. piez. tekstā iepriekš), 11.–15. punkts. Sk. arī CAT komitejas nostāju (2018. gada 6. decembris) par lietu *Adam Harun v Switzerland*, ziņojuma Nr. 758/2016, CAT/C/65/D/758/2016, kas attiecas uz medicīnisko aprūpi, kas bija nepieciešama spīdzināšanas upurim, kuram bija paredzēta pārsūtīšana uz Itāliju saskaņā ar Dublinas III regulu. Komiteja noteica, ka, lai veiktu šādu pārsūtīšanu, iestādēm ir “jāveic individuāla personīgā un reālā riska izvērtēšana”, kas personai rodas “viņa kā spīdzināšanas upura un patvēruma meklētāja īpašās neaizsargātības dēļ”. Sk. arī CAT komitejas nostāju (2018. gada 3. augusts) lietā *A.N./Šveice*, ziņojuma Nr. 742/2016, CAT/C/64/D/742/2016, 8.6–8.8. punkts; EST, 2017. gads, *C.K. u. c.*, turpat, (40. zems. piez. tekstā iepriekš).

⁽²³⁵⁾ Slovēnijas Republikas Administratīvā tiesa ir uzsvērusi, ka saskaņā ar EST spriedumu *Cimade* lietā, “ikdienas pabalsta” saņemšana ietilpst tiesībās uz uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem līdztekus izmitināšanai, ēdināšanai un apģērbam. Sk. Administratīvās tiesas (Slovēnijas Republika), 2013. gada 17. janvāra spriedumu lietā *I U 1921/2012-5*, kopsavilkums angļu valodā, 27. punkts.

⁽²³⁶⁾ Augstākās tiesas (Īrija) 2019. gada 5. marta spriedums lietā *X un Y/The Minister for Justice and Equality* (2019) IEHC 133. Sk. arī Augstākās tiesas (Īrija) 2019. gada 3. aprīļa spriedumu lietā *X un Y (nepilngadīgais)/Minister for Justice and Equality* (Nr. 2), (2019) IEHC 226.

Līdztekus pārstrādātās UND 17. panta 2. punktā noteiktajam pienākumam nodrošināt “atbilstošu dzīves līmeni”, vairākos pārstrādātās UND noteikumos ir minēta prasība nodrošināt “cilvēka cienīgu” dzīves līmeni.

Pārstrādātās UND 11. apsvērums

Būtu jānosaka standarti pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai, kas ir pietiekami, lai nodrošinātu viņiem cilvēka cienīgu dzīves līmeni un salīdzināmus dzīves apstākļus visās dalībvalstīs.

Pārstrādātās UND 25. apsvērums

Uzņemšanas sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas iespējas jāierobežo, nosakot apstākļus, kuros uzņemšanas materiālos nosacījumus pieteikuma iesniedzējiem var pasliktināt vai atteikt, vienlaikus nodrošinot cilvēka cienīgu dzīves līmeni visiem pieteikuma iesniedzējiem.

Pārstrādātās UND 35. apsvērums

Šī direktīva respektē pamattiesības un ievēro principus, kas jo īpaši atzīti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā. Šī direktīva jo īpaši cenšas pilnībā respektēt cilvēka cieņu un veicināt hartas 1., 4., 6., 7., 18., 21., 24. un 47. panta piemērošanu, un tā ir attiecīgi jāīsteno.

Saikne starp “atbilstošu” un “cilvēka cienīgu” dzīves līmeni nav skaidra. Tā tas ir jo īpaši pārstrādātās UND 20. panta 5. punkta gadījumā – šis punkts nosaka, ka uz lēmumu pasliktināt vai atteikt uzņemšanas materiālos nosacījumus, ar kuriem tiek garantēts “atbilstošs” dzīves līmenis, attiecas nosacījums, ka dalībvalstīm visiem pieteikuma iesniedzējiem ir jānodrošina cilvēka cienīgs dzīves līmenis ⁽²³⁷⁾.

Saciri lietā EST lēma, ka “pabalstiem tomēr jābūt pietiekamiem, lai nodrošinātu patvēruma meklētāju pamatvajadzības, tostarp nodrošinātu cilvēka cienīgu un viņu veselības stāvoklim atbilstošu dzīves līmeni” ⁽²³⁸⁾. *Haqbin* lietā EST skaidroja jēdziena “cilvēka cienīgs dzīves līmenis” saturu un lēma:

Konkrēti, attiecībā uz prasību nodrošināt cilvēka cienīgu dzīves līmeni, no pārstrādātās UND 35. apsvēruma izriet, ka šīs direktīvas mērķis ir pilnībā respektēt cilvēka cieņu un veicināt tostarp Pamattiesību hartas 1. panta piemērošanu, un tā ir attiecīgi jāīsteno. Šajā ziņā cilvēka cieņas ievērošana šī panta izpratnē prasa, lai attiecīgā persona nebūtu ekstrēmas nabadzības situācijā, kas tai neļauj apmierināt savas viselementārākās vajadzības, tostarp tādas vajadzības kā atrast dzīvesvietu, pabarot sevi, apģērbties un nomazgāties, un kas tālād nodara kaitējumu tās fiziskajai vai garīgajai veselībai vai rada tādu viņas situācijas degradāciju, kura nav saderīga ar cilvēka cieņu ⁽²³⁹⁾.

⁽²³⁷⁾ Sk. arī EASO, *Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšana (Uzņemšanas apstākļu direktīva 2013/33/ES): Tiesiskā analīze*, 2020. gads, 3.1. iedaļa par atbilstošu un cilvēka cienīgu dzīves līmeni.

⁽²³⁸⁾ EST, 2014. gads, *Saciri*, turpat (128. zems. piez. tekstā iepriekš) 48. punkts. Sk. arī Federālās konstitucionālās tiesas (Bundesverfassungsgericht, Vācija) 2012. gada 18. jūlija spriedumu lietā 1 BvL 10/10 (tulkojums angļu valodā). Šis spriedums galvenokārt attiecas uz pamattiesību uz cilvēka cienīgu izdzīvošanas minimumu atbilstoši pamatlikumam (konstitūcijai) garantēšanu, taču tiesa ir atsaukusies arī uz starptautiskiem standartiem, tostarp UND.

⁽²³⁹⁾ EST (VP) 2019. gads, *Haqbin*, turpat. (183. zems. tekstā iepriekš), 46. punkts.

Neaizsargātu personu gadījumā var būt vajadzīgi papildu pasākumi atbilstoša dzīves līmeņa nodrošināšanai. Piemēram, pieteikuma iesniedzējam ar smagu invaliditāti būs konkrētas uzņemšanas vajadzības, bet spīdzināšanas upurim, kas ir vientuļais vecāks ar jauniem nepilngadīgajiem, būs īpašas uzturēšanās vajadzības. Tāpēc pārstrādātās UND 17. panta 2. punkta otrajā daļā atzīmēts ka dalībvalstīm jānodrošina, ka dalībvalstīm ir neaizsargāto personu īpašajā situācijā tiek nodrošināts atbilstošs dzīves standarts, kas nozīmē, ka dalībvalstīm ir ne tikai jānodrošina uzņemšanas materiālo nosacījumu pieejamība, bet arī jānodrošina, ka neaizsargātās personas šos nosacījumus var faktiski izmantot.

Tiesa saskaņā ar UND 17. pantu *Saciri* lietā lēma:

Dalībvalstīm (..) ir pienākums pielāgot šos uzņemšanas nosacījumus (..) personu ar īpašām vajadzībām situācijai. Tādējādi finansiālajiem pabalstiem jābūt pietiekamiem, lai saglabātu ģimenes vienotību, kā arī bērna intereses, kuras saskaņā ar šīs direktīvas 18. panta 1. punktu ir jāņem vērā pirmām kārtām.

Līdz ar to, ja dalībvalsts ir izvēlējusies nodrošināt uzņemšanas materiālos nosacījumus finansiālu pabalstu formā, šiem pabalstiem ir jābūt pietiekamiem, lai nodrošinātu cilvēka cienīgu un patvēruma meklētāju veselības stāvoklim atbilstošu dzīves līmeni un viņu uzturēšanos, ļaujot viņiem iegūt mājokli, vajadzības gadījumā – privātajā īres tirgū⁽²⁴⁰⁾.

Augstākā tiesa (Anglija un Velsa) lietā *Refugee Actions/Secretary of State for the Home Department* secināja, ka cilvēka cieņas standartu saglabāšanu nosaka iespēja uzturēt cilvēku savstarpējās attiecības, kā arī minimālu iesaisti sabiedriskajā, reliģiskajā un kultūras dzīvē⁽²⁴¹⁾.

4.5.1. Veselības aprūpe

Līdztekus vispārīgiem noteikumiem par veselības aprūpi, kas izklāstīti pārstrādātās UND 17. pantā, pārstrādātās UN 19. pantā noteikts:

Pārstrādātās UND 19. pants Veselības aprūpe

1. Dalībvalstis nodrošina, lai pieteikuma iesniedzēji saņemtu nepieciešamo veselības aprūpi, kas ietver vismaz neatliekamo medicīnisko palīdzību, kā arī slimību un nopietnu garīgu traucējumu primāro ārstēšanu.
2. Dalībvalstis nodrošina, lai pieteikuma iesniedzēji saņemtu nepieciešamo veselības aprūpi, kas ietver vismaz neatliekamo medicīnisko palīdzību, kā arī slimību un nopietnu garīgu traucējumu primāro ārstēšanu.

⁽²⁴⁰⁾ EST, 2014. gads, *Saciri*, turpat (128. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 41. un 42. punkts. Jāatzīmē, ka UND 17. pants atbilst pārstrādātās UND 21. pantam.

⁽²⁴¹⁾ Anglijas un Velsas Augstākās tiesas (Apvienotā Karaliste) 2015. gada 17. novembra spriedums lietā *R (Refugee Action)/Secretary of State for the Home Department*, (2014) EWHC 1033 (Admin), 115. punkts. Tiesa lēma, ka finansiālā atbalsta līmenis personām, kuras piesakās starptautiskajai aizsardzībai, pretlikumīgi neietvēra konkrētas patvēruma meklētāju pamatvajadzības. Tā kā pārstrādātā UND netiek piemērota Apvienotajā Karalistē, šis spriedums ir balstīts UND. Sk. arī ECT izskatīšanā esošās apvienotās lietas par vairākiem neaizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem, kuri dzīvo Lesbas salas "karstajā punktā": ECT, *Al.H. et autres/Grèce un F.J. et autres/Grèce*, Nr. 4892/18 un 4920/18, paziņots 2019. gada 26. februārī.

Lai efektīvi īstenotu pārstrādātās UND 22. pantu un 19. panta 1. punktu, dalībvalstīm ir jāizvērtē, vai mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem, piemēram, tiem, kuri aprakstīti pārstrādātās UND 21. pantā, ir vai nav vajadzīga veselības aprūpe, un vajadzīgās ārstēšanas raksturs ⁽²⁴²⁾. Pārstrādātās UND 19. panta 2. punkts par palīdzību pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām ietver (bet ne tikai) vajadzīgo medicīnisko palīdzību, īpaši norādot uz “citas palīdzības” sniegšanu. Citu palīdzību, kas var būt vajadzīga, vajadzētu noteikt īpašo uzņemšanas vajadzību individuālās izvērtēšanas laikā. Tā var ietvert, piemēram, sociālās aprūpes palīdzību ikdienas darbībās, piemēram, attiecībā uz ēšanu, mazgāšanos, apģērbšanos un pārvietošanos, ko ierobežo fiziska vai garīga saslimšana. Mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem var būt vajadzīga daudzpusēja reakcija.

4.5.2. Izmitināšana – modalitātes un ietekme uz mazāk aizsargātām personām kopumā

Pārstrādātās UND 18. pants attiecas uz “uzņemšanas materiālo nosacījumu veidiem”, kas ietver izmitināšanu. Šajā pantā ietverti vairāki noteikumi, kas attiecas uz mazāk aizsargātām personām, un tie jālasa kopā ar pārstrādātās UND 22. apsvērumu.

18. pants

Uzņemšanas materiālo nosacījumu veidi

1. Ja mājokli nodrošina natūrā, tam jābūt vienā no tālāk minētajiem veidiem vai to kombinācijām:

- a) telpas, ko izmanto pieteikuma iesniedzēju izmitināšanai, izskatot starptautiskās aizsardzības pieteikumus, kas sagatavoti pie robežas vai tranzīta zonās;
- b) izmitināšanas centri, kas garantē atbilstošu dzīves līmeni;
- c) privātmājas, dzīvokļi, viesnīcas vai citas telpas, kas pielāgotas pieteikuma iesniedzēju izmitināšanai.

2. Neskarot nekādus īpašos aizturēšanas apstākļus, kas paredzēti 10. un 11. pantā, saistībā ar šā panta 1. punkta a), b) un c) apakšpunktā minēto mājokli dalībvalstis nodrošina, ka:

- a) pieteikuma iesniedzējiem tiek garantēta ģimenes dzīves aizsardzība;
- b) pieteikuma iesniedzējiem ir iespēja sazināties ar radniekiem, juridiskajiem konsultantiem vai padomdevējiem, kā arī ar personām, kas pārstāv *UNHCR* un citas attiecīgas valstu, starptautiskas un nevalstiskas organizācijas un struktūras;
- c) ģimenes locekļiem, juridiskajiem konsultantiem vai padomdevējiem un personām, kas pārstāv *UNHCR* un attiecīgā dalībvalstī atzītām attiecīgām nevalstiskām organizācijām atļauj apmeklējumus, lai sniegtu palīdzību pieteikuma iesniedzējiem. Šādus apmeklējumus var ierobežot vienīgi, ņemot vērā telpu un pieteikuma iesniedzēju drošības apsvērumus.

⁽²⁴²⁾ Sk. 3.1. iedaļu.

3. Dalībvalstis ņem vērā ar dzimumu un vecumu saistītus īpašus apsvērumus un mazāk aizsargātu personu situāciju attiecībā uz pieteikuma iesniedzējiem 1. punkta a) un b) apakšpunktā minētajās telpās un izmitināšanas centros.
4. Dalībvalstis veic attiecīgus pasākumus, lai novērstu vardarbību un uz dzimuma pamata veiktu vardarbību, tostarp seksuālus uzbrukumus un uzmākšanos 1. punkta a) un b) apakšpunktā noteiktajās telpās un izmitināšanas centros.
5. Dalībvalstis parasti nodrošina, lai atkarīgi pieauguši pieteikuma iesniedzēji ar īpašām uzņemšanas vajadzībām tiktu izmitināti kopā ar pieaugušiem tuviem radniekiem, kuri jau atrodas tajā pašā dalībvalstī un kuri ir par viņiem atbildīgi saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi.
6. Dalībvalstis nodrošina, lai pieteikuma iesniedzējus pārvieto no viena mājokļa uz citu vienīgi nepieciešamības gadījumā. Dalībvalstis nodrošina pieteikuma iesniedzējiem iespēju paziņot saviem juridiskajiem konsultantiem vai padomdevējiem par šādu pārvietošanu un viņu jauno adresi.
7. Izmitināšanas centru darbinieki ir atbilstoši apmācīti un attiecībā uz informāciju, ko viņi iegūst darba gaitā, ievēro konfidencialitātes noteikumus, kas paredzēti valsts tiesību aktos.
8. Dalībvalstis var iesaistīt pieteikuma iesniedzējus centra materiālo resursu un nemateriālo dzīves aspektu pārvaldīšanā ar iemītniekus pārstāvošas padomdevējas valdes vai padomes starpniecību.
9. Pienācīgi pamatotos gadījumos dalībvalstis izņēmuma kārtā var noteikt izmaiņas uzņemšanas materiālajos nosacījumos, kas atšķiras no šajā pantā paredzētajiem, uz saprātīgu laikposmu, kas ir iespējami īss, ja:
  - a) saskaņā ar 22. pantu nepieciešams pieteikuma iesniedzēja īpašo vajadzību novērtējums;
  - b) parasti pieejamās izvietojuma iespējas uz laiku ir izsmeltas.Šādi atšķirīgi nosacījumi jebkurā gadījumā nodrošina pamatvajadzības.

Pārstrādātās UND 22. apsvērums

Dalībvalstīm, pieņemot lēmumu par izmitināšanu, būtu pienācīgi jāņem vērā bērna intereses, kā arī jebkura tāda pieteikuma iesniedzēja konkrētie apstākļi, kurš ir atkarīgs no ģimenes locekļiem vai citiem tuviem radniekiem, piemēram, neprecētiem nepilngadīgiem brāļiem vai māsām, kuri jau atrodas dalībvalstī.

Pārstrādātās UND 18. panta 3. punkta kontekstā ar vecumu saistīti apsvērumi būs sevišķi jāņem vērā attiecībā uz tiem pieteikuma iesniedzējiem, kuri ir nepilngadīgie vai veci cilvēki.

Nepilngadīgo gadījumā 18. panta 3. punkts būtu jāskata kopā ar pārstrādātās UND 23. pantu par nepilngadīgajiem ⁽²⁴³⁾.

Attiecībā uz dalībvalsts pienākumu atbilstoši 18. panta 3. punktam, kurā paredzēts, ka jāņem vērā **ar dzimumu saistīti apsvērumi**, Stambulas konvencijas paskaidrojošajā ziņojumā ir norādīts ka 60. panta 3. punkts dalībvalstīm nosaka izstrādāt tādu dzimuma vajadzībām atbilstošu uzņemšanas kārtību, “kurā, lemjot par patvēruma meklētāju uzņemšanas standartiem, tiek ņemtas vērā tādas atšķirības sievietu un vīriešu starpā, kas attiecināmas uz viņu pieredzi un īpašām vajadzībām tiesību uz drošību aizsardzībai” ⁽²⁴⁴⁾. Vadlīniju, kas attiecas uz dzimumu, izstrādē, cita starpā, vajadzētu ievērot kultūru un reliģiju īpatnības, personīgos faktorus, kā arī traumas. Stambulas konvencijas 4. pantā ir ietverta nediskriminēšanas klauzula, kurā ir uzskaitīti neierobežoti iemesli, kuru dēļ personu ir iespējams diskriminēt, tostarp dzimums, dzimte, valoda, reliģija, viedoklis politiskos vai citos jautājumos, tautība vai sociālā izcelsme, seksuālā orientācija, dzimtes identitāte, vecums, veselības stāvoklis, invaliditāte, laulības statuss, migranta vai bēgļa statuss vai cits statuss.

Pārstrādātās UND 18. panta 4. punkts nosaka, ka dalībvalstis “veic **attiecīgus pasākumus, lai novērstu vardarbību un uz dzimuma pamata veiktu vardarbību**” (izcēlums pievienots) 18. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā noteiktajās telpās un izmitināšanas centros. Tāpat dalībvalstīm ir jāievēro garantijas, kas izriet, piemēram no **Konvencijas pret spīdzināšanu un Palermo protokola** ⁽²⁴⁵⁾. Citi piemēri saistošiem juridiskiem instrumentiem, kas paredzēti, lai aizsargātu vardarbības upuru cieņu ir Konvencija par cīņu pret cilvēku tirdzniecību un Stambulas konvencija (dalībvalstīs, kurās tiek piemērots šis instruments). Attiecīgi nāksies rīkoties atbilstoši šajos juridiskos instrumentos noteiktajām garantijām. Šādas darbības citu starpā var būt drošs patvērumš, rehabilitācija, veselības un/vai psihosociālais atbalsts vai policijas iesaiste.

Valsts tiesu prakses kontekstā, kas saistīta ar nopietnas, dzimumā balstītas vardarbības upura lietu, Beļģijas tiesa noteica, ka kādu pieteikuma iesniedzēju no Gambijas, kura bija pakļauta piespiedu laulībai un neilgi pēc ierašanās Beļģijā tika izvarota, viņas izteiktās neaizsargātības un posttraumatiskā stresa sindroma dēļ nevar izmitināt uzņemšanas centrā, kurā ir jaukti dzimumi, un tā vietā viņai būtu jāpiešķir atsevišķa dzīvojamā telpa. Tiesa secināja, ka nav nozīmes tam, ka šādu vietu skaits ir ierobežots, un tas neattaisno faktu, ka tika pārkāptas viņas tiesības uz tādu pielāgotu dzīvojamo telpu, kurā ir ievērotas viņas tiesības uz cilvēka cieņu, kā arī tiek ņemta vērā viņas neaizsargātība ⁽²⁴⁶⁾.

Pārstrādātās UND 18. panta 9. punkta piemērošanas tvērums ir neliels, it īpaši saistībā ar pienākumu ņemt vērā “mazāk aizsargātu personu īpašās vajadzības” saskaņā ar pārstrādātās UND 21. pantu. Lietā **Saciri EST** norādīja, ka gadījumos, kad patvēruma meklētājiem paredzētās izmitināšanas telpas ir pārpildītas, dalībvalstis var nodot pieteikuma iesniedzējus vispārējās sociālās palīdzības sistēmā ietilpstošu iestāžu pārziņā, nodrošinot, lai šī sistēma “nodrošina šajā direktīvā paredzēto obligāto standartu ievērošanu” ⁽²⁴⁷⁾. Tomēr EST uzsvēra,

⁽²⁴³⁾ Lai uzzinātu plašāku informāciju, sk. 4.3.2. iedaļu iepriekš par nepilngadīgo izmitināšanu un 4.3.6.2. iedaļu par nepilngadīgo bez pavadības izmitināšanu.

⁽²⁴⁴⁾ Sk. Eiropas Padome, Paskaidrojošais ziņojums Eiropas Padomes Konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu padomei, 2011. gada 11. maijs, 314. punkts. Šādas kārtības piemēri ir “nodalīta vientuļu vīriešu un sievietu izmitināšana; atsevišķas tualetes telpas vai, kā minimums, nodalīti tualetu lietošanas laiki vīriešiem un sievietēm; istabas, kuras to iemītnieki var aizslēgt; pienācīgs apgaismojums uzņemšanas centrā; apsardze, tostarp arī sievietu dzimuma apsardzes, kas apmācītas ar bēgļu dzimumu saistītu vajadzību jautājumos; uzņemšanas centra darbinieku apmācības; rīcības kodekss, kas attiecas arī uz privātiem pakalpojumu sniedzējiem; formāli pasākumi, lai iekļautos un nodrošinātu aizsardzību pret kādu dzimumu vērstas vardarbības gadījumā un sievietu un meiteņu informēšana par dzimumā balstītu vardarbību un pieejamajiem atbalsta pakalpojumiem”.

⁽²⁴⁵⁾ Palermo protokols, turpat (231. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽²⁴⁶⁾ Briseles frankofonās Darba un sociālo lietu tiesas (*Tribunal du travail francophone de Bruxelles*) 2017. gada 13. decembra spriedums lietā 17/5651/A (kopsavilkums angļu valodā).

⁽²⁴⁷⁾ EST, 2014. gads, *Saciri*, turpat (128. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 49. punkts.

ka “uzņemšanas tīkla pilna noslogotība nevar attaisnot nekādas atkāpes no šo standartu ievērošanas” ⁽²⁴⁸⁾.

4.6. Uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšana vai atteikšana un soda mēri

Saskaņā ar pārstrādātās UND 20. pantu dalībvalstis, balstoties uz pamatotiem iemesliem, var pasliktināt vai izņēmuma kārtā atteikt materiālos nosacījumus un noteikt sankcijas.

Pārstrādātās UND 20. pants Uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšana vai atteikšana

1. Dalībvalstis var pasliktināt vai – ārkārtas un pienācīgi pamatotos gadījumos – atteikt uzņemšanas materiālos nosacījumus, ja pieteikuma iesniedzējs:

a) atstāj dzīvesvietu, ko viņam noteikusi kompetentā iestāde, par to nepaziņojot šādai iestādei vai, ja tas ir prasīts, bez atļaujas; vai

b) nepilda pienākumus par deklarēšanu vai informācijas sniegšanu vai saprātīgā termiņā, kas noteikts attiecīgās valsts tiesību aktos, neierodas uz personīgām intervijām attiecībā uz patvēruma procedūru; vai

c) ir iesniedzis turpmāku pieteikumu, kā definēts Direktīvas 2013/32/ES 2. panta q) punktā.

Saistībā ar a) un b) gadījumu, kad pieteikuma iesniedzējs atrasts vai pats brīvprātīgi piesakās kompetentajai iestādei, pieņem attiecīgi pamatotu lēmumu par dažu vai visu atteikto vai pasliktināto uzņemšanas materiālo nosacījumu atjaunošanu, ņemot vērā pazušanas iemeslus.

2. Dalībvalstis var arī pasliktināt uzņemšanas materiālos nosacījumus, ja tās var konstatēt, ka pieteikuma iesniedzējs bez pamatota iemesla nav iesniedzis starptautiskās aizsardzības pieteikumu praktiski iespējami īsākajā laikā pēc ierašanās attiecīgajā dalībvalstī.

3. Dalībvalstis var pasliktināt vai atteikt uzņemšanas materiālos nosacījumus, ja pieteikuma iesniedzējs ir slēpis finansiālus līdzekļus un tādēļ nelikumīgi saņēmis pabalstu saistībā ar uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem.

4. Dalībvalstis var noteikt sankcijas par nopietniem izmitināšanas centru noteikumu pārkāpumiem, kā arī par vardarbīgu uzvedību.

5. Lēmumus par uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšanu vai atteikšanu vai šā panta 1., 2., 3. un 4. punktā noteiktajām sankcijām pieņem individuāli, objektīvi un taisnīgi, paskaidrojot iemeslus. Lēmumu pamatā ir attiecīgās personas īpašā situācija, jo sevišķi attiecībā uz 21. pantā noteiktajām personām, ņemot vērā proporcionalitātes

⁽²⁴⁸⁾ Turpat, 50. punkts.

principu. Dalībvalstis jebkurā gadījumā nodrošina medicīnisko palīdzību saskaņā ar 19. pantu un nodrošina cilvēka cienīgu dzīves līmeni visiem pieteikuma iesniedzējiem.

6. Dalībvalstis nodrošina, lai uzņemšanas materiālos nosacījumus nepasliktina vai neatsaka līdz lēmuma pieņemšanai saskaņā ar 5. punktu.

Lemjot par 20. panta 1.–4. punkta piemērošanu, dalībvalstīm jānodrošina, ka tiek ņemta vērā mazāk aizsargātu personu īpašā situācija atbilstoši 21. pantā noteiktajam un proporcionalitātes principam.

Attiecībā uz 20. panta 1. punktu mazāk aizsargātas personas var neizpildīt savus pienākumus un/vai viņām var savas īpašās situācijas – piemēram, vecuma, nopietnas saslimšanas, garīgas saslimšanas vai traucējumu vai baiļu dēļ – vajadzētu sagatavot papildu pieteikumu.

Haqbin ⁽²⁴⁹⁾ lieta attiecās uz nepilngadīgo bez pavadības, kurš pēc kautiņa uzņemšanas centrā tika izslēgts no centra uz 15 dienām. EST norādīja, ka “dalībvalstu pienākums nodrošināt, lai pieteikuma iesniedzējiem būtu pieejami uzņemšanas materiālie nosacījumi, nav absolūts” ⁽²⁵⁰⁾. Lai gan materiālos uzņemšanas nosacījumus var pasliktināt un izņēmuma gadījumos atteikt, tiesa lēma, ka:

saskaņā ar [pārstrādātās UND] 20. panta 5. punktu ikvienai sankcijai šī panta 4. punkta izpratnē ir jābūt objektīvai, taisnīgai, pamatotai un samērīgai ar pieteikuma iesniedzēja īpašo situāciju un jebkurā gadījumā ar to ir jābūt saglabātai viņa iespējai saņemt medicīnisku palīdzību, kā arī baudīt cilvēka cienīgu dzīves līmeni ²⁵¹.

Tiesa norādīja, ka “no [pārstrādātās UND] 35. apsvēruma izriet, ka šīs direktīvas mērķis ir pilnībā respektēt cilvēka cieņu un veicināt tostarp Pamattiesību hartas 1. panta piemērošanu, un tā ir attiecīgi jāīsteno.” ⁽²⁵²⁾. Tā kā pieteikuma iesniedzējs bija nepilngadīgais bez pavadības, tiesa lēma, ka “dalībvalstu iestādēm, piemērojot sankcijas saskaņā ar šīs direktīvas 20. panta 4. punktu, jo sevišķi, kā tas izriet no minētās direktīvas 20. panta 5. punkta otrā teikuma, ir jāņem vērā nepilngadīgā īpašā situācija, kā arī samērīguma princips” ⁽²⁵³⁾. Turklāt no pārstrādātās UND 23. panta 1. punkta izriet, ka, īstenojot šīs direktīvas noteikumus attiecībā uz nepilngadīgajiem, dalībvalstis, pirmkārt, ņem vērā bērna labākās intereses ²⁵⁴. Tiesa secināja:

dalībvalsts nedrīkst paredzēt sankciju, ko veido uzņemšanas materiālo nosacījumu šīs direktīvas 2. panta f) un g) punkta izpratnē, kuri attiecas uz mājokli, pārtiku vai apģērbu, izmantošanas atteikšana, pat ja tā tiek paredzēta tikai uz laiku, jo ar šo sankciju šim pieteikuma iesniedzējam tiktu liegta iespēja apmierināt savas viselementārākās vajadzības. Piemērojot citas sankcijas atbilstoši minētajam 20. panta 4. punktam, jebkādos apstākļos ir jāievēro šī panta 5. punktā paredzētie nosacījumi, it īpaši tie, kuri ir saistīti ar samērīguma principa un cilvēka cieņas ievērošanu. Runājot

⁽²⁴⁹⁾ EST (VP) 2019. gads, *Haqbin*, turpat. (183. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽²⁵⁰⁾ Turpat, 35. punkts.

⁽²⁵¹⁾ Turpat, 45. punkts.

⁽²⁵²⁾ Turpat, 46. punkts.

⁽²⁵³⁾ Turpat, 53. punkts.

⁽²⁵⁴⁾ Turpat, 54. punkts.

par nepilngadīgo bez pavadības, šīm sankcijām, ņemot vērā it īpaši Pamattiesību hartas 24. pantu, ir jābūt pielāgotām, lai īpaši ņemtu vērā bērna labākās intereses ⁽²⁵⁵⁾.

Atbilstoši valsts tiesību aktiem Pjemontas Reģionālā administratīvā tiesa (Itālija) noraidīja Novaras administratīvā apgabala lēmumu par materiālo nosacījumu pasliktināšanu patvēruma pieteikuma iesniedzējam, kurš pārkāpa uzņemšanas centra noteikumus (bez atļaujas pameta uzņemšanas centru), jo administratīvais apgabals lēmuma pieņemšanā neņēma vērā pieteikuma iesniedzēja nopietnās veselības problēmas (tuberkuloze, trauksme un depresija). Tiesa lēma, ka valsts tiesību akti paredz, ka pārvaldes iestādēm ir jāņem vērā mazāk aizsargātu personu, tostarp “personu ar nopietnām saslimšanām vai garīgiem traucējumiem” īpašais stāvoklis ⁽²⁵⁶⁾.

Spānijā valsts Nodarbinātības un sociālās drošības ministrija kādam patvēruma meklētājam, kurš sava veselības stāvokļa dēļ bija mazāk aizsargāts, atcēla pieeju uzņemšanas sistēmai, šo lēmumu pamatojot ar argumentu, ka pieteikuma iesniedzējs zaudēja savas tiesības tur uzturēties, jo, neinformējot attiecīgās iestādes, bija pametis iepriekšējo uzņemšanas centru. Tiesa lēma, ka iestādēm pieteikuma iesniedzējam bija jāpiešķir vieta uzņemšanas centrā, jo, pamatojoties uz personas tiesībām uz fizisko un garīgo integritāti, kā arī tiesībām uz aizstāvību, šajā gadījumā Spānijas konstitucionālais likums, kā arī ECTK un ES Pamattiesību harta garantē atkārtotu uzņemšanu, it īpaši ņemot vērā faktu, ka pieteikuma iesniedzējs sava veselības stāvokļa dēļ atradās sevišķi neaizsargātā stāvoklī ⁽²⁵⁷⁾.

Dalībvalstis var **pasliktināt vai – ārkārtas un pienācīgi pamatotos gadījumos – atteikt** uzņemšanas materiālos nosacījumus pārstrādātās UND 20. panta 1. punktā noteiktajos gadījumos. Tāpat tā var **pasliktināt vai atteikt** uzņemšanas materiālos nosacījumus, ka pieteikuma iesniedzējs ir slēpis finansiālus līdzekļus, kā noteikts pārstrādātās UND 20. panta 3. punktā.

Saskaņā ar 20. panta 2. punktu dalībvalstis var **pasliktināt, bet ne atteikt** uzņemšanas materiālos nosacījumus, ja pieteikuma iesniedzējs starptautiskās aizsardzības pieteikumu ir iesniedzis novēloti. Šajā gadījumā dalībvalsts pārziņā ir lemt, vai pieteikuma iesniedzējs “bez pamatota iemesla” nav iesniedzis pieteikumu “praktiski iespējami īsākajā laikā pēc ierašanās attiecīgajā dalībvalstī”. Lēmumu pieņēmējiem jāapsver iemesli, kādēļ atsevišķas mazāk aizsargātām personām, tostarp bērniem, seksuālās vardarbības upuriem un cilvēku tirdzniecības upuriem, varētu būt nepieciešams ilgāks laiks starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanai.

Atsakot vai pasliktinot uzņemšanas materiālos nosacījumus, iestādēm ir jānodrošina, ka pieteikuma iesniedzējs tik un tā var dzīvot “cilvēka cienīgā dzīves līmenī”. Tas būs atkarīga no lietas faktiem, kuri mazāk aizsargātu personu gadījumā būs jāizvērtē ar sevišķu rūpību ⁽²⁵⁸⁾ Pastāv iespēja, ka šādi lēmumi 20. panta 3. punkta kontekstā var kavēt konsultācijas procesu vai atbalsta vai aprūpes pakalpojumu sniegšanu. Šādi apstākļi var būt pretrunā mazāk aizsargātam pieteikuma iesniedzējam garantētajam cilvēka cienīgo dzīves līmenim, lai gan tāda pieteikuma iesniedzēja gadījumā, kurš nav neaizsargāts, minētajos apstākļos šāds dzīves līmenis būtu nodrošināts.

⁽²⁵⁵⁾ Turpat, 56. punkts.

⁽²⁵⁶⁾ Pjemontas Reģionālās administratīvās tiesas (Itālija) 2018. gada 31. decembra spriedums lietā Pieteikuma iesniedzējs (Nigērija)/Iekšlietu ministrija (*Prefettura di Novara*) (kopsavilkums angļu valodā).

⁽²⁵⁷⁾ Augstākās tiesas (Tribunal Superior de Justicia, Spain) 2018. gada 22. novembra spriedums lietā *Fermin*/Nodarbinātības un sociālās drošības ministrija (*Ministerio de Empleo y Seguridad Social*).

⁽²⁵⁸⁾ Sk. arī 4.5. iedaļu par uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem un veselības aprūpi.

Mazāk aizsargātu pieteikuma iesniedzēju gadījumā, pieņemot lēmumu par uzņemšanas materiālo nosacījumu atteikšanu vai pasliktināšanu, jāveic individuāls izvērtējums, kurā iekļautā samērības analīze var būt daudz detalizētāka nekā vairumā gadījumu. Tas nozīmē, ka prasība sniegt lēmuma pamatojumu, būs jo sevišķi būtiska to mazāk aizsargāto personu gadījumā, kuras var lūgt lietu pārsūdzēt, kā izklāstīts 4.7. iedaļā.

Pirms formāla un pamatota lēmuma pieņemšanas uzņemšanas materiālos nosacījumus nav iespējams pasliktināt vai atteikt (pārstrādātās UND 20. panta 6. punkts).

4.7. Pārsūdzēšana

4.7.1. Prasības un tvērums

Pārstrādātās UND 26. panta 1. punkts Pārsūdzēšana

Dalībvalstis nodrošina, ka lēmumus par pabalstu piešķiršanu, atņemšanu vai samazināšanu saskaņā ar šo direktīvu vai lēmumus, kas pieņemti saskaņā ar 7. pantu, kuri individuāli ietekmē pieteikuma iesniedzējus, var pārsūdzēt saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktos noteikto procedūru. Vismaz pēdējā instancē nodrošina pārsūdzības iespēju vai lietas pārskatīšanu faktiski un juridiski tiesas iestādē.

Pārstrādātās UND 26. pants nenosaka noteikumus vajadzīgās aizsardzības efektivitātei. Neraugoties uz to, pieteikuma iesniedzējam ir tiesības saņemt efektīvu aizsardzību, citu starpā arī ES Pamattiesību hartas 47. panta kontekstā un lai direktīvas 26. pants būtu saskaņā ar efektivitātes principu.

Direktīvas nodrošinātās procesuālās garantijas attiecībā uz lēmuma pārsūdzību vai izvērtēšanu saskaņā ar pārstrādāto UND var būt īpaši būtiskas mazāk aizsargātu personu gadījumā. Tās ir norādītas turpmāk tekstā

4.7.2. Bezmaksas juridiskā palīdzība un pārstāvība

Pārstrādātās UND 26. panta 2. punkts Pārsūdzība

Dalībvalstis nodrošina, ka 1. punktā minētajos pārsūdzības vai pārskatīšanas gadījumos tiesas iestādē pēc pieprasījuma ir pieejama bezmaksas juridiskā palīdzība un pārstāvība tiktāl, ciktāl tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu tiesu efektīvu pieejamību. Tas ietver vismaz nepieciešamo procesuālo dokumentu sagatavošanu un piedalīšanos uzklaušīšanā tiesu iestādēs pieteikuma iesniedzēja vārdā.

Bezmaksas juridisko palīdzību un pārstāvību sniedz tādas piemēroti kvalificētas personas, kā tas pieļauts vai atļauts saskaņā ar valsts tiesību aktiem, kuru intereses nav konfliktā vai nevarētu būt konfliktā ar pieteikuma iesniedzēja interesēm.

26. panta 2. punkts nosaka, ka dalībvalstīm ir jāsniedz bezmaksas juridiskā palīdzība un pārstāvība, kamēr vien šāda palīdzība ir vajadzīga, lai nodrošinātu efektīvu pieeju tiesu sistēmai, taču tā ir pieejama tikai “pēc pieprasījuma”. Tādējādi, ja netiek noteikta personas neaizsargātība un/vai šai personai netiek sniegts savlaicīgs atbalsts, kas palīdzētu personai pieprasīt šo palīdzību, šī persona var nesaņemt sev būtisko juridisko palīdzību un pārstāvību. Jāatzīmē, ka saskaņā ar ES Pamattiesību hartas 47. panta trešo daļu “juridiskā palīdzība tiek sniegta tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu, ciktāl šī palīdzība ir nepieciešama, lai nodrošinātu efektīvu tiesiskuma īstenošanu”. Pārstrādātās UND 26. panta 3. punkta otrajā daļā ir noteikts:

Pārstrādātās UND 26. panta 3. punkta otrā daļa

Dalībvalstis var paredzēt, ka bezmaksas juridiskā palīdzība un pārstāvība nav pieejama, ja kompetentā iestāde uzskata, ka pārsūdzībā vai pārskatīšanā nav reālu izredžu gūt panākumus. Šādā gadījumā dalībvalstis nodrošina, ka juridiskā palīdzība un pārstāvība nav patvaļīgi ierobežota un ka pieteikuma iesniedzējam netiek kavēta efektīva piekļuve tiesai.

Šis noteikums jāinterpretē tā kontekstā, citu ES tiesību aktu kontekstā, kā arī dalībvalstu tiesību aktu un ECT judikatūras kontekstā. It īpaši jāņem vērā ECT ⁽²⁵⁹⁾ spriedums lietā *Airey*, saskaņā ar kuru ir jānosaka prasība juridiskās palīdzības sniegšanai, ja šādas palīdzības neesamība radītu apstākļus, kuros nav iespējams nodrošināt efektīvu tiesisko aizsardzību ⁽²⁶⁰⁾.

Pārstrādātās PPD noteikumu analīze ir pieejama 8.4.2. iedaļā. Pēc būtības tie neatšķiras no pārstrādātās UND noteikumiem.

4.8. Aizturēšana

Citas saistītās EASO publikācijas

- *EASO, Starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju aizturēšana kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2019. gads.

Pārstrādātās UND 11. pantā izklāstīti noteikumi par mazāk aizsargātu personu un pieteikuma iesniedzēju ar īpašām uzņemšanas vajadzībām aizturēšanu. Šajos noteikumos noteiktas papildu garantijas, it īpaši, ja tiek aizturētas:

⁽²⁵⁹⁾ ECT 1979. gada 9. oktobra spriedums lietā *Airey/Irija*, Nr. 6289/73.

⁽²⁶⁰⁾ EST 2010. gada 22. decembra spriedums lietā *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH/Bundesrepublik Deutschland*, C-279/09, EU:C:2010:811, 36. un 37. punkts. Sk. arī Kampānijas Reģionālās tiesas (Itālija) 2019. gada 20. marta spriedumu lietā Nr. 03927/2108 (kopsavilkums angļu valodā).

- personas ar veselības aprūpes, tostarp garīgās veselības aprūpes, vajadzībām (11. panta 1. punkts) (4.8.2. iedaļa);
- nepilngadīgie (11. panta 2. punkts) (4.8.3. iedaļa)
- nepilngadīgie (11. panta 3. punkts) (4.8.4. iedaļa)
- ģimenes (11. panta 4. punkts) (4.8.5. iedaļa)
- pieteikuma iesniedzējas sievietes (11. panta 5. punkts) (4.8.6. iedaļa).

Attiecībā uz pārstrādātās UND 11. pantu vēl nav noteikta EST judikatūra. Visi minētie noteikumi ir skaidroti turpmāk. Pārējie jautājumi, kas saistīti ar mazāk aizsargātām personām un pieteikuma iesniedzējiem, ir izklāstīti 4.6.1. iedaļā, savukārt atkāpes no īpašajām garantijām attiecībā uz neaizsargātu personu aizturēšanu ir aprakstītas 4.8.7. iedaļā. Tālāka informācija par aizturēšanu saskaņā ar Dublīnas III regulu ir pieejama 5.6. iedaļā.

4.8.1. Vispārēji principi

Saskaņā ar pārstrādātās UND 2. panta h) punktu “aizturēšana” ir “dalībvalsts veikta pieteikuma iesniedzēja ieslodzīšana noteiktā vietā, kur pieteikuma iesniedzējam ir liegta pārvietošanās brīvība”. Pieteikuma iesniedzējus drīkst aizturēt tikai ļoti skaidri definētos izņēmuma apstākļos, kas noteikti pārstrādātās UND 8. pantā ⁽²⁶¹⁾. 15. apsvērums paredz, ka pieteikuma iesniedzējus var aizturēt tikai atbilstoši nepieciešamībai un samērīguma principam gan attiecībā uz šādas aizturēšanas veidu, gan nolūku. Turklāt saskaņā ar 20. apsvērumu, lai labāk nodrošinātu pieteikuma iesniedzēju fizisko un psiholoģisko neaizskaramību, “aizturēšanai vajadzētu būt kā galējam pasākumam, un to drīkst piemērot tikai tad, ja ir pienācīgi izskatīti visi aizturēšanas alternatīvie pasākumi”. Attiecīgi pārstrādātās UND 8. panta 2. punktā ir noteikts:

UND pārstrādātās redakcijas 8. panta 2. punkts

Vajadzības gadījumā – un pamatojoties uz katras lietas individuālu izvērtējumu, dalībvalstis var pieteikuma iesniedzēju aizturēt, ja citus, mazāk ierobežojošus alternatīvus līdzekļus nav iespējams efektīvi piemērot.

Saskaņā ar pārstrādātās UND 21. pantu dalībvalstis savos valsts tiesību aktos, ar kuriem īsteno šo direktīvu, ņem vērā mazāk aizsargātu personu īpašo stāvokli. Tādēļ, izvērtējot vajadzību personu aizturēt un šīs aizturēšanas samēru, kā arī izvērtējot aizturēšanas alternatīvos pasākumus, katrā atsevišķā gadījumā ir jāņem vērā mazāk aizsargātu personu īpašais stāvoklis.

Jebkurā pasākumā, kas ir alternatīvs aizturēšanai, ir jāievēro pieteikuma iesniedzēja pamattiesības ⁽²⁶²⁾. Atbilstošas alternatīvas tādu personu aizturēšanai, kurām ir fiziski traucējumi, var būt saziņa pa tālruni, nevis ziņojumu iesniegšana klātienē ⁽²⁶³⁾.

⁽²⁶¹⁾ EASO, *Starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju aizturēšana kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā, 2019. gads*, 4. daļa 2019. gads.

⁽²⁶²⁾ Pārstrādātās UND 20. apsvērums.

⁽²⁶³⁾ EASO, *Starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju aizturēšana kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze, 2019. gads*, 5. daļa par pieteikuma iesniedzēju aizturēšanas alternatīvām; UNHCR, *Vadlīnijas par kritērijiem un standartiem, kas piemērojami patvēruma meklētāju aizturēšanai un aizturēšanas alternatīvām, 2012. gads*, 33. lpp.

Piemēri no valstu tiesu prakses, kas attiecas uz aizturēšanas alternatīvajiem pasākumiem, ietver Šveices Federālās tiesas lēmumu, kurā noteikts, ka vecāku gadījumā iestādēm ir rūpīgi jāizvērtē iespējas, kas nav aizturēšana, aizbildnības tiesību atņemšana un bērnu ievietošana bērnu aprūpes namā. Šādi alternatīvi pasākumi var būt izmitināšana kantonam (federāli administratīvi teritoriāla vienība Šveicē) piederošos īpašumos vai izmitināšanas iestādēs, kuras kantons irē, izmitināšana pagaidu mājā vai pat nepilngadīgajiem bez pavadības paredzētā jauniešu mītnē⁽²⁶⁴⁾. Lietā par kādu pieteikuma iesniedzēju, kuram bija garīgās veselības problēmas un kurš cieta no akūtām sāpēm, Korintas Administratīvā pirmās instances tiesa (Grieķijā) lēma, ka viņa aizturēšana ir atcelta un ka tā vietā viņam ir jāsniedz policijai informācija par savu dzīvesvietas adresi, jebkādām jaunām adresēm, kā arī ik pēc trim dienām ir jāsazinās ar policiju⁽²⁶⁵⁾. Arī Grieķijas administratīvā tiesa uzdeva atbrīvot kādu pieteikuma iesniedzēju, kurš sava veselības stāvokļa un posttraumatiskā stresa dēļ (viņš Sīrijā tika aizturēts un spīdzināts) ir uzskatāms par mazāk aizsargātu personu. Viņš pameta salu, uz kuras bija ģeogrāfiski norobežots, un tika vairākkārt arestēts un aizturēts. Tiesa lēma, aizturēšanas vietā viņam ir jāsniedz periodisks (divreiz mēnesī) ziņojums policijas iecirknim⁽²⁶⁶⁾.

Personas neaizsargātība var būt izšķirošs faktors, lai noteiktu, vai personas aizturēšana pārkāpj ES Pamattiesību hartas 4. pantu⁽²⁶⁷⁾ (un ECTK 3. pantu⁽²⁶⁸⁾), vai arī ir nesamērīga ES Pamattiesību hartas 7. pantā noteiktajiem nolūkiem⁽²⁶⁹⁾ (un ECTK 8. panta 2. punktam⁽²⁷⁰⁾), vai arī šāda rīcība ir uzskatāma par patvaļīgu saskaņā ar ES Hartas 6. pantu⁽²⁷¹⁾ (ECTK 5. pantu⁽²⁷²⁾). (4.6. iedaļā sniegtie komentāri par samērīgumu un individuālu izvērtējumu mazāk aizsargātu personu aizturēšanas gadījumā ir piemērojami *a fortiori*.)

Pārstrādātās PPD 10. panta 1. punktā noteikts: “Pieteikuma iesniedzēju aizturēšanu parasti īsteno īpašās aizturēšanas iestādēs.” Gadījumā, ja tas nav iespējams un dalībvalsts “ir spiesta izmantot izmitināšanu cietumā, aizturēto pieteikuma iesniedzēju izmitina atsevišķi no parastiem ieslodzītajiem”, un piemēro pārstrādātajā UND paredzētos aizturēšanas apstākļus⁽²⁷³⁾.

Aizturēšanas apstākļu sakarā pārstrādātās UND 18. apsvērumā ir noteikts: “Pret aizturētiem pieteikuma iesniedzējiem būtu jāizturas, pilnībā ievērojot cilvēka cieņu, un viņu uzņemšana būtu jāveic tā, lai apmierinātu viņu vajadzības šādā situācijā”⁽²⁷⁴⁾. Pārstrādātās UND 17. panta 2. punktā paredzēts, ka gan mazāk aizsargātu, gan aizturētu personu gadījumā dalībvalstis nodrošina, “ka uzņemšanas materiālie nosacījumi sniedz pieteikuma iesniedzējiem atbilstošu dzīves līmeni, kas nodrošina viņu uzturēšanos un aizsargā viņu fizisko un garīgo veselību”⁽²⁷⁵⁾. Šī iemesla dēļ, ja pieteikuma iesniedzējam ir kādas īpašas uzņemšanas vajadzības, tās aizturēšanas laikā ir jāapmierina. Lai uzzinātu vairāk par īpašām

⁽²⁶⁴⁾ Federālās tiesas (*Bundesgericht / Tribunal fédéral / Tribunale federale / Tribunal federal*, Šveice) 2017. gada 26. aprīļa spriedums lietā 2C_1052/2016, 2C_1053/2016 (kopsavilkums angļu valodā).

⁽²⁶⁵⁾ Administratīvās pirmās instances tiesas (Korinta, Grieķija) 2013. gada 19. augusta lēmums lietā Nr. 223/2013.

⁽²⁶⁶⁾ Administratīvās tiesas (Grieķija) 2018. gada 26. oktobra spriedums lietā AK (Sīrija)/*Minister of Public Order and Citizen Protection*.

⁽²⁶⁷⁾ ES Pamattiesību hartas 4. pantā (spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai sodīšanas aizliegums) noteikts: “Nevienam cilvēkam nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.”

⁽²⁶⁸⁾ ECTK 3. pantā (spīdzināšanas aizliegums) noteikts: “Nevienam cilvēkam nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.”

⁽²⁶⁹⁾ ES Pamattiesību hartas 7. pantā (tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību) noteikts: “Ikvienam personai ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un saziņas neaizskaramību.”

⁽²⁷⁰⁾ ECTK 8. pantā noteikts: “1. Ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un sarakstes neaizskaramību. 2. Publiskās iestādes nedrīkst traucēt nevienam izmantot šīs tiesības, izņemot gadījumus, kas ir paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts vai sabiedrisko drošību vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības”.

⁽²⁷¹⁾ ES Pamattiesību hartas 6. pantā (tiesības uz brīvību un drošību) noteikts: “Ikvienam ir tiesības uz personisko brīvību un drošību”.

⁽²⁷²⁾ ECTK 5. panta 1. punkta f) punkts attiecas uz tiesībām uz brīvību un drošību.

⁽²⁷³⁾ Pārstrādātās UND 10. panta 1. punkts.

⁽²⁷⁴⁾ 4.8.3. iedaļā ir pieejams pilns 18. apsvēruma citāts, kā arī tālāka informācija par nepilngadīgo aizturēšanu.

⁽²⁷⁵⁾ 4.5. iedaļā ir pieejams pilns pārstrādātās UND 17. panta 2. punkta citāts.

uzņemšanas vajadzībām attiecībā uz tādu pieteikuma iesniedzēju aizturēšanu, kuriem ir veselības problēmas, kuri ir nepilngadīgie, nepilngadīgie bez pavadības, ģimenes un sievietes, sk. 4.8.3.–4.8.6. iedaļu. *UNHCR* ir novērojuši, ka vecākiem patvēruma meklētājiem viņu vecuma, neaizsargātības, ierobežoto kustību, psiholoģiskās vai fiziskās veselības vai citu apstākļu dēļ var būt nepieciešama īpaša aprūpe un palīdzība ⁽²⁷⁶⁾

Pieteikuma iesniedzēja aizturēšanas gadījumā valsts tiesai viņam ir jānodrošina procesuālās garantijas, piemēram, tiesiskās aizsardzības līdzekļi.

Pārstrādātās UND 9. panta 3. punkts attiecas uz aizturēšanas likumības juridisko pārskatīšanu:

Pārstrādātās UND 9. panta 3. punkts

Ja aizturēšanas rīkojumu izdod administratīvās iestādes, dalībvalstis nodrošina aizturēšanas likumības ātru juridisku pārskatīšanu, to veicot *ex officio* un/vai pēc pieteikuma iesniedzēja pieprasījuma. Ja šādu aizturēšanas likumības pārskatīšanu veic *ex officio*, lēmumu pieņem pēc iespējas drīzāk kopš aizturēšanas. Ja pārskatīšanu veic pēc pieteikuma iesniedzēja pieprasījuma, par to nolemj pēc iespējas drīzāk kopš attiecīgās procedūras sākuma. Dalībvalstis valsts tiesību aktos attiecīgi nosaka laikposmu, kurā ir jāveic *ex officio* juridiskā pārskatīšana un/vai juridiskā pārskatīšana pēc pieteikuma iesniedzēja pieprasījuma.

Ja juridiskās pārskatīšanas rezultātā tiek konstatēts, ka aizturēšana ir nelikumīga, attiecīgo pieteikuma iesniedzēju nekavējoties atbrīvo.

Iespēja saņemt aizturēšanas likumības ātru juridisku pārskatīšanu var būt īpaši būtiska tādām aizturētām personām, kuras ir mazāk aizsargātas. Šajā sakarā Eiropas Tiesību institūts ir sniedzis vispārējas vadlīnijas par tiesībām uz aizturēšanas likumības ātru juridisku pārskatīšanu ⁽²⁷⁷⁾. Jāņem vērā, ka *CRPD* 13. panta 1. punkts nosaka, ka dalībvalstis nodrošina:

efektīvu tiesas pieejamību personām ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem, tostarp nodrošinot procesuālus un vecumam atbilstošus pielāgojumus, lai atvieglotu viņu kā tiešu un netiešu procesa dalībnieku, tostarp kā liecinieku, lomu visās tiesvedības stadijās, tostarp izmeklēšanas un citās pirmstiesas stadijās.

Pārstrādātās UND 9. panta 4. punktā noteikta iestāžu saziņa ar pieteikuma iesniedzēju attiecībā uz aizturēšanu.

Pārstrādātās UND 9. panta 4. punkts

Aizturētus pieteikuma iesniedzējus viņiem saprotamā valodā vai valodā, kuru ir pamats uzskatīt par šīm personām saprotamu, nekavējoties rakstiski informē par aizturēšanas iemesliem un valsts tiesību aktos noteiktajām procedūrām aizturēšanas rīkojuma apstrīdēšanai, kā arī par iespēju lūgt bezmaksas juridisko palīdzību un pārstāvību.

⁽²⁷⁶⁾ *UNHCR*, Vadlīnijas aizturēšanas jautājumos, 2012. gads, turpat (261. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 9.6. vadlīnija, 39. lpp.

⁽²⁷⁷⁾ Sk. *EASO*, Starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju aizturēšana kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze, 2019. gads, 7.3. iedaļa "Pārsūdzības tiesību aspekti"; Eiropas Tiesību institūts, Eiropas Tiesību institūta ziņojums: Patvēruma meklētāju un nelegālo migrantu aizturēšana un tiesiskums (ELI 2017), 24. standarts, 282.–284. lpp.

Mazāk aizsargātu pieteikuma iesniedzēju gadījumā ārkārtīgi liela nozīme var būt tam, vai aizturēšanas iemesli tiek paskaidroti nepārprotamā un skaidrā veidā, kā arī vai šī informācija tiek sniegta viņiem saprotamā valodā un formātā. Šī iemesla dēļ ir jāņem vērā īpašie veidi, kuros aizturēšanas pamatojums var tikt saistīts ar mazāk aizsargātas personas individuālo stāvokli vai personīgajiem apstākļiem. Tieši tikpat svarīgi ir ņemt vērā, ka atsevišķi mazāk aizsargātas personas pieteikuma iesniedzēji var atrasties neizdevīgā situācijā, jo tie nevar pilnībā izprast arestēšanas iemeslus (piemēram, ja persona ir nespējīga, viņai ir atmiņas zudumi vai invaliditāte, kognitīvie vai intelektuālās darbības traucējumi vai trauma). 9. panta 4. punkts būtu jālasa, to kopskatot ar ECT tiesu praksi attiecībā uz ECTK 5. panta 2. punkta pārkāpumiem ⁽²⁷⁸⁾

9. panta 5. punkts attiecas juridisko pārskatīšanu:

Pārstrādātās UND 9. panta 5. punkts

Tiesu iestāde ik pēc saprātīga laika posma *ex officio* un/vai pēc attiecīgā pieteikuma iesniedzēja pieprasījuma pārskata aizturēšanu, jo īpaši, ja aizturēšana ir ilgstoša, ja rodas attiecīgi apstākļi vai kļūst pieejama jauna informācija, kas var ietekmēt aizturēšanas likumību.

Sākotnēji likumīgu aizturēšanu var atzīt par nelikumīgu, ja aizturēšanas apstākļi nav bijuši atbilstoši personas vajadzībām, kas saistītas ar viņas veselību un invaliditāti ⁽²⁷⁹⁾. Tas iespējams, piemēram, gadījumos, kad pēc aizturēšanas atklājas fakti par personas garīgās veselības problēmām vai invaliditāti vai kad ir pierādīts, ka aizturēšana veselības problēmas ir pasliktinājusi vai pat izraisījusi saslimšanu ⁽²⁸⁰⁾.

UNHCR un Starptautiskā Aizturēšanas koalīcija (IDC) ir publicējuši pārbaudes rīku, kas lēmumu pieņēmējiem var palīdzēt neaizsargātības situāciju noteikšanā un risināšanā, it īpaši attiecībā uz mazāk aizsargātas personas pieteikuma iesniedzēju aizturēšanas lēmuma neaizsargātības faktoriem un viņu aizturēšanai alternatīviem pasākumiem ⁽²⁸¹⁾.

4.8.2. Veselība kā galvenais apsvēruma

Citas saistītās EASO publikācijas

- EASO, *Personu, kuras lūdz starptautisko aizsardzību, aizturēšana kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2019. gads, 8.2.2. iedaļa “Veselības aprūpe”.

⁽²⁷⁸⁾ Sk., piemēram, 2011. gada 31. marta spriedumu lietā *Nowak/Ukraina*, Nr. 60846/10.

⁽²⁷⁹⁾ Augstākās tiesas (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) 2011. gada 23. marta spriedums lietā *R (BE)/Secretary of State for the Home Department*, (2011) EWHC 690 (Admin), 177. punkts. Starptautiskās tiesību normas arī paredz tādus aizsardzības līdzekļus, kuri nodrošina, ka aizturēšana netiek veikta patvaļīgi, it īpaši tas attiecināms uz periodiskām pārbaudēm, kurās tiek noteikts aizturēšanas pamatojums, un aizturēšanas lēmuma juridisko pārskatu. Sk. Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (ICCPR) 9. panta 1. un 4. punktu, 1966. gada 16. decembris (spēkā stāšanās datums: 1976. gada 23. marts).

⁽²⁸⁰⁾ UNHCR, *Vadlīnijas aizturēšanas jautājumos*, 2012. gads, turpat (261. zems. piez. tekstā iepriekš), 33. lpp.

⁽²⁸¹⁾ UNHCR un IDC, *Neaizsargātības pārbaudes rīks – neaizsargātības noteikšana un risināšana: rīks, kas paredzēts patvēruma un migrāciju sistēmām*, 2016. gads, turpat (145. zems. piez. tekstā iepriekš).

Pārstrādātās UND 21. un 22. pants nosaka ka visas patvēruma procedūras laikā dalībvalstis ņem vērā mazāk aizsargātu personu īpašās uzņemšanas vajadzības, kā arī nodrošina viņu situācijas atbilstošu pārraudzību. Tas nozīmē, ka dalībvalstīm ir jāņem vērā, piemēram, grūtnieces, personas ar invaliditāti vai personas ar tādām veselības problēmām kā nopietna saslimšana un garīga rakstura traucējumi, īpašā situācija. Saskaņā ar pārstrādātās UND 19. pantu dalībvalstis nodrošina, lai starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēji “saņemtu nepieciešamo veselības aprūpi, kas ietver vismaz neatliekamo medicīnisko palīdzību, kā arī slimību un nopietnu garīgu traucējumu primāro ārstēšanu”⁽²⁸²⁾. Dalībvalstis “sniedz nepieciešamo medicīnisko vai citu palīdzību pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām, tostarp vajadzības gadījumā atbilstošu garīgās veselības aprūpi”⁽²⁸³⁾. Turklāt saskaņā ar pārstrādātās UND 25. panta 1. punktu dalībvalstis nodrošina, lai personām, kas pārcietušas spīdzināšanu, izvarošanu “sniedz īpašu piekļuvi piemērotai medicīniskai un psiholoģiskai ārstēšanai vai aprūpei”⁽²⁸⁴⁾. Atbilstošā gadījumā visas šīs prasības ir piemērojamas attiecībā uz tādiem aizturētiem mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem, kuri ir neaizsargāti. Saskaņā ar pārstrādātās UND 11. panta 1. punktu aizturētu, mazāk aizsargātu pieteikuma iesniedzēju veselībai patiešām ir jābūt valsts iestāžu galvenajam apsvērumam.

Pārstrādātās UND 11. panta 1. punkts

Valsts iestādes vērš primāras rūpes uz aizturētu pieteikuma iesniedzēju, kuri ir mazāk aizsargātas personas, veselību, tostarp garīgo veselību.

Ja mazāk aizsargātas personas tiek aizturētas, dalībvalstis nodrošina regulāru pārraudzību un atbilstošu atbalstu, ņemot vērā šādu personu konkrēto situāciju, tostarp viņu veselību.

Sekojoši piemēri no Apvienotās Karalistes tiesu prakses sniedz iespējamās norādes⁽²⁸⁵⁾.

- Fakts, ka iestādes nav apkopojušas nepieciešamās izziņas par potenciālās aizturētās personas fiziskās un garīgās veselības stāvokli, var radīt situāciju, kurā aizturēšana ir pretlikumīga⁽²⁸⁶⁾.
- Ir vairāki faktori, kas saistīti ar to vai aizturēšanas laikā ir iespējams pienācīgi parūpēties par personas veselības stāvokli, tostarp aizturēšanas iestādes īpašās iezīmes, aizturēšanas ilgums, zāļu pieejamība aizturēšanas laikā, vai aizturēšanas laikā personas izrādītās (īpašās) vajadzības var tikt apmierinātas, ar labklājības nodrošināšanu saistīti pasākumi, kā arī pasākumi, lai pārraudzītu personas stāvokļa pasliktināšanos⁽²⁸⁷⁾.
- Fakts, ka iestādes nav veikušas aizturētās personas veselības stāvokļa pārbaudi atbilstoši valsts tiesību normām (minētajā lietā Apvienotās Karalistes noteikumi paredzēja, ka šāda pārbaude ir jāveic 24 stundu laikā, kopš aizturēšanas), izņemot

⁽²⁸²⁾ Pārstrādātās UND 19. panta 1. punkts.

⁽²⁸³⁾ Pārstrādātās UND 19. panta 2. punkts. Sk. arī 4.5.1. iedaļu par veselības aprūpi.

⁽²⁸⁴⁾ Sk. arī 4.4. iedaļu par personām kas pārcietušas spīdzināšanu un vardarbību.

⁽²⁸⁵⁾ Jāuzsver, ka Apvienotai Karalistei pārstrādātā UND nekad nav bijusi saistoša un tai vairs nav saistoša arī oriģinālā UND, izņemot tiktāl, ciktāl direktīvas noteikumi valsts regulu veidā ir iekļauti Apvienotās Karalistes tiesību normās.

⁽²⁸⁶⁾ Augstākās tiesas (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) 2014. gada 10. oktobra spriedums lietā *R (DK)/Secretary of State for the Home Department*, (2013) EWHC 1236; (2014) EWHC 3257 (Admin), 181. punkts.

⁽²⁸⁷⁾ Apelācijas tiesas (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) 2014. gada 28. janvāra spriedums lietā *R (Das)/Secretary of State for the Home Department*, (2014) EWCA Civ 45.

gadījumus, kad tam ir bijis pamatots iemesls, var radīt situāciju, kurā aizturēšana ir pretlikumīga ⁽²⁸⁸⁾

- Ārkārtas situācijās tādas personas aizturēšana, kurai ir invaliditāte, var tikt uzskatīta par necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos, kas ir pretrunā ECTK 3. pantam. “Ja ar garīgu saslimšanu saistītas ciešanas saasinājās vai varēja tikt saasinātas saņemtas izturēšanās – aizturēšanas apstākļu vai, galējā situācijā, aizturēšanas vai izraidīšanas seku dēļ – spēkā ir 3. panta nosacījumi.”⁽²⁸⁹⁾
- “Izturēšanās smaguma pakāpe ir gan relatīva, gan arī atkarīga no katras lietas atsevišķajiem faktiem. Ir svarīgi ievērot, lai apcietinājumā esoša [pieteikuma iesniedzēja] apcietinājuma apstākļi ir tādi, kas nodrošina cilvēka cieņas ievērošanu, lai ar pasākuma izpildes kārtību attiecīgo personu nepakļautu tādas intensitātes grūtībām vai pārbaudījumiem, kas pārsniedz nenovēršamo ieslodzījumam raksturīgo ciešanu līmeni, un lai tiek sniegta atbilstoša medicīniskā palīdzība ⁽²⁹⁰⁾.
- Gadījumos, kad jāņem vērā personas garīgās veselības stāvoklis, šie faktori citu starpā būs atbilstība saistošai politikai; skaidru vadlīniju esamība; iesaistīto darbinieku spēja izprast un izvērtēt personas garīgās veselības stāvokli, kā arī strādāt atbilstoši tam; spēja īstenot tiesas rīkojumus; un fakts, vai apcietināšanas laikā ir ievērota cilvēka cieņa vai nodrošinātas obligātā aprūpe, pārbaudes un ārstēšana, kas tai pienākas ⁽²⁹¹⁾

Covid-19 pandēmijas sakarā Eiropas Komisija tiešā veidā atsaucās uz pārstrādātās UND 11. panta 1.punktu un tā atzina, ka citu starpā Pasaules Veselības organizācijas norādījumi *Sagatavotība Covid-19, tā novēršana un kontrole cietumos un citās aizturēšanas vietās* ⁽²⁹²⁾ sniedz derīgu informāciju par to, kā novērst un risināt potenciālu slimību uzliesmojumu aizturēšanas vietā, uzsverot arī to, cik svarīgi ir ievērot būtiskus cilvēktiesību elementus, reaģējot uz Covid-19 ⁽²⁹³⁾.

ECTK kontekstā (lai gan tas nav tieši saistīts ar pārstrādātās UND 11. panta 1. punktu) ECT secināja, ka pastāv “trīs atsevišķi elementi, kas jāņem vērā saistībā ar pieteikuma iesniedzēja veselību un viņa apcietinājumu: a) apcietinātās personas veselības stāvoklis; b) apcietinājuma laikā sniegtās medicīniskās palīdzības un aprūpes kvalitāte un c) aizturēšanas vēlamība pieteikuma iesniedzēja veselības stāvokļa kontekstā ⁽²⁹⁴⁾

ECT lēma, ka saskaņā ar lietā iesniegtajiem faktiem pieteikuma iesniedzēja, kuram bija garīgās veselības traucējumi, apcietināšana nav uzskatāma par patvaļīgu un tā nepārkāpj ECTK 5. panta 1. punktu. Tam par iemeslu ir fakts, ka pieteikuma iesniedzējs apcietināšanas centros saņēma īpašu uzmanību un psiholoģiskā atbalsta dienesta sniegtie ziņojumi neliecināja, ka aizturēšana būtu nevēlama ⁽²⁹⁵⁾

ECT konstatēja ka ECTK 3. pants tika pārkāpts kādas apcietinātas patvēruma meklētājas gadījumā, kura savas veselības stāvokļa dēļ bija mazāk aizsargāta. Viņai bija dažādi simptomi,

⁽²⁸⁸⁾ Augstākās tiesas (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) 2013. gada 17. maija spriedums lietā *R (EO, RA, CE, OE un RAN)/Secretary of State of the Home Department*, (2013) EWHC 1236 (Admin), 53. punkts. Sk. arī Augstākās tiesas (Administratīvā tiesa) (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) 2018. gada 13. jūlija spriedumu lietā *R (KG)/Secretary of State for the Home Department*, (2018) EWHC 1767 (Admin), 29. punkts.

⁽²⁸⁹⁾ Augstākās tiesas (Administratīvā tiesa) (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) 2014. gada 28. janvāra spriedums lietā *R (S)/Secretary of State for the Home Department*, (2014) EWHC 50 (Admin), 243. punkts.

⁽²⁹⁰⁾ Turpat, 243. punkts.

⁽²⁹¹⁾ Augstākā tiesa (Administratīvā tiesa) (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2014. gads, *R (S)/Secretary of State for the Home Department*, turpat (287. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 417. punkts.

⁽²⁹²⁾ Pasaules Veselības organizācijas Eiropas reģionālais birojs, *Sagatavotība Covid-19, tā novēršana un kontrole cietumos un citās aizturēšanas vietās*, Kopenhāgena, 2020. gada 23. marts.

⁽²⁹³⁾ Komisijas paziņojums: *Covid-19 Norādījumi par atbilstošu ES noteikumu īstenošanu patvēruma un atgriešanas procedūru jautājumos un par pārmitināšanu* (COM(2020/C 126/02), 2020. gada 17. aprīlis.

⁽²⁹⁴⁾ ECT 2009. gada 20. janvāra spriedums lietā *Slawomir Musial/Polija*, Nr. 28300/06, 88. punkts.

⁽²⁹⁵⁾ ECT 2018. gada 4. aprīļa spriedums lietā *Thimothawes/Belģija*, Nr. 39061/11 (kopsavilkums angļu valodā), 79. punkts.

tostarp nomāktība, bezmiegs, kā arī viņai bija vairāki somatiski simptomi, tostarp sāpes krūtīs, un ārsts atzina, ka “viņas garīgā veselības stāvokļa pasliktināšanās ir acīmredzama”⁽²⁹⁶⁾. Tiesa noteica pārkāpumu, ko radīja viņas apcietināšanas kumulatīvais efekts:

Proti, fakts, ka pieteikuma iesniedzējai astoņu līdz divpadsmit nedēļu laikā nebija iespējams veikt nekādas aktivitātes, trūcīgie apstākļi āra nodarbēm, īpašu pasākumu trūkums cīņai pret aukstumu, sieviešu dzimuma darbinieču trūkums, privātuma trūkums centrā, kā arī fakts, ka šie apstākļi sešu mēnešu garumā palika nemainīgi, lika tiesai secināt, ka minēto apstākļu kumulatīvais efekts aizskāra pieteikuma iesniedzējas cieņu un radīja ciešanas un mazvērtības sajūtu, viņu pazemojot un salaužot viņas fiziskās vai garīgās pretošanās spējas⁽²⁹⁷⁾.

Vairākās lietās ECT izvērtēja, cik likumīga ir bijusi grūtnieču un personu ar invaliditāti, nopietnām slimībām un garīgām saslimšanām apcietināšana⁽²⁹⁸⁾.

Lai gan UNHCR vadlīnijas par starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju aizturēšanu nav tieši saistītas ar pārstrādātās UND 11. panta 1. punktu, tās var izmantot kā papildu vadlīnijas:

- Lai izvairītos no patvaļīgas aizturēšanas, ir nepieciešama “ātra un sistēmiska [patvēruma meklētāju ar invaliditāti] identifikācija un reģistrācija⁽²⁹⁹⁾;
- visiem aizturētajiem, cik vien ātri tas ir iespējams, pēc ierašanās piedāvā garīgās un fiziskās veselības stāvokļa pārbaudi, ko veic profesionāls medicīnas darbinieks⁽³⁰⁰⁾
- tā kā aizturēšanai var būt psiholoģijas un fiziskas sekas, periodiskas veselības pārbaudes var nodrošināt, lai sākotnēji pamatota aizturēšana nekļūst par pretlikumīgu rīcību⁽³⁰¹⁾.
- tādus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējus, kuriem ir ilgstošas fiziskās, garīgās, intelektuālās un uztveres problēmas, parasti neaiztur⁽³⁰²⁾.

CRPD prasības ir būtiskas, nosakot, vai ir pamats aizturēt personas ar invaliditāti un personas, kas cieš no nopietnas saslimšanas It sevišķi svarīgas ir tās aizturētu personu ar invaliditāti gadījumā piemērojamās CRPD prasības, kas saistītas ar vienlīdzību un diskriminācijas aizliegumu (5. pants); fiziskās vides pieejamību (9. pants); personas brīvību un neaizskaramību (14. pants); individuālo pārvietošanos ar pēc iespējas lielāko personīgo pastāvību (20. pants); privātās dzīves neaizskaramību (22. pants); cieņu pret dzīvesvietu un ģimenei, tostarp ģimenes locekļu nešķiršanu (23. pants); izglītību (24. pants); veselību (25. pants); adaptāciju un rehabilitāciju (26. pants); kā arī līdzdalību kultūras dzīvē un tās pieejamību, atpūtu, brīvā laika pavadīšanu un sportu (30. pants). CRPD komiteja atzina, ka aizturēšanas jautājumā “iestādēm ir jāpievērš pastiprināta uzmanība iesaistīto personu īpašajām vajadzībām, tostarp tām, kas attiecas uz personas invaliditāti”⁽³⁰³⁾.

Aizturētie, kuriem ir invaliditāte, aizturēšanas laikā var tikt pakļauti īpašam vardarbības vai sliktas izturēšanās riskam. Tādēļ ir jāievēro vispārējās garantijas⁽³⁰⁴⁾. Tāpat tiesības, kas

⁽²⁹⁶⁾ ECT 2016. gada 3. maija spriedums lietā *Abdi Mahamud/Malta*, Nr. 56796/13, 17. punkts.

⁽²⁹⁷⁾ Turpat, 89. punkts.

⁽²⁹⁸⁾ ECT 2012. gada 31. jūlija spriedums lietā *Mahmundi et autres/Grèce*, Nr. 14902/10, 70. punkts; ECT 2013. gada 23. jūlija spriedums lietā, *Aden Ahmed/Malta*, Nr. 55352/12, 92. punkts; ECT 2011. gada 21. aprīļa spriedums lietā, *Nechiporuk un Yonkalo/Ukraina*, Nr. 42310/04, 156. punkts; ECT 2012. gada 8. novembra spriedums lietā *Z.H./Ungārija*, Nr. 28973/11, 29. punkts; ECT 2011. gada 20. decembra spriedums lietā, *Yoh-Ekale Mwanje/Belgique*, Nr. 10486/10, 94. punkts; ECT, 2009. gads, *Slawomir Musial/Polija*, turpat (292. zems. piez. tekstā iepriekš) 94. punkts. Sk. arī *EASO, Personu, kuras lūdz starptautisko aizsardzību, aizturēšana Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2019. gads, 8.2.2. iedaļa.

⁽²⁹⁹⁾ UNHCR, Vadlīnijas aizturēšanas jautājumos, 2012. gads, turpat (261. zems. piez. tekstā iepriekš), 9.5. vadlīnija, 38. lpp.

⁽³⁰⁰⁾ Turpat, 33. lpp.

⁽³⁰¹⁾ Turpat, 33. lpp.

⁽³⁰²⁾ Turpat, 38. lpp.

⁽³⁰³⁾ CRPD komiteja, 2016. gada 2. septembra nostāja par lietu *Noble/Austrālija*, Ziņojums Nr. 7/2012, CRPD/C/16/D/7/2012, 8.9. punkts.

⁽³⁰⁴⁾ Sk., piemēram, ICCPR 7. pantu; CAT 2. un 16. pantu; CRPD 15. pantu.

paredz, ka pret personām ar invaliditāti ir “jāizturas cilvēcīgi un respektējot cilvēka personībai piemītošo pašcieņu”⁽³⁰⁵⁾, kā arī personas tiesības uz tās fiziskās un garīgās integritātes ievērošanu vienlīdzīgi ar citiem⁽³⁰⁶⁾, ir uzskatāmas par sākumpunktu situācijās, kad aizturēta ir persona ar invaliditāti.

Aizturēšanas iestādes nepielāgošana personas ar invaliditāti vajadzībām var tikt uzskatīta par nelikumīgu⁽³⁰⁷⁾. Tādu pienācīgu izmitināšanas apstākļu nenodrošināšana, kas aizturētajam ar invaliditāti sniegtu vienlīdzīgu pieeju dažādām aizturēšanas iestādes zonām un pakalpojumiem, var tikt uzskatīta par nelikumīgu⁽³⁰⁸⁾. Šis attiecas arī uz gadījumiem, kad aizturēšanas iestādi vada privātuzņēmums⁽³⁰⁹⁾.

CRPD skaidro to, kādas tiesību normas ir jāievēro šādās situācijās:

Dalībvalstīm ir jāīsteno visi atbilstošie pasākumi, tostarp pieejamības šķēršļu un apgrūtinājumu noņemšana, lai tās personas ar invaliditāti, kurām ir atņemta brīvība, var dzīvot neatkarīgi un pilnā mērā var piedalīties visās aizturēšanas iestādes ikdienas dzīves norisēs; šādi pasākumi paredz, ka tiek nodrošināta tāda pieejamība telpām un pakalpojumiem (piemēram, vannas istabai, pagalmam, bibliotēkai, mācību telpai, darbnīcām un ārstnieciskajiem, psiholoģiskās palīdzības, sociālajiem un juridiskajiem pakalpojumiem), kas ir vienlīdzīga visiem aizturētajiem⁽³¹⁰⁾.

Apvienotajā Karalistē tika izskatīta lieta par kādu pieteikuma iesniedzēju, kura savulaik tika pakļauta regulārai seksuālai vardarbībai, vardarbībai mājās, nolaupīšanai, izvarošanai un sieviešu dzimumorgānu kropļošanai (SDK), šī sieviete cilvēku tirdzniecības ceļā tika aizvesta uz Apvienoto Karalisti, zaudēja savus bērnus, cieta no posttraumatiskā stresa sindroma un apgalvoja, ka ir izcietusi spīdzināšanu, kā arī ir kaitējusi sev. Savā spriedumā Anglijas un Velsas Augstākā tiesa secināja, ka valsts sekretāra sniegtie jautājumi par viņas aizturēšanu “neattiecās tikai vienīgi uz prasības iesniedzējas atbilstības noskaidrošanu; tie attiecās arī uz aizturēšanas ilguma pamatojumu un/vai to, vai prasības iesniedzējas garīgās veselības stāvokļa dēļ aizturēšana ir jāturpina”⁽³¹¹⁾.

Kopumā UNHCR neiesaka aizturēt personas, kuras pārcietušas spīdzināšanu un nopietnus fiziskās, psiholoģiskās vai seksuālās vardarbības veidus³¹².

4.8.3. Bērnu aizturēšana

Pārstrādātās UND 11. panta 2. punkts attiecas uz nepilngadīgo aizturēšanu:

⁽³⁰⁵⁾ ICCPR 10. pants.

⁽³⁰⁶⁾ CRPD 17. pants.

⁽³⁰⁷⁾ Apgabaltiesas (centrālā Londona) 2015. gada 23. oktobra spriedums lietā *Toussaint/Home Office*, 2YL74948.

⁽³⁰⁸⁾ CRPD komitejas 2014. gada 11. aprīļa nostāja par lietu *X./Argentīna*, Ziņojums Nr. 8/2012, CRPD/C/11/D/8/2012.

⁽³⁰⁹⁾ Apelācijas tiesa (Civillietu palāta) (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) 2008. gada 20. maija spriedums lietā *Gichura/Home Office*, (2008) EWCA Civ 697, (2008) ICR 1287, sk. jo sevišķi 23. un 24. punktu.

⁽³¹⁰⁾ CRPD komiteja, 2014. gads, *X./Argentīna*, turpat (306. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 8.5. punkts, sk. arī UNHCR Izpildkomitejas Secinājumus par bēgļiem ar invaliditāti un citām personām ar invaliditāti, kuri saņem UNHCR aizsardzību un palīdzību, Nr. 110 (LXI), 2010.

⁽³¹¹⁾ Augstākās tiesas (Karalienes nodaļa) (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) 2017. gada 12. janvāra spriedums lietā *Arf/Secretary of State for the Home Department*, (2017) EWHC 10 (QB), 132. punkts.

⁽³¹²⁾ UNHCR, Vadlīnijas aizturēšanas jautājumos, 2012. gads, turpat (261. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 9.1. vadlīnija, 33. lpp.

UND pārstrādātās redakcijas 11. panta 2. punkts

Nepilngadīgo aizturēšanu izmanto tikai kā pēdējo līdzekli un pēc tam, kad ir noskaidrots, ka citus mazākus piespiedu līdzekļus nav iespējams efektīvi piemērot. Šāda aizturēšana notiek uz visīsāko laiku, un ir jāveic visi pasākumi, lai aizturētos nepilngadīgos atbrīvotu un izvietotu nepilngadīgiem piemērotās izmitināšanas vietās.

Dalībvalstis vērš primāras rūpes uz nepilngadīgā interesēm, kā paredzēts 23. panta 2. punktā.

Ja nepilngadīgos aiztur, viņiem ir iespēja iesaistīties brīvā laika pavadīšanas pasākumos, tostarp rotaļās un atpūtas pasākumos, kas atbilst viņu vecumam.

Attiecībā uz 11. panta 2) punkta pirmo daļu ECT lēma, ka nepilngadīgus pieteikuma iesniedzējus var aizturēt tikai tad, ja aizturēšana tiek izmantota tikai kā pēdējais līdzeklis un ir noteikts, ka alternatīvu iespēju nav ⁽³¹³⁾. Bērna interešu aizsardzība iespēju robežās ietver ģimenes vienotības nodrošināšanu ⁽³¹⁴⁾.

Saskaņā ar pārstrādātās UND 9. panta 2. punktu administratīvās procedūras, kas attiecas uz 8. panta 3. punktā paredzētajiem aizturēšanas pamatiem, veic ar pienācīgu rūpību. ECTK konteksta ECT lēma, ka nepilngadīgo aizturēšanā valstu iestādēm "jābūt ātrākām un jāpiemēro lielāka rūpība" ⁽³¹⁵⁾.

Dalībvalstis var piemērot atkāpi no pienākuma nodrošināt aizturētajiem nepilngadīgajiem iespēju iesaistīties brīvā laika darbībās, tostarp rotaļās un izklaidē atbilstoši viņu vecumam, ja ir spēkā 4.8.7. iedaļā aprakstītie apstākļi.

11. panta 2. punkts jālasa kopā ar pārstrādātās UND apsvērumu

Pārstrādātās UND 18. apsvērums

Pret aizturētiem pieteikuma iesniedzējiem būtu jāizturas, pilnībā ievērojot cilvēka cieņu, un viņu uzņemšana būtu jāveic tā, lai apmierinātu viņu vajadzības šādā situācijā. Dalībvalstīm jo īpaši būtu jānodrošina, ka tiek piemērots Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gada Konvencijas par bērna tiesībām 37. pants.

CRC 37. pantā noteikti konkrēti standarti:

CRC 37. pants

Dalībvalstis nodrošina to, ka:

a) neviens bērns netiek pakļauts spīdzināšanai vai citiem nežēlīgiem, necilvēcīgiem vai pazemojošiem izturēšanās vai soda veidiem. Ne nāvessodu, ne mūža ieslodzījumu,

⁽³¹³⁾ ECT 2011. gada 5. aprīļa spriedums lietā *Rahimi/Grèce*, no 8687/08 (kopsavilkums angļu valodā), 109. un 110. punkts.

⁽³¹⁴⁾ ECT 2018. gada 10. aprīļa spriedums lietā *Bistieva un citi/Polija*, Nr. 75157/14, 78. punkts.

⁽³¹⁵⁾ Turpat, 87. punkts

neparedzot atbrīvošanas iespēju, nevar piespriest par noziedzīgiem nodarījumiem, ko izdarījušas personas, kas jaunākas par 18 gadiem;

b) nevienam bērnam nelikumīgi vai patvaļīgi netiek atņemta brīvība. Bērna apcietināšanai, aizturēšanai vai ieslodzīšanai cietumā jānotiek saskaņā ar likumu, un tas jāizmanto tikai kā galējas nepieciešamības līdzeklis un uz iespējami īsāku laiku;

c) ikvienam bērnam, kuram atņemta brīvība, tiek nodrošināta humāna izturēšanās un viņa cilvēciskās pašcieņas respektēšana, ievērojot attiecīgā vecuma personu vajadzības. Ikviens bērns, kuram atņemta brīvība, jānošķir no pieaugušajiem, ja vien netiek uzskatīts, ka tas nav bērna interesēs, un viņam jābūt tiesībām uzturēt kontaktus ar savu ģimeni, izmantojot saraksti un tikšanos, izņemot īpašus gadījumus;

d) ikvienam bērnam, kuram atņemta brīvība, ir tiesības nekavējoties saņemt juridisko un citu vajadzīgo palīdzību, kā arī tiesības brīvības atņemšanas likumīgumu apstrīdēt tiesā vai citā kompetentā, neatkarīgā un objektīvā iestādē un tiesības ātri saņemt šo iestāžu lēmumu.

15. tabulā apkopoti galvenie nosacījumi, kuri jāizpilda, ja nepilngadīgie starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēji ir jāaiztur, norādot arī šāda pienākuma avotu.

15. tabula. Nosacījumi, kas jāizpilda, lai aizturētu nepilngadīgos pieteikuma iesniedzējus

Prasība	Saskaņā ar ES tiesību aktiem	Saskaņā ar ECTK un starptautiskiem tiesību aktiem
Bērna intereses kā galvenais apsvērums	ES Pamattiesību hartas 24. panta 2. punkts, Pārstrādātās UND 11. panta 2. punkts un 23. panta 2. punkts	CRC 3. pants
Bērna situācijas izvērtējumā jāņem vērā individuālās izvērtēšanas rezultāti	Pārstrādātās UND 8. panta 2. punkts un 21. pants	
Jebkādi ar aizbildnību nesaistīti alternatīvi līdzekļi ir pienācīgi pārbaudīti un tos nav iespējams piemērot	Pārstrādātās UND 11. panta 2. punkts	
Aizturēšana ir pēdējais līdzeklis	Pārstrādātās UND 11. panta 2. punkts	CRC 37. panta b) punkts
Aizturēšana ir jāpiemēro uz īsāko laikposmu	Pārstrādātās UND 11. panta 2. punkts	CRC 37. panta b) punkts
Aizturēšanā jāievēro cilvēka cieņa	ES Pamattiesību hartas 1. pants, pārstrādātās UND 18. apsvērums	CRC 37. panta c) punkts
Aizturēšanas apstākļi neietver spīdzināšanu, necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos vai sodīšanu	ES Pamattiesību hartas 4. pants	CAT 3. pants CRC 19. pants un 37. panta a) punkts, ECTK 3. pants
Aizturēšanā tiek ievērotas tiesības un privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību	ES Pamattiesību hartas 7. pants un 24. panta 3. punkts	CRC 9. pants, ECTK 8. pants
Aizturēšanai jābūt īpaši pielāgotai bērna vajadzībām	Pārstrādātās UND 18. apsvērums	CRC 37. panta c) punkts

Prasība	Saskaņā ar ES tiesību aktiem	Saskaņā ar ECTK un starptautiskiem tiesību aktiem
Aizturēšanā jāparedz brīvā laika, atpūtas un rotaļu iespējas	Pārstrādātās UND 11. panta 2. punkts	CRC 31. panta 1. punkts
Bērnu šķir no pieaugušajiem, ja vien bērna interesēs nav pretējais	Pārstrādātās UND 11. panta 3. punkts	(CRC 9. panta 1. punkts, 16. panta 1. punkts un 37. panta c) punkts
Administratīvās procedūras attiecībā uz aizturēšanu, kas veikta ar pienācīgu rūpību.	ES Pamattiesību hartas 41. pants, pārstrādātās UND 9. panta 2. punkts	
Pieeja juridiskajai palīdzībai un aizturēšanas tiesiskam izvērtējumam	ES Pamattiesību hartas 47. pants, Pārstrādātās UND 7. pants un 9. panta 3., 5. un 6. punkts	CRC 37. panta d) punkts

Apvienotās Karalistes tiesa secināja, ka, tā kā bija pieejami tādi medicīniskie pierādījumi, kas apliecināja, ka kāda vienu gadu veca bērna aizturēšanas laikā viņam attīstījās novēršamas saslimšanas (rahīts un mazasinība), šāda aizturēšana saskaņā ar ECTK 8. pantu ir uzskatāma par nepilngadīgā integritātes tiesību pārkāpumu ⁽³¹⁶⁾.

Tālāki argumenti izriet no ECT tiesu prakses, kurai ir potenciāla nozīme 11. panta 1. punkta pirmās un otrās daļas īstenošanā:

- ECT noteica, ka (sešpadsmit, vienpadsmit un vienu ar pusi gadus vecu) nepilngadīgo aizturēšana, kas ilgst pat nelielu laika posmu (līdz divām dienām) un kas īstenoja apstākļos, kuros apvienoti vairāki no šiem faktoriem: slikti apstākļi, piemēram, brūkošas sienas, griesti, no kuriem birst apmetums, mitras, nolietotas gultas un netīri matračī, ierobežota piekļuve sanitārajam mežglam vai pat spaiņiem (piespiežot bērnus urinēt uz grīdas), kā arī pārtikas un ūdens nesniegšana laika vairāk nekā 24 stundu garumā, ir uzskatāma par necilvēcīgu un pazemojošu izturēšanos, kas pārkāpj ECTK 3. pantu ⁽³¹⁷⁾;
- iestāžu rūpīga rīcība, pārvietojot nepilngadīgo no pieaugušo aizturēšanas iestādes uz īpašu mītni, lai novērtētu nepilngadīgā patieso vecumu, būs nozīmīgs faktors, lai nodrošinātu darbību atbilstību ECTK ⁽³¹⁸⁾.

Varšavas Apelācijas tiesa savā spriedumā secināja, ka astoņus gadus veca meitene, kura Pakistānā tika pakļauta vajāšanai, bija īpaši neaizsargāta pret nepatīkamo pieredzi, ko viņa piedzīvoja, uzturoties centrā, kurā atradās dažādu kultūru un tradīciju pārstāvji, kas viņas traumu saasināja ⁽³¹⁹⁾.

FRA publicēja ziņojumu par Eiropas tiesību un politikas regulējumu attiecībā uz imigrantu bērnu (kas ieradušies gan ar ģimenēm, gan bez pavadības) aizturēšanu ⁽³²⁰⁾.

⁽³¹⁶⁾ Augstākās tiesas (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) 2007. gada 18. jūlija spriedums lietā *S un citi/Secretary of State for the Home Department*, (2007) EWHC 1654 (Admin), 92. punkts.

⁽³¹⁷⁾ ECT 2017. gada 7. decembra spriedums lietā *S.F. un citi/Bulgārija*, Nr. 8138/16, 84.–93. punkts.

⁽³¹⁸⁾ ECT 2015. gada 2. aprīļa spriedums lietā *Aarabi/Grieķija*, Nr. 39766/09, 44.–45. punkts.

⁽³¹⁹⁾ Apelācijas tiesas (Varšava, Polija) 2016. gada 22. jūnija spriedums lietā *II Aka 59/16* (sprieduma kopsavilkums poļu un angļu valodā),

⁽³²⁰⁾ *FRA*, Eiropas tiesību un politikas regulējums par bērnu imigrantu aizturēšanu, 2017. gads.

4.8.4. Nepilngadīgo bez pavadības aizturēšana

4.8.3. iedaļā izklāstītās garantijas, kas piemērojamas nepilngadīgajiem, attiecas arī uz nepilngadīgajiem bez pavadības. Turklāt saskaņā ar pārstrādātās UND 11. panta 3. punktu:

Pārstrādātās UND 11. panta 3. punkts

Nepilngadīgos bez pavadības aiztur tikai ārkārtas apstākļos. Tiek darīts viss iespējamais, lai aizturētu nepilngadīgo bez pavadības atbrīvotu pēc iespējas drīzāk.

Nepilngadīgos bez pavadības nekad neizmitina cietumos.

Parasti nepilngadīgajiem bez pavadības nodrošina izmitināšanu iestādēs, kurās ir personāls un aprīkojums, lai ņemtu vērā viņu vecuma vajadzības.

Ja tiek aizturēti nepilngadīgie bez pavadības, dalībvalstis nodrošina, ka tos izmitina atsevišķi no pieaugušajiem.

ECT attiecībā uz 11. panta 3. punkta trešo daļu konstatēja, ka ir pārkāpts ECTK 3. pants gadījumā, kad nepavadīts 5 gadus jauns nepilngadīgais 2 nedēļas tika turēts pieaugušo centrā bez konsultācijām vai pedagoģiskas palīdzības no atbilstoši sertificētām personām. Aizturēšanas centrs nebija piemērots viņas vajadzībām, un valstu iestādes neveica vajadzīgās darbības, lai situāciju novērstu, lai gan tās par to tika skaidri informētas ⁽³²¹⁾.

Slikti nepilngadīgo bez pavadības aizturēšanas apstākļi attiecībā uz izmitināšanu, higiēnu un infrastruktūru – pat, ja aizturēšana ilgst tikai 2 dienas – var rezultēties ECTK 3. panta pārkāpumā ⁽³²²⁾. ECT konstatēja ECTK 3. panta pārkāpumu gadījumā, kad nepavadīti nepilngadīgie (aptuveni 16 un 17 gadus veci) tika aizturēti 8 mēnešus. Viņu gadījumā netika veikti pasākumi, lai viņiem nodrošinātu atbilstošas konsultācijas un pedagoģisko palīdzību no speciāli šim nolūkam iecelta, sertificēta personāla. Turklāt netika nodrošinātas viņu vecumam piemērotas atpūtas iespējas un viņi netika informēti par viņu vecuma noteikšanas testa rezultātiem ⁽³²³⁾.

Lietā *H.A. u. c./Grieķija* ³²⁴ tika izvērtēta deviņu nepavadītu nepilngadīgo migrantu izvietošana policijas iecirkņos Grieķijā uz laikposmu no 21 līdz 33 dienām. Pēc tam viņi tika pārsūtīti uz uzņemšanas centru un īpašu centru nepilngadīgajiem. ECT lēma, ka sākotnēji ir izdarīts ECT 3. panta pārkāpums, ņemot vērā viņu aizturēšanas apstākļus policijas stacijās. Tiesa konstatēja, ka aizturēšanas apstākļi, kādos viņi atradās policijas iecirkņos, bija uzskatāmi par pazemojošu izturēšanos un ka aizturēšana šajos centros varēja likt jauniešiem justies nošķirti no ārpasaules, potenciāli radot nelabvēlīgas sekas viņu fiziskajai un morālajai labsajūtai. Tāpat tika konstatēts, ka aizturēšanu varētu uzskatīt par pilnu brīvības atņemšanu ECTK 5. panta 1. punkta izpratnē ⁽³²⁵⁾.

⁽³²¹⁾ ECT 2006. gada 12. oktobra spriedums lietā *Mubilanzila Mayeka un Kaniki Mitunga/Belģija*, Nr. 13178/03, 50.–53. punkts.

⁽³²²⁾ ECT, 2011. gads, *Rahimi/Grēce*, turpat (311. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 86. punkts.

⁽³²³⁾ ECT 2016. gada 22. novembra spriedums lietā *Elmi un Abubaker/Malta*, Nr. 25794/13 un 28151/13, 111.–115. punkts.

⁽³²⁴⁾ ECT 2019. gada 28. februāra spriedums lietā *H.A. et autres/Grēce*, Nr. 19951/16 (kopsavilkums angļu valodā).

⁽³²⁵⁾ Pieteikuma iesniedzēji bija pavadījuši vairākas nedēļas policijas iecirkņos, pirms valsts iestādes ieteica viņus pārvietot uz uzņemšanas centru nepilngadīgajiem bez pavadības. Viņu likumā noteiktais aizbildnis nebija noorganizējis viņu saziņu ar advokātu un nebija viņu vārdā iesniedzis apelācijas prasību, lai pārtrauktu viņu aizturēšanu policijas iecirkņos un paātrinātu viņu pārsūtīšanu un atbilstošiem centriem.

Attiecībā uz 11. panta 3. punkta 4. daļu ECT konstatēja, ka ir pārkāpts ECTK 3. pants gadījumos, kad nepilngadīgais bez pavadības netika izvietots viņa kā nepavadītam nepilngadīgajam vajadzībām piemērotā izmitināšanas centrā. Turklāt, neraugoties uz medicīniskajām pārbaudēm, kurās tika konstatēts, ka attiecīgā persona bija nepilngadīga, viņu vienalga turēja centrā ar pieaugušajiem, neskaidrojot, kāpēc netika nodrošināta alternatīva, viņa vajadzībām piemērota izmitināšana. Gadījumos, kad aizturēšanā tika pārkāpti valsts tiesību akti par īpašām nepilngadīgajiem nodrošinātām garantijām, ECT arī lēma, ka ir noticis ECTK 5. panta 1. punkta pārkāpums ⁽³²⁶⁾.

UNHCR nosaka, ka nepilngadīgos bez pavadības vai nošķirtus nepilngadīgos nevajadzētu aizturēt. Tā vietā par labāko pasākumu joprojām uzskatāma atbilstoša aprūpe, jo bērnu brīvībai un kustības brīvībai vienmēr vajadzētu būt prioritāram risinājumam. Konkrēti:

Aizturēšanu nedrīkst pamatot tikai ar faktu, ka bērns ir nepavadīts vai šķirts vai pamatojoties šīs personas migrācijas vai uzturēšanās statusā. Turklāt bērniem nedrīkst noteikt kriminālatbildību vai piemērot soda mērus viņu vecāku migrācijas statusa dēļ. Ir jāizvērtē alternatīvas aizturēšanai, vēlams, ar alternatīvās aprūpes ģimenē iespējām vai citu alternatīvo aprūpi, ko noteikušas kompetentās bērnu aprūpes iestādes ⁽³²⁷⁾.

UNHCR Pamatnostādņēs par piemērojamiem kritērijiem un standartiem saistībā ar patvēruma meklētāju aizturēšanu un aizturēšanas alternatīvām noteikts:

Kompetentajām bērnu aprūpes iestādēm vajadzētu nodrošināt alternatīvo aprūpi, piemēram, izmitināšanu audžuģimenē vai kopmītnēs, nodrošinot, ka nepilngadīgais tiek atbilstoši uzraudzīts. Izvietošanai kopmītnēs vai audžuģimenes aprūpē ir jānodrošina nepilngadīgā atbilstoša attīstība (gan fiziska, gan garīga), vienlaikus izvērtējot ilgtermiņa risinājumus ⁽³²⁸⁾.

Saskaņā ar CRC komitejas noteikto “bērnus bez pavadības vai nošķirtus bērnus parasti nevajadzētu aizturēt. Aizturēšanu nedrīkst pamatot tikai ar faktu, ka nepilngadīgais ir bez pavadības vai nošķirts, vai ar viņa migrācijas vai uzturēšanās statusu vai tā neesamību” ⁽³²⁹⁾. Tā vietā komiteja iesaka

Bērniem bez pavadoņa un bērniem, kuri ir šķirti no savas ģimenes, vajadzētu nodrošināt valsts/pašvaldības alternatīvo aprūpi, vēlams – ģimenes aprūpi –, kurā, ja tas iespējams, var atrasties arī viņu ģimenes locekļi, vai, ja ģimenes aprūpe nav iespējama, tad – kopienas aprūpi. Šī lēmuma pieņemšanā ir jāievēro, lai tiktu īstenota bērnam piemērota pieeja, tostarp lai ir ievērotas bērna tiesības tikt uzklautam, lai viņam ir iespējas vērsties tiesā un pārsūdzēt jebkādu lēmumu, kas varētu atņemt viņa brīvību, kā arī jāņem vērā **bērna neaizsargātība un vajadzības**, tostarp vajadzības, kas saistītas ar dzimumu, invaliditāti, vecumu, garīgo veselību, grūtniecību vai citu stāvokli ⁽³³⁰⁾.

⁽³²⁶⁾ ECT 2014. gada 11. decembra spriedums lietā *Mohamad/Grèce*, Nr. 70586/11 (kopsavilkums angļu valodā), 84.–86. punkts.

⁽³²⁷⁾ UNHCR, *UNHCR nostāja attiecībā uz nepilngadīgiem bēgļiem un migrantiem migrācijas kontekstā*, 2017. gada janvāris.

⁽³²⁸⁾ UNHCR, *Vadlīnijas aizturēšanas jautājumos*, 2012. gads, turpat (261. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 9.2. vadlīnija, 36. punkts.

⁽³²⁹⁾ CRC komiteja, *Vispārējais komentārs Nr. 6*, turpat (84. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 61. punkts.

⁽³³⁰⁾ Komiteja visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzībai un CRC komiteja, *Vispārējais vienotais komentārs Nr. 4 (2017) un Nr. 23. par valsts pienākumu pret bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas kontekstā izcelsmes valstīs, tranzīvalstīs, galamērķī un atgriezoties atpakaļ*, 2017. gada 16. novembris, CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23, 13. punkts (izcēlums pievienots).

4.8.5. Ģimenes aizturēšana

Pārstrādātās UND 11. panta 4. punkts attiecas uz ģimenes aizturēšanu.

Pārstrādātās UND 11. panta 4. punkts

Aizturētām ģimenēm nodrošina izmitināšanu atsevišķi, kas nodrošina pienācīgu privātumu.

Tāpēc, piemērojot pārstrādāto UND, dalībvalstīm būtu jātiecas nodrošināt pilnīgu atbilstību principam par bērna interesēm saskaņā ar attiecīgi CRC un ES ECTK⁽³³¹⁾. ECT atzina, ka saskaņā ar ECTK tai ir “jāizvērtē, vai ģimenes aizturēšana uz lietā noteikto laiku bija nepieciešama saskaņā ar konvencijas 8.panta 2. punktu, proti, ir jāizvērtē, vai šā lēmuma pamatā bija neatliekamas sociālās vajadzības un it īpaši – vai tas bija samērīgs ar sasniedzamo leģitīmo mērķi”⁽³³²⁾. Gadījumos, kad ģimenē ir nepilngadīgais, bērna interešu aizsardzībā pēc iespējas jāievēro ģimenes nešķiršanas princips, kā arī jāizvērtē visas iespējamās alternatīvas, jo nepilngadīgā aizturēšana ir jāizmanto kā galējs līdzeklis⁽³³³⁾. ECT uzskata, “ka bērna interešu aizsardzība nenozīmē tikai ģimenes nešķiršanas principa ievērošanu un ka iestādēm ir jāveic visas nepieciešamās darbības, lai pēc iespējas samazinātu tādu ģimeņu aizturēšanu, kurās ir bērni, kā arī lai efektīvi ievērotu tiesības uz ģimenes dzīvi”⁽³³⁴⁾.

Tāpat dalībvalstīm ir jānodrošina, ka ECTK 3. panta prasības tiek pilnībā ievērotas. ECT secināja, ka 15 dienas ilga “divu bērnu (bija piecus mēnešus un trīs gadus veci) aizturēšana slēgtā telpā pārsūtīšanas nolūkiem bija nesamērīga. Tiesa atzina, ka, lai gan aizturēšanas vietas ir paredzētas ģimeņu uzņemšanai, minētais aizturēšanas centrs gan materiālo apstākļu, gan privātuma trūkuma un naidīgas psiholoģiskās vides dēļ nebija tam piemērots. Tiesa secināja, ka, neskatoties medicīnisku faktu trūkumu, kas pierādītu, ka pieteikuma iesniedzēji atrodas stresa un trauksmes stāvoklī, un neņemot vērā salīdzinoši īso aizturēšanas laiku, šajā situācijā tika pārkāpts 3. pants⁽³³⁵⁾. Vēl vienā lietā ECT konstatēja, ka ECTK 3. pants tika pārkāpts situācijā, kurā četri nepilngadīgie (septiņus mēnešus, trīsarpus, piecus gadus un septiņus gadus veci), būdami kopā ar savu māti, uz vienu mēnesi tika aizturēti slēgtā centrā, kas nebija bērniem piemērots, un medicīniskie fakti liecināja, ka aizturēšanas laikā viņiem ir radušās nopietnas psiholoģiska rakstura problēmas⁽³³⁶⁾.

Runājot par valsts tiesu praksi, Beļģijas valsts padome apturēja tāda tiesību akta īstenošanu, kas pieļautu bērnu aizturēšanu centrā netālu no Briseles lidostas. Valsts padome šādi lēma, jo uzskatīja, ka valsts tiesību aktos ir trūkumi attiecībā uz ģimeņu un bērnu aizsardzību. Nevalstiskās organizācijas, kas iesniedz prasību, apgalvoja, ka centrs nebija piemērots ģimenēm, ka netika ievērotas bērna intereses un ka aizturēšana nebija galējais risinājums⁽³³⁷⁾.

⁽³³¹⁾ Pārstrādātās UND 9. apsvēruma ir citēts 4.3. iedaļā tekstā iepriekš.

⁽³³²⁾ ECT, 2018. gads, *Bisitieva*, turpat (312. zems.v. piez. tekstā iepriekš) 77. punkts.

⁽³³³⁾ Turpat, 78. punkts. Nemiet vērā, ka attiecībā uz ģimenēm, kurās ir nepilngadīgie, iespējams piemērot pārstrādātās UND noteiktās garantijas nepilngadīgajiem. Papildu informāciju skatīt 4.8.3. iedaļā.

⁽³³⁴⁾ Turpat, 85. punkts.

⁽³³⁵⁾ ECT, 2012. gada 19. janvāra spriedums lietā *Popov/Francija*, Nr. 39472/07 un 39474/07 (izvilkumi angļu valodā), 92.–103. punkts.

⁽³³⁶⁾ ECT 2010. gada 19. janvāra spriedums lietā *Muskhadzhiyeva un citi/Beļģija*, Nr. 41442/07 (kopsavilkums angļu valodā), 57.–63. punkts.

⁽³³⁷⁾ Valsts padomes (*Raad van State/Conseil d'état*) 2019. gada 4. aprīļa spriedums lietā *L'ordre des Barreaux Francophones et Germanophone un citi/Beļģija*, Nr. 244.190. Sk. arī Augstākās tiesas (Polija) 2017. gada 2. marta spriedumu lietā *S.C., Z.C. un F.C.*, Sygn. akt II KK 358/16 (kopsavilkums angļu valodā).

Čehijas Augstākā administratīvā tiesa nolēma, ka ģimenes, tostarp nepilngadīgā, ārvalstniekiem paredzētā aizturēšana aizturēšanas iestādē, lai gan citas ģimenes tika nosūtītas uz uzņemšanas centriem, nozīmēja, ka aizturēšanai bija alternatīvs risinājums, ko valsts iestādei vajadzēja ņemt vērā, pieņemot lēmumu par ģimenes aizturēšanu ⁽³³⁸⁾.

Šveices Federālā tiesa lēma, ka tādu ģimeņu aizturēšana, kurās ir nepilngadīgi bērni, atsevišķos gadījumos ir pamatota, bet, neskatoties uz to, lai šāds lēmums atbilstu ECTK, ir jāveic samērīguma izvērtējums saskaņā ar 8. panta 2. punktu ⁽³³⁹⁾. Vācijas Federālā tiesa atzina, ka iestādēm – un tiesām – ir stingrs pienākums izvērtēt tādu ģimeņu aizturēšanas samērīgumu, kurās ir nepilngadīgi bērni, kā arī tām ir pienākums katrā atsevišķā gadījumā pārliecināties, vai aizturēšanas iestādes ņem vērā nepilngadīgā vajadzības ⁽³⁴⁰⁾.

Dalībvalstis var atkāpties no 11. panta 4. punktā noteiktajām prasībām 4.8.7. iedaļā izklāstītajos apstākļos.

4.8.6. Sieviešu kārtas pieteikuma iesniedzēju aizturēšana

Sieviešu kārtas pieteikuma iesniedzēju aizturēšanas kontekstā pārstrādātās UND 11. panta 5. punktā ir noteikts:

Pārstrādātās UND 11. panta 5. punkts

Ja tiek aizturētas pieteikuma iesniedzējas sievietes, dalībvalstis nodrošina, ka viņas izmitina atsevišķi no pieteikuma iesniedzējiem vīriešiem, ja vien viņi nav ģimenes locekļi un ja visas attiecīgās personas tam piekrīt.

Izņēmumus no pirmās daļas var attiecināt arī uz kopīgu telpu izmantošanu, kas paredzētas atpūtas vai sociāliem pasākumiem, tostarp maltītēm.

Šajā sakarā, pieņemot lēmumu par kādu sieviešu kārtas pieteikuma iesniedzēju, kura imigrantu aizturēšanas centrā pavadīja 14,5 mēnešus, ECT ņēma vērā viņas nestabilo veselības stāvokli un konstatēja ECTK 3. panta pārkāpumu. Tā secināja, ka “lietā minēto apstākļu kumulatīvā efekta dēļ tika aizskarta pieteikuma iesniedzējas cieņa, kā arī šajos apstākļos viņu pārņēma dusmas un nevērtības sajūta, kas var radīt pazemojumu un ietekmēt viņas fiziskās un morālās pretošanās spējas” ⁽³⁴¹⁾.

UNHCR norāda uz vispārēju principu, ka grūtnieces un mātes, kuras bērnu baro ar krūti, nevajadzētu aizturēt, kā arī tā sniedz norādījumus par sieviešu kārtas starptautiskās

⁽³³⁸⁾ Augstākās administratīvās tiesas (Čehija) 2015. gada 17. jūnija spriedums lietā 1 Azs 39/2015-56, (kopsavilkums angļu valodā).

⁽³³⁹⁾ Federālā tiesa (Šveice), 2017. gads, 2C_1052/2016, 2C_1053/2016 (kopsavilkums angļu valodā), turpat (262. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽³⁴⁰⁾ Federālās tiesas (Bundesgerichtshof, Vācija) 2012. gada 11. oktobra spriedums lietā V ZB 154/11., 14. punkts.

⁽³⁴¹⁾ ECT, 2013. gads, *Aden Ahmed/Malta*, turpat (296. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 99. punkts. Pretēja pieeja ir ECT 2015. gada 26. novembra spriedumā lietā *Mahamed Jama/Malta*, Nr. 10290/13; un ECtHR, 2016. gads, *Elmi un Abubakar/Malta*, turpat (321. zemsv. piez. tekstā iepriekš). Abos spriedumos tiesa lēma, ka aizturot divas citas sievietes, kurām bija atšķirīgas veselības problēmas, līdzīgos apstākļos Maltā, netika pārkāpts ECTK 3. pants.

aizsardzības pieteikuma iesniedzēju aizturēšanu, ja šāda aizturēšana tik tiešām ir vajadzīga ⁽³⁴²⁾.

Apstākļi, kuros dalībvalstis var atkāpties no prasības pieteikuma iesniedzējas sievietes izmitināt atsevišķi no vīriešiem, ir izklāstīti 4.8.7. iedaļā ⁽³⁴³⁾.

4.8.7. Atkāpes no īpašajām garantijām attiecībā uz mazāk aizsargātu personu aizturēšanu

Pārstrādātās UND 11. panta 6. punkts paredz, ka “pienācīgi pamatotos gadījumos un uz atbilstīgu laikposmu, kas ir cik iespējams īss (..), ja pieteikuma iesniedzējs tiek aizturēts robežpostenī vai tranzīta zonā, izņemot gadījumus, kas minēti [pārstrādātās PPD] 43. pantā”, dalībvalstis var atkāpties no:

- prasības, ka iestādēm ir jānodrošina, lai aizturētiem nepilngadīgajiem ir iespēja iesaistīties brīvā laika pavadīšanas pasākumos, tostarp rotaļās un atpūtas pasākumos, kas atbilst viņu vecumam (pārstrādātās UND 11. panta 3. punkts);
- prasības, ka aizturētas ģimenes izmitina atsevišķi, kas nodrošina pienācīgu privātumu (11. panta 4. punkts);
- prasības, ka, ja tiek aizturētas pieteikuma iesniedzējas sievietes, tās jāizmitina atsevišķi no pieteikuma iesniedzējiem vīriešiem (11. panta 2. punkts).

Izņēmuma kārtā dalībvalstis var nelietot šo atkāpi, ja tās īsteno procedūras, lai laikā, kamēr pieteikuma iesniedzējs atrodas pie robežas vai tranzīta zonā, a) lemtu par to, vai starptautiskās aizsardzības pieteikums, kas iesniegts pie robežas vai tranzīta zonā, ir atzīstams par pieņemamu atbilstoši pārstrādātās PPD 33. pantam, un/vai b) noteiktu pieteikuma būtību atbilstoši pārstrādātās PPD 31. panta 8. punktam. Pēdējais nosacījums attiecas uz paātrinātajām procedūrām un/vai procedūrām, kas saskaņā ar pārstrādātās PPD 43. pantu tiek veikta pie robežas vai tranzīta zonās.

Neraugoties uz to, ka šīs atkāpes nav plaši piemērojamas, nedrīkst aizmirst, ka viens no standartiem, pēc kuriem izvērtē aizturēšanas apstākļus, proti ES Pamattiesību hartas 4. pants/ECTK 3. pants ir uzskatāmi par absolūtiem. Nav pieļaujama pat pagaidu atkāpe, ja pastāv iespēja, ka tādējādi tiks pārkāpts ES Pamattiesību hartas 4. pants/ECTK 3. pants. Turklāt valsts iestādēm ir pienākums veikt atkāpi, ja tas nepieciešams samērīguma principa ievērošanai. Šī iemesla dēļ pārstrādātās UND 11. panta 6. punktā noteiktā pagaidu aizturēšanu nedrīkst plaši interpretēt. Piemēram, ja aizturēšanas apstākļi ir uzskatāmi par neatbilstošiem, jo tajos ilgu laika posmu nepilngadīgajiem nav nodrošinātas telpas un tiem nav pieejamas savam vecumam atbilstošas brīvā laika pavadīšanas iespējas, šādu situāciju var uzskatīt par pārkāpumu.

⁽³⁴²⁾ UNHCR, Vadlīnijas aizturēšanas jautājumos, 2012. gads, turpat (261. zems. piez. tekstā iepriekš), 9.3. vadlīnija, 37. lpp. Sk. arī Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 32 par sieviešu bēgļa statusa, patvēruma, tautības un bezvalstniecības aspektiem, kas saistīti ar dzimumu, 2014. gada 14. novembris, CEDAW/C/GC/32, 34. punkts par viņu īpašajām vajadzībām.

⁽³⁴³⁾ Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novērsšanai (CPT komiteja) norāda, ka gadījumos, kad valsts nenodrošina atsevišķu izmitināšanu, rodas apgalvojumi par sliktu izturēšanos pret sievietēm, kuras ir ieslodzījumā vīriešiem, un seksuālu uzbrukumu, tostarp vārdisku vardarbību ar seksuālām nozīmēm (CPT standarti, CPT/Inf/E (2002) 1 – Rev. 2010).

5. daļa. Mazāk aizsargāti pieteikumu iesniedzēji un Dublinas III regula

Šajā tiesiskās analīzes daļā ir skaidroti mazāk aizsargāti pieteikuma iesniedzēju aizsardzības pasākumi, kas saskaņā ar Dublinas III regulas prasībām nosaka, kura no dalībvalstīm ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izvērtēšanu. Šie pasākumi tiek veikti līdz dienai, kad vai nu pieteikuma iesniedzējs tiek pārsūtīts uz atbildīgo dalībvalsti, vai valsts, kurā pieteikuma iesniedzējs atrodas, pārņem atbildību. Šī daļa ir sadalīta 7 iedaļās, kā norādīts 16. tabulā.

16. tabula. 5. daļas struktūra

Iedaļa	Nosaukums	Lpp.
5.1.	Ievads	99
5.2.	Garantijas nepilngadīgajiem (bez pavadības)	102
5.3.	Kritēriji atbildīgās dalībvalsts noteikšanai	104
5.4.	Diskrecionārās klauzulas	110
5.5.	Personu pārvešana	113
5.6.	Aizturēšana	123
5.7.	Efektīvi tiesiskās aizsardzības līdzekļi	124

5.1. Ievads

Citas saistītās EASO publikācijas

- EASO, *Patvēruma sniegšanas procedūras un neizraidīšanas princips: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 3. daļa “Dalībvalstis, kuras saskaņā ar Dublinas III regulu ir atbildīgas par pieteikuma izvērtēšanu”.

Atšķirībā no pārstrādātās PPD un pārstrādātās UND Dublinas III regulā⁽³⁴⁴⁾ nav noteikumu, kuros būtu uzskaitīti piemēri par mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem vai pieteikuma iesniedzējiem, kuriem nepieciešamas īpašas garantijas. Nepilngadīgie bez pavadības ir vienīgā pieteikuma iesniedzēju kategorija, kas Dublinas III regulā⁽³⁴⁵⁾ nepārprotami ir norādīta kā “neaizsargāta”. Ir izstrādāti īpaši noteikumi, kas attiecas uz darbu ar nepilngadīgajiem (bez pavadības), kā arī tādiem pieteikuma iesniedzējiem, kuriem nepieciešama veselības aprūpe un kuri atrodas citu personu apgādībā⁽³⁴⁶⁾.

⁽³⁴⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija) (Dublinas III regula).

⁽³⁴⁵⁾ Sk. 13. apsvērumu: “Papildus būtu jāparedz konkrētas procesuālas garantijas nepilngadīgām personām to neaizsargātības dēļ.”

⁽³⁴⁶⁾ “Nepilngadīgas personas (bez pavadības)”: 13. apsvēruma, 6. un 8. pants un 31. panta 2. punkta c) apakšpunkts. “Personas, kurām nepieciešama veselības aprūpe”: 31. panta 2. punkta a) apakšpunkts un 32. pants. “Apgādībā esošas personas”: 16. apsvēruma un 16. pants.

Tomēr fakts, ka regulā nepārprotami norādīts, ka tikai nepilngadīgas personas ir “mazāk aizsargātas”, un atsaucas vienīgi uz nepilngadīgu personu, pieteikuma iesniedzēju, kuriem nepieciešama veselības aprūpe, un apgādībā esošu personu stāvokli, neaizliedz citām mazāk aizsargātu personu kategorijām saņemt Dublīnas procedūrā paredzēto atsevišķo pieteikuma izvērtējumu, atbalstu un/vai īpašās garantijas.

Saskaņā ar Dublīnas III regulas 11. apsvērumu pārstrādātā UND ⁽³⁴⁷⁾ ir piemērojama Dublīnas procedūrai. Dalībvalstij, kura saņem starptautiskās aizsardzības pieteikumus, saskaņā ar pārstrādāto UND ir pienākums pieteikuma iesniedzējam nodrošināt minimālos uzņemšanas nosacījumus. Ja dalībvalsts lūdz citu dalībvalsti uzņemt vai atpakaļuzņemt konkrēto pieteikuma iesniedzēju, šis pienākums “izbeidzas tikai tad, kad dalībvalsts, kura izteikusi lūgumu, faktiski īsteno minētā pieteikuma iesniedzēja pārvietošanu” ⁽³⁴⁸⁾. Turklāt Dublīnas III regulas 12. apsvērumā minēts, ka pārstrādātā PPD “būtu jāpiemēro papildus noteikumiem par procesuālajām garantijām, kas tiek noteiktas ar šo regulu, un tos neskarot”.

Tādējādi pārstrādātā UND (sk. iepriekš 4. daļu) un pārstrādātā PPD (sk. iepriekš 7. daļu) noteikumus piemēro arī Dublīnas procedūrai, “ievērojot [šo] direktīvu piemērošanas ierobežojumus” ⁽³⁴⁹⁾. Tālab no šīm direktīvām izrietošās Dublīnas procedūras saistības un standarti, tostarp noteikumi attiecībā uz pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas un/vai procesuālām vajadzībām, vienādā mērā ir saistoši visiem pieteikuma iesniedzējiem ⁽³⁵⁰⁾. Tādēļ dalībvalstīm katrā Dublīnas procedūras posmā ir pienākums ņemt vērā jebkādas pieteikuma iesniedzēja īpašās uzņemšanas vai procesuālās vajadzības saskaņā ar pārstrādāto UND un pārstrādāto PPD.

Dublīnas procedūra tiek uzsākta, “tiklīdz kādā no dalībvalstīm pirmo reizi tiek iesniegts starptautiskās aizsardzības pieteikums” ⁽³⁵¹⁾. Tajā ir iekļauta atbildīgās dalībvalsts noteikšanas procedūra, lēmums par konkrētu personu pārsūtīšanu vai nepārsūtīšanu, kā arī pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšana vai pieteikuma izvērtēšanas atbildības pārņemšana no tās dalībvalsts puses, kurā pieteikuma iesniedzējs atrodas ⁽³⁵²⁾. Ja persona tika pārsūtīta kļūdas dēļ vai lēmums par pārsūtīšanu ir atcelts ar tiesas spriedumu, šajā procedūrā var veikt atpakaļsūtīšanu uz pieprasījumu iesniegušo dalībvalsti ⁽³⁵³⁾.

Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējiem, kuri ir vai nu nepilngadīgas personas, vai ģimenes locekļi, jo sevišķi svarīgi varētu būt tas, lai kritēriji par šīm personu kategorijām atbildīgās dalībvalsts noteikšanai (galvenokārt no 8. līdz 11. pantam), būtu likumīgi ievēroti ⁽³⁵⁴⁾.

13. apsvērumā ir noteikts, ka, īstenojot Dublīnas III regulu, dalībvalstīm pirmkārt jāņem vērā bērna intereses.

⁽³⁴⁷⁾ 11. apsvērumā ir noteikts: “Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/33/ES (2013. gada 26. jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (7), būtu jāpiemēro atbildīgās dalībvalsts noteikšanas procedūrai, kā noteikts saskaņā ar šo regulu, ievērojot minētās direktīvas piemērošanas ierobežojumus.”

⁽³⁴⁸⁾ EST, 2012. gads, *Cimade*, turpat (121. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 61. punkts, sk. arī Dublīnas III regulas 11. apsvērumu.

⁽³⁴⁹⁾ 11. un 12. apsvērumi.

⁽³⁵⁰⁾ EST, 2017. gads, *C.K. un citi*, turpat (40. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 70. punkts.

⁽³⁵¹⁾ Dublīnas III regulas 20. panta 1. punkts.

⁽³⁵²⁾ Sk. *EASO, Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 3.1. iedaļa.

⁽³⁵³⁾ Sk. Dublīnas III regulas 30. panta 2. punktu un EST 2018. gada 25. janvāra spriedumu lietā *Bundesrepublik Deutschland/Aziz Hasan*, C-360/16, EU:C:2018:35.

⁽³⁵⁴⁾ Sk. 5.3. iedaļu.

Dublinas III regulas 13. apsvēruma

Saskaņā ar 1989. gada Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par bērna tiesībām un Eiropas Savienības Pamattiesību hartu dalībvalstu galvenajam apsvērumam, piemērojot šo regulu, vajadzētu būt bērna interesēm. Izvērtējot bērna intereses, dalībvalstīm jo īpaši būtu pienācīgi jāņem vērā nepilngadīgās personas labklājība un sociālā attīstība, drošuma un drošības apsvērumi un paša nepilngadīgā uzskati, ja vien tas iespējams saskaņā ar viņa vecumu un briedumu, tostarp šīs personas izcelsme. Turklāt būtu jānosaka īpašas procesuālās garantijas nepilngadīgajiem bez pavadības, ņemot vērā viņu īpašo neaizsargātības situāciju.

Galvenajam apsvērumam vajadzētu būt ģimenes dzīves neaizskaramībai.

Dublinas III regulas 14. apsvēruma

Saskaņā ar Eiropas Konvenciju par cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzību un Eiropas Savienības Pamattiesību hartu dalībvalstu galvenajam apsvērumam, piemērojot šo regulu, vajadzētu būt ģimenes dzīves neaizskaramībai

Dublinas III regulas 32. un 39. apsvērumā noteikts, ka dalībvalstīm ir jāievēro savas saistības atbilstīgi ECT judikatūrai un tās īstenošanā ir pilnībā jānodrošina ES Pamattiesību hartas 18. pantā garantētās patvēruma tiesības, kā arī tiesības, kas izriet no ES Pamattiesību hartas 1., 4., 7., 24. un 47. panta ⁽³⁵⁵⁾. EST judikatūrā ir noteikts, ka Savienības atvasināto tiesību noteikumus, tostarp Dublinas III regulu, ir jāinterpretē un jāpiemēro tādā veidā, kas ir atbilstošs ES Pamattiesību hartei ⁽³⁵⁶⁾.

Ja konstatē, ka pieteikuma iesniedzējiem ir nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas saskaņā ar pārstrādātās PPD 24. pantu (sk. 3. daļu), tiem jāsaņem pienācīgs atbalsts, lai visas Dublinas procedūras laikā tie varētu izmantot tiesības un pildīt pienākumus, kas paredzēti Dublinas III regulā. Var būt nepieciešams sniegt arī īpašu atbalstu, lai šādi pieteikuma iesniedzēji varētu izmantot savas tiesības uz informāciju (4. pants) un personisku interviju (5. pants), kas noteiktas Dublinas III regulā. Tādēļ Dublinas III regulas 4. panta 1. punkta vispārējais noteikums ir jāīsteno, ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja īpašās procesuālās vajadzības. Tas jo īpaši paredz, ka “pēc (...) pieteikuma iesniegšanas tā iesniedzējs tostarp ir jāinformē par atbildīgās dalībvalsts noteikšanas kritērijiem, personiskas sarunas organizēšanu un iespēju sniegt informāciju kompetentajām iestādēm” ⁽³⁵⁷⁾. Piemēram, īpašs atbalsts var būt nepieciešams pieteikuma iesniedzējiem, kuriem ir psiholoģiskas traumas vai citas garīgās veselības problēmas vai kuriem ir mācīšanās attīstības traucējumi.

31. pants nosaka noteikumus attiecīgās informācijas apmaiņai, pirms veic pārsūtīšanu. Tie nosaka, ka dalībvalsts, kas veic personu pārsūtīšanu, “paziņo atbildīgajai dalībvalstij tos personas datus attiecībā uz pārsūtāmo personu, kas ir pieņemami, atbilstoši un samērīgā apjomā vienīgi nolūkā nodrošināt, ka valsts tiesību aktos paredzētās kompetentās iestādes

⁽³⁵⁵⁾ Sk. EST, 2017. gads, C.K. un citi, turpat (40. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 63. punkts.

⁽³⁵⁶⁾ Analogijai attiecībā uz Dublinas III regulu sk. EST (VP), 2011. gads, NS un citi, turpat (16. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 77. un 99. punkts. Sk. arī EST, 2017. gads, C.K. un citi, turpat (40. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 59. punkts; un EST (VP), 2019. gads, Jawo, turpat (39. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 78. punkts.

⁽³⁵⁷⁾ EST, 2018. gada 4. oktobra spriedums lietā *Bahtiyar Fathi/Predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-56/17, EU:C:2018:803, 48. punkts.

atbildīgajā dalībvalstī var sniegt minētajai personai pienācīgu palīdzību, tostarp neatliekamu medicīnisko palīdzību, kas vajadzīga, lai aizsargātu viņas būtiskas intereses, un nodrošināt šajā regulā un citos attiecīgos juridiskos patvēruma jomas instrumentos paredzētās aizsardzības un tiesību nepārtrauktību.”⁽³⁵⁸⁾

Dublinas III regulas 32. panta 1. punkts nosaka, ka dalībvalstu starpā tiek veikta informācijas apmaiņa attiecībā uz “personām ar invaliditāti, vecāka gadagājuma cilvēkiem, grūtniecēm, nepilngadīgiem un personām, kas pārcietušas spīdzināšanu, izvarošanu vai cita veida nopietnu psiholoģisku, fizisku un seksuālu vardarbību”. Šis punkts nosaka, ka datu apmaiņu veic “vienīgi nolūkos nodrošināt medicīnisku aprūpi vai ārstēšanu”⁽³⁵⁹⁾.

5.2. Garantijas nepilngadīgajiem (bez pavadības)

Citas saistītās EASO publikācijas

- *EASO, Patvēruma sniegšanas procedūras un neizraidīšanas princips: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 3.4. iedaļa: detalizēts izklāsts par īpašām procesuālām garantijām un to ietekmi uz nepilngadīgajiem.

Dublinas III regulas 6. pants nosaka “garantijas nepilngadīgajiem”, tostarp nepilngadīgajiem bez pavadības. Termini “nepilngadīgie” un “nepilngadīgie bez pavadības” ir formulēti Dublinas III regulas 2. panta i) un j) punktā, kas saskan ar pārējām KEPS metodēm⁽³⁶⁰⁾

Dublinas III regulas 2. panta i) un j) punkts

a) “nepilngadīgais” ir trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kas jaunāks par 18 gadiem;

b) “nepilngadīgais bez pavadības” ir nepilngadīgais, kas ieradies dalībvalstu teritorijā bez tāda pieaugušā pavadības, kurš ir par viņu atbildīgs saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, un kamēr šāds pieaugušais nav par viņu uzņēmis aizgādību; tas ietver arī nepilngadīgo, kas palicis bez pavadības pēc ierašanās dalībvalstu teritorijā;

Saistībā ar 13. apsvērumu⁽³⁶¹⁾, kas atsaucas uz CRC un ES Pamattiesību hartu, regulas 6. panta 1. punktā noteikts, ka “bērna intereses ir dalībvalstu galvenais apsvērumus attiecībā uz visām šajā regulā paredzētajām procedūrām”⁽³⁶²⁾.

6. panta 2. punkts nosaka, ka “dalībvalstis nodrošina, ka saistībā ar visām (..) regulā paredzētajām procedūrām nepilngadīgo bez pavadības pārstāv un/vai viņam palīdz pārstāvis”. Lai nodrošinātu, ka bērna intereses ir katras situācijas galvenais apsvērumus un tās tiek pienācīgi izvērtētas, ir jānodrošina, ka nepilngadīgā pārstāvis “ir kvalificēts un viņam ir īpašas

⁽³⁵⁸⁾ Dublinas III regulas 31. panta 1. punkts.

⁽³⁵⁹⁾ Sk. arī 5.5. iedaļu.

⁽³⁶⁰⁾ pārstrādātās UND 2. panta d) punkts, pārstrādātās PPD 2. panta l) punkts un pārstrādātās KD 2. panta k) un l) punkts.

⁽³⁶¹⁾ 13. apsvērumus ir citēts iepriekš 5.1. iedaļā. Sk. EST, 2013. gads, MA, BT un DA, turpat (106. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 57. punkts.

⁽³⁶²⁾ Jēdziena “bērna intereses” vispārīgu analīzi sk. 2.4. iedaļā.

zināšanas, lai nodrošinātu, ka nepilngadīgā intereses tiek ņemtas vērā”⁽³⁶³⁾. Pārstāvim jābūt pieejam “attiecīgo pieteikuma iesniedzēja lietas dokumentu saturam pieteikuma iesniedzēja lietā, tostarp īpašajam bukletam, kas paredzēts nepilngadīgajiem bez pavadības”.

Dublinas III regula nenosaka termiņu, līdz kuram nepilngadīgajam bez pavadības ir jābūt norīkotam pārstāvim, kurš viņu pārstāvēs vai viņam palīdzēs. Taču, tas jādara, ievērojot 2. panta k) punktu, kurā noteikts, ka pārstāvis ir norīkots, lai “palīdzētu nepilngadīgajam bez pavadības un pārstāvētu viņu [Dublinas procedūrā] nolūkā nodrošināt bērna intereses un vajadzības gadījumā īstenot nepilngadīgās personas tiesībspēju un rīcībspēju”. Saskaņā ar pārstrādāto PPD dalībvalstīm ir izvēle – nepilngadīgajam ir tiesības sagatavot starptautiskās aizsardzības pieteikumu vai nu savā vārdā. vai arī ar savu vecāku vai citu pieaugušo ģimenes locekļu starpniecību, vai arī tāda pieaugušā starpniecību, kas ir par viņu atbildīgs saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem, vai arī pārstāvja starpniecību (pārstrādātās PPD 7. panta. 3. punkts). Tāpēc pastāv iespēja, ka pārstāvi vajadzēs iecelt jau pirms procedūras uzsākšanas Dublinas III regulas 20. panta 1. punkta izpratnē, ja saskaņā ar iesaistītās dalībvalsts tiesību aktiem nepilngadīgajam bez pavadības nav tiesībspēja un rīcībspēja rīkoties savā vārdā

Ja pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgais bez pavadības, sniegtajai informācijai ir jābūt viņa vecumam atbilstoši. Komisijas īstenošanas regulas (ES) Nr. 118/2014 XI pielikumā⁽³⁶⁴⁾ ir ietverts kopējs buklets, kas izveidots atbilstoši Dublinas III regulas 4. panta 3. punktam un 34. apsvērumam un ko dalībvalstīm ir ieteicams izmantot, lai atbilstoši Dublinas III regulas 4. un 5. pantam nepilngadīgos bez pavadības informētu par procedūru.

Regulas 6. panta 3. punktā ir sīkāk aprakstīti daži no faktoriem, kas jāņem vērā bērnu interešu izvērtēšanā.

Dublinas III regulas 6. panta 3. punkts.

Bērna interešu izvērtēšanā dalībvalstis cieši sadarbojas savā starpā un jo īpaši ņem vērā šādus faktoros:

- a) ģimenes atkalapvienošanās iespējas;
- b) nepilngadīgā labklājību un sociālo attīstību;
- c) drošuma un drošības apsvērumus, jo īpaši, ja pastāv risks, ka nepilngadīgais varētu būt cilvēku tirdzniecības upuris;
- d) nepilngadīgā viedokli atbilstoši viņa vecumam un briedumam.

Dublinas III regulas 6. panta 3. punkts nosaka, ka bērna interešu izvērtēšanā dalībvalstis, cita starpā, ņem vērā “nepilngadīgā viedokli atbilstoši viņa vecumam un briedumam”. Tas nozīmētu, ka ar nepilngadīgo pieteikuma iesniedzēju ir jārīko saruna, ja var uzskatīt, ka tā būs atbilstoša viņa vecumam un briedumam. Šis Dublinas III regulas skaidrojums saskan ar CRC 12. panta 2. punktu, kurā norādīts:

⁽³⁶³⁾ Dublinas III regulas 6. panta 2. punkts.

⁽³⁶⁴⁾ Komisijas īstenošanas regula (ES) Nr. 118/2014 (2014. gada 30. janvāris), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, OV L 39, 1. lpp.

šajā nolūkā bērnam tiek dota iespēja tikt uzklautam jebkādā ar viņu saistītā tiesvedībā un administratīvā procesā vai nu tieši, vai ar pārstāvja vai attiecīgas iestādes starpniecību, ievērojot attiecīgās valsts tiesību aktu procesuālās normas ⁽³⁶⁵⁾.

Bērnu tiesību komitejas vispārējā komentārā Nr. 12 ir noteikts: “Konvencijas 12. pants paredz, ka ikvienam bērnam ir tiesības brīvi paust savu viedokli visos jautājumos, kas viņu skar, un līdz ar to izrietošās tiesības, ka šādam viedoklim ir jāpievērš pienācīga uzmanība atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei.” ⁽³⁶⁶⁾

6. panta 4. punkts paredz sekojošo:

Dublinas III regulas 6. panta 4. punkts, pirmās divas daļas

Lai piemērotu 8. pantu, dalībvalsts, kurā nepilngadīgais bez pavadības iesniedzis starptautiskās aizsardzības pieteikumu, cik drīz vien iespējams veic atbilstīgas darbības, lai dalībvalstu teritorijā apzinātu nepilngadīgā bez pavadības ģimenes locekļus, brāļus vai māsas vai radniekus, vienlaikus aizsargājot bērna intereses.

Šajā sakarā minētā dalībvalsts var lūgt starptautisku vai citu atbilstīgu organizāciju palīdzību, un atvieglināt nepilngadīgā piekļuvi šādu organizāciju sniegtajiem atrašanas pakalpojumiem ⁽³⁶⁷⁾

No regulas 6. panta 4. punkta izriet, ka dalībvalstīm jāīsteno pasākumi, lai dalībvalstu teritorijā apzinātu nepilngadīgā bez pavadības ģimenes locekļus, brāļus vai māsas, vai radniekus, lai tostarp piemērotu šīs pašas regulas 8. pantā ietvertos kritērijus par atbildīgās dalībvalsts noteikšanu” ⁽³⁶⁸⁾.

“Minēto kompetento iestāžu darbinieki, kuri izskata lūgumus, kas saistīti ar nepilngadīgajiem bez pavadības, jau ir pienācīgi apmācīti saistībā ar nepilngadīgo īpašajām vajadzībām un turpina saņemt šādu apmācību” ⁽³⁶⁹⁾

5.3. Kritēriji atbildīgās dalībvalsts noteikšanai

Fakts, ka pieteikuma iesniedzējs ir neaizsargāts var būt nozīmīgs faktors nosakot par pieteikuma izvērtēšanu atbildīgo dalībvalsti ⁽³⁷⁰⁾ Šo kritēriju hierarhijā jāņem vērā fakts, ka bērna intereses un ģimenes dzīves neaizskaramība ir galvenais apsvēruma (sk. 2.4., 5.1 un 5.2. iedaļu) ⁽³⁷¹⁾.

⁽³⁶⁵⁾ Sk. arī CRC komitejas 2018. gada 27. septembra nostāju lietā *Y.B. un N.S./Belģija*, paziņojums Nr. 12/2017, CRC/C/79/D/12/2017, 8.7–8.8. punkts, apstiprinot 5 gadus veca bērna tiesības būt uzklautam. 8.7. punktā ir minēts: “(..) Fakts, ka bērns ir ļoti jauns vai atrodas neaizsargātā stāvoklī (piemēra., viņam ir invaliditāte, viņš pieder minoritātei, viņš ir bēglis u. tml.) neatņem viņam tiesības izteikt savu viedokli, kā arī, izvērtējot viņa intereses, nesamazina viņa viedoklim piešķirto svaru”. Sk. 7.5.6. iedaļu turpmāk.

⁽³⁶⁶⁾ CRC komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 12, turpat (193. zems. piez. tekstā iepriekš), 15. punkts. Vairāk par bērna tiesībām uz uzklautāšanu sk. 7.5.6. iedaļu turpmāk, kā arī 683. zems. piez. tekstu.

⁽³⁶⁷⁾ Ja pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgais un nav precējies, tad saskaņā ar Dublinas III regulas 2. panta g) punktu viņa ģimenes locekļi ir tēvs, māte vai cits pieaugušais, kas ir atbildīgs par pieteikuma iesniedzēju saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, kurā atrodas pieaugušais un saskaņā ar 2. panta h) punktu radnieks ir pieteikuma iesniedzēja pieaugusi tante vai tēvocis vai vecvecāks, kas atrodas dalībvalsts teritorijā, neatkarīgi no tā, vai pieteikuma iesniedzējs ir dzimis laulībā vai ārpus laulības, vai ir adoptēts, kā noteikts attiecīgās valsts tiesību aktos.

⁽³⁶⁸⁾ EST 2017. gada 26. jūlija spriedums lietā *Tsegezab Mengesteab/Bundesrepublik Deutschland*, C-670/16, EU:C:2017:587, 87. punkts.

⁽³⁶⁹⁾ Dublinas III regulas 6. panta 4. punkts. Papildu informācijai sk. 5.3.1. iedaļu, kas attiecas uz regulas 8. pantu

⁽³⁷⁰⁾ Par kritērijiem, kas jāņem vērā atbildīgās dalībvalsts noteikšanai sk. *EASO, Patvēruma sniegšanas procedūras un neizraidīšanas princips: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 3.6.2. iedaļa.

⁽³⁷¹⁾ Sk. EST (VP) 2019. gada 2. aprīļa spriedumu lietā *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie/H. un R*, apvienotās lietas C-582/17 un C-583717, EU:C:2019:280, 83. punkts.

Saskaņā ar Dublinas III regulas 7. panta 1. punktu kritērijus “piemēro tādā kārtībā, kādā tie izklāstīti” regulas III nodaļā.

Saskaņā ar regulas 8. pantu pirmais kritērijs attiecas uz nepilngadīgajiem.

Nākamie trīs panti (9., 10. un 11. pants) attiecas uz pieteikuma iesniedzēju ģimenes locekļiem (Dublinas III regulas 2. panta g) punkta izpratnē), kuri atrodas dalībvalstī. Šie kritēriji ir augstākas prioritātes nekā tiem sekojoši kritēriji. Turklāt, “ja pieteikuma iesniedzējs, ņemot vērā grūtniecības, jaundzimuša bērna, nopietnas saslimšanas, smagas invaliditātes vai vecuma dēļ ir atkarīgs no palīdzības, ko sniedz viņa bērns, brālis vai māsa vai vecāks, kas likumīgi uzturas kādā dalībvalstī” vai vice versa, “dalībvalstis pieteikuma iesniedzēju parasti patur kopā” ar minēto ģimenes loekli, kā noteikts 16. panta 1. punkta saistošajos atbildības kritērijos ⁽³⁷²⁾.

5.3.1. Nepilngadīgie

Kā minēts iepriekš, Dublinas III regulas 8. pants ir pirmais kritērijs, kas jāņem vērā nosakot, kura dalībvalsts būs atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izvērtēšanu. 8. panta 1., 2., 3., 4. punktā noteikts:

Dublinas III regulas 8. panta 1., 2., 3. un 4. punkts

Nepilngadīgie

1. Ja pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgais bez pavadības, tad atbildīgā dalībvalsts ir tā dalībvalsts, kurā likumīgi atrodas kāds nepilngadīgā bez pavadības ģimenes loceklis vai brālis vai māsa, ar noteikumu, ka tas ir nepilngadīgā interesēs. Ja pieteikuma iesniedzējs ir precējies nepilngadīgais, kura laulātais likumīgi neatrodas dalībvalstu teritorijā, tad atbildīgā dalībvalsts ir tā dalībvalsts, kurā likumīgi atrodas nepilngadīgā tēvs, māte vai kāds cits pieaugušais, kas saskaņā ar tiesību aktiem vai minētās dalībvalsts praksi ir atbildīgs par nepilngadīgo, vai viņa brālis vai māsa.
2. Ja pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgais bez pavadības, kuram ir radnieks, kas likumīgi atrodas citā dalībvalstī, un ja, balstoties uz individuālu izvērtējumu, ir konstatēts, ka šis radnieks var par viņu parūpēties, tad minētā dalībvalsts apvieno nepilngadīgo ar viņa radnieku un ir atbildīgā dalībvalsts, ar noteikumu, ka tas ir nepilngadīgā interesēs.
3. Ja 1. un 2. punktā minētie ģimenes locekļi, brāļi vai māsas vai radnieki atrodas vairāk nekā vienā dalībvalstī, tad lēmumu par atbildīgo dalībvalsti pieņem, ņemot vērā to, kas ir nepilngadīgā bez pavadības interesēs.
4. Ja attiecīgajai personai nav ģimenes locekļa, brāļa vai māsas vai radnieka, atbildīgā dalībvalsts ir tā dalībvalsts, kurā bērns iesniedzis savu patvēruma pieteikumu, ar noteikumu, ka tas ir šā bērna interesēs

⁽³⁷²⁾ Dublinas III regulas 16. panta 1. punkts. 16. pants nav iekļauts regulas III nodaļā, kurā saskaņā ar tās virsrakstu ir aprakstīti atbildības kritēriji, savukārt tas ietverts IV nodaļā par apgādājām personām un diskrecionārām klauzulām. Tomēr 16. apsvērumā ir norādīts, ka “atkarības attiecības” ir “saistošs atbildības kritērijs”.

Regulas 16. apsvēruma, kurā noteikts, ka “ja pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgais bez pavadības, par saistošu atbildības kritēriju būtu jāklūst arī ģimenes locekļa vai radnieka, kas var par viņu rūpēties, klātbūtnei citas dalībvalsts teritorijā”, ir atspoguļots regulas 8. panta 2. punktā.

ES tiesa lietas *MA, BT un DA* spriedumā lēma, ka apstākļos:

kuros nepilngadīgais bez pavadības, kuram nav ģimenes locekļu, kuri likumīgi atrastos kādas dalībvalsts teritorijā, ir iesniedzis patvēruma pieteikumus vairāk nekā vienā dalībvalstī, par “atbildīgo dalībvalsti” nosaka to dalībvalsti, kurā šis nepilngadīgais atrodas pēc tam, kad viņš tajā ir iesniedzis patvēruma pieteikumu. ⁽³⁷³⁾

12. pantā Īstenošanas regulā (EK) Nr. 1560/2003 ⁽³⁷⁴⁾ (Dublinas regula), kas grozīta ar Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 118/2014 ⁽³⁷⁵⁾, ir noteikti pamata noteikumi un īpašie noteikumi attiecībā uz dalībvalstu sadarbību un apspriešanos gadījumos, kad ir jānosaka, kura dalībvalsts ir atbildīga izskatīt nepilngadīgā bez pavadības pieteikumu, ņemot vērā, ka galvenais apsvēruma ir bērna intereses.

5.3.2. Ģimenes dzīve

14. apsvērumā noteikts, ka ģimenes dzīves neaizskaramībai ir jābūt “dalībvalstu galvenajam apsvērumam, piemērojot [Dublinas III] regulu” ⁽³⁷⁶⁾.

Tāpēc Dublinas III regulas 9. pants nosaka:

Dublinas II regulas 9.pants Ģimenes locekļi, kas ir starptautiskās aizsardzības saņēmēji

Ja pieteikuma iesniedzējam ir kāds ģimenes loceklis, kuram ir atļauts uzturēties dalībvalstī kā starptautiskās aizsardzības saņēmējam, neatkarīgi no tā, vai šī ģimene ir bijusi izveidota iepriekš izcelsmes valstī, tad minētā dalībvalsts ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, ar noteikumu, ka attiecīgās personas ir rakstiski paidušas savu vēlēšanos.

Tātad ja, piemēram, vecākiem, kuru nepilngadīgais bērns ir pieteicies starptautiskai aizsardzībai Zviedrijā, ir atļauts uzturēties Itālijā kā starptautiskās aizsardzības saņēmējiem un tie nav rakstiski paiduši savu vēlēšanos, tad Itāliju nevar uzskatīt par dalībvalsti, kas ir atbildīga par nepilngadīgās personas iesniegtā starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu ⁽³⁷⁷⁾.

⁽³⁷³⁾ EST, 2013. gads, *MA, BT un DA*, turpat (106. zems. piez. tekstā iepriekš), 67. punkts, sk. arī 8. panta 4. punktu. EST lietas nosaukums ir *MA*, taču šeit izmantotā lietas atsauce ir *MA, BT un DA*, lai to atšķirtu no lietas *MA, SA un AZ*, uz kuru EST tiesa arī atsaucas kā *MA un citi*.

⁽³⁷⁴⁾ Komisijas 2003. gada 2. septembra Regula (EK) Nr. 1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, OV L 222, 3. lpp. (Atsauces uz Dublinas II regulas 15. panta 2. punktu ir jāinterpretē kā atsauces uz Dublinas III regulas 16. panta 1. punktu.)

⁽³⁷⁵⁾ Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 118/2014 (2014. gada 30. janvāris), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, OV L 39, 1. lpp.

⁽³⁷⁶⁾ Pilnais citāts ir iekļauts 5.1. iedaļā.

⁽³⁷⁷⁾ Šāds argumentācijas piemērs ir Migrācijas lietu apelācijas tiesas (Zviedrija) 2016. gada 26. oktobra spriedums lietā MIG 2016:20.

10. pantā ir piemērots tāds pats princips situācijām, kad pieteikuma iesniedzējam ir ģimenes loceklis, kas starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesnieguši citā dalībvalstī.

Dublinas III regulas 10. pants
Ģimenes locekļi, kas ir starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēji

Ja pieteikuma iesniedzējam ir kāds ģimenes loceklis dalībvalstī un par šā ģimenes locekļa starptautiskās aizsardzības pieteikumu minētajā dalībvalstī vēl nav pieņemts pirmais lēmums pēc būtības, tad minētā dalībvalsts ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, ar noteikumu, ka attiecīgās personas ir rakstiski paidušas savu vēlēšanos.

11. pantā tiek noteikta ģimenes procedūra

Dublinas III regulas 11. pants
Ģimenes procedūra

Ja vairāki ģimenes locekļi un/vai nepilngadīgi neprecējušies brāļi vai māsas iesniedz starptautiskās aizsardzības pieteikumus vienā dalībvalstī vienlaicīgi vai ar pietiekami īsu starplaiku, lai procedūras atbildīgās dalībvalsts noteikšanai veiktu kopā, un ja šajā regulā izklāstīto kritēriju piemērošana novestu pie šo ģimenes locekļu izšķiršanas, tad atbildīgo dalībvalsti nosaka, pamatojoties uz šādiem noteikumiem:

a) par visu ģimenes locekļu un/vai nepilngadīgu neprecējušos brāļu vai māsu starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu ir atbildīga dalībvalsts, kura atbilstoši kritērijiem ir atbildīga par ģimenes locekļu vairākuma uzņemšanu;

b) ja tas nav iespējams, tad atbildīga ir dalībvalsts, kas atbilstoši kritērijiem ir atbildīga par vecākā ģimenes locekļa patvēruma pieteikuma izskatīšanu.

Dublinas III regulas 20. panta 3. punkts nosaka:

Dublinas III regulas 20. panta 3. punkts
Procedūras uzsākšana

Šajā regulā nepilngadīgais, kas ir kopā ar pieteikuma iesniedzēju un atbilst ģimenes locekļa definīcijai, nav nošķirams no ģimenes locekļa un viņa stāvoklis ir tās dalībvalsts ziņā, kura ir atbildīga par minētā ģimenes locekļa starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, pat ja nepilngadīgais nav pieteikuma iesniedzējs, ar noteikumu, ka tas ir nepilngadīgā interesēs. Tāda pati attieksme piemērojama bērniem, kas dzimuši pēc pieteikuma iesniedzēja ierašanās dalībvalstu teritorijā, neuzsākot jaunu procedūru viņu uzņemšanai.

Šajā sakarā EST konstatēja, ka no Dublinas III regulas 20. panta 3. punkta formulējuma skaidri izriet, ka "tikai gadījumā, kad ir konstatēts, ka šāda izvērtējuma veikšana saistībā ar bērna vecāku pieteikumu izvērtēšanu nav šī bērna interesēs, šī bērna situācija ir jāizvērtē atsevišķi

no viņa vecāku situācijas”⁽³⁷⁸⁾. EST ieskatos šis secinājums atbilst Dublinas III regulas 14.–16. apsvērumam, kā arī tostarp 6. panta 3. punkta a) apakšpunktam un 4. punktu, 8. panta 1. punktam un 11. pantam. No šīm tiesību normām izriet, ka ģimenes dzīves neaizskaramība un it īpaši ģimenes grupas vienotības saglabāšana principā atbilst bērna labākajām interesēm⁽³⁷⁹⁾.

EST atzina, ka regulas 20. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka “tad, ja nav pierādījumu par pretējo, šajā tiesību normā ir nostiprināta prezumpcija, saskaņā ar kuru bērna labākajām interesēm atbilst šī bērna situācijas izvērtēšana neatraujami no viņa vecāku situācijas”⁽³⁸⁰⁾.

“Atpakaļuzņemšanas” procedūras laikā “nav no jauna jāpiemēro noteikumi, ar kuriem tiek regulēts šis atbildības noteikšanas process un kuru pirmajā kategorijā ietilpst šīs regulas III nodaļā izklāstītie kritēriji”⁽³⁸¹⁾, ņemot vērā, ka par pieteikuma izvērtēšanu atbildīgās dalībvalsts noteikšanas process jau bija pabeigts dalībvalstī, kurai bija lūgts uzņemt pieteikuma iesniedzēju, un šī procesa rezultātā tika nolemts, ka šai dalībvalstij ir jāuzņemas atbildība par pieteikuma izvērtēšanu.

Vēl divi Dublinas III regulā ietvertie noteikumi, kas attiecas uz atbildīgās dalībvalsts noteikšanu, paredz ģimenes grupas vienotības principa neaizskaramību. Lai uzzinātu vairāk, sk. 5.3.3. iedaļu par apgādājamiem un 5.4. iedaļu par diskrecionārām klauzulām.

5.3.3. Apgādājamie

Prasība pieteikuma iesniedzējus paturēt kopā ar viņu ģimenēm saskaņā ar 16. panta 1. punktu attiecas arī uz apgādājamiem⁽³⁸²⁾. 16. panta 1. un 2. punkts nosaka:

Dublinas III regulas 16. panta 1. un 2. punkts

1. Ja pieteikuma iesniedzējs, ņemot vērā grūtniecības, jaundzimuša bērna, nopietnas saslimšanas, smagas invaliditātes vai vecuma dēļ ir atkarīgs no palīdzības, ko sniedz viņa bērns, brālis vai māsa vai vecāks, kas likumīgi uzturas kādā dalībvalstī, vai ja pieteikuma iesniedzēja bērns, brālis vai māsa vai vecāks, kas likumīgi uzturas kādā no dalībvalstīm, ir atkarīgs no pieteikuma iesniedzēja palīdzības, dalībvalstis pieteikuma iesniedzēju parasti patur kopā vai apvieno ar minēto bērnu, brāli vai māsu vai vecāku, ar noteikumu, ka ģimenes saites ir pastāvējušas izcelsmes valstī, ka bērns, brālis vai māsa vai vecāks, vai pieteikuma iesniedzējs ir spējīgs rūpēties par apgādājamo un ka attiecīgās personas ir rakstiski paudušas savu vēlmi.

2. Ja 1. punktā minētais bērns, brālis vai māsa vai vecāks likumīgi uzturas dalībvalstī, kas nav dalībvalsts, kurā atrodas pieteikuma iesniedzējs, atbildīgā dalībvalsts ir dalībvalsts, kurā likumīgi uzturas bērns, brālis vai māsa vai vecāks, ja vien pieteikuma iesniedzēja veselības stāvoklis ilgāku laiku viņam liedz ceļot uz minēto dalībvalsti. Šādā gadījumā atbildīgā dalībvalsts ir dalībvalsts, kurā atrodas pieteikuma iesniedzējs. Šādai dalībvalstij nav pienākuma pārvietot bērnu, brāli vai māsu vai vecāku uz savu teritoriju.

⁽³⁷⁸⁾ EST, 2019. gads, *M.A., S.A. un A.Z.*, turpat (107. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 88. punkts.

⁽³⁷⁹⁾ Turpat, 89. punkts.

⁽³⁸⁰⁾ Turpat, 90. punkts.

⁽³⁸¹⁾ EST (VP), 2019 gads, *H. un R.*, turpat (369. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 67. punkts.

⁽³⁸²⁾ Sk. arī *EASO, Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 3.6.3. nodaļa.

16. apsvērumā norādīts, ka minēto apstākļu gadījumā regulas 16. pants kļūst “par saistošu atbildības kritēriju” ⁽³⁸³⁾.

Atbilstoši Dublinas III regulas 15. panta 2. punktam EST atzina, ka vedekla “jaundzimušā bērna dēļ, kā arī nopietnas slimības un smagas invaliditātes dēļ, kuru viņa ieguvusi īpaši traumatiska notikuma dēļ trešajā valstī” ir atkarīga no savas vīramātes ⁽³⁸⁴⁾. Ir jāuzsver, ka saskaņā ar Dublinas III regulas 16. pantu atkarības attiecību noteikums tika sašaurināts līdz attiecībām starp pieteikuma iesniedzēju un viņa bērnu, brāli vai māsu un vecāku. Visos citos gadījumos atkarības saikne ir jāizvērtē atbilstoši 17. panta 2. punkta diskrecionārai klauzulai.

Dublinas Īstenošanas regulas 11. pants ⁽³⁸⁵⁾, kas grozīts ar Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 118/2014 ⁽³⁸⁶⁾ nosaka faktorus, kas jāņem vērā personu atkarības saiknes noteikšanā. Lai izvērtētu atbilstību 16. panta noteikumiem, dalībvalstīm ir jāapmainās ar tādu informāciju, kas palīdz noteikt, “vai pastāv pierādītas ģimenes saiknes”, vai pastāv atkarības sakne, kā arī, kas palīdz noteikt konkrētās personas spējas rūpēties par atkarīgo personu un “ja nepieciešams – elementus, kas jāņem vērā, lai izvērtētu nespēju ceļot ievērojami ilgu laiku” ⁽³⁸⁷⁾. Lai veiktu Dublinas III regulas 16. panta 4. punktā noteikto informācijas apmaiņu, dalībvalstīm ir pieejama Komisijas Īstenošanas regulas (ES) Nr. 118/2014 VII pielikumā iekļautā veidlapa. Informācijas apmaiņu var īstenot arī citos veidos, tostarp, veicot uzņemšanas pieprasījumus vai informācijas pieprasījumus.

Vācijas Konstitucionālā tiesa atzina, ka gadījumos, kad ģimenes dzīves neaizskaramības princips vai bērna intereses var tikt pārkāptas, pārsūtīšanas lēmuma īstenošanas apstākļi ir jānosaka dalībvalstīm un kompetentai tiesai vai tribunālam ⁽³⁸⁸⁾. Šveices Federālā administratīvā tiesa lēmumā par 16. pantu atzina, ka atkarības saiknei ir jābūt nozīmīgai un ka ciešs atbalsts neatbilst kritērijiem, ja tas neattiecas uz tūlītēju vai būtisku palīdzības sniegšanu smagas slimības vai invaliditātes gadījumā ⁽³⁸⁹⁾.

5.3.4. Uzturēšanās atļaujas vai vīzas

Valsts tiesību aktos vai ES vai starptautiskās tiesību normās var būt noteikts pienākums atsevišķiem neaizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem izdot uzturēšanās atļaujas Dublinas III regulas 2. panta I) punkta nozīmē. Dublinas III regulas 2. panta I) punktā iekļautas jebkāda veida atļaujas, tostarp pagaidu atļaujas. Vienīgie izņēmumi ir “vīzas un uzturēšanās atļaujas, kuras izdotas laikposmā, kāds vajadzīgs, lai noteiktu atbildīgo dalībvalsti (..), vai arī starptautiskās aizsardzības pieteikuma vai uzturēšanās atļaujas pieteikuma izskatīšanas laikā”.

Dublinas III regula paredz, ka, ja pieteikuma iesniedzējam ir derīga uzturēšanās atļauja vai vīza, ko izsniegusi dalībvalsts, tad šī dalībvalsts ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, izņemot 8.–11. pantā vai 16. pantā minētās situācijas, kurās atbildība ir noteikta citai dalībvalstij. Ja uzturēšanās atļauja tika izsniegta pēc starptautiskās

⁽³⁸³⁾ Dublinas III regulas 16. apsvēruma pilns teksts: “Lai pilnībā nodrošinātu ģimenes vienotības principa un bērna interešu ievērošanu, par saistošu atbildības kritēriju būtu jāklūst atkarības attiecībām starp pieteikuma iesniedzēju un viņa bērnu, brāli vai māsu vai vecāku, ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja grūtniecību vai maternitāti, veselības stāvokli vai lielo vecumu. Ja pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgs bez pavadības, par saistošu atbildības kritēriju būtu jāklūst arī ģimenes locekļa vai radnieka, kas var par viņu rūpēties, klātbūtnei citas dalībvalsts teritorijā.”

⁽³⁸⁴⁾ Sk. EST 2012. gada 6. novembra spriedumu lietā *K/Bundesasylamt*, C-245/11, EU:C:2012:685, 16. punkts.

⁽³⁸⁵⁾ Komisijas regula (EK) Nr. 1560/2003, 2003. Gads, turpat (372. zemsv. piez. tekstā iepriekš). (Atsauces uz Dublinas II regulas 15. panta 2. punktu ir jāinterpretē kā atsauces uz Dublinas III regulas 16. panta 1. punktu, kā norādīts Dublinas III regulas II pielikuma atbilstības tabulā).

⁽³⁸⁶⁾ Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 118/2014, 2014. gads, turpat (362. zemsv. piez. tekstā iepriekš)

⁽³⁸⁷⁾ Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 118/2014, 2014. gads, turpat (362. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 11. panta 6. punkts.

⁽³⁸⁸⁾ Konstitucionālās tiesas (Vācija) 2014. gada 17. septembra spriedums lietā 2 BvR 939/14, 16. punkts.

⁽³⁸⁹⁾ Federālās administratīvās tiesas (BVGE, Šveice) 2017. gada 11. maija spriedums lietā BVGE 2017 VI/5, 8.3.5. punkts.

aizsardzības pieteikuma iesniegšanas, tā dalībvalsts, kura pieteikuma iesniedzējam ir izsniegusi uzturēšanās atļauju, pārņem saistības, .

Šveices Federālā administratīvā tiesa 2019. gada spriedumā par pārsūtīšanu Dublinas procedūras ietvaros atzina, ka no ECTK 4. panta un Eiropas Padomes Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību 14. panta ⁽³⁹⁰⁾ izriet pienākums izdot uzturēšanās atļauju tiem cilvēku tirdzniecības upuriem, kuri ir izrādījuši vēlmi sadarboties kriminālprocesā ⁽³⁹¹⁾. Tomēr tiesa nelēma par Dublinas procedūras saistībām.

5.4. Diskrecionārās klauzulas

Dublinas III regulas 17. pantā ir iekļautas divas atšķirīgas diskrecionārās klauzulas. 17. panta 1. punkts ļauj katrai dalībvalstij uzņemties atbildību par iesniegtā pieteikuma izvērtēšanu pat tad, ja saskaņā ar Dublinas III regulu tai nav pienākuma uzņemties šādu atbildību. 17. panta 2. punkts ar zināmiem nosacījumiem ļauj dalībvalstij pieprasīt, lai cita dalībvalsts uzņemas saistības par pieteikuma iesniedzēju pat tad, ja saskaņā ar Dublinas III regulu otrai dalībvalstij nav pienākuma šādu atbildību uzņemties.

5.4.1. 17. panta 1. punkts

Dublinas III regulas 17. panta 1. punkts.

Dublinas III regulas 17. panta 1. punkts.

Atkāpjoties no 3. panta 1. punkta, katra dalībvalsts var nolemt izskatīt starptautiskās aizsardzības pieteikumu, ko tai iesniedzis trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, pat ja saskaņā ar šajā regulā noteiktajiem kritērijiem šāda izskatīšana nav attiecīgās dalībvalsts pienākums.

Dalībvalsts, kas nolemj saskaņā ar šo punktu izskatīt starptautiskās aizsardzības pieteikumu, kļūst par atbildīgo dalībvalsti un uzņemas ar minēto atbildību saistītos pienākumus.

(..)

Saskaņā ar Dublinas III regulas 17. apsvērumu:

Dublinas III regulas 17. apsvēruma

Jebkurai dalībvalstij jābūt iespējai noteikt izņēmumus attiecībā uz atbildības kritērijiem, jo īpaši humānu apsvērumu un līdzietības dēļ, lai varētu apvienot ģimenes locekļus, radniekus vai personas, ar ko ir jebkādas citas ģimenes attiecības, un izskatīt tajā vai citā dalībvalstī iesniegtu starptautiskās aizsardzības pieteikumu, pat tad, ja šāda izskatīšana nav tās pienākums saskaņā ar šajā regulā noteiktajiem saistošajiem kritērijiem.

⁽³⁹⁰⁾ Šīs konvencijas 14. pantā ir noteikts: Ikviena Puse upuriem izsniedz atjaunojamo uzturēšanās atļauju vienā vai otrā vai arī abās šādās situācijās: "a) kompetentā iestāde uzskata, ka viņu uzturēšanās valstī ir nepieciešama viņu personīgā stāvokļa dēļ, b) kompetentā iestāde uzskata, ka viņu uzturēšanās valstī ir nepieciešama sadarbībai ar kompetentajām iestādēm izmeklēšanā un krimināllietas iztiesāšanā."

⁽³⁹¹⁾ Federālās administratīvās tiesas (BVGE, Šveice) 2018. gada 14. februāra spriedums lietā 2C_373/2017.

EST, ECT un dalībvalstu tiesu praksē ir vairāki piemēri, kuros 17. panta 1. punkts ir interpretēts saistībā ar pieteikuma iesniedzēja neaizsargātību. Šajos gadījumos pieteikumu iesniedzēji bija bērni (³⁹²), personas ar nopietnām fiziskās un garīgās veselības problēmām (³⁹³), no citas personas atkarīgas personas (³⁹⁴) vai citi ģimenes locekļi (³⁹⁵).

Gadījumos, kad Dublinas III regulas III nodaļas vai 3. panta 2. punkta kritēriju piemērošana nonāk pretrunā ar neaizsargātā pieteikuma iesniedzēja pamattiesībām, 17. panta 1. punkta diskrecionālā klauzula nodrošina šo pamattiesību aizsardzības mehānismus.

EST lietā *M.A., S.A. un A.Z.* nolēma, ka:

17. panta 1. punkta (..) tiesību normai ir fakultatīvs raksturs, jo tā piešķir katrai dalībvalstij rīcības brīvību izskatīt tai iesniegto starptautiskās aizsardzības pieteikumu, pat ja tai saskaņā ar šajā regulā noteiktajiem (..) kritērijiem šāda izskatīšana nav jāveic. Turklāt šīs iespējas izmantošanai nav paredzēti nekādi īpaši nosacījumi (..). Šīs iespējas mērķis ir ļaut katrai dalībvalstij suverēni, atkarībā no politiskiem, humāniem vai praktiskiem apsvērumiem piekrist izvērtēt starptautiskās aizsardzības pieteikumu, pat ja tā saskaņā ar minētajā regulā definētajiem kritērijiem par to nav atbildīga (³⁹⁶).

Bez tam EST uzsvēra, ka: “Ņemot vērā katrai dalībvalstij šādi piešķirtās rīcības brīvības apjomu, attiecīgajai dalībvalstij ir jānosaka apstākļi, kādos tā vēlas izmantot pilnvaras, kuras tai piešķir Dublinas III regulas 17. panta 1. punktā paredzētā rīcības brīvības klauzula” (³⁹⁷).

Attiecībā uz gadījumiem, kad pieteikuma iesniedzēja veselības stāvokļa dēļ viņa pārsūtīšana nav pieļaujama, EST tiesvedībā *C.K. un citi* (³⁹⁸) nolēma, ka:

Šādā gadījumā, ja tai kļūst skaidrs, ka attiecīgā patvēruma meklētāja veselības stāvoklis īstermiņā neuzlabosies vai ka ar procedūras atlikšanu uz ilgu laiku tiks riskēts pasliktināt šīs personas veselību, uzņēmēja dalībvalsts var izvēlēties pati izskatīt viņa pieteikumu, izmantojot “diskrecionāro klauzulu”, kas paredzēta Dublinas III regulas 17. panta 1. punktā (..). Tomēr šī norma, to lasot kopā ar Hartas 4. pantu, – tādā situācijā, kāda ir pamatlīdētā, – nav interpretējama tādējādi, ka tā nozīmētu šīs dalībvalsts pienākumu šādu normu piemērot. (³⁹⁹).

Savā nolēmumā EST atzina, ka “tāda situācijā, kāda ir pamatlīdētā” ir radusies, jo atbildīgās valsts iestādes nav veikušas sprieduma 81.–83. punktā minētos preventīvos pasākumus, pirms Augstākā tiesa lūdza EST sniegt prejudiciālu nolēmumu (⁴⁰⁰).

⁽³⁹²⁾ Piemēram, lietā *Tarakhel/Šveice* ECT (VP) norādīja, ka Šveices iestādēm saskaņā ar Dublinas Regulu nevajadzētu pieteikuma iesniedzējus pārsūtīt uz Itāliju, ja tās uzskatīja, ka saņēmējvalsts nav pildījusi ECTK saistības (sk. ECT (VP) lietu *Tarakhel/Šveice*, turpat. (47. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 89.–90. punkts. Apelācijas tiesas (Anglija un Velsa) spriedums lietā *R (RSM, bērns)/Secretary of State for the Home Department*, (2018) EWCA Civ 18.

⁽³⁹³⁾ Sk., piem., EST, 2017. gads, *C.K. un citi*, turpat (40. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 88. punkts; ECT 2015. gada 30. jūnija spriedums lietā *A.S./Šveice*, Nr. 39350/13, 10–13. punkts

⁽³⁹⁴⁾ Sk., piem., Federālās administratīvās tiesas (Bundesverwaltungsgericht, Austrija) 2016. gada 15. maija spriedumu lietā W205 2104654-1, AT:BVVG:2016:W205.2104654.1.00, 3.3. punkts Šajā lietā tiesa atzina, ka Austrijas iestādēm būtu jāizmanto sava rīcības brīvība saskaņā ar Dublinas III regulas 17. panta 1. punktu. Hāgas tiesa Nīderlandē nolēma, ka Nīderlandes iestādes nav pienācīgi izvērtējušas, vai konkrētajos apstākļos ir atbilstoši piemērot 17. pantu. Sk. Hāgas tiesas (Rechtbank Den Haag, Nederlande) 2016. gada 9. jūnija spriedumu lietā NL 16.1136 un NL 16.1138, NL:RBDHA:2016:6809.

⁽³⁹⁵⁾ Sk., piemēram, Federālās administratīvās tiesas (Bundesverwaltungsgericht, Austrija) 2017. gada 8. marta spriedumu lietā W165 2135349-1, AT:BVVG:2017:W165.2135349.1.00. Līdzīgu lietu piemērus sk. *ECRE un European Legal Network on Asylum ECRE/ELENA tiesu prakses piezīmes par Dublinas regulas piemērošanu ģimenes apvienošanas lietās*, 2018. gada februāris.

⁽³⁹⁶⁾ EST, 2019. gads, *M.A., S.A. un A.Z.*, turpat (107. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 58. punkts. Sk. arī EST 2013. gada 30. maija spriedumu lietā *Zuheyr Frayeh Halaf/Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia save C-528/11*, EU:C:2013:342, 36. punkts un EST, 2018. gads, *Fathi*, turpat (355. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 53. punkts.

⁽³⁹⁷⁾ EST, 2019. gads, *M.A., S.A. un A.Z.*, turpat (107. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 59. punkts.

⁽³⁹⁸⁾ Lai uzzinātu vairāk par šo tēmu, sk. 5.5.3. un 5.5.4. iedaļu

⁽³⁹⁹⁾ EST, 2017. gads, *C.K. un citi*, turpat (40. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 88. punkts.

⁽⁴⁰⁰⁾ Turpat, 81.–83. punkts.

Tāpat EST norādīja uz gadījumiem, kuros pieteikuma iesniedzēja veselības stāvoklis nepieļauj viņa pārsūtīšanu, taču dalībvalsts, kurā pieteikuma iesniedzējs atrodas, neizmanto savu rīcības brīvību pārņemt atbildību saskaņā ar Dublinas III regulas 17. panta 1. punktu. Tiesa precizēja, ka:

gadījumā, kad konkrētā patvēruma meklētāja veselības stāvoklis neļauj uzņēmējai dalībvalstij veikt viņa pārsūtīšanu pirms sešu mēnešu termiņa, kas paredzēts Dublinas III regulas 29. panta 1. punktā, beigām, atbildīgā dalībvalsts ir atbrīvota no tās pienākuma uzņemt šo personu un atbilstoši šī panta 2. punktam šī atbildība tad tiek pārnesta uz pirmo dalībvalsti. ⁽⁴⁰¹⁾

Efektīvi aizsardzības līdzekļi attiecībā uz Dublinas III regulas 17. panta 1. punktu un 27. panta 1. punktu nav jāpiemēro, ja tiek pieņemts lēmums nepiemērot diskrecionāro klauzulu. Taču tas jādara, “neskarot iespēju, ka šis lēmums var tikt apstrīdēts, ceļot prasību par pārsūtīšanas lēmumu”, lai neradītu vairākus aizsardzības līdzekļus attiecībā uz Dublinas lēmumiem ⁽⁴⁰²⁾

5.4.2. 17. panta 2. punkts

Dublinas III regulas 17. panta 2. punktā ir noteikta pavisam atšķirīga diskrecionārā klauzula. Tā dod dalībvalstij iespēju lūgt, lai cita dalībvalsts uzņemtas saistības par pieteikuma iesniedzēju.

Dublinas III regulas 17. panta 2. punkts.

Dalībvalsts, kurā ir sagatavots starptautiskās aizsardzības pieteikums un kura veic atbildīgās dalībvalsts noteikšanas procedūru, vai atbildīgā dalībvalsts var jebkurā laikā, pirms ir pieņemts pirmais lēmums pēc būtības, pieprasīt citai dalībvalstij uzņemt pieteikuma iesniedzēju, lai apvienotu personas, ar ko ir jebkādas ģimenes attiecības, pamatojoties uz humāniem un, jo īpaši, ģimenes vai kultūras apsvērumiem, pat ja minētā cita dalībvalsts nav atbildīga saskaņā ar 8. līdz 11. pantā un 16. pantā noteiktajiem kritērijiem. Attiecīgās personas pauž savu piekrišanu rakstiski.

Pieteikumā par uzņemšanu ir visi pieprasījumu iesniegušās dalībvalsts rīcībā esošie materiāli, kas pieprasījumu saņēmumšajai dalībvalstij ļauj izvērtēt situāciju.

(..)

Kopumā nav skaidrs, vai 17. panta 2. punkts sniedz iespēju atkāpties no atbildības kritērijiem, kas saistīti ar ģimeni **un** humāniem apsvērumiem vai **tikai** ģimenes apsvērumu gadījumā. Taču, lasot pantu kopā ar 17. apsvērumu, šķiet, ka vispārīgais regulas mērķis ir veicināt, lai dalībvalstis neaizskar ģimenes dzīvi un apvieno ģimenes un lai regula nesniedz dalībvalstīm iespēju atkāpties no atbildības kritērija, pamatojoties uz humāniem apsvērumiem vien.

⁽⁴⁰¹⁾ Turpat, 89. punkts. Sk. 5.5.3. iedaļu turpmāk.

⁽⁴⁰²⁾ EST, 2019. gads, *M.A., S.A.* un *A.Z.*, turpat (107. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 76. un 79. punkts.

17. panta 2. punkta pirmajā daļā ģimenes dzīves neaizskaramība izvērsta plašākā kontekstā. Šī punkta piemērošana neattiecas tikai uz atkarības saiknes gadījumiem, jo tajā ir atsauce arī uz “humāniem un, jo īpaši ģimenes vai kultūras apsvērumiem”, kuru kritēriju piemērošana nenodrošina ģimenes apvienošanu. Interpretējot šo punktu saistībā ar 17. apsvērumu, ir skaidrs, ka tā mērķis ir apvienot ģimenes locekļus, radniekus vai cilvēkus, kurus saista jebkādas ģimeniskās saites, t. i., ģimeni plašākā nozīmē. Taču šā panta piemērošanā ir jāņem vērā iesaistīto personu piekrišana ⁽⁴⁰³⁾.

5.5. Pārsūtīšana

Izvērtējot neaizsargāta pieteikuma iesniedzēja īpašās vajadzības, tās ir jāvērtē saistībā ar pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšanu, uzņemšanas un atpakaļuzņemšanas procedūru, kā arī pašu pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšanu, kā izklāstīts tālāk.

5.5.1. Pieprasījumu sūtīšana

Nosūtot uzņemšanas vai atpakaļuzņemšanas pieprasījumus, Dublinas procedūras laikā ir jāņem vērā neaizsargātā pieteikuma iesniedzēja īpašās vajadzības. Dalībvalstu iestādēm, kā arī tiesām un tribunāliem ir jāizvērtē pieteikuma iesniedzēja sniegtā informācija, neatkarīgi no tās satura un atbilstības. Kā EST atzina lietas *C.K. un citi* spriedumā:

tiklīdz patvēruma meklētājs, it īpaši efektīvas pārsūdzības procedūrā, kas tam ir garantēta Dublinas III regulas 27. pantā, iesniedz objektīvu informāciju, kā, piemēram, ārsta atzinumus, kas sniegti par konkrēto personu un kas pierāda tās veselības stāvokļa īpašo smagumu un būtiskās un neatgriezeniskās sekas, kādas var radīt šīs personas pārsūtīšana, konkrētās dalībvalsts iestādes, ieskaitot tās tiesas, nevar ignorēt šo informāciju. Tieši pretēji, tām ir pienākums novērtēt risku, ko šādas sekas rada, ja tās nolemj pārsūtīt šo personu, vai, runājot par tiesu, tai ir jānovērtē pārsūtīšanas lēmuma tiesiskums, ja šī lēmuma izpilde varētu novest pie necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes pret šo personu ⁽⁴⁰⁴⁾.

Īpašās vajadzības ir jāņem vērā arī tad, ja pieprasījums ir nosūtīts saskaņā ar 21. pantu (Komisijas Īstenošanas regulas Nr. 118/2014 I pielikums) un 23. vai 24. pantu (Komisijas Īstenošanas regulas Nr. 118/2014 III pielikums) ⁽⁴⁰⁵⁾. Pieteikuma iesniedzējam pielikumā ir jāpievieno atbilstošo dokumentu kopijas.

Pastāv iespēja, ka pēc kompetento iestāžu atzinuma tiek noskaidrots, ka pieteikuma iesniedzējs ir neaizsargāts un viņam ir īpašās vajadzības. Kompetentajām tiesām tiesvedības laikā šādi apstākļi būtu jāņem vērā. Tam par iemeslu, kā lēma EST, ir fakts, ka “pieteikuma iesniedzējam ir jābūt pieejamam efektīvam un ātram tiesību aizsardzības līdzeklim, kas viņam ļauj atsaukties uz apstākļiem, kuri ir radušies pēc attiecībā uz viņu pieņemtā pārsūtīšanas lēmuma pieņemšanas, ja to ņemšanai vērā ir noteicoša nozīme, lai šī pati regula tiktu pareizi piemērota” ⁽⁴⁰⁶⁾. Juridiskās

⁽⁴⁰³⁾ Minsteres Administratīvā tiesa (Vācija) nolēma, ka dalībvalstij, kuru lūdz uzņemties atbildību, nav rīcības brīvības, taču tai ir pienākums piemērot Dublinas III regulas 17. panta 2. punktu gadījumos, kad šī dalībvalsts iepriekš ir bijusi atbildīga par pieteikuma izvērtēšanu, taču pārsūtīšanas laika noilguma dēļ saskaņā ar Dublinas III regulas 29. panta 2. punktu tā bijusi atbrīvota no pienākuma uzņemties atbildību par pieteikuma iesniedzēju vai viņa atpakaļuzņemšanu. Sk. Minsteres Administratīvās tiesas (Verwaltungsgericht Münster, Vācija) 2018. gada 20. decembra lēmumu, 2 L 989/18.A.

⁽⁴⁰⁴⁾ EST, 2017. gads, *C.K. un citi*, turpat (40. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 75. punkts.

⁽⁴⁰⁵⁾ Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 118/2014, turpat (362. zemsv. piez. tekstā iepriekš)

⁽⁴⁰⁶⁾ Sk. EST, 2018. gads, *Aziz Hasan*, turpat (351. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 31. punkts.

un faktiskās situācijas izvērtēšana uzņemošajā dalībvalstī, var iekļaut arī novērtējumu par to, vai un kā šī valsts nodrošina pieteikuma iesniedzēja īpašās vajadzības.

Dažu valstu tiesas nolēma, ka, ja izvērtēšana netika veikta saskaņā ar noteikumiem, kas izriet no ES likumiem vai starptautiskām publiskām tiesībām un valsts tiesību sistēmas, tiesas var iestādēm atgriezt lēmumu, lai tās izvērtē pieteikuma iesniedzēja vajadzības un to, vai uzņemošā dalībvalsts šīs vajadzības nodrošinās, pirms lemt par pārsūtīšanu ⁽⁴⁰⁷⁾.

5.5.2. “Atpakaļuzņemšanas” procedūras un Dublinas III regulas 20. panta 5. punkts

Dublinas III regulas 20. panta 5. punktā noteikts:

Dublinas III regulas 20. panta 5. punkts.

Pieteikuma iesniedzēju, kas atrodas citā dalībvalstī bez uzturēšanās atļaujas vai kas tur iesniedz starptautiskās aizsardzības pieteikumu pēc sava pirmā pieteikuma, kas sagatavots citā dalībvalstī, atsaukšanas atbildīgās dalībvalsts noteikšanas procedūras laikā, saskaņā ar 23., 24., 25. un 29. pantā izklāstītajiem nosacījumiem uzņem atpakaļ dalībvalsts, kurā pirmoreiz iesniegts minētais starptautiskās aizsardzības pieteikums, lai pabeigtu procedūru atbildīgās dalībvalsts noteikšanai.

Minētā saistība izbeidzas, ja dalībvalsts, kurai pieprasīts pabeigt atbildīgās dalībvalsts noteikšanas procesu, var konstatēt, ka pieteikuma iesniedzējs pa to laiku ir atstājis dalībvalstu teritoriju vismaz uz trim mēnešiem vai arī citā dalībvalstī ir saņēmis uzturēšanās atļauju.

Pieteikumu, kas iesniegts pēc šā punkta otrajā daļā minētā prombūtnes laikposma, uzskata par jaunu pieteikumu, kas ir pamatā jaunai procedūrai, lai noteiktu atbildīgo dalībvalsti.

Attiecībā uz atpakaļuzņemšanas procedūrām EST ir atzinusi, ka dalībvalstij, kas pieprasa atpakaļuzņemšanu:

pirms atpakaļuzņemšanas pieprasījuma iesniegšanas citai dalībvalstij nav jānosaka, pamatojoties uz šajā regulā paredzētajiem atbildības kritērijiem un it īpaši to, kas ir izklāstīts šīs regulas 9. pantā, vai šī pēdējā minētā dalībvalsts ir atbildīga par pieteikuma izskatīšanu ⁽⁴⁰⁸⁾.

Taču, tiesa arī atzina, ka:

atbildības kritēriju, kas izklāstīti šīs regulas 8.–10. punktā, lasot tos kopā ar tās 13. un 14. apsvērumu, mērķis ir palīdzēt aizsargāt bērna intereses un attiecīgo personu

⁽⁴⁰⁷⁾ Sk., piem., lēmuma anulēšanu saistībā ar cilvēku tirdzniecību, Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*, Austrija) 2017. gada 28. marta spriedums lietā W161 2149727-1/5E ua un Federālās administratīvās tiesas (BVGĒ, Šveice) 2017. gada 24. augusta spriedums lietā D-5920/2016. Pēdējās lietas 8. punktā atzīts, ka vispārīgie pienākumi, kas izriet no starptautiskiem likumiem par cilvēku tirdzniecības upuriem (tostarp visu atbilstošu apstākļu izvērtējums, ja ir pamats uzskatīt, ka persona ir bijusi cilvēku tirdzniecības upuris) ir piemērojami Dublinas procedūrā.

⁽⁴⁰⁸⁾ EST (VP), 2019. gads, H. un R., turpat (369. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 80. punkts.

ģimenes dzīvi, kas turklāt ir garantēts Pamattiesību hartas 7. un 24. pantā. Šajos apstākļos dalībvalsts saskaņā ar lojālas sadarbības principu nevar pamatoti iesniegt atpakaļuzņemšanas pieprasījumu situācijā, uz kuru attiecas šīs pašas regulas 20. panta 5. punkts, ja attiecīgā persona ir iesniegusi kompetentajai iestādei informāciju, kas acīmredzami pierāda, ka šī dalībvalsts ir jāuzskata par dalībvalsti, kas ir atbildīga par pieteikuma izskatīšanu, piemērojot šos atbildības kritērijus. Šādā situācijā šai dalībvalstij, tieši pretēji, ir jāatzīst sava atbildība⁽⁴⁰⁹⁾.

Šī jautājuma kontekstā ir jāņem vērā, ka, nosakot par pieteikuma izvērtēšanu atbildīgo dalībvalsti, 20. panta 5. punkts attiecas uz tādu pieteikuma iesniedzēju, kurš starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedz dalībvalstī pēc tam, kad ir atsaukts pirmais pieteikums, kas tika iesniegts citā dalībvalstī. Lai gan pieprasītāja dalībvalstij nav jāizvērtē pieprasījumu saņēmušās dalībvalsts atbildība, tā nevar iesniegt atpakaļuzņemšanas pieprasījumu, ja tās pašas atbildība nepārprotami ir pierādīta ar faktiem un šī atbildība balstās uz aspektiem, kas saistīti ar bērna interesēm vai ģimenes dzīves neaizskaramību⁽⁴¹⁰⁾.

5.5.3. Pārsūtīšanas aizliegums vai apturēšana

Citas saistītās EASO publikācijas

- EASO, *Patvēruma sniegšanas procedūras un neizraidīšanas princips: – tiesiskā analīze*, 2018. gads, 3.6. iedaļa: “Pārsūtīšanas lēmuma likumība”.

EST lēma, ka, pieņemot lēmumu par pārsūtīšanas lēmuma vai jau notikušas pārsūtīšanas likumību, spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodu aizliegums, kas garantēts ES Hartas 4. pantā, “ir fundamentāli būtisks un [tam] ir absolūts raksturs, jo tas ir cieši saistīts ar Hartas 1. pantā paredzētās cilvēka cieņas ievērošanu”⁽⁴¹¹⁾. EST ir arī atzinusi, ka pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšana atbilstoši Dublinas III regulai “ir veicama tikai tādos apstākļos, kad var tikt izslēgts, ka šī pārvešana izraisīs patiesu ieinteresētās personas risku ciest no necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes Hartas 4. panta izpratnē”⁽⁴¹²⁾.

Ir jāuzsver, ka:

Savienības tiesības ir balstītas uz pamatpremisu, saskaņā ar kuru katrai dalībvalstij ar visām pārējām dalībvalstīm – un tās to savstarpēji atzīst – ir kopīgas daudzas Savienības pamatvērtības, kā tas ir precizēts LES 2. pantā. Šī premisa nozīmē un pamato savstarpējo uzticēšanos starp dalībvalstīm attiecībā uz šo vērtību atzīšanu un tātad Savienības tiesību, ar kurām tās tiek īstenotas, ievērošanu (..), kā arī attiecībā uz to, ka to attiecīgās valstu tiesību sistēmas var sniegt līdzvērtīgu un efektīvu to pamattiesību aizsardzību, kuras atzītas Hartā⁽⁴¹³⁾.

⁽⁴⁰⁹⁾ EST (VP), 2019. gads, *H. un R.*, turpat (369. zems. piez. tekstā iepriekš) 83. punkts.

⁽⁴¹⁰⁾ Turpat, 83. punkts.

⁽⁴¹¹⁾ EST (VP), 2019. gads, *Jawo*, turpat (39. zems. piez. tekstā iepriekš) 78. punkts. Sk. arī EST, 2017. gads, *C.K. un citi*, turpat (40. zems. piez. tekstā iepriekš), 59. punkts.

⁽⁴¹²⁾ EST, 2017. gads, *C.K. un citi*, turpat (40. zems. piez. tekstā iepriekš), 65. punkts.

⁽⁴¹³⁾ EST (VP), 2019. gads, *Jawo*, turpat (39. zems. piez. tekstā iepriekš), 80. punkts.

Attiecīgi KEPS un it īpaši Dublinas III regulas kontekstā, ir jāpieņem, ka katrā dalībvalstī paredzētā attieksme pret šādas aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem ir atbilstoša Hartas prasībām, Konvencijai par Bēgļa statusu, kā arī ECTK⁽⁴¹⁴⁾. Šis pieņēmums attiecas uz visiem pieteikuma iesniedzējiem, neatkarīgi no tā, vai viņi ir neaizsargāti.

Taču, kā uzsver EST:

nevar tikt izslēgts, ka šī sistēma noteiktā dalībvalstī praksē var būt saistīta ar lielām operacionālām grūtībām tādējādi, ka pastāv nopietns risks, ka attieksme pret starptautiskās aizsardzības saņēmējiem to nosūtīšanas uz šo dalībvalsti gadījumā nebūs saderīga ar viņu pamattiesībām⁽⁴¹⁵⁾.

Šādā gadījumā lēmums par pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšanu saskaņā ar ES Hartas 4. pantu var tikt atzīts par pretlikumīgu⁽⁴¹⁶⁾.

Dublinas III regulas 3. panta 2. punkta otrā rindkopa ir EST tiesu prakses kodifikācija⁽⁴¹⁷⁾, konkrētāk – nozīmīgais spriedums lietā *N.S. un citi*⁽⁴¹⁸⁾. Konvencijas 3. panta 2. punktā ir norādīts:

Dublinas III regulas 3. panta 2. punkta otrā daļa:

Ja nav iespējams pieteikuma iesniedzēju pārsūtīt uz dalībvalsti, kas izraudzīta par galveno atbildīgo, jo ir pamatots iemesls uzskatīt, ka pastāv sistēmiskas problēmas patvēruma procedūrā un pieteikuma iesniedzēju uzņemšanas apstākļos minētajā dalībvalstī, kā rezultātā pastāv necilvēcīgas un pazemojošas attieksmes risks Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 4. panta nozīmē, dalībvalsts, kas nosaka atbildīgo dalībvalsti, turpina izskatīt III nodaļā izklāstītos kritērijus, lai noteiktu, vai par atbildīgo var tikt izraudzīta cita dalībvalsts.

EST lietas *N.S. un citi* spriedumā atsaucas uz ECT lietu *M.S.S./Beļģija un Grieķija*⁽⁴¹⁹⁾. Abi lēmumi attiecas uz pārsūtīšanas likumību Dublinas III regulas piemērošanā. Viens no galvenajiem ECT nozīmīgā lēmuma uzdevumiem bija precizēt apstākļus, kuros dalībvalstis atbilstoši ECTK ir pilnībā atbildīgas Savienības tiesību īstenošanā. Virspalāta, atkārtoti uzsverot savu tiesu prasi, skaidri norāda, ka dalībvalsts atbilstoši ECTK ir pilnībā atbildīga par visām darbībām, kurās netika ievērotas starptautiskās prasības, jo sevišķi gadījumos, kad tā īstenoja savu rīcības brīvību⁽⁴²⁰⁾. Diskrecionālās klauzulas piemērošana atbilst katras dalībvalsts rīcības brīvībai⁽⁴²¹⁾.

⁽⁴¹⁴⁾ Turpat, 82. punkts.

⁽⁴¹⁵⁾ EST (VP), 2019. gads, *Jawo*, turpat (39. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 83. punkts. Sk. arī EST 2017. gada 26. jūlija spriedumu lietā *Khadija Jafari un Zainab Jafari*, C-646/16, EU:C:2017:586, 101. punkts.

⁽⁴¹⁶⁾ EST (VP), 2019. gads, *Jawo*, turpat (39. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 83. punkts. Sk. arī EST, 2017. gads, *Jafari*, turpat (413. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 101. punkts.

⁽⁴¹⁷⁾ EST (VP), 2019. gads, *Jawo*, turpat (39. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 86. punkts.

⁽⁴¹⁸⁾ EST (VP), 2011. gads, *N.S. un citi*, turpat (16. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁴¹⁹⁾ ECT (VP), 2011. gads, *M.S.S./Beļģija un Grieķija*, turpat (45. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁴²⁰⁾ Turpat, 338. punkts. Lai uzzinātu vairāk par ES likumu un ECTK mijiedarbības analīzi, sk. *EASO, Ievadpārskats par KEPS: tiesiskā analīze*, 2016. gads, 3.4.1. iedaļa.

⁽⁴²¹⁾ ECT (VP), 2011. gads, *M.S.S./Beļģija un Grieķija*, turpat (45. zemsv. piez. tekstā iepriekš). 340. punktā ECT atzīst: "Tiesa secina, ka saskaņā ar Dublinas III regulu Beļģijas iestādēm nevajadzēja pārsūtīt pieteikuma iesniedzēju, ja tās būtu ņēmušas vērā, ka uzņēmēja dalībvalsts, proti, Grieķija, nepilda ar Konvenciju uzliktās saistības Tātad Tiesa lemj, ka Beļģija iestādes veiktie, strīdīgie pasākumi nav veikti saskaņā ar Beļģijas starptautiskajiem, juridiskajiem pienākumiem. Attiecīgi, vienlīdzīgas aizsardzības pieņēmums šajā gadījumā nav piemērojams."

Pat ja Dublinas III regulas nozīmē sistemātisku problēmu nav, atsevišķa stāvokļa vai apstākļu dēļ nedrīkst izslēgt, ka pati pārsūtīšana un/vai izraudzītās atbildīgās dalībvalsts īpašais stāvoklis var radīt ES Hartas 4. panta pārkāpuma risku. *Jawo* lietas spriedumā EST tālāk izvērta⁽⁴²²⁾ savu pieeju attiecībā uz ES Hartas 4. panta izvērtēšanu Dublinas III regulas kontekstā:

Lai gan Dublinas III regulas 3. panta 2. punkta otrajā daļā ir paredzēta vienīgi tāda situācija, kāda ir pamatā 2011. gada 21. decembra spriedumam lietā *N. S. u. c. (..)*, proti, situācija, kurā reāls necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās risks Hartas 4. panta izpratnē izriet no sistēmiskām nepilnībām patvēruma procedūrā un starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju uzņemšanas apstākļiem dalībvalstī, kas saskaņā ar šo regulu ir noteikta kā atbildīgā par pieteikuma izskatīšanu, tomēr no šī sprieduma 83. un 84. punkta, kā arī no šajā 4. pantā paredzētā aizlieguma vispārējā un absolūtā rakstura izriet, ka pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšana uz šo dalībvalsti ir izslēgta jebkurā situācijā, kurā pastāv nopietni un pierādīti iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējam radīsies šāds risks viņa pārsūtīšanas laikā vai pēc tās.⁽⁴²³⁾

Tādēļ, ja ES Pamattiesību hartas 4. panta izpratnē patvēruma sniegšanas procedūrā vai nepilnības uzņemšanas apstākļos ir tādas sistēmiskas problēmas, kuru dēļ pieteikuma iesniedzējs var tiks pakļauts necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei, vai kuru dēļ pastāv iespēja, ka (atsevišķās) situācijas šādu attieksmi radīs, tad saskaņā ar Dublinas III regulu šāda pārsūtīšana ir uzskatāma par pretlikumīgu.

Pastāv risks, ka dalībvalsts sistēmisku nepilnību dēļ vai pārsūtīšanas radītās ietekmes dēļ, vai dalībvalsts stāvokļa dēļ pieteikuma iesniedzēji ar īpašām vajadzībām ES Pamattiesību hartas 4. panta izpratnē tiks pakļauti sliktai attieksmei. Tas izriet arī no minimālās smaguma pakāpes, kas ir jāsasniedz, lai uz sliktu izturēšanos attiektos ES Pamattiesību hartas 4. pants. Šis ir iekļauts ECT iedibinātajā judikatūrā, kuru atbilstoši ES Pamattiesību hartas 52. panta 3. punktam piemēro arī EST,⁽⁴²⁴⁾ Tajā tiek ņemti vērā upura personīgie apstākļi:

Lai kādas darbības tiktu uzskatītas par tādām, kas atbilst šajos noteikumos minētajām, tām ir jāsasniedz minimālā smaguma pakāpe. Minimālās pakāpes novērtējums ir relatīvs – tas ir atkarīgs no visiem lietas apstākļiem, piemēram, no tā, cik ilgstoša bija šāda izturēšanās, no šīs izturēšanās ietekmes uz fizisko garīgo veselību un dažos gadījumos no upura dzimuma, vecuma un upura veselības stāvokļa⁽⁴²⁵⁾.

EST precizēja, ka it sevišķi gadījumos, kad pieteikuma iesniedzējs sava veselības stāvokļa dēļ ir uzskatāms par neaizsargātu, pārsūtošai dalībvalstij ir jāizvērtē ne tikai tas, vai pieteikuma iesniedzējs spēs izturēt pārsūtīšanas tiešās sekas, bet jāizvērtē arī plašāka pārsūtīšanas ietekme uz pieteikuma iesniedzēja stāvokli. Lietā *MP* EST atzina:

Hartas 4. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tāda trešās valsts valstspiederīgā izraidīšana, kuram ir īpaši smags garīgās vai fiziskās veselības traucējums, ir necilvēcīga un pazemojoša izturēšanās šī panta izpratnē, ja šī izraidīšana izraisa reālu

⁽⁴²²⁾ 2017. gada lietā *C.K. un citi, turpat*, EST pirmoreiz atsaucās uz pārsūtīšanas aizliegumu, kas pieņemts tādu atsevišķu apsvērumu dēļ, kuri varētu radīt ES Pamattiesību hartas 4. panta pārkāpumu. (43. zems. piez. tekstā iepriekš), 98. punkts.

⁽⁴²³⁾ EST (VP), 2019. gads, *Jawo, turpat* (39. zems. piez. tekstā iepriekš) 87. punkts.

⁽⁴²⁴⁾ *Turpat*, 91. punkts un EST 2018. gada 25. jūlija spriedums lietā *MMTL*, C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, 91. punkts

⁽⁴²⁵⁾ ECT (VP) 2019. gada 31. janvāra spriedums lietā *Rooman/Beļģija*, Nr. 18052/11, 141. punkts.

un pierādītu risku, ka viņa veselības stāvoklis varētu ievērojami un neatgriezeniski pasliktināties ⁽⁴²⁶⁾.

Ņemot vērā ES Pamattiesību hartas 4. panta fundamentālo nozīmi, tiesa atzina, ka “ir jāņem vērā visas izraidīšanas izraisītās ievērojamās un neatgriezeniskās sekas” ⁽⁴²⁷⁾. Patiesi, “ir jāpievērš sevišķa uzmanība to personu īpašajai ievainojamībai, kuru psiholoģiskās ciešanas, kas izraidīšanas gadījumā var saasināties, ir izraisījuši izcelsmes valstī piedzīvota spīdzināšana vai arī necilvēcīga vai pazemojoša izturēšanās” ⁽⁴²⁸⁾.

Lietā *C.K. un citi* EST lēma, ka:

Tāpat šīm iestādēm ir jānovērš jebkādas nopietnas šaubas par to, kā pārsūtīšana ietekmēs ieinteresētās personas veselības stāvokli. Šajā sakarā, it īpaši, ja runa ir par smagu psihisku saslimšanu, nedrīkst apstāties tikai pie tām sekām, kas izriet no attiecīgās personas fiziskas transportēšanas no vienas dalībvalsts uz otru, bet ir jāņem vērā visas būtiskās un nelabojamās sekas, kas izriet no pārsūtīšanas.

Šajā kontekstā attiecīgās dalībvalsts iestādēm ir jāpārbauda, vai konkrētās personas veselības stāvoklis var tikt atbilstoši un pietiekami aizsargāts, veicot tādas preventīvus pasākumus, kas minēti Dublinas III regulā, un, ja tas ir iespējams, tad šie pasākumi jāīsteno. ⁽⁴²⁹⁾

Personīgie apstākļi, kas ir bijuši par iemeslu, lai atzītu pieteikuma iesniedzēja īpašās uzņemšanas un/vai procesuālo garantiju vajadzības, pārsūtot šo pašu pieteikuma iesniedzēju uz atbildīgo dalībvalsti, var palielināt risku, ka pieteikuma iesniedzējs tiks pakļauts sliktai attieksmei, kas ir pretrunā ES Pamattiesību hartas 4. pantam. Tā kā atsevišķa pieteikuma iesniedzēja personīgie apstākļi var būt īpaši, risks tikt pakļautam sliktai attieksmei ir jāizvērtē tikai un vienīgi individuāli, nevis, pamatojoties uz Dublinas III regulas 3. panta 2. punktā izklāstītajām sistēmiskajām nepilnībām. Dublinas III regulas 3. panta 2. punkts ir piemērojams gadījumos, kad patvēruma procedūrā vai uzņemšanas nosacījumos ir tādas sistēmiskas nepilnības, kuru dēļ tādi neaizsargāti pieteikuma iesniedzēji, kuriem ir līdzīgas īpašās vajadzības, var tikt pakļauti sliktai attieksmei.

ECT lietu *Tarakhel* var izmantot par piemēru tam, kā vērtēt īpašus apstākļus un personas neaizsargātību, lai noteiktu, vai patiešām pastāv pamatots sliktas attieksmes risks, kas būtu pretrunā ar ES Hartas 4. pantu ⁽⁴³⁰⁾. ECT virspalāta nolēma, ka “šā brīža situācija [galvenokārt, uzņemšanas apstākļi] Itālijā nav salīdzināma ar situāciju Grieķijā, kāda tā bija *M.S.S.* lietas izskatīšanas laikā” ⁽⁴³¹⁾. Tomēr tā atzina, ka “nedrīkst ignorēt, ka pastāv iespēja, ka ievērojams skaits uz šo valsti pārvesto patvēruma meklētāju var palikt bez apmešanās vietas vai tikt izmitināti pārslogotās nometnēs, kurās nav privātuma vai kurās var būt pat nelabvēlīgi vai vardarbīgi apstākļi” ⁽⁴³²⁾. Tā tālāk atzina, ka “prasība patvēruma meklētājiem nodrošināt “īpašu aizsardzību” ir jo sevišķi būtiska gadījumos, kad patvēruma meklētāji ir bērni, jo tiem ir īpašas vajadzības un tie ir sevišķi neaizsargāti” ⁽⁴³³⁾. Tāpēc spriedumā ir secināts, ka:

⁽⁴²⁶⁾ EST (VP), 2018. gads, *MP*, turpat (38. zems. piez. tekstā iepriekš) 41. punkts.

⁽⁴²⁷⁾ Turpat, 42. punkts.

⁽⁴²⁸⁾ EST (VP), 2018. gads, *MP*, turpat (38. zems. piez. tekstā iepriekš), 42. punkts.

⁽⁴²⁹⁾ EST, 2017. gads, *C.K. un citi*, turpat (40. zems. piez. tekstā iepriekš), 76. un 77. punkts.

⁽⁴³⁰⁾ ECT (VP), 2014. gads, *Tarakhel/Šveice*, turpat (47. zems. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁴³¹⁾ Turpat, 114. punkts.

⁽⁴³²⁾ Turpat, 115. punkts.

⁽⁴³³⁾ Turpat, 119. punkts.

Gadījumos, kad pieteikuma iesniedzēji tiek atgriezti Itālijā, bet Šveices iestādes nav pirms tam saņēmušas Itālijas iestāžu garantiju attiecībā uz bērnu vajadzībām atbilstošu apstākļu nodrošināšanu un garantiju par to, ka ģimene netiks šķirta, šāda situācija ir uzskatāma par Konvencijas 3. panta pārkāpumu ⁽⁴³⁴⁾.

Arī lietas *Ilias un Ahmed* spriedumā ECT uzsvēra, ka nozīmīgs ir jautājums, par to, vai pieteikuma iesniedzējus “var uzskatīt par sevišķi neaizsargātiem, un, ja tas tā ir, vai [uzņemšanas] apstākļi [kuros tiem nācās uzturēties] nebija pretrunā ar viņu neaizsargātību līdz tādai pakāpei, ka konkrēto pieteikuma iesniedzēju gadījumā šie apstākļi uzskatāmi par necilvēcīgu vai pazemojošu attieksmi” ⁽⁴³⁵⁾.

Riskam, ka pieteikuma iesniedzējs saņems sliktu attieksmi, nav jāpastāv pārsūtīšanas laikā vai jau pirmajā dienā pēc ierašanās atbildīgajā dalībvalstī. Kā EST atzina lietā *Jawo*:

minētā 4. panta piemērošanas mērķiem nav nozīmes, kad – pašā pārsūtīšanas brīdī, patvēruma procedūras laikā vai pēc tās – attiecīgajai personai tās pārsūtīšanas uz atbildīgo dalībvalsti Dublinas III regulas izpratnē dēļ radīšies risks tikt pakļautai necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei. ⁽⁴³⁶⁾.

Patvēruma meklētāja ar īpaši smagu veselības stāvokli pārsūtīšana pati par sevi varētu izraisīt patiesu necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes risku ES Pamattiesību hartas 4. panta izpratnē, un tas tā ir neatkarīgi no uzņemšanas kvalitātes un pieejamās aprūpes par tā pieteikuma izskatīšanu atbildīgajā dalībvalstī ⁽⁴³⁷⁾.

Dalībvalstīm nāksies izvērtēt ne tikai pašu pārsūtīšanas procesu vai apstākļus, ar kādiem pieteikuma iesniedzējs saskarsies, ierodoties atbildīgajā dalībvalstī kā starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs, bet arī uzturēšanās apstākļus, kādos pieteikuma iesniedzējs dzīvos kā starptautiskās aizsardzības saņēmējs valstī, kas viņam ir piešķirusi starptautisko aizsardzību. EST ir norādījusi, ka:

tomēr pilnībā nevar tikt izslēgts, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs var pierādīt viņam vien raksturīgu tādu ārkārtas apstākļu esamību, kuri nozīmē, ka pārvietošanas uz dalībvalsti, kas parasti ir atbildīga par viņa starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, gadījumā viņš savas īpašās ievainojamības dēļ neatkarīgi no savas gribas un savām personīgajām izvēlēm nonāks tādas ekstrēmas nabadzības situācijā, kas atbilst [ES Hartas 4. pantā] minētajiem kritērijiem, pēc tam, kad viņam tiks piešķirta starptautiskā aizsardzība ⁽⁴³⁸⁾.

Francijas tiesu praksē ir pieejams piemērs lietā, kurā Francijas administratīvā tiesa anulēja kādas nigēriešu pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšanu uz Itāliju saskaņā ar Dublinas III regulu, jo, citu starpā, šī lēmuma pieņemšanā netika ņemtas vērā Itālijas uzņemšanas sistēmas nepilnības. Tāpat tiesa ņēma vērā lielo nedrošību, kādā pieteikuma iesniedzēja dzīvoja pirms tam, kuras dēļ viņa kļuva par prostitūcijas tīkla upuri un nonāca sevišķi neaizsargātā stāvoklī ⁽⁴³⁹⁾.

⁽⁴³⁴⁾ Turpat, 122. punkts.

⁽⁴³⁵⁾ ECT, 2019. gads, *Ilias un Ahmed*, turpat (52. zems. piez. tekstā iepriekš) 191. punkts.

⁽⁴³⁶⁾ Sk. EST (VP), 2019. gads, *Jawo*, turpat (39. zems. piez. tekstā iepriekš), 88. punkts. Ļoti līdzīgs standarts starptautiskās aizsardzības saņēmējiem tika noteikts tajā pašā dienā pieņemtajā spriedumā lietā *Ibrahim un citi* (EST (VP) 2019. gada 19. marta spriedums lietās *Bashar Ibrahim un citi/Bundesrepublik Deutschland un Bundesrepublik Deutschland/Taus Magamadov*, apvienotās lietas C-297/17, C-318/17, C-319/17 un C-438/17, EU:C:2019:219).

⁽⁴³⁷⁾ EST, 2017. gads, *C.K. un citi*, turpat (40. zems. piez. tekstā iepriekš), 73. punkts.

⁽⁴³⁸⁾ EST (VP), 2019. gads, *Jawo*, turpat (39. zems. piez. tekstā iepriekš) 95. punkts.

⁽⁴³⁹⁾ Tulūzas Administratīvās tiesas (Francija) 2018. gada 9. novembra spriedums lietā 1805185 (kopsavilkums angļu valodā).

Gadījumos, kad pretrunā ES Hartas 4. pantam sistēmisku nepilnību (Dublinas III regulas 3. panta 2. punkta nozīmē) vai pieteikuma iesniedzēja individuālu raksturojošu pazīmju dēļ rodas neapšaubāms risks, ka viņš tiks pakļauts sliktai attieksmei, kompetentās iestādes šo risku var samazināt, veicot pasākumus individuālā pieteikuma iesniedzēja īpašo vajadzību nodrošināšanai. Šajā sakarā EST ir atzinusi, ka:

Faktiski no ECT judikatūras izriet, ka ECTK 3. pantā principā līgumslēdzējai dalībvalstij nav noteikts pienākums atturēties no personas izraidīšanas, ja tā var ceļot un ar nosacījumu, ka šajā sakarā tiek veikti šīs personas veselības stāvoklim nepieciešamie, pienācīgie un atbilstošie pasākumi (..).

Konkrētāk, attiecībā uz apstākļiem, kuros patvēruma meklētāja psihiska rakstura grūtības parāda, ka personai ir pašnāvnieciskas tendences, ECT ir vairākas reizes norādījusi: fakts, ka persona, par kuru pieņemts izraidīšanas rīkojums, draud izdarīt pašnāvību, neliedz līgumslēdzējai dalībvalstij atturēties no paredzamā pasākuma izpildes, ja tā veic konkrētus pasākumus šo draudu īstenošanas novēršanai (..) (440).

Tāpēc dalībvalstu iestādēm ir “jānovērš jebkādas nopietnas šaubas par to, kā pārsūtīšana ietekmēs ieinteresētās personas veselības stāvokli” (441). Šajā sakarā attiecīgajām iestādēm “ir jāpārbauda, vai konkrētās personas veselības stāvoklis var tikt atbilstoši un pietiekami aizsargāts, veicot preventīvus pasākumus, kuri minēti Dublinas III regulā, un, ja tā, tad jāisteno šie pasākumi” (442). Attiecībā uz šiem preventīvajiem pasākumiem EST ir uzsvērusi, ka “dalībvalsts, kurai jāveic pārvešana, lai nodrošinātu, ka konkrētais patvēruma meklētājs saņem visu veselības aprūpi pārvešanas laikā un pēc tās, var sadarboties ar atbildīgo dalībvalsti saskaņā ar Īstenošanas regulas 8. pantu.” (443) Tiesa var veikt papildu pasākumus vai izmantot īpašas pārsūtīšanas metodes (444), lai nodrošinātu, ka pārsūtīšana nerada šādu pārkāpumu risku (445).

Ja patvēruma meklētāja veselības stāvokļa dēļ dalībvalsts nevar veikt pārsūtīšanu Dublinas III regulas 29. panta 1. punktā noteiktā sešu mēnešu termiņa laikā, atbildīgā dalībvalsts, kā norādīts 5.4. iedaļā, ir atbrīvota no pienākuma uzņemt attiecīgo personu un šī atbildība saskaņā ar regulas 29. panta .2. punktu tiek nodota pieprasījuma iesniedzēja dalībvalstij (446).

Saskaņā ar Dublinas III regulas 17. panta 1. punktu dalībvalsts var nolemt izskatīt pieteikumu, negaidot noteiktā sešu mēnešu termiņa beigas (447).

Ja Dublinas III regulas 3. panta 2. punkta otrajā daļā minēto sistēmisko nepilnību dēļ rodas risks, ka pieteikums iesniedzēju pakļaus sliktai attieksmei, dalībvalstij, kas nosaka atbildīgo dalībvalsti, saskaņā ar šīs pašas panta daļas prasībām ir jāturpina izskatīt III nodaļā izklāstītos kritērijus, lai noteiktu vai par atbildīgo var tikt izraudzīta cita dalībvalsts. Ja saskaņā ar regulas 3. panta 2. punkta trešo daļu, nav iespējama pārsūtīšana uz citu dalībvalsti, kas izraudzīta, balstoties uz minētajiem kritērijiem vai uz pirmo dalībvalsti, kurā pieteikums iesniegts, dalībvalsts, kas nosaka atbildīgo dalībvalsti, kļūst par atbildīgo dalībvalsti.

(440) EST 2017. gads, C.K. un citi, turpat (40. zems. piez. tekstā iepriekš), 78. un 79. punkts. Sk. arī ECT 2016. gada 4. oktobra spriedumu lietā *Jihana Ali un citi/Šveice un Itālija*, Nr. 30474/14; ECT 2017. gada 14. maija spriedumu lietā *Ojei/Nīderlande*, Nr. 64724/10.

(441) EST, 2017. gads, C.K. un citi, turpat (40. zems. piez. tekstā iepriekš), 76. punkts.

(442) Turpat, 77. punkts.

(443) Turpat, 80. punkts. Sk. arī Apvienotās Karalistes Administratīvās virstiesas 2018. gada 4. decembra spriedumu lietā *R (SM un citi)/Secretary of State for the Home Department (Dublinas regula – Itālija)*, (2018) UKUT 429 (IAC). Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesā neaizsargāta pieteikuma iesniedzēja lietā nosprieda, ka Apvienotās Karalistes valdībai ir nepieciešams saņemt Itālijas iestāžu garantiju par piemērota atbalsta un apmešanās vietas nodrošināšanu, pirms pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšanas.

(444) EST, 2017. gads, C.K. un citi, turpat (40. zems. piez. tekstā iepriekš), 84. punkts.

(445) Sk. arī 5.5.4. iedaļu par tādu pārsūtīšanu, kas nepārkāpj ES Hartas 4. pantu.

(446) EST, 2017. gads, C.K. un citi, turpat (40. zems. piez. tekstā iepriekš), 89. punkts.

(447) Sk. 5.4. iedaļu par diskrecionāro klauzulu.

5.5.4. Pārsūtīšana

Pārsūtīšanas laikā dalībvalstīm saskaņā ar Dublinas III regulas 24. apsvērumu ir jānodrošina, ka:

Dublinas III regulas 24. apsvēruma

uzraudzīta pārsūtīšana vai pārsūtīšana ar eskortu notiek humāni, pilnībā ievērojot pamattiesības un cilvēka cieņu, kā arī bērna intereses un rūpīgi ņemot vērā attiecīgās judikatūras attīstību, jo īpaši attiecībā uz pārsūtīšanu humānu apsvērumu dēļ.

Regulas 29. panta 1. punkta otrā daļa apstiprina, ka, ja pārsūtīšanu “uz atbildīgo dalībvalsti veic, uzraugot izceļošanu vai izmantojot eskortu, dalībvalstis nodrošina, ka tā tiek veikta humāni un pilnībā ievērojot pamattiesības un cilvēka cieņu.” Tāpēc īpaši neaizsargātu personu gadījumā var nākties izmantot īpašas pārsūtīšanas metodes.

Turklāt dažos gadījumos pārsūtīšana ir iespējama tikai, ja tiek ievērotas īpašas prasības pieteikuma īpašo vajadzību apmierināšanai, it īpaši tām vajadzībām, kas saistītas ar pārsūtīšanas ietekmi uz veselības stāvokli. Lietā *C.K. un citi* EST atsaucās uz īpašām pārsūtīšanas metodēm, citu starpā, atzīstot, ka:

pārsūtītājai dalībvalstij tas ir jāorganizē tā, lai attiecīgo patvēruma meklētāju pārsūtīšanas laikā pavadītu atbilstošs ārstnieciskais personāls, kam ir nepieciešamie materiāli, resursi un zāles, lai novērstu jebkādu veselības pasliktināšanos vai tā vardarbību pret sevi vai trešām personām. ⁽⁴⁴⁸⁾

Lai apmierinātu neatliekamas īpašas vajadzības un aizsargātu cilvēktiesības, Dublinas III regula ietver prasības par informācijas un veselības stāvokļa datu apmaiņu, lai nodrošinātu, ka pirms pārsūtīšanas, pārsūtīšanas laikā un pēc pārsūtīšanas, īpašās vajadzības ir apmierinātas un nav pārkāptas pamattiesības. Šajā sakarā regulas 31. panta 1. un 2. punkts attiecas uz informācijas apmaiņu.

Dublinas III regulas 31. panta 1. un 2. punkts Atbilstošas informācijas apmaiņa, pirms veic pārsūtīšanu

1. Dalībvalsts, kas veic pieteikuma iesniedzēja vai citas personas, kas minēta 18. panta 1. punkta c) vai d) apakšpunktā, pārsūtīšanu, paziņo atbildīgajai dalībvalstij tos personas datus attiecībā uz pārsūtāmo personu, kas ir pieņemami, atbilstoši un samērīgā apjomā vienīgi nolūkā nodrošināt, ka valsts tiesību aktos paredzētās kompetentās iestādes atbildīgajā dalībvalstī var sniegt minētajai personai pienācīgu palīdzību, tostarp neatliekamu medicīnisko palīdzību, kas vajadzīga, lai aizsargātu viņas būtiskas intereses, un nodrošināt šajā regulā un citos attiecīgos juridiskos patvēruma jomas instrumentos paredzētās aizsardzības un tiesību nepārtrauktību. Minētos datus atbildīgajai dalībvalstij paziņo pietiekami savlaicīgi pirms pārsūtīšanas, lai nodrošinātu, ka valsts tiesību aktos paredzētajām kompetentajām iestādēm ir pietiekami daudz laika veikt vajadzīgos pasākumus.

⁽⁴⁴⁸⁾ EST, 2017. gads, *C.K. un citi*, turpat (40. zems. piez. tekstā iepriekš), 81. punkts.

2. Pārsūtītāja dalībvalsts nosūta atbildīgajai dalībvalstij jebkādu informāciju – ciktāl tāda informācija ir pieejama valsts tiesību aktos paredzētajai kompetentajai iestādei –, kas ir svarīga, lai nodrošinātu pārsūtāmās personas tiesības un neatliekamas īpašas vajadzības, un jo īpaši informāciju:

a) par neatliekamiem pasākumiem, kas atbildīgajai dalībvalstij jāveic, lai nodrošinātu, ka tiek pienācīgi apmierinātas pārsūtāmās personas īpašas vajadzības, tostarp neatliekama veselības aprūpe, ja tāda vajadzīga;

b) attiecīgā gadījumā ģimenes locekļu, radnieku vai personu, ar ko ir jebkādas citas ģimenes attiecības, kontaktinformāciju uzņēmējā dalībvalstī;

c) attiecībā uz nepilngadīgiem – informāciju par viņu izglītību;

d) pieteikuma iesniedzēja vecuma novērtējumu.

Šādas informācijas apmaiņai tiek piemēroti 31. panta 3. punktā noteiktie datu aizsardzības standarti. Ja ir jānodrošina vai tika nodrošināta medicīniska aprūpe vai ārstēšana, regulas 32. pantā izklāstīta datu apmaiņa par veselības stāvokli, pirms veic pārsūtīšanu. Lai aizsargātu pārsūtāmās personas tiesības un neatliekamās vajadzības, informācijas apmaiņu veic, izmantojot Komisijas Īstenošanas regulas Nr. 118/2014 VI pielikumā iekļauto veidlapu, kas paredzēta, lai iestādes apmainītos ar informāciju par pārsūtīšanu⁽⁴⁴⁹⁾. Informāciju par īpašām vajadzībām norāda tikai tad, ja pārsūtīšanas laikā vai pēc tās ir nepieciešams veikt īpašus pasākumus. Informācijas apmaiņa tiek veikta personas pārsūtīšanas nolūkos.

Dublīnas III regulas 32. panta 1. punkts Datu apmaiņa par veselības stāvokli, pirms veic pārsūtīšanu

Vienīgi nolūkos nodrošināt medicīnisku aprūpi vai ārstēšanu, jo īpaši attiecībā uz personām ar invaliditāti, vecāka gadagājuma cilvēkiem, grūtniecēm, nepilngadīgiem un personām, kas pārcietušas spīdzināšanu, izvarošanu vai cita veida nopietnu psiholoģisku, fizisku un seksuālu vardarbību, pārsūtītāja dalībvalsts atbildīgajai dalībvalstij nosūta informāciju, kas pieejama valsts tiesību aktos paredzētajai kompetentajai iestādei, par jebkādam pārsūtāmās personas īpašām vajadzībām, kas īpašos gadījumos var ietvert informāciju par minētās personas fizisko vai garīgo veselību. Minēto informāciju nosūta, izmantojot vienotu veselības sertifikātu, kam pievieno vajadzīgos dokumentos. Atbildīgā dalībvalsts nodrošina, lai šīs īpašas vajadzības tiktu pienācīgi apmierinātas, tostarp jo īpaši sniegta jebkāda nepieciešamā pamata medicīniskā aprūpe.

Datu apmaiņai par veselības stāvokli ir jāizmanto Komisijas Īstenošanas regulas Nr. 118/2014 IX pielikumā iekļautā veidlapa. Kā ir norādījusi EST:

Lai informētu atbildīgo dalībvalsti par to, ka līdz ar ierašanos konkrētajam patvēruma meklētājam ir nepieciešama medicīniska palīdzība un aprūpe, kā arī par visiem atbilstošajiem viņa saslimšanas aspektiem un nākotnē vajadzīgās aprūpes aspektiem,

⁽⁴⁴⁹⁾ Šis ir noteikts Komisijas Īstenošanas regulā (ES) Nr. 118/2014 2014. gads, turpat (362. zemsv. piez. tekstā iepriekš)

var tikt izmantota arī tipveida veidlapa no Īstenošanas regulas VI pielikuma un vienotais veselības sertifikāts no šīs regulas IX pielikuma. Vajadzības gadījumā, lai sniegtu atbildīgajai dalībvalstij pietiekamu laiku nepieciešamo pasākumu veikšanai, šī informācija ir jāpaziņo saprātīgā termiņā pirms pārsūtīšanas īstenošanas. Dalībvalsts, kas veic pārsūtīšanu, var arī no atbildīgās dalībvalsts iegūt apstiprinājumu, ka neatliekamā aprūpe būs pieejama uzreiz pēc ierašanās.

Ja kompetentā tiesa uzskata, ka šie piesardzības pasākumi ir pietiekami, lai izslēgtu jebkādu patiesu risku par necilvēcīgu vai pazemojošu attieksmi attiecīgā patvēruma meklētāja pārsūtīšanas gadījumā, šai tiesai ir jāveic nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu, ka dalībvalsts tos veiks, pirms attiecīgās personas pārsūtīšanas. Nepieciešamības gadījumā šīs personas veselība pirms pārsūtīšanas ir atkārtoti jāpārbauda ⁽⁴⁵⁰⁾.

5.6. Aizturēšana

Citas saistītās publikācijas

- EASO, *Starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju aizturēšana kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2019. gads.
- Eiropas Tiesību institūts, *Eiropas Tiesību institūta pārskats: Patvēruma meklētāji un nelegālie migranti un tiesību normas*, 2017. gads, 4. nodaļa

Dublinas III regulas 28. panta 1. punktā ir noteikts: “Dalībvalstis neaiztur personu vienīgi tādēļ, ka uz viņu attiecas [Dublinas III] regulā paredzētā procedūra.” Regulas 28. panta 2. punkts garantē, ka aizturēšanu var veikt tikai kā galēju pasākumu. Tajā ir paredzēts:

Dublinas III regulas 28. panta 2. punkts. Aizturēšana

Ja pastāv būtiska personas bēgšanas iespējamība, dalībvalstis var aizturēt attiecīgo personu, lai nodrošinātu pārsūtīšanas procedūras saskaņā ar šo regulu, balstoties uz individuālu izvērtējumu, un tiktāl, ciktāl aizturēšana ir samērīga, un nav iespējams efektīvi piemērot citus mazāk stingrus alternatīvus pasākumus.

Turklāt regulas 28. panta 4. punktā ir precizēts, ka: “Attiecībā uz aizturēšanas nosacījumiem un aizturētām personām piemērojāmām garantijām, lai nodrošinātu pārsūtīšanas procedūras uz atbildīgo dalībvalsti, piemēro Direktīvas 2013/33/ES 9., 10. un 11. pantu.” Tas nozīmē, ka garantijas, kas attiecas uz neaizsargātām aizturētām personām, kuras iepriekš aprakstītas 4.8. iedaļā, attiecas arī uz Dublinas III regulas 28. pantā noteikto aizturēšanu.

Tātad, ja tiek lemts par personas aizturēšanu, iestādei vai tiesai, kas pieprasa vai apstiprina aizturēšanu, ir jāņem vērā neaizsargātā pieteikuma iesniedzēja īpašā situācija un vajadzības.

⁽⁴⁵⁰⁾ EST, 2017. gads, C.K. un citi, turpat (40. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 83. un 84. punkts.

Šveices tiesu prakse rāda, kādas juridiskās grūtības pastāv neaizsargātu personu aizturēšanas lietu izskatīšanā. Šveices Federālā tiesa atzina, ka lēmums aizturēt ģimeni, kas Dublinas pārsūtīšanas procesā tika pārsūtīta uz Norvēģiju, bija pretlikumīgs, lai gan pirmais pārsūtīšanas mēģinājums pušu sadarbības trūkuma dēļ bija nesekmīgs Iestādes pieprasīja tēva un mātes aizturēšanu un nolēma abus ģimenes bērnus nodot jaunatnes labklājības iestādes aizgādībā, kur bērniem tika liegta saziņa ar saviem vecākiem. Turklāt bērna interešu aizsardzības nolūkos māte tika aizturēta kopā ar savu jaundzimušo bērnu. Federālā tiesa nolēma, ka lēmumi par vecāku aizturēšanu un bērnu nodošanu aizgādībā pārkāpa bērnu intereses un bija nesamērīgi. Tāpat tiesa atzina, ka iestādes nav pienācīgi izvērtējušas aizturēšanai alternatīvus risinājumus ⁽⁴⁵¹⁾.

5.7. Efektīvi tiesiskās aizsardzības līdzekļi

Citas saistītās EASO publikācijas

- EASO, *Patvēruma sniegšanas procedūras un neizraidīšanas princips: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 3.8. iedaļa “Tiesiskā aizsardzība” (saskaņā ar Dublinas III regulu).

Šajā iedaļā izklāstītas efektīvu aizsardzības līdzekļu prasības, kas Dublinas III regulas kontekstā attiecas uz pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām vajadzībām. Lai uzzinātu vairāk par vispārīgām KEPS prasībām un garantijām, kas attiecas uz neaizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem, sk. šīs tiesiskās analīzes 8. daļu.

Dublinas III regulas 27. panta 1. punktā ir noteikts, ka personai, uz kuru attiecas pārsūtīšanas lēmums “ir tiesības uz efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekli, proti, pārsūtīšanas lēmuma faktisku un juridisku apelāciju vai pārskatīšanu tiesā” ⁽⁴⁵²⁾. Nodrošinot efektīvus tiesiskās aizsardzības līdzekļus pret lēmumiem, kas pieņemti saskaņā ar Dublinas III regulu, tiesām un tribunāliem ir jāņem vērā neaizsargātā pieteikuma iesniedzēja īpašais stāvoklis vai tā personīgie apstākļi.

5.7.1. Efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekļu tvērums

Regulas 27. panta 1. punktā iekļautās tiesiskās aizsardzības tvērums ir noteikts Dublinas III regulas 19. apsvērumā (izcēlums ir pievienots)

Dublinas III regulas 19. apsvēruma

Lai nodrošinātu attiecīgo personu tiesību efektīvu aizsardzību, būtu jānosaka juridiskās garantijas un tiesības uz efektīviem aizsardzības līdzekļiem attiecībā uz lēmumiem par pārsūtīšanu uz atbildīgo dalībvalsti, jo īpaši saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu. Lai nodrošinātu starptautisko tiesību ievērošanu, **efektīvi aizsardzības līdzekļi pret šādiem lēmumiem būtu jāattiecinā gan uz šīs regulas piemērošanas, gan juridiskās un faktiskās situācijas pārbaudi dalībvalstī, uz kuru pārsūta pieteikuma iesniedzēju.**

⁽⁴⁵¹⁾ Sk. Federālā administratīvā tiesa (BVGE, Šveice), 2017. gads, 2C_1052/2016, 2C_1053/2016, (kopsavilkums angļu valodā), turpat (262. zems. piez. tekstā iepriekš). Sk. arī Augstākās administratīvās tiesas (Čehija) 2015. gada 17. jūnija lēmumu lietā 1. Azs 39/2015-56, (kopsavilkums angļu valodā). Čehijas Augstākā administratīvā tiesa nolēma, ka ģimenes, tostarp nepilngadīgā, aizturēšana aizturēšanas iestādē, lai gan citas ģimenes tika nosūtītas uz uzņemšanas centriem, nozīmēja, ka aizturēšanai bija alternatīvs risinājums, ko valsts iestādei vajadzēja ņemt vērā, pieņemot lēmumu par ģimenes aizturēšanu saskaņā ar Dublinas III regulu.

⁽⁴⁵²⁾ Sk. arī EST (VP), 2019. gads, *H. un R.*, turpat (369. zems. piez. tekstā iepriekš), 38. punkts.

Tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas pieteikuma iesniedzējam ir pieejami saskaņā ar 27. panta 1. punktu, to lasot kopā ar 19. apsvērumu, ir precizēti EST judikatūrā⁽⁴⁵³⁾. Tvērumā ietverti gan fakti, gan tiesību jautājumi⁽⁴⁵⁴⁾. Izskatot lietu *Ghezelbash* EST virspalāta atzina, ka 27. panta 1. punktā, ar kuru tiek nodrošinātas tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību, “nav nekādi ierobežoti argumenti, kurus patvēruma meklētājs var norādīt attiecībā uz šo tiesību aizsardzības līdzekli”⁽⁴⁵⁵⁾.

Tiesisko jautājumu sakarā EST lēma, ka paredzētajam tiesiskās aizsardzības līdzeklim ir “jāspēj attiekties gan uz noteikumu, ar kuriem uzlikts pienākums izvērtēt starptautiskās aizsardzības pieteikumu, ievērošanu, gan uz šajā regulā paredzētajām procesuālajām garantijām”⁽⁴⁵⁶⁾. Mazāk aizsargātu pieteikuma iesniedzēju lietu izskatīšanā tiesai vai tribunālam vajadzētu izvērtēt, vai ir ņemtas vērā šo personu īpašās procesuālās vajadzības, ja tādas ir. Kritēriji, kas ņemti vērā atbildīgās dalībvalsts noteikšanā, kā arī noteikumi par apgādājamiem un diskrecionārās klauzulas (attiecīgi regulas 16. un 17. pants) var veidot pamatu pārsūdzības lietai, kas balstīta uz iespējamiem ES Hartas 7. pantā un ECTK 8. pantā noteiktās ģimenes dzīves neaizskaramības principa pārkāpumiem. Ir jāuzsver, ka jebkāda Dublinas III regulas kā sekundārā tiesību akta piemērošanai ir jāatbilst ES Pamattiesību hartai.

Lēmumu par pārsūtīšanas atlikšanu vai atcelšanu var ietekmēt nozīmīgi individuāli vai vispārīgi apstākļi, pieteikuma iesniedzēja īpašās prasības un viņa neaizsargātības iemesli. Lietā *C.K. un citi* EST lēma, ka pastāv:

kompetento iestāžu un tiesas pienākums pārbaudīt visus svarīgos apstākļus, lai ievērotu neizraidīšanas principu, ieskaitot arī šīs personas veselības stāvokli, ja patvēruma meklētājs apgalvo, ka par viņa pieteikuma izskatīšanu atbildīgā dalībvalsts nav “droša valsts”⁽⁴⁵⁷⁾.

Tādēļ tiesām ir jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja individuālie apstākļi un jāizvērtē, vai pats personas pārsūtīšanas fakts nenonāk pretrunā ar “neizraidīšanas” principu. Atbilstoši 19. apsvērumam tiesām un tribunāliem ir jāņem vērā arī juridiskā un faktiskā situācija dalībvalstī, uz kuru pieteikuma iesniedzēju plāno pārsūtīt. Faktiskā stāvokļa izvērtēšanā tiesām un tribunāliem ir jāizvērtē ne tikai apstākļi, kādos pieteikuma iesniedzējs varētu nonākt, būdams starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs, bet arī viņa kā starptautiskās aizsardzības saņēmēja dzīves apstākļi, ja viņam konkrētajā dalībvalstī tiek piešķirta starptautiskā aizsardzība⁽⁴⁵⁸⁾. Šis jautājums ir būtisks, jo, izvērtējot faktisko situāciju dalībvalstī, gan starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju gadījumā, gan starptautiskās aizsardzības saņēmēju gadījumā tiesām un tribunāliem būtu jāņem vērā individuālais pieteikuma iesniedzēja stāvoklis, kas to padara neaizsargātu šo iemeslu dēļ pārsūtīšanas lēmuma tiesiskumu ir iespējams pārsūdzēt ne tikai Dublinas III regulas 3. panta 2. punkta otrajā daļā minēto “sistēmisko problēmu” dēļ.

⁽⁴⁵³⁾ Sk., piem., EST, 2018. gads, *Aziz Hasan*, turpat (351. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 27.-40. punkts; EST (VP) 2016. gada 7. jūnija spriedums lietā *Mehرداد Ghezelbash/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie/ C-63/15*, EU:C:2016:409; EST 2016. gada 7. jūnija spriedums lietā *George Karim/Migrationsverket, C-155/15*, EU:C:2016:410.

⁽⁴⁵⁴⁾ EST, 2017. gads, *C.K. un citi*, turpat (40. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 63. punkts.

⁽⁴⁵⁵⁾ EST (VP), 2016. gads, *Ghezelbash*, turpat (451. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 36. punkts.

⁽⁴⁵⁶⁾ EST (VP), 2019. gads, *H. un R.*, turpat (369. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 40. punkts. Šajā sakarā sk. arī EST 2017. gada 26. jūlija spriedumu lietā *A.S/ Slovēnijas Republika, C-490/16*, EU:C:2017:585, 27. un 31. punkts; EST, 2017. gads, *Mengesteab*, turpat (366. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 44.-48. punkts; EST 2017. gada 25. oktobra spriedums lietā *Majid Shiri, pazīstams arī kā Madhdi Shiri/Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl, C-201/16*, EU:C:2017:805, 38. punkts.

⁽⁴⁵⁷⁾ EST, 2017. gads, *C.K. un citi*, turpat (40. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 44. punkts.

⁽⁴⁵⁸⁾ EST (VP), 2019. gads, *Jawo*, turpat (39. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 98. punkts.

5.7.2. Pierādījumu standarti

Citi saistošās EASO publikācijas

- *EASO, Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 5.8. iedaļa “Dublinas III regula un pierādījumu novērtējums”, tostarp 5.8.1. iedaļa “Pierādījumu iegūšana un novērtēšana saistībā ar atbildīgās dalībvalsts noteikšanas kritērijiem”.

Visos gadījumos, kad uzņemšanas apstākļu un/vai patvēruma sniegšanas procesa dēļ pret pieteikuma iesniedzēju var tikt vērsta tāda attieksme, kas ir pretrunā ES Hartas 4. pantam, rodas jautājums par atbilstošu pierādījumu standartu. Šis jautājums ir saistīts ar apstrīdamu prezumpciju, ka atbildīgā dalībvalsts nosaka pieteikuma iesniedzēja pamattiesības uz starptautisko aizsardzību.

“Sistemātisko trūkumu” novērtēšanas pierādījumu standarts pirmoreiz tika izvirzīts EST 2011. gada spriedumā lietā *N.S. un citi* un tas bija saistīts ar Dublinas II regulu. EST norādīja, ka:

dalībvalstīm, ieskaitot valsts tiesas, ir pienākums nenosūtīt patvēruma meklētāju uz “atbildīgo dalībvalsti” (..) gadījumos, kad tās nevar nezināt, ka sistemātiski trūkumi⁽⁴⁵⁹⁾ patvēruma piešķiršanas procesā un patvēruma meklētāju uzņemšanas apstākļos šajā dalībvalstī rada nopietnus un pierādītus iemeslus uzskatīt, ka patvēruma meklētājam radīsies reāls risks tikt pakļautam necilvēciskai vai pazemojošai attieksmei hartas 4. panta izpratnē⁽⁴⁶⁰⁾.

Izvērtējot nākotnes riskus, kas saistīti ar dzīvošanas apstākļiem, kādos pieteikuma iesniedzējam kā starptautiskās palīdzības saņēmējam var nākties uzturēties, un šo jautājumu skatot Dublinas III regulas kontekstā, EST lēma, ka:

tad, kad tiesas, kas izskata pieteikumu par pārsūtīšanas lēmumu, rīcībā ir elementi, kurus attiecīgā persona ir iesniegusi, lai pierādītu šāda riska esamību, šai tiesai, balstoties uz objektīviem, ticamiem, precīziem un pienācīgi aktualizētiem elementiem un ņemot vērā Savienības tiesībās garantēto pamattiesību aizsardzības standartu, ir jāizvērtē, vai patiešām pastāv nepilnības, kas var būt sistemiskas vai vispārējas vai skart atsevišķas personu grupas⁽⁴⁶¹⁾.

Tādēļ šķiet pareizi secināt, ka tiesām vai tribunāliem, ņemot vērā jaunāko informāciju, ir jāizvērtē riski, kas izriet no starptautiskās aizsardzības piešķiršanas nākotnē, ja pieteikuma iesniedzējs ir sniedzis pierādījumus par šāda riska iespējamību, taču tām ir jāizvērtē arī sistemātisko problēmu riski gadījumos, kad tās nevar nezināt par šādu risku iespējamību pat tad, ja pieteikuma iesniedzējs nav sniedzis atbilstošus pierādījumus.

Ja risks ir saistīts ar pieteikuma iesniedzēja personīgo situāciju, viņam vajadzētu sniegt šo apstākļu pierādījumus, tādējādi vēl vairāk pamatojot secinājumu, ka individuālo apstākļu vai

⁽⁴⁵⁹⁾ Šajā spriedumā minētie “sistemātiskie trūkumi” ir tās pašas Dublinas III regulas 3. panta 2. punkta otrajā daļā minētās “sistemiskās problēmas”, ņemot vērā, ka tā ir kodificētā dokumenta versija. Lai uzzinātu vairāk par sistemiskām problēmām, sk. 5.5.3. iedaļu iepriekš.

⁽⁴⁶⁰⁾ Sk. EST (VP), 2011. gads, *N.S. un citi*, turpat (16. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 94. punkts.

⁽⁴⁶¹⁾ EST (VP), 2019. gads, *Jawo*, turpat (39. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 90. punkts.

dalībvalsts vispārējās situācijas dēļ personas pārsūtīšana būtu jāatliek vai jāatceļ. Veselības problēmu sakarā EST secināja, ka:

tiklīdz patvēruma meklētājs, it īpaši efektīvas pārsūdzības procedūrā, kas tam ir garantēta Dublinas III regulas 27. pantā, iesniedz objektīvu informāciju, kā, piemēram, ārsta atzinumus, kas sniegti par konkrēto personu un kas pierāda tās veselības stāvokļa īpašo smagumu un būtiskās un neatgriezeniskās sekas, kādas var radīt šīs personas pārsūtīšana, konkrētās dalībvalsts iestādes, ieskaitot tās tiesas, nevar ignorēt šo informāciju. Tieši pretēji, tām ir pienākums novērtēt risku, ko šādas sekas rada, ja tās nolemj pārsūtīt šo personu, vai, runājot par tiesu, tai ir jānovērtē pārsūtīšanas lēmuma tiesiskums, ja šī lēmuma izpilde varētu novest pie necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes pret šo personu ⁽⁴⁶²⁾.

Tādēļ šajos gadījumos pieteikuma iesniedzējam ir pienākums iesniegt objektīvus pierādījumus, kurus tiesai ir jāpārbauda, lai novērtētu, vai pārsūtīšanas lēmums ir pieņemts pareizi vai tomēr pārsūtīšanu nedrīkst veikt.

Ja tiesa secina, ka ir pamatots iemesls uzskatīt, ka pastāv sistēmiskas patvēruma sniegšanas procesa problēmas un/vai sistēmiskas problēmas īpašas pieteikuma iesniedzēju grupas, piemēram, ģimenes ar bērniem, uzņemšanas apstākļos, kas var radīt risku, ka šie cilvēki ES Hartas 4. panta izpratnē tiks pakļauti necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei, par pieteikumu pierādījumu var uzskatīt pieteikuma iesniedzēja spēju apliecināt savu piederību šai riska grupai un ar to saistītām īpašām vajadzībām, izņemot gadījumus, kad šāds secinājums izriet no individuāliem apstākļiem. Tā, piemēram, ECT lietā *Tarakhel* tika izvērtēti apstākļi, kādos Itālijā tika uzņemta ģimene ar bērniem ⁽⁴⁶³⁾.

Dublinas III regulas 27. panta 2. punkts dalībvalstīm uzliek pienākumu nodrošināt “saprātīgu termiņu, kurā attiecīgā persona var īstenot savas tiesības uz efektīvu tiesisku aizsardzības līdzekli”. Grūtības, kas šajā sakarā var rasties neaizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem, neatšķiras no citiem KEPS procesiem. Laika ierobežojums (saskaņā ar pārstrādāto PPD) vispārīgi ir izklāstīts 8. daļā. Šis attiecas arī uz (bezmaksas) juridisko un lingvistisko palīdzību, kas noteikta Dublinas III regulas 27. panta 5. un 6. punktā. Arī šīs tēmas ir aplūkotas 8. daļā. Tur tās tiek interpretētas no pārstrādātās PPD skatupunkta, kas pēc būtības neatšķiras no Dublinas III regulas prasībām.

⁽⁴⁶²⁾ EST, 2017. gads, C.K. un citi, turpat (40. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 75. punkts.

⁽⁴⁶³⁾ ECT(VP), 2014. gads, *Tarakhel*/Šveice, turpat (47. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

6. daļa. Neaizsargātība saistībā ar pieteikšanos pārstrādātajā KD noteiktajai starptautiskai aizsardzībai un tās saturu

Šīs tiesiskās analīzes daļas mērķis ir noskaidrot, kā starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju neaizsargātība var ietekmēt lēmumu par viņu atbilstību starptautiskajai aizsardzībai (pārstrādātās KD I–VI nodaļa). Tāpat šajā daļā ir analizēta šādas neaizsargātības ietekme uz lēmumiem, kas saistīti ar starptautiskās aizsardzības piešķiršanu tās saņēmējiem (pārstrādātās KD VII nodaļa), kā arī ir sniegts neliels ieskats starptautiskās aizsardzības anulēšanā gadījumos, kad neaizsargātība ir kļūdaini pamatota. 6. daļas struktūra ir izklāstīta 17. tabulā.

17. tabula. 6. daļas struktūra

Iedaļa	Nosaukums	Lpp.
6.1.	Ievads	128
6.2.	Neaizsargātības iespējamā ietekme uz pierādījumu un ticamības izvērtējumu	130
6.3.	Vajāšana un būtisks kaitējums	138
6.4.	Pieteikuma iesniedzēji, kuri jau ir saskārušies ar vajāšanu un būtisku kaitējumu	142
6.5.	Vajāšanas iemesli	143
6.6.	Aizsardzības dalībnieki un neaizsargātība	145
6.7.	Iekšējā aizsardzība	148
6.8.	Atsevišķas neaizsargātības kategorijas	149
6.9.	Neaizsargātība un sniegtās starptautiskās aizsardzības saturs	162
6.10.	Starptautiskās aizsardzības statusa atcelšana gadījumos, kad neaizsargātība ir kļūdaini pamatota	167

Citas saistītās EASO publikācijas

- EASO, *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES): tiesiskā analīze*, 2016. gads.
- EASO, *Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2018. gads.

6.1. Ievads

Pārstrādātās KD I–VI nodaļas, kurās noteikta starptautiskās aizsardzības kvalificēšana, detalizēti neaplūko terminu “neaizsargātība”⁽⁴⁶⁴⁾. Turpretī VII nodaļas 20. panta 3. punktā ir noteikts:

⁽⁴⁶⁴⁾ Ja vien par “neaizsargātības” termina pieminēšanas reizi neskaita pārstrādātās KD 36. apsvērumu: “Ģimenes locekļi to saiknes ar bēgli dēļ parasti ir neaizsargāti pret vajāšanas darbībām tādā veidā, kas varētu būt pamats bēgļa statusam.”

Pārstrādātās KD 20. panta 3. punkts

Īstenojot šo nodaļu, dalībvalstis ņem vērā mazāk aizsargātu personu, piemēram, nepilngadīgo, nepavadītu nepilngadīgo, invalīdu, vecu ļaužu, grūtnieču, vecāku, kuri vieni paši audzina nepilngadīgus bērnus, cilvēku tirdzniecības upuru, personu ar garīgiem traucējumiem un personu, kas bijušas pakļautas spīdzināšanai, izvarošanai vai citai nopietnai psiholoģiskai, fiziskai vai seksuālai vardarbībai, īpašo situāciju.

IV nodaļā izklāstīts starptautiskās aizsardzības saturs un saskaņā ar pārstrādātās KD 20. panta 2. punktu, to piemēro “gan bēgļiem, gan personām, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, ja vien nav norādīts citādi”.

Ārpus pārstrādātās KD īpašas atsauces uz “neaizsargātām personām” netiek saistītas ar šo personu kvalificēšanos starptautiskai aizsardzībai. Tieši pretēji – starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju kontekstā pārstrādātās UND 22. panta 4. punktā ir noteikts, ka neaizsargātu personu īpašo uzņemšanas vajadzību izvērtējums “neskar starptautiskās aizsardzības vajadzību izvērtēšanu” atbilstoši pārstrādātai KD. Tādēļ konkrēta pieteikuma iesniedzēja īpašo uzņemšanas vajadzību atzīšana ne vienmēr nozīmē, ka viņu neaizsargātība ietekmēs starptautiskās aizsardzības vajadzības vai izvērtējuma iznākumu.

Tomēr ir iespējams noteikt īpašus veidus, kādos neaizsargātības aspekts var ietekmēt starptautiskās aizsardzības pieteikuma izvērtējumu.

Kā redzams 17. tabulā, 6. daļas nodaļu secība daļēji atbilst pārstrādātās KD “vispārējai struktūrai un mērķim” ⁽⁴⁶⁵⁾. Pirmkārt, šajā daļā aplūkota neaizsargātības aspekta iespējamā ietekme uz pierādījumu un ticamības novērtējumu 4. panta kontekstā (6.2. nodaļa). Tālāk tiek izklāstīts, kā “bēgļa” statusam atbilstošās prasības attiecināmas uz neaizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem, it īpaši saistībā ar vajāšanas darbībām un “būtiska kaitējuma” jēdzienu, kas, kā noteikts attiecīgi 9. un 15. pantā (6.3. nodaļa). Citu jautājumu starpā ir ietverti noteikumi par personām, kuras jau ir saskārušās ar vajāšanu un būtisku kaitējumu, kā noteikts 4. panta 4. punktā (6.4. nodaļa), pieci vajāšanas iemesli kā noteikts 10. pantā (6.5. nodaļa), aizsardzības dalībnieki, kā noteikts 7. pantā (6.6. nodaļa) un starptautiskā aizsardzība, kā noteikts 8. pantā (6.7. nodaļa).

Ņemot vērā neierobežoto pieeju individuālo apstākļu novērtēšanā kā noteikts pārstrādātā KD 4. panta 3. punktā, nākamajā iedaļā (6.8. iedaļa) ir detalizētāk aplūkots tas, kā piemērojami daži no šiem apstākļiem, proti, vecums, dzimums, seksuālā orientācija, dzimtes identitāte, veselības stāvoklis, invaliditāte un garīgi traucējumi un ar tiem saistīti noteikumi.

Neaizsargātības ietekme uz piešķirtās starptautiskās aizsardzības saturu ir izklāstīta 6.9. iedaļā. 6.10. iedaļā sniegts neliels ieskats tajā, kādas sekas var būt kļūdaini noteiktam personas neaizsargātības stāvoklim.

⁽⁴⁶⁵⁾ Sk., piem., EST 2013. gada spriedumu lietā *X, Y un Z/Minister voor Immigratie en Asiel*, apvienotās lietas C-199/12 līdz C-201/12, EU:C:2013:720, 40. punkts.

6.2. Neaizsargātības iespējamā ietekme uz pierādījumu un ticamības izvērtējumu

Citas saistītās EASO publikācijas

- EASO, *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES): tiesiskā analīze*, 2016. gads.
- EASO, *Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 4. daļa un 5.2. iedaļa.

Šajā iedaļā ir aplūkoti daži no galvenajiem veidiem, kādos neaizsargātība var ietekmēt pierādījumu un ticamības izvērtējumu.

6.2.1. Individuāla izvērtējuma princips

Galvenais no pārstrādātajā KD uzsvērtajiem principiem ir individuālā izvērtējuma princips. ⁽⁴⁶⁶⁾ Tas ir noteikts pārstrādātās KD 4. pantā par starptautiskās aizsardzības pieteikuma faktu un apstākļu novērtējumu. Konvencijas 4. panta 3. punktā ir norādīts:

Pārstrādātās KD 4. panta 3. punkts Faktu un apstākļu novērtēšana

Starptautiskās aizsardzības pieteikuma novērtējums jāveic individuāli par katru pieteikuma iesniedzēju un, to darot, jāņem vērā:

(..)

c) pieteikuma iesniedzēja individuālais stāvoklis un personīgie apstākļi, tostarp tādi faktori kā izcelsme, dzimums un vecums, lai, pamatojoties uz pieteikuma iesniedzēja personīgajiem apstākļiem, novērtētu, vai darbības, ar kādām pieteikuma iesniedzējam bija jāsaskaras vai ar kādām tam var nākties saskarties, būtu uzskatāmas par vajāšanu vai būtisku kaitējumu;

EST bija iespēja izanalizēt KD 4. panta 3. punkta c) apakšpunkta nozīmi (tā teksts ir vienāds ar pārstrādātās KD 4 panta 3. punkta c) apakšpunktu). Tiesa lietas “A, B un C” spriedumā uzsvēra, ka, izvērtējot personīgos vai vispārējos pieteikuma iesniedzēja apstākļus, jāņem vērā arī prasība izvērtēt “**pieteikuma iesniedzēja ievainojamību**, un individuāli novērtēt šo pieteikumu, ņemot vērā katra pieteikuma iesniedzēja individuālo stāvokli un personīgos apstākļus”.⁴⁶⁷

⁽⁴⁶⁶⁾ EST savā 2018. gada 4. oktobra spriedumā lietā *Nigyar Rauf Kaza Ahmedbekova un Rauf Emin Ogla Ahmedbekov/Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-652/16, EU:C:2018:801, 48. punkts, aprakstīja, ka “no pastāvīgās judikatūras izriet, ka jebkuram lēmumam piešķirt bēgļa statusu vai alternatīvās aizsardzības statusu ir jābūt balstītam uz individuālu vērtējumu”. Nākamajā daļā tā saistīja individuālā vērtējuma principu ar pārstrādātās KD 13. un 18. pantu, lasot to kopā ar “bēgļa” un “personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību” statusu, kas noteikts 2. panta d) un f) punktā.

⁽⁴⁶⁷⁾ EST (VP), 2014. gads, A, B un C, turpat (31. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 70. punkts (izcēlums ir pievienots) Sk. arī EST 2015. gada 26. februāra spriedumu lietā *Andre Lawrence Shepherd/Bundesrepublik Deutschland*, C-472/13, EU:C:2015:117, 26. punkts. Pilnu citātu sk. 6.2.2. iedaļā par pieteikuma pamatojumu.

Tādēļ ir skaidrs, ka pārstrādātās KD 4. panta 3. punkta c) apakšpunkta prasība ņemt vērā pieteikuma iesniedzēja “individuālo stāvokli” un “personīgos apstākļus”, kā arī vispārējos apstākļus, ar kādiem tas var saskarties ⁽⁴⁶⁸⁾ ietver arī apstākļus, kas saistīti ar “ieteikuma iesniedzēja ievainojamību” ⁽⁴⁶⁹⁾.

Pārstrādātās KD 4. panta 3. punkta c) apakšpunktā ir iekļauti “tādi faktori kā izcelsme, dzimums un vecums”, kas, veicot izvērtējumu, ir jāņem vērā ⁽⁴⁷⁰⁾. Tādēļ personīgos apstākļus, kuru dēļ pieteikuma iesniedzēju var uzskatīt par neaizsargātu saskaņā ar pārstrādātās UND 21. pantu un pārstrādātās PPD 29. apsvērumu ⁽⁴⁷¹⁾ var uzskatīt par tādiem apstākļiem, kuri pieteikuma izvērtēšanā ir jāņem vērā. Izmantojot EST lietas *A., B. un C.* argumentāciju, dalībvalstīm ir jāgarantē, ka neatkarīgi no tā, kāds ir bijis aizturēšanas vai būtiska kaitējuma pamatojums pieteikumā visos izvērtējuma aspektos ir jāņem vērā personas neaizsargātība.

Papildus pārstrādātās KD 4. panta 3. punkta c) apakšpunkta vispārīgajai deklarācijai, kura dalībvalstīm paredz ņemt vērā pieteikuma iesniedzēja individuālo stāvokli un personīgos apstākļus, arī citās pārstrādātās KD prasībās ir iekļautas konkrētas juridiskās un faktiskās situācijas, kuru dēļ ir jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja individuālais stāvoklis un personīgie apstākļi. Tie ir ietverti 18. tabulā.

18. tabula. Pārstrādātajā KD noteiktais ieteikuma iesniedzēja “individuālais stāvoklis un personīgie apstākļi” un neaizsargātības aspekti

Neaizsargātības aspekts/ problēma	Prasība	Pārstrādātā KD
Starptautiskās aizsardzības pieteikumu izvērtēšana	Jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja “individuālais stāvoklis un personīgie apstākļi, tostarp (..) izcelsme, dzimums un vecums”	4. panta 3. punkta c) apakšpunkts
Nepilngadīgie	Bērna interesēm ir jābūt galvenajam apsvērumam	18., 19., 27. un 38. apsvērumi; 25., 27. pants un 31. panta 4. un 5. punkts.
	Jāņem vērā “vajāšanas veidi, kas īpaši attiecas uz bērniem”	28. apsvērumi un 9. panta 2. punkta f) apakšpunkts ⁽⁴⁷²⁾
Ģimenes locekļi	Ir nepieciešams ņemt vērā “dažādus īpašos atkarības apstākļus” un “īpašu uzmanību pievērst bērna interesēm”	19. apsvērumi
	“Ģimenes locekļi to saiknes ar bēgļi dēļ parasti ir neaizsargāti pret vajāšanas darbībām”	36. apsvērumi
Dzimums	Jāņem vērā vajāšanas darbības, kas īpaši vērstas pret kādu dzimumu	9. panta 2. punkta f) apakšpunkts ⁽⁴⁷³⁾
Iekšējā aizsardzība	Jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja “personīgie apstākļi”	8. panta 2. punkts saistībā ar 8. panta 1. punktu ⁽⁴⁷⁴⁾

⁽⁴⁶⁸⁾ No pārstrādātās PPD 15. panta 3. punkta a) apakšpunktu izriet, ka ar pieteikuma saistītie vispārējie apstākļi, ir jāņem vērā un tādēļ tie pārstrādātās KD 4. panta 3. punkta c) apakšpunkta izpratnē ir uzskatāmi par “izcelsmi”.

⁽⁴⁶⁹⁾ Sk., piemēram, Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (*Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV)*) 2019. gada 24. jūnija spriedumu lietā 223 104

⁽⁴⁷⁰⁾ Pārstrādātās KD 30. apsvērumā ir noteikts, ka, lai definētu noteiktu sociālo grupu, būtu pienācīgi jāņem vērā jautājumi, kas izriet no pieteikuma iesniedzēja dzimuma, tostarp dzimtes identitāte un seksuālā orientācija, ciktāl šie jautājumi ir saistīti ar pieteikuma iesniedzēja pamatotām bailēm no vajāšanas.

⁽⁴⁷¹⁾ Šie noteikumi ir citēti šīs tiesiskās analīzes 3.1. un 3.2. iedaļā. Lai uzzinātu vairāk par to, kā noteikt personas ar īpašām uzņemšanas vajadzībām vai īpašām procesuālām garantijām, sk. 3. daļu.

⁽⁴⁷²⁾ Sk. arī 6.8.1.1. iedaļu

⁽⁴⁷³⁾ Sk. arī 6.8.2. iedaļu

⁽⁴⁷⁴⁾ Sk. arī 6.7. iedaļu par iekšējo aizsardzību

Neaizsargātības aspekts/ problēma	Prasība	Pārstrādātā KD
Piederība noteiktai sociālai grupai	Jāņem vērā jautājumi, kas "izriet no pieteikuma iesniedzēja dzimuma, tostarp dzimuma identitāte un seksuālā orientācija (..), ciktāl šie jautājumi ir saistīti ar pieteikuma iesniedzēja pamatotām bailēm no vajāšanas."	30. Apsvērums ⁴⁷⁵
Pieteikuma iesniedzējs jau ir bijis pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam vai viņš ir saņēmis tiešus vajāšanas vai būtiska kaitējuma draudus.	Tā "ir nopietna norāde uz pieteikuma iesniedzēja pamatotajām bailēm no vajāšanas vai uz reālu risku ciest būtisku kaitējumu, ja vien nav dibinātu iemeslu uzskatīt, ka šāda vajāšana vai būtisks kaitējums netiks atkārtoti"	4. panta 4. punkts ⁽⁴⁷⁶⁾

Starptautiskās aizsardzības pieteikuma izvērtēšanā ir svarīgi ievērot arī pārstrādātās PPD 15. panta 3. punkta a) apakšpunktu.

Pārstrādātās PPD 15. panta 3. punkts

Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka personiskās intervijas tiek veiktas tādos apstākļos, kas ļauj pieteikuma iesniedzējiem sniegt vispusīgu savu pieteikumu pamatojumu. Šajā aspektā dalībvalstis:

a) nodrošina, ka persona, kas veic interviju, ir kompetenta, lai ņemtu vērā personiskos un vispārējos apstākļus, kas saistīti ar pieteikumu, tostarp pieteikuma iesniedzēja kultūras izcelsmi, dzimumu, seksuālo orientāciju, dzimumidentitāti vai neaizsargātību;

Turklāt ir jāatceras, ka EST lietā *A, B un C* uzsvēra – individuālais izvērtējums ir jāveic, nepārkāpjot pamattiesības. Tādēļ lietā *A, B un C*, apsverot kārtību, kādā kompetentās iestādes izvērtē pierādījumus, tiesa uzsvēra, ka šai kārtībai:

ir jāatbilst Direktīvas 2004/83 [KD] un 2005/85 [PPD] normām, kā arī, kā tas izriet no šo direktīvu preambulu attiecīgi 10. un 8. apsvēruma, tādām Hartā garantētajām pamattiesībām kā tiesības uz cilvēka cieņas respektēšanu, kas paredzētas Hartas 1. pantā, kā arī tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, kas ir garantētas tās 7. pantā ⁽⁴⁷⁷⁾.

Pamatojoties uz dokumentu *Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, turpmāk izklāstītie jautājumi ir vieni no svarīgākajiem neaizsargāta pieteikuma iesniedzēja pieteikuma izvērtēšanā.

6.2.2. Starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatošana

Personas neaizsargātība var ietekmēt to, kā un kādā apmērā pieteikuma iesniedzējam būtu jāpamato starptautiskās aizsardzības pieteikums.

⁽⁴⁷⁵⁾ Sk. arī 6.8.2. un 6.8.3. iedaļu

⁽⁴⁷⁶⁾ Sk. arī 6.5. iedaļu par vajāšanas iemesliem

⁽⁴⁷⁷⁾ EST (VP), 2014. gads, *A, B un C*, turpat (31. zems. piez. tekstā iepriekš) 53. punkts. Sk. arī EST, 2018. gads, *F/Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, turpat (147. zems. piez. tekstā iepriekš), 50. un 55. punkts.

Saskaņā ar pārstrādātās KD 4. panta 1. punktu “dalībvalstis **var** uzskatīt par pieteikuma iesniedzēja pienākumu pēc iespējas ātrāk iesniegt visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu.” Attiecībā uz laika nosacījumu “pēc iespējas ātrāk” EST lietā *A, B un C* norādīja, ka:

[KD] 4. panta 1. punktā paredzētais pienākums “pēc iespējas ātrāk” iesniegt visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu, ir mazināts ar kompetentajām iestādēm uzlikto prasību atbilstoši [PPD] 13. panta 3. punkta a) apakšpunktam un [KD] 4. panta 3. punktam veikt interviju, ņemot vērā personisko vai vispārējo situāciju, kas raksturo pieteikumu, tostarp pieteikuma iesniedzēja ievainojamību, un individuāli novērtēt šo pieteikumu, ņemot vērā katra pieteikuma iesniedzēja individuālo stāvokli un personīgos apstākļus.

Tādējādi, uzskatot, ka patvēruma meklētājam nevar ticēt tikai tādēļ, ka viņš nav atklājis savu dzimumorientāciju pie pirmās viņam dotās iespējas vajāšanas iemeslu izklāstīšanai, netiktu ievērota iepriekšējā punktā norādītā prasība ⁽⁴⁷⁸⁾.

Pārstrādātās PPD 29. pantā ir noteikts, ka neaizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem, kuriem var būt nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas, “būtu jānodrošina atbilstīgs atbalsts, tostarp **pietiekams laiks**, lai radītu apstākļus, kas nepieciešami, (...) lai iesniegtu elementus viņu starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatojumam” ⁽⁴⁷⁹⁾.

Pārstrādātās KD 4. panta 1. punkta otrajā teikumā ir noteikts: “Dalībvalsts pienākums ir, sadarbojoties ar pieteikuma iesniedzēju, novērtēt attiecīgās pieteikuma sastāvdaļas.” Neaizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem pieteikuma pamatošana var būt sevišķi apgrūtināta. EST ir skaidri norādījusi, ka dalībvalstīm ir aktīvi jāsadarbomas, lai palīdzētu pieteikuma iesniedzējam pārvarēt šīs grūtības:

Šī dalībvalstij noteiktā prasība par sadarbību nepārprotami nozīmē to, ka, ja kāda iemesla dēļ starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja iesniegtie fakti nav pilnīgi, aktuāli vai atbilstoši, attiecīgajai dalībvalstij šajā procedūras stadijā ir aktīvi jāsadarbomas ar pieteikuma iesniedzēju, lai viņš varētu izpildīt visus nosacījumus sava pieteikuma pamatošanai. Turklāt dalībvalstij var būt labāka piekļuve atsevišķiem dokumentu veidiem nekā pieteikuma iesniedzējam ⁽⁴⁸⁰⁾.

Pārstrādātajā PPD ir noteikts sadarbības pienākums, kas jāpilda, izvērtējot starptautiskās aizsardzības pieteikuma sastāvdaļas lai noteiktu īpašas procesuālās garantijas konkrētām neaizsargāto pieteikuma iesniedzēju kategorijām ⁽⁴⁸¹⁾.

Atbilstoši pārstrādātās KD 4. panta 1. punktam, to saistot ar 4. panta 2. punktu, dalībvalstis var noteikt, ka pieteikuma iesniedzējam ir pienākums iesniegt visus savā rīcībā esošos paziņojumus un dokumentāciju, kas citu starpā saistīti ar iemesliem, kādēļ šī persona piesakās starptautiskajai aizsardzībai. Gadījumos, kad dalībvalstis nosaka šādu pienākumu

⁽⁴⁷⁸⁾ EST (VP), 2014. gads, *A, B. un C*, turpat (31. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 70.–71. punkts. Sk. arī 7.2. iedaļu par atbilstīgu atbalstu un pieteikumu laiku saistībā ar pārstrādātās PPD 29. apsvērumu un EST ģenerālvokātes Eleanoras Šarpestones 2014. gadā sniegtajiem secinājumiem par lietu *A, B un C*, turpat (71. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 81. punkts par pieteikuma pamatojuma iesniegšanu it īpaši lietās, kur vienīgais pieteikuma iesniedzēju dzimumorientācijas pierādījums ir viņu pašu paziņojums.

⁽⁴⁷⁹⁾ Izcēlums pievienots. Plašāku informāciju sk. 7.2. iedaļā.

⁽⁴⁸⁰⁾ EST, 2012. gada 22. novembra spriedums lietā *M.M./Tieslietu, līdztiesības un likuma reformu ministrs, Īrija, ģenerālprokurors*, C-277/11, EU:C:2012:744, 66. punkts; sk. arī *EASO, Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 56. lpp.

⁽⁴⁸¹⁾ Sk., piemēram, pārstrādātās PPD 10. panta 3. punkta d) apakšpunktu, 15. panta 3. punkta e) apakšpunktu un 25. pantu. Plašāku informāciju sk. 7. daļā Sk. arī *EASO, Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 5.2.3. iedaļa par pieteikumu pamatošanu lietās, kurās iesaistīti nepilngadīgie.

un kad pieteikuma iesniedzēja paziņojumi nav pamatoti ar dokumentāciju vai citiem pierādījumiem, ir jārikojas sevišķi rūpīgi, piemērojot pārstrādātās KD 4. panta 5. punktu par apstākļiem, kuros pieteikuma iesniedzējam paziņojumos norādītie aspekti nav jāpamato ar dokumentāciju vai citiem pierādījumiem.

Pārstrādātās KD 4. panta 5. punkts Faktu un apstākļu novērtēšana

Ja dalībvalstis piemēro principu saskaņā ar kuru pieteikuma iesniedzēja pienākums ir pamatot starptautiskās aizsardzības pieteikumu, un ja pieteikuma iesniedzēja paziņojumos norādīti aspekti nav pamatoti ar dokumentāriem vai citādiem pierādījumiem, šiem aspektiem nav nepieciešams apstiprinājums, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

- a) pieteikuma iesniedzējs pielicis patiesas pūles, lai pamatotu savu pieteikumu;
- b) visas attiecīgās sastāvdaļas, kas ir pieteikuma iesniedzēja rīcībā, ir iesniegtas un ir sniegts pietiekams pamatojums attiecībā uz jebkādu citu attiecīgu sastāvdaļu neesamību;
- c) pieteikuma iesniedzēja paziņojumi tiek uzskatīti par saskaņotiem un ticamiem un nav pretrunā ar specifisku un vispārēju informāciju, kas pieejama par pieteikuma iesniedzēja lietu;
- d) pieteikuma iesniedzējs iesniedzis starptautiskās aizsardzības pieteikumu pie pirmās iespējas, ja vien pieteikuma iesniedzējs nevar apliecināt, ka viņam bijuši pamatoti iemesli, kāpēc tas nav izdarīts; un
- e) konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējam kopumā var uzticēties.

Nosakot, vai ir izpildīti pārstrādātās KD 4. panta 5. punkta a)–e) apakšpunktā noteiktie kumulatīvie nosacījumi, ir jāņem vērā arī neaizsargāto pieteikuma iesniedzēju personīgie apstākļi.⁽⁴⁸²⁾ Piemēram, pārstrādātās KD 4. panta 5. punkta b) apakšpunkta nosacījumi par pieteikuma iesniedzēja pienākumu iesniegt visas rīcībā esošās attiecīgās sastāvdaļas var viņam radīt zināmas grūtības personīgo apstākļu, piemēram, intelektuālo ierobežojumu, garīgās veselības stāvokļa, traumas vai kauna, dēļ.⁽⁴⁸³⁾ Lai izvērtētu, vai atbilstoši 4. panta 5. punkta b) apakšpunktam “ir sniegts pietiekams pamatojums attiecībā uz jebkādu citu attiecīgu sastāvdaļu neesamību”, nāksies ņemt vērā pieteikuma iesniedzēja neaizsargātību⁽⁴⁸⁴⁾.

Pārstrādātās KD 4. panta 5. punkta c) apakšpunktā noteikts, ka dalībvalstij ir pienākums izvērtēt, vai pieteikuma iesniedzēja paziņojumus var uzskatīt par “saskaņotiem un ticamiem un [tie] nav pretrunā ar specifisku un vispārēju informāciju, kas pieejama par pieteikuma iesniedzēja lietu”. Arī šī izvērtējuma gadījumā dalībvalstij ir jāņem vērā pieteikuma

⁽⁴⁸²⁾ EST (VP), 2014. gads, *A, B un C*, turpat (31. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 58. punkts, EST uz 4. panta 5. punkta a)–e) apakšpunkta nosacījumiem atsaucas kā uz “kumulatīvajiem nosacījumiem”.

⁽⁴⁸³⁾ EST (VP), 2014. gads, *A, B un C*, turpat (31. zemsv. piezīme tekstā iepriekš), 70. punkts. Ģenerālvokāte Šarpstone savos 2014. gada secinājumos par lietu *A, B un C*, turpat (71. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 81. punktā norādīja, ka “bēgļa statusa piešķiršanas procedūrai jānodrošina, lai iesniedzējiem būtu iespēja īpaši atbildēt uz jautājumiem par viņu ticamību lietās, kur vienīgais viņu dzimumorientācijas pierādījums ir viņu pašu paziņojums”.

⁽⁴⁸⁴⁾ Sk. UNHCR, 2013. gads, Ārpus pierādījumiem: ticamības izvērtējums ES patvēruma sniegšanas sistēmās, 97. lpp.

iesniedzēja personīgie apstākļi ⁽⁴⁸⁵⁾. Piemēram, ja pieteikuma iesniedzējs ir pieredzējis tādus traumējošus notikumus, kā mocīšana, izvarošana vai cita veida nopietna psiholoģiska, fiziska vai seksuāla vardarbība, lēmumu pieņēmējiem ir jāizprot, kā šādas traumējošas pieredzes var ietekmēt pieteikuma iesniedzēja spējas sniegt saskaņotus paziņojumus ⁽⁴⁸⁶⁾.

Pārstrādātās KD 4. panta 5. punkta d) apakšpunktā ir paredzēts laika nosacījums, kas pieteikuma iesniedzēja individuālā stāvokļa un personīgo apstākļu kontekstā ir būtisks. Individuālā stāvokļa vai personīgo apstākļu dēļ pieteikuma iesniedzējam var būt “pamatoti iemesli” tam, kādēļ viņš pie pirmās iespējas nav iesniedzis starptautiskās aizsardzības pieteikumu.

Piemēram:

- pieteikuma iesniedzējiem trūkst vai nav pietiekamas tiesībspējas;
- pieteikuma iesniedzēji personīgu, sociālu vai ar kultūru saistītu iemeslu dēļ izjūt kaunu;
- pieteikuma iesniedzēji nezina vai nav informēti par iespēju pieteikties starptautiskai aizsardzībai, piemēram, intelektuālu ierobežojumu, (garīgās) veselības stāvokļa, vecuma, sava izglītības līmeņa vai traumas dēļ ⁽⁴⁸⁷⁾.

Pieteikuma iesniedzēja neaizsargātības dēļ var būt nepieciešams ieviest īpašus pasākumus, lai nodrošinātu, ka viņa pieteikums ir pamatots ar neatkarīgiem pierādījumiem ⁽⁴⁸⁸⁾. Dokumentēti pierādījumi, kas pamato pieteikuma iesniedzēja paziņojumu(s) vai citi pierādījumi, piemēram, medicīniskie izraksti, psihosociālais novērtējums un liecinieku ziņojumi, var būt būtiski šo paziņojumu pamatošanā un nozīmīgu faktu konstatēšanā, it īpaši, ņemot vērā iespējamus ierobežojumus personīgā paziņojuma iesniegšanā.

Var nākties sniegt medicīniskus pierādījumus, lai pamatotu dažādus neaizsargātā pieteikuma iesniedzēja apgalvojumus, piemēram, lai:

- novērtētu pakāpi, līdz kurai neaizsargāts pieteikuma iesniedzējs vai iesniegt atbilstošās pieteikuma sastāvdaļas un novērtētu pieteikuma iesniedzēja spējas sniegt paziņojumu (pārstrādātās KD 4. panta 1. punkts, sk. arī pārstrādātās PPD 15. panta 2. punkta b) apakšpunktu un 3.4.1. iedaļu “Medicīniski pierādījumi”);
- personiskās intervijas laikā nodrošinātu pienācīgu atbalstu un apstākļus (pārstrādātās PPD 29. apsvērums, 15. panta 3. punkts un 24. panta 3. punkts, sk. arī 7.2. un 7.5.3. iedaļu);
- pamatotu aizdomas, ka pieteikuma iesniedzējs ir bijis pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam (pārstrādātā KD 4. panta 4. punkts un pārstrādātā PPD 18. panta 1. punkts);
- novērtētu rētas, ievainojumus un brūces (sk. arī 7.5.4. iedaļu);
- apstiprinātu fiziskās un/vai garīgās veselības problēmas, kas pamatotu pieteikuma iesniedzēja bailes no vajāšanas vai reālu būtiska kaitējuma risku un/vai nepietiekamu aizsardzību pārstrādātās KD 7. panta izpratnē, un/vai iekšējās aizsardzības nepieejamību pārstrādātās KD 8. panta izpratnē.

⁽⁴⁸⁵⁾ EST, 2018. gads, *F/Bevārdarļasi és Állampolgársági Hivatal*, turpat (147. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 36. punkts.

⁽⁴⁸⁶⁾ Sk. arī EASO, *Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 6.2. iedaļa.

⁽⁴⁸⁷⁾ Sk., piemēram, Augstākās administratīvās tiesas (Imigrācijas un patvēruma palātas) 2010. gada 8. aprīļa spriedumu lietā AZ (cilvēku tirdzniecības upuris) *Taizeme/Secretary of State for the Home Department*, CG (2010) UKUT 118 (IAC), 116. punkts. Sk. arī tālāk 6.2.3. iedaļu “Ticamības indikatori”.

⁽⁴⁸⁸⁾ Sk. arī 7.5.1. iedaļu “Konsultēšanās ar ekspertiem”.

Taču EST attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja paziņojumiem par viņa dzimumorientāciju lietā *F* :

1. [Pārstrādātās KD] 4. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj, ka iestāde, kas ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu, vai attiecīgā gadījumā tiesas, kuras izskata prasību par šīs iestādes lēmumu, saistībā ar faktu un apstākļu par pieteikuma iesniedzēja apgalvoto seksuālo orientāciju novērtēšanu uzdod veikt ekspertīzi, ciktāl šādas ekspertīzes veikšanas kārtība atbilst [ES] hartā garantētajām pamattiesībām, šī iestāde un šīs tiesas savu lēmumu nebalsta vienīgi uz ekspertīzes atzinuma secinājumiem un šie secinājumi tām nav saistoši, novērtējot šī pieteikuma iesniedzēja apgalvojumus par viņa seksuālo orientāciju.
2. [Pārstrādātās PPD] 4. pants, to skatot [ES] hartas 7. panta gaismā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj, ka, lai novērtētu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja apgalvotās seksuālās orientācijas faktisko pastāvēšanu, tiek veikta un izmantota tāda psiholoģiskā ekspertīze kā pamatlietā, kuras mērķis, pamatojoties uz projektīviem personības testiem, ir atspoguļot šī pieteikuma iesniedzēja seksuālo orientāciju ⁽⁴⁸⁹⁾.

Vācijas Federālā administratīvā tiesa lietā, kurā piedalījās kāda seksuālā vardarbībā cietusi persona, lēma, ka lēmums par eksperta pieaicināšanu apgalvojumu pamatošanā ir jāatstāj tiesneša ziņā. Ja pieteikuma iesniedzējs demonstrē nopietnas traumas pazīmes, kuras var būtiski ietekmēt pieteikuma iesniedzēja spējas iesniegt paziņojumu, tiesnesim būs jāpamato iemesli, kādēļ viņš vēlas izvērtēt pieteikuma iesniedzēja apgalvojumu ticamību. Šajā konkrētajā lietā tiesa secināja, ka iepriekšējās instances tiesa nav sniegusi pamatojumu tam, kādēļ tiesneši sevi uzskatīja par kompetentiem lēmuma pieņemšanā, neskatoties uz vairākiem seksuālās vardarbības faktoriem (bērna piedzimšana ārpus laulības, rētas, raudāšana sarunas laikā u. tml.) ⁽⁴⁹⁰⁾.

Ja jebkādu iemeslu dēļ nav pieejami pamatoti pierādījumi, tik un tā būs nepieciešams nodrošināt, ka tiek īstenotas pieteikuma iesniedzēja tiesības uz uzklauššanu ⁽⁴⁹¹⁾.

6.2.3. Ticamības rādītāji

Vispārīgākā ticamības izvērtējumā, kas sīkāk izklāstīts pierādījumu un ticamības izvērtējuma tiesiskajā analīzē, ticamības rādītāju standartu piemērošana neaizsargātu pieteikuma iesniedzēju gadījumā ir jāveic ar sevišķu piesardzību ⁽⁴⁹²⁾.

Neaizsargātu pieteikuma iesniedzēju personīgie apstākļi var ietekmēt iekšējo konsekvenci, informācijas apjomu un ticamību, piemēram, attiecībā uz viņu traumām, (garīgās) veselības stāvokli, vecumu, dzimumu, seksuālo orientāciju, dzimtes identitāti vai izglītības līmeni ⁽⁴⁹³⁾.

Turpinājumā ir sniegti piemēri no dažu valstu tiesu prakses. Beļģijā lietā, kurā tika izskatīta atkārtota pieteikuma iesniegšana, Padome ārvalstnieku strīdu jautājumiem atzina, ka, lai gan pieteikuma iesniedzēja iepriekšējie paziņojumi bija neprecīzi, atkārtotā pieteikuma

⁽⁴⁸⁹⁾ EST, 2018. gads, *F/Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, turpat (147. zemsv. piez. tekstā iepriekš), secinājumi.

⁽⁴⁹⁰⁾ Federālās administratīvās tiesas (Bundesverwaltungsgericht, , Vācija), 2001. gada 18. jūlija lēmums lietā 1 B 118.01.

⁽⁴⁹¹⁾ Sk. arī 8. daļu.

⁽⁴⁹²⁾ Sk. *EASO, Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 4.5. iedaļa.

⁽⁴⁹³⁾ Turpat, 5.4.1. iedaļa "Iekšējā konsekvence", 4.5.3. iedaļa "Pietiekams informācijas apjoms", 6.2. iedaļa "Traumējošas pieredzes sekas", 6.5. iedaļa "Dzimums" un 6.6. iedaļa "Seksuālā orientācija un dzimuma identitāte".

iesniegšanā sniegtā dokumentācija un paziņojumi kopumā bija pārlicinoši, ņemot vērā, kādā mentālā stāvoklī bija pieteikuma iesniedzējs, kurš sava dzimuma dēļ tika pakļauts vardarbībai⁽⁴⁹⁴⁾. Austrijas konstitucionālā tiesa lietā par kādu nepilngadīgu pieteikuma iesniedzēju uzsvēra, ka, izvērtējot pieteikuma iesniedzēja sniegto paziņojumu ticamību un konsekvenci, ir svarīgi ņemt vērā iespējamo ietekmi uz viņa garīgās veselības problēmām⁽⁴⁹⁵⁾. Itālijā lietā, kurā pieteikuma iesniedzēja pretenzijas bija saistītas ar seksuālo orientāciju (kādu to viņam piedēvēja citi), Dženovas tiesa noraidīja zemākstāvošās iestādes lēmumu, kura uzskatīja pieteikuma iesniedzēja paziņojumu par pārāk nekoncektu un vispārīgu. Tiesa atzina, ka pieteikuma iesniedzējs ir veicis visas atbilstošās darbības, lai sniegtu visas nepieciešamās sastāvdaļas savas prasības pamatošanai. Lai nonāktu pie šī secinājuma, tiesa ņēma vērā faktu, ka pieteikuma iesniedzējs bija seksuālās vardarbības upuris un šī iemesla dēļ ir piedzīvojis pēctraumas stresu, kas var izraisīt atmiņas zudumu un emocionālās piesaistes trūkumu. Tādēļ tiesa secināja, ka nav pamata sagaidīt, ka pieteikuma iesniedzējs, aprakstot savu gadījumu, izrādītu dziļākas emocijas⁽⁴⁹⁶⁾. Šveices Federālā administratīvā tiesa pieņēma atkārtotu pieteikumu no pieteikuma iesniedzēja, kurš bija cilvēktirdzniecības upuris; tiesa savu lēmumu pamatoja ar faktu, ka piedzīvotās vardarbības sekas, tostarp kauna izjušana un iespējamā trauma, var ietekmēt seksuālās izmantošanas upuru spējas sniegt paziņojumu⁽⁴⁹⁷⁾.

Izvērtējot pieteikuma iesniedzēja paziņojuma ārējo konsekvenci, īpaši būtiska var būt informācija par diskriminējošu attieksmi pret konkrētām grupām; apkārtējo cilvēku naidīgiem uzskatiem pret kādu cilvēku grupu; tradīcijām, kuras nosaka, kā tiks ieviesti un īstenoti likumi un noteikumi; (neformālu) strīdu risināšanas kārtību; liecinieku aizsardzības sistēmām; veselības aprūpi; aprūpi personām ar invaliditāti; reliģisko pārlicību; tiesībaizsardzību un tiesiskumu un bērnu aprūpi un aizbildnības sistēmām. Tomēr jāņem vērā, ka šī informācija ne vienmēr būs pieejama. Piemēram, kodifikācijas trūkuma dēļ informācija par īpaši kaitīgām valsts tradīcijām vai paražu tiesībām var nebūt pieejama. Izvērtējot vardarbības biežumu, vardarbība ģimenē var tikt uzskatīta par "ģimenes lietu", kaitīgas tradīcijas var tikt uztvertas kā sabiedrībā valdošs tabu u. tml.⁽⁴⁹⁸⁾. Tāpat lēmumu pieņēmējiem vajadzētu apzināties, ka dažiem neaizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem, piemēram, nepilngadīgajiem, personām ar garīgiem traucējumiem un sievietēm, kas nāk no valstīm, kurās viņas ir sociāli ierobežotas, var nebūt pieejama informācija par konkrētiem pasākumiem, norisēm un/vai organizācijām⁽⁴⁹⁹⁾.

Izvērtējot nepilngadīgo pieteikuma iesniedzēju paziņojumus, ir būtiski ņemt vērā viņu vecumu. Ir jāizvērtē vairāki apsvērumi, kas saistīti ar nepilngadīgiem pieteikuma iesniedzējiem. Tostarp jāņem vērā viņu attīstības pakāpe un tās ietekme uz atmiņu; veids, kādā viņi visbiežāk atceras notikumus un viņu zināšanas par konkrētu un vispārīgu informāciju par viņu lietu⁽⁵⁰⁰⁾.

⁽⁴⁹⁴⁾ Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE, Beļģija) 2015. gada 10. novembra spriedums lietā 156 326 (kopsavilkums angļu valodā).

⁽⁴⁹⁵⁾ Konstitucionālās tiesas (*Vefassungsgesichtshof*, Austrija) 2013. gada 26. jūnija spriedums lietā U1343/2012.

⁽⁴⁹⁶⁾ Dženovas tiesas (Tribunale di Genova, Itālija) 2016. gada 13. maija spriedums lietā 15023/15 (kopsavilkums angļu valodā). Sk. arī ECT 2013. gada 29. janvāra spriedumu lietā *S.H.H./Apvienotā Karaliste*, Nr. 60367/10.

⁽⁴⁹⁷⁾ Federālā administratīvā tiesa (BVGE, Šveice), 2016. gads, D-6806, turpat (127. zems. piez. tekstā iepriekš). UNHCR ieskatā lēmumu pieņēmējiem būtu jāsaprot, ka kultūras atšķirībām un traumējošai pieredzei ir būtiska un sarežģīta loma, izvērtējot tādas personas uzvedību, kura sava dzimuma dēļ ir piedzīvojusi vardarbību. Sk. UNHCR, Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas: Ar dzimumu saistīta vajāšana 1951. gada konvencijas 1. panta A. punkta 2. apakšpunkta un/vai tās 1967. gada Protokola par bēgļu statusu kontekstā, HCR/GIP/02/01, 2002. gada 7. maijs, 36(xii). punkts. UNHCR iesaka pieteikuma iesniedzēja ticamību nevērtēt pēc tā, kāda veida un cik dziļas emocijas persona izrāda, aprakstot savu pieredzi. Šajā sakarā UNHCR iesaka iesaistīt konsultantus, kas ir apmācīti psihosociālajos jautājumos, lai tie pieteikuma iesniedzējam var palīdzēt pirms un pēc intervijas, kā arī tā iesaka iestādēm ieviest mehānismus, lai nepieciešamības gadījumā tās varētu sniegt informāciju par psihosociālajām konsultācijām un cita veida atbalsta pasākumiem (turpat, 36(xii). punkts).

⁽⁴⁹⁸⁾ *UN Women, UNICEF un ANO Attīstības programma, Neformālas tiesu sistēmas: virziņš uz cilvēktiesībās balstītu iesaisti*, 2012. gads; ANO palīdzības misija Afganistānā un Augstais komisārs cilvēktiesību jautājumos, *Kaitīgas tradīcijas un likumu īstenošanai, lai samazinātu vardarbību pret sievietēm Afganistānā*, 2010. gada 9. decembris.

⁽⁴⁹⁹⁾ EASO, Pierādījumi un ticamības izvērtējums kopējā Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: juridiskā analīze, 2018. gads, 4.5.2. iedaļa par ārējo konsekvenci un 6.5. iedaļa par dzimumu.

⁽⁵⁰⁰⁾ Turpat, 5.2.4. iedaļa "Pierādījumi un ticamības izvērtējums: īpaši faktori, kas jāņem vērā nepilngadīgu pieteikuma iesniedzēju gadījumā".

6.3. Vajāšana un būtisks kaitējums

Attiecībā uz kvalificēšanos bēgļa statusam pārstrādātās KD 9. panta 1. punktā ir definētas vajāšanas darbības

Pārstrādātās KD 9. panta 1. punkts Vajāšanas darbības

Lai darbība tiktu uzskatīta par vajāšanas darbību Ženēvas konvencijas 1. panta A punkta nozīmē, tai jābūt:

- a) pietiekami smagai tās rakstura vai biežuma dēļ, lai tā veidotu cilvēka pamattiesību smagu pārkāpumu, jo īpaši tādu tiesību, no kuru aizsardzības nevar atkāpties saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 15. panta 2. punktu vai
- b) vairāku pasākumu, tostarp cilvēktiesību pārkāpumu, akumulācijai, kas ir pietiekami smagi, lai ietekmētu individuālu līdzīgā veidā, kā minēts a) apakšpunktā.

Attiecībā uz kvalificēšanos starptautiskai aizsardzībai pārstrādātās KD 15. pantā ir definēts būtisks kaitējums.

Pārstrādātās KD 15. pants Būtisks kaitējums

Būtisku kaitējumu veido:

- a) nāves sods vai tā izpilde; vai
- b) pieteikuma iesniedzēja spīdzināšana vai necilvēcīga pazemojoša izturēšanās pret viņu, vai necilvēcīga vai pazemojoša sodīšana izcelsmes valstī; vai
- c) Smagi un individuāli draudi civiliedzīvotāja dzīvībai vai veselībai plaši izplatītas vardarbības dēļ starptautisku vai iekšēju bruņotu konfliktu gadījumā.

Nākamajās iedaļās uzmanība ir pievērsta tam, kā saistībā ar pieteikuma iesniedzēja neaizsargātību darbība var tikt uzskatīta par vajāšanas darbību vai būtisku kaitējumu, turpretī tā pati darbība veikta pret personu, kas nav neaizsargāta, varētu netikt uzskatīta par tādu.

6.3.1. Vajāšana un būtisks kaitējums ir “relatīvi”

Nosakot, ka vajāšana ir nopietns cilvēka pamattiesību pārkāpums (9. panta 1. punkta a) apakšpunkts vai tā kumulatīvais ekvivalents 9. panta 1. punkta b) apakšpunkts) pārstrādātajā KD tiek atzīts vajāšanas relatīvais raksturs. Tas, vai kāda darbība ir uzskatāma par nopietnu cilvēka pamattiesību pārkāpumu, daļēji būs atkarīgs no individuālajiem apstākļiem. Kā norādīts tiesiskajā analīzē par kvalificēšanu starptautiskajai aizsardzībai

“cilvēktiesību pārkāpuma smagums, pat ja tas uzskatāms par nelielu, ir jāizvērtē, ņemot vērā tā ietekmi uz pieteikuma iesniedzēju”⁽⁵⁰¹⁾. Vienai un tai pašai darbībai var būt atšķirīga ietekme atkarībā no pieteikuma iesniedzēja personīgajiem apstākļiem un individuālā stāvokļa, tostarp it īpaši faktoriem, kas saistīti ar personas neaizsargātību, piemēram, izcelsme, dzimums un vecums.

Cilvēka pamattiesību kontekstā attiecībā uz vajāšanu, proti, sliktas izturēšanās aizliegumu, EST ir atzinusi, ka “cilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes aizliegums, kas paredzēts Hartas 4. pantā, atbilst ECPAK 3. pantā noteiktajam un šajā sakarā tā nozīme un apjoms (..) ir tādi paši kā tie, kas ir sniegti šajā konvencijā”⁽⁵⁰²⁾. Savukārt ECT uzsvēra, ka:

Pieteikuma iesniedzēja apgalvojums par slikto attieksmi, kurai tas tiks pakļauts atpakaļsūtīšanas gadījumā, ir uzskatāms par minimālas pakāpes risku, ja tas atbilst 3. panta tvērumam. Šis pakāpes izvērtējums ir relatīvs un tas ir atkarīgs no visiem lietas apstākļiem⁽⁵⁰³⁾.

Tālāk ECT lēma, ka “izvērtējumā ir jākoncentrējas uz to, kādas ir paredzamās sekas pieteikuma izsniedzēja izsūtīšanai no galamērķa valsts, ņemot vērā valstī notiekošo situāciju, kā arī viņa/viņas personīgos apstākļus”⁽⁵⁰⁴⁾. Virspalāta lietā *M.S.S./Beļģija un Grieķija* nolēma, ka “ši minimuma izvērtēšana (...) ir atkarīga no visiem lietas apstākļiem, piemēram, izturēšanās ilguma un tās fizisko vai garīgo ietekmi un dažos gadījumos arī dzimumu, vecumu un upura veselības stāvokli”⁽⁵⁰⁵⁾.

Kopumā ECT kādu rīcību vērtē kā necilvēcīgu, ja “tā ir veikta ar iepriekšēju nodomu, īstenota vairāku stundu garumā un ir radījusi miesas bojājumus vai fiziskas vai garīgas ciešanas”. ECT izturēšanos uzskata par “pazemojošu”, ja:

tā pazemina cilvēka vērtību, aizskar viņa vai viņas cieņu vai rada dusmas, mokas vai pārkāpuma attieksmi, kas var samazināt cilvēka garīgās vai fiziskās pretošanās spējas (...). Par pietiekamu argumentu uzskatāms fakts, ka upuris sevi redz pazemotu pat tad, ja citi tā neuzskata (...). Visbeidzot, lai gan ir jāņem vērā tas, vai izturēšanās nolūks bija upura pazemošana, šāda nolūka neesamība nevar būt par iemeslu, lai gadījumu nevarētu uzskatīt par 3. panta pārkāpumu⁽⁵⁰⁶⁾.

Tas nozīmē, ka darbība, kas vienā gadījumā nenasniegtu minimālo smaguma pakāpi, var to pārkāpt gadījumā, ja persona, pret kuru šāda rīcība tika vērsta, ir, piemēram, bērns, vecāka gadagājuma cilvēks vai persona ar invaliditāti vai veselības problēmām.

Attiecībā uz kopējo izpratni šajā jautājumā EST lietā *Y un Z* norādīja:

no Direktīvas 9. panta 1. punkta formulējuma izriet, ka minētās brīvības “smaga pārkāpuma” esamība, kam ir būtiska ietekme uz attiecīgo personu, ir nepieciešama, lai attiecīgās darbības varētu uzskatīt par vajāšanu⁽⁵⁰⁷⁾.

⁽⁵⁰¹⁾ EASO, *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES): tiesiskā analīze*, 2016. gads, 34. lpp.

⁽⁵⁰²⁾ EST, 2017. gads, C.K. un citi, turpat (40. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 67. punkts.

⁽⁵⁰³⁾ ECT (VP), 2016. gads, J.K. un citi, turpat (48. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 79. punkts, kurā ir atsauce uz iepriekšējo spriedumu: ECT 2001. gada 6. marta spriedums lietā *Hilal/Apvienotā Karaliste*, 45276/99, ECLI:CE:ECHR:2001:0306JUD004527699.

⁽⁵⁰⁴⁾ Turpat, 83. punkts.

⁽⁵⁰⁵⁾ ECT (VP), 2011. gads, *M.S.S./Beļģija un Grieķija*, turpat (45. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 219. punkts. Sk. arī ECT 2013. gada 3. decembra spriedumu lietā *Ghorbanov un citi/Turcija* Nr. 28127/09, 33. punkts.

⁽⁵⁰⁶⁾ ECT (VP), 2011. gads, *M.S.S./Beļģija un Grieķija*, turpat (45. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 220. punkts.

⁽⁵⁰⁷⁾ EST (VP), 2021. gada 5. septembra lēmums apvienotajā lietā *C-71/11 un C-99/11 Bundesrepublik Deutschland/Y un Z*, EU:C:2012:518, 59. punkts.

Arī lietā *A, B un C* EST norādīja, ka:

atbilstoši [pārstrādātās KD] 4. panta 3. punkta c) apakšpunktam šai novērtēšanai ir jābūt individuālai un tajā ir jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja individuālais statuss, kā arī personiskā situācija, tajā skaitā tādi faktori kā viņa pagātne, dzimums un vecums, lai noteiktu, vai, ņemot vērā šo situāciju, darbības, kurām viņš tika pakļauts vai riskē tikt pakļauts, varētu tikt uzskatītas par vajāšanu vai smagu kaitējumu ⁽⁵⁰⁸⁾.

Izmantojot tādu pašu pieeju, dalībvalstu tiesas ir attīstījušas tiesu praksi, kura sniedz piemēru tam, kā attiecīgas darbības, kas vērstas pret bērnu, var tikt uzskatītas par vajāšanu vai būtisku kaitējumu, arī tad, ja attiecībā pret pieaugušo tās par tādām varētu neuzskatīt.

Piemēram, lietā, kurā tika pārstāvēts kāds Apvienotajā Karalistē dzimis un audzis 7 gadus vecs bērns ar albīnismu, Administratīvā virstiesā norādīja, ka, ņemot vērā bērna individuālo stāvokli un attiecīgos lietas faktus, par lietas izejas punktu uzskatāma pieteikuma iesniedzēja neaizsargātība, Pievēršot īpašu uzmanību pieteikuma iesniedzēja vecumam un faktam, ka viņš ir audzis Apvienotajā Karalistē, tiesa secināja, ka diskriminācija albīnisma dēļ pieteikuma iesniedzējam būtu “pavisam nepieredzēta” un tāpēc daudz nopietnāka, ja viņš būtu audzis Nigērijā. Ņemot vērā bērna vecumu, tiesa secināja, ka bērns var tikt pakļauts vajāšanai, lai gan līdzīgā situācijā, kas vēsta pret pieaugušo, šāda riska var nebūt ⁽⁵⁰⁹⁾.

Lietā, kurā piedalījās kāda 15 gadus veca meitene no Irānas, Austrijas Augstākā tiesa patvēruma lietās nolēma, ka šajā gadījumā skolas direktora rīcība (piemēram, meitenes sišana un spļaušana uz viņu, kā arī vardarbība un ieslēgšana tumšā telpā, tostarp liegšana gulēt), ir uzskatāma par vajāšanu. Tiesa secināja, ka, ņemot vērā meitenes dzimumu un viņa vecumu laikā, kad pret viņu tika vērstā šī rīcība, pat nelielas represīvas darbības var uzskatīt par vajāšanu ⁽⁵¹⁰⁾.

Arī pārstrādātās KD 15. pantā ir izklāstīts “būtiskā kaitējuma” relatīvais raksturs.

15. panta a) apakšpunkta kontekstā nāvēssods viena no šādām darbībām un jebkādos apstākļos, neatkarīgi no pieteikuma iesniedzēja neaizsargātības, to var uzskatīt par būtisku kaitējumu. 15. panta b) apakšpunkts pēc būtības atbilst ECTK 3. pantam, kas veido daļu no vispārējām Savienības tiesībām un ir atsevišķi iekļauts ES Pamattiesību hartas 4. pantā ⁽⁵¹¹⁾, kā arī 19. panta 2. apakšpunktā ⁽⁵¹²⁾. Attiecībā uz 15. panta c) apakšpunktu pieteikuma iesniedzēja neaizsargātības nozīme ir izklāstīta nākamajā iedaļā ⁽⁵¹³⁾.

6.3.2. Neaizsargātība, bruņots konflikts un plaši izplatīta vardarbība

Bruņota konflikts vai plaši izplatīta vardarbība neaizsargātus pieteikuma iesniedzējus var ietekmēt vairāk nekā citas personu kategorijas. UNHCR norādīja, ka:

⁽⁵⁰⁸⁾ EST (VP), 2014. gads, *A, B un C*, turpat (31. zemsv. piezīme tekstā iepriekš), 57. punkts. Sk. arī iepriekš 3.4. un 3.4.1. iedaļu.

⁽⁵⁰⁹⁾ Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, Apvienotā Karaliste) 2016. gada 24. novembra spriedums lietā *JA* (bērns – vajāšanas risks) *Nigērija*, (2016) *UKUT* 560 (IAC), 14.–15. punkts.

⁽⁵¹⁰⁾ Neatkarīgā senāta patvēruma jautājumos (Unabhängiger Asylsenat, Austrija) 1998. gada 9. jūlija spriedums, 203.332/0-VIII/22/98.

⁽⁵¹¹⁾ EST, 2017. gads, *C.K. un citi*, turpat (40. zemsv. piez.), 67.–68. Punkts; EST (VP), 2018. gads, *MP*, turpat (38. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 37. punkts; EST (VP) 2019. gads, *Jawo*, turpat (39. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 91. punkts; EST, 2019. gads, *Ibrahim un citi*, turpat (434. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 89. punkts.

⁽⁵¹²⁾ EST (VP), 2014. gada 18. decembra spriedums lietā *Mohamed M’Bodj/État belge*, C-542/13, EU:C:2014:2452, 38. punkts; EST (VP), 2014. gada 18.

decembra spriedums lietā *Centre public d’action sociale d’Ottignies-Louvain-la-Neuve/Moussa Abdida*, C-562/13, EU:C:2014:2453, 47. punkts; EST (VP) 2009. gada 17. februāra spriedums lietā *Elgafaji/Staatssecretaris van Justitie*, C-465/07, EU:C:2009:94, 28. punkts.

⁽⁵¹³⁾ Plašāka informācija par saistību starp ECTK 3. pantu un LD 15. panta c) punktu pieejama EST (VP), 2009. gads, *Elgafaji*, turpat (510. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 28. punkts.

Bruņota konflikta un vardarbības situācijas kopējais konteksts var pastiprināt kaitējuma ietekmi uz personu, tā atsevišķos gadījumos radot tādu kaitējumu, kas ir uzskatāms par vajāšanu. Piemēram, ieilgušas bruņota konflikta un vardarbības situācijas var smagi, nelabvēlīgi ietekmēt pieteikuma iesniedzēju fizisko un psiholoģisko veselību vai viņu personīgo izaugsmi, kas ir jāizvērtē, ņemot vērā viņu raksturu, pagātņi, stāvokli sabiedrībā, vecumu, dzimumu un citus faktorus⁽⁵¹⁴⁾.

Pārstrādātajā KD ir atsevišķs nosacījuma attiecībā uz alternatīvo aizsardzību bruņotu konfliktu situācijās ar plaši izplatītu vardarbību. Pārstrādātās KD 15. panta c) apakšpunktā ir noteikts, ka, citu starpā, būtisku kaitējumu rada “smagi un individuāli draudi civiliedzīvotāja dzīvībai vai veselībai plaši izplatītas vardarbības dēļ starptautisku vai iekšēju bruņotu konfliktu gadījumā”⁽⁵¹⁵⁾. Plaši izplatītas vardarbības pakāpes novērtēšana nenozīmē tikai mirušo civiliedzīvotāju un upuru, u. tml. kvantitatīvo analīzi; šis jautājums ir jāaplūko arī no kvalitatīvā aspekta⁽⁵¹⁶⁾.

Citas saistītās EASO publikācijas

- EASO, *Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 15. panta c) apakšpunkts: tiesiskā analīze*, 2014. gads, it īpaši 1.6. iedaļa “Nopietni un individuāli draudi”.

Pamatojoties uz pārstrādātās KD 15. panta c) apakšpunktu EST divās lietās (Elgafaji un Diakité) ir sniegusi īpašas vadlīnijas par to, kā būtu jāizvērtē pieteikumi bruņotu konfliktu un plaši izplatītas vardarbības situācijās: Tiesas atzinumi *Elgafaji* lietā ir nozīmīgi starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja neaizsargātības kontekstā, it īpaši situācijās, kurās pastāv pieteikuma iesniedzēja personīgos apstākļus raksturojoši faktori (dažkārt to sauc par “augošas vai dilstošas skalas” pieeju). EST ir norādījusi:

Šādas situācijas izņēmuma raksturu [saskaņā ar 15. panta c) punktu] apstiprina arī fakts, ka attiecīgā aizsardzība ir alternatīva, un Direktīvas 15. panta struktūra, jo šī panta a) un b) punktā definētais kaitējums paredz skaidru individualizācijas pakāpi. Kaut arī tā patiešām ir taisnība, ka kopīgajiem elementiem ir būtiska nozīme direktīvas 15. panta c) punkta piemērošanā, jo attiecīgā persona tāpat kā citas personas pieder pie plaši izplatītas vardarbības iespējamiem upuriem starptautiska vai iekšēja bruņota konflikta gadījumā, attiecībā uz šo tiesību norma tik un tā ir jāpiemēro sistemātiskā interpretācija, salīdzinot ar abām pārējām situācijām, kas ir paredzētas direktīvas 15. pantā, un tāpēc tā ir jāinterpretē ciešā saistībā ar šo individualizāciju.

Šajā sakarā ir jāprecizē, ka, jo vairāk pieteikuma iesniedzējs var pierādīt, ka viņš tiek skarts tieši tādu iemeslu dēļ, kas ir saistīti ar viņa individuālo stāvokli, jo mazāka ir plaši izplatītās vardarbības pakāpe, kāda tiek prasīta, lai viņš varētu saņemt alternatīvo aizsardzību⁽⁵¹⁷⁾.

⁽⁵¹⁴⁾ UNHCR, 12. vadlīnijas par starptautisko aizsardzību: Pieteikumi par bēgļa statusa piešķiršanu saistībā ar bruņota konflikta un vardarbības situācijām, 2016. gada, 2. decembris, HCR/GIP/16/12, 12. punkts.

⁽⁵¹⁵⁾ Pārstrādātās KD 15. panta pilnais teksts ir citēts 5.3. iedaļā.

⁽⁵¹⁶⁾ Sk. EASO, *Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 15. panta c) apakšpunkts: tiesiskā analīze*, 2014. gads, 31. lpp.

⁽⁵¹⁷⁾ EST (VP), 2009. gads, *Elgafaji*, turpat (510. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 38. un 39. punkts. Sk. arī EST 2014. gada 30. janvāra spriedumu lietā *Aboubacar Diakité/Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* C-285/12, EU:C:2014:39, 31. punkts.

Tādējādi situācijās, kurās ir salīdzinoši zema plaši izplatītas vardarbības pakāpe, jebkuri personīgie apstākļi, kas nosaka pieteikuma iesniedzēja neaizsargātību ir rūpīgi jāizvērtē, izmantojot “augošas vai dilstošas skalas” pieeju.

Francijas valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (*Cour nationale de droit d'asile (CNDA)*) alternatīvo aizsardzību piešķīra kādam 16. gadus vecam irāķietim, kurš, būdams bārenis, pameta savu valsti. Šāds lēmums tika pamatots, ar to, ka, ja šis bārenis atgrieztos Irākā, viņa izolētība plaši izplatītas vardarbības kontekstā padarītu viņu neaizsargātu ⁽⁵¹⁸⁾.

6.4. Pieteikuma iesniedzēji, kuri jau ir bijuši pakļauti vajāšanai vai būtiskam kaitējumam

Pārstrādātās KD 4. panta 4. punkts

Pārstrādātās KD 4. panta 4. punkts

Fakts, ka pieteikuma iesniedzējs jau bijis pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam vai tiešiem šādas vajāšanas vai šāda kaitējuma draudiem, ir nopietna norāde uz pieteikuma iesniedzēja pamatotajām bailēm no vajāšanas vai uz reālu risku ciest būtisku kaitējumu, ja vien nav dibinātu imeslu uzskatīt, ka šāda vajāšana vai būtisks kaitējums netiks atkārtoti ⁽⁵¹⁹⁾.

Atbilstoši “bēgļa” definīcijai ir nepieciešams perspektīvs esošo apstākļu izvērtējums, lai pamatotu pieteikuma iesniedzēja bailes no vajāšanas ⁽⁵²⁰⁾. Tomēr pārstrādātās KD 4. panta 4. punkts paredz, ka pagātnē pieredzēta vajāšana (vai būtisks kaitējums) ir uzskatāms par nozīmīgu pierādījumu esošajiem riskiem, izņemot gadījumos, kad ir pamats uzskatīt, ka tas neatkārtoties. Lieta *MP EST* uzsvēra, ka “apstākļi, ka attiecīgā persona pagātnē ir piedzīvojusi savas izcelsmes valsts iestāžu īstenotu spīdzināšanu, pats par sevi neļauj pamatot tiesības uz alternatīvo aizsardzību brīdī, kad vairs nepastāv reāls risks, ka nosūtīšanas atpakaļ uz šo valsti gadījumā šāda spīdzināšana atkārtosies” ⁽⁵²¹⁾.

4. panta 4. punkts var būt īpaši saistošs neaizsargātu pieteikuma iesniedzēju gadījumā, jo viņu vajāšana pagātnē var būt radījusi fiziskas un/vai garīgas traumas, kuras var viņus padarīt uzņēmīgākus pret atkārtotu vajāšanu.

Cilvēku tirdzniecībā cietušas sievietes ir viens no piemēriem tam, kā vajāšana pagātnē vai būtisks kaitējums var ietekmēt neaizsargātus pieteikuma iesniedzējus. Šis jautājums ir risināts vairākos valsts līmeņa lēmumos. Piemēram, 2016. gadā Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesā izvirzīja vairākus faktorus, kas norāda uz pastiprinātu risku, ka persona var atkārtoti tikt pakļauta cilvēku tirdzniecībai. Tie var ietvert šādus faktorus (bet ne tikai):

⁽⁵¹⁸⁾ Francijas valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (*Cour nationale de droit d'asile (CNDA)*), 2020. gads, *M.A.*, Nr. 17016120 C.

⁽⁵¹⁹⁾ EST savās interpretācijās jau ir atsaukusies uz šo domu, piemēram, EST 2013. gada lietā *X, Y un Z*, turpat (463. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 63.-64. punkts.

⁽⁵²⁰⁾ EST, 2013, *X, Y un Z*, turpat (463. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 74. punkts.

⁽⁵²¹⁾ EST (VP), 2018. gads, *MP*, turpat. (38. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 30. punkts.

- a) Atbalstošas ģimenes trūkums, kura būtu gatava uzņemt (pieteikuma iesniedzēju) atpakaļ ģimenē;
- b) Redzamas vai skaidras neaizsargātības pazīmes, piemēram, neesošs sociālā atbalsta tīkls palīdzības saņemšanai, izglītības vai profesionālo iemaņu neesamība vai trūkums, garīgās veselības traucējumi, kurus varētu būt radījis nodarītais kaitējums sākotnējās cilvēku tirdzniecības laikā, materiālu un finanšu trūkums, kā dēļ persona dzīvo nabadzībā vai trūkumā.
- c) Fakts, ka sieviete ir iepriekš cietusi cilvēku tirdzniecībā var nozīmēt, ka cilvēku tirgotāji viņā identificējuši neaizsargātības pazīmes, kas paaugstina šīs personas reālo risku tikt pakļautai cilvēku tirdzniecībai ⁽⁵²²⁾.

Vēl viens piemērs tam, kā pagātnē pieredzēta vajāšana vai būtisks kaitējums var izteikti ietekmēt pieteikuma iesniedzēja statusu, ir sieviešu dzimumorgānu kropļošanas tradīcija. Katrā atsevišķā gadījumā ir jāizvērtē, vai fakts, ka persona tika pakļauta sieviešu dzimumorgānu kropļošanai, rada nepieciešamību piemērot KD 4. panta 4. punktu ⁽⁵²³⁾.

Šāda veida neaizsargātība var ietekmēt bēgļa statusa un starptautiskās aizsardzības saņēmēja statusa pārtraukšanu. Panta 16. punktu nepiemēro tādām alternatīvās aizsardzības statusa saņēmējam, “kurš var atsaukties uz nepārvaramiem iemesliem, kas izriet no iepriekš nodarīta būtiska kaitējuma, lai atteiktos pieņemt valstspiederības valsts aizsardzību vai, ja viņš ir bezvalstnieks, kuram nav valstspiederības, viņa agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts aizsardzību” ⁽⁵²⁴⁾. Līdzīgi noteikumi ir iekļauti Konvencijā par bēgļa statusu (pēdējā 1. panta C. punkta pēdējā daļā) ⁽⁵²⁵⁾.

6.5. Vajāšanas iemesli

Neaizsargātam pieteikuma iesniedzējam var rasties pamatotas bailes no vajāšanas pārstrādātās KD 2. panta d) punktā un 10. pantā minēto piecu iemeslu dēļ: rase, reliģiskā piederība, tautība, politiskie uzskati vai piederība īpašai sociālai grupai ⁽⁵²⁶⁾.

Atsevišķās situācijās katrs no šiem iemesliem neaizsargātam pieteikuma iesniedzējam var radīt riskus. Ņemsim par piemēru personu ratiņkrēslā, kurš atbalsta kampaņas par invalīdu tiesībām. Viņam var būt pamatotas bailes no vajāšanas, jo dalība šajās kampaņās tiek uztverta kā pret varas iestādēm naidīga politiskā viedokļa pārstāvēšana. Taču piederība īpašai sociālai grupai ir neaizsargātu pieteikumu iesniedzēju pieteikumos visbiežāk minētais iemesls, tādēļ šajā iedaļā sniegtie piemēri attieksies uz šo apstākli ⁽⁵²⁷⁾.

Pārstrādātās KD 10. panta 1. punkta d) apakšpunktā ir sniegta “īpašas sociālās grupas” definīcija.

⁽⁵²²⁾ Administratīvā virstiesas un Imigrācijas lietu palātas (Apvienotā Karaliste) 2016. gada 17. oktobra spriedums lietā *HD (cilvēku tirdzniecības upure) Nigērija CG*, (2016) UKUT 454 (IAC), 190. punkts. Sk. arī Administratīvā virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, Apvienotā Karaliste), 2010. gads, *AZ (cilvēku tirdzniecības upure) Taizeme/SSH*, turpat. (47. zems. piez. tekstā iepriekš), 148. un 149. punkts; un *CNDA (Grande formation, Francija) 2017. gada 30. marta spriedums lietā Mme F.*, Nr. 16015058 R.

⁽⁵²³⁾ Kā piemēru var sk. Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE, Beļģija) 2019. gada 26. novembra spriedumu lietā Nr. 229 288, 4.5. punkts; un *UNHCR, Norādījumi par bēgļu paziņojumiem, kas attiecas uz sieviešu dzimumorgānu kropļošanu*, 2009. gada maija. Lūdzu, ņemiet vērā, ka “pastāvīga kaitējuma veids”, kas aprakstīts norādījumā 13.–15. punktā, vēl nav bijis piemērots nedz EST, nedz ECT tiesu praksē.

⁽⁵²⁴⁾ Pārstrādātās KD 11. panta 3. punkts un 16. panta 3. punkts

⁽⁵²⁵⁾ Tomēr 1. panta C. punkts attiecas uz bēgļiem kuru statuss ir noteikts ar likumu.

⁽⁵²⁶⁾ *EASO, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES): tiesiskā analīze*, 2016. gads, 1.5.2.4. iedaļa.

⁽⁵²⁷⁾ Turpat, 1.5.2. iedaļa par dažādiem vajāšanas iemesliem saskaņā ar pārstrādātās KD 10. pantu.

Pārstrādātās KD 10. panta 1. punkts Vajāšanas iemesli

Novērtējot vajāšanas iemeslus, dalībvalstis ņem vērā šo:

(..)

d) uzskata, ka grupa veido īpašu sociālu grupu jo īpaši, ja:

– šās grupas dalībniekiem piemīt kopīgas iedzimtas pazīmes vai kopēja pagātne, ko nevar mainīt, vai tiem piemīt kopējas pazīmes vai pārliecība, kas ir tik svarīga identitātei vai apziņai, ka personu nevajadzētu piespiest no tās atteikties, un

– minētajai grupai attiecīgajā valstī ir īpatna identitāte, jo apkārtējā sabiedrība to uztver kā atšķirīgu. Atkarībā no apstākļiem izcelsmes valstī jēdziens īpaša sociāla grupa var ietvert grupu, kuras pamatā ir seksuālās orientācijas kopīgas pazīmes. Nevar uzskatīt par seksuālai orientācijai piederīgām tādas darbības, kas saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem tiek uzskatītas par noziedzīgām. Ar dzimumu saistītus aspektus, tostarp dzimtes identitāti, pienācīgi ņem vērā, lai noteiktu piederību īpašai sociālai grupai vai identificētu šādas grupas pazīmes;

Arī pārstrādātās KD 30. apsvēruma attiecas uz šo jautājumu un tajā ir noteikts:

Pārstrādātās KD 30. apsvēruma

Vienlīdz nepieciešams ieviest vienotu jēdzienu attiecībā uz vajāšanas pamatojumu “piederība noteiktai sociālai grupai”. Lai definētu noteiktu sociālo grupu, būtu pienācīgi jāņem vērā jautājumi, kas izriet no pieteikuma iesniedzēja dzimuma, tostarp dzimuma identitāte un seksuālā orientācija, kas var būt saistītas ar noteiktām tiesību tradīcijām un ierāžām, kuru dēļ tiek kropļoti dzimumorgāni, notiek piespiedu sterilizācija vai aborts, ciktāl šie jautājumi ir saistīti ar pieteikuma iesniedzēja pamatotām bailēm no vajāšanas.

Saskaņā ar pārstrādātās KD 10. panta 1. punkta d) apakšpunktu “ar dzimumu saistītus aspektus, tostarp dzimtes identitāti, pienācīgi ņem vērā, lai noteiktu piederību īpašai sociālai grupai vai identificētu šādas grupas pazīmes”⁽⁵²⁸⁾. Citi personīgie apstākļi, kas atbilst 10. panta 1. punkta d) apakšpunktā minētajiem iemesliem, iekļauj personas ar invaliditāti vai garīgās veselības traucējumiem, kā arī cilvēktirdzniecības upurus⁽⁵²⁹⁾.

Kā piemēru var minēt Austrijas Federālās administratīvās tiesas atzinumu par kādu irāņu sievieti un viņas nepilngadīgo meitu, pret kurām sievietes vīrs varētu izturēties vardarbīgi, jo viņš uzskatītu, ka gan sievas, gan meitas iebildumi pret vēlmi meitu apprecināt ar varu aizskar viņa godu. Sieviete kopā ar meitu savu vīru pameta. Savā juridiskajā argumentācijā

⁽⁵²⁸⁾ Vairāk informāciju sk. 6.8.2. iedaļā par dzimumu un 6.8.3. iedaļā par LGBTI personām.

⁽⁵²⁹⁾ Administratīvā virstiesā (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, Apvienotā Karaliste), 2016. gads, JA (bērns – vajāšanas risks) Nigērija, turpat (507. zems. piez. tekstā iepriekš).

tiesa norādīja uz iespējamību, ka varētu notikt slepkavība goda aizstāvēšanas nolūkos, kā arī secināja, ka sieviete pieder pie noteiktas ģimenes locekļa sociālās grupas⁽⁵³⁰⁾.

Francijas Valsts padomes augstākā palāta vairākās lietās nolēma, ka gadījumos, kas attiecas uz nepilngadīgām Francijā dzimušām pieteikuma iesniedzējām, kuras, atgriežoties savā dzimtenē, iespējams tiktu pakļautas dzimumorgānu kropļošanai, var noteikt saistību ar īpašu sociālo grupu.⁽⁵³¹⁾

Francijas valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (*Cour nationale de droit d'asile (CNDA)*) lēma, ka cilvēku tirdzniecības upuriem no Nigērijas Edo štata ir kopīga pieredze un izteiktas iezīmes, kas atbilstoši definīcijai viņus iekļauj īpašā sociālā grupā⁽⁵³²⁾. *CNDA* savā izvērtējumā par piederību īpašai sociālai grupai galvenokārt koncentrējās uz kopienas uzskatiem par cilvēktirdzniecību⁽⁵³³⁾.

Lietā *AZ (cilvēku tirdzniecības upure) Taizeme* Apvienotās Karalistes Administratīvā virspalāta atzina upures saikni ar īpašu sociālo grupu, kā īpašu pazīmi vērtējot ne tikai upura pagātnes pieredzi, bet arī viņas vecumu. Virstiesa noteica, ka “jaunas sievietes, kas bijušas cilvēku tirdzniecības upures un tikušas seksuāli izmantotas” ir īpaša sociālā grupa un uzsvēra, ka apelācijas iesniedzēja bija sevišķi neaizsargāta, jauna sieviete un šī iemesla dēļ viņas stāvoklis ir atšķirīgs no citām sievietēm, kurām ir jāatgriežas Taizemē⁽⁵³⁴⁾.

6.6. Aizsardzības dalībnieki un neaizsargātība

Pastāv zināma saikne starp neaizsargātību un aizsardzības dalībnieku lomu. Kolīdz ir konstatēts, ka rīcība, no kuras neaizsargāts pieteikuma iesniedzējs baidās, saskaņā ar pārstrādātās KD 9. pantu ir atzīstama par vajāšanu vai saskaņā ar pārstrādātās KD 15. pantu – par būtisku kaitējumu, un saskaņā ar pārstrādātās KD 6. pantu ir noteikts vajāšanas vai būtiska kaitējuma dalībnieks, uzmanība jāvērs uz aizsardzības dalībniekiem. Pārstrādātās KD 7. pantā ir izklāstīti aizsardzības dalībnieki un tajā ir noteikts:

⁽⁵³⁰⁾ Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*, Austrija) 2015. gada 10. marta spriedums lietā L506 1438704-1. Sk. arī Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*, Austrija) 2017. gada 10. aprīļa spriedumu lietā W268 2127664-1, kurā patvēruma tika piešķirts kādai sievietei no Irākas, kura, būdama nepilngadīga, tika piespiedu kārtā apprecināta un pret kuru viņas vīrs un citi ģimenes locekļi pastāvīgi izturējās vardarbīgi. Tiesa secināja, ka šī sieviete pieder noteiktai sociālai grupai, kurā ietilpst sievietes, kas šķirtas no savas ģimenes un kurām nav ģimenes atbalsta.

⁽⁵³¹⁾ Valsts padomes (*Conseil d'état, Assemblée*, Francija) 2012. gada 21. decembra lēmums lietā *Mme AB et Mlle CD-B*, Nr. 332491, FR:CEASS:2012:332491.20121221 (neoficiāls tulkojums). Sk. arī *CNDA* (Francija) 2014. gada 12. februāra spriedumu lietā *Ms K*, Nr. 12022774 (nepilngadīga meitene, kura ir Kotdivuāras valstspiederīgā); *CNDA* (Francija) 2016. gada 9. jūnija spriedumu lietā *Ms D*, Nr. 16001323 (nepilngadīga meitene, Gvinejas valstspiederīgā).

⁽⁵³²⁾ *CNDA* (Francija) 2015. gada 24. marta spriedums lietā *J.E.F.*, Nr. 10012810. Šajā lietā tika izskatīta lieta, kuru Valsts padome bija nodevusi atpakaļ *CNDA*. Lēmums atsaucas uz pārsūdzības iesniedzējas dzimto vietu (Edo štats Nigērijā), kā viņai piemītošu pazīmi, kas liecina par viņas piederību īpašai sociālai grupai. Ņemot vērā, ka vairums Nigērijas sieviešu, kuras kļuva par cilvēku tirdzniecības upuriem un tika seksuāli izmantotas, nāca no Edo vai Deltas štata, pieteikuma iesniedzēja dzimto vietu tiešām var uzskatīt par īpašu pazīmi. *CNDA* nolēma ka cilvēktirdzniecības upuriem, kas nāk no Edo štata, ir līdzīga izcelsme.

⁽⁵³³⁾ Sk. arī *CNDA* (Francija), 2017. gads, *Mme F.*, Nr. 16015058 R, turpat (520. zemsv. piez. tekstā iepriekš). Spriedums attiecas uz visiem Nigērijas štatiem, ne tikai Edo štatu un Beninas pilsētu.

⁽⁵³⁴⁾ Administratīvā virstiesa (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, Apvienotā Karaliste.), 2010. gads, *AZ (cilvēku tirdzniecības upure) Taizeme*, turpmāk (488. zemsv. piez.), 140. punkts; Administratīvā virstiesa (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, Apvienotā Karaliste), 2016. gads, *JA* (bērns – vajāšanas risks) Nigērija, turpat (507. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

Pārstrādātās KD 7. pants.

Aizsardzības dalībnieki

1. Aizsardzību pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu var nodrošināt vienīgi:

a) valsts vai

b) partijas, vai organizācijas, tostarp starptautiskas organizācijas, kas kontrolē valsti vai būtisku valsts teritorijas daļu,

ja tās vēlas un spēj nodrošināt aizsardzību saskaņā ar 2. punktu.

2. Aizsardzībai pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu jābūt efektīvai un neierobežotai laikā. Šādu aizsardzību parasti nodrošina, 1. punkta a) un b) apakšpunktā minētajiem dalībniekiem veicot pamatotus pasākumus, lai novērstu vajāšanu vai būtiska kaitējuma nodarīšanu, *inter alia* uzturot efektīvu tiesību sistēmu, lai atklātu, apsūdzētu un sodītu par darbībām, kas veido vajāšanu vai būtisku kaitējumu, kā arī nodrošinot pieteikuma iesniedzējam pieeju šādai aizsardzībai.

3. Novērtējot, vai starptautiskā organizācija kontrolē valsti vai būtisku tās teritorijas daļu un nodrošina aizsardzību, kā aprakstīts 2. punktā, dalībvalstis ņem vērā jebkādas vadlīnijas, kas var būt ietvertas attiecīgajos Padomes aktos.

Pārstrādās KD 7. pantu vajadzētu interpretēt saistībā ar pārstrādātās KD 26. apsvērumu, kurā noteikts:

Pārstrādātās KD 26. apsvērums

Aizsardzību var nodrošināt valsts vai partijas vai organizācijas, tostarp starptautiskās organizācijas, kas atbilst šajā direktīvā izklāstītajiem nosacījumiem un kuras kontrolē reģionu vai lielāku apgabalu valsts teritorijā, jomās, kurās tās to vēlas un spēj. Šādai aizsardzībai vajadzētu būt efektīvai un neierobežotai laikā.

Attiecībā uz vajāšanu vai būtisku kaitējumu, ko īsteno valsti pārstāvoši dalībnieki, pārstrādātās KD 27. apsvērumā ir noteikts:

Pārstrādātās KD 27. apsvērums

Ja vajāšanu īsteno vai būtisku kaitējumu var nodarīt valsts vai valsti pārstāvošas personas vai struktūras, būtu jāpieņem, ka pieteikuma iesniedzējam nav pieejama efektīva aizsardzība. (..)

Izvērtējot, vai ir pieejama efektīva aizsardzība pret nevalstiskiem vajāšanas vai būtiska kaitējuma dalībniekiem, dalībvalstij būtu jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja personīgais

stāvoklis, piemēram, viņa dzimums vai vecums, kas gadījumos, kad varmāka ir nevalstisks dalībnieks, piemēram, ģimene vai kopienas locekļi, var padarīt pieteikuma iesniedzēju neaizsargātu.

Kopējā aizsardzības efektivitātes izvērtējumā būtiska loma var būt apstāklim, vai pieteikuma iesniedzēji, kuriem ir ierobežotās tiesībspējas, piemēram, nepilngadīgie bez pavadības, citu starpā saņems atbilstošu aizbildnību, kā arī tiem būs pieejamas uzraudzības un aprūpes sistēmas. Atkarībā no lietas apstākļiem var nākties izvērtēt, vai pieteikuma iesniedzējs ar invaliditāti var pieprasīt īpašu aprīkojumu un/vai veselības aprūpi vai cita veida pieeju aizsardzībai un vai pieteikuma iesniedzēji, kuriem ir nopietnas (garīgās) veselības problēmas, var pieprasīt, piemēram, īpašu ārstēšanu.

Izskatot lietu *NA un VA*, Apvienotās Karalistes Administratīvā virspalāta analizēja, ko nozīmē “saprātīgi nepieciešamas darbības”, kas jāveic aizsardzības nodrošināšanai, un tā secināja, ka šajā jautājumā jāņem vērā tādas individuālās pazīmes, kas var ietekmēt pieteikuma iesniedzēja iespējas saņemt efektīvu, laikā neierobežotu aizsardzību, un tādēļ jāizvērtē arī tas, vai valsts *de facto* spēj vai vēlas šos cilvēkus aizsargāt. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju īpašajām aizsardzības vajadzībām Apvienotās Karalistes administratīvā virspalāta sniedza piemērus iedarbīgiem liecinieku aizsardzības pasākumiem, uzsverot “plašas pasākumu virknes” nozīmi individuālajā kontekstā⁽⁵³⁵⁾ Analīzē tika atzīts, ka dažādām (neaizsargātu) pieteikuma iesniedzēju grupām var būt nepieciešami īpaši efektīvas aizsardzības pasākumi.

Attiecībā uz efektīvas aizsardzības nodrošināšanu sievietēm, kuras ir bijušas ar dzimumu saistītas vardarbības upuri, tika izvirzīts jautājums par to, vai nevalstiskās organizācijas piedāvātais drošais patvērums spēj nodrošināt pietiekamu aizsardzību. Lietā *OA* ģenerālvokāts Gerald Hogan secināja, ka “Ženēvas konvencijā paredzētā aizsardzība būtībā ir valsts piedāvātā tradicionālā aizsardzība, tas ir, funkcionējoša tiesiska un kārtību nodrošinoša sistēma, kas balstīta uz tiesiskumu”⁽⁵³⁶⁾. Nevalstiskie dalībnieki aizsardzību var nodrošināt tikai saskaņā ar 7. panta 1. punkta b) apakšpunktu, ja tie pēc būtības ir pielīdzināmi tādām valsts iestādēm, “kas kontrolē visu valsti vai būtisku tās teritorijas daļu un kas arī mēģinājuši dublēt tradicionālās valsts funkcijas, nodrošinot vai atbalstot funkcionējošu tiesisko un kontroles uzraudzības sistēmu, kas balstīta uz tiesiskumu”⁽⁵³⁷⁾. Tādēļ var secināt, ka nevalstiskas organizācijas piedāvātais drošais patvērums sievietēm neatbilst 7. pantā noteiktajām prasībām par aizsardzības dalībniekiem.

Citas saistītās EASO publikācijas

- *EASO, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES): tiesiskā analīze*, 2016. gads, 1.7. iedaļa “Aizsardzības dalībnieki (7. pants)” un 2.6. iedaļa “Aizsardzības dalībnieki (7. pants), kas attiecīgi saistīti ar bēgļiem un alternatīvo aizsardzību.

⁽⁵³⁵⁾ Administratīvās iestādes (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, A.K.) 2015. gada 19. jūnija spriedums lietā *NA un VA* (aizsardzība:Kvalifikācijas direktīvas 7. panta 2. punkts) *Indija*, (2015) UKUT 432 (IAC), 17. punkts: “Pēc būtības “Saprātīgi nepieciešamas darbības”, kuras jāveic, lai nodrošinātu efektīvu aizsardzību, varētu ietvert plašu pasākumu virkni. Tādēļ, lai arī šajā lietā uzsvars ir likts uz iedarbīga liecinieku aizsardzības modeļa izveidi, atkarībā no situācijas var rasties nepieciešamība ieviest cita veida pasākumus, piemēram, mājas drošības sistēmu, paaugstinātu policijas nodrošinātu aizsardzību; vienkāršus brīdinājumus un ieteikumus iesaistītajām personām; ieroču turēšanas atļaujas piešķiršanu vai *in extremis* – to, ko Apvienotajā Karalistē sauc par vispārēju “pārcelšanas paketi”, kura var ietvert personas identitātes maiņu, kas tiek nodrošināta, sniedzot atbilstošu finansiālo un materiāltehnisko atbalstu” (izcēlums pievienots).

⁽⁵³⁶⁾ EST,ģenerālvokāta Gerald Hogan 2020. gada 30. aprīļa secinājumi par lietu *Secretary of State for the Home Department/OA*, C-255/19, EU:C:2020:342, 78. punkts.

⁽⁵³⁷⁾ Turpat, 79. punkts.

6.7. Iekšējā aizsardzība

Nepieciešamība ņemt vērā pieteikuma iesniedzēja personīgos apstākļus, kā noteikts pārstrādātās KD 4. panta 3. punkta d) apakšpunktā, attiecas arī uz gadījumiem, kad tiek pārbaudīts, vai pieteikuma iesniedzējam daļā no izcelsmes valsts teritorijas ir nepieciešama iekšējā aizsardzība atbilstoši pārstrādātās KD 8. pantam. Šis ir skaidri norādīts pārstrādātās KD 8. panta 2. punktā, kurā noteikts (izcēlumi ir pievienoti):

Pārstrādātās KD 8. panta 2. punkts

Pārbaudot, vai pieteikuma iesniedzējam ir pamats bailēm no vajāšanas vai pastāv reāls risks, ka tiks nodarīts būtisks kaitējums, vai ir pieejama aizsardzība pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu izcelsmes valsts daļā saskaņā ar 1. punktu, dalībvalstis laikā, kad tiek pieņemts lēmums par pieteikumu, ņem vērā vispārējos apstākļus, kādi dominē minētajā valsts daļā, un **pieteikuma iesniedzēja personīgos apstākļus**, ievērojot 4. pantu. (..)

Nosakot, vai pieteikuma iesniedzējam citā valsts daļā ir pieejama iekšējā aizsardzība, ir jāveic divas pārbaudes: “aizsardzības pārbaude” un “pamatotības pārbaude”. Saskaņā ar pārstrādātās KD 8. panta 1. punktu aizsardzības pārbaude nozīmē, ka ir jānosaka, vai pieteikuma iesniedzējam:

- a) nav pamatoti jābaidās no vajāšanas vai nepastāv būtiska kaitējuma risks; vai
- b) ir pieejama 7. pantā noteiktā aizsardzība pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu,

un viņš var droši un likumīgi ceļot uz šo [citu] valsts daļu un tikt tajā uzņemts.

Pamatotības tests nozīmē, ka lēmumu pieņēmējiem ir jānosaka, vai pieteikuma iesniedzējs, “kā var pamatoti pieņemt, tajā arī uzturēsies”⁵³⁸. Abu pārbaudu gadījumā ir jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja personīgie apstākļi. Tādējādi abu pārbaudu gadījumā ir jāpievērš uzmanība pieteikuma iesniedzēja neaizsargātībai⁽⁵³⁹⁾.

Ja minētais pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgais bez pavadības un tiek pārbaudīta iekšējās aizsardzības nodrošināšana, “tādu atbilstošu aprūpes un aizbildnības risinājumu īstenošanas iespēju pieejamība, kas ir nepilngadīgā bez pavadības interesēs, būtu jāizvērtē vienlaikus ar izvērtējumu par minētās aizsardzības faktisko pieejamību” saskaņā ar pārstrādātās KD 27. apsvērumu⁽⁵⁴⁰⁾.

Vispārinot neaizsargātības jēdzienu, Vācijas Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*) lēma, ka pieņēmums, ka pieteikuma iesniedzējs var uzturēties citā valsts daļā, ir uzskatāms par pamatotu vienīgi tad, ja viņa uzturēšanās šajā valsts daļā būs pienācīgi nodrošināta. Tiesa lēma, ka ekonomiskās izdzīvošanas standarts pārsniedz eksistenciālo baiļu novēršanu⁽⁵⁴¹⁾ Lietā par vardarbību kādā Ķīnas ģimenē, Austrijas Federālā

⁽⁵³⁸⁾ Pārstrādātās KD 8. panta 1. punkts.

⁽⁵³⁹⁾ Sk. Migrācijas lietu apelācijas tiesas (Zviedrija) 2017. gada 17. marta spriedumu lietā MIG 2017:6 (bērns) un 2018. gada 10. aprīļa spriedumu lietā MIG 2018:6 (pieaugušais); Beļģijas Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE, Beļģija) 2012. gada 18. oktobra spriedumu lietā 90 024

⁽⁵⁴⁰⁾ Lai iepazītos ar pilno pārstrādātās KD 27. apsvēruma tekstu, sk. 6.6. iedaļu iepriekš tekstā.

⁽⁵⁴¹⁾ Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija) 2008. gada 29. maija spriedums, 10 C 11.07, 35. punkts. Sk. arī Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE, Beļģija) 2018. gada 18. septembra spriedumu lietā 209 550.

administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*) lēma, ka pieteikuma iesniedzēja, būdama jauna, vientuļa sieviete, kurai nav ģimenes atbalsta vai citu sociālo kontaktu, Ķīnā nespētu izveidot dzīvi bez nevajadzīgām grūtībām, jo sevišķi ņemot vērā, ka Ķīnas valstspiederīgo drošība un ekonomiskā izdzīvošana, tostarp pienācīga mājokļa un uztura iegūšanas iespējas, ir atkarīga no tradicionālās paplašinātās ģimenes un kopienas struktūrām. Tāpat tiesas rīcībā nebija pietiekami daudz pierādījumu tam, ka pieteikuma iesniedzējai ir gana daudz līdzekļu, lai tā Ķīnā varētu nodrošināt savu dzīvi ⁽⁵⁴²⁾.

Citas saistītās EASO publikācijas

- *EASO, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES): tiesiskā analīze*, 2016. gads, 1.8. iedaļa “Iekšējā aizsardzība (8. pants)” un 2.7. iedaļa “Iekšējā aizsardzība (8. pants)”, kas attiecīgi saistīti ar bēgļiem un alternatīvo aizsardzību.

6.8. Atsevišķas neaizsargātības kategorijas

Kā norādīts šīs daļas sākumā, tās pārstrādātās KD nodaļas, kurās tiek noteikta kvalifikācija starptautiskai aizsardzībai (I-VI nodaļa), nedz skaidri norāda uz neaizsargātību, nedz ietver mazāk aizsargātu personu sarakstu, kāds ir iekļauts VII nodaļas 20. panta 3. punktā par starptautiskās aizsardzības saturu. Tomēr 4. panta 3. punkta c) apakšpunktā sniegtajos piemēros par personīgajiem apstākļiem, kuri jāņem vērā pieteikuma izvērtējumā, ir minēta “izcelsme, dzimums un vecums”. 9. panta 2. punkta f) apakšpunkts attiecas uz tādām vajāšanas darbībām, kas “īpaši vērstas pret kādu dzimumu vai pret bērniem”, un 10. pantā ir izcelta grupa, “kuras pamatā ir seksuālas orientācijas kopīgas pazīmes”. Tā kā 4. panta 3. punkta c) apakšpunktā nav sniegta pilnīga “īpašu apstākļu” definīcija, pavisam noteikti tā tvērumā ir iespējams iekļaut citas neaizsargātu personu kategorijas. Vēl viena pazīme – veselība – ir nonākusi EST uzmanības lokā, izskatot lietas *M’Bodj* ⁽⁵⁴³⁾ un *MP* ⁽⁵⁴⁴⁾. Invaliditāte un garīgie traucējumi tiks aplūkoti kā pēdējās no šajā iedaļā iekļautajām atsevišķām kategorijām.

6.8.1. Vecums

Pārstrādātās KD 4. panta 3. punkta c) apakšpunktā ir skaidri noteikts, ka dalībvalstīm jāņem vērā:

pieteikuma iesniedzēja individuālais stāvoklis un personīgie apstākļi, tostarp (..) vecums, lai, pamatojoties uz pieteikuma iesniedzēja personīgajiem apstākļiem, novērtētu, vai darbības, ar kādām pieteikuma iesniedzējam bija jāsaskaras vai ar kādām tam var nākties saskarties, būtu uzskatāmas par vajāšanu vai būtisku kaitējumu;

⁽⁵⁴²⁾ Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*, Austrija) 2015. gada 22. oktobra spriedums lietā *W119 1434517-1*. Sk. arī Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE, Beļģija) 2016. gada 24. oktobra spriedumu lietā *176 763* Citā lietā Beļģijas padome ārvalstnieku strīdu jautājumiem uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzējas, kura bija jauna sieviete, fiziskie traucējumi ir pilnībā jāņem vērā; Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE, Beļģija) 2019. gada 24. jūnija sprieduma lietā *223 104*.

⁽⁵⁴³⁾ EST (VP), 2014. gads, *M’Bodj*, turpat (510. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁵⁴⁴⁾ EST (VP), 2018. gads, *MP*, turpat (38. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

Pieteikuma iesniedzēja vecums ir sevišķi būtisks faktors gadījumos, kad persona ir nepilngadīga vai vecs cilvēks.

6.8.1.1. Nepilngadīgie

Jau 2.4. iedaļā minētais fakts, ka arī pārstrādātajā KD par galveno apsvērumu ir noteiktas bērna intereses, liecina, ka nepilngadīgā vecums ir būtisks starptautiskās aizsardzības izvērtējuma faktors.

Pārstrādātās KD 18. apsvērums:

Pārstrādātās KD 18. apsvērums

Īstenojot šo direktīvu, dalībvalstīm pirmkārt būtu jāņem vērā “bērna intereses” saskaņā ar ANO 1989. gada Konvenciju par bērna tiesībām. Izvērtējot bērna intereses, dalībvalstīm jo īpaši būtu pienācīgi jāņem vērā ģimenes vienotības princips, nepilngadīgās personas labklājība un sociālā attīstība, drošības un aizsardzības apsvērumi un paša nepilngadīgā uzskati, ja vien tas iespējams saskaņā ar viņa vecuma un brieduma pakāpi.

No pārstrādātās KD teksta nav skaidri noprotama šī apsvēruma piemērojamība un nozīme – saistībā ar ES Pamattiesību hartas 24. pantu – attiecībā uz kvalificēšanos starptautiskai aizsardzībai. Pārstrādātās KD 20. panta 5. punktā par starptautiskās aizsardzības saturu ir noteikts, ka, īstenojot VII nodaļas noteikumus attiecībā uz nepilngadīgajiem, dalībvalstis, pirmkārt, ņem vērā bērna intereses. Turpretī II–VI nodaļā nav līdzīgu noteikumu, kas attiektos uz starptautiskās aizsardzības pieteikuma izvērtējumu, personas kvalificēšanos bēgļa statusam, bēgļa statusu, kvalificēšanos alternatīvās aizsardzības saņemšanai un alternatīvās aizsardzības statusu. Tomēr pārstrādātās KD 4. panta 3. punkta c) apakšpunkta atsauces uz vecuma nozīmi starptautiskās aizsardzības pieteikuma izvērtējumā un pārstrādātās KD 9. panta 2. punkta f) apakšpunkta atsauces uz faktu, ka vajāšanas darbības var būt “īpaši vērstas pret (...) bērniem”, var tikt uzskatītas par daļu no bērna interešu principa piemērošanas. Turklāt attiecībā uz starptautiskās aizsardzības izvērtējumu pārstrādātās KD 27. apsvērumā ir skaidri norādīts, ka, “ja minētais pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgais bez pavadības, tādu atbilstošu aprūpes un aizbildnības risinājumu īstenošanas iespēju pieejamība, kas ir nepilngadīgā bez pavadības interesēs, būtu jāizvērtē vienlaikus ar izvērtējumu par minētās aizsardzības faktisko pieejamību”⁽⁵⁴⁵⁾.

Vajāšanas vai būtiska kaitējuma darbību gadījumā pastāv iespēja, ka pret pieaugušo vērsta darbība var netikt uzskatīta par būtisku kaitējumu, taču attiecībā pret nepilngadīgo to var tā klasificēt. Tādēļ kādas darbības ietekme uz personu ir jāizvērtē gan saskaņā ar pārstrādātās KD 4. panta 3. punkta c) apakšpunktu, gan atbilstoši 9. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktam. Plašākai informācijai par individuāla izvērtējuma prasībām sk. 6.2.1. iedaļu un par vajāšanas un būtiska kaitējuma relatīvo raksturu – 6.3.1. iedaļu .

⁽⁵⁴⁵⁾ EASO, *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES): tiesiskā analīze*, 2016. gads, 80. punkts.

Jāuzsver, ka dažos gadījumos vajāšanas un būtiska kaitējuma relatīvais raksturs nozīmē, ka pastāv tādas darbības, kuras, vērstas gan pret pieaugušo, gan pret nepilngadīgo, abos gadījumos vienādi ietekmē personu ⁽⁵⁴⁶⁾ To nepieciešams izvērtēt katrā atsevišķā gadījumā.

Vajāšanas darbības, kas īpaši vērstas pret bērniem, ir jāskata neaizsargātības kontekstā, jo nepilngadīgie, kas ir cietuši no vajāšanas, pēc būtības ir uzskatāmi par īpaši neaizsargātiem. Pārstrādātās KD 28. apsvērums īpaši uzsvērts:

Pārstrādātās KD 28. apsvērums

Novērtējot nepilngadīgu personu starptautiskās aizsardzības pieteikumus, nepieciešams, lai dalībvalstis ņemtu vērā vajāšanas veidus, kas īpaši attiecas uz bērniem.

9. panta 2. punkta f) apakšpunkta formulējumā, kas nosaka, ka 9. panta 1. punktā minētās vajāšanas darbības, citu starpā var būt “īpaši vērstas pret (...) bērniem”, tiek atzīts, ka bērni var tikt pakļauti īpašiem vajāšanas veidiem. Tā var būt vajāšana, kurai var pakļaut tikai bērnu (piemēram, nepilngadīgo iesaukšana armijā, nepilngadīgo stāšanās piespiedu laulībā), vai tādi vajāšanas veidi, kurus attiecībā pret pieaugušajiem varētu uzskatīt par nelielu psiholoģisko vardarbību, savukārt bērna gadījumā tie var radīt nopietnu fizisko vai psiholoģisko kaitējumu, kas uzskatāms par vajāšanu. Tas var būt arī tāds vajāšanas veids, ko lielākoties īsteno bērnbā, piemēram, sieviešu dzimumorgānu izkropļošana. Pastāv arī citi īpaši pret bērniem vērstas vajāšanas veidi, kas neapšaubāmi sava rakstura vai biežuma dēļ ir tik smagi, ka tie ir uzskatāmi par cilvēka pamattiesību smagiem pārkāpumiem, it sevišķi attiecībā uz tiesībām, no kurām saskaņā ar ECTK 15. panta 2. punktu nav pieļaujamas atkāpes un kuras, īstenotas pret pieaugušo, tiktu uzskatītas par vajāšanu.

Īpaši pret bērniem vērsta vajāšana vai būtisks kaitējums ir piespiedu un/vai mazgadīgo personu iesaukšana armijā vai ⁽⁵⁴⁷⁾ vai bruņotā grupējumā, vardarbība ģimenē vai mājās, bērnu slepkavības, piespiedu un/vai mazgadīgo stāšanās laulībā, diskriminācija pret t. s. “ielu bērniem”, sieviešu dzimumorgānu kropļošanu, bērnu piespiedu nodarbināšana, bērnu seksuāla izmantošana un tirdzniecība ⁽⁵⁴⁸⁾, kā arī tādi ģimenes plānošanas likumi un politika, kas diskriminē bērnus, kuri dzimuši šo likumu pārkāpuma rezultātā ⁽⁵⁴⁹⁾.

Bērna tiesību konvencijā ir ietvertas vairākas cilvēktiesības, kas īpaši attiecas uz bērniem ⁽⁵⁵⁰⁾. Dažu šo tiesību pārkāpumi sava rakstura vai biežuma dēļ ir uzskatāmi par cilvēka pamattiesību pārkāpumu atbilstoši pārstrādātās KD 9. panta 1. punkta a) apakšpunktam vai īstenots vairāku pasākumu kopums var tikt uzskatīts par fundamentālu tiesību pārkāpumu vajāšanas veidā atbilstoši pārstrādātās KD 9. panta 1. punkta b) apakšpunktam. Šīs tiesības var uzskatīt par cilvēka pamattiesībām, ņemot vērā, ka atsevišķas ar bērna dzīves apstākļiem saistītas tiesības un to saistība ar ECTK 15. panta 2. punktā minētajām tiesībām, no kurām nav iespējamas atkāpes, ir ļoti nozīmīgas ⁽⁵⁵¹⁾.

⁽⁵⁴⁶⁾ Sk., piemēram, Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE, Beļģija) 2019. gada 11. aprīļa spriedumu lietā 219 682, 5.2.10.4. punkts (par diviem afgāņu brāļiem, kuri nesen sasnieguši pilngadību).

⁽⁵⁴⁷⁾ Bavārijas Augstākās administratīvās tiesas (*Bayerischer Verwaltungsgerichtshof*, Vācija) 2017. gada 23. maija spriedums lietā 13a B 17.30111.

⁽⁵⁴⁸⁾ Migrācijas lietu apelācijas tiesas (Zviedrija) 2017. gada 17. marta spriedums lietā UM 911-16 (kopsavilkums angļu valodā). Taču tiesa nekonstatēja pārstrādātās KD 10. panta izpratnei atbilstošus vajāšanas iemeslus.

⁽⁵⁴⁹⁾ Bādenes-Virtembergas Augstākās administratīvās tiesas (*Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg*, Vācija) 2016. gada 14. septembra spriedums lietā A 11 S 1125/16. Sk. arī J. Pobjoy, “Bērns starptautiskajās bēgļu tiesībās”, *Cambridge University Press*, Londona, 2017. gads, 116.–122. lpp

⁽⁵⁵⁰⁾ Sk. 2.4. iedaļu “Bērna intereses” un 6.8.1. iedaļu “Vecums”.

⁽⁵⁵¹⁾ *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES): tiesiskā analīze*, 2016. gads.

UNHCR Vadlīnijās par starptautisko aizsardzību Nr. 8 plaši aprakstīti īpaši pret bērniem vērstas vardarbības veidi, kuru ietekme uz bērnu ir jāizvērtē individuāli un atbilstoši bērna personīgajiem apstākļiem ⁽⁵⁵²⁾.

Nepilngadīgie var tikt vajāti pārstrādātās KD 2. panta d) punktā minēto iemeslu dēļ, tos lasot saistībā ar pārstrādātās KD 10. pantu. Attiecībā uz pārstrādātās KD 10. panta 1. punkta d) apakšpunktu, būtība bērnam ir iedzimta pazīme un, ja šo bērnu identitāti atsevišķā sabiedrībā uzskata par īpatnu, viņu bailes no vajāšanas var rasties, jo tie pieder pie īpašas sociālās grupas ⁽⁵⁵³⁾.

6.8.1.2. Veci cilvēki

Ir jāuzsver, ka arī veci cilvēki ir tāda neaizsargātu pieteikuma iesniedzēju kategorija, kuri sava vājuma vai novecošanas dēļ var būt neaizsargāti, taču tas, protams, ir atkarīgs no sociālajiem, vides un ekonomikas apstākļiem. Beļģijas Padome ārvalstnieku strīdu jautājumiem, lemjot par alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanu, konstatēja, ka būtiska kaitējuma risks, pieteikuma iesniedzējam atgriežoties Irākā, būtu paaugstināts, jo viņš bija vienuļš vecs cilvēks, kam nepieciešama medicīnas un cita veida aprūpe ⁽⁵⁵⁴⁾.

6.8.2. Dzimums

Pārstrādātās KD 4. panta 3. punkta c) apakšpunktā ir skaidri noteikts, ka dalībvalstīm jāņem vērā:

individuālais stāvoklis un personīgie apstākļi, tostarp tādi faktori kā (..) dzimums (..) lai, pamatojoties uz pieteikuma iesniedzēja personīgajiem apstākļiem, novērtētu, vai darbības, ar kādām pieteikuma iesniedzējam bija jāsaskaras vai ar kādām tam var nākties saskarties, būtu uzskatāmas par vajāšanu vai būtisku kaitējumu ⁽⁵⁵⁵⁾.

Atzīstot, ka 9. panta 1. punktā minētās vajāšanas darbības var citu starpā būt “īpaši vērstas pret kādu dzimumu vai bērniem”, pārstrādātās KD 9. panta 2. punkta f) apakšpunkta formulējums uzsver vajāšanas darbību vai būtiska kaitējuma relatīvo raksturu, kā tas jau ir norādīts pārstrādātās KD 4. panta 3. punkta c) apakšpunktā ⁽⁵⁵⁶⁾.

Citas saistītās EASO publikācijas

- EASO, *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES): tiesiskā analīze*, 2016. gads, 1.4.2.6.1. iedaļa “Vajāšanas darbības, kas īpaši vērstas pret kādu dzimumu”

⁽⁵⁵²⁾ UNHCR, Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas: Bērna patvēruma pieprasījumi saskaņā ar 1951. gada Konvencijas 1. panta A punkta 2) apakšpunktu un 1. panta F punktu un/vai 1967. gada protokolu par bēgļa statusu, turpat (158. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 14. punkts. Šādi piemēri ir bērna piespiedu šķiršana no vecākiem diskriminējoša aizbildnības likuma dēļ vai bērna vecāku aizturēšana; tiesību uz izdzīvošanas un attīstības iespēju pārkāpšana, kā arī tādu bērnu diskriminēšana, kuri dzimuši ārpus stingriem ģimenes plānošanas noteikumiem un bērniem-bezvalstniekiem, kas zaudējuši savu pilsonību un tiesības uz pavadoni; bērnu nodarbināšana; sociāli ekonomisko tiesību liegšana; un ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību pārkāpšana (turpat, 17., 24.–30. un 34.–36. punkts).

⁽⁵⁵³⁾ UNHCR, Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas: Bērna patvēruma pieprasījumi saskaņā ar 1951. gada Konvencijas 1. panta A punkta 2) apakšpunktu un 1. panta F punktu un/vai 1967. gada protokolu par bēgļa statusu, turpat (158. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 49.–51. punkts. Sk. arī 6.5. iedaļu iepriekš par vajāšanas iemesliem.

⁽⁵⁵⁴⁾ Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE, Beļģija) 2016. gada 29. jūnija spriedums lietā 170 821

⁽⁵⁵⁵⁾ Sk. 6.2.1. iedaļu par individuālā izvērtējuma principiem.

⁽⁵⁵⁶⁾ Plašāku informāciju par faktu, ka vajāšana un būtisks kaitējums ir relatīvi, sk. 6.3.1. iedaļā.

Vajāšanas darbības, kas īpaši vērstas pret kādu dzimumu, kas lielākoties, taču ne vienmēr ir vērstas pret sievietēm vai meitenēm, “var būt saistītas ar noteiktām tiesību tradīcijām un ieražām”, piemēram, tādām, kuru dēļ “tiek kropļoti dzimumorgāni, notiek piespiedu sterilizācija vai aborts”, kā norādīts pārstrādātās KD 30. apsvērumā, kurā izteikta nepieciešamība ieviest vienotu jēdzienu attiecībā uz vajāšanas pamatojumu “piederība noteiktai sociālai grupai”. Arī piespiedu prostitūcija vai seksuālā izmantošana un šādos nolūkos veikta cilvēku tirdzniecība⁽⁵⁵⁷⁾, piespiedu laulības⁽⁵⁵⁸⁾ un jebkāda veida seksuālā vardarbība⁽⁵⁵⁹⁾ ir uzskatāmas par vajāšanas darbībām.

Gadījumos, kad sievietes, meitenes vai LGBT personas ir iesniegušas tādus starptautiskās aizsardzības pieteikumus, kuros jāizvērtē īpaši pret kādu dzimumu vērstas vajāšanas darbības vai būtisks kaitējums, personas neaizsargātība ir nozīmīgs faktors, nosakot iespējamās vajāšanas vai kaitējuma veidu, ņemot vērā, piemēram, vardarbības veicēja (visbiežāk augstāku) stāvokli sabiedrībā. Tas var nozīmēt, ka pieteikuma iesniedzējs ir mazāk aizsargāts pret vajāšanas darbībām. Apvienotās Karalistes Lordu palāta lēma, ka “sievietes kā dzimums var tikt vajātas veidos, kas atšķiras veidiem, kādos vajā vīriešus, un (...) ka viņas var tikt vajātas tāpēc, ka viņu dzimumam viņu valsts sabiedrībā ir zemāks statuss”⁵⁶⁰.

No tiesiskā skatupunkta raugoties, darbības, kas īpaši vērstas pret kādu dzimumu, var tikt veiktas personas rases, reliģiskās piederības, tautības, politisko uzskatu vai piederības kādai īpašai sociālai grupai dēļ; sociālo grupu var definēt ne tikai piederība kādam dzimumam. Atbilstoši pārstrādātās KD 30. apsvērumam un 10. panta d) punktam, definējot kādu noteiktu sociālo grupu, ir jāņem vērā problēmas, kas radušās pieteikuma iesniedzēja dzimuma dēļ, ciktāl šīs problēmas ir saistītas ar pieteikuma iesniedzēja pamatotām bailēm no vajāšanas⁽⁵⁶¹⁾.

Gadījumos, kad īpaši pret kādu dzimumu vērstas darbības nav uzskatāmas par vajāšanu, jo tās netika īstenotas kādu no pārstrādātās KD 10. pantā minēto iemeslu dēļ, pastāv iespēja, ka tās kvalificējas kā “nopietns kaitējums” pārstrādātās KD 15. panta b) punkta izpratnē.

Dalībvalstu tiesu praksē ir vairāki piemēri tam, ka pieteikuma iesniedzēja dzimumam var būt loma vajāšanas darbību izvērtēšanā saskaņā ar pārstrādātās KD 9. panta 1. punkta a) un/vai b) apakšpunktu. Lietas *Islam AP/ex parte Shah AP* Apvienotās Karalistes Lordu palātas spriedums radīja nozīmīgu pamatu atzinumam, ka vardarbība pret sievietēm, kas izpaužas kā vardarbība mājās, ir uzskatāma par īpaši pret kādu dzimumu vērstu vajāšanu⁽⁵⁶²⁾.

⁽⁵⁵⁷⁾ Sk., piem., Administratīvās virspalātas (Apvienotā Karaliste) 2018. gada 6. septembra spriedumu lietā *ES* (s82 NIA 2002, Negative NRM), (2018) UKUT 335.

⁽⁵⁵⁸⁾ Skat, piem., Administratīvās virspalātas (Apvienotā Karaliste) 2014. gada 24. jūlija spriedumu lietā *AK un SK* (kristieši: risks) Pakistāna *CG/Secretary of State for the Home Department*, (2014), UKUT 00569 (IAC); CNDA (Francija) 2019. gada 2. oktobra spriedums lietā *Mme L.*, Nr. 19003209 C par kādu janzi (etniskā grupa) sievieti no Kongo Demokrātiskās Republikas; un CNDA (Francija) 2019. gada 20. marta spriedums lietā *Mme K.*, Nr. 18030347 C par kādu lesbieti no Sjerraleones, kura tika piespiesta laulāties un pieredzēja izvarošanu laulībā, jo tika uzskatīts, ka savas homoseksualitātes dēļ viņa ir darījusi negodu savai ģimenei.

⁽⁵⁵⁹⁾ Sk., piem., Ministeres administratīvās tiesas (Verwaltungsgericht Münster, Vācija) spriedumu lietā 11 K 3969/16.A par sistemātisku izvarošanu Eritrejas valsts dienestā; Augstākās administratīvās tiesas (Polija) 2008. gada 8. maija spriedumu lietā *X/lekšlietu ministrija*, II OSK 237/07, (kopsavilkums angļu valodā).

⁽⁵⁶⁰⁾ Lordu palātas (Apvienotā Karaliste) 2006. gada 10. oktobra spriedums lietā *Secretary of State for the Home Department/K(FC) un Fornah/Secretary of State for the Home Department*, (2006) UKHL 46, 86. punkts.

⁽⁵⁶¹⁾ Sk. arī 6.5. iedaļu par vajāšanas iemesliem. Sk. arī *EASO, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES): tiesiskā analīze*, 2016. gads, 1.5.2.4. iedaļa “Piederība īpašai sociālai grupai (10. panta 1. punkta d) apakšpunkts)”.

⁽⁵⁶²⁾ Lordu palātas (Apvienotā Karaliste) 1999. gada 25. marta spriedums lietā *Islam (AP)/Secretary of State for the Home Department un Regina/ Immigration Appeal Tribunal* un vēl viena *Ex Parte Shah (AP)* (apvienotās pārsūdzības lietas). 1999. gads, UKHL 20. Sk. arī *Lee Hasselbacher*, “Valsts pienākumi attiecībā uz vardarbību ģimenē: Eiropas Cilvēktiesību tiesa, uzticamības pārbaude un starptautiskais juridiskais aizsardzības minimums”, *Northwestern Journal of International Human Rights*, 8. sēj., Nr. 2, 2010. *CEDAW* vispārējais ieteikums Nr. 19: Pret sievietēm vērsta vardarbība, 1992. gads, ANO Ģenerālā Asambleja, Vīnes deklarācija un rīcības programma, 1993. gada 12. jūlijs, A/CONF. 157/23 un ANO, Pekinas deklarācija un rīcības platforma, kas pieņemtas ceturtnajā Pasaules sieviešu konferencē, 1995. gada 27. oktobris, sniedza pienesumu, lai tiktu atzīts, ka sievietes savā privātajā dzīvē un no privātu iesaistīto personu puses ir sevišķi neaizsargātas pret vardarbību

Attiecībā uz dzimuma aspekta nozīmi ģimenē notiekošā vardarbībā, Apvienotās Karalistes virspalāta konstatēja, ka fakts, ka pieteikuma iesniedzēja dažādos veidos un dažādos notikumos tika atkārtoti sistā un varmākas mērķis bija viņu pazemot un kontrolēt viņas uzvedību, ir pietiekams, lai to uzskatītu par vajāšanu:

Manā ieskatā laulībā notiekošas vardarbības smaguma pakāpe ir tikai viens no faktoriem, kas jāņem vērā, nosakot, vai šāda rīcība ir uzskatāma par vajāšanu. Jebkāda vardarbība dzīvesbiedru starpā ir jāuztver nopietni, lai gan daži no vardarbības veidiem ir nopietnāki par citiem. **Šausminošs ģimenē īstenots vardarbības elements ir ne tikai pats vardarbības fakts, bet arī fakts, ka vardarbība tiek veikta attiecībās, kurās upurim, kas visbiežāk, bet ne vienmēr, ir sieviete, pienāktos atbalsts un mīlestība.** Kad šādas darbības aizstāj ar vardarbīgu iebiedēšanu un kontrolēšanu, tās viņai kļūst šausminošas, kā arī ir skaidri pierādījumi, ka tika veiktas atkārtotas vardarbīgas darbības nolūkā pazemot upuri un izturēties pret viņu valdonīgi. Šīs [vardarbīgās] darbības ir bijušas pietiekami smagas, lai tās varētu uzskatīt par vajāšanu ⁽⁵⁶³⁾.

Dalībvalstu tiesu prakse liecina, ka dzimums ir viens no faktoriem, kas saistīts ar pieteikumu iesniedzēju piespiešanu iesaistīties vardarbīgās paražās, piemēram, piespiedu laulības ⁽⁵⁶⁴⁾, sieviešu dzimumorgānu kropļošana ⁽⁵⁶⁵⁾ vai “bacha bazi” (“dejojošie zēni”) tradīcija un ka viņu neaizsargātību pret šādām tradīcijām var noteikt viņu dzimums. Tādas tradīcijas kā “bacha bazi” pierāda, ka ne tikai (vīriešu kārtas) pieteikuma iesniedzēja dzimums, bet arī viņu vecums (nepilngadīgs), ir jāņem vērā, izvērtējot, vai šādas tradīcijas ir uzskatāmas par vajāšanas darbību ⁽⁵⁶⁶⁾.

UNHCR izstrādātajā dokumentā “Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas: ar dzimumu saistīta vajāšana” plaši ir pieminēti ar dzimumu saistītas vajāšanas veidi, tostarp to saistība ar konvencijas noteikumiem ⁽⁵⁶⁷⁾.

6.8.3. Lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas, interseksuāļi

Starptautiskās aizsardzības pieteikumi, kurus iesniegušas LGBTI personas, var radīt jautājumus, kas saistīti ar seksuālo orientāciju un/vai dzimtes identitāti ⁽⁵⁶⁸⁾. Šo terminu definīcijas atbilstoši Jogjakartas principiem ir ietvertas 3.2. iedaļā. Dzimums kā atsevišķai neaizsargātības kategorija jau ir izcelts 6.8.2. iedaļā.

Starptautiskās aizsardzības pieteikumi, kas attiecas uz seksuālo orientāciju un/vai dzimtes identitāti, var iekļaut situācijas, kurās pieteikuma iesniedzējs savā izcelsmes valstī vai

⁽⁵⁶³⁾ Administratīvās pirmās instances (Imigrācijas un patvēruma lietu palātas, Apvienotā Karaliste) 2016. gada 12. decembra sprieduma lietā *DD/Secretary of State for the Home Department AA 12842 2015*, 34. punkts (izcēlumi pievienoti).

⁽⁵⁶⁴⁾ Sk., piemēram, Augstākās administratīvās tiesas (Verwaltungsgerichtshof, Austrija) 2010. gada 4. marta spriedumu lietā *2006/20/0832*; Augstākās administratīvās tiesas (Verwaltungsgerichtshof, Austrija) 2010. gada 15. septembra spriedumu lietā *2008/23/0463*.

⁽⁵⁶⁵⁾ Sk., piemēram, CNDA (Francija) 2017. gada 19. aprīļa spriedumu lietā *Ms C.*, Nr. 16034664; CNDA (Francija), 2018. gada 2. februāra spriedumu lietā *Ms A.*, Nr. 17034030 C; CNDA (*Grande formation*, Francija) 2019. gada 5. decembra spriedumu lietā *Mmes N., S. et S.*, Nr. 19008524, 19008522 un 19008521 R; Federālās administratīvās tiesas (Bundesverwaltungsgericht, Vācija) 2018. gada 19. aprīļa spriedumu lietā *1 C 29.17*, 38. punkts; Boloņas tribunāla (Itālija) 2020. gada 20. janvāra spriedumu lietā *8957/2018*. Pēdējā ir pievērsta uzmanība bēgļa statusam, kas piešķirts dzimumā balstītas vajāšanas un diskriminācijas dēļ, tostarp personām, kas izcietušas piespiedu laulību un sieviešu ģenitāliju kropļošanu.

⁽⁵⁶⁶⁾ Sk., piemēram, Federālās administratīvās tiesas (Bundesverwaltungsgericht, Vācija) 2017. gada 3. aprīļa spriedumu lietā *W169 2112518-1* par mazu zēnu, kurš gadiem cieta no seksuālās izmantošanas “bacha bazi” rituālā Afganistānā; un CNDA (Francija) 2016. gada 21. jūnija spriedumu lietā *M. Q.*, Nr. 15004692 C.

⁽⁵⁶⁷⁾ UNHCR, Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas: Ar dzimumu saistīta vajāšana saskaņā ar 1951. gada Konvencijas 1. panta A punkta 2) apakšpunktu un/vai 1967. gada protokolu par bēgļa statusu, 2002. gada 7. maijs, HCR/GIP/02/01.

⁽⁵⁶⁸⁾ EASO, *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES): tiesiskā analīze*, 2016. gads, 1.4.2.6. iedaļa. Sk. arī UNHCR, Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas Nr. 9, turpat. (154. zemsp. piez. tekstā iepriekš). Saseksas Universitātes izstrādātajā dokumentā *Seksuālā orientācija un dzimuma identitāte: patvēruma pieprasījumi: izaicinājums Eiropas cilvēktiesībām (SOGICA)* ir pieejams jaunākais lietu saraksts.

dzīvesvietā ir mazāk aizsargāts. Šī neaizsargātība var rasties vajājošu un/vai diskriminējošu likumu un/vai sociālu ieražu dēļ, kā arī tādēļ, ka iestādes nespēj aizsargāt LGBTI personas pret vajāšanu un/vai diskrimināciju no ģimenes locekļu vai citu cilvēku puses. Attiecībā uz homoseksuālu darbību atzīšanu par noziedzīgām un šādu ierobežojumu diskriminējošo raksturu, EST lēma:

Direktīvas 9. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar tās 9. panta 2. punkta c) apakšpunktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tikai fakts vien, ka par homoseksuālām darbībām ir paredzēts sods, nav uzskatāms par vajāšanas darbību. Turpretim brīvības atņemšanas sods, ar kuru soda homoseksuālas darbības un kuru faktiski piemēro izcelsmes valstī, kurā ir pieņemti šādi tiesību akti, ir uzskatāms par nesamērīgu vai diskriminējošu sodu un tādējādi veido vajāšanas darbību ⁽⁵⁶⁹⁾.

Vajāšanas iemeslu kontekstā pārstrādātās KD 30. apsvērumā ir noteikts, ka “lai definētu noteiktu sociālo grupu, būtu pienācīgi jāņem vērā jautājumi, kas izriet no pieteikuma iesniedzēja dzimuma, tostarp dzimuma identitāte un seksuālā orientācija (..), ciktāl šie jautājumi ir saistīti ar pieteikuma iesniedzēja pamatotām bailēm no vajāšanas.” Pārstrādātās KD 10. panta 1. punkta d) apakšpunktā īpaši ir uzsvērts, ka “atkarībā no apstākļiem izcelsmes valstī jēdziens īpaša sociāla grupa var ietvert grupu, kuras pamatā ir seksuālās orientācijas kopīgas pazīmes” ⁽⁵⁷⁰⁾. Taču tālāk ir noteikts, ka “nevar uzskatīt par seksuālai orientācijai piederīgām tādas darbības, kas saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem tiek uzskatītas par noziedzīgām” ⁽⁵⁷¹⁾. Turklāt “ar dzimumu saistītus aspektus, tostarp dzimuma identitāti, pienācīgi ņem vērā, lai noteiktu piederību īpašai sociālai grupai vai identificētu šādas grupas pazīmes” ⁽⁵⁷²⁾.

Izvērtējot šādas situācijas, nevajadzētu aizmirst, ka EST, izskatot lietu *X, Y un Z* apstiprināja, ka personas seksuālā orientācija ir viņa/viņas tik svarīga identitātes pazīme, ka viņu nevar spiest no tās atteikties ⁽⁵⁷³⁾. Tāpat tiesa norādīja, ka “tādu krimināltiesisko tiesību aktu, (..) kas attiecas tieši uz homoseksuālas orientācijas personām, esamība [izcelsmes valstī] ļauj konstatēt, ka šīs personas ir uzskatāmas par tādām, kas veido noteiktu sociālo grupu ⁽⁵⁷⁴⁾”. Ja ir konstatēts, ka, atgriežoties savā izcelsmes valstī, pieteikuma iesniedzējs savas homoseksuālās orientācijas dēļ varētu tikt pakļauts faktiskam vajāšanas riskam pārstrādātās KD 9. panta 1. punkta izpratnē, tiesa lēma, ka “tas, ka tā varētu izvairīties no riska, savas seksuālās orientācijas izpausmēs izrādot lielāku atturību nekā heteroseksuāla persona, šajā ziņā nav jāņem vērā” ⁽⁵⁷⁵⁾. Šajā lietā tiesa lēma, ka, “izvērtējot pieteikumu par bēgļa statusa piešķiršanu, valsts iestādes nevar saprātīgi sagaidīt, ka, lai izvairītos no vajāšanas riska, patvēruma meklētājs savā izcelsmes valstī slēpj savu homoseksuālo orientāciju vai pauž savu seksuālo orientāciju atturīgi” ⁽⁵⁷⁶⁾.

Izvērtējot LGBTI personu pieteikumus, kas ir pamatoti ar personas seksuālo orientāciju vai dzimtes identitāti, ir svarīgi ņemt vērā faktu, ka dažādas personu kategorijas var tikt pakļautas

⁽⁵⁶⁹⁾ EST, 2013, *X, Y un Z*, turpat (463. zems. piez. tekstā iepriekš) 61. punkts.

⁽⁵⁷⁰⁾ Sk. arī EST, 2018. gads, *FjBevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, turpat. (147. zems. piez. tekstā iepriekš) 30. punkts.

⁽⁵⁷¹⁾ Piemērošanas jomā netiek iekļautas tikai tādas homoseksuālas darbības, kas saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem tiek uzskatītas par noziedzīgām. Sk. EST, 2013. gads, *X, Y un Z*, turpat (463. zems. piez., 67. punkts. “Ārpus šīm darbībām, kas saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem tiek uzskatītas par noziedzīgām, minētā 10. panta 1. punkta d) apakšpunkta formulējumā nekas nenorāda uz to, ka Savienības likumdevējs no šīs normas piemērošanas jomas būtu paredzējis izslēgt noteiktus citus ar seksuālo orientāciju saistītu darbību vai izpausmju veidus.”

⁽⁵⁷²⁾ Skat arī 6.5. iedaļu “Vajāšanas iemesli”.

⁽⁵⁷³⁾ EST, 2013, *X, Y un Z*, turpat (463. zems. piez., 70. punkts. “Šajā ziņā ir jākonstatē, ka fakts, ka sociālas grupas locekļiem, kuriem ir viena un tā pati seksuālā orientācija, tiek izvirzīta prasība slēpt šo orientāciju, ir pretrunā identitātes pazīmes, kura ir tik svarīga, ka ieinteresētas personas nevar spiest no tās atteikties, pašai atzīšanai.”

⁽⁵⁷⁴⁾ Turpat, 49. punkts.

⁽⁵⁷⁵⁾ Turpat, 75. punkts.

⁽⁵⁷⁶⁾ Turpat, 76. punkts.

īpašiem vajāšanas veidiem ⁽⁵⁷⁷⁾. Kā piemērus var minēt lesbiešu pakļaušanu viņu orientāciju “korektīvas” izvarošanas riskam ⁽⁵⁷⁸⁾ vai atteikšanos mainīt transpersonas dokumentus, lai atspoguļotu personas jauno dzimumu, un piespiedu prostitūciju, kas veido jaunas vajāšanas formas ⁽⁵⁷⁹⁾.

Turklāt LGBTI personu pieteikumu izvērtēšanā izmantotās metodes var radīt situāciju, kurā šīs personas kļūst neaizsargātas ⁽⁵⁸⁰⁾.

Lietā *A, B un C* EST norādīja uz “jautājumu, kas skar personas personisko jomu un tostarp viņas seksualitāti, jutību” ⁽⁵⁸¹⁾. Šī iemesla dēļ un atsaucoties uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, kā arī cilvēka cieņas respektēšanu atbilstoši ES Pamattiesību hartas 7. un 1. pantam, EST lēma, ka ir aizliegts “veikt iztaujāšanu, lai novērtētu faktus un apstākļus attiecībā uz patvēruma meklētāja apgalvoto dzimumorientāciju” un “veikt [pieteikuma iesniedzēju] pakļaušan[u] iespējamām “testiem”, lai pierādītu viņu homoseksualitāti” ⁽⁵⁸²⁾.

EST izdarīja līdzīgu secinājumu lietā *F*, lemjot, ka iespējamās ekspertīzes gadījumā “tās kārtībai ir jāatbilst atbilstošajām Savienības tiesību normām, it īpaši Hartā garantētajām pamattiesībām, tādām kā tiesības uz cilvēka cieņas respektēšanu, kas paredzētas Hartas 1. pantā, kā arī tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, kas ir garantētas tās 7. pantā” ⁽⁵⁸³⁾. EST apstiprināja šīs pieejas piemērošanu seksuālās orientācijas novērtēšanā. Tā nolēma:

Lai novērtētu tādas psiholoģiskās ekspertīzes kā pamatlietā veikšanas un izmantošanas radītās iejaukšanās smagumu, tāpat ir jāņem vērā Jogjakartas principu par starptautisko cilvēktiesību piemērošanu attiecībā uz dzimumorientāciju un dzimumidentitāti (..) saskaņā ar kuru neviena persona nevar tikt piespiesta veikt jebkādu psiholoģisko pārbaudi, pamatojoties uz tās dzimumorientāciju vai dzimumidentitāti ⁽⁵⁸⁴⁾.

Šajā lietā tiesa secināja, ka:

Direktīvas 2011/95 4. pants, to skatot Pamattiesību hartas 7. panta aspektā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj, ka, lai novērtētu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja apgalvotās seksuālās orientācijas faktisko pastāvēšanu, tiek veikta un izmantota tāda psiholoģiskā ekspertīze kā pamatlietā, kuras mērķis, pamatojoties uz projektīviem personības testiem, ir atspoguļot šī pieteikuma iesniedzēja seksuālo orientāciju ⁽⁵⁸⁵⁾.

⁽⁵⁷⁷⁾ Vispārīgi sk. *UNHCR*, Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas Nr. 9, turpat. (154. zems. piez. tekstā iepriekš), 10. un 20.–25. punkts.

⁽⁵⁷⁸⁾ Sk. Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, Apvienotā Karaliste) 2011. gada 24. jūnija lēmumu lietā *SW* (lesbietes – HJ un HT iesniegts pieteikums), UKUT-251.

⁽⁵⁷⁹⁾ Sk., piemēram, Patvēruma lietu tiesas (Asylgerichtshof, Austrija) 2011. gada 24. februāra spriedumu lietā *A4 213.316-0/2008/11E* (kopsavilkums angļu valodā) par kādu transseksuālu sievieti no Ēģiptes, kura citu starpā nevarēja savā Ēģiptes pasē nomainīt dzimumu; Patvēruma lietu tiesas (Asylgerichtshof, Austrija) 2013. gada 29. janvāra spriedumu lietā *E1 432.053-1/2013/5E* (kopsavilkums angļu valodā) par piespiedu prostitūciju. Citās lietās, kas attiecas uz transpersonām, var tikt iekļauti arī tādi vajāšanas veidi, kas vērsti pret gejiem. Sk., piemēram, CNDA (Francija) 2019. gada 3. oktobra spriedumu lietā *M.H.*, no 18031476 C par kādu alžīru, kurš lūdza patvērumu, pieteikumu pamatojot ar savu seksuālo orientāciju un dzimtes identitāti, un kurš, ierodoties Francijā kā homoseksuālis, uzsāka medicīniskās manipulācijas, lai kļūtu par transseksuālu sievieti, un tika atzīts par bēgļi; un Potsdamas Administratīvās tiesas (Verwaltungsgericht Potsdam, Vācija) 2017. gada 27. aprīļa spriedumu lietā *6 K 338/17.A* (kopsavilkums angļu valodā).

⁽⁵⁸⁰⁾ EST (VP), 2014. gads, *A, B un C*, turpat. (31. zems. piezīme tekstā iepriekš), 70. punkts.

⁽⁵⁸¹⁾ Turpat, 69. punkts.

⁽⁵⁸²⁾ Turpat, 64. un 65. punkts.

⁽⁵⁸³⁾ EST, C-473/2018, *F/Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, turpat (147. zems. piez. tekstā iepriekš) 35. punkts. Sk. arī 6.2.2 iedaļu “Starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatojums”.

⁽⁵⁸⁴⁾ Turpat, 62. punkts.

⁽⁵⁸⁵⁾ Turpat, secinājums. Taču tiesa arī skaidri norādīja, ka “tāda ekspertīze kā pamatlietā var tikt atzīta par piemērotu vienīgi tad, ja tā ir balstīta uz metodēm un principiem, kas starptautiskās zinātniskās sabiedrības atzīto normu ziņā ir pietiekami uzticami” (58. punkts). Tomēr 42. punktā tā uzsvēra, “ka atbildīgā iestāde savu lēmumu nevar balstīt vienīgi uz ekspertīzes atzinuma secinājumiem un ka a fortiori šie secinājumi šai iestādei nevar būt saistoši, novērtējot pieteikuma iesniedzēja apgalvojumus par viņa seksuālo orientāciju”.

Piemēram, Francijas valsts tiesas patvēruma tiesību jautājumos lēmums parāda, kuri kritēriji un apstākļi ir jāizvērtē gadījumos, kad patvēruma lietas izskatīšanā tiek apstrīdēta personas seksuālā orientācija ⁽⁵⁸⁶⁾.

6.8.4. Veselība

Ņemot vērā 6.2.1. iedaļā minēto, ir skaidrs, ka pieteikuma iesniedzēja veselības stāvoklis ir viens no individuālajiem stāvokļiem un personīgajiem apstākļiem, kuri ir jāņem vērā, izvērtējot, vai darbības, kādām pieteikuma iesniedzējs var tikt pakļauts, klasificētos kā vajāšana vai būtisks kaitējums.

Vismaz divās lietās (*M'Bodj* un *MP*) EST uzskatīja, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs nopietnas slimības dēļ bija uzskatāms par mazāk aizsargātu un šī iemesla dēļ viņš var pretendēt uz alternatīvās aizsardzības saņemšanu. *M'Bodj* un *MP*.

Pirmajā lietā, *M'Bodj*, tikai izskatīta tāda starptautiskā pieteikuma iesniedzēja situācija, kurš cieta no smagas saslimšanas, kā arī lietā tika izvērtēti ar veselības pasliktināšanos saistīti riski, kuriem pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valstī neesošu atbilstošas ārstēšanās iespēju dēļ viņš varētu tikt pakļauts ⁽⁵⁸⁷⁾. Savā spriedumā EST apsvēra, vai šādā situācijā pieteikuma iesniedzējs var pretendēt uz alternatīvo aizsardzību atbilstoši pārstrādātās KD 15. panta b) punktam. 15. panta b) punktā noteikts, ka par “būtisku kaitējumu” var tikt uzskatīta “pieteikuma iesniedzēja spīdzināšana vai necilvēcīga pazemojoša izturēšanās pret viņu, vai necilvēcīga vai pazemojoša sodīšana izcelsmes valstī”. Šajā gadījumā iesaistītā persona dalībvalstī kļuva par uzbrukuma upuri ⁽⁵⁸⁸⁾. EST norādīja, ka KD 6. pantā ir uzskaitīts, kādos gadījumos persona ir uzskatāma par atbildīgu vajāšanas vai būtiskai kaitējuma nodarīšanā, “kas liecina par to, ka šādus kaitējumus ir jābūt radījušai trešās personas rīcībai un ka tie tātad nevar izrietēt vienīgi no vispārējām izcelsmes valsts veselības sistēmas nepilnībām” ⁽⁵⁸⁹⁾. Tiesa turpināja:

Tāpat [KD] preambulas 26. apsvērumā ir precizēts, ka risks, kādam vispārīgi pakļauti valsts iedzīvotāji vai šo valsts iedzīvotāju daļa, parasti pats par sevi nerada individuālus draudus, kas būtu kvalificējami kā smags kaitējums. No tā izriet, ka ar smagu slimību sirgstoša trešās valsts valstspiederīgā veselības stāvokļa pasliktināšanās risks, ko rada atbilstošas aprūpes viņa neesamība izcelsmes valstī, turklāt nav runa par veselības aprūpes tīšu atteikumu šim trešās valsts valstspiederīgajam, nav pietiekams, lai izraisītu to, ka viņam tiek piešķirta alternatīvā aizsardzība ⁽⁵⁹⁰⁾.

Tāpat tiesa atkārtoja jau citos spriedumos iekļautos argumentus par to, ka KD piemērošanas jomā neietilpst personas, kuras ir tiesīgas uzturēties dalībvalstu teritorijā citu iemeslu dēļ, proti, līdzjūtības vai humānu iemeslu dēļ ⁽⁵⁹¹⁾.

Tāpat EST sprieda, vai šāda interpretācija ir pretrunā ES Pamattiesību hartas 19. panta 2. punktam, taču secināja, ka atbilstoši ECT judikatūrai attiecībā uz ECTK 3. pantu, šādas

⁽⁵⁸⁶⁾ CNDA (Francija) 2017. gada 30. maija spriedums lietā *M.S.*, no 16015675 C, papildu informāciju var meklēt arī *UNHCR*, Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas Nr. 9, turpat. (154. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁵⁸⁷⁾ EST (VP), 2014. gads, *M'Bodj*, turpat. (510. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁵⁸⁸⁾ Lietā EST (VP), 2018. gads, *MP*, turpat, EST uzsvēra, kā šī lieta atšķiras no *MP* gadījuma. (41. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 47. punkts.

⁽⁵⁸⁹⁾ EST (VP), 2014. gads, *M'Bodj*, turpat. (510. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 35. punkts.

⁽⁵⁹⁰⁾ Turpat, 36. punkts.

⁽⁵⁹¹⁾ Turpat, 37. punkts.

pretrunas nav ⁽⁵⁹²⁾. Tiesa norādīja, ka KD 3. pants ļauj dalībvalstīm ieviest vai saglabāt labvēlīgākus standartus, lai noteiktu, kādas personas citu starpā ir tiesīgas saņemt starptautisko aizsardzību, ciktāl šādi standarti ir saderīgi ar direktīvu ⁽⁵⁹³⁾. Taču KD 3. pantā ietvertā atkāpe:

nepieļauj to, ka dalībvalsts ievieš vai saglabā standartus, atbilstoši kuriem personas, kas tiesīga uz tajā paredzēto alternatīvo aizsardzību, statuss tiek piešķirts ar smagu slimību sirgstošam trešās valsts valstspiederīgajam sakarā ar viņa veselības stāvokļa pasliktināšanās risku tādēļ, ka viņa izcelsmes valstī nav atbilstošu ārstēšanās [iespēju], jo šādas tiesību normas neatbilst šīs direktīvas tiesību normām ⁽⁵⁹⁴⁾.

Citiem vārdiem sakot, alternatīvo aizsardzību nedrīkst piešķirt, pamatojoties uz izcelsmes valstī esošās veselības sistēmas trūkumiem vai nepilnībām, izņemot gadījumos, kad personai veselības aprūpe ir tīši liegta.

Līdz brīdim, kad EST sāka lietās *MP* izskatīšanu, ECT tiesu praksē bija notikusi turpmāka attīstība. EST norādīja, ka, sekojot jaunākajam ECT spriedumam lietā *Paposhvili/Beļģija* ⁽⁵⁹⁵⁾, no ECTK 3. panta:

izriet, ka šī tiesību norma nepieļauj tādas smagi slimas personas izraidīšanu, kurai pastāv drīzas nāves risks vai par kuru ir pamatots iemesls uzskatīt, ka, lai gan nepastāv drīzas nāves risks, piemērotas ārstēšanas iespējas neesamības vai tās nepieejamības dēļ galamērķa valstī tai būtu jāsaskaras ar reālu risku piedzīvot smagu, ātru un neatgriezenisku veselības stāvokļa pasliktināšanos, kura izraisītu nopietnas ciešanas vai būtiski saīsinātu paredzamo dzīves ilgumu ⁽⁵⁹⁶⁾.

Lietā *MP* attiecās uz trešās valsts valstspiederīgo, kuru pagātnē ir spīdzinājušas viņa izcelsmes valsts iestādes. Turklāt, lai arī vairs nepastāvēja risks, ka, atgriežoties minētajā valstī, šī persona varētu tikt atkārtoti spīdzināta, tā tik un tā turpināja ciest no pagātnē piedzīvotās spīdzināšanas izraisītām nopietnām psihiskām sekām. Turklāt saskaņā ar pienācīgi pamatotiem medicīniskiem konstatējumiem, nosūtot minēto personu atpakaļ uz šo valsti, šīs sekas kļūtu vēl smagākas, radot nopietnu risku, ka minētā persona varētu izdarīt pašnāvību. EST norādīja:

Lai novērtētu, vai trešās valsts valstspiederīgais, kuru pagātnē ir spīdzinājušas viņa izcelsmes valsts iestādes, nosūtīšanas atpakaļ uz šo valsti gadījumā ir pakļauts reālam riskam, ka viņam varētu tikt tīši liegta šo iestāžu īstenotās spīdzināšanas fizisko vai garīgo seku ārstēšanai piemērota aprūpe (.), ir jāņem vērā Konvencijas pret spīdzināšanu 14. pants ⁽⁵⁹⁷⁾.

Taču šajā sakarā tiesa norādīja, ka direktīvai un Konvencijai pret spīdzināšanu ir atšķirīgi mērķi. Tā konstatēja, ka direktīva nosaka skaidrus aizsardzības mehānismus, kuru dēļ nepastāv iespēja “trešās valsts valstspiederīgajam, kas ir tādā situācijā kā *MP*, pretendēt uz alternatīvās aizsardzības režīmu no minētā valstspiederīgā izcelsmes valsts izdarīta Konvencijas pret spīdzināšanu 14. panta pārkāpuma” ⁽⁵⁹⁸⁾. Tiesa norādīja:

⁽⁵⁹²⁾ Turpat, 38.–41. punkts.

⁽⁵⁹³⁾ Turpat, 42. punkts.

⁽⁵⁹⁴⁾ EST (VP), 2014. gads, *M'Bodj*, turpat. (510. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 43. punkts. Sk. arī Konstitucionālās tiesas (Beļģija) 2008. gada 26. jūnija spriedumu lietā Nr. 95/2008.

⁽⁵⁹⁵⁾ ECT (VP) 2016. gada 13. decembra spriedums lietā *Paposhvili/Beļģija*, Nr. 41738/10.

⁽⁵⁹⁶⁾ EST (VP), 2018. gads, *MP*, turpat. (38. zemsv. piez. tekstā iepriekš), ar atsaucēm uz *Paposhvili* lietas 178 un 183. punktu.

⁽⁵⁹⁷⁾ Turpat, 52. punkts.

⁽⁵⁹⁸⁾ Turpat, 54.–56. punkts.

Līdz ar to iesniedzējtiesas ziņā ir, ņemot vērā visu aktuālo un nozīmīgo informāciju, it īpaši starptautisko organizāciju un nevalstisko cilvēktiesību aizsardzības organizāciju paziņojumus, pārbaudīt, vai šajā gadījumā pastāv iespēja, ka, nosūtot MP atpakaļ uz viņa izcelsmes valsti, MP būtu pakļauts riskam, ka viņam varētu tikt tīši liegta minētās valsts iestāžu īstenotās spīdzināšanas fizisko vai garīgo seku ārstēšanai piemērota aprūpe. Tas tā būtu it īpaši gadījumā, ja apstākļos kā pamatlietā pastāv risks, ka trešās valsts valstspiederīgais viņa izcelsmes valsts iestāžu īstenotās spīdzināšanas izraisītās traumas dēļ varētu izdarīt pašnāvību, un būtu acīmredzams, ka šīs iestādes, neņemot vērā no Konvencijas pret spīdzināšanu 14. panta izrietošo pienākumu, nebūtu noskaņotas nodrošināt viņa rehabilitāciju. Šāds risks varētu rasties, ja būtu acīmredzams, ka minētās iestādes veselības aprūpes ziņā izturētos diskriminējoši, noteiktām etniskām grupām vai noteiktām personu kategorijām, pie kurām pieder MP, apgrūtinot piekļuvi šo iestāžu īstenotās spīdzināšanas fizisko vai garīgo seku ārstēšanai piemērotai aprūpei ⁽⁵⁹⁹⁾.

Tiesa, atkārtoti uzsverot *M'Boj* lietā minēto prasību, kas paredz, ka persona ir tiesīga kvalificēties starptautiskai aizsardzībai, ja ir pierādīts, ka aprūpes neesamība ir radusies valsts, uz kuru persona ir nosūtīta atpakaļ, tīšu darbību vai bezdarbības dēļ, lietā *MP* nosprieda:

Direktīvas 2004/83 2. panta e) punkts un 15. panta b) punkts, tos aplūkojot Hartas 4. panta aspektā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tiesības uz alternatīvās aizsardzības statusu ir tādām trešās valsts valstspiederīgajam, kuru pagātnē ir spīdzinājušas viņa izcelsmes valsts iestādes un kurš nosūtīšanas atpakaļ uz šo valsti gadījumā vairs nav pakļauts spīdzināšanas riskam, bet kura fiziskā un psihiskā veselība viņa piedzīvotās spīdzināšanas izraisītās traumas dēļ šādā gadījumā varētu būtiski pasliktināties, radot risku, ka šīs valstspiederīgais varētu izdarīt pašnāvību, ja pastāv reāls risks, ka minētajam valstspiederīgajam minētajā valstī varētu tikt tīši liegta šīs spīdzināšanas fizisko vai garīgo seku ārstēšanai piemērota aprūpe, un tas ir jāpārbauda valsts tiesai ⁽⁶⁰⁰⁾.

Būtībā tas nozīmē, ka, no vienas puses, ja attiecībā uz konkrēto gadījumu ir pierādīta "tīša darbība", tad, nosakot kvalificēšanu alternatīvai aizsardzībai, iestādei, kas veic izvērtējumu, un/vai iesaistītās dalībvalsts tiesai ir jāizvērtē, "kā izsūtīšana ietekmēs minēto personu (..), salīdzinot viņa vai viņas veselības stāvokli pirms izsūtīšanas ar to, kāds tas varētu būt pēc atgriešanās dalībvalstī, uz kuru tā ir nosūtīta atpakaļ" ⁽⁶⁰¹⁾. No otras puses, ja "tīša darbība" nav pierādīta, tad pieteikuma iesniedzējs nevar kvalificēties starptautiskai aizsardzībai atbilstoši pārstrādātajai KD, un *Paposhvili* lietā noteiktie standarti attiecināmi tikai uz gadījumiem, kad jāizvērtē, vai personas atgriešana pārkāptu aizsardzību pret "neizraidīšanu" saskaņā ar ES Hartas 19. panta 2. punktu un ECTK 3. pantu ⁽⁶⁰²⁾.

MP lietā izmantotā argumentācija neizslēdz iespēju, ka vismaz atsevišķu apstākļu gadījumā pieteikuma iesniedzēji, kuru veselība, atgriežoties dalībvalstī, varētu ievērojami pasliktināties, varētu kvalificēties bēgļa statusam, ja ir konstatēts, ka valsts iestādes nenodrošina pienācīgu aprūpi un tā tika veikta vienu vai vairāku pārstrādātās KD 10. pantā izklāstīto iemeslu dēļ.

⁽⁵⁹⁹⁾ EST (VP), 2018. gads, *MP*, turpat. (38. zems. piez. tekstā iepriekš) 57. punkts.

⁽⁶⁰⁰⁾ Turpat, sprieduma noslēdzošā daļa.

⁽⁶⁰¹⁾ ECT (VP), 2016. gads, *Paposhvili/Beļģija*, turpat (593. zems. piez. tekstā iepriekš) 188. punkts.

⁽⁶⁰²⁾ ES Pamattiesību hartas 19. panta 2. punkts: "Nevienam nedrīkst pārvietot, izraidīt vai izdot kādai valstij, ja ir liela iespējamība, ka attiecīgo personu tur sodīs ar nāvi, spīdzinās vai citādi necilvēcīgi vai pazemojoši pret viņu izturēsies vai sodīs." Sk. arī pārstrādātās KD 21. pantu.

6.8.5. Invaliditāte un garīgie traucējumi

Saskaņā ar KEPS tiesību aktiem “invalidi” un “personas ar garīgiem traucējumiem” ir īpašas mazāk aizsargātu personu kategorijas. Kā norādīts 2.1., 3.1. un 3.2. iedaļā, UND 21. pantā un pārstrādātās KD 20. panta 3. punktā nepārprotami atzīts, ka invalidi un personas ar garīgās veselības traucējumiem nepārprotami ir neaizsargātas. Turklāt pārstrādātās PPD 29. apsvērumā atzīts, ka dažiem pieteikuma iesniedzējiem citu starpā var būt nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas viņu invaliditātes un/vai garīgu traucējumu dēļ.

Pārstrādātās KD 4. panta 3. punkta c) apakšpunkta prasībā par to, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma novērtējums jāveic individuāli par katru pieteikuma iesniedzēju un, to darot, jāņem vērā “individuālais stāvoklis un personīgie apstākļi”, neapšaubāmi ir jāiekļauj arī tādi faktori kā invaliditāte un garīgie traucējumi. Katrā no gadījumiem, ņemot vērā visus īpašos individuālos apstākļus, lēmuma pieņēmējiem ir jāizvērtē, vai rīcība pārsniedz robežu, pēc kuras tā ir uzskatāma par vajāšanu vai būtisku kaitējumu ⁽⁶⁰³⁾.

To pieteikuma iesniedzēju gadījumā, kuriem ir invaliditāte vai garīgie traucējumi, jo sevišķi būtisks ir fakts, ka novērtējums par to, vai kāda darbība atbilst cilvēka pamattiesību smagam pārkāpumam saskaņā ar pārstrādātās KD 9. panta 1. punktu vai kāda darbība ir atzīstama par būtisku kaitējumu saskaņā ar tās pašas direktīvas 15. pantu, ir relatīvs. Saistībā ar 15. panta b) punktu, kas pēc savas būtības ir atbilstošs ECTK 3. pantam, ECT ir atzinusi, ka personas ar garīgās veselības traucējumiem, piemēram, aizturēšanas gadījumā ir mazāk aizsargaātas ⁽⁶⁰⁴⁾.

Turklāt pieteikuma iesniedzēja invaliditāte vai garīgie traucējumi, atsevišķi vai kopā ar citām personas iezīmēm, var radīt risku, ka šīs personas tiks pakļautas vajāšanai vai būtiskam kaitējumam, piemēram, tādu sociālo aizspriedumu, stigmatas vai uzskatu dēļ, kas vērsti pret atsevišķiem invaliditātes veidiem, tādiem kā dvarfismu un Dauna sindroms, vai pazīmēm, kas tiek saistītas ar invaliditāti, piemēram, albinisms ⁽⁶⁰⁵⁾. Lai gan pārstrādātās KD 9. panta 2. punktā nav noteikti vajāšanas veidi, kas saistīti ar invaliditāti, tajā ietvertais saraksts nav ierobežots. Ir iespējami tādi kaitējuma veidi, kuri ir izteikti vērsti pret personām ar invaliditāti un garīgiem traucējumiem. Piemēram, personas ar invaliditāti (gan intelektuālo, gan fizisko) nereti var kļūt par seksuālās izmantošanas upuriem. Pastāv lielāka iespēja, ka tās piespiedu kārtā tiks aizturētas un ieslodzītas. Tāpat ir lielāks risks, ka tās tiks pakļautas spīdzināšanai vai necilvēcīgai un pazemojošai attieksme institūcijās un privātās dzīves jomā ⁽⁶⁰⁶⁾.

Kopš 2011. gada CRPD ir ieņēmusi nozīmīgu lomu Savienības tiesībās ⁽⁶⁰⁷⁾. CRPD 2. pantā ir noteikts, ka “saprātīga pielāgojuma” princips nosaka, ka dalībvalstīm ir jāveic:

⁽⁶⁰³⁾ Sk., M. Crock, C. Ernest un R. McCallum, “Invaliditāte un piespiedu pārsūtīšana: patvēruma meklētāji un bēgļi ar invaliditāti”, *International Journal of Refugee Law*, Vol. 24, Nr. 4, 2013, 735–764. lpp, 742.–743. lpp

⁽⁶⁰⁴⁾ Sk., piemēram, ECT 2005. gada 20. oktobra spriedumu lietā *Romanov/Krievija*, Nr. 63993/00, ECT 2007. gada 6. septembra spriedumu lietā *Kucheruk/Ukraina*. Sk. *mutatis mutandis* ECT 2001. gada 3. aprīļa spriedumu lietā *Keenan/Apvienotā Karaliste*, Nr. 27229/95, 111, 114.

⁽⁶⁰⁵⁾ Sk., piemēram, Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CEE, Beļģija) 2015. gada 12. maija spriedumu lietā 145 367 par kādu māti un viņas meitu, kurām ir somāliešu izcelsme, bet pēc tautības viņas ir tanzānietes; viņas tika atzītas par bēglēm, pamatojoties uz piederību ģimenei, kurā ir albinisms; Administratīvā virstiesā (imigrācijas un patvēruma lietu palāta, Apvienotā karaliste), 2016. gads, *JA* (bērnus – vajāšanas risks) Nigērija, turpat. (507. zems. piez. iepriekš), kurā tika ņemts vērā 7 gadus veca albina bērna vecums; CNDA (Francija) 2017. gada 13. februāra spriedums lietā *M.E.* Nr. 16017097 C par kādu albīnu vīrieti no Nigērijas; un Baireitas administratīvās tiesas (Verwaltungsgericht Bayreuth, Vācija) 2019. gada 7. maija spriedums lietā B 4 K 17.33417 par kādu albīnu vīrieti no Kotdivuāras.

⁽⁶⁰⁶⁾ Lai par šo uzinātu vairāk, sk. Crock et. al, turpat. (601. zems. piez. tekstā iepriekš), 747. lpp.

⁽⁶⁰⁷⁾ Padomes lēmums par to, lai Eiropas Kopiena noslēgtu Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, 2009. gads, turpat. (17. zems. piez. tekstā iepriekš), 1. panta 1. punkts un 2. panta 1. punkts. EST uzsvēra, ka, ja atvasinātajos Kopienas tiesību aktos ir pieļaujama vairāk nekā tikai viena interpretācija, Kopienas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem ir augstāks normatīvs spēks nekā Savienības atvasinātajiem tiesību aktiem, un tas liek šos pēdējos interpretēt cik vien iespējams atbilstoši minētajiem līgumiem, it sevišķi, ja ES ieviestie pasākumi ir īpaši paredzēti, lai starptautiskajiem līgumiem piešķirtu šādu spēku. Sk. EST 1998. gada 14. jūlija spriedumu lietā *Bettati/Safety Hi-Tech Srl*, C-341/95, 1998. gads, ECR I-4355, 20. punkts; EST 2006. gada 7. decembra spriedums lietā *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE)/Rafael Hoteles SA* C-306/05, ECR I-11519, 35. punkts; EST 2008. gada 3. septembra spriedumu lietā *Kadi un Al Barakaat/Padome un Komisija*, apvienotās lietas C-402/05 P un C-415/05 P, EU:C:2008:461, 307. punkts. Par Savienības tiesību un CRPD mijiedarbību, sk. EST, 2013. gads, *HK Danmark*, turpat. (25. zems. piez. tekstā iepriekš), 29. punkts; EST 2014. gada 18. marta spriedums lietā *Z/ Government department and the Board of management of a community school*, C-363/12, EU:C:2014:159, 68.–74. punkts, 87.–90. punkts.

vajadzīgās un atbilstošās izmaiņas un korekcijas – ja tās konkrētā gadījumā ir nepieciešamas un neuzliek nesamērīgu vai nepamatotu slogu –, lai nodrošinātu, ka personas ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem var izmantot vai īstenot visas cilvēktiesības un pamatbrīvības.

CRPD 11. pants nosaka, ka dalībvalstīm saskaņā ar saviem pienākumiem, ko paredz starptautiskie tiesību akti, ir jāveic visi nepieciešamo pasākumi, “lai nodrošinātu personu ar invaliditāti aizsardzību un drošību riska situācijās, tostarp bruņotu konfliktu laikā, ārkārtas humānās situācijās un dabas katastrofu gadījumos”. Arī 16. panta 2. punkts attiecināms uz šo jautājumu, un tas uzliek dalībvalstīm par pienākumu veikt:

visus atbilstošos pasākumus, lai novērstu visu veidu ekspluatāciju, vardarbību un ļaunprātīgu izmantošanu, citu starpā nodrošinot personām ar invaliditāti, viņu ģimenēm un aprūpētājiem atbilstošu palīdzību un atbalstu, ņemot vērā dzimumu un vecumu, tostarp sniedzot informāciju un apmācību par to, kā izvairīties no ekspluatācijas, vardarbības un ļaunprātīgas izmantošanas gadījumiem, tos pazīt un par tiem ziņot.

Saskaņā ar pārstrādātā KD 9. panta 1. punkta b) apakšpunktu vajāšanas darbības var būt “vairāku pasākumu, tostarp cilvēktiesību pārkāpumu, akumulācija, kas ir pietiekami smagi, lai ietekmētu indivīdu līdzīgā veidā, kā minēts a) apakšpunktā”. Tāpēc ir jāņem vērā, ka personas ar invaliditāti var saskarties ar diskrimināciju. Atbilstoši *CRPD* 2. pantam saprātīga pielāgojuma liegšana pēc būtības ir viens no diskriminācijas veidiem⁽⁶⁰⁸⁾. Turklāt ES Pamattiesību hartas 21. panta 1. punkts aizliedz jebkāda veida diskrimināciju, kas citu starpā ir balstīta uz invaliditāti⁽⁶⁰⁹⁾. Lai varētu īstenot ECTK noteiktās tiesības un brīvības, tās 14. pants aizliedz “jebkādu” diskrimināciju, Saskaņā ar *UNHCR* rokasgrāmatu, diskriminācija var tikt uzskatīta par vajāšanu, ja “diskriminējošās darbības ir izteikti aizspriedumainas pret iesaistītajām personām, piemēram, tās nopietni ierobežo personas tiesības uz iztikas pelnīšanu, tiesības dzīvot saskaņā ar savu reliģisko pārliecību vai tās ierobežo piekļuvi izglītības iestādēm”⁽⁶¹⁰⁾. Šajā sakarā par vajāšanas darbībām var uzskatīt arī tādu rīcību, kas ietekmē personas iespējas izmantot darba tirgu, veselības aprūpi un tikt pie mājokļa.

Pārstrādātās KD 10. panta 1. punkta d) apakšpunktā ir precizēts iemesls, kādēļ piederība “īpašai sociālai grupai” ir sevišķi svarīgs faktors arī personu ar invaliditāti gadījumā. Nereti personas ar invaliditāti var pierādīt, ka tās pieder pie grupas, kurai ir “kopīgas iedzimtas pazīmes vai kopēja pagātne, ko nevar mainīt” un ka šai grupai “attiecīgajā valstī ir īpatna identitāte, jo apkārtējā sabiedrība to uztver kā atšķirīgu” (divas no 10. panta 1. punkta d) apakšpunktā noteiktajām prasībām).

Tomēr, skatoties uz EST tiesu praksi, ir skaidrs, ka invaliditāti kā neaizsargātības kategoriju saistot ar starptautisko aizsardzību, aizliegtajām darbībām galvenokārt ir jāizriet no starptautiskiem likumiem vai iesaistīto pušu bezdarbības⁽⁶¹¹⁾. Ja veselības aprūpe tika

⁽⁶⁰⁸⁾ *CRPD* 2. pants: “Diskriminācija invaliditātes dēļ nozīmē jebkāda veida nošķiršanu, izslēgšanu vai ierobežošanu invaliditātes dēļ, kuras mērķis ir traucēt vai pilnībā nepieļaut visu politisko, ekonomisko, sociālo, kultūras, pilsonisko vai citu cilvēktiesību un pamatbrīvību atzīšanu, izmantošanu vai īstenošanu vienlīdzīgi ar citiem, vai kurai ir tādas sekas. Tā ietver visas diskriminācijas formas, tostarp saprātīga pielāgojuma atteikumu”.

⁽⁶⁰⁹⁾ ES Pamattiesību hartas 21. panta 1. punkts “Aizliegta jebkāda veida diskriminācija, tostarp diskriminācija dzimuma, rases, ādas krāsas, etniskās vai sociālās izcelsmes, ģenētisko īpatnību, valodas, reliģijas vai pārliecības, politisko vai jebkuru citu uzskatu dēļ, diskriminācija saistībā ar piederību pie nacionālās minoritātes, diskriminācija īpašuma, izcelsmes, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ” (izcēlumi pievienoti).

⁽⁶¹⁰⁾ *UNHCR*, Rokasgrāmata un vadlīnijas procedūrām un kritērijiem, lai noteiktu bēgļa statusu saskaņā ar 1951. gada Konvenciju un 1967. gada protokolu par bēgļa statusu, 1979. gads, atkārtoti izdots 2019. gada februārī, HCR/1P/4/ENG/REV. 4, 54. punkts.

⁽⁶¹¹⁾ Sk. 6.8.4. iedaļu par mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem ar veselības problēmām.

tīši liegta ⁽⁶¹²⁾ un tam par iemeslu bija pieteikuma iesniedzēja invaliditāte, kas viņu iekļauj atsevišķā sociālajā grupā, tad šī sūdzība ir jāizvērtē kā kvalificēšanās bēgļa statusam.

ECT lietā *S.H.H./Apvienotā Karaliste* ⁽⁶¹³⁾ tika izskatīts gadījums par kādu afgāņu pieteikuma iesniedzēju, kurš raķešu uzlidojuma laikā Afganistānā tika nopietni ievainots (amputēta labā kāja un dzimumloceklis, kā arī nopietni ievainota kreisā kāja un labā plauksta). Tiesa nolēma, ka, lai attieksmi, kādai pieteikuma iesniedzējs tika pakļauts, saskaņā ar ECTK 3. pantu atzītu par sliktu izturēšanos, viņa gadījumam ir jāpasniedz ārkārtas sliekšnis, kā tas tika piemērots tādās lietās kā *D./Apvienotā Karaliste* un *N./Apvienotā Karaliste* ⁽⁶¹⁴⁾. Citu starpā pieteikuma iesniedzējs apgalvoja, ka nepārtraukta bruņota konflikta gadījumā viņš būtu sevišķi neaizsargāts pret vardarbību un turpmāku ievainošanu vai nāvi. Turklāt, atgriežoties Afganistānā, viņa dzīves apstākļi un pret viņu vērstā diskriminācija pārkāptu ECTK 3. pantu, jo Afganistānā viņam nebija neviena aprūpētāja.

ECT noraidīja viņa pieteikumu, to citu starpā pamatojot ar faktu, ka valsts ziņojumos trūka atsauču, kas pierādītu, ka Afganistānā invalīdi ir pakļauti lielākam vardarbības, sliktas attieksmes vai uzbrukumu riskam ⁽⁶¹⁵⁾. ECT ņēma vērā, ka, lai gan pieteikuma iesniedzēja invaliditāti nevar uzskatīt par “dabīgi radušos slimību”, jebkāds iespējama kaitējums, kas saistīts ar dzīves apstākļiem, esot invalīdam Afganistānā, rastos nevis tīšas sliktas izturēšanās dēļ, bet gan resursu trūkuma dēļ, kā arī tādēļ, ka pieteikuma iesniedzēja invaliditātei nebija nepieciešama medicīniska aprūpe. Tāpat tiesa konstatēja, ka pieteikuma iesniedzējs nebija sniedzis nekādus pierādījumus, kas apliecinātu, ka viņš atgriešanās laikā nespēja sazināties ar savām divām māsām, kuras ar ģimenēm dzīvo Afganistānā ⁽⁶¹⁶⁾.

Tā kā EST un ECT judikatūrā aizvien ir salīdzinoši maz lietu, kas būtu saistītas ar invalīdu riskiem viņu izcelsmes valstī, citi starptautisko cilvēktiesību likumdošanas avoti, piemēram, Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām uzraudzības komitejas lēmumi, var sniegt atbilstošu un lietderīgu palīdzību, ņemot vērā šīs komitejas ietekmi ⁽⁶¹⁷⁾.

6.9. Neaizsargātība un sniegtās starptautiskās aizsardzības saturs

Pārstrādātās KD VII nodaļā izklāstīts starptautiskās aizsardzības saturs. Saskaņā ar pārstrādātās KD 20. panta 1. punktu VII nodaļa “neierobežo Ženēvas konvencijā noteiktās tiesības” un 20. panta 2. punktā noteikts, ka šo nodaļu piemēro “gan bēgļiem, gan personām, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, ja vien nav norādīts citādi”.

Pārstrādātās KD 30. panta 3. punkts nosaka prasību, ka, piešķirot starptautisko aizsardzību, dalībvalstīm jāņem vērā mazāk aizsargātu personu īpašā situācija. Šis noteikums paredz:

⁽⁶¹²⁾ EST (VP), 2018. gads, *MP*, turpat. (38. zems. piez. tekstā iepriekš) 51. punkts.

⁽⁶¹³⁾ ECT, 2013. gads, *S.H.H./Apvienotā Karaliste*, turpat. (494. zems. piez. tekstā iepriekš). EST atsaucās uz šo lēmumu EST (VP) 2018. gada lietā *MP*, turpat. (36. zems. piez. tekstā iepriekš), 39. punkts.

⁽⁶¹⁴⁾ ECT 1997. gada 2. maija spriedums lietā *D./Apvienotā Karaliste*, Nr. 30240/96, 51.–54. punkts; ECT (VP) 2008. gada 27. maija spriedums lietā *N./Apvienotā Karaliste*, Nr. 26565/05, 42.–45. punkts.

⁽⁶¹⁵⁾ ECT, 2013. gads, *S.H.H./Apvienotā Karaliste*, turpat. (494. zems. piez. tekstā iepriekš), 85.–86. punkts.

⁽⁶¹⁶⁾ Turpat, 78., 83., 89., 91. punkts.

⁽⁶¹⁷⁾ Sk., piemēram, *CRPD* komitejas 2017. gada 18. augusta secinājumus par lietu *X/Tanzānija*, Ziņojums Nr. 022/2014, *CRPD/C/18/D/22/2014*, 8.6. punkts, kurā komiteja secināja, ka sūdzības iesniedzējs, Tanzānijas pilsonis, ir ticis pakļauts vardarbībai, kas tieši vērstā pret personām ar albinismu. Šajā gadījumā citu starpā tika pārkāptas personas tiesības netikt pakļautam spīdzināšanai vai nežēlīgiem, necilvēcīgiem vai cieņu pazemojošiem apiešanās un sodīšanas veidiem (*CRPD* 15. pants). Komiteja secināja, ka “tā kā dalībvalsts, kura varētu efektīvi tiesāt iespējamos varmākas, attiecīgi nerīkojās, prasības iesniedzējam radīto ciešanu dēļ viņš ticis atkārtoti viktimizēts, tādējādi pasliktinot psiholoģiskās spīdzināšanas un sliktās izturēšanās radītās sekas.” Līdzīgu piemēru sk. *CRPD* 2018. gada 31. augusta nostājā par lietu *Y/Tanzānija*, Ziņojums Nr. 23/2014, *CRPD/C/20/D/23/2014*, kurā ir līdzīgi apstākļi un argumentācija.

Pārstrādātās KD 20. panta 3. punkts Vispārīgi noteikumi

Īstenojot šo nodaļu, dalībvalstis ņem vērā mazāk aizsargātu personu, piemēram, nepilngadīgo, nepavadītu nepilngadīgo, invalīdu, vecāka gadagājuma cilvēku, grūtnieču, vecāku, kuri vieni paši audzina nepilngadīgus bērnus, cilvēku tirdzniecības upuru, personu ar garīgiem traucējumiem un personu, kas bijušas pakļautas spīdzināšanai, izvarošanai vai citai nopietnai psiholoģiskai, fiziskai vai seksuālai vardarbībai, īpašo situāciju.

Noteikuma nolūks ir nodrošināt, ka, pieņemot jebkuru lēmumu par starptautiskās aizsardzības saturu, tiek ņemta vērā personas neaizsargātība. Savukārt tālāk pārstrādātās KD 20. panta 4. punktā noteikts, ka panta 3. punkts “attiecas tikai uz personām, kuru īpašās vajadzības noteiktas pēc viņu stāvokļa individuāla izvērtējuma”.

Pārstrādātās KD 20. panta 5. punkts nosaka, ka, “īstenojot šīs nodaļas noteikumus attiecībā uz nepilngadīgajiem, dalībvalstis, pirmkārt, ņem vērā bērna intereses”⁶¹⁸.

VII nodaļas 21. līdz 35. pants nosaka starptautiskās aizsardzības saturu. Tālāk īsumā izklāstīti tie panti, kas ir visvairāk attiecināmi uz mazāk aizsargātām personām. Jāņem vērā, ka starptautiskās aizsardzības saņēmējiem ir dažas tiesības, kurām ir tādi paši nosacījumi kā dalībvalsts valstspiederīgajiem. Citas tiesības var tikt nodrošinātas ar tādiem pašiem nosacījumiem kā trešo valstu valstspiederīgajiem, kas likumīgi pastāvīgi uzturas dalībvalstī.

41. apsvērumā noteikts, ka, lai starptautiskās aizsardzības saņēmējus mudinātu efektīvi izmanto tiesības un pabalstus, kas noteikti pārstrādātajā KD, “nepieciešams ņemt vērā to īpašās vajadzības un konkrētās integrācijas problēmas, ar kurām tie saskaras”. Taču “šādas vērā ņemšanas rezultātam parasti nevajadzētu būt labvēlīgākam regulējumam par to, ko tās nodrošina saviem valstspiederīgajiem”.

6.9.1. Ģimenes vienotība

Daudziem starptautiskās aizsardzības saņēmējiem ir ļoti svarīgi, lai viņu ģimenes vienotība ir saglabāta. 23. pantā ir paredzēts:

Pārstrādātās KD 23. pants Ģimenes vienotības saglabāšana

1. Dalībvalstis nodrošina, lai varētu tikt saglabāta ģimenes vienotība.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka starptautiskās aizsardzības saņēmēja ģimenes locekļi, kas atsevišķi nekvalificējas šādas aizsardzības saņemšanai, ir tiesīgi pieprasīt pabalstus, kas minēti 24. līdz 35. pantā, saskaņā ar valstī noteiktajām procedūrām un ciktāl tie savienojami ar ģimenes locekļa personīgo tiesisko statusu.

⁽⁶¹⁸⁾ Sk. 2.4. iedaļu “Bērna intereses” un 6.8.1. iedaļu “Vecums”.

3. Šā panta 1. un 2. punktu nepiemēro, ja ģimenes loceklis ir vai būtu izslēgts no starptautiskās aizsardzības atbilstoši III un V nodaļai.
4. Neatkarīgi no 1. un 2. punkta dalībvalstis var atteikt, samazināt vai atsaukt tajos minētos pabalstus valsts drošības vai sabiedriskās kārtības iemeslu dēļ.
5. Dalībvalstis var izlemt, ka šo pantu piemēro arī citiem tuviem radniekiem, kas dzīvojuši kopā kā ģimenes locekļi izcelsmes valsts atstāšanas laikā un kas tajā laikā pilnīgi vai galvenokārt bija atkarīgi no starptautiskās aizsardzības saņēmēja.

Pārstrādātās KD 38. apsvērumā ir skaidrots, ka, lemjot par pārstrādātajā KD iekļauto nodrošinājumu piešķiršanu, dalībvalstīm ir jāņem vērā “īpašie apstākļi, kuros no starptautiski aizsargājamās personas ir atkarīgi tās tuvi radnieki, kuri jau atrodas dalībvalstī, un kuri nav minētās starptautiski aizsargājamās personas ģimenes locekļi.” Turklāt tajā ir norādīts, ka “ārkārtas apstākļos, kuros starptautiski aizsargājamās personas tuvs radnieks ir laulāts nepilngadīgais, ko nepavada viņa laulātais, nepilngadīgā intereses var tikt saistītas ar viņa izcelsmes ģimeni.”

6.9.2. Nepilngadīgie

Kā minēts iepriekš, saskaņā ar pārstrādātās KD 20. panta 5. punktu “īstenojot šīs nodaļas noteikumus [par starptautisko aizsardzību] attiecībā uz nepilngadīgajiem, dalībvalstis, pirmkārt, ņem vērā bērna intereses”. 38. apsvērumā skaidri noteikts, ka “pieņemot lēmumu par tiesībām uz šajā direktīvā paredzētajiem pabalstiem [saskaņā ar pārstrādāto KD], dalībvalstīm būtu pienācīgi jāņem vērā bērna intereses.”

Saskaņā ar pārstrādātās KD 27. panta 1. punktu “dalībvalstis piešķir pilnīgu pieeju izglītības sistēmai visiem nepilngadīgajiem, kam piešķirta starptautiskā aizsardzība, saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā dalībvalsts valstspiederīgajiem.”

Pārstrādātās KD 31. pantā noteiktas nepilngadīgo bez pavadības tiesības attiecībā uz pārstāvību, “to realizējot likumīgam aizbildnim vai, ja nepieciešams, organizācijai, kas atbildīga par nepilngadīgo aprūpi” (31. panta 1. punkts); prasība, ka nepilngadīgā ieceltajam aizbildnim vai pārstāvis nodrošina nepilngadīgā vajadzības, un tās regulāri izvērtē (31. panta 2. punkts); kur un ar ko nepilngadīgos var izvietot (31. panta 3. punkts); noteikums, ka vienu vecāku bērnus pēc iespējas atstāj kopā un dzīvesvietas maiņu ierobežo līdz minimumam (31. panta 4. punkts); noteikumus par ģimenes locekļu meklēšanu (31. panta 5. punkts) un prasību, ka personām, kas strādā ar nepilngadīgajiem bez pavadības, ir jāturpina saņemt atbilstoša apmācību (31. panta 6. punkts).

6.9.3. Izmitināšana

Tiesības uz izmitināšanu ir noteiktas pārstrādātās KD 32. pantā. Tajā noteikts:

Pārstrādātās KD 32. pants Izmitināšanas vietu pieejamība

1. Dalībvalstis nodrošina, ka starptautiskās aizsardzības saņēmējiem ir pieejamas izmitināšanas vietas ar tādiem pašiem nosacījumiem kā trešo valstu valstspiederīgajiem, kas likumīgi pastāvīgi uzturas dalībvalstu teritorijā.
2. Dalībvalstis, īstenojot savu praksi starptautiskās aizsardzības saņēmējus izmitināt pēc iespējas dažādās vietās, cenšas īstenot politiku, kuras mērķis ir novērst starptautiskās aizsardzības saņēmēju diskrimināciju un nodrošināt vienlīdzīgas iespējas attiecībā uz izmitināšanas vietu pieejamību.

6.9.4. Sociālā labklājība un veselības aprūpe

Starptautiskās aizsardzības saņēmējiem ir tiesības uz sociālo labklājību un veselības aprūpi. Tiesības uz sociālo labklājību ir noteiktas pārstrādātās KD 29. pantā, bet tiesības uz veselības aprūpi – pārstrādātās KD 30. pantā. Lai gan vienlīdzīga attieksme pret visiem starptautiskās aizsardzības saņēmējiem nav vispārējs noteikums, pārstrādātās KD 29. panta 1. punkts un 30. panta 1. punkts garantē visiem starptautiskās aizsardzības saņēmējiem tiesības uz tādu pašu sociālo labklājību un veselības aprūpi, kāda pienākas attiecīgās dalībvalsts valstspiederīgajiem.

Lietas “Ayubi” gadījumā tika izcelts jautājums par to, vai tiesības uz sociālo labklājību attiecas tikai uz tiem starptautiskās palīdzības saņēmējiem, kuriem dalībvalstī piešķirta pastāvīgās uzturēšanās atļauja, vai tās attiecas arī uz tiem starptautiskās aizsardzības saņēmējiem, kuriem piešķirta uzturēšanās atļauja ar noteiktu termiņu. EST lēma, ka “gan [pārstrādātās KD] 29. pants, gan Ženēvas konvencijas 23. pants attiecas uz visiem bēgļiem un tajos nav noteikts, ka viņiem piešķirtās tiesības ir atkarīgas no tā, cik ilgi viņi ir konkrētajā dalībvalstī vai kāds ir viņu uzturēšanās atļaujas derīguma termiņš”⁽⁶¹⁹⁾.

Tiesa turpināja: “No iepriekš minētā izriet, ka bēgļiem, kuriem ir uzturēšanās atļauja ar derīguma termiņu, kas ir ierobežots līdz trim gadiem, ir jānodrošina tāds sociālo pabalstu līmenis, kāds tiek sniegts dalībvalsts, kura viņiem ir piešķīrusi bēgļa statusu, pilsoņiem”⁽⁶²⁰⁾.

Pārstrādātās KD 45. apsvērumā ir noteikts, ka “lai izvairītos no sociālām grūtībām, ir lietderīgi starptautiskās aizsardzības saņēmējiem sociālās palīdzības ietvaros bez diskriminācijas nodrošināt adekvātu sociālo labklājību un iztikas līdzekļus.” Iespēja ierobežot sociālo palīdzību tikai pamatu pabalstu apmērā atbilstoši 45. apsvērumam ir jāsaprot tādā nozīmē, ka “tā atbilst vismaz minimālam ienākumu atbalstam, palīdzībai slimības vai grūtniecības gadījumā un palīdzībai vecākiem, ja minētie pabalsti tiek piešķirti valstspiederīgajiem saskaņā ar valsts tiesību aktiem”.

EST tiesu praksē nav atrodami vispārīgi piemēri par iespējamo šo tiesību standartu minimumu, it īpaši attiecībā uz jautājumu, vai dalībvalstu rīcības brīvība ļauj tām uzskatīt par atbilstošiem jebkādas dzīves apstākļus, kas neaizskar cilvēka cieņu (ES Pamattiesību hartas

⁽⁶¹⁹⁾ EST, 2018. gads, *Ayubi*, turpat. (60. zems. piez. tekstā iepriekš) 28. punkts.

⁽⁶²⁰⁾ Turpat, 29. punkts.

1. pants) Tomēr šajā jautājumā lietā, kas attiecās uz starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju, nevis starptautiskās aizsardzības saņēmēju, EST lēma, ka:

cilvēka cieņas ievērošana šī panta izpratnē prasa, lai attiecīgā persona nebūtu ekstrēmas nabadzības situācijā, kas tai neļauj apmierināt savas viselementārākās vajadzības, tostarp tādas vajadzības kā atrast dzīvesvietu, pabarot sevi, apģērbties un nomazgāties, un kas tātad nodara kaitējumu tās fiziskajai vai garīgajai veselībai vai rada tādu viņas situācijas lejupslīdi, kura nav saderīga ar cilvēka cieņu ⁽⁶²¹⁾.

Pārstrādātā KD 30. panta 2. punktā attiecībā uz tiesībām uz veselības aprūpi ir noteikts, ka šīs tiesības piemērojamas ne tikai vispārīgi, bet tās var piemērot arī “starptautiskās aizsardzības saņēmējiem ar īpašām vajadzībām”. Pārstrādātās KD 30. panta 2. punkts

Pārstrādātās KD 30. panta 2. punkts Veselības aprūpe

Dalībvalstis nodrošina atbilstošu veselības aprūpi, tostarp vajadzības gadījumā garīgo traucējumu ārstēšanu, starptautiskās aizsardzības saņēmējiem ar īpašām vajadzībām, piemēram, grūtniecēm, invalīdiem, personām, kas tikušas spīdzinātas, izvarotas vai pakļautas citai smagai psiholoģiskai, fiziskai vai seksuālai vardarbībai, vai nepilngadīgajiem, kas bijuši jebkāda veida ļaunprātīgas izmantošanas, nolaidības, ekspluatācijas, spīdzināšanas, nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās upuri vai kas cietuši bruņotā konfliktā, ar tādiem pašiem atbilstības nosacījumiem kā tās dalībvalsts valstspiederīgajiem, kura šo aizsardzību piešķirusi.

6.9.5. Integrācijas iespējas un pārvietošanās brīvība

Direktīvā ir pieminēta arī starptautiskās aizsardzības saņēmēju īpašo vajadzību saistība ar integrācijas iespējām. Saskaņā ar pārstrādātās KD 34. pantu:

Pārstrādātās KD 34. pants Integrācijas iespēju pieejamība

(..) dalībvalstis nodrošina piekļuvi tādām integrācijas programmām, ko tās uzskata par atbilstošām, lai ņemtu vērā bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusu saņēmušo personu īpašās vajadzības, vai rada priekšnoteikumus, kas garantē šādu programmu pieejamību.

Turklāt starptautiskās aizsardzības saņēmējiem ir ļauts brīvi pārvietoties dalībvalstī “ar tādiem pašiem nosacījumiem un ierobežojumiem, kā noteikts attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kas likumīgi pastāvīgi uzturas to teritorijā” (pārstrādātās KD 33. pants).

⁽⁶²¹⁾ EST (VP) 2019. gads, *Haqbin*, turpat. (183. zems.v. piez. tekstā iepriekš), 46. punkts ar atsaucēm uz EST (VP), 2019. gads, *Jawo*, turpat. (39. zems.v. piez. tekstā iepriekš) 92. punkts.

6.10. Starptautiskās aizsardzības statusa atcelšana gadījumos, kad neaizsargātība ir kļūdaini pamatota

Saskaņā ar pārstrādātās KD 14. un 19. pantu dalībvalstis var nolemt atcelt starptautiskās aizsardzības statusu. *Bilali* lietā EST izvērtēja jautājumu par to, vai starptautiskās aizsardzības statusu ir iespējams atcelt, to pamatojot ar kļūdu, ko, iesniedzot pierādījumus, pieļāva administratīvā iestāde. Citu starpā, atsaucoties uz *UNHCR* rokasgrāmatu⁽⁶²²⁾, EST lēma, ka: “Situācijai, kādā ir persona, kurai alternatīvās aizsardzības statuss ir piešķirts uz kļūdainas informācijas pamata, neizpildot tā piešķiršanas nosacījumus, nav nekādas saiknes ar starptautiskās aizsardzības loģiku”⁽⁶²³⁾. Tiesa turpināja:

ņemot vērā [pārstrādātās KD] vispārējo sistēmu un mērķi, (..) izriet, ka, ja uzņemošajai dalībvalstij ir jauna informācija, kas pierāda, ka – pretēji tās sākotnējam trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka, kuram piešķirta alternatīvā aizsardzība, situācijas vērtējumam, kas balstīts uz kļūdainiem faktiem, – viņam nekad nav draudējis būtisks kaitējums šīs direktīvas 15. panta izpratnē, šai dalībvalstij ir jāsecina, ka alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas pamatā esošie apstākļi ir mainījušies tā, ka šī statusa saglabāšana vairs nav pamatota⁽⁶²⁴⁾.

Šāda kļūda faktos var tikt pieļauta, nosakot arī personas neaizsargātību. Ja bēgļa statuss vai starptautiskā aizsardzība patiešām ir piešķirti, pamatojoties uz kļūdainiem pierādījumiem par personas neaizsargātību, tad piešķirtās aizsardzības statuss ir jāatceļ. Taču EST piebilda, ka šādā gadījumā “dalībvalstij (..) it īpaši ir jāievēro pamattiesības uz attiecīgās personas privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, kas ir garantētas [ES Pamattiesību hartas] 7. pantā un [ECHK] 8. pantā to attiecīgajās piemērošanas jomās”⁽⁶²⁵⁾

Ja pieteikuma iesniedzējs apgalvo, ka viņa neaizsargātības dēļ tika iesniegti kļūdaini lietas pierādījumi, kas attiecas, piemēram, uz viņa identitāti, pieteikuma iesniedzējam šis apgalvojums ir jāpamato. Šajā sakarā Francijas CNDA pieņēma spriedumu attiecībā uz diviem pieteikuma iesniedzējiem no Čečenijas (Krievijā), kuriem bēgļa statuss tika piešķirts, balstoties uz viltus paziņojumiem. Pieteikuma iesniedzēji apgalvoja, ka viltus paziņojumi tika izveidoti viņu neaizsargātās situācijas dēļ, jo tiem nācās sevi pasargāt no baumām, ko čečenu kopiena Francijā varētu izplatīt, tādējādi Krievijas varas iestādēm atklājot viņu atrašanās vietu. Taču tiesa nolēma, ka pieteikuma iesniedzēji nav snieguši nevienu pamatotu pierādījumu, kas apliecinātu viņu neaizsargātības stāvokli⁽⁶²⁶⁾.

⁽⁶²²⁾ EST, 2019. gads, *Bilali*, turpat. (112. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 58. punkts, kurā ir atsauce uz *UNHCR*, *Rokasgrāmatā procedūrām un kritērijiem, ar kuriem nosaka bēgļa statusu, un starptautiskās aizsardzības vadlīnijas*, turpat. (608, 117. punkts.

⁽⁶²³⁾ EST, 2019. gads, *Bilali*, turpat. (112. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 44. punkts.

⁽⁶²⁴⁾ Turpat, 51. punkts.

⁽⁶²⁵⁾ Turpat, 62. punkts.

⁽⁶²⁶⁾ CNDA (Francija) 2019. gada 28. jūnija spriedums lietā *OPRA c M. T. alias S. et Mme K.T.*, Nr. 18024910–18024911 C.

7. daļa. Īpašas procesuālās garantijas administratīvajās procedūrās

Šajā daļā ir aplūkotas patvēruma sniegšanas administratīvo procesu īpašas procesuālās garantijas, kas attiecas uz mazāk aizsargātiem starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem. Tostarp tiek aprakstīta prasība nodrošināt pienācīgu atbalstu, kā arī ir izvērsti konteksts, kurā personas neaizsargātības dēļ paātrinātās procedūras un robežprocedūras var netikt piemērotas un/vai pieteikums var tikt izvērtēts prioritārā kārtā. Tāpat ir izklāstītas citas īpašas procesuālās garantijas, kas attiecas uz mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem. Visbeidzot, šajā daļā aplūkots tas, kā pieteikuma iesniedzēja neaizsargātība var ietekmēt pieteikumu, kurš citā gadījumā būtu nepieņemams vai par kuru būtu nepieciešams iesniegt turpmāku pieteikumu. 8. daļā tiek pievērsta uzmanība jautājumam par īpašām procesuālām garantijām tiesvedībā.

Šī daļa sastāv no sešām iedaļām, kā redzams 19. tabulā.

19. tabula. 7. daļas struktūra

Iedaļa	Nosaukums	Lpp.
7.1.	Ievads	169
7.2.	Pienācīgs atbalsts	170
7.3.	Atbrīvošana no paātrinātām procedūrām un robežprocedūrām	171
7.4.	Prioritāšu noteikšana	173
7.5.	Citas procesuālās garantijas	174
7.6.	Nepieņemamība	185

Citas saistītās EASO publikācijas

- EASO, *Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 4. daļa "Pārstrādātā PPD: galvenie principi, aizsardzības metodes un procesuālās garantijas" un 5. daļa "Administratīvā līmeņa procedūras".

7.1. Ievads

Ja ir konstatēta pieteikuma iesniedzēja neaizsargātība, administratīvo procedūru laikā ir iespējams piemērot konkrētas procesuālās garantijas⁽⁶²⁷⁾.

Ir svarīgi, lai tiesas izvērtē, vai lēmējinstāde ir veikusi visas nepieciešamās darbības, lai nodrošinātu, ka pieteikuma iesniedzējam ir pieejami visi atbilstošie rīki un atbalsts, kas ļautu šīs procedūras izmantot.

⁽⁶²⁷⁾ Lai uzzinātu vairāk par pieteikuma iesniedzēju neaizsargātības noteikšanu, sk. 3. daļu, kurā aprakstīts, kā noteikt pieteikuma iesniedzējus ar īpašām uzņemšanas vajadzībām un/vai īpašām procesuālām garantijām. Tiešaistes EASO rīks, lai noteiktu personas ar īpašām vajadzībām ietver praktisku informāciju un vadlīnijas pirmās instances lēmumu pieņēmējiem. Tāpat tiesu un tribunālu locekļi to var izmantot kā rokasgrāmatu, lai pārbaudītu, vai pieteikuma iesniedzējam ir nodrošināta efektīva pieeja procedūrām.

“Tiesības uz labu pārvaldību” ir Savienības tiesību vispārējs princips, kas attiecas uz visām dalībvalstīm, un, kā lietā *Boudjlida* norādīja EST, šis princips neizriet no ES Pamattiesību hartas 41. panta ⁽⁶²⁸⁾. Jāuzsver, ka tiesības tikt uzklautām jebkurā tiesvedībā neizriet no ES Pamattiesību hartas 41. panta 2. punkta, bet šādas tiesības ir “tiesību uz aizstāvību ievērošanas, kas ir Savienības tiesību vispārējais princips, neatņemama sastāvdaļa” ⁽⁶²⁹⁾. Pārstrādātajā KD ir atspoguļotas dažas no šīm tiesībām. Piemēram, direktīvas 10. panta 3. punkts nosaka, ka atbildīgajām iestādēm ir jānodrošina, ka lēmumi par starptautiskās aizsardzības pieteikumiem tiek pieņemti pēc “atbilstīgas izskatīšanas”. 23. panta 1. punkts pieteikuma iesniedzēja juridiskajam pārstāvim garantē iespēju “piekļūt informācijai pieteikuma iesniedzēja lietā”. Tiesības uz labu pārvaldību ir atspoguļotas pārstrādātās PPD 31. panta 2. punktā, kurš nosaka, ka “izskatīšanas procedūra tiek pabeigta, cik ātri vien iespējams, neskarot atbilstīgu un pilnīgu izvērtēšanu” ⁽⁶³⁰⁾.

Tāpat šajā sakarā ir jānorāda, ka var rasties pamatotas aizdomas, ka pieteikuma iesniedzēja dzīve un/vai fiziskā un garīgā veselība ir pakļauta riskam. Piemēram, tas ir iespējams, ja ir aizdomas, ka sava dzimuma dēļ pieteikuma iesniedzējs cieš no pastāvīgas vardarbības vai ir kļuvis par cilvēku tirdzniecības upuri. Šādos gadījumos dalībvalsts pienākums atbildēt un nodrošināt aizsardzību un palīdzību izriet no pamattiesībām, ES sekundārajiem tiesību aktiem un starptautiskajiem cilvēktiesību aktiem ⁽⁶³¹⁾. Kā atbilstošus piemērus var minēt ES direktīvu par noziegumu upuriem ⁽⁶³²⁾, ES direktīvu par cilvēku tirdzniecību ⁽⁶³³⁾, Eiropas Padomes konvencijas, tādas kā Konvenciju par cīņu pret cilvēku tirdzniecību ⁽⁶³⁴⁾, Stambulas konvencija ⁽⁶³⁵⁾, un pastāvīgo judikatūru ⁽⁶³⁶⁾. Šie dokumenti nosaka dalībvalstu pienākumus aizsargāt vardarbības un/vai cilvēku tirdzniecības upurus ⁽⁶³⁷⁾.

Ja ir radušās aizdomas, ka pieteikuma iesniedzējs var tikt pakļauts vardarbībai, kompetentajām iestādēm ir jānodrošina, ka informācija par speciālistu atbalsta pakalpojumiem ir pieejama. Tostarp tas var nozīmēt, ka personiskā intervija ir jāpārtrauc un/vai jāatliek, lai garantētu privātumu, konfidencialitāti un/vai drošību. Tāpat šajos pasākumos var iekļaut aizsardzības pasākumus, kādi noteikti, piemēram, ES Direktīvā par noziegumu upuriem (38. pants).

⁽⁶²⁸⁾ EST 2014. gada 11. decembra spriedums lietā *Khaled Boudjlida/Préfet des Pyrénées-Atlantiques*, C-249/13, EU:C:2014:2431, 33.–34. punkts.

⁽⁶²⁹⁾ EST 2014. gada 5. novembra spriedums lietā *Sophie Mukarubega/Préfet de police and Préfet de la Seine-Saint-Denis*, C-166/13, EU:C:2014:2336, 45. punkts.

⁽⁶³⁰⁾ Pārstrādātās PPD 31. panta 2. punkts nosaka, ka starptautiskās aizsardzības procedūra ir jāpabeidz pēc iespējas ātrāk; 31. panta 3.–6. punkts nosaka procedūras laika ierobežojumus. Sk. EST (VP), 2011. gads, *N.S. un citi*, turpat. (16. zems. piez. tekstā iepriekš) 98. punkts. Sk. arī ģenerālvokāta But 2018. gada 13. jūnijā sniegtos secinājumus par lietu *X/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-213/17, EU:C:2018:434, 156. punkts.

⁽⁶³¹⁾ Sk. Eiropas Padome, Eiropas Padomes Konvencija par cīņu pret cilvēku tirdzniecību, ETS 197 (2005. gada 16. maijs, stājusies spēkā 2008. gada 1. februārī), 10. pants; un Eiropas Padome, Eiropas Padomes konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību paskaidrojošais ziņojums, 2005. gada 6. maijs, 128. punkts. Dalībvalstīm jānodrošina, ka kompetentās iestādēs, kas ir iesaistītas iespējamo cilvēku tirdzniecības upuru identificēšanā un sniedz tiem palīdzību, strādā šajos jautājumos apmācīti darbinieki.

⁽⁶³²⁾ ES Direktīva par noziegumos cietušo tiesībām, turpat (227. zems. piez. tekstā iepriekš). Eiropas Parlamenta ziņojumā par direktīvas, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesības, īstenošanu ir uzsvērts tas, cik liela nozīme ir tādai dalībvalstu rīcībai, kas veicina sadarbību starp pakalpojumu sniedzējiem un kompetentajām iestādēm vai institūcijām, kuras nodrošina, ka upuriem ir efektīva pieeja šādai informācijai. Sk. Eiropas Parlaments, *Ziņojums par Direktīvas 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus, īstenošanu* (2016/2328(INI)), 2018. gada 14. maijs, 12. punkts.

⁽⁶³³⁾ ES direktīva par cilvēku tirdzniecību, turpat (117. zems. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁶³⁴⁾ Sk., piemēram, Eiropas Padomes Konvencijas par cilvēku tirdzniecību 10. pantu, kurā Padome skaidri norāda, ka imigrācijas dienesti ir “kompetentās iestādes”, kuras ir iesaistītas upuru identificēšanā un palīdzības sniegšanā, kā arī tajā ir atsauce uz prasību nodrošināt sadarbību ar citām kompetentajām iestādēm, piemēram, policiju, kā arī ar citām atbilstošām atbalsta organizācijām. Sk. arī Eiropas Padomes paskaidrojošo ziņojumu Eiropas konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību padomei paskaidrojošo ziņojumu (632. zems. piez., 194. punkts). “Kompetentās iestādes” ir dažādas valsts iestādes, piemēram, policija, prokurora birojs, darba inspekcija vai muitas vai imigrācijas dienesti, kurās upuri var veidot pirmo saziņu ar valsts iestādēm. Šīm iestādēm nav jābūt tām, kuras pirmās upuriem sniedz atbilstošu informāciju. Taču kolīdz upuris ir sazinājies ar šīm iestādēm, viņš vai viņa ir jānovirza uz tādām personām, pakalpojumiem vai organizācijām, kas spēj sniegt nepieciešamo informāciju.”

⁽⁶³⁵⁾ Eiropas Padome, *Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu*, 2014. gada novembris.

⁽⁶³⁶⁾ Sk., piemēram, ECT 2010. gada 7. janvāra spriedumu lietā *Rantsev/Kipra un Krievija*, Nr. 25965/04, kurā tika konstatēti ECTK 2., 3. un 4. panta pārkāpumi, jo uz cilvēku tirdzniecības upura lūgumu netika atbilstoši reaģēti un vēlāk viņa tika atrasta mirusi – pēc tam, kad viņa uzrunāja policiju, kura, neveicot pienācīgu interviju un nenodrošinot citus aizsardzības līdzekļus, sazinājās ar iespējamo nozieguma veicēju, lai viņš sievieti aizvestu mājās.

⁽⁶³⁷⁾ Sk. arī 14. tabulu.

7.2. Pienācīgs atbalsts

Saskaņā ar pārstrādātās PPD 29. apsvērumu un 24. panta 3. punktu pieteikuma iesniedzējiem, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas ir jāsniedz “pienācīgs atbalsts”. 29. apsvērumā ir noteikts:

Pārstrādātās PPD 29. apsvēruma

Minētajiem pieteikuma iesniedzējiem būtu jānodrošina atbilstīgs atbalsts, tostarp pietiekams laiks, lai radītu apstākļus, kas nepieciešami to efektīvai piekļuvei procedūrām un lai iesniegtu elementus viņu starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatojumam.

Pārstrādātās PPD 24. panta pirmajā daļā ir noteikts:

Pārstrādātās PPD 24. panta 3. punkta pirmā daļa Pieteikuma iesniedzēji, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas

Dalībvalstis nodrošina, ka, ja pieteikuma iesniedzēji ir atzīti par pieteikuma iesniedzējiem, kam vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, viņi saņem pienācīgu atbalstu, lai visas patvēruma procedūras laikā viņi varētu izmantot tiesības un pildīt pienākumus, kas paredzēti šajā direktīvā.

Tālāk direktīvas tekstā “pienācīgs atbalsts” nav definēts, taču detalizētāk ir paskaidrotas direktīvā noteiktās garantijas. “Pienācīga atbalsta” pazīmes sīkāk aplūkotas 7.5. iedaļā. Nepieciešamais atbalsts ir atkarīgs no pieteikuma iesniedzēja apstākļiem un viņa procesuālajām vajadzībām.

Atbilstoši pārstrādātās PPD 31. panta 3. punkta trešajai un ceturtajai daļai dalībvalstis var pagarināt starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūras laika limitu, lai pieteikuma iesniedzējam sniegtu “pienācīgu atbalstu”. 31. panta 3. punkts nosaka, ka dalībvalstis nodrošina, ka izskatīšanas procedūra tiek pabeigta “sešos mēnešos pēc pieteikuma iesniegšanas”. Saskaņā ar 31. panta 3. punkta trešo daļu dalībvalstis var pagarināt noteikto 6 mēnešu termiņu vēl uz laikposmu, kas nepārsniedz 9 mēnešus, ja citu starpā “ir iesaistīti sarežģīti faktiski un/vai juridiski jautājumi”, savukārt 31. panta 3. punkta ceturtajā daļā ir noteikts: Izņēmuma kārtā dalībvalstis pienācīgi pamatotos apstākļos var pārsniegt šajā punktā noteiktos termiņus par, ilgākais, trim mēnešiem, ja tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu starptautiskās aizsardzības pieteikuma atbilstīgu un pilnīgu izskatīšanu. Šie pagarinājumi var tikt piemēroti pieteikuma iesniedzējiem, kuriem nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas, lai saskaņā ar pārstrādātās PPD 31. panta 2. punktu tiem nodrošinātu “atbilstīgu un pilnīgu izvērtēšanu”.

Mazāk aizsargāta persona, kurai nepieciešams pienācīgs atbalsts un pietiekams laiks, piemēram, ir kāds, kuram ir trauma vai kurš apgalvo, ka ir piedzīvojis spīdzināšanu. Šādos gadījumos var būt nepieciešams laiks ārstnieciskā pamatojuma apkopošanai, lai persona varētu pierādīt savu neaizsargātību un/vai spīdzināšanas faktu. Vēl viens šāds situācijas

piemērs būtu sievietē, kura ir stāvoklī un kurai ir drīz ir jādzemdē, kura ir nesē dzemdējusi vai kurai grūtniecības laikā vai pēc dzemdībām ir radušās veselības problēmas. Šādos apstākļos personiskā saruna būtu jāatliek uz vēlāku laiku. Pastāv iespēja, ka personai, kura ir piedzīvojusi spīdzināšanu vai tikusi traumēta, būs nepieciešamas vairākas sarunas, pirms tā būs spējīga pilnībā aprakstīt savu pieredzi. Dažreiz šie fakti atklājas tikai pēc personiskās intervijas. Vēl viens piemērs būtu persona, kurai ir kognitīvie traucējumi. Lai šāda persona varētu īstenot savas tiesības, tai varētu būt nepieciešams papildu laiks pieteikuma iesniegšanai vai informācijas apkopošanai ⁽⁶³⁸⁾. Arī personai ar analfabētismu var būt zināmas grūtības, kuras iestādēm ir jāņem vērā. Tā, piemēram, CAT komiteja izskatīja lietu kādu par pieteikuma iesniedzēju ar analfabētismu, kura patvēruma pieteikums tika noraidīts nekonekventu paziņojumu dēļ. Komiteja uzsvēra, ka saskaņā ar sūdzības iesniedzēju “viņa paziņojumi bija nekonekventi neatbilstoša tulkojuma dēļ, ko viņš sava analfabētisma dēļ nespēja pārbaudīt” ⁽⁶³⁹⁾.

“Pienācīga atbalsta” jēdziens attiecināms uz visu procedūru. Šis princips ir jānodrošina, ja vēlākos procedūras posmos rodas šāda vajadzība, un šī iemesla dēļ procedūru nav nepieciešams sākt no jauna. 24. panta 4. punktā ir noteikts:

Pārstrādātās PPD 24. panta 4. punkts
Pieteikuma iesniedzēji, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas

Dalībvalstis nodrošina, ka vajadzība pēc īpašām procesuālām garantijām saskaņā ar šo direktīvu tiek apmierināta arī tad, ja tā tiek konstatēta vēlākā procedūras posmā, un šādā gadījumā procedūra nav noteikti jāpārņem no jauna.

Tas nozīmē, ka lēmējinstādei ir atkārtoti jāizvērtē jautājums par to, vai pieteikuma iesniedzējam ir nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas, pat ja sākotnēji tas nebija skaidrs. Piemēram, personiskās intervijas laikā pieteikuma iesniedzējs var demonstrēt vai atklāt, ka viņu ir traumējuši kādi pagātnes notikumi. Viņam varētu būt nepieciešams laiks ārstnieciskā pamatojuma iesniegšanai, lai noteiktu garīgo traucējumu raksturu un pakāpi, kā arī šādu grūtību dēļ pastāv iespēja, ka procedūru nāksies pielāgot ⁽⁶⁴⁰⁾.

7.3. Atbrīvošana no paātrinātām procedūrām un robežprocedūrām

Pārstrādātās PPD 30. apsvēruma: “Ja pieteikuma iesniedzējam, kam ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, nevar sniegt piemērotu atbalstu saistībā ar paātrinātām procedūrām vai robežprocedūrām, tad šāds pieteikuma iesniedzējs būtu jāatbrīvo no minētajām procedūrām.” Saskaņā ar 24. panta 3. punktu:

⁽⁶³⁸⁾ Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Apvienotā Karaliste) 2017. gada 27. jūlija spriedums lietā *AM (Afganistāna)/Secretary of State for the Home Department and Lord Chancellor*, (2017) EWCA Civ 1123, 23. punkts.

⁽⁶³⁹⁾ CAT komitejas 2012. gada 23. novembra lēmums, ziņojums Nr. 464/2011, *K.H./Dānija*, CAT/C/49/D/464/2011, 8.6. punkts (sk. arī 2.4., 5.4 un 8.8. punktu); Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE, Beļģija), 2015. gada 21. aprīļa spriedums lietā 143 740, 4.6. punkts.

⁽⁶⁴⁰⁾ Sk. arī 7.5.3. iedaļu.

Pārstrādātās PPD 24. panta 3. punkta otrā daļa Pieteikuma iesniedzēji, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas

Ja šādu pienācīgu atbalstu nevar sniegt saistībā ar 31. panta 8. punktā un 43. pantā minētajām procedūrām, jo īpaši tad, ja dalībvalstis uzskata, ka pieteikuma iesniedzējam spīdzināšanas, izvarošanas vai cita veida nopietnas psiholoģiskas, fiziskas vai seksuālas vardarbības dēļ ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, dalībvalstis nepiemēro vai pārtrauc piemērot 31. panta 8. punktu un 43. pantu. Ja pieteikuma iesniedzējiem, uz kuriem saskaņā ar šo daļu nevar attiecināt 31. panta 8. punktu un 43. pantu, dalībvalstis piemēro 46. panta 6. punktu, tās nodrošina vismaz 46. panta 7. punktā paredzētās garantijas.

Turklāt nepilngadīgo gadījumā pārstrādātās PPD 25. panta 6. punkts ierobežo apstākļus, kādos piemēro 31. panta 8. punktā minētās paātrinātās procedūras un robežprocedūras

Pārstrādātā PPD 25. panta 6. punkts Garantijas nepilngadīgajiem bez pavadības

Īstenojot šo direktīvu, dalībvalstīm vispirms jāņem vērā bērna intereses.

Ja dalībvalstis patvēruma procedūras laikā personu identificē kā nepilngadīgo bez pavadības, tās var:

a) piemērot vai turpināt piemērot 31. panta 8. punktu tikai tad, ja:

i) pieteikuma iesniedzējs nāk no valsts, kura atbilst kritērijiem, lai to uzskatītu par drošu izcelsmes valsti šīs direktīvas nozīmē; vai

ii) pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis turpmāku starptautiskās aizsardzības pieteikumu, kas nav nepieņemams saskaņā ar 40. panta 5. punktu; vai

iii) nopietnu iemeslu dēļ var uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs dalībvalstī apdraud valsts drošību vai sabiedrisko kārtību, vai pieteikuma iesniedzējs saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir bijis izraidīts no valsts nopietnu sabiedriskās drošības vai sabiedriskās kārtības apsvērumu dēļ;

b) piemērot vai turpināt piemērot 43. pantu saskaņā ar Direktīvas 2013/33/ES 8. līdz 11. pantu tikai tad, ja:

i) pieteikuma iesniedzējs nāk no valsts, kura atbilst kritērijiem, lai to uzskatītu par drošu izcelsmes valsti šīs direktīvas nozīmē; vai

ii) pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis turpmāku pieteikumu; vai

iii) nopietnu iemeslu dēļ var uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs dalībvalstī apdraud valsts drošību vai sabiedrisko kārtību, vai pieteikuma iesniedzējs saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir bijis izraidīts no valsts nopietnu sabiedriskās drošības vai sabiedriskās kārtības apsvērumu dēļ;

iv) ir pamatots iemesls uzskatīt, ka valsts, kas nav dalībvalsts, pieteikuma iesniedzējam ir droša trešā valsts saskaņā ar 38. pantu; vai

v) pieteikuma iesniedzējs ir maldinājis iestādes, iesniedzot viltotus dokumentus; vai

vi) pieteikuma iesniedzējs ļaunprātīgi ir iznīcinājis vai izmetis personu apliecinošu vai ceļošanas dokumentu, kas būtu palīdzējis noteikt viņa identitāti vai valstspiederību.

Šā apakšpunkta v) un vi) punktu dalībvalstis var piemērot tikai atsevišķos gadījumos, ja ir nopietns pamats uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs cenšas slēpt būtiskus elementus, kuru dēļ varētu pieņemt viņam nelabvēlīgu lēmumu, un ar noteikumu, ka pieteikuma iesniedzējam – ņemot vērā nepilngadīgo bez pavadības īpašās procesuālās vajadzības – ir dotas visas iespējas pamatoti izklāstīt v) un vi) punktā minēto darbību iemeslus, tostarp konsultējoties ar savu pārstāvi;

Nepastāv īpašas EST vadlīnijas par paātrinātu procedūru un/vai robežprocedūru nepiemērošanu mazāk aizsargātajiem pieteikumu iesniedzējiem.

Pirejas Administratīvā apelācijas tiesa Grieķijā ir iesniegusi vienu piemēru, kurā dalībvalsts tiesa ir piemērojusi šos noteikumus. Tiesa atcēla Apelācijas komitejas lēmumu, ar kuru tika apstiprināts pieteikuma iesniedzēja mazāk aizsargātas personas statuss, taču šai komitejai nebija izdevies pareizi izvērtēt procesuālās prasības, kas izrietēja no viņa statusa, kas nozīmēja arī uz robežas īstenotās procedūras nepiemērošanu ⁽⁶⁴¹⁾.

Ja Beļģijā iestādes, kas atbildīgas par patvēruma lietām, lemj, ka pieteikuma iesniedzējam ir īpašas procesuālās vajadzības – jo īpaši spīdzināšanas, izvarošanas vai citu psiholoģiskās, fiziskās vai seksuālās vardarbības veidu gadījumā –, kas nav savietojamas ar paātrinātās procedūrām vai uz robežas īstenotām procedūrām, tās šo procedūru nepiemēro vai to neturpina piemērot ⁽⁶⁴²⁾. Līdzīgā veidā Horvātijas tiesību akti nepieļauj paātrināto procedūru vai robežprocedūru piemērošanu “pieteikuma iesniedzējiem, kuriem ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, īpaši spīdzināšanas, izvarošanas vai citu nopietnas psiholoģiskas, fiziskas vai seksuālas vardarbības upuriem, ja nav iespējams nodrošināt atbilstošu atbalstu” ⁽⁶⁴³⁾. Francijā, ja iestādes, kas atbild par patvēruma lietām, pieņem, ka pieteikuma iesniedzējs ir kļuvis par nopietnas vardarbības upuri vai ir nepilngadīga persona, un viņam ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, kas nav savietojamas ar paātrināto procedūru, pieteikšanās var tikt iesniegta saskaņā ar standarta procedūru ⁽⁶⁴⁴⁾. Nīderlandē noteiktām neaizsargāto personu grupām robežprocedūra netiek piemērota ⁽⁶⁴⁵⁾.

7.4. Prioritāšu noteikšana

Prioritāšu noteikšana pieteikuma izskatīšanā ir aplūkota pārstrādātās PPD 31. panta 7. punktā.

⁽⁶⁴¹⁾ Pirejas Administratīvā apelāciju tiesa, 2018. gada 10. maija lēmums, DEFPIR 231/2018 (kopsavilkums angļu valodā).

⁽⁶⁴²⁾ Beļģija, 1980. gada 15. decembra likums par ārvalstnieku iecelšanu, uzturēšanos, ilgtermiņa uzturēšanos un izraidīšanu (2020. gada 28. augusta versija), 48/9. panta 5. punkts.

⁽⁶⁴³⁾ Horvātija, Likums par starptautisku un pagaidu aizsardzību (grozīts 2018. gada 1. janvārī), 15. panta 3. punkts.

⁽⁶⁴⁴⁾ Francija, CESEDA, (121. zemsv. piez. tekstā iepriekš), L.723-3. pants.

⁽⁶⁴⁵⁾ Sk. Nīderlandes Ārvalstnieku dekrēts, 3.108., 3.109b(7). un 5.1a(3). panti; apkārtraksts ārvalstniekiem, A1/7.3. punkts.

Pārstrādātās PPD 31. panta 7. punkts Izskatīšanas procedūra

Dalībvalstis var noteikt prioritātes starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanai saskaņā ar pamatprincipiem un garantijām, kas noteiktas II nodaļā, jo īpaši:

- a) ja pieteikums šķiet pienācīgi pamatots;
- b) ja pieteikuma iesniedzējs ir neaizsargāts [pārstrādātās UND] 22. panta nozīmē vai viņam ir nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas, jo īpaši nepilngadīgajiem bez pavadības.

Tādējādi saskaņā ar pārstrādātās PPD 31. panta 7. punkta b) apakšpunktu dalībvalstis var par prioritāti noteikt mazāk aizsargātu pieteikuma iesniedzēju pieteikumus pārstrādātās UND 22. panta izpratnē, lasīt kopā ar pārstrādātās UND 21. pantu ⁽⁶⁴⁶⁾. Turklāt dalībvalstis var noteikt prioritāti to pieteikumu iesniedzēju pieteikumiem, kuriem saskaņā ar pārstrādāto PPD ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas. Saskaņā ar pārstrādātās PPD 25. panta 6. punktu bērna interesēm ir jābūt dalībvalstu galvenajam apsvērumam, izvērtējot prioritātes noteikšanu pieteikumam, ko iesniedzis nepilngadīgais bez pavadības ⁽⁶⁴⁷⁾.

7.5. Citas procesuālās garantijas

Kā norādīts 7.2. iedaļā, pārstrādātās PPD 24. panta 3. punkts nosaka, ka, ja pieteikuma iesniedzējiem ir vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, viņi saņem “pienācīgu atbalstu”. Šis jēdziens ietver vairākus aspektus, kā noteikts sadaļās tālāk.

7.5.1. Konsultēšanās ar ekspertiem

Lai nodrošinātu, ka “atbildīgās iestādes lēmumi par starptautiskās aizsardzības pieteikumiem tiek pieņemti pēc atbilstīgas izskatīšanas”, pārstrādātās PPD 10. panta 3. punktā noteiktas vairākas prasības, kas padziļinātāk izklāstītas a)–d) apakšpunktā, d) apakšpunkta citāts sniegts tālāk. Dalībvalstīm jānodrošina, ka:

Pārstrādātās PPD 10. panta 3. punkta d) apakšpunkts Pieteikumu izskatīšanas prasības

d) darbiniekiem, kas izskata pieteikumus un pieņem lēmumus, ir iespēja vajadzības gadījumā konsultēties ar ekspertiem par konkrētiem jautājumiem, piemēram, par medicīnu, kultūru, reliģiju, ar bērniem saistītiem jautājumiem vai dzimumu jautājumiem.

Pieteikuma iesniedzēji drīkst iesniegt ekspertu pierādījumus un materiālus no izcelsmes valsts, lai papildinātu savu pieteikumu, taču šajā nosacījumā ir īpaši atzīmēts, ka arī atbildīgās

⁽⁶⁴⁶⁾ Plašāku informāciju sk. 3.1. iedaļā.

⁽⁶⁴⁷⁾ Plašāku informāciju sk. 7.5.6. iedaļā.

iestādes var konsultēties ar ekspertiem ⁽⁶⁴⁸⁾. Piemērs situācijām, kurās var konsultēties ar ekspertiem, ietver medicīniskas konsultācijas, lai izmeklētu un dokumentētu apgalvojumus par spīdzināšanu vai citu būtisku fiziskajai vai garīgajai veselībai nodarītu kaitējumu.

Dažas dalībvalstis ir ieviesušas tiesību aktus, kuri nosaka, ka atbildīgajai iestādei ir jāievāc pierādījumi. Piemēram, Vācijas Patvēruma likums nosaka, ka atbildīgajai iestādei ir “jāprecizē lietas fakti un jāapkopo vajadzīgie pierādījumi” ⁽⁶⁴⁹⁾. Tas ietver medicīniskā ekspertu pierādījumu izmantošanu gadījumos, kad pieteikuma iesniedzēji paši nav spējīgi iesniegt pietiekamus pierādījumus.

7.5.2. Informācija

Pārstrādātās PPD 12. pants attiecas uz pieteikuma iesniedzējiem nodrošinātajām garantijām. Saskaņā ar 12. panta 1.punktu visiem pieteikuma iesniedzējiem ir tiesības:

tikt informētiem valodā, ko viņi saprot vai ko ir pamats uzskatīt par viņiem saprotamu, par procedūru, kas jāievēro, un par viņu tiesībām un pienākumiem procedūras laikā, un iespējamām sekām, ja tie nepilda savus pienākumus un nesadarbojas ar iestādēm (..);

(..) iesniedzot savu lietu kompetentajām iestādēm saņemt tulka pakalpojumus, kad vien tas nepieciešams (..);

(..) sazināties ar *UNHCR* vai ar jebkuru citu organizāciju, kas sniedz juridiskus padomus vai citas konsultācijas pieteikuma iesniedzējiem (..);

(..)

(..) saņemt savlaicīgu paziņojumu par atbildīgās iestādes lēmumu par viņu pieteikumu (..);

(..) tikt informētiem par atbildīgās iestādes lēmumu valodā, ko viņi saprot vai ko ir pamats uzskatīt par viņiem saprotamu, ja viņiem nepalīdz vai viņus nepārstāv juridiskais konsultants vai cits padomdevējs.

Var būt nepieciešams regulēt veidu, kādā mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem tiek sniegta informācija, kā arī var būt nepieciešams pielāgot laikposmu, kurā jāiesniedz pieprasītā informācija. Piemēram, gadījumā, ja mazāk aizsargātam pieteikuma iesniedzējam ir kognitīvie traucējumi, informāciju var nākties skaidrot citā veidā, vai, ja pieteikuma iesniedzējam ir dzirdes traucējumi, var nākties piesaistīt surdotulku.

7.5.3. Personiskā intervija

Pārstrādātajā PPD ir vairāki noteikumi par personisko interviju, kas ir sevišķi svarīga mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem, kuriem nepieciešams “pienācīgs atbalsts” ⁽⁶⁵⁰⁾.

⁽⁶⁴⁸⁾ Papildu informāciju par standartiem ekspertu pierādījumu izvērtēšanā, sk. *EASO, Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 4.7.1. iedaļu.

⁽⁶⁴⁹⁾ Vācija, Patvēruma likums (2008. gads, grozīts 2016. gada martā), 24. iedaļas 1. punkts.

⁽⁶⁵⁰⁾ 7.5.7. iedaļā ir aplūkoti konkrēti jautājumi saistībā ar personisko interviju ar nepilngadīgajiem.

Pārstrādātās PPD 4. panta 3. punkts nosaka, ka “dalībvalstis nodrošina, lai (..) atbildīgās iestādes darbinieki būtu pienācīgi apmācīti” un lai personas, kas intervē pieteikuma iesniedzējus, saskaņā ar pārstrādāto PPD “vispārīgi pārzina arī problēmas, kas varētu negatīvi ietekmēt pieteikuma iesniedzēju spēju sniegt interviju – piemēram, pazīmes, ka pieteikuma iesniedzējs agrāk varētu būt bijis pakļauts spīdzināšanai”.

Pārstrādātās PPD 14. panta 1. punktā ir noteikts, ka, “pirms atbildīgā iestāde pieņem lēmumu, pieteikuma iesniedzējam dod iespēju tikt personiski intervētam”. Taču saskaņā ar 14. panta 2. punktu:

Pārstrādātās PPD 14. panta 2. punkts Personiskā intervija

Personisko interviju par pieteikuma būtību var neveikt, ja:

(..)

a) atbildīgā iestāde uzskata, ka pieteikuma iesniedzēja stāvoklis nav piemērots tam, lai viņu intervētu, vai viņu nav iespējams intervēt sakarā ar pastāvīgiem apstākļiem, ko viņš nekontrolē. Šābu gadījumā atbildīgā iestāde konsultējas ar medicīnas speciālistu, lai noteiktu, vai stāvoklis, kas padara pieteikuma iesniedzēju par nepiemērotu intervijas sniegšanai vai nespējīgu sniegt interviju, ir īslaicīgs vai ilgstošs.

Ja pieteikuma iesniedzējs, kuram ir nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas, tiek atzīts par nepiemērotu vai nespējīgu sniegt interviju, būtu jāveic pamatota procedūras pielāgošana, lai nodrošinātu tālāku informācijas iesniegšanu alternatīvā veidā. Turklāt, ja pieteikuma iesniedzējs nav ieradies uz personisko interviju, nosakot, vai viņam bija “svarīgi neierašanās iemesli”, kas minēti pārstrādātās PPD 14. panta 5. punktā, būtu jāņem vērā mazāk aizsargāta pieteikuma iesniedzēja personīgie apstākļi.

Pārstrādātās PPD 15. pantā izklāstītas personiskās intervijas prasības. Šīs prasības attiecas uz visiem pieteikuma iesniedzējiem. Pieteikuma iesniedzējiem, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, var būt nepieciešams papildu atbalsts. Dalībvalstīm jāveic atbilstošas darbības, lai radītu tādus apstākļus, kuros pieteikuma iesniedzēji personiskās intervijas laikā visaptverošā veidā var pamatot savu pieteikumu.

Pārstrādātās PPD 15. pants Prasības attiecībā uz personisko interviju

1. Personiskā intervija parasti notiek bez ģimenes locekļu klātbūtnes, ja vien atbildīgā iestāde neuzskata, ka atbilstīgai izskatīšanai ir nepieciešama citu ģimenes locekļu klātbūtne.
2. Personiskā intervija notiek apstākļos, kas nodrošina atbilstīgu konfidencialitāti.
3. Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka personiskās intervijas tiek veiktas tādos apstākļos, kas ļauj pieteikuma iesniedzējiem sniegt vispusīgu savu pieteikumu pamatojumu. Šajā aspektā dalībvalstis:

- a) nodrošina, ka persona, kas veic interviju, ir kompetenta, lai ņemtu vērā personiskos un vispārējos apstākļus, kas saistīti ar pieteikumu, tostarp pieteikuma iesniedzēja kultūras izcelsmi, dzimumu, seksuālo orientāciju, dzimumidentitāti vai neaizsargātību;
- b) ja vien iespējams, nodrošina, ka pieteikuma iesniedzēju intervē tā paša dzimuma persona, ja pieteikuma iesniedzējs to pieprasa, ja vien atbildīgajai iestādei ir pamats uzskatīt, ka šāda pieprasījuma iemesli nav saistīti ar grūtībām, kuru dēļ pieteikuma iesniedzējs nevarētu saprotami izklāstīt sava pieteikuma iemeslus;
- c) izvēlas tulku, kas spēj nodrošināt atbilstīgu saziņu starp pieteikuma iesniedzēju un personu, kas veic interviju. Saziņa notiek valodā, kurai priekšroku dod pieteikuma iesniedzējs, ja vien nepastāv kāda cita valoda, kuru viņš saprot un kurā viņš ir spējīgs skaidri sazināties. Ja vien iespējams, dalībvalstis nodrošina tā paša dzimuma tulku, ja pieteikuma iesniedzējs to pieprasa, ja vien atbildīgajai iestādei ir pamats uzskatīt, ka šāda pieprasījuma iemesli nav saistīti ar grūtībām, kuru dēļ pieteikuma iesniedzējs nevarētu saprotami izklāstīt sava pieteikuma iemeslus;
- d) nodrošina, ka persona, kas veic interviju par starptautiskās aizsardzības pieteikuma būtību, nav militārajā vai tiesībaizsardzības formas tērpā;
- e) nodrošina, ka intervijas ar nepilngadīgajiem notiek bērniem piemērotā veidā.
4. Dalībvalstis var paredzēt noteikumus par trešo personu klātbūtni personiskajā intervijā.

Tāpat šajā jautājumā būtiski ir divi pārstrādātās PPD apsvērumi:

Pārstrādātās PPD 16. apsvērums

Ir būtiski, ka attiecībā uz visiem starptautiskās aizsardzības pieteikumiem lēmumus pieņem, pamatojoties uz faktiem, un ka pirmajā instancē tos pieņem iestādes, kuru darbiniekiem ir piemērotas zināšanas vai sniegta vajadzīgā apmācība starptautiskās aizsardzības jomā.

Pārstrādātās PPD 32. apsvērums

Lai pēc būtības nodrošinātu vienlīdzību starp pieteikuma iesniedzējām sievietēm un pieteikuma iesniedzējiem vīriešiem, veicot pārbaudes, būtu jāņem vērā dzimumu atšķirības. Jo īpaši personiskas intervijas būtu jāorganizē tā, lai gan sievietes, gan vīrieši varētu runāt par savu pieredzi saistībā ar vajāšanu dzimuma dēļ. (..)

Turpinājumā ir sniegti piemēri tam, kā personiskās intervijas laikā ir jāsniedz “pienācīgs atbalsts” neaizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem un kā šis atbalsts ir saistīts ar atbilstošiem pārstrādātās PPD noteikumiem.

- Intervijas laikā telpā nevajadzētu atrasties bērnam, izņemot, ja viņš ir mazulis, kura māte apgalvo, ka ir pieredzējusi spīdzināšanu, izvarošanu vai citas psiholoģiskās, fiziskās vai seksuālās vardarbības formas, jo šādos apstākļos sieviete nespēs brīvi runāt par savu pieredzi (15. panta 1. punkts).
- Grūtniecības gadījumā pastāv iespēja, ka citi ģimenes locekļi par grūtniecību nezina. Tāpēc ir jāievēro konfidencialitātes princips (15. panta 2. punkts).
- Sieviete, kura apgalvo, ka ir tikusi izvarota vai pakļauta cita veida seksuālai vardarbībai, ja viņa to pieprasa, būt jāintervē sievietei un arī sarunu būtu jātulko tulcei (15. panta 3. punkta b) un c) apakšpunkts).
- Meiteni, kas apgalvo, ka varētu tikt pakļauta sieviešu dzimumorgānu kropļošanai, ja viņa to pieprasa, būtu jāintervē, bez vecāku klātbūtnes, un, ja tas ir iespējams, intervija būtu jāveic sievietei un tā būtu jātulko tulcei (15. panta 1. punkts un 3. punkta b) un c) apakšpunkts).
- Personai, kurai ir dzirdes vai runas traucējumi, būtu jānodrošina pieteikuma iesniedzēja vajadzībām atbilstošs tulks (15. panta 3. punkta c) apakšpunkts).
- Darbiniekiem, kuri intervē cilvēkus ar traumām, ir jābūt atbilstošām zināšanām par to, kādas ir traumu sekas un kādas ir traumētu cilvēku spējas aprakstīt pieredzētos notikumus vai to detaļas (16. apsvēruma, 4. panta 3. punkts, 10. panta 3. punkta c) apakšpunkts un 15. panta 3. punkta a) apakšpunkts).
- Personai, kurai ir dzirdes vai neiropsihiski traucējumi, var būt nepieciešama ilgāka personiskā intervija (15. panta 3. punkts).
- Personu, kura ir tikusi spīdzināta, traumēta vai bijusi cilvēku tirdzniecības upuris, var būt nepieciešams intervēt vairākkārt, lai tā spētu aprakstīt savu pieredzi (16. apsvēruma, 4. panta 3. punkts, 10. panta 3. punkta c) apakšpunkts un 15. panta 3. punkts).

7.5.4. Apsvērumi, kas saistīti ar aizdomām par spīdzināšanu vai citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem

Pārstrādātās PPD 31. apsvēruma tiešā veidā atsaucas uz Stambulas protokolu ⁽⁶⁵¹⁾, tādējādi nepārprotami uzsverot, cik nozīmīga ir šī starpdisciplinārā rokasgrāmata. Tomēr apsvēruma formulējums nosaka, ka dalībvalstīm ir jāpieņem lēmums par to, kā identificēt un dokumentēt spīdzināšanas vai vardarbīgas rīcības pazīmes.

Pārstrādātās PPD 31. apsvēruma

Valstu pasākumi, veicot spīdzināšanas vai citu smagas fiziskas vai psiholoģiskas vardarbības, tostarp seksuālas vardarbības, simptomu un pazīmju identificēšanu un dokumentēšanu saistībā ar šajā direktīvā minētajām procedūrām, *inter alia* var būt balstīti uz Rokasgrāmatu par spīdzināšanas un citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas izmeklēšanu un dokumentēšanu (Stambulas protokols).

Pārstrādātās PPD 18. pants.

⁽⁶⁵¹⁾ Stambulas protokols, turpat (68. zems. piez. tekstā iepriekš).

Pārstrādātās PPD 18. panta 1. punkta pirmā daļa Medicīniskā pārbaude

(..) dalībvalstis ar pieteikuma iesniedzēja piekrišanu organizē pieteikuma iesniedzēja medicīnisko pārbaudi attiecībā uz pazīmēm, kas varētu norādīt uz agrāk veiktu vajāšanu vai nodarītu smagu kaitējumu. Dalībvalstis var arī paredzēt, ka pieteikuma iesniedzējs pats organizē šādu medicīnisko pārbaudi.

Šī prasība attiecas uz vispārīgu starptautiskās aizsardzības izvērtējumu un tai nav tiešas saistības ar pieteikuma iesniedzēja īpašo procesuālo garantiju vajadzībām. Tomēr medicīniskā pārbaude, kas veikta saskaņā ar pārstrādātās PPD 18. panta 1. punktu, vai tās pašas direktīvas 10. panta 3. punkta d) apakšpunktā minētā medicīnas eksperta konsultācija var sniegt tādas medicīniskās pārbaudes pierādījumus, kas var pamatot pieteikuma iesniedzēja vajadzību pēc īpašām procesuālām garantijām.

ECT judikatūra ⁽⁶⁵²⁾, kas radīja precedentu, liecina, ka atsevišķi medicīniskās ekspertīzes rezultāti, kurus iesnieguši pieteikuma iesniedzēji, var paši par sevi radīt pamatu pieņēmumam par sliktu attieksmi, kas ir pretrunā ECTK 3. pantam, un šajā kontekstā to ir nepieciešams uzsvērt. Pat tādos gadījumos, kad slēdzienu parakstīja eksperts, kurš nav specializējies spīdzināšanā radītu ievainojumu izvērtēšanā, ECT nolēma, ka šī izvērtējuma rezultāti “sniedz iestādēm diezgan spēcīgu pamatu uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzēja rētas un ievainojumi ir radušies sliktas izturēšanās vai spīdzināšanas rezultātā” ⁽⁶⁵³⁾. Tiesa nolēma, ka lēmējinstādei ir “jākliecinā jebkādas šaubas par šādu ievainojumu cēloni”. Tālāk tā noteica, ka “dalībvalstij ir pienākums noskaidrot visus būtiskos faktus, it īpaši apstākļus, kuri pārliecinoši norāda, ka pieteikuma iesniedzēja ievainojumi ir radušies spīdzināšanas rezultātā” ⁽⁶⁵⁴⁾.

CAT komiteja konstatēja, ka lēmējinstācēm ir jāveic rūpīga iespējamās spīdzināšanas pārbaude. Analogiski šādus lēmumus var piemērot procesuālo garantiju kontekstā, taču ir jāņem vērā, ka CAT lēmumi nav Savienības tiesību akti.

CAT komiteja secināja, ka, lai iestādes varētu veikt objektīvu spīdzināšanas fakta izvērtējumu, sūdzības iesniedzēja pieprasītā medicīniskā pārbaude pārciestās spīdzināšanas pierādīšanai būtu jāveic neatkarīgi no iestādes secinājumiem par sniegtās liecības ticamību ⁽⁶⁵⁵⁾. Līdzīgu principu var piemērot gadījumos, kad pieteikuma iesniedzējs apgalvo, ka pagātnē piedzīvotās sliktās izturēšanās dēļ tam nepieciešama konkrēta procesuālā aizsardzība.

Citā lēmumā CAT komiteja secināja:

Lai gan pieteikuma iesniedzējs ir tas, kuram jāiesniedz *prima facie* lieta patvēruma pieprasīšanai, dalībvalsts netiek atbrīvota no pienākuma iesaistīties, lai noteiktu, vai atgriešanas gadījumā sūdzības iesniedzējs tiks pakļauts spīdzināšanas riskam. Izvērtējot šos apstākļus, komiteja uzskata, ka sūdzības iesniedzējs dalībvalsts iestādēm iesniedza [pietiekami daudz pierādījumu] spīdzināšanas fakta pamatošanai, tostarp

⁽⁶⁵²⁾ ECT 2013. gada 19. septembra spriedums lietā *R.J./Francija*, Nr. 10466/11 un 2010. gada 9. jūnija spriedums lietā *RC/Zviedrija*, turpat.

⁽⁶⁵³⁾ ECT (VP), 2010. gads, *RC/Zviedrija*, turpat (650. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 53. punkts.

⁽⁶⁵⁴⁾ Turpat.

⁽⁶⁵⁵⁾ CAT komitejas 2017. gada 28. aprīļa lēmums, ziņojums Nr. 602/2014, *SSB/Dānija*, CAT/C/60/D/602/2014, 8.7. punkts.

divus medicīniskos izrakstus, lai tās varētu pieprasīt tālāku izmeklēšanu, citu starpā veicot īpašas medicīniskās pārbaudes ⁽⁶⁵⁶⁾.

Tālāk savā lēmumā CAT komiteja secināja, ka trīs medicīniskie izraksti apliecināja sūdzības iesniedzēja nestabilo garīgās veselības stāvokli, kas saistīts ar viņa pagātnes pieredzi. Psihiatriskā dienesta izsniegto medicīniskās ekspertīzes ziņojumu sakarā komiteja norādīja, ka tajos terorisms vai spīdzināšana ir minēti kā iespējamie sūdzības iesniedzējam konstatētā posttraumatiskā stresa sindroma cēloņi. Komitejas ieskatos atbildīgajām iestādēm bija jāpievērš uzmanība šiem elementiem un tie uzskatāmi par pietiekamu pamatu tālākai iespējamā riska rūpīgai izvērtēšanai ⁽⁶⁵⁷⁾

Rezumējot iepriekš minēto, lēmējinstīcijām būtu jāpārbauda aizdomas par neaizsargātām personām nodarītu būtisku kaitējumu vai vajāšanu, lai ne tikai apmierinātu pieteikuma iesniedzēja procesuālo garantiju vajadzības, bet arī veiktu pienācīgu pieteikuma izvērtēšanu. Lietās, kurās sniegti apgalvojumi par ļoti vardarbīgu izturēšanos, lēmējinstīcijām nevajadzētu pieņemt lēmumus, pirms veikta nepieciešamā izmeklēšana, piemēram, tās var pagarināt termiņu, lai būtu iespējams veikt rūpīgāku medicīnisko pārbaudi. Tādēļ ir jāapzinās un jāpārbauda ar šādiem faktiem saistītas pagātnes pieredzes, pirms personiskās intervijas veikšanas, intervijas laikā, kā arī izvērtējot pieteikumu pēc būtības.

7.5.5. Apsvērumi, kas saistīti ar seksuālo orientāciju un dzimtes identitāti

Saskaņā ar pārstrādātās PPD 29. apsvērumu “Dažiem pieteikuma iesniedzējiem var būt nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas (..) viņu (..) seksuālās orientācijas [un/vai] dzimumidentitātes (..) dēļ”. Citos gadījumos, kad pieteikuma iesniedzējs uzskata ka vajāšanas vai būtiska kaitējuma risks pastāv viņa seksuālās orientācijas un/vai dzimtes identitātes dēļ, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka personiskā intervija notiek apstākļos, kuros pieteikuma iesniedzējs var sniegt “vispusīgu savu pieteikuma pamatojumu” (15. panta 3. punkts). Konkrētāk – dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka “persona, kas veic interviju, ir kompetenta, lai ņemtu vērā [pieteikuma apstākļus], tostarp pieteikuma iesniedzēja (..) seksuālo orientāciju, dzimumidentitāti vai neaizsargātību” (15. panta 3. punkta a) apakšpunkts). Šādos gadījumos, piemēram, jāņem vērā, ka seksuālā orientācija un dzimtes identitāte var būt intīms un privāts jautājums, par kuru ir grūti runāt atklāti.

Lietā *A, B un C* EST skaidri norādīja, ka starptautiskās aizsardzības pieteikumu nedrīkst izvērtēt, balstoties tikai uz stereotipiskiem priekšstatiem, jo šāda pieeja “neļauj šīm iestādēm ņemt vērā attiecīgā patvēruma meklētāja individuālo un personisko situāciju” ⁽⁶⁵⁸⁾. Tāpat tiesa nolēma, ka:

lai gan valsts iestādes var attiecīgā gadījumā veikt iztaujāšanu, lai novērtētu faktus un apstākļus attiecībā uz patvēruma meklētāja apgalvoto dzimumorientāciju, iztaujāšana par šī pieteikuma iesniedzēja seksuālo darbību detaļām ir pretrunā Hartā garantētajām pamattiesībām un tostarp tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, kas ir noteiktas tās 7. pantā ⁽⁶⁵⁹⁾.

⁽⁶⁵⁶⁾ CAT komiteja, 2012. gads, *K.H./Dānija*, turpat (637. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 8.8. punkts.

⁽⁶⁵⁷⁾ CAT komitejas 2021. gada 1. jūnija lēmums, ziņojums Nr. 396/2009, *Gbadjavi/Šveice*, CAT/C/48/D/396/2009, 7.8. punkts.

⁽⁶⁵⁸⁾ EST (VP), 2014. gads, *A, B un C*, turpat (31. zemsv. piezīme tekstā iepriekš), 62. punkts.

⁽⁶⁵⁹⁾ Turpat, 64. punkts.

Attiecībā uz iespēju valsts iestādēm piekrist, ka “pieteikuma iesniedzējs sniedz tādas pierādījumus kā savu intīmo darbību video ieraksti”, tiesa uzsvēra, ka “papildus tam, ka šādiem elementiem var nebūt pierādījuma vērtības, tie pēc sava rakstura kaitē cilvēka cieņai, kuras ievērošana ir nodrošināta Hartas 1. pantā” ⁽⁶⁶⁰⁾.

Arī lietā *F EST* lēma, ka tāda psiholoģiskā ekspertīze kā pamatlietā, kuras mērķis, pamatojoties uz projektīviem personas testiem, ir atspoguļot pieteikuma iesniedzēja seksuālo orientāciju, ir aizliegta ⁽⁶⁶¹⁾. Tiesa uzsvēra, ka “tāda ekspertīze (..) var tikt atzīta par piemērotu vienīgi tad, ja tā ir balstīta uz metodēm un principiem, kas starptautiskās zinātniskās sabiedrības atzīto normu ziņā ir pietiekami uzticami” ⁽⁶⁶²⁾.

7.5.6. Īpašas procesuālās garantijas nepilngadīgajiem un nepilngadīgajiem bez pavadības

Pārstrādātajā PPD ir noteiktas īpašas procesuālās garantijas, kas attiecas uz nepilngadīgajiem un nepilngadīgajiem bez pavadības, it īpaši pārstrādātās PPD 25. pantā par garantijām nepilngadīgajiem bez pavadības ⁽⁶⁶³⁾.

Informācija par medicīniskajām pārbaudēm, kas atbilstoši pārstrādātās PPD 25. panta 5. punktam tiek veiktas pilngadīgā bez pavadības vecuma noteikšanai ir pieejama 3. daļā, par pieteikumu iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas vai procesuālo garantiju vajadzībām, it īpaši 3.4.2. iedaļu par vecuma noteikšanu Sk. Arī 7.4. iedaļu par nepilngadīgo bez pavadības pieteikuma izvērtēšanu prioritārā kārtā un ņemiet vērā iespēju konsultēties ar ekspertu bērnu jomā (īsumā pieminēta 7.5.1. iedaļā). Informāciju par pārsūdzības procedūru sk. 8.4.2. iedaļā.

Bērna interesēm vajadzētu būt valsts pārvaldes iestāžu ⁶⁶⁴ galvenajam apsvērumam. Saskaņā ar preambulas 33. apsvērumu:

Pārstrādātās PPD 33. apsvēruma

Dalībvalstu galvenajam apsvērumam, piemērojot šo direktīvu, vajadzētu būt bērnu interesēm, saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartu (Harta) un Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gada Konvenciju par bērna tiesībām. Izvērtējot bērna intereses, dalībvalstīm jo īpaši būtu pienācīgi jāņem vērā nepilngadīga bērna labklājība un sociālā attīstība, tostarp viņa priekšvēsture ⁽⁶⁶⁵⁾.

Saskaņā ar pārstrādātās PPD 7. panta 3. un 5. punktu:

⁽⁶⁶⁰⁾ Turpat, 65. punkts.

⁽⁶⁶¹⁾ EST, 2018. gads, *F/Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, turpat (147. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 71. punkts. Sīkāku informāciju skatīt 6.2.3. iedaļā tālāk.

⁽⁶⁶²⁾ Turpat, 58. punkts. Minētā ekspertīze ir plašāk aprakstīta 22. punktā.

⁽⁶⁶³⁾ “Nepilngadīgais” ir trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kas jaunāks par 18 gadiem (pārstrādātās PPD 2. panta l) punkts). “Nepilngadīgais bez pavadības” ir nepilngadīgais, kas ieradies dalībvalstu teritorijā bez tādu pieaugušo pavadības, kuri ir par viņu atbildīgi saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, kamēr šāda persona nav par viņu uzņēmusies aizgādību; tas ietver nepilngadīgo, kas ir palicis bez pavadības pēc ierašanās dalībvalstīs.” (pārstrādātās KD 2. panta l) punkts un pārstrādātās PPD 2. panta m) punkts). Pārstrādātajā UND iekļautās definīcijas “nepilngadīgais” un “nepilngadīgais bez pavadības” sk. 3.1. iedaļā iepriekš.

⁽⁶⁶⁴⁾ Plašākai informācijai par jēdzienu “bērna intereses” sk. 2.4. iedaļu.

⁽⁶⁶⁵⁾ Skat arī pārstrādātās PPD 25. panta 6. punktu un EASO, *Praktiskas norādes attiecībā uz bērna interesēm patvēruma sniegšanas procedūrās*, 2019. gads.

Article 7(3) and 7(5) APD (recast)
Pieteikumi, kas iesniegti apgādājamo vai nepilngadīgo vārdā

3. Dalībvalstis nodrošina, ka nepilngadīgajam ir tiesības sagatavot starptautiskās aizsardzības pieteikumu vai nu savā vārdā, ja viņam ir tiesībspēja un rīcībspēja rīkoties procedūrās saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem, vai arī ar savu vecāku vai citu pieaugušo ģimenes locekļu starpniecību, vai ar tāda pieaugušā starpniecību, kas ir par viņu atbildīgs saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, vai arī ar pārstāvja starpniecību.

5. Dalībvalstis valsts tiesību aktos var noteikt:

- a) gadījumus, kad nepilngadīgais var sagatavot pieteikumu savā vārdā;
- b) gadījumus, kad nepilngadīgā bez pavadības pieteikums jāiesniedz pārstāvim, kā paredzēts 25. panta 1. punkta a) apakšpunktā;

(..)

Nepilngadīgajam bez pavadības ir tiesības uz ieceltu pārstāvi. Saskaņā ar pārstrādātās PPD 25. panta 1. un 2. punktu

Pārstrādātās PPD 25. panta 1. un 2. punkts
Garantijas nepilngadīgajiem bez pavadības

1. (..) dalībvalstis:

a) cik ātri vien iespējams veic pasākumus, lai nodrošinātu, ka pārstāvis pārstāv un sniedz palīdzību nepilngadīgajam bez pavadības, lai dotu viņam iespēju izmantot tiesības un ievērot pienākumus, kas paredzēti šajā direktīvā. Nepilngadīgo bez pavadības nekavējoties informē par pārstāvja iecelšanu. Pārstāvis savus pienākumus veic saskaņā ar bērna interesēm, un šajā nolūkā viņam ir vajadzīgās zināšanas un pieredze. Persona, kas darbojas kā pārstāvis, tiek mainīta tikai tad, kad tas ir nepieciešams. Organizācijas vai personas, kuru intereses ir konfliktā vai varētu būt konfliktā ar nepilngadīgā bez pavadības interesēm, nav tiesīgas kļūt par pārstāvjiem. Pārstāvis var arī būt pārstāvis, kas minēts Direktīvā 2013/33/ES;

b) nodrošina, ka pārstāvim tiek sniegta iespēja informēt nepilngadīgo bez pavadības par personiskās intervijas nozīmi un iespējamām sekām un, vajadzības gadījumā, informēt par to, kā sagatavoties personiskajai intervijai. Dalībvalstis nodrošina, ka pārstāvis un/ vai juridiskais konsultants vai cits padomdevējs, kuru kā tādu pieļauj vai atļauj valsts tiesību akti, piedalās minētajā intervijā un viņam ir iespēja uzdot jautājumus vai sniegt komentārus, ciktāl to atļauj persona, kas veic interviju.

Dalībvalstis var pieprasīt nepilngadīgā bez pavadības klātbūtni personiskajā intervijā, pat ja ir ieradies pārstāvis.

2. Dalībvalstis var atturēties no pārstāvja iecelšanas, ja nepilngadīgais bez pavadības, visticamāk, sasniegs 18 gadu vecumu, pirms tiek pieņemts lēmums pirmajā instancē.

Pārstrādātajā PPD “pārstāvis” ir definēts kā “persona vai organizācija, ko kompetentās struktūras ir norīkojušas, lai tas palīdzētu nepilngadīgajam bez pavadības un viņu pārstāvētu šajā direktīvā paredzētajās procedūrās nolūkā nodrošināt bērna intereses un vajadzības gadījumā īstenot nepilngadīgā tiesībspēju un rīcībspēju” (2. panta n) punkts).

Saskaņā ar pārstrādātās PPD 14. panta 1. punkta ceturto daļu “dalībvalstis valsts tiesību aktos var noteikt gadījumus, kad nepilngadīgajam tiek dota iespēja tikt personiski intervētam.” Bērnu tiesību konvencijas 12. panta 2. punkts nosaka, ka:

Šajā nolūkā bērnam tiek dota iespēja tikt uzklautam jebkādā ar viņu saistītā tiesvedībā un administratīvā procesā vai nu tieši, vai ar pārstāvja vai attiecīgas iestādes starpniecību, ievērojot attiecīgās valsts tiesību aktu procesuālās normas.

Saskaņā ar CRC komitejas vispārīgo komentāru Nr. 12: “Pēc tam, kad bērns ir nolēmis, ka vēlas tikt uzklauts, viņam vai viņai būs jāizlemj, kādā veidā uzklautišana notiks: vai nu tiešā veidā, vai ar pārstāvja vai atbilstošas iestādes starpniecību”⁽⁶⁶⁶⁾. Komiteja iesaka, ka “cik vien tas ir iespējams, jebkurā tiesvedībā bērnam ir jānodod iespēja būt tieši uzklautam”⁽⁶⁶⁷⁾.

Tā, piemēram, Norvēģijā visiem bērniem, kuri ir vismaz septiņus gadus veci, kā arī septiņu gadu vecumu nesaņiegušiem bērniem, kuru briedums ir novērtēts par pietiekamu, lai tie varētu izteikt savu viedokli, uzdod jautājumu par viņu vēlēšanos piedalīties intervijā. Tas nav atkarīgs no tā, vai bērnam varētu būt kāda informācija saistībā ar lietu⁽⁶⁶⁸⁾. Francijā CNDA noteica, ka nav nepieciešams intervēt tādu nepilngadīgo bez pavadības, kurš nav pieminējis personīgus draudus⁽⁶⁶⁹⁾. Tāpat tiesa nolēma, ka nav nepieciešams intervēt tādus nepilngadīgos bez pavadības, kuri ir divus līdz četrus gadus veci, jo vecāki ir viņu juridiskie pārstāvji⁽⁶⁷⁰⁾. Citā situācijā CNDA atcēla OFPRA lietu, jo intervija, kurā piedalījās nepilngadīgais bez pavadības, notika bez viņa mātes un juridiskā pārstāvja klātbūtnes⁽⁶⁷¹⁾.

Intervijas ar bērniem būtu jāveic “bērniem piemērotā veidā”⁽⁶⁷²⁾. Ja tiek veikta personiska intervija ar nepilngadīgo bez pavadības, to veic “persona, kam ir nepieciešamās zināšanas par nepilngadīgo īpašajām vajadzībām”⁽⁶⁷³⁾.

⁽⁶⁶⁶⁾ CRC komiteja, *Vispārējais komentārs Nr. 12 (2009)*, turpat (193. zems. piez. tekstā iepriekš), 35. punkts.

⁽⁶⁶⁷⁾ Turpat. Sk. arī CRC komiteja, 2018. gads, *Y.B. un N.S./Belģija*, turpat (363. zems. piez. tekstā iepriekš), 8.8. punkts.

⁽⁶⁶⁸⁾ Likums par imigrāciju (Norvēģija), 81. lidaļa; un Imigrācijas noteikumi (Norvēģija), no 17-3. līdz 17-5. lidaļa.

⁽⁶⁶⁹⁾ CNDA (Francija), 2018. gada 22. janvāra spriedums lietā *M. X., Mme C. épouse X, M. X., Mme T., M. X., M. X.*, Nr. 17030975 – 17031078 – 17035295 – 17031240 – 17031077 – 17030908 C. Sk. arī Valsts padomes (*Conseil d'état*, Francija), 2019. gada 6. novembra spriedumu lietā Nr. 422017, FR:CECHR:2019:422017.20191106, kurā secināja: ja starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam līdzi ir viņa nepilngadīgie bērni, pieteikumā jāiekļauj arī nepilngadīgo bērnu pieteikums, un šajā gadījumā bērnu var intervēt atsevišķi tikai tad, ja lēmējinstīcijai ir aizdomas, ka viņš ir pakļauts tādiem vajāšanai vai būtiskam kaitējumam, par kuru vecāki varētu nezināt.

⁽⁶⁷⁰⁾ CNDA (Francija), 2017. gada 1. decembra spriedums lietā *Mme M. N., Mme D., Mme M. N. et M. K. N.*, Nr. 17033719, 17033718, 17033841, 17033840 C.

⁽⁶⁷¹⁾ CNDA (Francija), 2016. gada 5. oktobra spriedums lietā *Mme Y.*, no 14012645 C. Pieteikuma iesniedzēja bija nepilngadīga un viņas māte bija sieviete, kurai laulības ceļā tika piešķirts bēgļa statuss. Pieteikuma iesniedzēja uzskatīja, ka, pamatojoties uz ģimenes vienotības principu vai pašas atsevišķo stāvokli, arī viņai vajadzētu piešķirt bēgļa statusu. OFPRA, pirmās instances lēmējinstīcija, intervēja meitu bez mātes vai un cita pārstāvja klātbūtnes, kas uzskatāms par valsts tiesību aktu pārkāpumu (*CESEDA*, turpat (118. zems. piez. tekstā iepriekš)). Fakti par pieteikuma iesniedzēju netika pienācīgi pārbaudīti, tādēļ lietas izskatīšana tika atcelta.

⁽⁶⁷²⁾ Pārstrādātās PPD 15. panta 3. punkta e) apakšpunkts

⁽⁶⁷³⁾ Pārstrādātās PPD 25. panta 3. punkta a) apakšpunkts.

Pārstrādātās PPD 25. panta 3. punkts Garantijas nepilngadīgajiem bez pavadības

Dalībvalstis nodrošina, ka:

- a) gadījumā, ja nepilngadīgajam bez pavadības ir personiskā intervija par viņa starptautiskās aizsardzības pieteikumu, kā minēts 14. līdz 17. pantā un 34. pantā, minēto interviju veic persona, kam ir nepieciešamās zināšanas par nepilngadīgo īpašajām vajadzībām;
- b) amatpersona, kam ir nepieciešamās zināšanas par nepilngadīgo īpašajām vajadzībām, sagatavo atbildīgās iestādes lēmumu par nepilngadīgā bez pavadības pieteikumu.

Šis noteikums attiecas tikai uz nepilngadīgajiem bez pavadības, taču personai, kas veic interviju ar nepilngadīgo, kuru pavada pieaugušais, arī ir jābūt pietiekami kompetentai, lai izvērtētu personīgos un vispārējos ar pieteikumu saistītos apstākļus, tostarp pieteikuma iesniedzēja neaizsargātību ⁶⁷⁴)

Saskaņā ar 25. panta 4. punktu “nepavadītiem nepilngadīgajiem un viņu pārstāvjiem bez maksas nodrošina juridisko un procesuālo informāciju”. Tostarp tiek iekļauta vismaz informācija par procedūru, ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja konkrētos apstākļus, un informācija par starptautiskās aizsardzības atcelšanu gadījumos, kad iestādes atkārtoti lemj par personas kvalificēšanos starptautiskās aizsardzības saņēmēja statusam.

Bērna interešu aizsardzības kontekstā pastāv arī tādi noteikumi un procesuālās garantijas, kas attiecas uz apstākļiem, kuros nepilngadīgie bez pavadības var tikt atbrīvoti no robežprocedūrām un paātrinātām procedūrām ⁶⁷⁵. Plašāku informāciju sk. 7.3. iedaļā.

Saskaņā ar 25. panta 6. punkta c) apakšpunktu ⁶⁷⁶:

Pārstrādātā PPD 25. panta 6. punkts Garantijas nepilngadīgajiem bez pavadības

(..)

Ja dalībvalstis patvēruma procedūras laikā personu identificē kā nepilngadīgo bez pavadības, tās var:

(..)

- c) uzskatīt pieteikumu par nepieņemamu saskaņā ar 33. panta 2. punkta c) apakšpunktu, ja valsti, kas nav dalībvalsts, uzskata par pieteikuma iesniedzējam drošu trešo valsti saskaņā ar 38. pantu – ar noteikumu, ka tas ir nepilngadīgā interesēs;

⁽⁶⁷⁴⁾ Pārstrādātās PPD 15. panta 3. punkta a) apakšpunkts.

⁽⁶⁷⁵⁾ Pārstrādātās PPD 25. panta 6. punkts

⁽⁶⁷⁶⁾ Plašāku informāciju par nepieņemamību sk. 7.6. iedaļā.

7.5.7. Lēmums

Gadījumos, kad ģimenes locekļi iesniedz vienotu pieteikumu, saskaņā ar pārstrādātās PPD 11. panta 3. punktu:

Pārstrādātās PPD 11. panta 3. punkts
Prasības attiecībā uz atbildīgās iestādes lēmumu

(..) vienmēr, kad pieteikuma pamatā ir vieni un tie paši fakti [kuri attiecas arī uz citiem ģimenes locekļiem], dalībvalstis var pieņemt vienu lēmumu, kas attiecas uz visiem apgādājamajiem, ja vien, to darot, netiktu atklāti pieteikuma iesniedzēja īpašie apstākļi, kas var apdraudēt viņa intereses, jo īpaši gadījumos, kas saistīti ar vajāšanu dzimuma, seksuālās orientācijas, dzimtes identitātes un/vai vecuma dēļ. Šādos gadījumos par attiecīgo personu pieņem atsevišķu lēmumu.

Kā minēts 7. daļas ievadā, tiesības uz labu pārvaldību ir viens no vispārējiem Savienības tiesību aktu principiem. Tas ietver arī veidu, kādā lēmējinstītūcija nosaka lēmuma pieņemšanu vai izsludināšanu. Lēmējinstītūcijai ir jāizvērtē, vai mazāk aizsargātas personas interesēs būtu nepieciešams pieņemt nevis vienotu lēmumu par visu ģimeni, bet gan atsevišķus lēmumus par katru ģimenes locekli. Jāuzsver, ka pārstrādātās PPD 11. panta 3. punkts nosaka tikai to, vai administratīvās procedūras rezultātā jāpieņem viens lēmums vai vairāki atsevišķi lēmumi. Tajā nav iekļauts jautājums par to, vai pati procedūra(-s) var tikt sadalīta(-s) un vai lēmumi ir jāizsludina vienlaikus⁶⁷⁷.

7.6. Nepieņemamība

Saskaņā ar pārstrādātās PPD 33. panta 2. punktu, starptautiskās aizsardzības pieteikums uzskatāms par nepieņemamu tikai konkrētu apstākļu gadījumā. Šajā pantā ir noteikts:

Pārstrādātās PPD 33. panta 2. punkts
Nepieņemami pieteikumi

Dalībvalstis var uzskatīt starptautiskās aizsardzības pieteikumu par nepieņemamu tikai tad, ja:

- a) cita dalībvalsts ir piešķīrusi starptautisko aizsardzību;
- b) valsts, kas nav dalībvalsts, tiek uzskatīta par pieteikuma iesniedzēja pirmo patvēruma valsti saskaņā ar 35. pantu;
- c) valsts, kas nav dalībvalsts, tiek uzskatīta par pieteikuma iesniedzējam drošu trešo valsti saskaņā ar 38. pantu;

⁽⁶⁷⁷⁾ Šajā sakarā sk. EST, 2018. gads, *Ahmedbekova*, turpat (464. zemsp. piez. tekstā iepriekš).

d) pieteikums ir turpmāks pieteikums, kurā nav ietverti jauni elementi vai konstatējumi, kas saistīti ar izvērtēšanu, vai pieteikuma iesniedzējs ir kvalificējams kā bēglis vai persona, kas ir tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību atbilstīgi Direktīvai 2011/95/ES, vai tādus nav iesniedzis pieteikuma iesniedzējs;

e) pieteikuma iesniedzēja apgādājamaais iesniedz pieteikumu pēc tam, kad viņš saskaņā ar 7. panta 2. punktu piekrita, ka viņa lieta ir daļa no pieteikuma, kas iesniegts viņa vārdā, un nav faktu, kas saistīti ar apgādājamā situāciju un kas attaisno atsevišķu pieteikumu.

EST atzina, ka Savienības tiesības ir balstītas uz pamatpremisu, saskaņā ar kuru katrai dalībvalstij ar visām pārējām dalībvalstīm – un tās to savstarpēji atzīst – ir kopīgas daudzas Savienības pamatvērtības, kā tas ir precizēts LES 2. pantā. Šī premisa nozīmē un pamato savstarpējo uzticēšanos starp dalībvalstīm attiecībā uz šo vērtību atzīšanu un tātad Savienības tiesību, ar kurām tās tiek īstenotas, ievērošanu, kā arī attiecībā uz to, ka to attiecīgās valstu tiesību sistēmas var sniegt līdzvērtīgu un efektīvu to pamattiesību aizsardzību, kuras atzītas Hartā, tostarp tās 1. un 4. pantā, kuros nostiprināta viena no Savienības un tās dalībvalstu pamatvērtībām⁶⁷⁸. Tālāk tiesa nosaka:

it īpaši attiecībā uz brīvības, drošības un tiesiskuma telpu savstarpējas uzticēšanās princips katrai no šīm valstīm nosaka pienākumu uzskatīt, izņemot ārkārtas apstākļus, ka visas pārējās dalībvalstis ievēro Savienības tiesības, it īpaši šajās tiesībās atzītās pamattiesības⁶⁷⁹.

EST lietā *Ibrahim un citi* secināja, ka, nosakot, vai apstākļi, uz kuriem personu pārsūtīs, varētu radīt ES Pamattiesību hartas 4. panta principu pārkāpumu, ir jāņem vērā šīs personas neaizsargātības iezīmes un pakāpe. Tiesa noteica: fakts, ka alternatīvās aizsardzības saņēmējs dalībvalstī, kas piešķirusi šādu aizsardzību, nesaņem:

nekādus eksistences nodrošināšanas pabalstus vai saņem šādus pabalstus būtiski mazākā apjomā nekā citās dalībvalstīs, tomēr attieksme pret viņiem šajā ziņā ir tāda pati kā pret minētās dalībvalsts valstspiederīgajiem, – tas var būt pamats konstatējumam, ka šis pieteikuma iesniedzējs tajā tiktu pakļauts faktiskam riskam, ka pret viņu tiks izrādīta attieksme, kura ir pretrunā Hartas 4. pantam, tikai tad, ja tā rezultātā viņš savas īpašās ievainojamības dēļ neatkarīgi no savas gribas un personīgajām izvēlēm nonāks tādas ekstrēmas nabadzības situācijā, kas atbilst šī sprieduma 89.–91. punktā minētajiem kritērijiem⁽⁶⁸⁰⁾.

Tāpat nozīmīgs ir CRC komitejas lēmums attiecībā uz personu, kura izdzīvoja spīdzināšanu. Šai personai Itālijā tika piešķirta starptautiskā aizsardzība, pēc tam viņa devās uz Šveici, no kurienes tika deportēta uz Itāliju. Komiteja lēma, ka Šveices iestādes nav “pietiekami individuāli un rūpīgi izvērtējušas sūdzības iesniedzēja personīgo pieredzi, kas saistīta ar viņa spīdzināšanu, un paredzamās sekas viņa piespiedu nosūtīšanai atpakaļ uz Itāliju”. Tā secināja, ka Itālija nav nodrošinājusi iepriekš solītās garantijas vai “rīkojusies, lai nodrošinātu atbilstošus rehabilitācijas pasākumus, kas viņam kā spīdzināšanas upurim ļautu īstenot savas

⁽⁶⁷⁸⁾ Sk. EST (VP), 2019. gads, *Jawo*, turpat. (39. zems. piez. tekstā iepriekš) 80. punkts, citēts 416. zems. piez. tekstā iepriekš, un tiesu prakses piemērus, kas izklāstīti 5.5.3. iedaļā.

⁽⁶⁷⁹⁾ Turpat, 81. punkts.

⁽⁶⁸⁰⁾ EST (VP), 2019. gads, *Ibrahim un citi*, turpat (434. zems. piez. tekstā iepriekš) 93. punkts.

tiesības uz rehabilitāciju”. Tādēļ komiteja nolēma, ka viņa pārsūtīšana pārkāptu Konvencijas pret spīdzināšanu 3. pantu ⁽⁶⁸¹⁾.

Cilvēktiesību komiteja izskatīja lietu par kādu sevišķi neaizsargātu māti un viņas diviem bērniem, kurus bija paredzēts deportēt uz Itāliju, kur tiem tika piešķirta alternatīvā aizsardzība. Komiteja uzskatīja:

Dalībvalstīm būtu pienācīgi jāņem vērā īstie un personīgie riski, kuriem deportācijas gadījumā persona varētu tikt pakļauti. Komiteja uzskata, ka tā vietā, lai paļautos uz vispārīgiem ziņojumiem un pieņēmumu, ka tā kā pieteikuma iesniedzēja ir iepriekš saņēmusi alternatīvo aizsardzību, tai arī šodien pienākas tāda paša līmeņa alternatīvā aizsardzība, dalībvalstij bija pienākums individuāli izvērtēt riskus, ar kuriem pieteikuma iesniedzēja un viņas divi bērni (kuri abi patvēruma piešķiršanas procedūras laikā bija nepilngadīgi) Itālijā saskarties. Komiteja uzskata, ka dalībvalsts nav ņēmusi vērā pieteikuma iesniedzējas un viņas bērnu sevišķo neaizsargātību. Neatkarīgi no formālas alternatīvās aizsardzības saņemšanas Itālijā, pieteikuma iesniedzēja, kuras laulātais pret viņu bijis sevišķi vardarbīgs, Itālijas iestāžu atbalsta trūkuma dēļ tika pakļauta lielām briesmām un nevarēja parūpēties par sevi un saviem bērniem, tostarp viņu medicīniskajām vajadzībām. Tāpat dalībvalsts no Itālijas iestādēm nesaņēma efektīvas garantijas tam, ka pieteikuma iesniedzēja un viņas divi bērni, kuri atrodas sevišķi neaizsargātā situācijā, kas ir analoga lietas *Jasin/Dānija* dalībnieku situācijai (arī tur tika izvērtēta plānota slimas mātes un viņas nepilngadīgo bērnu, kuri jau Itālijā pieredzēja ekstrēmas grūtības un trūkumu, deportācija), tiks uzņemti apstākļos, kas atbilst viņu patvērumu meklētāju statusam, nodrošinot paktā noteikto pagaidu aizsardzību un garantijas ⁽⁶⁸²⁾.

Saskaņā ar pārstrādātās PPD 34. panta 1. punktu:

Pārstrādātās PPD 34. panta 1. punkta pirmā daļa Īpašie noteikumi intervijai par pieņemamību

Pirms atbildīgā iestāde pieņem lēmumu par starptautiskās aizsardzības pieteikuma pieņemamību, dalībvalstis ļauj pieteikuma iesniedzējiem paust savus uzskatus par 33. pantā minēto pamatojumu [par nepieņemamiem pieteikumiem] piemērošanu viņu konkrētajiem apstākļiem. Šim nolūkam dalībvalstis veic personisku interviju par pieteikuma pieņemamību. Dalībvalstis var pieļaut [procesuālo noteikumu] izņēmumus tikai saskaņā ar 42. pantu turpmāka pieteikuma gadījumā.

Tāpēc pieteikuma pieņemamība parasti būtu rūpīgi jāizvērtē pēc personiskās intervijas. Rūpīga pieteikuma pieņemamības izvērtēšana ir jo sevišķi svarīga mazāk aizsargātu pieteikuma iesniedzēju gadījumā. Plašāku informāciju par nepilngadīgo bez pavadības garantijām, sk. 7.5.6. iedaļā.

⁽⁶⁸¹⁾ CRT komiteja, 2018. gads, *Adam Harun/Šveice*, turpat (232. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 9.11. punkts.

⁽⁶⁸²⁾ Cilvēktiesību padomes 2017. gada 10. martā nostāja par lietu *Raziyeh Rezaifar/Dānija*, Ziņojums Nr. 2512/2014, CCPR/C/119/D/2512/2014, 8.9. punkts (izlaistas zemsvītras piezīmes). Sk. arī, piemēram Cilvēktiesību padomes 2016. gada 28. oktobra nostāju par lietu *R.A.A. un Z.M./Dānija*, ziņojums Nr. 2608/2015, CCPR/C/118/D/2608/2015 par deportēšanu uz Bulgāriju.

Pārstrādātajā PPD ir formulēts turpmāks pieteikums, kurš saskaņā ar pārstrādātās PPD 33. panta 2. punkta d) apakšpunktu var būt nepieņemams:

Pārstrādātās PPD 2. panta q) punkts

“turpmāks pieteikums” ir starptautiskās aizsardzības pieteikums, kas ir sagatavots pēc tam, kad ir pieņemts galīgais lēmums par iepriekšēju pieteikumu, tostarp gadījumos, kad pieteikuma iesniedzējs ir skaidri atsaucis savu pieteikumu, un gadījumos, kad atbildīgā iestāde ir noraidījusi pieteikumu pēc tā netiešas atsaukšanas saskaņā ar 28. panta 1. punktu.

Saskaņā ar pārstrādātās PPD 40. panta 3. punktu

Pārstrādātās PPD 40. panta 3. punkts Turpmāks pieteikums

Ja sākotnējā izskatīšanā, kas minēta 2. punktā, tiek konstatēti vai pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis jaunus elementus vai faktus, kas ievērojami palielina iespēju pieteikuma iesniedzējam tikt kvalificētam kā starptautiskās aizsardzības saņēmējam saskaņā ar Direktīvu 2011/95/ES, pieteikumu turpina izskatīt saskaņā ar II nodaļu. (..)

Pamatojoties uz savu neaizsargātību, mazāk aizsargāti pieteikuma iesniedzēji var iesniegt jaunus elementus vai faktus vai jauni elementi vai fakti var rasties, pēc tam, kad jau ir ticis pieņemts lēmums attiecībā uz iepriekšējo pieteikumu.

Šādi pieteikuma iesniedzēji tostarp var būt seksuālās vardarbības vai cilvēku tirdzniecības upuri, kuru starptautiskās aizsardzības pieteikumam nozīmīgi fakti zināmu apstākļu dēļ ir novēloti atklāti. Piemēram, cilvēku tirdzniecības upuris savā pirmajā pieteikumā nav spējis atklāt, ka agrāk ticis izmantots cilvēku tirdzniecībā, jo baidījās no cilvēku tirgoņu atriebības. Ja vēlāk šī persona pēc, iespējams, novēlota atbalsta un novēlotas īpašajās procesuālajās garantijās noteiktās konsultācijas saņemšanas var pamatot savu liecību, pastāv iespēja, ka persona vēlēsies to papildināt turpmāka pieteikuma veidā.

Tā, piemēram, Šveices Administratīvā tiesa apstiprināja turpmāku pieteikumu, ko iesniedza kāds cilvēku tirdzniecības upuris, kurš pirmās procedūras laikā joprojām bija pakļauts cilvēku tirdzniecībai. Tiesa savā spriedumā atsaucās uz īpašu seksuālās izmantošanas upuru attieksmi un uzvedību (kas radušies, piemēram, baiļu vai kauna dēļ), kas pieteikuma iesniedzējam var radīt grūtības detalizēta ziņojuma sniegšanā ⁽⁶⁸³⁾.

Līdzīga veida grūtības var rasties tādām mazāk aizsargātām personām kā izvarošanas vai seksuālās vardarbības upuri, vai spīdzināšanas upuri, kuri turpmāka pieteikuma veidā var vēlēties papildināt savu sākotnējo liecību, it sevišķi, ja sākotnējā pieteikuma procesā tie nesaņēma nepieciešamo atbalstu. Līdzīgā stāvoklī var atrasties kāds, kurš savu baiļu vai kauna dēļ sākotnēji neatklāja savu seksuālo orientāciju un/vai dzimtes identitāti ⁽⁶⁸⁴⁾.

⁽⁶⁸³⁾ Federālā administratīvā tiesa (BVGE, Šveice), 2016. gads, D-6806, turpat (127. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁶⁸⁴⁾ EST (VP), 2014. gads, A, B un C, turpat (31. zemsv. piezīme tekstā iepriekš), 69. punkts.

Turpmāks pieteikums, ko iesniegusi persona, kuras veselības stāvoklis kopš pirmā pieteikuma iesniegšanas ir ievērojami pasliktinājies, atbilst pārstrādātās PPD 40. panta 3. punktam. Pieņem, ka personām, kurām ir nopietnas veselības problēmas, bet kurām nedraud vajāšana, nav nepieciešama starptautiskā aizsardzība. Pieteikumi, kurus iesniegušas šādas personas, saskaņā ar EST ⁽⁶⁸⁵⁾ un EST ⁽⁶⁸⁶⁾ judikatūru tiek apstiprināti tikai izņēmuma kārtā. Ja jaunu elementu un faktu nav, pieteikumu, kuru iesniegusi šāda mazāk aizsargāta persona, būtu jāizvērtē saskaņā ar atbilstošajām procesuālajām garantijām.

Pārstrādātās PPD 42. pantā ir noteikta īpaša procedūra turpmākiem pieteikumiem. Šajā kontekstā ir jāuzsver, ka, ja neprecēts nepilngadīgais (kurš var būt mazāk aizsargāta persona) ir iesniedzis pieteikumu pēc tam, pieteikums ir iesniegts tās vārdā, pieteikuma sākotnējo izskatīšanu nevar veikt, pamatojoties vienīgi uz rakstisku iesniegumu un neveicot personisku interviju ⁽⁶⁸⁷⁾.

⁽⁶⁸⁵⁾ EST (VP), 2014. gads, *M'Bodj*, turpat (510. zemsv. piez. tekstā iepriekš); EST (VP) 2014. gads, *Abdida*, turpat (510. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁶⁸⁶⁾ ECT (VP), 2016. gads, *Paposhvili/Beļģija*, turpat (593. zemsv. piez. tekstā iepriekš); ECT (VP), 2008. gads, *N./Apvienotā Karaliste*, turpat (612. zemsv. piez. tekstā iepriekš); ECT, 1997. gads, *D./Apvienotā Karaliste*, turpat (612. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁶⁸⁷⁾ Pārstrādātās PPD 42. panta 2. punkta b) apakšpunkts saistībā ar 40. panta 6. punkta b) apakšpunktu.

8. daļa. Īpašas procesuālās garantijas tiesu un tribunālu tiesvedībā

Šajā daļā izklāstītas mazāk aizsargātu pieteikuma iesniedzēju tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību tiesās un tribunālos atbilstoši pārstrādātajai PPD. Tajā izklāstīts, kā efektīvai tiesiskai aizsardzībai atbilstošus principus, tostarp praktiskus pasākumus mutiskās uzklaušanās laikā, iespējams piemērot mazāk aizsargātu pieteikuma iesniedzēju gadījumā ⁽⁶⁸⁸⁾. 7. daļā aplūkotas administratīvo procedūru īpašās procesuālās garantijas attiecībā uz mazāk aizsargātām personām.

Šīs daļas struktūra ir redzama 20. tabulā

20. tabula. 8. daļas struktūra

Iedaļa	Nosaukums	Lpp.
8.1.	Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību	192
8.2.	Pilnīga un <i>ex nunc</i> faktu un tiesību aktu pārbaude	194
8.3.	Īpašas procesuālās garantijas pārsūdzības posmā	197
8.4.	Efektīvas tiesību aizsardzības pieejamība	199
8.5.	Tiesības palikt valstī pārsūdzības procedūras laikā	204

Visas tēmas ir aplūkotas, īpaši koncentrējoties uz mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem. Tiesības uz efektīviem aizsardzības līdzekļiem vispārīgi ir aprakstītas *EASO, Patvēruma sniegšanas procedūras un neizraidīšanas princips: tiesiskā analīze*. Šajā daļā pievienota atbilstošā EST prakse lietās, kuras tika izskatītas pēc minētās juridiskās analīzes publicēšanas ⁽⁶⁸⁹⁾.

Citas saistītās EASO publikācijas

- *EASO, Patvēruma sniegšanas procedūras un neizraidīšanas princips: tiesiskā analīze*, 2018. gads, publikācijā paskaidroti būtiskākie juridiskie principi, kas attiecas uz efektīvo tiesisko aizsardzību saskaņā ar pārstrādāto PPD.

Ar efektīvu tiesisko aizsardzību un mazāk aizsargātu personu saistītu jautājumu juridiskā analīze, tos skatot pārstrādātās UND kontekstā, ir iekļauta 4.6. iedaļā; ar efektīvu tiesisko aizsardzību un mazāk aizsargātu personu saistītu jautājumu juridiskā analīze, tos skatot Dublina procedūras ietvaros, ir iekļauta 5.5. iedaļā.

⁽⁶⁸⁸⁾ Sīkāka informācija ir sniegta D pielikumā: Starptautiskās aizsardzības tiesvedības labās prakses piemēri saskaņā ar pārstrādāto PPD.

⁽⁶⁸⁹⁾ Īpaši sk. 2017. gada 26. jūlija spriedumu, C-348/16, *Moussa Sacko/Commissione Territoriale per il riconoscimento della protezione internazionale di Milano*, EU:C:2017:591, it īpaši 44., 46., 47., 48., 49. un 31., 32.–43. punktu, kuros ir skaidrots 47. pants; EST (VP) 2018. Gada 25. Jūlija spriedumu lietā *Serin Alheto/Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-585/16, EU:C:2018:584, it īpaši 103., 116., 107., 109.–114., 116., 147. punktu; un EST, 2018. gads, *Ahmedbekova*, turpat (464. zemsv. piez. tekstā iepriekš), it īpaši 94., 97.–99., 102., 103. punkts.

8.1. Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību

Kā ir lēmusi EST:

efektīvas aizsardzības tiesā princips, uz ko tādējādi ir atsauce LES 19. panta 1. punkta otrajā daļā, ir Savienības tiesību vispārējs princips, kas izriet no dalībvalstīm kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām (..) un kas šobrīd ir apstiprināts Hartas 47. pantā ⁽⁶⁹⁰⁾.

Es Pamattiesību hartā ir noteikts:

ES Hartas 47. pants

Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu

Ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, ievērojot nosacījumus, kuri paredzēti šajā pantā.

Ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā. Ikvienai personai ir iespējas saņemt konsultāciju, aizstāvību un pārstāvību.

Juridiskā palīdzība tiek sniegta tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu, ciktāl šī palīdzība ir nepieciešama, lai nodrošinātu efektīvu tiesiskuma īstenošanu.

Arī EST apstiprināja, ka “šīs no Savienības tiesībām izrietošo tiesību subjektu tiesību efektīvas aizsardzības tiesā princips ietver vairākus aspektus, tostarp tiesības uz aizstāvību, pušu procesuālo tiesību vienlīdzības principu, tiesības uz lietas izskatīšanu tiesās, kā arī tiesības uz konsultāciju, aizstāvību un pārstāvību” ⁽⁶⁹¹⁾.

Dalībvalstis var ierobežot ES procesuālās tiesības, tostarp tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību un tiesības uz uzklauššanu ⁽⁶⁹²⁾. Ja pieteikuma iesniedzējam netiek sniegta iespēja īstenot savas tiesības uz uzklauššanu, šāda rīcība ir uzskatāma par aizstāvības tiesību ierobežošanu ⁽⁶⁹³⁾. Jebkādiem ierobežojumiem šajā sakarā ir jāatbilst ES Pamattiesību hartas 52. panta 1. punktam ⁽⁶⁹⁴⁾. Tas nozīmē, ka iesaistīto procesa dalībnieku vajadzības atbilstošā veidā ir jāsamēro ar valsts vai citu dalībnieku interesēm. Šāda samērošana ir nepieciešama, lai izvairītos no neproporcionāla mazāk aizsargātas personas aizstāvības un juridiskās aizsardzības tiesību pārkāpuma attiecībā uz tās īpašajiem apstākļiem.

Pieteikuma iesniedzēja sevišķā neaizsargātība un viņa īpašās vajadzības būs būtiski samērošanas procesa faktori.

Īpaša uzmanību nāksies pievērst mazāk aizsargātu pieteikuma iesniedzēju pārsūdzības lietām, piemēram, gadījumā, ja persona ar kognitīvajiem vai runas traucējumiem lūdz tiesu piešķirt

⁽⁶⁹⁰⁾ EST 2019. gada 24. jūnija spriedums lietā Eiropas Komisija/Polija, C-619/18, EU:C:2017:531, 49. punkts.

⁽⁶⁹¹⁾ EST, 2017. gads, *Sacko*, turpat (687. zemsp. piez. tekstā iepriekš) 32. punkts.

⁽⁶⁹²⁾ Turpat, 38. punkts.

⁽⁶⁹³⁾ Turpat, 37. punkts.

⁽⁶⁹⁴⁾ ES Pamattiesību hartas 52. panta 1. punktā ir noteikts: “Visiem šajā Hartā atzīto tiesību un brīvību izmantošanas ierobežojumiem ir jābūt noteiktiem tiesību aktos, un tajos jāievēro šo tiesību un brīvību būtība. Ievērojot proporcionalitātes principu, ierobežojumus drīkst uzlikt tikai tad, ja tie ir nepieciešami un patiešām atbilst vispārējas nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība, vai vajadzībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības”.

papildu laiku atsevišķiem apelācijas/pārskata procesa aspektiem, vai gadījumā, kad traumētai personai vai personai, kura ir psiholoģiskās, fiziskās vai seksuālās vardarbības upuris, ir nepieciešams laiks, lai saņemtu to atbalstu un konsultācijas, kas nepieciešamas efektīvai apelācijas lietas pierādījumu iesniegšanai.

Pārstrādātā PPD nosaka piemērošanas standartus attiecībā uz efektīvu tiesisko aizsardzību:

Pārstrādātās PPD 50. apsvērums

Tas atspoguļo Savienības tiesību pamatprincipu, ka uz lēmumiem par starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, lēmumiem par atteikumu atsākt pieteikuma izskatīšanu pēc tās pārtraukšanas un lēmumiem par bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusa atņemšanu attiecinā efektīvu tiesisko aizsardzību tiesā.

Pārstrādātās PPD 46. panta 1. un 2. punkts Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību

1. Dalībvalstis nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējiem ir tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību tiesā saistībā ar:

a) pieņemto lēmumu par to starptautiskās aizsardzības pieteikumu, tostarp lēmumu:

i) uzskatīt pieteikumu par nepamatotu attiecībā uz bēgļa un/vai alternatīvās aizsardzības statusu;

ii) uzskatīt pieteikumu par nepieņemamu saskaņā ar 33. panta 2. punktu;

iii) kas pieņemts pie dalībvalsts robežas vai tranzīta zonās, kā izklāstīts 43. panta 1. punktā;

iv) neveikt izvērtēšanu saskaņā ar 39. pantu;

b) atteikumu atsākt pieteikuma izvērtēšanu pēc tās pārtraukšanas saskaņā ar 27. un 28. pantu;

c) lēmumu atņemt starptautisko aizsardzību saskaņā ar 45. pantu.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka personām, ko atbildīgā iestāde ir atzinusi par tiesīgām saņemt alternatīvo aizsardzību, ir tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību saskaņā ar 1. punktu, saistībā ar lēmumu atzīt pieteikumu par nepamatotu attiecībā uz bēgļa statusu.

(..)

Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību tiesā attiecas uz jebkādiem lēmumiem, kas pieņemti starptautiskās aizsardzības pieteikuma sakarā. Tipiskākie piemēri ir uzskaitīti pārstrādātās PPD 46. panta 1. punktā. 1. attēlā ir redzami šajos lēmumos radušies jautājumi, kas saistīti ar neaizsargātību.

1. attēls. Piemēri, kā neaizsargātība apelācijas laikā var radīt jaunus jautājumus

Lēmuma veids	Jautājumi, kas var rasties neaizsargātības dēļ
Jebkāds lēmums par starptautisko aizsardzību	Neaizsargāta pieteikuma iesniedzēja apelācijas sūdzība, kas iesniegta, pamatojoties uz “turpmākiem apgalvojumiem”, var būtiski atšķirties no sākotnēji šķietami izvirzītās prasības, piemēram, ja persona ar līdz šim nenoskaidrotiem garīgiem traucējumiem, kas novēloti saņēmusi efektīvu medicīnisko un juridisko palīdzību, var sniegt pietiekami detalizētus jaunus apelācijas pamatus vai jaunus pierādījumus.
Lēmums, ar ko pieteikumu atzīst par nepamatotu	Neaizsargāta pieteikuma iesniedzēja pieteikumu var atzīt par nepamatotu apstākļos, kad atbildīgajai iestādei nav bijis pietiekamas informācijas, piemēram, kad personas personiskā vēsture saistībā ar cilvēku tirdzniecību nav bijusi pateikta.
Lēmums, ar ko pieteikumu atzīst par nepieņemamu (PPD (pārstrādāta redakcija) 33. panta 2. punkts)	Piemēram, var gadīties, ka pieteikuma iesniedzēja meita ir piekritusi, ka viņas pieteikums tiek iesniegts viņas vārdā un tiek iekļauts viņas tēva pieteikumā, neraugoties uz to, ka viņa ir seksuālas vardarbības upuris un šajā laikā nevarēja to darīt zināmu savam tēvam vai iestādēm.
Lēmums, kas pieņemts pie robežas vai tranzīta zonā (PPD (pārstrādāta redakcija) 43. panta 1. punkts)	Tur var nebūt pieejams svarīgs atbalsts, kas attiecas uz konkrētām neaizsargātām personām, piemēram, konsultāciju pakalpojumi izvarošanas vai seksuālas vardarbības upuriem vai personām ar nopietnām slimībām, psiholoģiskām grūtībām vai garīgām slimībām. Tas rada reālu risku, ka šādā kontekstā pieņemts lēmums attiecībā uz šādu neaizsargātu personu netiks pieņemts, pamatojoties uz pietiekamiem faktiem.
Atteikums atsākt pieteikuma izskatīšanu pēc tā pārtraukšanas (PPD (pārstrādāta redakcija) 28. pants)	Sākotnējais pieteikums var būt netīši noraidīts vai uzskatīts par atsauktu apstākļos, kad neaizsargāta persona, piemēram, persona ar invaliditāti vai garīgu slimību, nav spējusi izpildīt noteiktas procedūras prasības un tai nav nepieciešamā atbalsta.
Lēmums atņemt starptautisko aizsardzību saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 45. pantu	Starptautiskās aizsardzības atņemšana var notikt ilgi pēc sākotnējās aizsardzības piešķiršanas. Tas varētu notikt apstākļos, kad persona, piemēram, persona ar garīgās veselības problēmām, nav guvusi labumu no pastāvīgās veselības aprūpes, kas tai vajadzīga, vai kad viņas stāvoklis ir pasliktinājies, neraugoties uz sniegtās aprūpes līmeni, un tādējādi tā nevar efektīvi iesaistīties atsaukšanas procedūrā.

21. tabulā ir uzskaitīti būtiskākie pārstrādātās PPD apsvērumi un noteikumi, kuri garantē, ka mazāk aizsargātas personas valsts tiesā iesniegtās apelācijas procesā var gūt labumu no efektīvas tiesiskās aizsardzības.

21. tabula. Pārstrādātās PPD būtiskākie noteikumi, kas attiecas uz mazāk aizsargātu personu efektīvu tiesisko aizsardzību

Apsvērums/ pants	Nozīme
25. apsvērums	Sniedz efektīvu pieeju procesiem, sniedz iespēju sadarboties un pienācīgi sazināties, kā arī nodrošina pietiekamas procesuālās garantijas, lai pareizi noteiktu personas, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība.
30. apsvērums	Sniedz atbalstu pieteikuma iesniedzējiem, kuriem ir nepieciešamas īpašas procesuālās garantijas paātrinātās procedūras vai robežprocedūras ietvaros un gadījumos, kad viņu pārsūdzībai nav automātiski apturoša spēka.
50. apsvērums	Efektīva tiesiskā aizsardzība kā Savienības tiesību pamatprincips.
20. pants	Bezmaksas juridiskā palīdzība un pārstāvība pārsūdzības procedūrās
21. pants	Nosacījumi bezmaksas juridiskās un procesuālās informācijas un bezmaksas juridiskās palīdzības un pārstāvības sniegšanai
22. pants	Tiesības uz juridisko palīdzību un pārstāvību visos procedūras posmos
24. pants	Pieteikuma iesniedzēji, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas
25. pants	Garantijas nepilngadīgajiem bez pavadības
46. pants	Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību

8.2. Pilnīga un *ex nunc* faktu un tiesību aktu pārbaude

Pārsūdzības procesa laikā tiesām ir jāveic pilnīga jaunāko faktu un tiesību aktu pārbaude saskaņā ar pārstrādātās PPD 46. panta 3. punktu.

Pārstrādātās PPD 46. panta 3. punkts

(..) dalībvalstis nodrošina, ka ar efektīvu tiesisko aizsardzību ir nodrošināta faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīga un *ex nunc* pārbaude, tostarp attiecīgā gadījumā pārbaude par starptautiskās aizsardzības nepieciešamību saskaņā ar Direktīvu 2011/95/ES, vismaz attiecībā uz pārsūdzības procedūrām pirmās instances tiesā.

EST savā judikatūrā ir plašāk aplūkojusi to, kā būtu nepieciešams interpretēt pārstrādātās PPD 46. panta 3. punktu. Piemēram, lietā *Sacko* EST noteica:

ka [pārstrādātās PPD] 46. pantā paredzētās tiesību aizsardzības iezīmes ir jānosaka atbilstoši Hartas 47. pantam, kas ir efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principa atkārtots apstiprinājums ⁽⁶⁹⁵⁾.

Lietā *Alheto* EST norādīja, ka 46. panta 3. punktā “ir precizēts tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību apjoms, kādam – kā tas ir paredzēts šīs direktīvas 46. panta 1. punktā – starptautiskās aizsardzības pieteicējiem ir jābūt pret lēmumiem par viņu pieteikumiem” ⁽⁶⁹⁶⁾. Tādēļ tiesa nolēma:

46. panta 3. punktā ir paredzēts, ka, lai izpildītu tās 46. panta 1. punktu, dalībvalstīm, ko saista šī direktīva, ir jānodrošina, ka tiesa, kurā tiek apstrīdēts lēmums par

⁽⁶⁹⁵⁾ EST, 2017. gads, *Sacko*, turpat (687. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 31. punkts.

⁽⁶⁹⁶⁾ EST (VP), 2018. gads, *Alheto*, turpat (687. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 105. punkts.

starptautiskās aizsardzības pieteikumu, veic “faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīgu un *ex nunc* pārbaudi, tostarp attiecīgā gadījumā pārbaudi par starptautiskās aizsardzības nepieciešamību saskaņā ar [pārstrādāto KD] ⁽⁶⁹⁷⁾).

EST ieskatā ir svarīgi, lai šie jēdzieni “tiktu interpretēti un piemēroti vienoti” un “saskaņā ar to ierasto nozīmi ikdienas valodā, ņemot vērā kontekstu, kādā tie tiek lietoti, un tiesiskā regulējuma, kura daļu tie veido, īstenojamos mērķus” ⁽⁶⁹⁸⁾.

Lietā *Sacko* viens no tiesai uzdotajiem jautājumiem bija par to, vai tiesa, kas, neuzklausot pieteikuma iesniedzēju klātienē, noraida apelāciju, jo uzskata pieteikumu par acīmredzami nepamatotu, rīkojas pretrunā 46. panta 3. punktam. EST precizēja, ka:

[pārstrādātās PPD] 46. panta 3. punktā paredzētais kompetentās tiesas pienākums veikt faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīgu un *ex nunc* pārbaudi ir jāinterpretē visas šajā direktīvā reglamentētās starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanas procedūras kontekstā, ņemot vērā ciešo saikni, kāda pastāv starp pārsūdzības procedūru tiesā un pirms tās notiekošo procedūru pirmajā instancē, kuras gaitā atbilstoši šīs direktīvas 14. pantam pieteikuma iesniedzējam ir jādod iespēja tikt personiski intervētam par viņa starptautiskās aizsardzības pieteikumu ⁽⁶⁹⁹⁾.

EST turpināja, norādot, ka:

tā kā ziņojums par jebkuru personisku interviju ar pieteikuma iesniedzēju vai tās protokols atbilstoši Direktīvas 2013/32 17. panta 2. punktam ir jāiekļauj lietas materiālos, šī ziņojuma vai protokola saturs ir svarīgs novērtējuma elements kompetentajai tiesai, kad tā veic šīs direktīvas 46. panta 3. punktā noteikto faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīgu un *ex nunc* pārbaudi ⁽⁷⁰⁰⁾.

Saskaņā ar EST no tā izriet, ka:

nepieciešamība tiesai, kas izskata (..) prasību, uz klausīt pieteikuma iesniedzēju ir jānovērtē, ņemot vērā tās pienākumu veikt šīs direktīvas 46. panta 3. punktā noteikto pilnīgo un *ex nunc* pārbaudi, lai efektīvi aizsargātu pieteikuma iesniedzēja tiesības un intereses. Vienīgi tad, ja šī tiesa uzskata, ka tā var šādu pārbaudi veikt, pamatojoties tikai uz lietas materiāliem, tostarp attiecīgā gadījumā – ziņojumu par personisko interviju ar pieteikuma iesniedzēju pirmās instances procedūras laikā vai tās protokolu, tā var nolemt neveikt pieteikuma iesniedzēja uz klausīšanu tajā izskatāmās prasības laikā. Šādos apstākļos iespēja neveikt uz klausīšanu vienlaicīgi ir gan dalībvalstu, gan starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju interesēs, kas minētas šīs direktīvas preambulas 18. apsvērumā, lai lēmumi par starptautiskās aizsardzības pieteikumiem tiktu pieņemti cik drīz vien iespējams, neskarot pieteikumu atbilstīgu un pilnīgu izskatīšanu ⁽⁷⁰¹⁾.

Tādēļ EST secināja, ka 46. panta 3. punkts:

to skatot [ES] hartas 47. panta gaismā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tā neaizliedz to, ka valsts tiesa, kura izskata prasību par tādu lēmumu, ar kuru ir noraidīts acīmredzami

⁽⁶⁹⁷⁾ Turpat, 106. punkts.

⁽⁶⁹⁸⁾ Turpat, 107.–108. punkts.

⁽⁶⁹⁹⁾ EST, 2017. gads, *Sacko*, turpat (687. zemsp. piez. tekstā iepriekš) 42. punkts.

⁽⁷⁰⁰⁾ Turpat, 43. punkts.

⁽⁷⁰¹⁾ EST, 2017. gads, *Sacko*, turpat (687. zemsp. piez. tekstā iepriekš) 44. punkts.

nepamatots starptautiskās aizsardzības pieteikums, noraida šo prasību, neveikdama pieteikuma iesniedzēja uzklauššanu, ja faktiskie apstākļi nerada pilnīgi nekādas šaubas par šī lēmuma pamatotību, ar nosacījumu, pirmkārt, ka pirmās instances procedūrā pieteikuma iesniedzējam ir bijusi iespēja tikt personiski intervētam par viņa starptautiskās aizsardzības pieteikumu (..) un ka ziņojums par šo interviju, ja tā ir notikusi, vai tās protokols ir iekļauts lietas materiālos (..), un, otrkārt, ka tiesa, kas izskata prasību, var noteikt šādu uzklauššanu, ja tā to uzskata par nepieciešamu, lai veiktu šīs pašas direktīvas 46. panta 3. punktā noteikto faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīgu un *ex nunc* pārbaudi ⁽⁷⁰²⁾.

Trījas Augstākā tiesa lēma, ka pārstrādātās PPD 46. pants, to skatot ES Pamattiesību hartas 47. panta un ECTK 6. panta gaismā, nosaka, ka, izvērtējot apelāciju pret negatīvo lēmumu starptautiskās aizsardzības piešķiršanai, tiesai pieteikuma iesniedzēja paskaidrojumi ir jāuzklausā mutiski, ja tiesa savu lēmumu ir pieņēmusi, pamatojoties uz faktiskām problēmām, tostarp pieteikuma iesniedzēja patvēruma ziņojuma ticamības ⁽⁷⁰³⁾ Šis var būt īpaši svarīgi to mazāk aizsargāto pieteikuma iesniedzēju gadījumā, kuri savu personīgo apstākļu dēļ nav spējīgi pienācīgi izklāstīt attiecīgos faktus.

Prasībai veikt faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīgu un *ex nunc* pārbaudi var būt izšķiroša loma to mazāk aizsargātu pieteikuma iesniedzēju gadījumā, kuru sākotnēja pieteikuma faktiskās problēmas, kas radās ar personas neaizsargātību saistītu iemeslu dēļ, noskaidrojās apelācijas laikā. Piemēram:

- persona, kas ir kļuvusi par cilvēku tirdzniecības upuri, bailēs no savu varmāku atreibības nav spējusi atklāt, ka pieredzējusi cilvēku tirdzniecību, nežēlīgu izturēšanos un izmantošanu;
- upuriem, kas cietuši no spīdzināšanas, izvarošanas vai citiem smagiem psiholoģiskās, fiziskās vai seksuālās vardarbības veidiem, sākotnēji nav bijis nodrošināts nepieciešamais atbalsts, lai rastos uzticība un viņi spētu atklāt savu pieredzi ar vardarbību, tādā veidā atklājot patieso prasības būtību ⁽⁷⁰⁴⁾;
- izvarošanas upuris, kurš sākotnēji neatklāja pieredzēto seksuālo vardarbību, iesniedzot apelāciju un izmantojot atbilstošu procesuālo pasākumu iespējas, var nolemt ar šiem faktiem dalīties ⁽⁷⁰⁵⁾;
- pārsūdzība tiek iesniegta, jo lēmēj institūcija nav efektīvi pildījusi pasākumus, kas garantētu bērna uzklauššanu, tā vietā nepilngadīgā paskaidrojumus iekļaujot vecāka paskaidrojumus;
- pieteikuma iesniedzējs nevēlas atklāt, ka viņa prasība ir saistīta ar viņa seksuālo orientāciju un/vai dzimtes identitāti, jo izjūt kaunu, stigmatu, bailes no tādas pašas tautības tulka vai neuzticības varas iestādēm ⁽⁷⁰⁶⁾;
- nepilngadīgie var neizprast vai neapjaust īpašu apstākļu nozīmi viņu pieteikumā;
- pieteikuma iesniedzējs, kuram bijusi traumējoša pieredze, posttraumatiskā stresa sindroma/depresijas dēļ nav spējis citiem atklāt savu pieredzi ⁽⁷⁰⁷⁾;
- Pieteikuma iesniedzējs, kuram ir fiziski traucējumi, ir ticis stigmatizēts.

⁽⁷⁰²⁾ Turpat, 49. punkts.

⁽⁷⁰³⁾ Augstākās tiesas (Īrija) 2012. gada 30. marta spriedums lietā *S.U.N. (Dienvidāfrika)/Refugee Applications Commissioner*, (2012) IEHC 338.

⁽⁷⁰⁴⁾ Sk. arī EASO, *Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, Iedaļa 2018. gads, 6.2. iedaļa.

⁽⁷⁰⁵⁾ Turpat, 6.2. un 6.3. iedaļa.

⁽⁷⁰⁶⁾ Sk. EASO, *Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 6.6. iedaļa par seksuālo orientāciju un dzimtes identitāti un 6.3. iedaļa par informācijas izpaušanu.

⁽⁷⁰⁷⁾ Turpat, 6.2. iedaļa par traumējošas pieredzes sekām un 6.3. iedaļa par informācijas izpaušanu.

Ja administratīvās procedūras laikā pieteikuma iesniedzēja neaizsargātība netika konstatēta un/vai netika veikti nedz nepieciešamie procesuālie pasākumi, nedz sniegts atbalsts un tie nebija pilnībā efektīvi, pastāv iespēja, ka lēmējinstītūcija nav izvērtējusi visus lietas apstākļus un/vai pierādījumus.

Jaunu faktu iesniegšana var būt pamatota, piemēram, ja intervijas jautājumi neattiecās uz problēmu; ja pieteikuma iesniedzējs neapzinājās konkrētu faktu nozīmi pieteikumā, ja pieteikuma iesniedzējam ir trauma, kauns vai cita veida ierobežojumi (iepriekš piedzīvota spīdzināšana, seksuālā vardarbība vai vajāšana seksuālās orientācijas dēļ); vai, ja pieteikuma iesniedzējs intervētāja dzimuma dēļ nav spējis izklāstīt savu prasību ⁽⁷⁰⁸⁾,

EST skaidri norāda, ka, ja dalībvalstis savos valsts tiesību aktos nav pareizi ieviešas pārstrādātās PPD 46. panta 3. punktu, valsts tiesību aktos, tiesām un tribunāliem tik un tā ir stingri jāievēro minētā panta prasības, jo tam ir tieša iedarbība ⁽⁷⁰⁹⁾.

8.3. Īpašas procesuālās garantijas pārsūdzības posmā

Pārstrādātās PPD 24. panta 4. punkts

Pieteikuma iesniedzēji, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas

Dalībvalstis nodrošina, ka vajadzība pēc īpašām procesuālām garantijām saskaņā ar šo direktīvu tiek apmierināta arī tad, ja tā tiek konstatēta vēlākā procedūras posmā, un šādā gadījumā procedūra nav noteikti jāšāk no jauna.

Pārstrādātās PPD 24. pants uzliek dalībvalstīm pienākumu nodrošināt īpašas procesuālās garantijas visas pieteikuma procedūras laikā, ja ir konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējam šādas garantijas ir nepieciešamas (sk. 3. daļu un 7. daļu). Atbilstoši 24. panta 4. punktam īpašas procesuālās garantijas, kas izklāstītas 7. daļā, noderēs tiesām vai tribunāliem, ja konkrētā gadījumā apelācijas/ziņojuma pārskatīšanas kontekstā radīsies vajadzība pēc īpašām procesuālām garantijām ⁽⁷¹⁰⁾.

Mazāk aizsargātu pieteikuma iesniedzēju gadījumā pārstrādātās PPD 24. panta 4. punkta mijiedarbei ar 46. panta 3. punktu var būt izšķiroša nozīme. Pat ja procesuālos noteikumus var uzskatīt par vispārīgi pamatotiem un proporcionāliem, tomēr to piemērošana atsevišķās lietās var pārkāpt personas tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību, ņemot vērā konkrētā pieteikuma iesniedzēja personīgos apstākļus. Šis jautājums ir jālemj valsts tiesai ⁽⁷¹¹⁾. Tāpat tiesai būs jālemj, vai konkrētajā situācijā, ņemot vērā mazāk aizsargāta pieteikuma iesniedzēja apstākļus, ir noteikts pietiekams laika ierobežojums, ⁽⁷¹²⁾.

EST atzīst, ka ES Pamattiesību hartas 47. pantā paredzētais efektīvas tiesiskās aizsardzības princips ietver pušu procesuālo tiesību vienlīdzības principu ⁽⁷¹³⁾. Šis princips nozīmē, “ka

⁽⁷⁰⁸⁾ Konstitucionālās tiesas (Ustavni soud Ceske republiky, Čehija), 2016. gada 12. aprīļa spriedums lietā I.ÚS 425/16.

⁽⁷⁰⁹⁾ EST 2019. gada 29. jūlija spriedums lietā *lekszij Torubarov/Bevandorijs es Menekultugyi Hivatal*, C-556/17, EU:C:2019:626, 73. punkts.

⁽⁷¹⁰⁾ Anglijas un Velsas apelācijas tiesa noteica, ka, “ja tas iespējams, neaizsargātību vajadzētu izvērtēt, pirms tiek veikta jebkāda uzklaušana” Sk. Anglijas un Velsas apelācijas tiesa (Apvienotā Karaliste) 2017. gads, *AM (Afganistāna)/Secretary of State for the Home Department*, turpat (636. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 31. punkts.

⁽⁷¹¹⁾ EST 2011. gada 28. jūlija spriedums lietā *Samba Diouf/Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, C-69/10, EU:C:2011:524, 66.–68. punkts.

⁽⁷¹²⁾ Turpat, 68. punkts.

⁽⁷¹³⁾ EST, 2017. gads, *Sacko*, turpat (687. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 32. punkts.

katrai pusei ir jānodrošina saprātīga iespēja izklāstīt savus prasījumus, tostarp iesniegt savus pierādījumus apstākļos, kas tai nerada acīmredzami nelabvēlīgāku situāciju salīdzinājumā ar pretējo pusi” (714). EST norāda, ka “pušu procesuālo tiesību vienlīdzības mērķis ir nodrošināt līdzsvaru starp tiesvedības dalībniekiem, garantējot, ka ikviens lietas dalībnieks var sniegt atbildi vai paust iebildumus saistībā ar jebkuru tiesai iesniegtu dokumentu” (715). Valsts tiesai nākties nodrošināt šī vienlīdzības principa īstenošanu lietās, kas attiecas uz tādiem mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem, kuri bez pieprasītajām īpašajām garantijām un atbalsta atrastos neizdevīgākā situācijā. Tāpēc, piemēram, pieteikuma iesniedzējam, kuram ir fiziskie traucējumi, var sniegt praktisku palīdzību, lai viņš varētu ierasties uz tiesas sēdi un sēžu zālē tam nebūtu fizisku apgrūtinājumu.

Atsevišķiem starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, tostarp tiem, kas minēti pārstrādātās UND 21. pantā un pārstrādātās PPD 29. apsvērumā, var rasties vajadzība pēc īpašām procesuālām garantijām. Piemēram:

- spīdzināšanas upuris var baidīties brīvi runāt ar dalībvalstu iestādēm (716);
- cilvēku tirdzniecības upurim var būt nepieciešams laiks, lai atbrīvotos no cilvēku tirgoņa ietekmes (717);
- iespējams, jāievieš īpaši nosacījumi, kas mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem ļaus efektīvāk izklāstīt savu prasību (718).

Lai gan mazāk aizsargātu personu efektīvai tiesiskai aizsardzībai tiesā nav iespējams izstrādāt vienotus procesuālos noteikumus, kas būtu piemērojami ikkatrā situācijā, katras atsevišķās lietas analizē lēmums par atbilstošiem vai nepieciešamiem pasākumiem citu starpā būs atkarīgs no:

- pieteikuma iesniedzēja neaizsargātības īpašajām pazīmēm;
- laikposma, kurā neaizsargātība tika konstatēta un vai tās dēļ jau ir iesniegts pieteikums īpašām procesuālām garantijām;
- atsevišķu nosacījumu nozīmes procedūras laikā;
- valsts juridiskās sistēmas kopumā;
- principiem, kas izriet no tiesībām uz efektīvu tiesisko aizsardzību, un to piemērošanas valsts tiesu sistēmā.

D pielikumā ir iekļauti piemēri tādām īpašām procesuālām garantijām, kas var tikt pieprasītas starptautiskās aizsardzības tiesas laikā. Visbeidzot tiesai būs jālemj, vai nepieciešams īstenot konkrētus procesuālos pasākumus, kas tie būs par pasākumiem un vai pieteikuma izskatīšanu var turpināt, šos pasākumus neveicot (719). Turklāt, ja pieteikuma iesniedzējs ir mazāk aizsargāta persona, kura vēlas sevi pārstāvēt, arī šajā gadījumā tiesai ir pienākums piemērot nepieciešamos izņēmumus un palīdzēt, lai pieteikuma iesniedzējs varētu pareizi apkopot savu lietu, ņemot vērā, ka neaizsargāts pieteikuma iesniedzējs sava stāvokļa dēļ var nespēt sevi efektīvi pārstāvēt.

Iepriekšminētā mijiedarbe starp pārstrādātās PPD 24. panta 4. punktu, kurš tika paredzēts īpaši administratīvām iestādēm, un pārstrādātās PPD 46. panta 3. punktu, kurš attiecas

(714) EST 2012. gada 6. novembra spriedums lietā *Europese Gemeenschap/Otis NV un citi*, C-199/11, EU:C:2012:684, 71. punkts.

(715) Turpat, 72. punkts.

(716) UNHCR, Rokasgrāmata procedūrām un kritērijiem, ar kuriem nosaka bēgļa statusu, un starptautiskās aizsardzības vadlīnijas, turpat (608, 198. punkts).

(717) Eiropas Padome, Konvencija par cilvēku tirdzniecību un tās Paskaidrojošais ziņojums, turpat (629. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

(718) J. Herlihy, "Evidentiary assessment and psychological difficulties", in G. Noll (ed.), *Proof, Evidentiary Assessment and Credibility in Asylum Procedures*, Martinus Nijhoff, Leiden/Boston, 2005, 123.–137. lpp.

(719) Apvienotās Karalistes Imigrācijas un patvēruma lietu tiesas, Vienotās prezidenta norādes Nr. 2, 2010. gads, 6. punkts.

uz procesiem tiesas laikā, ir jāpiemēro, ievērojot faktu, ka pārstrādātās PPD 46. panta 2. punktam ir tieša ietekme, kā arī ievērojot vispārīgus Savienības tiesību principus attiecībā uz līdzvērtību un efektivitāti. Tas nozīmē, ka detalizēti procesuālie nosacījumi, kas noteikti pārstrādātās PPD 46. panta 3. punktā un ir saistīti ar EST judikatūru un jebkādiem valsts tiesību aktu noteikumiem, kas paredzēti indivīdu tiesību aizsardzībai, nedrīkst būt nelabvēlīgāki par noteikumiem, kas attiecas uz līdzīgām prasībām valsts teritorijā (līdzvērtības princips). Turklāt šie nosacījumi nedrīkst padarīt par neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtināt to tiesību izmantošanu, kas piešķirtas ar Kopienų tiesību sistēmu (efektivitātes princips) ⁽⁷²⁰⁾.

8.4. Efektīvas tiesību aizsardzības pieejamība

Šajā iedaļā izklāstīti laika ierobežojumi un bezmaksas juridiskā palīdzība un pārstāvība pārsūdzības procedūrās, kā arī to ietekme uz mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem.

8.4.1. Termiņi

Pārstrādātās PPD 46. panta 4. punkts Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību

Dalībvalstis paredz saprātīgus termiņus un citus nepieciešamos noteikumus, lai pieteikuma iesniedzējs varētu izmantot savas tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību saskaņā ar 1. punktu. Termiņi nav tādi, kas šādu izmantošanu darītu neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtinātu.

(..)

Juridiskās noteiktības labad dalībvalstis var noteikt saprātīgus termiņus prasības celšanai ⁽⁷²¹⁾. Efektīvas tiesiskās aizsardzības princips nosaka, ka, ja procesuālo nosacījumu mērķis ir nodrošināt iespējami ātrāku nepamatoto vai nepieņemamo patvēruma pieteikumu izskatīšanu, pārsūdzības termiņu var saīsināt, veicot paātrināto procedūru, un šis termiņš būs īsāks nekā parastās procedūras gadījumā ⁽⁷²²⁾.

Taču tiesas noteiktajam termiņam ir jābūt praktiski pietiekamam, lai pieteikuma iesniedzējs varētu sagatavot un celt efektīvu prasību. Ja izrādās, ka pastāv situācija, kurā šis termiņš konkrētajos apstākļos nav pietiekams, tiesai vai tribunālam ir jānosaka, vai šis elements varētu būt vienīgais, kas pamatotu tādu tiesību aizsardzības līdzekli, kas netieši ticis iesniegts pret lēmumu izvērtēt pieteikumu paātrinātās procedūras ietvaros ⁽⁷²³⁾.

EST ieskatā fakts, ka “pārsūdzības termiņš ir piecpadsmit dienas paātrinātās procedūras gadījumā, bet viens mēnesis, kad lēmums ticis pieņemts, piemērojot parasto procedūru” “principā nav nepietiekams efektīva tiesību aizsardzības līdzekļa sagatavošanai un

⁽⁷²⁰⁾ EST 2007. gada 13. marta spriedums lietā *Unibet/Justītekanslern*, C-432/05, EU:C:2007:163, 43. punkts.

⁽⁷²¹⁾ EST 2009. gada 29. oktobra spriedums lietā *Virginie Pontin v T-Comalux SA*, C-63/08, EU:C:2009:666, 48. punkts.

⁽⁷²²⁾ EST, 2011. gads, *Samba Diouf*, turpat (709. zemsv. piezīme tekstā iepriekš), 65. punkts.

⁽⁷²³⁾ EST, 2011. gads, *Samba Diouf*, turpat (709. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 65. un 68. punkts.

iesniegšanai un tas liekas esam saprātīgs un samērīgs salīdzinājumā ar skartajām tiesībām un interesēm” (724).

Tiesa uzsvēra, ka “izšķiroši ir tas”, ka pārsūdzības termiņš “būtībā ir pietiekams, lai sagatavotu un iesniegtu efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli” (725). Taču tāds termiņš, kas ir vispārēji pietiekams pieteikuma iesniedzējiem, var tāds nebūt attiecībā uz, piemēram, pieteikuma iesniedzējiem, kuriem ir traumas un kuriem efektīvas prasības sagatavošanai var būt nepieciešama sociālā darbinieka, konsultanta un/vai juridiskā konsultanta palīdzība.

Procedūras laikā noteiktie īsie termiņi var ietekmēt to, cik efektīvi tiek īstenotas tiesības uz uzklausišanu (726), kā arī var apgrūtināt efektīvu lēmuma pārskatīšanu tiesā, kas var pārkāpt ES Pamattiesību hartas 47. pantu. Tādēļ pastāv iespēja, ka sistēma, kuras īso termiņu kumulatīvais efekts var ierobežot personas tiesības uz uzklausišanu, var nesamērīgi ietekmēt tādus neaizsargātus pieteikuma iesniedzējus, piemēram, personas ar fiziska vai garīga rakstura slimībām vai traucējumiem, kuriem var būt nepieciešams vairāk laika savs prasības sagatavošanai nekā pieteikuma iesniedzējiem, kuriem šādu traucējumu nav.

Tāpat ļoti īss termiņš var apgrūtināt juridisko konsultāciju un palīdzības saņemšanu (727) Šajos apstākļos pastāv liela iespēja, ka ļoti īss termiņš nesamērīgi ietekmēs atsevišķu mazāk aizsargātu pieteikuma iesniedzēju spējas konsultēties ar juridisko speciālistu. Piemēram, pieteikuma iesniedzējam, kuram ir posttraumatiskā stresa sindroms vai kurš ir ticis pakļauts seksuālai vardarbībai un/vai bijis cilvēku tirdzniecības upuris, būs faktiski sarežģīta prasība, kas, visticamāk, būs sarežģīta arī juridiskā ziņā. Šo sarežģījumu dēļ viņiem citu starpā var būt grūtības apkopot atbilstošus pierādījumus, risināt procesuālos sarežģījumus, kā arī apkopot pārsūdzības materiālus.

Turklāt mazāk aizsargāts pieteikuma iesniedzējs var vēlēties tālāku sevis pārstāvību apelācijas tiesā, lai runātu par īstajām problēmām. Šis ir iespējams gadījumā, kad, piemēram, pieteikuma iesniedzēja sievai ir atsevišķa, ar vīru nesaistīta lieta, kurā ietverta tāda informācija par seksuālo vardarbību, kuru viņa, vīram klātesot, nespēja intervijas laikā atklāt. Pēc līdzīga principa tālāka pārstāvība apelācijas tiesā ir nepieciešama, piemēram, arī tādām pieteikuma iesniedzējam, kura sākotnējā prasība tika atzīta par acīmredzami nepamatotu, taču kurš, patiesībā būdams cilvēku tirdzniecības upuris, baidījās atklāt savu cilvēku tirgotāju identitāti.

ECT ir novērojusi, ka dažiem starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem ir sarežģīti, dažreiz – pat neiespējami, īsa termiņa ietvaros apkopot un iesniegt nepieciešamos pierādījumus (728). Tādēļ “termiņiem nevajadzētu būt tik īsiem vai tik neelastīgiem, ka tie patvēruma pieteikuma iesniedzējam liedz reālu iespēju pamatot savu prasību” (729).

Automātiska un mehāniska termiņa noteikšana var pārkāpt ECTK 3. pantā noteikto “neizraidīšanas” principu (730). Tādēļ, piemēram, paātrinātā procedūra var būt efektīva gadījumā, kad tiek izskatīts atkārtots patvēruma pieteikums, kas parastās procedūras ietvaros tika pilnīgi pārbaudīts, un tādēļ pirmās pārbaudes esamība attaisno otrā pieteikuma

(724) Turpat, 66.–67. punkts.

(725) Turpat, 66. punkts.

(726) EST 2010. gada 8. jūlija spriedums lietā *Susanne Bulicke/Deutsche Büro Service GmbH*, C-246/09, EU:C:2010:418, 36. punkts.

(727) EST, 2009. gads, *Virginie Pontin/T-Comalux SA*, turpat (719. zemsv. piezīme tekstā iepriekš), 65. punkts.

(728) ECT 1998. gada 19. februāra spriedums lietā *Bahaddar/Niederlande*, Nr. 25894/94, 45. punkts.

(729) Turpat.

(730) ECT 2000. gada 11. jūlija spriedums lietā *Jabari/Turcija*, Nr. 40035/98, 40. punkts.

pārbaudes īsumu ⁽⁷³¹⁾. Taču, ja pieteikuma iesniedzējs savas neaizsargātības dēļ pirmajā pieteikumā nebija spējis pamatot savu prasību vai to celt, pārbaudei nepieciešamā laika saīsināšanu nevar attaisnot ar *prima facie* pilno pārbaudi parastās procedūras ietvaros. Tas it īpaši var attiekties uz gadījumiem, kuros personas neaizsargātība netika konstatēta vai uz to netika attiecinātas īpašas procesuālās garantijas.

8.4.2. Bezmaksas juridiskā palīdzība un pārstāvība pārsūdzības procedūrās

Juridiskās palīdzības pieejamība ir iekļauta ES Pamattiesību artas 47. pantā noteiktajās tiesībās uz efektīvu tiesisko aizsardzību.

ES hartas 47. panta trešā daļa Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu

Juridiskā palīdzība tiek sniegta tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu, ciktāl šī palīdzība ir nepieciešama, lai nodrošinātu efektīvu tiesiskuma īstenošanu.

Tā būtu jānodrošina “gadījumos, kad tādas palīdzības trūkums varētu liegt nodrošināt efektīvu lietas izskatīšanu tiesā” ⁽⁷³²⁾. Pārsūdzības procedūras ietvaros dalībvalstīm ir pienākums pēc pieprasījuma nodrošināt bezmaksas juridisko palīdzību un pārstāvību atbilstoši pārstrādātās PPD 20. panta 1. punktam ⁽⁷³³⁾.

Pārstrādātās PPD 20. panta 1. punkts Bezmaksas juridiskā palīdzība un pārstāvība pārsūdzības procedūrās

Dalībvalstis nodrošina, ka pēc pieprasījuma tiek garantēta bezmaksas juridiskā palīdzība un pārstāvība pārsūdzības procedūrās, kas paredzētas V nodaļā. Tas ietver vismaz vajadzīgo procesuālo dokumentu sagatavošanu un piedalīšanos pirmās instances tiesas uzklaušīšanā pieteikuma iesniedzēja vārdā.

Jāuzsver, ka pieteikuma iesniedzējam ir pienākums pieprasīt juridisko palīdzību un pārstāvību.

Ņemot vērā, ka ES Pamattiesību hartas 47. panta trešo daļu ir ietekmējusi ECT judikatūra par efektīvu tiesisko aizsardzību (ECTK 6. un 13. pants) ⁽⁷³⁴⁾, tās mērķis ir arī garantēt tiesības, kuras nav teorētiskas un iedomātas ⁽⁷³⁵⁾, bet gan ir praktiskas un efektīvas ⁽⁷³⁶⁾. ECT šo principu ir piemērojusi attiecībā uz bezmaksas juridisko palīdzību ⁽⁷³⁷⁾ un ir atzinusi,

⁽⁷³¹⁾ ECT 2007. gada 20. septembra spriedums lietā *Sultani/Francija*, Nr. 45223/05 (izvilkums angļu valodā), 65. punkts. 65. panta oriģinālajā tekstā franču valodā attiecībā uz šo jautājumu teikts: “L’existence de ce premier contrôle justifie la brièvement de la seconde demande, dans le cadre duquel l’OFPR se contente de vérifier, à l’occasion d’une procédure accélérée, s’il existe de nouveaux motifs propres à modifier sa décision de rejet préalable.”

⁽⁷³²⁾ Paskaidrojumi attiecībā uz Pamattiesību hartu, 2007. gads, turpat (81. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 47. pants, 30. punkts, kurā citēta ECT 1979. gada lieta *Airey/Īrija*, turpat (257. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁷³³⁾ Sk. arī pārstrādātās PPD 23. un 25. apsvērumu.

⁽⁷³⁴⁾ Sk. 8.1. iedaļu, kurā citēts viss ES Pamattiesību hartas 47. pants. Sk. arī 2.2. iedaļu.

⁽⁷³⁵⁾ ECT, 1979. gads, *Airey/Īrija*, turpat (257. zemsv. piez., 24. punkts. “Konvencijas mērķis ir garantēt tādas tiesības, kas ir nevis teorētiskas vai izdomātas, bet gan tādas tiesības, kas ir praktiskas un efektīvas (...) Šis ir sevišķi svarīgi attiecībā uz tiesībām vērsties tiesā”.

⁽⁷³⁶⁾ ECT 1984. gada 18. decembra spriedumu lietā *Sporrong un Lönnroth/Zviedrija*, Nr. 7151/75 un 7152/75.

⁽⁷³⁷⁾ Turpat, 24. punkts.

ka prāvnieka finansiālais stāvoklis vai izredzes uz pozitīvu tiesas procesa iznākumu arī ir jāņem vērā ⁽⁷³⁸⁾. Tāpēc, it sevišķi ļoti neaizsargātu personu gadījumā, valsts tiesnešiem vai tribunālu dalībniekiem ir jābūt piesardzīgiem, lai viņu interpretācija par valsts procesuālajiem noteikumiem, ar kuriem tiek regulēta bezmaksas juridiskās palīdzības un pārstāvības pieejamība, “nepadara ar [Savienības tiesībām] piešķirto tiesību īstenošanu praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu” (efektivitātes princips) ⁽⁷³⁹⁾ un lai šī interpretācija ir saskaņā ar ES Hartas 47. panta trešo daļu.

Tālāk 20. panta 3. punktā ir noteikts:

Pārstrādātās PPD 20. panta 3. punkts
Bezmaksas juridiskā palīdzība un pārstāvība pārsūdzības procedūrās

Dalībvalstis var paredzēt, ka šo bezmaksas juridisko palīdzību un pārstāvību nepiešķir, ja tiesa vai cita kompetentā iestāde uzskata, ka pieteikuma iesniedzēja pārsūdzībai nav reālu izredžu gūt panākumus.

Ja lēmumu nepiešķirt šajā punktā paredzēto bezmaksas juridisko palīdzību un pārstāvību pieņem iestāde, kas nav tiesa, dalībvalstis nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējam ir tiesības uz efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekli, lai minēto lēmumu pārsūdzētu tiesā.

Piemērojot šo punktu, dalībvalstis nodrošina, ka juridiskā palīdzība un pārstāvība netiek patvaļīgi ierobežota un pieteikuma iesniedzēja efektīva pieeja tiesu iestādēm netiek traucēta.

Mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem pārstrādātās PPD 20. panta 3. punkta trešās daļas nosacījumi var būt nozīmīgi. Piemēram, izvērtējot vai pārsūdzības prasībai ir izredzes uz pozitīvu iznākumu, būtu jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja īpašās vajadzības, lai noteiktu, vai šīs vajadzības un jebkādu īpašu procesuālo garantiju trūkums ir būtiski faktori lēmuma pieņemšanā par prasības izredzēm uz pozitīvu iznākumu.

Kā norādīja EST:

[juridiskās] palīdzības piešķiršanas vajadzība ir jānovērtē, ņemot vērā tās personas pašas tiesības, kuras Savienības tiesībās garantētās tiesības un brīvības ir tikušas pārkāptas, nevis sabiedrības vispārējās intereses, lai gan tās var būt viens no elementiem, vērtējot vajadzību pēc palīdzības ⁽⁷⁴⁰⁾.

Mazāk aizsargātu personu pieteikumos var rasties sevišķi sarežģījumi, kas saistīti ar likuma un procedūru savstarpējību, piemēram, ja lietā trūkst efektīvas koncentrēšanās uz juridiskajiem aspektiem, pārsūdzības lieta, kurā atklātas būtiskas problēmas, var tikt priekšlaikus izbeigta, pamatojoties uz pieteikuma nepieņemamību vai acīmredzami nepamatotu pieteikumu. Turklāt vai nu savas invaliditātes, garīgās veselības problēmu, vecuma vai citu grūtību dēļ, vai pieteikuma faktiskās un juridiskās sarežģītības dēļ, vai šo abu faktoru dēļ mazāk aizsargāti

⁽⁷³⁸⁾ ECT 2005. gada 15. februāra spriedums lietā *Steel un Morris/Apvienotā Karaliste*, Nr. 68416/01, 62. punkts.

⁽⁷³⁹⁾ Sk., piemēram, šādus EST spriedumus: 2010. gads, *Bulicke*, turpat (724. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 25. punkts; 2008. gada 12. februāris, *Willy Kempter KG/Hauptzollamt Hamburg-Jonas*, C-2/06, EU:C:2008:78, 57. punkts; 2007. gada 7. jūnijs, apvienotās lietas C-222/05 to C-225/05, *Van der Weerd and Others/Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*, EU:C:2007:318, 28. punkts; un 2007. gada 13. marts, *Unibet/Justitiekanslern*, C-432/05, EU:C:2007:163, 43. punkts.

⁽⁷⁴⁰⁾ EST, 2010. gads, *DEB/Bundesrepublik Deutschland*, turpat (258. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 42. punkts.

pieteikuma iesniedzēji reti kad spēs sevi efektīvi aizstāvēt. Ja tiesa vai tribunāls norīko juridisko pārstāvi, ir jānodrošina, lai pārstāvim ir pienācīgs laiks pieteikuma iesniedzēja konsultēšanai, tādējādi garantējot, ka pieteikuma iesniedzēja tiesības procedūras laikā tiks ievērotas ⁽⁷⁴¹⁾.

Tā kā mazāk aizsargāti pieteikuma iesniedzēja lietai būtiskie fakti un apstākļi var būt sarežģīti vai, lasot pieteikuma iesniedzēja administratīvos dokumentus, nav skaidri saprotams, kādi tie ir, jebkādā pārsūdzības lietas iepriekšējā caurlūkošanā vai pārbaudē, kas paredzēta, lai izvērtētu “izredzes gūt panākumus”, ir jānodrošina, lai nekādi materiāli fakti netiek palaisti garām vai ka jebkādā citādā veidā netiek apgrūtināta efektīva tiesu iestāžu pieejamība.

Attiecībā uz nepilngadīgajiem bez pavadības, pārstrādātās PPD 25. panta 6. punkta d) apakšpunktā ir noteikts, ka dalībvalstis var “piemērot 20. panta 3. punktā minēto procedūru, ja nepilngadīgā pārstāvim saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir juridiskā kvalifikācija”. Citiem vārdiem sakot, ja dalībvalsts uzskata, ka pārsūdzības pieteikumam, ko iesniedzis nepilngadīgais bez pavadības, nav izredžu gūt panākumus, pieteikuma iesniedzējam var liegt bezmaksas juridisko palīdzību un pārstāvību, ja vien viņa pārstāvim ir valsts tiesību aktiem atbilstoša juridiskā kvalifikācija. Saskaņā ar Vācijas Federālo tiesu bezmaksas juridiskās palīdzības piešķiršana nepilngadīgajiem tikai tādos gadījumos, kad lietā ir izredzes gūt panākumus, un šādas palīdzības pieprasīšana nav pretrunā tiesībām uz efektīvu tiesisko aizsardzību, ja pieņem, ka nepilngadīgajam bez pavadības ir aizbildnis ar likumam atbilstošu juridisko kvalifikāciju. Tiesa lēma, ka aizbildņa piemērotību pārstāvja lomai (atbilstoši pārstrādātās UND 24. pantam) nevajadzētu apšaubīt, tikai tāpēc, ka aizbildnim nav speciālas juridiskās zināšanas patvēruma tiesību jautājumos. Tāpēc tiesa neapstiprināja advokāta dalību kopīgā aizbildnībā, kuras nolūks bija nepilngadīgā bez pavadības pārstāvēšana ārvalstnieku tiesību jautājumos, tostarp patvēruma procedūrās. Tālāk tiesa skaidroja, ka ir nepamatoti nepilngadīgajiem bez pavadības sniegt atšķirīgu attieksmi nekā tiem nepilngadīgajiem, kuri izcelsmes valsti ir pametuši kopā ar saviem vecākiem ⁽⁷⁴²⁾. Tādēļ attiecībā uz nepilngadīgajiem bez pavadības Vācijas Federālā tiesa noteica skaidru atšķirību starp bezmaksas juridisko pārstāvību, kas garantēta pārstrādātās PPD 25. panta 1. punktā un kura tiek piešķirta bez nosacījumiem, un bezmaksas juridisko palīdzību un pārstāvību pārsūdzības procedūrās, kas ir saskaņā ar pārstrādātās PPD 20. pantu un ko var nepiešķirt, ja tiesa uzskata, ka pieteikuma iesniedzēja pārsūdzībai nav izredžu gūt panākumus (pārstrādātās PPD 20. panta 3. punkts) vai, ja nepilngadīgajam ir pietiekami daudz līdzekļu (pārstrādātās PPD 21. panta 2. punkta a) apakšpunkts).

Direktīvas par cilvēku tirdzniecību 15. panta 2. punkta kontekstā FRA skaidroja:

Ja bērns ir iesaistīts administratīvā, kriminālā vai civilprocesā, aizbildnim un/vai otram pārstāvim – gadījumā, ja aizbildnis vēl nav noteikts – ir jānodrošina, lai bērnam ir pieeja bezmaksas juridiskai palīdzībai un lai kompetentās valsts iestādes izraugās kvalificētu juridisko speciālistu atbilstoši valsts tiesību normām ⁽⁷⁴³⁾.

Tālāk tā norāda, ka “kvalificēta advokāta vai cita kvalificēta juridiskā konsultanta loma palīdzības sniegšanā bērnam atšķirsies no īstajām Savienības tiesību normā paredzētajām “pārstāvja” pilnvarām un pienākumiem” ⁽⁷⁴⁴⁾.

⁽⁷⁴¹⁾ Konstitucionālās tiesas (Vefassungsgerechtshof, Austrija) 2011. gada 5. decembra spriedums lietā Nr. U 2018/11.

⁽⁷⁴²⁾ Federālās tiesas (Bundesgerichtshof, Vācija) 2017. gada 13. septembra nolēmums lietā XII ZB 497/16, 14. punkts.

⁽⁷⁴³⁾ FRA, Bez vecāku gādības palikušu bērnu aizbildnība: Rokasgrāmata par aizbildnības sistēmu stiprināšanu nolūkā nodrošināt cilvēku tirdzniecībā cietušu bērnu īpašās vajadzības, 2014. gads, turpat (211. zemsp. piez. tekstā iepriekš), 39. lpp.

⁽⁷⁴⁴⁾ Turpat.

8.5. Tiesības palikt valstī pārsūdzības procedūras laikā

Šajā iedaļā ir izklāstīti vispārīgi noteikumi par tādām tiesībām palikt valsts teritorijā, kuras īstenojamas pārsūdzības laikā, kā arī ir izklāstīti šajos noteikumos paredzētie izņēmumi un tas, kā iepriekšminētie faktori var ietekmēt mazāk aizsargātu pieteikuma iesniedzēju.

8.5.1. Vispārējs noteikums

Pārstrādātās PPD 46. panta 5. punkts Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību

Neskarot 6. punktu, dalībvalstis ļauj pieteikuma iesniedzējiem palikt teritorijā līdz termiņam, kurā beidzas viņu iespēja izmantot tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību, un, ja šādas tiesības ir izmantotas noteiktajā termiņā – līdz tiesiskās aizsardzības iznākumam.

Pārstrādātā PPD paredz tiesības palikt dalībvalstī pārsūdzības procedūras laikā. Tāpat ar šo direktīvu ir kodificēti šī noteikuma izņēmumi, kuri plašāk izklāstīti 8.5.2. iedaļā.

Dažās dalībvalstīs lēmums par personas atgriešanu var tikt pieņemts, pirms stājies spēkā lēmums par starptautiskās aizsardzības piešķiršanu. Šī iemesla dēļ lēmumiem par personas atgriešanu un starptautiskās aizsardzības piešķiršanu var tikt piemēroti atšķirīgi tiesiskās aizsardzības līdzekļi. Tādēļ ir jāņem vērā, ka dalībvalstis lēmumu par personas atgriešanu var pieņemt pēc tam, kad ir pieņemts negatīvs lēmums par starptautiskās aizsardzības piešķiršanu, bet tas ir jāpieņem pirms pārsūdzības procedūras uzsākšanas vai noslēgšanas. Tomēr EST precizēja, ka “visām atgriešanas lēmuma sekām ir jābūt apturētām līdz šīs pārsūdzības iesniegšanas termiņa beigām un, ja šāda pārsūdzība tiek iesniegta, līdz tās iznākumam” ⁽⁷⁴⁵⁾. Iesaistītā persona saglabā savu starptautiskās aizsardzības kandidāta statusu, līdz brīdim, kad tiek pieņemts šī pieteikuma galīgais lēmums. Savukārt dalībvalstīm “ir jāļauj attiecīgajām personām atsaukties uz jebkādam apstākļu izmaiņām, kas notikušas pēc šī atgriešanas lēmuma pieņemšanas un kas varētu būtiski ietekmēt konkrētās personas situācijas novērtējumu” ⁽⁷⁴⁶⁾.

Lai gan tiesu iestāde, kas pieņem lēmumu par personas atgriešanu, nodrošina efektīvu tiesisko aizsardzību, atsevišķos apstākļos tās spēja veikt nepieciešamo pārbaudi var būt apgrūtināta. Piemēram, tam par iemeslu var būt fakts, ka pieteikuma iesniedzēja neaizsargātība vēl nav līdz galam noteikta un/vai izvērtēta, jo mazāk aizsargātais pieteikuma iesniedzējs joprojām nav izmantojis pārstrādātās PPD 24. pantā noteiktās īpašās procesuālās garantijas. Tāpat šāda situācija var rasties, ja neaizsargāts pieteikuma iesniedzējs atbilstoši pārstrādātās KD 4. pantam pirmoreiz pieprasa dalībvalsts iesaisti, lai pamatotu, ka pieteikums un viņa neaizsargātība ir samērīgi. Neskaidrības par lietas faktiem var būt latentas, piemēram, gadījumos, kad pieteikuma iesniedzēji ir nepilngadīgie, veci cilvēki, personas ar kognitīviem traucējumiem, cilvēku tirdzniecības un/vai izvarošanas vai seksuālās vardarbības upuri. Šie sarežģījumi var rasties sistēmās, kurās lēmums par atgriešanu ticis pieņemts, pirms ir pieņemts lēmums par starptautiskās aizsardzības piešķiršanu, un kurās vairākas tiesu iestādes nosaka katra lēmuma tiesiskās aizsardzības līdzekļus. Gadījumos, kad lēmumu par

⁽⁷⁴⁵⁾ EST 2018. gada 19. jūnija spriedums lietā *Sadikou Gnandi/État belge*, C-181/16, EU:C:2018:465, 61. punkts.

⁽⁷⁴⁶⁾ Turpat, 64. punkts.

starptautiskās aizsardzības piešķiršanu un personas atgriešanu iespējams pārsūdzēt vienā instancē, šādu sarežģījumu nav.

Turpretī EST uzskata, ka pārstrādātās PPD 46. pants, “lasot to atbilstoši Hartas 19. panta 2. punktam un 47. pantam, ir interpretējams tādējādi, ka tam pretrunā nav valsts tiesiskais regulējums, ar kuru netiek piešķirta apturoša iedarbība prasībai, kas celta par tādu lēmumu kā pamatlietā aplūkots, neveikt **turpmāka** patvēruma pieteikuma pārbaudi”⁽⁷⁴⁷⁾. Šajā argumentā ir ņemts vērā EST lēmums, ar kuru tā noteica – ja pieteikuma iesniedzējs iesniedz turpmāku patvēruma pieteikumu, nesniedzot jaunus pierādījumus vai argumentus, “būtu nesamērīgi likt dalībvalstīm no jauna veikt pilnīgas izskatīšanas procedūru. Šajos gadījumos dalībvalstīm būtu jādod iespēja izvēlēties starp procedūrām, kas saistītas ar izņēmumiem no tām garantijām, kuras parasti ir patvēruma pieteikuma iesniedzējam”⁽⁷⁴⁸⁾. EST uzsvēra, ka šis lēmums attiecas uz lietām, kurās šāda lēmuma pieņemšana pati par sevi nevar būt par iemeslu personas izraidīšanai, jo (vēl) nav pieņemts lēmums par personas atgriešanu⁽⁷⁴⁹⁾.

8.5.2. Vispārējā noteikuma izņēmumi

Pārstrādātās PPD 46. panta 6. punktā noteikti apstākļi, kādos dalībvalstis atsevišķu lēmumu gadījumā var (bet tas nav to pienākums) noteikt **izņēmumus** tiesībām palikt valsts teritorijā. Šādās situācijās tiesai vai tribunālam pēc iesniedzēja vēlēšanās vai pašas iniciatīvas – atkarībā no konkrētās dalībvalsts procedūras noteikumiem – ir tiesības lemt, vai pieteikuma iesniedzējs var palikt dalībvalsts teritorijā.

Pārstrādātās PPD 46. panta 6. punkts Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību

Ja ir pieņemts lēmums:

a) uzskatīt pieteikumu par acīmredzami nepamatotu saskaņā ar 32. panta 2. punktu vai nepamatotu pēc izvērtēšanas saskaņā ar 31. panta 8. punktu, izņemot gadījumus, kad šie lēmumi ir balstīti uz 31. panta 8. punkta h) apakšpunktā minētajiem apstākļiem;

b) uzskatīt pieteikumu par nepieņemamu saskaņā ar 33. panta 2. punkta a), b) vai d) apakšpunktu;

c) noraidīt pieteikuma iesniedzēja lietas izskatīšanas atsākšanu pēc tam, kad tā bijusi pārtraukta saskaņā ar 28. pantu; vai

d) pieteikumu neizvērtēt vai neizvērtēt pilnīgi saskaņā ar 39. pantu,

tiesai pēc pieteikuma iesniedzēja pieprasījuma vai *ex officio* ir tiesības lemt, vai pieteikuma iesniedzējs var palikt dalībvalsts teritorijā, ja šāda lēmuma rezultātā tiek izbeigtas pieteikuma iesniedzēja tiesības palikt dalībvalstī un ja šādos gadījumos tiesības palikt dalībvalstī līdz tiesiskās aizsardzības iznākumam nav paredzētas valsts tiesību aktos.

⁽⁷⁴⁷⁾ EST 2015. gada 17. decembra spriedums lietā *Abdoulaye Amadou Tall/Centre public d'action sociale de Huy* C-239/14, EU:C:2015:824, 60. punkts (izcēlums pievienots), lai gan spriedums attiecas uz PPD 39. pantu, nevis attiecīgo pārstrādātās PPD 46. pantu. Sk. arī 7.6. iedaļu.

⁽⁷⁴⁸⁾ EST, 2015. gads, *Amadou Tall*, turpat (745. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 46. punkts.

⁽⁷⁴⁹⁾ Turpat, 57.–59. punkts.

Valsts likumdevējam ir jālemj, vai lēmumu par šādiem pasākumiem var pieņemt pēc pieprasījuma, *ex officio* vai abiem. Dalībvalstij ir jāizvēlas vismaz viena no divām iespējām, kā arī tā var izvēlēties abas. Ja pieteikuma iesniedzēja sūdzība saistībā ar ECTK 3. pantu un ES Pamattiesību hartas 4. pantu ir pamatota, tad tiesiskās aizsardzības līdzeklim ir jāpiemīt apturošai iedarbībai.

Lai tiesa vai tribunāls varētu pieņemt lēmumu attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja uzturēšanos dalībvalsts teritorijā saskaņā ar 46. panta 6. punktu, tam nepieciešams mainīts pilnais un *ex nunc* izvērtējums. Balstoties uz izmainīto izvērtējumu, lēmumu pieņem tikai par to, vai sūdzība par ES Pamattiesību hartas 4. panta un ECTK 3. panta pārkāpumu ir pamatota. Šādi gadījumi ir pilnībā jāpārbauda, lai pārlicinātos, vai šāda pamatota sūdzība pastāv ⁽⁷⁵⁰⁾.

Turpinājumā skaidrotās situācijas sniedz piemēru tam, kā apturošā iedarbība vai tās trūkums mazāk aizsargātam pieteikuma iesniedzējam var radīt grūtības saskaņā ar pārstrādāto PPD.

- **Lēmumā par nepamatotu/acīmredzami nepamatotu pieteikumu**, kas pieņemts pārstrādātās PPD 31. panta 8. punktā noteiktās paātrinātās procedūras ietvaros, pieteikums var tikt uzskatīts par nepamatotu apstākļos, kad lēmējinstīcijai nav bijis pietiekami daudz informācijas, piemēram, gadījumā, ja nebija zināms par to, ka persona ir cilvēku tirdzniecības upuris.
- **Lēmumā par pieteikuma “nepieņemamību”**, kas pieņemts saskaņā ar pārstrādātās PPD 33. panta 2. punktu, pieaugušais, kurš ir atkarīgs no pieteikuma iesniedzēja, var būt piekritis, ka lieta tiek izskatīta viņa vārdā un iekļauta vecāku pieteikumā, neatkarīgi no tā, vai pastāv risks, ka savas nopietnās garīgās saslimšanas dēļ apgādājamais varētu tikt pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam.
- **Lēmumā par pārtrauktas lietas atsākšanu** saskaņā ar pārstrādātās PPD 28. pantu, kas attiecas uz pieteikuma netiešu atsaukšanu, var uzskatīt, ka mazāk aizsaegāts pieteikuma iesniedzējs – it īpaši, ja procesa sākumposmā viņa neaizsargātība nav noteikta – ir atteicies no sava pieteikuma vai tas ir atsaukts, ja savas neaizsargātības dēļ viņš nav ieradies uz personisko interviju vai nav atbildējis uz lūgumiem sniegt būtisku informāciju.

Jāņem vērā, ka attiecībā uz lietām, kurās “dalībvalsts nolemj ārvalstnieku pārsūtīt uz tādu valsti, par kuru ir pamatots iemesls domāt, ka viņš vai viņa tajā varētu tikt pakļauts(-ta) [ECTK 3. pantā] minētajiem riskiem, [ECTK] 13. pants nosaka, ka šai personai ir jābūt iespējām izmantot tiesiskās aizsardzības līdzekļus ar automātiski apturošu iedarbību” ⁽⁷⁵¹⁾. EST šo noteikumu izmantoja lietā, kas attiecās uz Direktīvu 2008/115/EK (par to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi) ⁽⁷⁵²⁾. Tiesa lēma, ka minētās direktīvas 5. pants (par “neizraidīšanas” principu) un 13. pants (par efektīvu tiesisko aizsardzību), aplūkoti saistībā ar ES Pamattiesību hartas 19. panta 2. punktu un 47. pantu, nepieļauj tādus valsts tiesību aktus, “kuros nav paredzēts tiesību aizsardzības līdzeklis ar apturošu iedarbību, kas var tikt izmantots pret atgriešanas lēmumu, kura izpilde attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam var radīt būtisku viņa veselības stāvokļa smagas un neatgriezeniskas pasliktināšanās risku” ⁽⁷⁵³⁾.

⁽⁷⁵⁰⁾ ECT, 2000. gads, *Jabari/Turcija*, turpat (728. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 39. un 49.–50. punkts; ECT 2016. gada 19. janvāra spriedums lietā, *M.D. et M.A./Belgique*, Nr. 58689/12, 55. punkts; ECT 2015. gada 5. novembra spriedums lietā *A.Y./Grèce*, Nr. 58399/11, 68. punkts.

⁽⁷⁵¹⁾ ECT 2007. gada 26. aprīļa spriedums lietā *Gebremhedin/Francija*, Nr. 25389/05, 66. punkts.

⁽⁷⁵²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/115/EK (trešdienā, 2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūram dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, 2008. gads, OV L 348.

⁽⁷⁵³⁾ EST (VP), 2014. gads, *Abdida*, turpat (510. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 53. punkts.

Robežprocedūru gadījumā pieteikuma iesniedzējiem tiek nodrošinātas īpašas garantijas, kas attiecas uz 46. panta 6. punktā noteiktajām dalībvalsts iespējām.

Pārstrādātās PPD 46. panta 7. punkts

Šā panta 6. punktu piemēro tikai 43. pantā minētajām procedūrām ar noteikumu, ka:

a) pieteikuma iesniedzējam ir nodrošināta nepieciešamā mutiskā tulkošana, juridiskā palīdzība un vismaz nedēļa laika, lai sagatavotu pieprasījumu un tiesai iesniegtu argumentus par labu tam, lai viņam tiktu piešķirtas tiesības palikt teritorijā līdz tiesiskās aizsardzības iznākumam; un

b) saistībā ar 6. punktā minētā pieprasījuma izvērtēšanu tiesa izvērtē atbildīgās iestādes negatīvo lēmumu faktiskā un juridiskā ziņā.

Ja nav izpildīti a) un b) apakšpunktā minētie nosacījumi, piemēro 5. punktu.

Nepilngadīgo bez pavadības gadījumā pārstrādātās PPD 25. panta 6. punkts nosaka, ka, “neskarot 41. pantu, dalībvalstis, nepilngadīgajiem bez pavadības piemērojot 46. panta 6. punktu, visos gadījumos nodrošina vismaz 46. panta 7. punktā paredzētās garantijas.”

Ja saskaņā ar 46. panta 6. punktu ir pieļauts izņēmums (neņemot vērā pārsūdzības pieteikumus, kas attiecas uz lēmumu neizskatīt turpmāku pieteikumu), tiesai vai tribunālam vai nu pēc pieprasījuma vai *ex officio* ir tiesības lemt par pieteikuma saglabāšanu ar nosacījumu, ka abi kritēriji ir izpildīti. Tiesai vai tribunālam šādas tiesības ir, ja ar attiecīgo lēmumu tiek pārtrauktas pieteikuma iesniedzēja tiesības palikt dalībvalstī un ja valsts tiesību aktos nav noteiktas tiesības palikt dalībvalstī, līdz brīdim, kad tiek pieņemts lēmums par aizsardzības līdzekļu piemērošanu (pārstrādātās PPD 46. panta 6. punkts). Tomēr neatkarīgi no 46. panta 7. punktā noteiktajām garantijām iepriekšminētie riski, kas saistīti ar 46. panta 5. un 6. punktu, robežu procedūru kontekstā ir izvērtējami *a fortiori*.

Pārstrādātās PPD 46. panta 8. punkts

Dalībvalstis ļauj pieteikuma iesniedzējam palikt to teritorijā, gaidot 6. un 7. punktā paredzētās procedūras iznākumu, lai izlemtu, vai pieteikuma iesniedzējs var vai nevar palikt to teritorijā.

A pielikums. Metodoloģija

Šī tiesiskā analīze tika izstrādāta saskaņā ar *IARMJ-Europe* un *EASO* noslēgtu līgumu, lai sniegtu speciālistu pakalpojumus tiesu un tribunālu locekļiem paredzēto *EASO* profesionālās pilnveides materiālu pārskatīšanā, aktualizēšanā un turpmākā izstrādē. Lai gan mēs centāmies šo tiesisko analīzi izstrādāt saskaņā ar *EASO* profesionālās pilnveides materiālu izstrādes metodoloģiju, tomēr izstrādes pieeju nācās mainīt. Iedaļā par šīs tiesiskās analīzes izstrādātājiem jau tika norādīts, ka izstrādes process bija sadalīts divās daļās: projekta izstrāde, ko veica speciālistu komanda, un šīs komandas izstrādātā projekta rediģēšana un vispārīga pārraudzība, ko veica redakcijas grupa (RG), kuras sastāvā bija vienīgi tiesneši un tribunāla locekļi.

Sagatavošanās posms

Sagatavošanās posma laikā projekta izstrādes darba grupa kopā ar RG lēma par analīzes tvērumu, struktūru un analīzes saturu un sagatavoja:

- provizorisko pieejamo resursu un materiālu bibliogrāfiju;
- pagaidu apkopojumu par atbilstošo tiesu praksi;
- projekta paraugu;
- pamata ziņojumu par projekta sagatavošanu, kas satur provizorisko analīzes struktūru un ziņojumu par paveikto;

Šie materiāli tika nosūtīti RG, un tā sniedza kā vispārīgu palīdzību, kā arī daudz konkrētāku atgriezenisko saiti, sagatavojot projekta izstrādes darba grupai paredzētas instrukcijas tālākai tiesiskās analīzes sagatavošanai un tiesu prakses apkopšanai.

Projekta izstrādes posms

Balstoties uz *EASO* noformēšanas rokasgrāmatu un veicot dokumentālo avotu izpēti, kā arī analizējot tiesību aktus, tiesu praksi, apmācību materiālus un citu atbilstošus avotus, piemēram, grāmatas, ziņojumus, viedokļus, vadlīnijas un rakstus no uzticamiem avotiem, projekta izstrādes darba grupa sagatavoja juridiskās analīzes un tiesu prakses apkopojuma melnrakstu. Projekta izstrādes darba grupas locekļi strādāja pie atsevišķām tiesiskās analīzes daļām un tiesu prakses apkopojuma. Pēc tam sākotnējos projektus, apmainoties viedokļiem, izvērtēja citi darba grupas locekļi un šo diskusiju rezultātā tika veikti labojumi.

Pirmais projekta izstrādes darba grupas pabeigtais projekts tika nosūtīts RG, kura pārskatīja projektu, lai sniegtu ieteikumus projekta kvalitātes uzlabošanā. Tātad projekta izstrādes darba grupa saņēma norādījumus attiecībā uz projekta struktūru, formātu un saturu. Sekojot šiem norādījumiem, projekta izstrādes darba grupa veica jaunus labojumus un iesniedza RG otro projektu. Iepriekš minētais process tika atkārtots turpmāku projektu izstrādē. Lai izstrādātu tādu tekstu, kuru var izvērtēt ārējā apspriešanā, RG veica pilnu pārskatu un, kur nepieciešams, tekstu laboja.

Ārēja apspriešanās

Juridiskās analīzes un tiesu prakses analīzes projekts tika nosūtīts *EASO* tiesu un tribunālo locekļu tīklam, *UNHCR* un *EASO* konsultatīvā foruma locekļiem, kurus aicināja pārskatīt projektu un sniegt komentārus, lai RG palīdzētu uzlabot tiesiskās analīzes kvalitāti. Tika saņemti projekta komentāri arī no *Lars Bay Larsen* un *Yann Laurans* (EST tiesneši), *Jolien Schukking* (tiesnese), *Elise Russcher* un *Agnes van Steijn* (ECT tiesneses), kuri komentārus sniedza atbilstoši savām prasmēm.

RG ņēma vērā saņemtos komentārus un izdarīja secinājumus, kuru rezultātā tika ieviesti nepieciešamie labojumi. RG veica gala pārskatīšanu.

B pielikums. Primārie avoti

1. Eiropas Savienības tiesību akti

1.1. ES primārie tiesību akti

Līgums par Eiropas Savienības darbību (konsolidētā versija, kas grozīta ar Lisabonas līgumu (spēkā stāšanās datums: 2009. gada 1. decembris)), (2012. gads), OV C 326/13

Līgums par Eiropas Savienības darbību (konsolidētā versija, kas grozīta ar Lisabonas līgumu (spēkā stāšanās datums: 2009. gada 1. decembris)), (2012. gads), OV C 326/47

Eiropas Savienības Pamattiesību harta (grozīta 2007. gada 12. decembrī (spēkā stāšanās datums: 2009. gada 1. decembris)), (2007. gads), OV C 303/01

1.2. Sekundārie ES tiesību akti

1.2.1. Direktīvas

Padomes Direktīva 2003/9/EK (2003. gada 27. janvāris), ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai, (2003. gads), OV L 31/18

2004. gada 29. aprīļa Direktīva 2004/83/EK par minimālajiem standartiem un statusu, lai trešo valstu pilsoņus vai bezvalstniekus atzītu par bēgļiem vai personām, kam kādā citā veidā vajadzīga starptautiska aizsardzība, un par sniegtās aizsardzības apjomu, (2004. gads), OV L 304/12

Padomes 2005. gada 1. decembra Direktīva 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu, (2005. gads), OV L 326/13

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, (2008. gads), OV L 348/98

Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 5. aprīļa Direktīva 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/629/TI (Direktīva par cilvēku tirdzniecību), (2011. gads), OV L 101/1

Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīva 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību,

vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta redakcija) (2011. gads), OV L 337/9

Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Direktīva 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI, (direktīva par noziegumu upuriem), (2012. gads), OV L 315/57

Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 60/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta redakcija), (2013. gads), OV L 180/60

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/33/ES (2013. gada 26. jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādāta redakcija), OV L 180/96

1.2.2. Regulas

Padomes 2003. gada 18. februāra Regula (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, (2003. gads), OV L 50/1

Komisijas 2003. gada 2. septembra Regula (EK) Nr. 1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, (2003. gads), OV L 222/3

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 439/2010 (11. gada 19. maijs), ar ko izveido Eiropas Patvēruma atbalsta biroju, (2010. gads), OV L 132/11

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija), (2013. gads), OV L 180/31

Komisijas 2014. gada 30. janvāra Īstenošanas regula (ES) Nr. 118/2014, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, (2014. gads), OV L 39/1

1.2.3. Citi ES instrumenti

Skaidrojumi par ES Pamattiesību hartu, 2007/C 303/02, OV C 303/17

Padomes Lēmums 2010/48/EK par to, lai Eiropas Kopiena noslēgtu Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, OV L 23/35

2. Vispārēja un reģionāla mēroga starptautiski līgumi

2.1. Apvienoto Nāciju Organizācija

2.1.1. Konvencijas un protokoli

Ženēvas Konvencija par civiliedzīvotāju aizsardzības kara laikā (ceturrtā Ženēvas konvencija), 75 UNTS 287, 1949. gada 12. augusts (spēkā stāšanās datums: 1950. gada 21. oktobris)

1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijas papildprotokols par starptautiska rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols), 1125 UNTS 3, 1977. gada 8. jūnijs (spēkā stāšanās datums: 1978. gada 7. decembris)

Konvencija par bēgļu statusu, 189 UNTS 150, 1951. gada 28. jūlijs (spēkā stāšanās datums: 1954. gada 22. aprīlis)

Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (ICCPR), 1966. gada 16. decembris (spēkā stāšanās datums: 1976. gada 23. marts)

Protokols par bēgļa statusu, 606 UNTS 267, 1967. gada 31. janvāris (spēkā stāšanās datums: 1967. gada 4. oktobris)

Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu (CEDAW) 1249 UNTS 1, 1979. gada 18. decembris (spēkā stāšanās datums: 1981. gada 3. septembris)

Konvencija pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem, 1465 UNTS 85, 1984. gada 10. decembris (spēkā stāšanās datums: 1987. gada 26. jūnijs)

Konvencija par bērnu tiesībām, 1577 UNTS 3, 1989. gada 20. novembris (spēkā stāšanās datums: 1990. gada 2. septembris)

Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību Protokols par cilvēku tirdzniecības, jo sevišķi tirdzniecības ar sievietēm un bērniem, novēršanu, apkarošanu un sodīšanu par to (Palermo protokols), 2237 UNTS 319, 2000. gada 15. novembris (spēkā stāšanās datums: 2003. gada 25. decembris)

Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām, (CRPD), 2515 UNTS 3, 2006. gada 13. decembris (spēkā stāšanās datums: 2008. gada 3. maijs)

2.1.2. Cilvēktiesību padomes rezolūcijas

Par aizsardzību pret vardarbību un diskrimināciju seksuālās orientācijas un dzimumidentitātes dēļ (pieņemta 2016. gada 30. jūnijā), UN Doc A/HRC/RES/32/2

Par cilvēktiesībām, seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti (pieņemta 2014. gada 26. septembrī), UN Doc A/HRC/RES/27/32

Par cilvēktiesībām, seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti (pieņemta 2011. gada 17. jūnijā),
UN Doc A/HRC/RES/17/19

2.2. Eiropas Padome

2.2.1. Konvencijas

Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, 213 UNTS 222, ETS no 5, 1950. gada 4. novembris (spēkā stāšanās datums: 1953. gada 3. septembris)

Eiropas Konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu, ETS Nr. 126, 1987. gada 26. novembris (spēkā stāšanās datums: 1989. gada 1. februāris)

Eiropas Padomes Konvencija par cīņu pret cilvēku tirdzniecību, CETS Nr. 197, 2005. gada 16. maijs (spēkā stāšanās datums: 2008. gada 1. februāris)

Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvencija), ETS Nr. 210, 2011. gada 11. maijs (spēkā stāšanās datums: 2014. gada 1. augusts)

2.2.2. Eiropas Padomes ieteikumi un rezolūcijas

Ministru komitejas ieteikums CM/Rec(2010)5 par pasākumiem, lai apkarotu diskrimināciju seksuālās orientācijas vai dzimumidentitātes dēļ (pieņemts 2010. gada 31. martā)

Parlamentārās asamblejas Rezolūcija 2020 (2014) Alternatīvas bērnu migrantu aizturēšanai (pieņemta 2014. gada 3. oktobrī)

Parlamentārās asamblejas Rezolūcija 2048 (2015) Diskriminācija pret transpersonām Eiropā (pieņemta 2015. gada 22. aprīlī)

Parlamentārās asamblejas rezolūcija 2191 (2017) Cilvēktiesību veicināšana un diskriminācijas pret interseksuāļiem novēršana (pieņemta 2017. gada 12. oktobrī)

Parlamentārās asamblejas rezolūcija 2239 (2018) Ģimenes privātā dzīve: vienlīdzības sasniegšana neatkarīgi no seksuālās orientācijas (2018. gada 10. oktobris)

3. Judikatūra

3.1. Eiropas Savienības Tiesa

3.1.1. Spriedumi

1998. gada 14. jūlija spriedums lietā *Bettati/Safety Hi-Tech Srl*, C-341/95, (1998. gads) ECR 1-4355

(VP) 2006. gada 27. jūnija spriedums lietā Eiropas/Parlaments/Eiropas Savienības Padome, C-540/03, EU:C:2006:429

2006. gada 7. decembra spriedums lietā *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE)/Rafael Hoteles SA*, C-306/05, ECR 1-11519

(VP) 2007. gada 13. marta spriedums lietā *Unibet/Justitiekanslern*, C-432/05, EU:C:2007:163

2007. gada 7. jūnija spriedums lietā *Van der Weerd un citi/Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*, apvienotās lietas C-222/05 līdz C-225/05, EU:C:2007:318

2008. gada 12. februāra spriedums (VP) lietā *Willy Kempter KG/Hauptzollamt Hamburg-Jonas*, C-2/06, EU:C:2008:78

(VP) 2008. gada 3. septembra spriedums lietā *Kadi un Al Barakaat/Padome un Komisija*, apvienotās lietas C-402/05 P un C-415/05, EU:C:2008:461

(VP) 2009. gada 17. februāra spriedums lietā *Elgafaji/Staatssecretaris van Justitie*, C-465/07, EU:C:2009:94

2009. gada 29. oktobra spriedums lietā *Virginie Pontin/T-Comalux SA*, C-63/08, EU:C:2009:666

2009. gada 23. decembra spriedums lietā *Detiček/Segulia*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810

(VP) 2010. gada 2. marta spriedums lietā *Abdulla un citi/Bundesrepublik Deutschland*, apvienotās lietas C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08, EU:C:2010:105

2010. gada 8. jūlija spriedums lietā, *Susanne Bulicke/Deutsche Büro Service GmbH*, C-246/09, EU:C:2010:418

2010. gada 22. decembra spriedums lietā, *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH/Bundesrepublik Deutschland*, C-279/09, EU:C:2010:811

2011. gada 28. jūlija spriedums lietā *Brahim Samba Diouf/Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, C-69/10, EU:C:2011:524

2011. gada 21. decembra spriedums (VP) lietā *N.S./Secretary of State for the Home Department un M.E. un citi/Refugee Applications Commissioner and Minister for Justice, Equality and Law Reform*, apvienotās lietas C-411/10 un C-493/10, EU:C:2011:865

(VP) 2012. gada 5. septembra spriedums lietā *Bundesrepublik Deutschland/Y un Z*, apvienotās lietas C-71/11 un C-99/11, EU:C:2012:518

2012. gada 27. septembra spriedums lietā *Cimade un Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI)/Ministre de l'intérieur, de l'outre-mer, des collectivités territoriales et de l'immigration*, C-179/11, EU:C:2012:594

(VP) 2012. gada 6. novembra spriedums lietā *Europese Gemeenschap/Otis NV*, C-199/11, EU:C:2012:684

- (VP) 2012. gada 6. novembra spriedums lietā *K/Bundesasylamt*, C-245/11, EU:C:2012:685
2012. gada 22. novembra spriedums lietā *M.M./Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney General*, C-277/11, EU:C:2012:744
2013. gada 31. janvāra spriedums lietā *H.I.D. un B.A./Refugee Applications Commissioner and Others*, C-175/11, EU:C:2013:45
2013. gada 11. aprīļa spriedums lietā *HK Danmark/Dansk almennyttigt Boligselskab un Dansk Arbejdsgiverforening*, apvienotās lietas C-335/11 un C-337/11, EU:C:2013:222
2013. gada 30. maija spriedums lietā *Zuheyr Frayeh Halaf/Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet*, C-528/11, EU:C:2013:342
2013. gada 6. jūnija spriedums lietā *MA, BT un DA/Secretary of State for the Home Department*, C-648/11, EU:C:2013:367
2013. gada 7. novembra spriedums lietā *X, Y un Z/Minister vor Immigratie en Asiel*, apvienotās lietas C-199/12 līdz C-201/12, EU:C:2013:720
2014. gada 30. janvāra spriedums lietā *Aboubacar Diakité/Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-285/12, EU:C:2014:39
2014. gada 27. februāra spriedums lietā *Federal agentshap voor de opvang van asielzoekers/ Selver Saciri un citi*, C-79/13, EU:C:2014:10
- (VP) 2014. gada 18. marta spriedums lietā *Z/A Government department and the Board of management of a community school*, C-363/12, EU:C:2014:159
2014. gada 8. maija spriedums lietā *H.N./Minister for Justice, Equality and Law Reform and Others*, C-604/12, EU:C:2014:302
2014. gada 5. novembra spriedums lietā *Sophie Mukarubega/Préfet de police, Préfet de la Seine-Saint-Denis*, C-166/13, EU:C:2014:2336
- (VP) 2014. gada 2. decembra spriedums lietā *A, B un C/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, apvienotās lietas C-148/13 līdz C-150/13, EU:C:2014:2406
2014. gada 11. decembra spriedums lietā *Khaled Boudjlida/Préfet des Pyrénées-Atlantiques*, C-249/13, EU:C:2014:2431
- (VP) 2014. gada 18. decembra spriedums lietā *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve/Moussa Abdida*, C-562/13, EU:C:2014:2453
- (VP) 2014. gada 18. decembra spriedums lietā *Mohamed M'Bodj/État belge*, C-542/13, EU:C:2014:2452
2015. gada 26. februāra spriedums lietā *Andre Lawrence Shepherd/Bundesrepublik Deutschland*, C-472/13, EU:C:2015:117

2015. gada 17. decembra spriedums lietā *Abdoulaye Amadou Tall/Centre public d'action sociale de Huy*, C-239/14, EU:C:2015:824

(VP) 2016. gada 1. marta spriedums lietā *Kreis Warendorf/Ibrahim Alo and Amira Osso v Region Hannover*, apvienotās lietas C-443/14 un C-444/14, EU:C:2016:127

(VP) 2016. gada 7. jūnija spriedums lietā *Mehrdad Ghezelbash/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-63/15, EU:C:2016:409

(VP) 2016. gada 7. jūnija spriedums lietā *George Karim/Migrationsverket*, C-155/15, EU:C:2016:410

2016. gada 1. decembra spriedums lietā *Mohamed Daouidi/Bootes Plus SL*, C-395/15, EU:C:2016:917

2017. gada 9. februāra spriedums lietā *M/Minister for Justice and Equality, Ireland, and the Attorney General*, C-560/14, EU:C:2017:101

2017. gada 16. februāra spriedums lietā *C.K. un citi/Slovēnijas Republika*, C-578/16 PPU, EU:C:2017:127

2017. gada 9. marta spriedums lietā *Petya Mikova/Izpalnitelen direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen kontrol*, C-406/15, EU:C:2017:198

2017. gada 26. jūlija spriedums lietā *Moussa Sacko/Commissione Territoriale per il riconoscimento della protezione internazionale di Milano*, C-348/16, EU:C:2017:591

(VP) 2017. gada 26. jūlija spriedums lietā *A.S./Slovēnijas Republika*, C-490/16, EU:C:2017:585

(VP) 2017. gada 26. jūlija spriedums lietā *Khadija Jafari un Zainab Jafari*, C-646/16, EU:C:2017:586

(VP) 2017. gada 26. jūlija spriedums lietā *Tsegezab Mengesteab/Bundesrepublik Deutschland*, C-670/16, EU:C:2017:587

(VP) 2017. gada 25. oktobra spriedums lietā *Majid Shiri*, pazīstams arī kā *Madzhdi Shiri/Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl*, C-201/16, EU:C:2017:805

(VP) 2018. gada 23. janvāra spriedums lietā *Dawid Piotrowski*, C-367/16, EU:C:2018:27

2018. gada 25. janvāra spriedums lietā *Bundesrepublik Deutschland/Aziz Hasan*, C-360/16, EU:C:2018:35

2018. gada 25. janvāra spriedums lietā *F/Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, C-473/16, EU:C:2018:36

2018. gada 12. aprīļa spriedums lietā *A un S/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-550/16, EU:C:2018:248

(VP) 2018. gada 24. aprīļa spriedums lietā *MP/Secretary of State for the Home Department*, C-353/16, EU:C:2018:276

(VP) 2018. gada 19. jūnija spriedums lietā *Sadikou Gnandi/État belge*, C-181/16, EU:C:2018:465

2018. gada 25. jūlija spriedums lietā *ML*, C-220/18 PPU, EU:C:2018:589

(VP) 2018. gada 25. jūlija spriedums lietā *Serin Alheto/Zamestnik-predsdatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-585/16, EU:C:2018:584

2018. gada 4. oktobra spriedums lietā *Nigyar Rauf Kaza Ahmedbekova and Rauf Emin Ogla Ahmedbekov/Zamestnik-predsdatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-652/16, EU:C:2018:801

2018. gada 4. oktobra spriedums lietā *Bahtiyar Fathi/Predsdatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-56/17, EU:C:2018:803

2018. gada 21. novembra spriedums lietā *Ayubi/Bezirkshauptmannschaft Linz-Land*, C-713/17, EU:C:2018:929

2019. gada 23. janvāra spriedums lietā *M.A., S.A. un A.Z./International Protection Appeals Tribunal and Others*, C-661/17, EU:C:2019:53

2019. gada 13. marta spriedums lietā *E./Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-635/17, EU:C:2019:192

(VP) 2019. gada 19. marta spriedums lietā *Abubacarr Jawo/Bundesrepublik Deutschland*, C-163/17, EU:C:2019:218

(VP) 2019. gada 19. marta spriedums lietā *Bashar Ibrahim un citi/Bundesrepublik Deutschland un Bundesrepublik Deutschland/Taus Magamadov*, apvienotās lietas C-297/17, C-318/17, C-319/17 un C-438/17, EU:C:2019:219

(VP) 2019. gada 26. marta spriedums lietā *SM/Entry Clearance Officer, UK Visa Section*, C-129/18, EU:C:2019:248

(VP) 2019. gada 2. aprīļa spriedums lietā *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie/H un R*, apvienotās lietas C-582/17 un C-583/17, EU:C:2019:280

2019. gada 23. maija spriedums lietā *Mohammed Bilali/Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl*, C-720/17, EU:C:2019:448

(VP) 2019. gada 24. jūnija spriedums lietā *Eiropas Komisija/Polijas Republika*, C-619/18, EU:C:2019:531

(VP) 2019. gada 19. jūlija spriedums lietā *Alekszij Torubarov/Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, C-556/17, EU:C:2019:626

2019. gada 11. septembra spriedums lietā *DW/Nobel Plastiques Ibérica SA*, C-397/18, EU:C:2019:703

(VP) 2019. gada 12. novembra spriedums lietā *Zubair Haqbin/Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers*, C-233/18, EU:C:2019:956

3.1.2. Ģenerālvokātu secinājumi

Ģenerālvokātes Sharpston 2014. gada 17. jūlija secinājumi lietā *A, B un C/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, apvienotās lietas C-148/13 līdz C-150/13, EU:C:2014:2111

Ģenerālvokāta Bot 2018. gada 13. jūnija secinājumi lietā *X/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-213/17, EU:C:2018:434

Ģenerālvokāta Hogan 2020. gada 30. aprīļa secinājumi lietā *Secretary of State for the Home Department/OA*, C-255/19, EU:C:2020:342

3.2. Eiropas Cilvēktiesību tiesa

3.2.1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumi un lēmumi

1979. gada 9. oktobra spriedums lietā *Airey/Irija*, Nr. 6289/73

1984. gada 18. decembra spriedums lietā *Sporrong un Lönnroth/Zviedrija*, Nr. 7151/75 un 7152/75

1985. gada 28. maija spriedums lietā *Abdulaziz, Cabales un Balkandali*/Apvienotā Karaliste, Nr. 9214/80, 9473/81 un 9474/81

1997. gada 2. maija spriedums lietā *D.*/Apvienotā Karaliste, Nr. 30240/96

1998. gada 19. februāra spriedums lietā *Bahaddar/Nīderlande*, Nr. 25894/94

2000. gada 6. aprīļa spriedums lietā *Thlimmenos*/Grieķija, Nr. 34369/97

2000. gada 11. jūlija spriedums lietā *Jabari*/Turcija, Nr. 40035/98

2001. gada 3. aprīļa spriedums lietā *Keenan*/Apvienotā Karaliste, Nr. 27229/95

2002. gada 24. septembra spriedums lietā *Posti un Rahko*/Somija, Nr. 27824/95

2005. gada 15. februāra spriedums lietā *Steel un Morris*/Apvienotā Karaliste, Nr. 68416/01

2005. gada 20. oktobra spriedums lietā *Romanov*/Krievija, Nr. 63993/00

2006. gada 17. janvāra spriedums lietā *Aoulmi*/Francija, Nr. 50278/99

2006. gada 12. oktobra spriedums lietā *Mubilanzila Mayeka un Kaniki Mitunga*/Beļģija, Nr. 13178/03.

2007. gada 11. janvāra spriedums lietā *Salah Sheekh*/Nīderlande, Nr. 1948/04

2007. gada 26. aprīļa spriedums lietā *Gebremedhin*/Francija, Nr. 25389/05

2007. gada 6. septembra spriedums lietā *Kucheruk/Ukraina*, Nr. 2570/04
2007. gada 20. septembra spriedums lietā *Sultani/Francija*, Nr. 45223/05
- (VP) 2008. gada 27. maija spriedums lietā *N./Apvienotā Karaliste*, Nr. 26565/05
2009. gada 20. janvāra spriedums lietā *Ślawomir Musiał/Polija*, Nr. 28300/06
2009. gada 11. jūnija spriedums lietā *S.D./Grèce*, Nr. 53541/07
2009. gada 9. jūnija spriedums lietā *Opuz/Turcija*, Nr. 33401/02
2010. gada 7. janvāra spriedums lietā *Rantsev/Kipra un Krievija*, Nr. 25965/04.
2010. gada 19. janvāra spriedums lietā *Muskhadzhiyeva et autres/Belgique*, Nr. 41442/07
2010. gada 9. marta spriedums lietā *R.C./Zviedrija*, Nr. 41827/07
2010. gada 6. jūlija spriedums lietā *Neulinger un Shuruk/Šveice*, Nr. 41615/07
- (VP) 2011. gada 21. janvāra spriedums lietā *M.S.S./Beļģija un Grieķija*, Nr. 30696/09
2011. gada 31. marta spriedums lietā *Nowak/Ukraina*, Nr. 60846/10
2011. gada 5. aprīļa spriedums lietā *Rahimi/Grèce*, Nr. 8687/08 (franču valodā ar kopsavilkumu angļu valodā)
2011. gada 21. aprīļa spriedums lietā *Nechiporuk un Yonkalo/Ukraina*, Nr. 42310/04
2011. gada 28. jūnija spriedums lietā *Sufi un Elmi/Apvienotā Karaliste*, Nr. 8319/07 un 11449/07
2011. gada 20. decembra spriedums lietā *Yoh-Ekale Mwanje/Belgique*, Nr. 10486/10
2012. gada 19. janvāra spriedums lietā *Popov/Francija*, Nr. 39472/07 un 39474/07 (izvilkumi angļu valodā)
2012. gada 31. jūlija spriedums lietā *Mahmundi et autres/Grèce*, Nr. 14902/10
2012. gada 8. novembra spriedums lietā *Z.H./Ungārija*, Nr. 28973/11
2013. gada 29. janvāra spriedums lietā *S.H.H./Apvienotā Karaliste*, Nr. 60367/10
2013. gada 23. jūlija spriedums lietā, *Aden Ahmed/Malta*, Nr. 55352/12
2013. gada 19. septembra spriedums lietā, *R.J./Francija*, Nr. 10466/11
2013. gada 3. decembra spriedums lietā *Ghorbanov un citi/Turcija*, Nr. 28127/09
2014. gada 27. marta spriedums lietā *W.H./Zviedrija*, Nr. 49341/10

2014. gada 3. aprīļa spriedums lietā *A.A.M./Zviedrija*, Nr. 68519/10
- (VP) 2014. gada 4. novembra spriedums lietā *Tarakhel/Šveice*, Nr. 29217/12
2014. gada 11. decembra spriedums lietā *Mohamad/Grèce*, Nr. 70586/11
2015. gada 2. aprīļa spriedums lietā *Aarabi/Grèce*, Nr. 39766/09
2015. gada 30. jūnija spriedums lietā *A.S./Šveice*, Nr. 39350/13
2015. gada 5. novembra spriedums lietā *A.Y./Grèce*, Nr. 58399/11
2015. gada 26. novembra spriedums lietā *Mahamed Jama/Malta*, Nr. 10290/13
2016. gada 19. janvāra spriedums lietā *M.D. et M.A./Belgique*, Nr. 58689/12
2016. gada 3. maija spriedums lietā *Abdi Mahamud/Malta*, Nr. 56796/13
2016. gada 5. jūlija spriedums lietā *O.M./Ungārija*, Nr. 9912/15
- (VP) 2016. gada 23. augusta spriedums lietā *J.K. un citi/Zviedrija*, Nr. 59166/12
- (VP) 2016. gada 17. novembra spriedums lietā *V.M. un citi/Beļģija*, Nr. 60125/11
2016. gada 22. novembra spriedums lietā *Abdullahi Elmi un Aweys Abubakar/Malta*, Nr. 25794/13 un 28151/13
- (VP) 2016. gada 13. decembra spriedums lietā *Paposhvili/Beļģija*, Nr. 41738/10
2017. gada 24. janvāra spriedums lietā *Khamtokhu un Aksenichik/Krievija*, Nr. 60367/08 un 961/11
2017. gada 4. aprīļa spriedums lietā *Thimothawes/Beļģija*, Nr. 39061/11
2017. gada 7. decembra spriedums lietā *S.F. un citi/Bulgārija*, Nr. 8138/16
2018. gada 25. janvāra spriedums lietā *J.R. et autres/Grèce*, Nr. 22696/16
2018. gada 15. marta spriedums lietā *A.E.A./Grèce*, Nr. 39034/12
2018. gada 10. aprīļa spriedums lietā *Bistieva un citi/Polija*, Nr. 75157/14
2019. gada 31. janvāra spriedums lietā *Rooman/Beļģija* Nr. 18052/11
2019. gada 28. februāra spriedums lietā *HA et autres/Grèce*, Nr. 19951/16 (franču valodā ar kopsavilkumu angļu valodā)
2019. gada 28. februāra spriedums lietā *Khan/Francija*, Nr. 12267/16
2019. gada 21. marta spriedums lietā *O.S.A. et autres/Grèce*, Nr. 39065/16

2019. gada 13. jūnija spriedums lietā *Sh.D. et autres/Grèce et autres*, Nr. 14165/16
2019. gada 10. septembra spriedums lietā *Strand Lobben un citi/Norvēģija*, Nr. 37283/13
2019. gada 1. oktobra spriedums lietā *Savran/Dānija*, Nr. 57467/15
2019. gada 3. oktobra spriedums lietā *Kaak et autres/Grèce*, Nr. 34215/16
2019. gada 10. oktobra spriedums lietā *M.D./Francija*, Nr. 50376/13
2019. gada 21. novembra spriedums lietā *Ilias un Ahmed/Ungārija*, Nr. 47287/15
2020. gada 2. jūlija spriedums lietā *N.H. et autres/Francija*, Nr. 28220/13
2016. gada 4. oktobra lēmums lietā *Jihana Ali un citi/Šveice un Itālija*, Nr. 30474/14
2017. gada 14. marta lēmums lietā *Ojei/Nīderlande*, Nr. 64724/10
2020. gada 16. aprīļa lēmums par pagaidu pasākumiem lietā *El un citi/Grieķija*, Nr. 16080/20

3.2.2. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra

2017. gada 2. februāra faktiskais izklāsts lietā *Sadio et autres/Itālija*, Nr. 3571/17
2017. gada 5. jūlija faktiskais izklāsts lietā *Bacary/Itālija*, Nr. 36986/17
2018. gada 11. janvāra faktiskais izklāsts lietā *Bodiang/Itālija*, Nr. 47523/17
2018. gada 11. janvāra faktiskais izklāsts lietā *Diakité/Itālija*, Nr. 44646/17
2019. gada 26. februāra faktiskais izklāsts lietā *Al.H. et autres/Grèce un FJ et autres/Grèce*, Nr. 4892/18 un 4920/18

3.3. Apvienoto Nāciju Organizācijas līguma izpildes uzraudzības struktūru nostājas un lēmumi

3.3.1. Cilvēktiesību komiteja

2016. gada 28. oktobra nostāja par lietu *R.A.A. un Z.M./Dānija*, ziņojums Nr. 2608/2015, CCPR/C/118/D/2608/2015
2017. gada 10. marta nostāja par lietu *Raziyeh Rezaifar/Dānija*, ziņojums Nr. 2512/2014, CCPR/C/119/D/2512/2014
2017. gada 7. novembra nostāja par lietu *OYKA/Dānija*, ziņojums Nr. 2770/2016, CCPR/C/121/D/2770/2016

3.3.2. Komiteja pret spīdzināšanu

2012. gada 1. jūnija lēmums lietā *Combey Brice Magloire Gbadjavi/Šveice*, Ziņojums Nr. 396/2009, CAT/C/48/D/396/2009

2012. gada 23. novembra lēmums lietā *K.H./Dānija*, Ziņojums Nr. 464/2011, CAT/C/49/D/464/2011

2017. gada 28. aprīļa lēmums lietā *S.S.B./Dānija*, Ziņojums Nr. 602/2014, CAT/C/60/D/602/2014

2018. gada 3. augusta lēmums lietā *A.N./Šveice*, Ziņojums Nr. 742/2016, CAT/C/64/D/742/2016

2018. gada 6. decembra lēmums lietā *Adam Harun/Šveice*, Ziņojums Nr. 758/2016, CAT/C/65/D/758/2016

3.3.3. Komiteja bērnu tiesību jautājumos

2018. gada 27. septembra nostāja par lietu *N.B.F./Spānija*, Ziņojums Nr.11/2017, CRC/C/79/D/11/2017

2018. gada 27. septembra nostāja par lietu *Y.B. un N.S./Beļģija*, Ziņojums Nr. 12/2017, CRC/C/79/D/12/2017

2019. gada 31. maija nostāja par lietu *A.L./Spānija*, Ziņojums Nr. 16/2107, CRC/C/81/D/16/2017

2019. gada 31. maija nostāja par lietu *J.A.B./Spānija*, Ziņojums Nr. 22/2017, CRC/C/81/D/22/2017

2019. gada 18. septembra nostāja par lietu *M.T./Spānija*, Ziņojums Nr. 17/2017, CRC/C/82/D/17/2017

2019. gada 18. septembra nostāja par lietu *R.K./Spānija*, Ziņojums Nr. 27/2017, CRC/C/82/D/27/2017

3.3.4. Komiteja personu ar invaliditāti tiesību jautājumos

2014. gada 11. aprīļa nostāja par lietu *X./Argentīna*, Ziņojums Nr. 008/2012, CRPD/C/11/D/8/2012

2016. gada 2. septembra nostāja par lietu *Noble/Austrālija*, Ziņojums Nr. 007/2012, CRPD/C/16/D/7/2012

2017. gada 18. augusta nostāja par lietu *X/Tanzānija*, Ziņojums Nr. 22/2014, CRPD/C/18/D/22/2014

2018. gada 31. augusta nostāja par lietu *Y/Tanzānija*, Ziņojums Nr. 023/2014, CRPD/C/20/D/23/2014

3.4. Dalībvalstu un Apvienotās Karalistes tiesas

3.4.1. Austrija

Konstitucionālās tiesas (*Verfassungsgerichtshof*), 2011. gada 5. decembra spriedums lietā Nr. U 2018/11

Konstitucionālās tiesas (*Verfassungsgerichtshof*), 2013. gada 26. jūnija spriedums lietā U1343/2012

Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*) 2015. gada 10. marta spriedums lietā L506 1438704-1

Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*) 2015. gada 22. oktobra spriedums lietā W119 1434517-1

Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*) 2016. gada 15. maija spriedums lietā W205 2104654-1

Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*) 2017. gada 8. marta spriedums lietā W165 2135349-1

Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*) 2017. gada 28. marta spriedums lietā W161 2149727-1/5E ua

Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*) 2017. gada 3. aprīļa spriedums lietā W169 2112518

Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*) 2017. gada 10. aprīļa spriedums lietā W268 2127664-1

Augstākās administratīvās tiesas (*Verwaltungsgerichtshof*) 2010. gada 4. marta spriedums lietā 2006/20/0832

Augstākās administratīvās tiesas (*Verwaltungsgerichtshof*) 2010. gada 15. septembra spriedums lietā 2008/23/0463

Patvēruma lietu tiesas (*Asylgerichtshof*) 2011. gada 24. februāra spriedums lietā A4 213.316-0/2008/11E (kopsavilkums angļu valodā)

Patvēruma lietu tiesas (*Asylgerichtshof*) 2013. gada 29. janvāra spriedums lietā E1 432.053-1/2013/5E (kopsavilkums angļu valodā)

Neatkarīgā senāta patvēruma jautājumos (*Unabhängiger Asylsenat*), 1998. gada 9. jūlija lēmums lietā 203.332/0-VIII/22/98

3.4.2. Beļģija

Valsts padomes (Raad van State/Conseil d'état) 2019. gada 4. aprīļa spriedums lietā *L'ordre des Barreaux Francophones et Germanophone un citi/Beļģija*

Konstitucionālās tiesas 2008. gada 26. jūnija spriedums lietā *Arrêt no 95/2008*

Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV)/ Conseil du contentieux des étrangers (CCE)) 2012. gada 18. oktobra spriedums lietā Nr. 90 024

Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE) 2015. gada 21. aprīļa spriedums lietā Nr. 143 740

Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE) 2015. gada 12. maija spriedums lietā Nr. 145 367

Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE) 2015. gada 10. novembra spriedums lietā Nr. 156 326 (kopsavilkums angļu valodā)

Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE) 2016. gada 29. jūnija spriedums lietā Nr. 170 821

Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE) 2016. gada 24. oktobra spriedums lietā Nr. 176 766

Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE) 2018. gada 15. maija spriedums lietā Nr. 203 815

Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE) 2018. gada 18. septembra spriedums Nr. 209 550

Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE) 2019. gada 11. aprīļa spriedums lietā Nr. 219 682

Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE) 2019. gada 24. jūnija spriedums lietā Nr. 223 104

Padomes ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE) 2019. gada 26. novembra spriedums Nr. 229 288

Briseles frankofonās Darba un sociālo lietu tiesas (Tribunal du travail francophone de Bruxelles) 2017. gada 13. decembra spriedums lietā 17/5651/A (kopsavilkums angļu valodā).

3.4.3. Čehija

Konstitucionālās tiesas (*Ustavní soud České republiky*) 2016. gada 12. aprīļa spriedums lietā ÚS 425/16

Augstākās administratīvās tiesas 2015. gada 17. jūnija spriedums lietā 1 Azs 39/2015-56

3.4.4. Igaunija

Tallinas apgabaltiesas (apelācijas tiesas) 2015. gada 23. decembra spriedums lietā Nr. 3-15-2383

Tallinas apgabaltiesas (apelācijas tiesas) 2017. gada 18. augusta spriedums lietā Nr. 3-17-1361

Tallinas apgabaltiesas (apelācijas tiesas) 2018. gada 8. novembra spriedums lietā 3-18-808

3.4.5. Francija

Konstitucionālās tiesas (*Conseil constitutionnel*) 2019. gada 21. marta lēmums lietā Nr. 2018-768 QPC

Valsts padomes (*Conseil d'état, Assemblée*) 2012. gada 21. decembra spriedums lietā *Mme AB et Mlle CD-B*, Nr. 332491, FR:CEASS:2012:332491.20121221

Valsts padomes (*Conseil d'état*) 2019. gada 6. novembra spriedums lietā Nr. 422017, FR:CECHR:2019:422017.20191106

Kasācijas tiesas Pirmās civillietu palātas (*Cour de cassation, première chambre civile*), 2018. gada 3. oktobra spriedums lietā Nr. 18-19.442, FR:CCASS:2018:C101020

Valsts tiesas patvēruma tiesību jautājumos (*Cour national du droit d'asile (CNDA)*) 2014. gada 13. februāra spriedums lietā *Ms K*, Nr. 12022774

CNDA 2015. gada 24. marta spriedums lietā *J.E.F.*, Nr. 10012810

CNDA 2016. gada 9. jūnija spriedums lietā *Ms D.*, Nr. 16001323

CNDA 2016. gada 21. jūnija spriedums lietā *M. Q.*, Nr. 15004692 C

CNDA 2016. gada 5. oktobra spriedums lietā *Mme Y.*, Nr. 14012645 C

CNDA 2017. gada 13. februāra spriedums lietā *M. E.*, Nr. 16017097 C

CNDA 2017. gada 30. marta spriedums lietā *Mme F.*, Nr. 16015058 R

CNDA 2017. gada 19. aprīļa spriedums lietā *Mme C.*, Nr. 16034664

CNDA 2017. gada 30. maija spriedums lietā *M. S.*, Nr. 16015675 C

CNDA 2017. gada 1. decembra spriedums lietā *Mme M. N., Mme D., Mme M. N. et M. K. N.*, Nr. 17033719 – 17033718 – 17033841 – 17033840 C.

CNDA 2018. gada 22. janvāra spriedums lietā *M. X., Mme C. épouse X., M. X., Mme T., M. X., M. X.*, Nr. 17030975 – 17031078 – 17035295 – 17031240 – 17031077 – 17030908 C

CNDA 2018. gada 2. februāra spriedums lietā *Ms A.*, Nr. 17034030 C

CNDA 2019. gada 20. marta spriedums lietā *Mme K.*, Nr. 18030347 C

CNDA 2019. gada 28. jūnija spriedums lietā *Mme K.*, Nr. 18030347 C

CNDA 2019. gada 2. oktobra spriedums lietā *Mme L.*, Nr. 19003209 C

CNDA 2019. gada 3. oktobra spriedums lietā *M. H.*, Nr. 18031476 C

CNDA 2020. gada 13. janvāra spriedums lietā *M. A.*, Nr. 17016120 C

Duē Administratīvā apelācijas tiesa, 2017. gada 19. septembris, Nr. 17DA00024

Tulūzas Administratīvās tiesas 2018. gada 9. novembra spriedums Nr. 1805185 (kopsavilkums angļu valodā)

3.4.6. Vācija

Federālās konstitucionālās tiesas (Bundesverfassungsgericht) 2012. gada 18. jūlija spriedums lietā 1 BvL 10/10 (tulkojums angļu valodā)

Federālās konstitucionālās tiesas (Bundesverfassungsgericht) 2014. gada 17. septembra lēmums lietā 2 Bar 939/14

Federālās tiesas ((*Bundesgerichtshof*)) 2012. gada 11. oktobra nolēmums lietā V ZB 154/11

Federālās tiesas ((*Bundesgerichtshof*)) 2017. gada 13. septembra nolēmums lietā XII ZB 497/16

Federālās administratīvās tiesas (Bundesverwaltungsgericht), 2001. gada 18. jūlija nolēmums lietā 1 B 118.01.

Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*) 2008. gada 29. maija spriedums lietā 10 C 11.07

Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*) 2018. gada 19. aprīļa spriedums lietā 1 C 29.17

Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*) 2019. gada 8. maija spriedums lietā 8 C 3.18, DE:BVerwG:2019:080519U8C3.18.0

Hamburgas administratīvās tiesas (*Hamburgisches Oberverwaltungsgericht, Germany*) 2011. gada 9. februāra spriedums lietā 4 Bs 9/11

Bādenes-Virtembergas Augstākās administratīvās tiesas (Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg) 2013. gada 7. marta spriedums lietā A 9 S 1872/12.

Bavārijas Augstākās administratīvās tiesas (Bayerischer Verwaltungsgerichtshof) 2016. gada 16. augusta spriedums lietā [12 CS 16.1550](#) (kopsavilkums angļu valodā)

Bādenes-Virtembergas Augstākās administratīvās tiesas (Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg) 2016. gada 14. septembra spriedums lietā [A 11 S 1125/16](#)

Bavārijas Augstākās administratīvās tiesas (Bayerischer Verwaltungsgerichtshof) 2017. gada 5. aprīļa spriedums lietā [2 BV 17.185](#)

Potsdamas Administratīvās tiesas (Verwaltungsgericht Potsdam, Vācija) 2017. gada 27. aprīļa spriedums lietā [6 K 338/17.A](#) (kopsavilkums angļu valodā)

Bavārijas Augstākās administratīvās tiesas (Bayerischer Verwaltungsgerichtshof) 2017. gada 23. maija spriedums lietā [13a B 17.30111](#)

Bādenes-Virtembergas Augstākās administratīvās tiesas (Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg) 2017. gada 14. septembra spriedums lietā

Minsteres Administratīvās tiesas (Verwaltungsgericht Münster) 2018. gada 20. decembra nolēmums lietā [2 L 989/18.A](#)

Bairetas Administratīvās tiesas (Verwaltungsgericht Bayreuth) 2019. gada 7. maija spriedums lietā [4 K 17.33417](#)

Minsteres Administratīvās tiesas (Verwaltungsgericht Münster) 2019. gada 23. jūlija spriedums lietā [11 K 3969/16.A](#)

Bādenes-Virtembergas Augstākās administratīvās tiesas (Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg) 2019. gada 29. jūlija spriedums lietā [A 4 S 749/19](#)

Hesenes Augstākās administratīvās tiesas (Hessischer Verwaltungsgerichtshof), 2019. gada 27. septembra spriedums Nr. [7 A 1637/14.A](#)

Bādenes-Virtembergas Augstākās administratīvās tiesas (Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg) 2019. gada 29. oktobra spriedums lietā [A 11 S 1203/19](#)

Bādenes-Virtembergas Augstākās administratīvās tiesas (Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg) 2019. gada 29. novembra spriedums lietā [A 11 S 2376/19](#)

3.4.7. Grieķija

Pirejas (Administratīvā apelāciju tiesa) 2018. gada 10. maija spriedums lietā [DEFPIR 231/2018](#), (kopsavilkums angļu valodā)

Administratīvās pirmās instances tiesas (Korinta) 2013. gada 19. augusta lēmums lietā Nr. [223/2013](#).

Administratīvās tiesas 2018. gada 26. oktobra spriedums lietā [AK \(Sīrija\)/Minister of Public Order and Citizen Protection](#)

3.4.8. Īrija

Augstākās tiesas 2010. gada 5. februāra spriedums lietā *O. (nepilngadīgais)/Minister for Justice, Equality and Law Reform and Another*, (2010) IEHC 151

Augstākās tiesas 2012. gada 30. marta spriedums lietā *S.U.N. (Dienvīdāfrika)/Refugee Applications Commissioner*, (2012) IEHC 338

Augstākās tiesas 2010. gada 5. marta spriedums lietā *X un Y /Minister for Justice and Equality*, (2019) IEHC 133

Augstākās tiesas 2019. gada 3. aprīļa spriedums lietā *X un Y (nepilngadīgais)/Minister for Justice and Equality (Nr. 2)*, (2019) IEHC 226

3.4.9. Itālija

Dženovas tiesas (Tribunale di Genova, Itālija) 2016. gada 13. maija spriedums lietā 15023/15 (kopsavilkums angļu valodā)

Pjemontas Reģionālās administratīvās tiesas (Tribunale Amministrativo Regionale per il Piemonte, Itālija) 2018. gada 31. decembra spriedums lietā *Pieteikuma iesniedzējs (Nigērija)/Iekšlietu ministrija (Prefettura di Novara)* (kopsavilkums angļu valodā)

Boloņas tiesas (Tribunale di Bologna) 2020. gada 20. janvāra spriedums Nr. 8957/2018

Kampānijas Reģionālās administratīvās tiesas (*Tribunale Amministrativo Regionale della Campania*, Itālija) 2019. gada 20. marta spriedums lietā Nr. 03927/2018 (kopsavilkums angļu valodā)

3.4.10. Lietuva

Augstākās tiesas (Aukščiausiasis Teismas) 2015. gada 13. jūlija spriedums lietā *Q.N. un G.M./*, civillietā Nr. e3K-3-412-690/2015, tiesas process Nr. 2-68-3-39174-2013-9

3.4.11. Nīderlande

Hāgas tiesas (Rechtbank Den Haag) 2016. gada 9. jūnija spriedums lietā NL 16.1136 un NL 16.1138

Amsterdamas Reģionālās tiesas 2016. gada 13. jūlija spriedums lietā 16/13578 (kopsavilkums angļu valodā)

3.4.12. Polija

Augstākās tiesas 2017. gada 2. marta spriedums lietā *S.C., Z.C. un F.C.*, Sygn. akt II KK 358/16 (kopsavilkums angļu valodā)

Augstākās administratīvās tiesas 2008. gada 8. maija spriedums lietā *X./Ministry of Internal Affairs*, II OSK 237/07 (kopsavilkums angļu valodā)

Apelācijas tiesas (Varšava) 2016. gada 22. jūnija spriedums lietā *II Aka 59/16* (sprieduma kopsavilkums poļu un angļu valodā)

3.4.13. Slovēnija

Administratīvās tiesas 2013. gada 17. janvāra spriedums lietā *I U 1921/12* (kopsavilkums angļu valodā)

3.4.14. Spānija

Augstākās tiesas (Tribunal Superior de Justicia) 2018. gada 22. novembra spriedums lietā *Fermin/Nodarbinātības un sociālās drošības ministrija (Ministerio de Empleo y Seguridad Social)*

3.4.15. Zviedrija

Migrācijas lietu apelācijas tiesas 2014. gada 11. februāra spriedums lietā *MIG 2014:1*

Migrācijas lietu apelācijas tiesas 2016. gada 1. jūlija spriedums lietā *MIG 2016:16* (kopsavilkums angļu valodā)

Migrācijas lietu apelācijas tiesas 2016. gada 26. oktobra spriedums lietā *MIG 2016:20*

Migrācijas lietu apelācijas tiesas 2017. gada 17. marta spriedums lietā *MIG 2017:6*

Migrācijas lietu apelācijas tiesas 2018. gada 10. aprīļa spriedums lietā *MIG 2018:6*

3.4.16. Apvienotā Karaliste

Lordu palātas (Apvienotā Karaliste) 1999. gada 25. marta spriedums lietā *Islam (AP)/Secretary of State for the Home Department and R v Immigration Appeal Tribunal un vēl viena Ex Parte Shah (AP)* (apvienotās pārsūdzības lietas), (1999) UKHL 20

Lordu palātas (Apvienotā Karaliste) 2006. gada 10. oktobra spriedums lietā *Secretary of State for the Home Department/K (FC) un Fornah/Secretary of State for the Home Department*, (2006) UKHL 46

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2008. gada 20. maija spriedums lietā *Gichura/Home Office*, (2008) EWCA Civ 697, 2008. gads, ICR 1287

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2014. gada 28. janvāra spriedums lietā *R (Das)/Secretary of State for the Home Department*, (2014) EWCA Civ 45

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2017. gada 27. jūlija spriedums lietā *AM (Afganistāna)/Secretary of State for the Home Department*, (2017) EWCA Civ 1123

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2018. gada 18. janvāra spriedums lietā *R (RSM, a child)/Secretary of State for the Home Department*, (2018) EWCA Civ 18

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2019. gada 23. maija spriedums lietā *BF (Eritreja)/Secretary of State for the Home Department*, (2019) EWCA Civ 872

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2005. gada 17. novembra spriedums lietā *R (Mlloja)/Secretary of State for the Home Department*, (2005) EWHC 2833 (Admin)

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2007. gada 18. jūlija spriedums lietā *S un citi/Secretary of State for the Home Department*, (2007) EWHC 1654

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2011. gada 23. marta spriedums lietā *R (BE)/Secretary of State for the Home Department*, (2011) EWHC 690 (Admin)

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2013. gada 17. maija spriedums lietā *R (EO, RA, CE, OE un RAN)/Secretary of State of the Home Department*, (2013) EWHC 1236 (Admin), (2013) WLR (D) 190

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2014. gada 28. janvāra spriedums lietā *R (S)/Secretary of State for the Home Department*, (2014) EWHC 50 (Admin)

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2014. gada 9. aprīļa spriedums lietā, *R (Refugee Action)/Secretary of State for the Home Department*, (2014) EWHC 1033 (Admin)

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2014. gada 9. jūlija spriedums lietā *Detention Action/Secretary of State for the Home Department*, (2014) EWHC 2245 (Admin), [2014] 1 WLR(D) 310

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2014. gada 10. oktobra spriedums lietā *R (DK)/Secretary of State for the Home Department*, (2014) EWHC 3257 (Admin)

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2015. gada 3. jūlija spriedums lietā *R (RE, JM, KW, MY)/Secretary of State for the Home Department*, (2015) EWHC 2331 (Admin)

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2017. gada 12. janvāra spriedums lietā *Arf/Secretary of State for the Home Department*, (2017) EWHC 10 (QB)

Anglijas un Velsas apelācijas tiesas (Civillietu palāta) 2018. gada 13. jūlija spriedums lietā *R (KG)/Secretary of State for the Home Department*, (2018) EWHC 1767 (Admin)

Apgabaltiesas (centrālā Londona) 2015. gada 23. oktobra spriedums lietā *Toussaint/Home Office*, Nr. 2YL74948

Administratīvās pirmstiesas 1994. gada 29. jūlija spriedums lietā *Tiganov* (11193)

Administratīvās pirmstiesas 1997. gada 10. marta spriedums lietā *Aga* (14632)

Administratīvās virstiesas 1997. gada 25. marta spriedums lietā *Akyol* (14745)

Patvēruma un imigrācijas lietu tiesas 1998. gada 29. janvāra spriedums lietā *Orman/Secretary of State for the Home Department* (15173), IAT (1998) INLR 431

Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) 2010. gada 8. aprīlis lēmums lietā *AZ* (cilvēku tirdzniecības upure) *Taizeme/Secretary of State for the Home Department*, CG (2010) UKUT 118

Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) 2011. gada 24. jūnija lēmums lietā *SW* (lesbietes – HJ un HT iesniegts pieteikums), CG (2011) UKUT 00251

Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) 2012. gada 6. janvāra spriedums lietā *AA* (bērni bez uzraudzības) *Afganistāna*, CG (2012) UKUT 00016

Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) 2012. gada 8. jūnija spriedums lietā *Rawofi* (vecuma noteikšana) – pierādījuma standarts), (2012) UKUT 00197

Administratīvās virstiesas 2014. gada 24. jūlija spriedums lietā *AK un SK* (kristieši: risks) *Pakistāna CG/Secretary of State for the Home Department*, (2014) UKUT 00569

Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) 2015. gada 19. jūnija spriedums lietā *NA un VA* (aizsardzība:Kvalifikācijas direktīvas 7. panta 2. punkts), (2015) UKUT 432

Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) 2016. gada 17. oktobra spriedums lietā *HD* (cilvēku tirdzniecības upure) *Nigērija*, CG (2016) UKUT 454

Administratīvās virstiesas 2016. gada 11. novembra spriedums *R (ZM un SK)/London Borough of Croydon* (vecuma noteikšana, izmantojot zobu nospiedumu), (2016) UKUT 559

Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) 2016. gada 24. novembra spriedums lietā *JA* (bērns – vajāšanas risks) *Nigērija*, (2016) UKUT 00560

Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) 2016. gada 12. decembra spriedums lietā *DD/Secretary of State for the Home Department*, AA 12842 2015

Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) 2017. gada 29. jūnija spriedums lietā *R (FA)/London Borough of Ealing*, JR/12123/2016

Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) 2017. gada 14. septembra spriedums lietā *R* (patvēruma meklētājs (kuru pārstāv viņa draugs *Francesco Jeff*))/*Kent County Council* (vecuma noteikšana, dentālie pierādījumi), (2017) UKUT 446

Administratīvās virstiesas 2018. gada 6. septembra spriedums lietā *ES* (s82 NIA 2002, *Negative NRM*), (2018) UKUT 335

Administratīvās virstiesas 2018. gada 4. decembra spriedums lietā *R (SM un citi)/Secretary of State for the Home Department* (Dublinas regula – Itālija), (2018) UKUT 429

3.5. Valstu, kas nav ES dalībvalstis, tiesas un tribunāli

Kanāda, Federālās tiesas/Cour fédérale 1999. gada 14. jūlija spriedums lietā *Griffith/Canada (Minister of Citizenship and Immigration)*, (1999) 171 FTR 240

Kanāda, Federālās tiesas/Cour fédérale 2007. gada 29. jūlija spriedums lietā *Streanga/Canada (Citizenship and Immigration)*, 2007 FC 792

Kanāda, Federālās tiesas/Cour fédérale 2008. gada 20. februāra spriedums lietā *Streanga/Canada (Citizenship and Immigration)*, 2008 FC 231

Šveice, Federālās tiesas (Bundesgericht/Tribunal fédéral/Tribunale federale/Tribunal federal) 2017. gada 26. aprīļa spriedums lietā 2C_1052/2016, 2C_1053/2016 (galvenie izvilkumi angļu valodā) (kopsavilkums angļu valodā)

Šveice, Federālās tiesas 2018. gada 14. februāra spriedums lietā 2C_373/2017

Šveice, Federālās administratīvās tiesas (Bundesverwaltungsgericht / Tribunal administratif fédéral / Tribunale amministrativo federale / Tribunal administratif federal) 2016. gada 18. jūlija spriedums lietā D-6806

Šveice, Federālās administratīvās tiesas 2017. gada 11. maija spriedums lietā BVGE 2017 VI/5

Šveice, Federālās administratīvās tiesas 2017. gada 24. augusta spriedums lietā D-5920/2016

C pielikums. Atlasītā bibliogrāfija

1. Oficiāli dokumenti

1.1. Eiropas Savienība

Konvencijas birojs, Paskaidrojumi attiecībā uz Pamattiesību hartu, 2007. gada 14. decembris, (2007/C303/02)

EASO, Vecuma noteikšanas prakse Eiropā, 2013. gads

EASO, Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 15. panta c) punkts, 2014. gads

EASO, Praktiskā rokasgrāmata par ģimenes locekļu meklēšanu, 2016. gads

EASO, Ievads Kopējā Eiropas patvēruma sistēmā tiesām un tribunāliem: tiesiskā analīze, 2016. gads

EASO, Vadlīnijas par uzņemšanas nosacījumiem: darbības standarti un rādītāji, 2016. gads

EASO, Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES): tiesiskā analīze, 2016. gads

EASO, Starptautiskās aizsardzības pārtraukšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 11., 14., 16. un 19. pants: tiesiskā analīze, 2016. gads

EASO, Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips: tiesiskā analīze, 2018. gads

EASO, Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze, 2018. gads

EASO, Praktiskā rokasgrāmata par vecuma noteikšanu. Otrais izdevums, 2018. gads

EASO, Starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju aizturēšana kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze, 2019. gads

EASO, Praktiskā rokasgrāmata par bērna interešu ievērošanu patvēruma procedūrās, 2019. gads

EASO, Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšana (Uzņemšanas apstākļu Direktīva 2013/33/ES): tiesiskā analīze, 2020. gads

EASO, Izslēgšana. Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants: tiesiskā analīze. Otrais izdevums, 2020. gads

EASO, Rīks personu ar īpašām vajadzībām identificēšanai

Eiropas Komisija, Priekšlikums Padomes direktīvai par minimālajiem standartiem un statusu, lai trešo valstu pilsoņus vai bezvalstniekus atzītu par bēgļiem vai personām, kam kādā citā

veidā vajadzīga starptautiska aizsardzība, Brisele, 2001. gada 12. septembris, COM(2001) 510, galīgā redakcija

Eiropas Komisija, Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai, Brisele, 2008. gada 3. decembris COM(2008) 815, galīgā redakcija

Eiropas Komisija, Komisijas paziņojums par norādījumiem, kā piemērot Direktīvu 2003/86/EK par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanos, (COM(2014) 210, galīgā redakcija), 2014. gada 3. aprīlis

Eiropas Komisija Komisijas Lēmums (ES) 2018/753 (2018. gada 22. maijs), ar kuru apstiprina Īrijas dalību Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai, Brisele, 2018. gada 22. maijs, OV L 126/8.

Eiropas Komisija, Komisijas paziņojums: Covid-19 Norādījumi par atbilstošo ES noteikumu īstenošanu patvēruma un atgriešanas procedūru jautājumos un par pārmitināšanu (COM(2020/C 126/02), 2020. gada 17. aprīlis.

Eiropas Parlaments, iekšpolitikas ģenerāldirektorāts, Politikas C departaments: Pilsoņu tiesību un konstitucionālo jautājumu, pilsonisko brīvību, taisnīguma un iekšlietu departaments Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas īstenošanai, 2016. gada maijs

Eiropas Parlaments, Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komiteja, starpparlamentārā komitejas sanāksme Sievietes-bēgles un patvēruma meklētājas Eiropas Savienībā. Pašreizējie tiesību akti un situācija valstu līmenī, 2016. gada 3. marts

Eiropas Parlaments, 2018. gada 3. maija rezolūcija par bērnu migrantu aizsardzību, (2018/2666 (RSP), 2018. gada 3. maijs

Eiropas Parlaments, Ziņojums par Direktīvas 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus, īstenošanu (2016/2328(INI)), 2018. gada 14. maijs

Eiropas Savienības, Pamattiesību aģentūra (FRA) Rokasgrāmata par Eiropas tiesību aktiem, kas attiecas uz patvērumu, robežām un migrāciju, 2014. gada 27. jūnijs

FRA, Bez vecāku gādības palikušu bērnu aizbildnība. Rokasgrāmata par aizbildnības sistēmu stiprināšanu nolūkā nodrošināt cilvēku tirdzniecībā cietušu bērnu īpašās vajadzības, 2014. gads

FRA, Eiropas juridiskais un politikas satvars par bērnu aizturēšanu izraidīšanas nolūkā, 2017. gada 22. jūnijs

1.2. Eiropas Padome

Eiropas Padome, Pārskatītā Eiropas Sociālā harta, pieņemta 1996. gada 3. maijā (spēkā stāšanās datums: 1999. gada 1. jūlijs)

Eiropas Padomes Konvencija par cīņu pret cilvēku tirdzniecību, CETS Nr. 197, 2005. gada 16. maijs (spēkā stāšanās datums: 2008. gada 1. februāris)

Eiropas Padome, Paskaidrojošais ziņojums Konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvencija, CETS Nr. 210, 2011. gada 11. maijs (spēkā stāšanās datums: 2014. gada 1. augusts)

Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT komiteja), CPT standarti, CPT/Inf/E (2002) 1 – Rev. 2006

1.3. Apvienoto Nāciju Organizācijas

1.3.1. Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs bēgļu jautājumos

UNHCR, Rokasgrāmata un vadlīnijas procedūrām un kritērijiem, lai noteiktu bēgļa statusu saskaņā ar 1951. gada Konvenciju un 1967. gada protokolu par bēgļa statusu, 1979. gads, atkārtoti izdots 2019. gada februārī, HCR/1P/4/ENG/REV. 4

UNHCR, Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas: Ar dzimumu saistīta vajāšana saskaņā ar 1951. gada Konvencijas 1. panta A punkta 2) apakšpunktu un/vai 1967. gada protokolu par bēgļa statusu, 2002. gada 7. maijs, HCR/GIP/02/01

UNHCR, Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas: 1951. gada Konvencijas 1. panta A punkta 2) apakšpunkta un/vai 1967. gada protokola par bēgļa statusu piemērošana lietās, kas attiecas uz cilvēku tirdzniecības upuriem un personām, kas pakļautas riskam kļūt par cilvēku tirdzniecības upuriem, 2006. gada 7. aprīlis, HCR/GIP/06/07

UNHCR, Pamatnostādnes par bērna interešu noteikšanu, 2008. gada maijs

UNHCR, Norādījumi par bēgļu paziņojumiem, kas attiecas uz sieviešu dzimumorgānu kropļošanu, 2009. gada maijs

UNHCR, Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas: Bērnu pieteikumi par patvēruma piešķiršanu saskaņā ar 1951. gada konvencijas 1. panta A punkta 2. apakšpunktu un 1. panta F punktu un/vai 1967. gada 31. janvāra Protokolu par bēgļa statusu, 2009. gada 22. decembris, HCR/GIP/09/08

UNHCR, Izpildkomiteja Secinājumi par bēgļiem ar invaliditāti un citām personām ar invaliditāti, kuri saņem UNHCR aizsardzību un palīdzību, 2010. gada 12. oktobris, Nr. 110 (LXI)

UNHCR, Pamatnostādnes par piemērojamiem kritērijiem un standartiem saistībā ar patvēruma meklētāju aizturēšanu un aizturēšanas alternatīvām, 2012. gads

UNHCR, Vadlīnijas Nr. 9 par starptautisku aizsardzību: prasības piešķirt bēgļa statusu seksuālās orientācijas un/vai dzimumidentitātes dēļ saistībā ar 1951. gada konvencijas 1. a panta 2. punktu un/vai tās 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu, 2012. gada 23. oktobris, HCR/GIP/12/09

UNHCR, Ārpus pierādījumiem: ticamības izvērtējums ES patvēruma sniegšanas sistēmās, 2013. gada maijs

UNHCR, Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādāta redakcija), 2015. gada aprīlis

UNHCR, UNHCR novērojumi par vecuma noteikšanu šķirtu vai nepavadītu bērnu-patvēruma meklētāju identificēšanā – Lieta Nr. CIK-1938/2014 – Lietuvas Augstākā tiesa, 2015. gada 1. jūnijs

UNHCR un Starptautiskā Aizturēšanas koalīcija, Neaizsargātības pārbaudes instruments. Neaizsargātības noteikšana un risināšana: instruments patvēruma un migrācijas sistēmām, 2016. gads

UNHCR, Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos biroja iesniegums Eiropas Cilvēktiesību tiesai par lietu M.S./Slovākija un Ukraina (appl. Nr. 17189/11)

UNHCR, UNHCR nostāja attiecībā uz nepilngadīgiem bēgļiem un migrantiem migrācijas kontekstā, 2017. gada janvāris

UNHCR, Pamatnostādnes par bērna interešu noteikšanu, 2021. gada maijs

1.3.2. Citas ANO iestādes

ANO palīdzības misija Afganistānā un Augstā cilvēktiesību komisāra birojs Kaitīgas tradīcijas un likumu īstenošanai, lai samazinātu vardarbību pret sievietēm Afganistānā, 2010. gada 9. decembris

ANO komiteja bērnu tiesību jautājumos (*CRC*) Vispārējais komentārs Nr. 5 par konvencijas par bērnu tiesībām īstenošanas pasākumiem(4., 42. un 44. pants, 6. punkts), 2003. gada novembris, *CRC/GC/2003/527*

ANO *CRC* komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 6 (2005): rīcība attiecībā uz nepavadītiem un nošķirti bērniem ārpus viņu izcelsmes valsts, 2005. gada 1. septembris, *CRC/GC/2005/6*

ANO *CRC* komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 12: bērna tiesības uz uzklauššanu, 2009. gada 1. jūlijs, *CRC/C/GC/12*

ANO *CRC* komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 14 (2013) par bērnu tiesībām uz to, lai primārais apsvērums būtu viņu intereses(3. panta 1. Punkts) 2013. gada 29. maijs, *CRC/C/GC/14*

ANO Komiteja pret spīdzināšanu, Komitejas pret spīdzināšanu vispārējais komentārs Nr. 3 par 14. panta īstenošanu dalībvalstīs, 2012. gada 19. novembris, *CAT/C/GC/3*

ANO Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 32 par sieviešu bēgļa statusa, patvēruma, tautības un bezvalstniecības aspektiem, kas saistīti ar dzimumu, 2014. gada 14. novembris, *CEDAW/C/GC/32*

Komiteja Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzībai un *CRC* komiteja, Vispārējais vienotais komentārs Nr. 4 (2017) un Nr. 23. par valsts pienākumu pret bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas kontekstā izcelsmes valstīs, tranzīvalstīs, galamērķī un atgriežoties atpakaļ, 2017. gada 16. novembris, *CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23*

ANO Personu ar invaliditāti tiesību komiteja, *Vispārējais komentārs Nr. 1 (2014):12. pants Vienlīdzība likuma priekšā*, 2014. gada 19. maijs, CRPD/C/GC/1

ANO Ģenerālā asambleja, *Deklarācija par bērnu tiesībām*, 1959. gada 20. novembris, A/Res/1386(XIV)

ANO Ģenerālā asambleja, *Principi attiecībā uz vecāka gadagājuma cilvēkiem*, 1991. gada 16. decembra Rezolūcija Nr. 46/91

ANO Augstais komisārs cilvēktiesību jautājumos, *Stambulas protokols – vadlīnijas efektīvai spīdzināšanas un citas nežēlīgas, nehumānas un degradējošas izturēšanās vai sodu izmeklēšanai un dokumentēšanai*, 2004. gads, PTS Nr. 8/Rev.1

ANO Bērnu fonds (UNICEF) (*T. Smith un L. Brownlees*), *Vecuma noteikšana: tehniskas piezīmes*, 2013. gada janvāris

UNICEF (*R. Hodgkin un P. Newell*), *Konvencijas par bērna tiesībām piemērošanas rokasgrāmata*, 3. red., 2007. gads

UN Women, UNICEF un ANO Attīstības programma, *Neformālas tiesu sistēmas: virzīšanās uz cilvēktiesībās balstītu iesaisti*, 2012. gads

1.4. Starptautiskās bēgļu un migrācijas jautājumu tiesnešu asociācijas publikācijas

EASO, *Ievads Kopējā Eiropas patvēruma sistēmā tiesām un tribunāliem: tiesiskā analīze*, 2016. gads

EASO, *Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai (Direktīva 2011/95/ES): tiesiskā analīze*, 2016. gads

EASO, *Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2018. gads

EASO, *Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips: tiesiskā analīze*, 2018. gads

2. Citas publikācijas

Patvēruma informācijas datubāze (AIDA) un Eiropas padome bēgļu un izsūtīto personu jautājumos (ECRE), *Neaizsargātības jēdziens Eiropas patvēruma procedūrās*, 2017. gads

M. Crock, C. Ernest un R. McCallum, “Invaliditāte un piespiedu pārsūtīšana: patvēruma meklētāji un bēgļi ar invaliditāti”, *International Journal of Refugee Law*, Vol. 24, Nr. 4, 2013., 735.–764. lpp

ECRE, *Joprojām tuvojamies: NVO skatījums uz izaicinājumiem saistībā ar taisnīgu un efektīvu kopējo Eiropas patvēruma sistēmu*, 2013. gads

ECRE un Eiropas patvēruma lietu tiesu tīkls ECRE/ELENA tiesu prakses piezīmes par Dublinas regulas piemērošanu ģimenes apvienošanas lietās, 2018. gada februāris

Eiropas Tiesību institūts, Eiropas tiesību institūta pārskats: Patvēruma meklētāji un nelegālie migranti un tiesību normas, 2017. gads

W. W. Greulich un S. I. Pyle, *Radiographic atlas of skeletal development of the hand and wrist*, second edition, Stanford University Press, Stanford, 1959.

Lee Hasselbacher, “Valsts pienākumi attiecībā uz vardarbību ģimenē: Eiropas Cilvēktiesību tiesa, uzticamības pārbaude un starptautiskais juridiskais aizsardzības minimums”, *Northwestern Journal of International Human Rights*, Vol. 8, Nr. 2, 2010. gads

J. Herlihy, “Evidentiary assessment and psychological difficulties”, in G. Noll (ed.), *Proof, Evidentiary Assessment and Credibility in Asylum Procedures*, Martinus Nijhoff, Leiden/ Boston, 2005, 123.–137. lpp.

Starptautiskā ekspertu grupa starptautisko cilvēktiesību un seksuālās orientācijas un dzimtes identitātes jautājumos, Jogjakartas principi – principi par starptautisko cilvēktiesību piemērošanu attiecībā uz seksuālo orientāciju un dzimtes identitāti, 2007. gada marts

ICJ, Jogjakartas principi + 10: papildu principi un valsts noteikumi par starptautisko cilvēktiesību piemērošanu attiecībā uz seksuālo orientāciju, dzimtes identitāti, dzimuma pašizpausmi un dzimumpazīmēm, ar ko papildina Jogjakartas principus, 2017. gada 10. novembris

Trija, Starptautiskās aizsardzības lietu apelācijas tiesa, Priekšsēdētāja norādes Nr. 2019/1 par pārsūdzības iesniedzēju un citu liecinieku pierādījumu iegūšanu, 2019. gada 28. janvāris

F. Krill, “Sieviešu aizsardzība starptautiskajos tiesību aktos humanitārajos jautājumos”, *International Review of the Red Cross*, Nr. 249, 1985. gads

Oslo Universitātes slimnīcas Tiesu medicīnas nodaļas Laboratoriskās medicīnas departamenta Rokasgrāmata “BioAlder”: Rīks bioloģijas testu izmantošanai nepilngadīgo migrantu bez pavadības vecuma noteikšanai, 1. redakcija, 2017. gada 19. jūnijs

J. Pobjoy, *Bērns starptautiskajās bēgļu tiesībās*, Cambridge University Press, Londona, 2017. gads

Saseksas Universitāte, “Seksuālā orientācija un dzimuma identitāte: patvēruma pieprasījumi: izaicinājums Eiropas cilvēktiesībām (SOGICA)”

Apvienotā Karaliste, Tiesa patvēruma un imigrācijas jautājumos un Imigrācijas lietu apelācijas iestāde Imigrācijas lietu apelācijas iestāde – Patvēruma sniegšanas vadlīnijas attiecībā uz dzimumu, 2000. gada 1. novembris

Apvienotā Karaliste, Tiesu tiesneši, Praktiski norādījumi – Pirmās instances tiesa un Administratīvā virstiesā: Bērni, mazāk aizsargāti pieaugušie un īpaši liecinieki

Apvienotā Karaliste, Tiesu tiesneši, Apvienotās prezidenta norādes Nr. 2, 2010. gads: Pamatnostādnes attiecībā uz bērniem, mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem un īpašiem pārsūdzību iesniedzējiem

Pasaules Veselības organizācija, Londonas higiēnas un tropu medicīnas skola un Eiropas Komisijas Daphne programma, PVO ētikas un drošības norādījumi, intervējot cilvēku tirdzniecībai pakļautas sievietes, 2003. gads

D pielikums. Starptautiskās aizsardzības tiesvedības labas prakses piemēri saskaņā ar pārstrādāto PPD

Šajā pielikumā ir sniegti mazāk aizsargātu pārsūdzības iesniedzēju starptautiskās aizsardzības lietu labās prakses piemēri tiesvedībā. Pēc dažiem vispārīgiem punktiem par neaizsargātību ir uzskaitīti labās prakses piemēri, kas attiecas uz:

- nepilngadīgiem pārsūdzības iesniedzējiem;
- pārsūdzības iesniedzējiem, kuru lieta attiecas uz viņu seksuālo orientāciju vai dzimtes identitāti;
- pārsūdzības iesniedzējiem ar invaliditāti;
- pārsūdzības iesniedzējiem, kuri saslimuši ar smagu slimību;
- pārsūdzības iesniedzējiem, kuriem ir garīgi traucējumi;
- pārsūdzības iesniedzējiem, kuri ir piedzīvojuši psiholoģisku vai fizisku spīdzināšanu vai cita veida necilvēcīgu vai pazemojošu attieksmi;
- pārsūdzības iesniedzējiem, kuri piedzīvojuši izvarošanu vai seksuālo vardarbību;
- cilvēku tirdzniecības upuriem;

Tiesvedības prakse ir atkarīga no valsts tiesiskās sistēmas. Dažu dalībvalstu tiesas ar neaizsargātību saistītus jautājumus risina praktiskos veidos. Piemēram, Apvienotajā Karalistē, 2010. gadā tika izstrādātas vienotās prezidenta norādes⁽⁷⁵⁴⁾, kam pievienoti 2008. gadā izstrādātie praktiskie norādījumi⁽⁷⁵⁵⁾. Šīs norādes paredzētas Apvienotās Karalistes tiesu iestādēm un ir piemērojamas lietām, kurās iesaistīti bērni, mazāk aizsargāti pieteikuma iesniedzēji⁽⁷⁵⁶⁾ un īpaši liecinieki⁽⁷⁵⁷⁾.

⁽⁷⁵⁴⁾ Tiesu tiesneši (Apvienotā Karaliste), Apvienotās prezidenta norādes Nr. 2, 2010. gads: Norādes bērniem, neaizsargātiem pieaugušajiem un īpašiem pārsūdzības iesniedzējiem, uz kuru balstoties ir izveidotas dažas no šī pielikuma norādēm. Šīs norādes "izstrādāja Administratīvā pirmās instances tiesa (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) pēc tam, kad tribunālu galvenais tiesnesis izdeva norādījumus attiecībā uz bērniem, mazāk aizsargātiem pieaugušajiem un īpašiem lieciniekiem" (t. i., tiesu tiesneši (Apvienotā Karaliste), Praktiski norādījumi – Pirmās instances tiesa un Administratīvā pirmās instances tiesa: Bērni, mazāk aizsargāti pieaugušie un īpaši liecinieki). Administratīvā pirmās instances tiesa un Imigrācijas un patvēruma palātas pirmā līmeņa tiesa šo materiālu publicēja, lai tas tiktu izmantots minētajās tiesās.

⁽⁷⁵⁵⁾ Tiesu tiesneši (Apvienotā Karaliste), Praktiski norādījumi: Bērni, mazāk aizsargāti pieaugušie un īpaši liecinieki, 2008. gads.

⁽⁷⁵⁶⁾ Saskaņā ar Apvienotās Karalistes likumu, "mazāk aizsargāts pieaugušais" saskaņā ar 2006. gada Mazāk aizsargātu grupu aizsardzības likuma 59. iedaļu "ir persona, kura ir sasniegusi 18 gadu vecumu un – a) atrodas naktsmītnē; b) atrodas aprūpes namā; c) saņem aprūpi mājās; d) saņem jebkāda veida veselības aprūpi; e) atrodas tiesas uzraudzībā; f) uz tiesas rīkojuma pamata atrodas tādas personas uzraudzībā, kas pilda 2000. gada Krimināltiesvedības un tiesu dienesta likumā noteiktās funkcijas likuma 1. pantā paredzētajiem nolūkiem (...); g) izmanto viņam paredzētus sociālos pakalpojumus; h) saņem pakalpojumus vai iesaistās darbībā, kas nodrošinātas īpaši personām, kas atbilst 9. apakšiedaļai; i) saņem maksājumus (vai tos viņa vārdā saņem cita persona) atbilstoši 2001. gada Veselības un sociālās aprūpes likumam (...) vai j) kurai ir nepieciešama palīdzība savu darbību veikšanai.

⁽⁷⁵⁷⁾ Apvienotā Karaliste, Praktiski norādījumi – Pirmās instances tiesa un Administratīvā pirmās instances tiesa: Bērni, mazāk aizsargāti pieaugušie un īpaši liecinieki, turpat (753. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 1. punkta c) apakšpunkts: "pieaudzis liecinieks, kura sniegtās informācijas patiesums bailu un uztraukuma dēļ, iespējams, būs samazinājies.

Neaizsargātība kopumā

- Saskaņā ar Apvienotās Karalistes praktiskajām norādēm mazāk aizsargātām personām liecinieka statusu piešķir tikai tad, ja tiesa ir konstatējusi, ka pierādījumi ir nepieciešami taisnīgas lietas izskatīšanai un ja, to darot, netiek apdraudēta personas labklājība ⁽⁷⁵⁸⁾. Šāds lēmums ir jāpieņem, pamatojoties uz visiem pierādījumiem un lietas dalībnieku galvenajiem argumentiem ⁽⁷⁵⁹⁾.
- Ja tas iespējams, problēmas un risinājumi ir jāidentificē pirms sēdes ⁽⁷⁶⁰⁾.
- Ir ieteicams norādīt, ka mazāk aizsargāta persona var sniegt savu liecību ar tālruni, video vai citu līdzekļu starpniecību, vai norādīt, ka uzklaušanās nolūkos iespējams iesaistīt personu, kurai ir nepieciešamās prasmes vai pieredze darbā ar lieciniekiem, kuri ir bērni, mazāk aizsargāti pieaugušie vai īpaši liecinieki ⁽⁷⁶¹⁾.
- Var rasties vajadzība iesaistīt citas personas, piemēram, bērna vecākus ⁽⁷⁶²⁾.
- Ir ieteicams mazāk aizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem aiztaupīt mutiskās liecības atkārtotu sniegšanu. Ja tiesa konstatē, ka atkārtota liecības sniegšana radīs potenciālas grūtības, pārsūdzības atkārtotu izvērtēšanu var nodot citai komisijai, ievērojot, ka pirmajā uzklaušanās pierakstītais liecības transkripts tiek pieņemts kā pierādījums bez vajadzības atkārtoti sniegt mutisku liecību, izņemot gadījumus, kad pieteikuma iesniedzēju, citu lietas dalībnieku vai tiesu var lūgt atbildēt uz jautājumiem vai tos var lūgt iesniegt tālākus faktus ⁽⁷⁶³⁾.
- Vajadzības gadījumā Apvienotās Karalistes tiesas var rīkot slēgtās vai daļēji slēgtās sēdes, lai citu starpā aizsargātu lietā iesaistīto dalībnieku privāto dzīvi vai nepilngadīgā intereses ⁽⁷⁶⁴⁾. Tāpat atsevišķos gadījumos Apvienotās Karalistes tiesas var rīkot slēgtās vai daļēji slēgtās sēdes, lai nodrošinātu, ka lietas nonākšana atklātībā neapdraud taisnīgumu, taču tas ir pieļaujams tikai tad, ja tas patiešām nepieciešams ⁽⁷⁶⁵⁾. Dažās dalībvalstīs visas sēdes ir slēgtās sēdes.
- Dažkārt tiesai nāksies īpaši iesaistīties mazāk aizsargātu pārsūdzības iesniedzēju lietās, lai nodrošinātu, ka viņi saņem efektīvu pārstāvību. Piemēram, ja mazāk aizsargātam pieteikuma iesniedzējam nav juridiskās pārstāvības un, lai gan viņam ir tiesības uz mutisku uzklaušanos, viņš izvēlas pārsūdzību pieteikt tikai dokumentu veidā, tiesa var sazināties ar pārsūdzības iesniedzēju, lai izskaidrotu, ka viņa pārsūdzība tik un tā tiks izskatīta mutiski un ka viņš var iesaistīt juridisko pārstāvi, ja to vēlas.
- Pirms tiesas sēdes mazāk aizsargātiem pārsūdzības iesniedzējiem būtu jādod pietiekami daudz laika, lai viņi varētu iepazīties ar tiesas sēžu zāli ⁽⁷⁶⁶⁾.
- Lietas, kurās ir iesaistītas mazāk aizsargātas personas, dienas kārtībā būtu jāizskata prioritārā kārtā ⁽⁷⁶⁷⁾.
- Ja mazāk aizsargātai personai nav juridiskā pārstāvja, ir jāizvērtē, vai lietas atlikšana palīdzētu pārstāvības piešķiršanā ⁽⁷⁶⁸⁾.
- Labi formulēti ievadvārdi var mazināt pieteikuma iesniedzēja satraukumu. Šajā sakarā var palīdzēt tik vienkāršas darbības kā laipna sasveicināšanās, ierodoties telpā, iepazīstināšana ar sevi un pārējiem un tiesas uzdevumu izskaidrošana. Tiesas procesa kārtībai var būt nozīmīga loma tādu apstākļu radīšanā, kuros mazāk aizsargāta persona var sniegt liecību.
- Neizdariet pieņemumu, ka sevišķi mazāk aizsargāts pārsūdzības iesniedzējs izteiks vēlmi pēc īpašas vai konkrētas tiesvedības kārtības ⁽⁷⁶⁹⁾.
- Izceliet kādu sarežģītu jautājumu, norādot, ka tiesa apzinās, cik nepatīkami var būt par to runāt un ka tiesai šajā ziņā ir tikai daži ļoti konkrēti jautājumi.
- Atbilstoši pielāgojiet iztaujāšanas toni vai saturu.
- Ja tiesas sēdes laikā tiek konstatēts, ka pārsūdzības iesniedzējs ir mazāk aizsargāta persona, lietu var nākties atlikt, lai sagatavotu eksperta ziņojumu un/vai ievērotu atbilstošās instrukcijas ⁽⁷⁷⁰⁾.

⁽⁷⁵⁸⁾ Apvienotā Karaliste, Praktiski norādījumi – Pirmās instances tiesa un Administratīvā virstiesā: Bērni, mazāk aizsargāti pieaugušie un īpaši liecinieki, turpat (753. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 1. punkta c) apakšpunkts, 2. punkts.

⁽⁷⁵⁹⁾ Turpat, 3. punkts. Vienotās prezidenta norādes sniedz tālākus norādījumus bērniem, mazāk aizsargātiem pieaugušajiem un jutīgiem pārsūdzību iesniedzējiem Apvienotās Karalistes pirmās instances tiesā (Vienotās prezidenta norādes Nr. 2), turpat (752. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁷⁶⁰⁾ Apvienotā Karaliste, Vienotās prezidenta norādes Nr. 2., turpat (752. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 4. punkts.

⁽⁷⁶¹⁾ Apvienotā Karaliste, Praktiski norādījumi – Pirmās instances tiesa un Administratīvā virstiesā: Bērni, mazāk aizsargāti pieaugušie un īpaši liecinieki, turpat (753. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 7. punkts.

⁽⁷⁶²⁾ Turpat, 4. punkts.

⁽⁷⁶³⁾ Sk., piemēram, Federālās tiesas (Cour fédérale, Kanāda) 1999. gada 14. jūlija spriedumu lietā *Griffith/Kanāda (Pilsonības un migrācijas ministrs)*, 1999. gads, 171 FTR 240.

⁽⁷⁶⁴⁾ Šis ir noteikts Apvienotās Karalistes sekundārajos tiesību aktos. Sk. Pakārtots normatīvais akts 2005/230. 54. panta 3. punkta b) apakšpunkts

⁽⁷⁶⁵⁾ Šis ir noteikts Apvienotās Karalistes sekundārajos tiesību aktos. Sk. turpat, r. 54. panta 4. punkts.

⁽⁷⁶⁶⁾ Apvienotā Karaliste, Vienotās prezidenta norādes Nr. 2., turpat (752. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 7. punkts.

⁽⁷⁶⁷⁾ Turpat, 5.1 punkta iv) apakšpunkts.

⁽⁷⁶⁸⁾ Turpat, 5.1 punkta iv) apakšpunkts.

⁽⁷⁶⁹⁾ Turpat, 4. punkts.

⁽⁷⁷⁰⁾ Turpat, 10.2 punkta viii) apakšpunkts.

Nepilngadīgie

- Bērniem ir īpašas vajadzības, kas saistītas ar viņu vecumu un neatkarības trūkumu, kā arī viņu patvēruma meklētāja statusu ⁽⁷⁷¹⁾.
- CRC nosaka, ka valstīm ir “jāveic atbilstoši pasākumi, lai garantētu, ka bērns, kurš, viens vai kopā ar kādu, vēlas iegūt bēgļa statusu (..), saņem atbilstošu aizsardzību un humāno palīdzību” ⁽⁷⁷²⁾.
- Nepilngadīgo iespējamās neaizsargātības kontekstā viņu lietu izskatīšanā ir jāpiešķir prioritāte un jāievēro piesardzība, visos gadījumos labklājībai veltot īpašu uzmanību.
- Vienmēr ņemiet vērā bērna intereses.
- Bieži vien tiesu vai tribunālu dalībniekiem ir jāsaņem īpašas apmācības, lai tie varētu uzklaust nepilngadīgo pārsūdzības. Piemēram Īrijā lēmumu pieņēmējiem ir jāveic divu dienu garas UNHCR apmācības.
- Nodrošiniet, ka tiesas sēde nav tik formāla kā parastās sēdes.
- Nodrošiniet, ka ir ieradies nepilngadīgā pārstāvis.
- Atļaujiet, ka nepilngadīgā lietā iesaistās tik daudzi pieaugušie (tostarp sociālie darbinieki), cik viņš vēlas.
- Izvērtējiet, vai ir pieļaujams, ka nepilngadīgais sniedz liecību tādas personas klātbūtnē, kura, lai gan uzskatāma par atbildīgu pieaugušo, spēj ietekmēt nepilngadīgo ⁽⁷⁷³⁾. Neizdariet pieņēmumu, ka bērns vēlēšies, lai lietā ir klātesoša kāda konkrēta persona, pat aizbildnis vai vecāks ⁽⁷⁷⁴⁾.
- Tiesai ir jāņem vērā, ka “bērns savu zināšanu, pieredzes un brieduma trūkuma dēļ procesuālo kārtību nespēs ievērot tādā pašā veidā kā pieaugušais”. Protams, bērns var gan melot, gan teikt patiesību, taču viņam var būt grūtības atbildēt uz jautājumiem, kuros nepieciešama izpratne un zināšanas ⁽⁷⁷⁵⁾.
- Sēdei jābūt pēc iespējas neformālākai.
- Posttraumatiskā stresa sindroms, kas kavē emocionālo attīstību, var ietekmēt nepilngadīgā spējas sniegt liecību par satraucošiem pagātnes notikumiem ⁽⁷⁷⁶⁾.
- Tiesai vai tribunālam ir jāpievērš īpaša uzmanība tam, lai nepilngadīgam pieteikuma iesniedzējam netiktu viestas cerības, neņemot vērā viņa brieduma pakāpi vai to, vai šīs cerības ir vai nav reālas, ņemot vērā viņu briedumu un konkrētos apstākļus ⁽⁷⁷⁷⁾.
- Juridiskā pārstāvja/atbildīgo pieaugušo liecības uzklausi pirms nepilngadīgā liecības uzklausišanas vai nepilngadīgā liecības vietā ⁽⁷⁷⁸⁾.
- Lai gan var šķist, ka tiesa vai tribunāls, visticamāk, neuzklausi tādā nepilngadīgā liecību, kurš nav sasniedzis 12 gadu vecumu, arī bērniem ir tiesības paust domas, kas viņus tiešā veidā ietekmē ⁽⁷⁷⁹⁾.
- Var nākties pielāgot izmantoto vārdu krājumu un sarunas toni (atkarīgs no vecuma). Izvairieties no žargona lietošanas. Sēžu laikā vairāk smaidiet.
- Ja tas iespējams, uzvelciet apģērbu, kas nav tikai melns/pelēks/tumši zils uzvalks vai kleita, ja šāds apģērbs mazam bērnam var šķist biedējošs.
- Pārliecinieties, ka bērns pirms liecību sniegšanas jūtas ērti (noskaidrojiet, vai viņam ir auksti/karsti, vai viņš vēlas ūdeni u. tml.).
- Tiesai vai tribunālam vienmēr vajadzētu noskaidrot, kādā vārdā bērns vēlas tikt uzrunāts. “Jaunskungs” vai “jaunkundze” būs pārāk formālas uzrunas. Parasti nepilngadīgo ir vēlams uzrunāt vārdā.

⁽⁷⁷¹⁾ ECT (VP), 2014. gads, *Tarakhel/Šveice*, turpat (47. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 99. punkts.

⁽⁷⁷²⁾ CRC 22. panta 1. punkts. Sk. arī EST, 2012. gads, *Popov/Francija*, turpat (333. zemsv. piez. tekstā iepriekš), citēts ECT (VP), 2014. gads, *Tarakhel/Šveice*, turpat (47. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 99. punkts.

⁽⁷⁷³⁾ Tallinas apgabaltiesas (Igaunija) 2015. gada 23. decembra spriedums lietā Nr.3-15-2383.

⁽⁷⁷⁴⁾ Apvienotā Karaliste, Vienotās prezidenta norādes Nr. 2., turpat (752. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 10.1 punkta iv) apakšpunkts.

⁽⁷⁷⁵⁾ Anglijas un Velsas Augstākās tiesas (Administratīvā, Apvienotā Karaliste) 2015. gada 17. novembra spriedums lietā *R/Secretary of State for the Home Department*, (2005) EWHC 283 (Admin), 33. punkts.

⁽⁷⁷⁶⁾ Administratīvās virstiesas (Apvienotā Karaliste) 2012. gada 6. janvāra spriedums lietā *AA (bērni bez uzraudzības) Afganistāna, CG*, (2012) UKUT 00016 (IAC), 11. punkts.

⁽⁷⁷⁷⁾ Augstākās tiesas (Īrija) 2010. gada 5. februāra spriedums lietā *O (nepilngadīgais) un Anor/Tieslietu, līdztiesības un tieslietu reformu ministrs*, (2010) IEHC 151.

⁽⁷⁷⁸⁾ Administratīvās virstiesas (Apvienotā Karaliste) 2013. gada 31. maija spriedums lietā *ST (bērns-patvēruma meklētājs) Šrilanka*, (2012) UKUT 00292 (IAC).

⁽⁷⁷⁹⁾ Pretējs Apvienotās Karalistes Administratīvās virstiesas, 2013. gads, *ST (bērns-patvēruma meklētājs) Šrilanka*, turpat (776. zemsv. piez. tekstā iepriekš) ir KBT komitejas, *Vispārējais komentārs Nr. 14*, turpat (87. zemsv. piez. tekstā iepriekš) 1.A. iedaļas otrā daļa: “Apstākļi, ka bērns ir ļoti jauns vai atrodas neaizsargātā stāvoklī (piemēram, viņam ir invaliditāte, viņš pieder minoritātei, viņš ir migrants u. tml.) nedz liedz viņam tiesības tikt uzklausiņam, nedz samazina viņa viedokļa svaru viņa interešu izvērtēšanā”; un KBT komiteja, 2018. gads, *Y.B. un N.S./Beļģija*, turpat (363. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 8.8. punkts par kādu bērnu, kurš “laikā kad tika pieņemts otrais lēmums pieteikumā par humanitāro vīzu (..) un kurš pilnībā spētu formulēt pats savu viedokli par iespēju pastāvīgi dzīvot Beļģijā kopā ar pieteikuma iesniedzējiem”.

Nepilngadīgie

- Nodrošiniet, ka sēdes sākumā tiek izskaidrota sēdes gaita.
- Vienkāršiem vārdiem rūpīgi izskaidrojiet notiekošo.
- Papīrs un zīmūļi, ar kuriem bērni var zīmēt, var būt noderīgi.
- Negaidiet, ka nepilngadīgais lūgs pārtraukumu. Piedāvājiet to paši. Ņemiet regulārus pārtraukumus.
- Paskaidrojiet bērnam, kad ir gaidāms lēmums un izskaidrojiet, ka par to nav jāuztraucas.
- Ja tas lietā ar nepārprotamu iznākumu ir atbilstoši un pieļaujams, mutiski norādiet uz statusa piešķiršanu, lai palīdzētu nepilngadīgajam mazināt trauksmi.
- Tiesai vai tribunālam jāinformē juridiskie pārstāvji⁷⁸⁰
- Ja mutisko sēdi apmeklē nepilngadīgais bez pavadības, var nākties ieviest īpašus pasākumus.
- Visiem pieteikuma iesniedzējiem, kuri patvēruma pieteikuma iesniegšanas dienā bija jaunāki par 18 gadiem, Apvienotās Karalistes tiesas rīko sagatavošanās sēdi⁽⁷⁸¹⁾.
- Apvienotās Karalistes tiesu praksē norāžu veidā⁽⁷⁸²⁾ sastādīts saraksts ar apsvērumiem, kas jāņem vērā, uzklusot nepilngadīgā pārsūdzību.
  - Cik vecs bija bērns dienā, kad tika iesniegts pieteikums patvērumam?
  - Vai jārīko slēgta sēde vai atklāta sēde? Vai pārstāvis ir lūdzis, lai sēde ir slēgta?
  - Vai sēdes norises vieta ir jāmaina, lai tā varētu notikt bērnam piemērotākos apstākļos?
  - Vai ir ņemti vērā atbilstošie valsts noteikumi un UNHCR vadlīnijas par bērna iesniegtiem pierādījumiem?
  - Vai ir iespējams, ka bērns liecību sniedz videoformātā?

⁽⁷⁸⁰⁾ Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesā, 2013. gads, *ST* (bērns-patvēruma meklētājs) Šrilanka, turpat (796. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁷⁸¹⁾ Patvēruma un imigrācijas lietu tiesas (Apvienotā Karaliste) 1998. gada 29. janvāra spriedums lietā *Orman/Secretary of State for the Home Department*, IAT, 1998. gads, INLR 431.

⁽⁷⁸²⁾ Turpat.

Seksuālā orientācija un dzimuma identitāte

- Katras atsevišķā lietā, kurā iesaistītas LGBTI personas, ir jāizvērtē, kādi procesuālie pasākumi būs vajadzīgi. Atsevišķos gadījumos ir pieļaujams, ka uzklaušanās notiek ar video starpniecību.
- Ir aizliegts uzdot detalizētus jautājumus, kas attiektos uz starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja seksuālo dzīvi ⁽⁷⁸³⁾.
- Lēmumu pieņēmējiem jārikojas saskaņā ar objektīvu un neitrālu pieeju, lai secinājumi netiktu izdarīti, balstoties uz stereotipiskiem, virspusējiem, kļūdainiem vai neatbilstošiem pieņēmumiem par dzimti ⁽⁷⁸⁴⁾.
- “Atšķirības, stigma, kauns, kaitējums” (DSSH) modelis var būt noderīgs ⁽⁷⁸⁵⁾. Tajā sniegta metodoloģija, kas paredzēta lēmumu pieņēmējiem, kuri uzklauša pieteikuma iesniedzēju, lai tie varētu iegūt nepieciešamo informāciju par apgalvojumiem, kas pamatoti ar seksuālo orientāciju un dzimtes identitāti.
- UNHCR iesaka veikt sekojošus procesuālos pasākumus lietās, kas saistītas ar seksuālo orientāciju un/vai dzimtes identitāti ⁽⁷⁸⁶⁾.

“i) nepiespiesta un droša vide nereti ir svarīgs faktors, lai veicinātu uzticību starp intervētāju un pieteikuma iesniedzēju, kā arī šādā vidē ir iespējams atklāt konfidenciālus personas datus. Intervijas sākumā intervētājam ir jāgarantē pieteikuma iesniedzējam, ka visi viņa/viņas pieteikuma aspekti tiks uzskatīti par konfidenciāliem. Arī tulkiem ir jāievēro konfidencialitāte.

ii) intervētājiem un lēmumu pieņēmējiem jārikojas saskaņā ar objektīvu un neitrālu pieeju, lai secinājumi netiktu izdarīti, balstoties uz stereotipiskiem, virspusējiem, kļūdainiem vai neatbilstošiem pieņēmumiem par dzimti. Konkrētas stereotipiskas uzvedības vai ārējo pazīmju neesamība nevar būt par pamatu uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējam ir vai nav konkrēta seksuālā orientācija vai dzimtes identitāte. Nav vispārēju pazīmju vai raksturiezīmju, kas LGBTI personām ir vairāk raksturīgas nekā heteroseksuālām personām. Viņu dzīves pieredze var būt krasi atšķirīga, pat ja viņi nāk no vienas un tās pašas valsts.

iii) intervētājam un sēdes tulkam ir jāizvairās mutiski vai ar ķermeņa valodu paust jebkādu vērtējumu par pieteikuma iesniedzēja seksuālo orientāciju, dzimtes identitāti, seksuālo uzvedību vai attiecību modeļiem. Intervētāji un tulki, kuri seksuālās orientācijas un dzimtes identitātes daudzveidību uzskata par nepieņemamu, var neapzināti demonstrēt distancētu vai pazemojošu ķermeņa valodu. Šī iemesla dēļ pašapzināšanās un īpašas apmācības (sk. iv. punktu) ir būtiski aspekti taisnīgai statusa noteikšanai.

iv) ir svarīgi, lai lēmumu pieņēmēji, intervētāji, tulki, advokāti un juridiskie pārstāvji ir saņēmuši īpašas apmācības par būtiskiem LGBTI bēgļu statusa piešķiršanas aspektiem.

v) Ir svarīgi, ka tiek lietota tāda valoda, kas nav aizskaroša un norāda uz atvērtību pret seksuālās orientācijas un dzimtes identitātes daudzveidību, it sevišķi, ja saruna notiek pieteikuma iesniedzēja dzimtajā valodā. Neatbilstošas terminoloģijas lietojums var atturēt pieteikuma iesniedzēju godīgi paust savas bailes. Aizvairojošu vārdu lietojums var tikt uzskatīts par daļu no vajāšanas, piemēram, iebiedēšanas un uzmākšanās gadījumā. Pat šķietami neitrāliem vai zinātniskiem terminiem var būt nievājoša nozīme. Piemēram, lai gan termins “homoseksuāls” tiek plaši izmantots, dažās valstīs tas tiek uzskatīts par noniecinošu.

vi) būtu jāapmierina īpaši pieteikuma iesniedzēju lūgumi, kas saistīti ar intervētāja vai tulka dzimumu. Tas var mudināt pieteikuma iesniedzēju brīvi runāt par sensitīvām tēmām. Ja tulkam ir tāda pati izcelsme vai reliģiskā piederība kā pieteikuma iesniedzējam, pieteikuma iesniedzējs var pastiprināti izjust kaunu un atturēties no pilnas pieteikumam būtisko apstākļu izklāstīšanas.

vii) izjautāšana kas attiecas uz piedzīvotu seksuālo vardarbību, ir jāveic ar tādu pašu iejūtību kā jebkura cita seksuālās vardarbības upura gadījumā neatkarīgi no tā, vai upuris ir vīrietis vai sieviete. Visos gadījumos patvēruma meklētāja cieņas ievērošanai ir jābūt vadošajam principam.

viii) sievietes iesniegtām prasībām, kas saistītas ar seksuālo orientāciju un/vai dzimtes identitāti, ir izstrādāti papildu drošības pasākumi, kas izklāstīti UNHCR vadlīnijās par vajāšanu, kas īpaši vērsta pret kādu dzimumu. Sievietes, kas lūdz patvērumu, būtu jāintervē atsevišķi, bez ģimenes vīriešu klātbūtnes, lai garantētu, ka viņām ir iespēja izklāstīt savu prasību.

ix) Īpaši procesuālie drošības pasākumi ir jāpiemēro gadījumos, kad pieteikuma iesniedzējs ir bērns, tostarp šādu prasību izskatot prioritārā kārtā, kā arī piesaistot kvalificētu aizbildni.”

⁽⁷⁸³⁾ EST (VP), 2014. gads, A, B un C, turpat (31. zems. piez. tekstā iepriekš), 72. punkts; EST (VP) 2018. gads, *Fathi*, turpat (355. zems. piez. tekstā iepriekš), 89. punkts.

⁽⁷⁸⁴⁾ UNHCR, Ārpus pierādījumiem: ticamības izvērtējums ES patvēruma sniegšanas sistēmās, 2013. gada maijs, 28.lpp.

⁽⁷⁸⁵⁾ DSSH modeli izstrādāja advokāts no Apvienotās Karalistes S. *Chelvan* un viņš tiek citēts UNHCR Starptautiskās aizsardzības vadlīnijās Nr.9, turpat (154. zems. piez. tekstā iepriekš). Sk. arī EASO, *Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: tiesiskā analīze*, 2018. gads, 180. lpp.

⁽⁷⁸⁶⁾ UNHCR, Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas Nr. 9, turpat (154. zems. piez. tekstā iepriekš), 60. punkts.

Invaliditāte

- Lai atbilstoši pielāgotu sēžu telpu, piemēram, uzlabotu pieejamību vai nodrošinātu telpu aprūpētājam, parūpējaties par to, lai ir zināma precīza informācija par pieteikuma iesniedzēja invaliditāti. Nodrošini, ka pirms sēdes sākuma telpa ir atbilstoši iekārtota ⁽⁷⁸⁷⁾.
- Izvērtējiet, vai ir nepieciešams speciālista novērtējums par invaliditāti, vai arī tas ir jāatliek ⁽⁷⁸⁸⁾
- Ievērojot cilvēka cieņas neaizskaramības principu, nodrošini tiesisko palīdzību un aizstāvību tādām personām, kuras savas invaliditātes dēļ nav spējīgas pārstāvēt savas intereses ⁽⁷⁸⁹⁾.
- Tiesai nevajadzētu pieprasīt, ka akls pieteikuma iesniedzējs savu ziņojumu iesniedz rakstiski ⁽⁷⁹⁰⁾.
- Lietā, kurā piedalījās kāds akls pārsūdzības iesniedzējs, Īrijas tiesa viņam aprakstīja sēžu zāli, piemēram, galda formu un attālumu starp viņu, tiesas locekļiem un citiem klātesošajiem, lai palīdzētu pārsūdzības iesniedzējam orientēties un justies ērtāk. Tāpat tiesas locekļi īsumā iepazīstināja ar klātesošajām personām.
- Atbilstoši Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām prasībai, ka “dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai personām ar invaliditāti nodrošinātu tā atbalsta pieejamību, kas tām varētu būt nepieciešams, īstenojot savu rīcībspēju”, atbalstu var sniegt.”dažādos veidos, tostarp iekļaujot daudzpusīgas komunikācijas metodes, atsevišķos gadījumos ļaujot sniegt liecību video formātā, pielāgojot procedūras, nodrošinot profesionāla surdotulka pakalpojumus un palīdzot citos veidos”⁽⁷⁹¹⁾.

Smaga slimība

- Lai atbilstoši pielāgotu sēžu telpu, piemēram, uzlabotu pieejamību vai nodrošinātu telpu aprūpētājam, parūpējaties par to, lai ir zināma precīza informācija par pieteikuma iesniedzēja veselības stāvokli. Nodrošini, ka pirms sēdes sākuma telpa ir atbilstoši iekārtota ⁽⁷⁹²⁾.
- Pārsūdzības iesniedzējiem var būt tādas saslimšanas kā, piemēram, 1. tipa diabēts, posttraumatiskā stresa sindroms, trauksme, depresijas simptomi (nesaistīti ar posttraumatiskā stresa sindromu), migrēna, galvassāpes vai asinsspiediena traucējumi, par kurām, viņuprāt, nav jāstāsta, ja vien viņus neaicina to darīt, taču šis saslimšanas var pamatot viņu neaizsargātību pārsūdzības procedūru kontekstā. Vispirms noskaidrojiet, vai pārsūdzības iesniedzējam ir šādas veselības problēmas.
- Ja viņam ir tāda saslimšana, par kuru nav pieejama nekāda informācija vai tā nav pietiekama, tiesa var lemt par papildu laika piešķiršanu medicīniskās informācijas iegūšanai vai tās atjaunošanai lietā, ja šādi saslimšanai ir nozīme lietas izskatīšanā.
- Ja lietas dokumentos ir iekļauts ārsta slēdziens, tiesai būtu jānorāda, ka tā ir informēta par šādu slēdzienu un būtu jānoskaidro, vai pārsūdzības iesniedzējs vēlas ko piebilst. Atkarībā no pārsūdzības iesniedzēja atbildes tiesa var lūgt precizēt, vai viņš ir savas slimības ārstēšanai lieto kādas zāles un uzsvērt, ka viņš jebkurā brīdī var doties pārtraukumā. Var būt nepieciešami īsi, regulāri pārtraukumi.
- Galvenais uzdevums ir novadīt sēdi ar pārtraukumiem, uzmanīt pārsūdzības iesniedzēja veselības stāvokli sēdes laikā, ievērojot, piemēram, saasinājumus, kas posttraumatiskā stresa sindroma slimniekam var rasties, aprakstot pieredzi, paaugstinātu trauksmes pakāpi, kas var apgrūtināt liecības sniegšanu (ja pārsūdzības iesniedzējs pārstāj runāt vai sāk raudāt), kā arī jebkādu īpašu lūgumu apmierināšana, iesaistot viņa juridisko pārstāvi.
- Esiet informēts par slimības stigmatizāciju personas izcelsmes valstī. Beļģijā izskatītā lietā pieteikuma iesniedzējs, kuram bija HIV, neatlaidīgi lūdza, lai sēdi amharu valodā tulko persona, kura nav no viņa izcelsmes valsts – Etiopijas –, jo tajā cilvēki ar HIV tiek diskriminēti. Tiesa neatbalstīja šo lūgumu, un tās lēmums tika anulēts ⁽⁷⁹³⁾.

⁽⁷⁸⁷⁾ Apvienotā Karaliste, Vienotās prezidenta norādes Nr. 2., turpat (752. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 5. punkta ii) apakšpunkts.

⁽⁷⁸⁸⁾ Turpat, 5.1 punkta vii) apakšpunkts.

⁽⁷⁸⁹⁾ Tallinas apgabaltiesas (Igaunija) 2017. gada 18. augusta spriedums lietā Nr.3-17-1361.

⁽⁷⁹⁰⁾ Turpat.

⁽⁷⁹¹⁾ CRPD komiteja, Vispārējs komentārs Nr. 1 (2014. gads):12. pants Vienlīdzība likuma priekšā, 2014. gada 19. maijs, CRPD/C/GC/1, 39. punkts.

⁽⁷⁹²⁾ Apvienotā Karaliste, Vienotās prezidenta norādes Nr. 2., turpat (752. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 5. punkta ii) apakšpunkts.

⁽⁷⁹³⁾ Padome ārvalstnieku strīdu jautājumiem (RVV/CCE, Beļģija) 2018. gada 15. maija spriedums lietā 203 815.

Garīgi traucējumi

- Ja pārsūdzības iesniedzējam pagātnē ir bijuši garīgie traucējumi, ir nepieciešams iesniegt ārsta izziņu, kurā aprakstīta personas mentālās veselības vēsture, jo sevišķi norādot, vai persona ir spējīga sniegt mutiskas liecības. Turklāt, ja tas iespējams, ziņojumā būtu jāizklāsta, vai personas veselības stāvoklis šādu liecību var ietekmēt ⁽⁷⁹⁴⁾.
- Ja ārsta slēdziens nav pieejams, izvērtējiet vai speciālista slēdziens par personas garīgās veselības stāvokli ir nepieciešams un vai tas ir atliekams ⁽⁷⁹⁵⁾.
- Izvērtējot mutiskās liecības, pievērsiet uzmanību pārsūdzības iesniedzēja slimībai/traucējumam, tās ietekmei uz viņai spējām atcerēties notikumus un tās saistību ar liecības sniegšanas radīto uztraukumu ⁽⁷⁹⁶⁾.
- Katrā atsevišķā gadījumā izvērtējiet, kādi procesuālie pasākumi ir nepieciešami tādās pārsūdzības lietās, kurās iesaistītas personas ar traumas izraisītām psiholoģiska rakstura problēmām, garīgām saslīmšanām utt. Atsevišķos gadījumos ir pieļaujams, ka uzklauššana notiek ar video starpniecību.
- Apvienotās Karalistes tiesvedības kontekstā tiesības izvērtēt pārsūdzības pieteikumu bez pieteikuma iesniedzēja uzklauššanas ir jāīsteno ar ļoti lielu piesardzību. Šādas tiesības var īstenot tikai pēc tam, kad ir veikta izmeklēšana un apsvērtas jebkādas pārstāvības iespējas, kā arī pēc tam, kad tiesa ir iepazinusies ar ārsta slēdzienu ⁽⁷⁹⁷⁾.
- Ja pārsūdzības iesniedzējam ir jebkādas veselības problēmas, kuras apliecina ārsta ziņojums vai tiesu medicīnas ekspertīzes atzinums, it īpaši attiecībā uz tādiem traucējumiem kā posttraumatiskā stresa sindroms vai depresija/trauksme, tiesai būtu jānoskaidro, vai viņš ir ar mieru turpināt sēdi, tādējādi vienlaikus arī informējot pārsūdzības iesniedzēju par to, ka tiesa zina par viņa veselības problēmām. Tiesa var uzskatīt par nepieciešamu noskaidrot, vai liecībā, ko pārsūdzības iesniedzējs grasās sniegt, ir jebkas tāds, kas varētu viņu īpaši satraukt, lai tā varētu veikt darbības, kas nepieciešamas liecības sniegšanas veida pielāgošanā.
- Ja personai ar garīgiem traucējumiem nav juridiskā pārstāvja, tiesa var viņu nosūtīt uz dalībvalsts institūciju, kas sniedz juridisko palīdzību pārsūdzības lietās.
- Lai gan var nākties pārbaudīt pārsūdzības iesniedzēja apgalvojumu ticamību, to nevajadzētu darīt pazemojošā veidā, izsakot apgalvojumus, kas apšaubā viņu garīgo stāvokli ⁽⁷⁹⁸⁾.

Personas ar tādiem nopietniem psiholoģiskiem vai fiziskiem traucējumiem, kurus radījuši spīdzināšana vai cita necilvēcīga vai pazemojoša izturēšanās

- Tādu pārsūdzības iesniedzēju gadījumā, kuru lietā ir pierādījumi nopietnām veselības problēmām, piemēram, posttraumatiskā stresa sindromam, trauksmei vai sociālā stresa faktoriem, tiesa var lemt par papildu pārtraukumiem sēdes laikā.
- Personas, kas savulaik cietušas no spīdzināšanas, var, sniedzot liecību, just, piemēram, reiboni vai nelabumu. Pirms sēdes turpināšanas tiesai būtu jānoskaidro, vai pieteikuma iesniedzējs vēlas doties pārtraukumā, iziet pastaigā, iedzert ūdeni u. tml.

⁽⁷⁹⁴⁾ Administratīvās virstiesas (Apvienotā Karaliste) 1997. gada 10. marta spriedums lietā *Aga* (14632).

⁽⁷⁹⁵⁾ Apvienotā Karaliste, *Vienotās prezidenta norādes Nr. 2.*, turpat (752. zemsv. piez. tekstā iepriekš), 5.1 punkta vii) apakšpunkts.

⁽⁷⁹⁶⁾ Administratīvā virstiesas (Apvienotā Karaliste), 1997. gads, *Aga*, turpat (792. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

⁽⁷⁹⁷⁾ Turpat.

⁽⁷⁹⁸⁾ Tallinas apgabaltiesas (Igaunija) 2018. gada 8. novembra spriedums lietā Nr.3-18-808.

Personas ar izvarošanas vai seksuālās vardarbības radītām traumām

- Var nākties izvērtēt (vajadzības gadījumā – *ex officio*), vai ir nepieciešami īpaši pasākumi, lai nodrošinātu, ka pārsūdzības iesniedzējam, kuram ir pamatota trauma, ir pienācīga iespēja vēsties tiesā. Citu starpā šādi pasākumi var būt neformālākas procedūras izveide, atļauja sniegt sensitīvāku liecību ar video starpniecību vai rakstveidā, kā arī pārsūdzības uzklauššana slēgtā sēdē ⁽⁷⁹⁹⁾.
- Seksuālās vardarbības pieredzes aprakstīšana pārsūdzības iesniedzēju var traumēt. Izvērtējiet, vai ir nepieciešama mutiskā uzklauššana, vai arī tā ir nepieciešama tikai juridisko argumentu iesniegšanā ⁽⁸⁰⁰⁾. Šajā jautājumā iesaistiet juridisko pārstāvi un lūdziet, lai tas pārsūdzības iesniedzējam izskaidro jebkādas tālākas norādes.
- Lai veicinātu tiesiskumu, to personu jutīguma, kuras sniedz liecību par īpašiem pagātnē notikušas vardarbības veidiem, dēļ tiesai vajadzētu sastāvēt no tā dzimuma pārstāvjiem, kuru klātbūtnē liecinieks jutīsies visērtāk. Apvienotās Karalistes Administratīvā virspalāta atzina, ka sievietei, kura ir pieredzējusi seksuālu vardarbību, ir tiesības uz tādu uzklauššanu, ko vada vienīgi sievietes ⁽⁸⁰¹⁾.
- Ir ieteicams nodrošināt, ka tulks ir tā paša dzimuma pārstāvis.
- Pārsūdzības standarta paziņojumā var nebūt ietverta informācija par to, vai pārsūdzības iesniedzējs vēlas, lai tulks ir kāda konkrēta dzimuma pārstāvis. Ir ieteicams nodrošināt, ka šāda izvēles iespēja pastāv. Ja tas nepieciešams, sēdi ir iespējams atlikt, lai uz to varētu ierasties tā dzimuma tulks, kuru pārsūdzības iesniedzējs izvēlēties.
- Tomēr ne vienmēr sieviete, kura ir bijusi izvarošanas upuris, vēlēšies, ka persona, kas ir viņas juridiskais pārstāvis, tulks vai lēmumu pieņēmējs, arī ir sieviete; lēmumu pieņēmējam šis lūgums būtu jāievēro.
- Ja tas ir saskaņā ar valstī paredzētajiem procesuālajiem noteikumiem, ir ieteicams, ka pārsūdzības lieta tiek nodota pretējā dzimuma pārstāvim, ja pārsūdzības iesniedzējs ir izteicis vēlēšanos, ka lēmumu pieņem pretējā dzimuma persona. Ja, balstoties uz lietas dokumentos (piemēram, tiesu medicīnas ekspertīzes ziņojumā) sniegto informāciju ir skaidrs, ka lēmuma pieņēmēja dzimums rada īstu risku labāko faktu iegūšanai, ieteicams sazināties ar pārsūdzības iesniedzēja pārstāvi, uzsverot šo dokumentu un lūdzot viņus precizēt, vai ir pārsūdzības iesniedzējam ir kādas norādes saistībā ar tiesas locekļu dzimumu.
- Gadījumā, kad pārsūdzības iesniedzējs ir izvarošanas vai seksuālās vardarbības upuris, sēdi ir ieteicams organizēt alternatīvā veidā, pat ja parasti sēdes ir atklātas. Dažās dalībvalstīs, piemēram, Īrijā, vairums sēžu notiek slēgti, tādēļ šis jautājums tām nebūs aktuāls.
- Sniedziet pārsūdzības iesniedzējam laiku apmeklēt atbalsta un konsultāciju pakalpojumus, ja tas jau nav noticis. Šāds atbalsts citu starpā var radīt drošu vidi un iedrošināt pieteikuma iesniedzēju izstāstīt savu stāstu, tostarp rakstiska ziņojuma vietā sniegt labāku īsu mutisko liecību.
- Izvērtējiet, vai ir nepieciešami tādi specializētu iestāžu ziņojumi, kas varētu palīdzēt izvērtēt pārsūdzības iesniedzēja spējas sniegt pilnīgus faktus.
- Pirms sēdes sākuma varat lūgt pārsūdzības iesniedzēja juridisko pārstāvi, lai tas lūdz, ka vīriešu dzimuma stažieri vai novērotāji iziet no zāles.
- Ir ieteicams tiesas laikā izskaidrot piemērotās konfidencialitātes garantijas.
- Ir ieteicams izskaidrot pārsūdzības iesniedzējam, ka viņš jebkurā brīdī var lūgt pārtraukumu un ka viņam šis lūgums nav jāpamato.
- Ja pārsūdzības iesniedzējs sniedz liecību par notikumiem, kas saistīti ar seksuālo vardarbību, un viņš šķiet manāmi satraukts, ir ieteicams ievērot nelielu pārtraukumu.
- Aplieciniet pārsūdzības iesniedzējam, ka sēde ir konfidenciāla (ja tas attiecas uz šo lietu).
- Pastāv iespēja, ka pārsūdzības iesniedzējs atklās izvarošanas faktu tikai tad, kad jutīs, ka spēj tiesai uzticēties. Šādā gadījumā var nākties atlikt sēdi, lai nodrošināt pārsūdzības iesniedzējam nepieciešamo atbalstu un konsultācijas. Tiesai būtu jāizvairās no papildu kaitējuma nodarīšanas, piespiežot personu sniegt liecību un vēlreiz izdzīvot traumējošo pieredzi, ja tā tam vēl nav gatava.

⁽⁷⁹⁹⁾ Tiesa patvēruma un imigrācijas jautājumos/Imigrācijas lietu apelācijas iestāde (Apvienotā Karaliste), "Imigrācijas lietu apelācijas iestāde – Patvēruma sniegšanas vadlīnijas attiecībā uz dzimumu", 2000. gada 1. novembris, 5.6. punkts, ko atzinusi un piemērojusi Administratīvā virstiesā (Apvienotā Karaliste) 1994. gada 29. jūlija spriedumā lietā *Tiganov* (11193), un Administratīvā virstiesā (Apvienotā Karaliste) 1997. gada 25. marta spriedumā lietā *Akyol* (14745).

⁽⁸⁰⁰⁾ Starptautiskās aizsardzības lietu apelācijas tiesa (Īrija), Priekšsēdētāja norādes 2019/1 par pārsūdzības iesniedzēju un citu liecinieku pierādījumu iegūšanu, 4.2. punkts.

⁽⁸⁰¹⁾ Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesā, 1994. gads, *Tiganov*, turpat (797. zemsv. piez. tekstā iepriekš); Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesā, 1997. gads, *Akyol*, turpat (797. zemsv. piez. tekstā iepriekš).

Personas ar izvarošanas vai seksuālās vardarbības radītām traumām

- Saistītu lietu gadījumā, piemēram, ja lietu iesniedzis precēts pāris, un vienas personas apgalvojumos ir sensitīva informācija, par kuru otrs pārsūdzības iesniedzējs nezina (piemēram, par izvarošanu), var nākties ieviest dažus praktiskus pasākumus gan sēdes laikā, gan pieņemot lēmumu.
- Vīra un sievas pārsūdzības lietas kontekstā sieva var izvairīties sniegt pierādījumus, kas saistīti ar izvarošanu vai seksuālo vardarbību, jo vīrs to var uzskatīt par tabu un/vai viņš var nezināt par šo notikumu. Nodrošiniet, ka pārsūdzības iesniedzēja var sniegt liecību bez vīra klātbūtnes.
- Uzmaniet, lai personiski jautājumi tiek uzdoti iejūtīgā veidā. Ja šajā ziņā rodas problēmas, tiesa var iejaukties lietas gaitā vai norādīt, ka lietas tēma ir ļoti nopietna/sensitīva un ka iztaujāšanas veids nav atbilstošs.

Cilvēku tirdzniecībā cietušie

- Ja tas ir atbilstoši lietai, jau no paša sākuma precizējiet, vai visas puses apzinās, ka konkrētais sensitīvais jautājums netiek izskatīts, un pēc tam paskaidrojiet, ka par to netiks uzdoti jautājumi; tādējādi pārsūdzības iesniedzējs zinās, ka šis jautājums netiks apspriests.
- Pastāv iespēja, ka personas, kas cietušas cilvēku tirdzniecībā, neatklās savu pagātņi, iekams nebūs pagājis zināms laiks, kopš viņu ierašanās dalībvalstī⁽⁸⁰²⁾.
- Kanādas tiesas uzskata, ka pierādījumu sniegšana pret cilvēku tirgoņiem atklātā sēdē rada risku, ka šīs personas uzzinās liecinieka identitāti. Cilvēku tirgoņu ietekme var būt diezgan liela, tādēļ pastāv iespēja, ka viņi vēlēšies atriebties⁽⁸⁰³⁾.
- Tiesa var uzskatīt par piemērotu atļaut, ka persona, kuri cietusi cilvēku tirdzniecībā, nesniedz mutisku liecību, tajā pašā laikā nodrošinot, ka, ja tā vēlas sniegt mutisku liecību, tostarp par konfidencialiem jautājumiem, tā to var darīt.
- ES Direktīvas par cilvēku tirdzniecību 2011/36/ES 12. panta 4. punkts (kā arī noteikumi, kas attiecas uz juridiskajām konsultācijām un juridisko pārstāvību upura konfidencialitātes garantēšanā, kā arī iesaistītā intervētāja un tulka vēlamo dzimumu) aizsargā pret turpmāka kaitējuma nodarīšanu personai, kas cietusi no cilvēku tirdzniecības, nosakot, ka dalībvalstīm jāizvairās no:
  - a) liekas interviju atkārtošanos izmeklēšanas, lietas ierosināšanas vai tiesas laikā;
  - b) vizuāla kontakta izveidošanās starp upuriem un atbildētāja pusi, izmantojot atbilstošus saziņas līdzekļus, tostarp laikā, kamēr tiek sniegtas liecības, piemēram, intervijas vai pratināšanas laikā;
  - c) liecību sniegšanas atklātā sēdē un
  - d) liekiem jautājumiem saistībā ar upura privāto dzīvi.

⁽⁸⁰²⁾ Administratīvā pirmstiesa (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, AK), 2010. gads, *AZ (cilvēku tirdzniecības upuris) Taizeme*, turpat (485. zemsp. piez. tekstā iepriekš), 116. punkts, kurā īpaši uzsvērtas UNHCR Starptautiskās aizsardzības vadlīnijas:1951. gada Konvencijas 1. panta A punkta 2) apakšpunkta un/vai 1967. gada protokola par bēgļa statusu piemērošana lietās, kas attiecas uz cilvēku tirdzniecības upuriem un personām, kas pakļautas riskam kļūt par cilvēku tirdzniecības upuriem, 2006. gada 7. aprīlis, HCR/GIP/06/07, 48. punkts. Sk. arī Pasaules Veselības organizācija, Londonas Higiēnas un tropu medicīnas skola un Eiropas Komisijas Daphne programma, PVO ētikas un drošības norādījumi, intervējot cilvēku tirdzniecībā pakļautas sievietes, 2003. gads.

⁽⁸⁰³⁾ Sk., piemēram, Federālās tiesas (Cour fédérale, Kanāda), 2007. gada 29. jūlija spriedumu lietā *Streanga/Kanāda* (pilsonība un imigrācija), 2007 FC 792; Federālās tiesas (Cour fédérale, Kanāda), 2008. gada 20. februāra spriedumu lietā *Streanga/Kanāda* (pilsonība un imigrācija), 2008 FC 231.

Kā sazināties ar ES

Klātienē

Visā Eiropas Savienībā ir simtiem Europe Direct centru. Sev tuvākā centra adresi varat atrast tiešsaistē (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_lv).

Pa tālruni vai rakstveidā

Europe Direct ir dienests, kas atbild uz jūsu jautājumiem par Eiropas Savienību. Ar šo dienestu varat sazināties šādi:

- pa bezmaksas tālruni: 00 800 6 7 8 9 10 11 (daži operatori par šiem zvaniem var iekasēt maksu),
- pa šādu parasto tālruņa numuru: +32 22999696,
- izmantojot saziņas veidlapu: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_lv.

Kā atrast informāciju par ES

Tiešsaistē

Informācija par Eiropas Savienību visās oficiālajās ES valodās ir pieejama portālā Europa (european-union.europa.eu).

ES publikācijas

ES publikācijas varat apskatīt vai pasūtīt vietnē op.europa.eu/lv/publications. Vairākus bezmaksas publikāciju eksemplārus varat saņemt, sazinoties ar Europe Direct vai tuvāko dokumentācijas centru (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_lv).

ES tiesību akti un ar tiem saistītie dokumenti

Ar visu ES juridisko informāciju, arī kopš 1951. gada pieņemtajiem ES tiesību aktiem visās oficiālajās valodās, varat iepazīties vietnē EUR-Lex (eur-lex.europa.eu).

ES atvērtie dati

Portālā data.europa.eu ir piekļuve atvērtām datu kopām no ES iestādēm, struktūrām un aģentūrām. Datus var bez maksas lejupielādēt un izmantot tiklab komerciāliem, kā nekomerciāliem mērķiem. Portālā ir arī bagātīga piekļuve datu kopām, kas nākušas no Eiropas valstīm.

BZ-03-19-226-IV-C

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

ISBN 978-92-9487-135-0